Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

ANDREAS

TIRAQVELLVS
DE POENIS LEGVM, AC CONSVETVDINVM, statutorumq; temperandis, AVT ETIAM REMITTENDIS, & id quibus quotq; ex causis.

Accessit rerum, uerborum, & sententiarum insignium locupletissimus Index.

1731

VENETIIS, MDLX.
Apud Franciscum Laurentinum Taurinensem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN D. ANDREAM TIRAQVELLVM,

πολυγόνον καὶ πολύγραφον.

Facundus fœcundus aquæ Tiraquellus amator
Bis quindecim librorum, & liberum parens:
Qui nisi restinxisset aquis abstemius ignes:
Implesset orbem prole animi atque corporis.

ANDREAS TIRAQVELLVS ANDREAE TIRAQVELLI AVTHORIS FILIVS,

Illustrissimo atque integerrimo in suprema Parisiensi curia Præsidi suo Domino Seguiero S.

SVADET Natura ac pietas, ut citra ullam inuidiam patris mei optimi recordari possim, qui ut posteritatis, sic filij memoria excidere nũquam potest. Præterquam quòd enim eadẽ, quæ posteri, beneficia ab eo acceperim, multò plura etiã pro ingenita pietate, ac amoris magnitudine, non fateri accepisse, non modò ingrati, sed plane impii sit animi. Vt igitur fas est, ea me agnoscere omnia, sic maxime decet vnum commemorare. hoc autem illud est, PRESES ILLVSTRISS. quòd longissimo ante tẽpore, quàm eius, senatusq; totius beneficio adscriptus essem tam claro ac illustri ordini, cui nunc magno cum honore, ac omnium bono præs, ex eius de te sermone frequenti & multo (breuis enim de te esse nõ potest) abunde cognoui, quanta uirtutum tuarum esset præstantia, uel priuatim, uel publice. paucioribus. n. dicere uix est, quam sancte ac grauiter familiæ tuæ atque Reipublicæ præsis, quãta denique animi integritate in omnibus te geras, adeo ut postremũ illud sæpius audierim, multo se feliciorem futurum, si annuente numine, contingeret, me, uel suorum aliquem tantam uirtutum tuarum habere notitiam, quam ille habebat. ita te numeris omnibus eruditionis ac uirtutis impletum admirabatur. Vt enim Socrates apud Platonẽ, plurimi facit uirtutes ipsas ante cognoscere, quàm illas uere consecuti simus, sic ille tam sui, quàm tui, aliorumq; uirorum clarissimorum exemplo, notas, deinde expetendas esse uirtutes sentiebat. Istud

quoque haud tacebat, te tam pro penso animo in se, sibiq; iunctos extitisse, ut diuinam prope talem beneuolentiam crederet, quòd citra ullum suum meritum (ut dicebat) ex te prodiisset. Cuius tam crebro recordabatur, ut cogitaret, si non tantam humanitatem ac beneuolentiam dignum aliquod meritum anteuertisset, sequi saltem debere, in testimonium ac fidem grati animi. Cui tam recto ac pro uoto satis ego pro uirili facturus, quem uelut hæredem ac successorem tantæ amicitiæ perhumaniter complexus es, relictum a patre Tractatum de minuendis, augendis, uel etiam temperandis pœnis, tibi tanquã posthumum offerre uolui, cum quòd in his iudiciis, quæ circa pœnarum irrogationem uersantur, sic æquitas, omnisq; uirtus elucet tua, ut natus magis, quàm instructus, aut factus iudex uideare, tum quòd in eadem prope iustitiæ palestra tempus aliquod meme tecum, tanquam nouus quidam miles (hoc enim ingenue fateat oportet) cum strenuo quodam duce cumq; ampliſſimo uirtutis stipendio exercui. inde summam fiduciam cepi, opus eiusmodi pro candore tuo tibi probatum iri, neminemq; post tuum de eo iudicium, iniquum iudicem fore. Nam tecum omnes uelut posthumum, omni fauore dignum iudicabunt, utpote destitutum & authore, & parente eo, cuius munere, & ad te, omniumq; manus grandior ornatiorq; peruenire potuisset. VALE PRAESES AMPLISS.

VINCENTII MONSIGOTTI DE Domino Tiraquello ad lectorem HEXASTICON.

Heu, quanta est ueræ generoso in pectore laudis
Vis, & quos fructus omnibus illa parit.
Nam ceu deberet, quem ceperat, author honorem,
Non cessauit opus, quàm ædificaret ante nouum.
Sic laudem fugiens habuit, sic ampla relata est
Merces, si fias doctior hoc opere.

ANDREAS TIRAQVELLVS de pœnis Legum, ac Consuetudinum, Statutorumq; tẽperandis, aut etiam remittendis, & id quibus quotq; ex causis.

PRAEFATIO.

1 Iudex eos tantum morti adiudicare potest, qui lex aut consuetudo condemnarit.
2 Facti quæstio, est in arbitrio iudicantis: pœnæ uerò persecutio, legis authoritati reseruatur.
3 Iudex duplici rãne impedatur, ne reũ à pœna à iure statuta liberet.
4 Pœna si qua à consuetudine introducta sit, non licet iudici ab ea recedere.
5 In pœnis arbitrarijs illud certum est, quod consuetum est.
6 Consuetudo potestatem habet in sanguinem hominis.
7 Iudex tenetur etiam iudicare secundum ipsam consuetudinem.
8 Iudex, aut alius quiuis à Principe, non potest recedere à pœna legis uel consuetudinis.
9 Carolus iudicem suspendi iussit, qui homicidam pœna manus tantùm condemnarat.
10 Iudex qui non uindicat læsam maiestatem, tenetur pœna læsæ maiestatis.
11 Iudices qui nocentes liberant, æquè peccant atque ipsi rei.
12 Iudex, qui nocentem liberat, insanis efficitur.
13 Iudex, qui pœnam remiserit, aut minuerit, bonorum amissione punitur. Item exilio, et decem libris auri, nu. 14.
15 Iudex, qui pœnam à iure definitam auxerit, eam pati debet, quam alijs iniustè irrogauit.
16 Iudex potest ex causa pœnas à lege uel consuetudine statutas mimuere, aut remittere, ac etiam augere, nu. 18. 19.
17 Iudex potest pœnam ordinariam transgredi ex causa.
20 Pœna à statuto introducta potest remitti, minui, ac augeri ex causa. Baldi super hoc opinio. nu. 21.
22 Statuta secundum rationem accipienda sunt.
23 Iuramentum magistratus non debet intelligi præcisè, sed reducendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum est ad æquitatem.

24 Pœna ipso iure imposita, potest ex causa mitti.

25 A iure communi plerumque recedimus ex causa.

26 Episcopus potest ex causa immutare pœnitentiam à papa indictam.

27 Sacerdos potest pœnam iniunctam minuere ex magna causa.

28 Pœnitentia publica an ex causa in priuatam commutari possit.

29 Statuto an et quando derogare possint hi, quibus à ciuitate concessum est arbitrium.

30 Procurator potest ex causa superueniente reuocare factũ domini.

31 Episcopus potest ex causa dispensare contra canones concilij.

32 Episcopus potest ex magna et euidenti causa statuere contra ius commune.

33 Potestas ex causa superueniente potest recedere à statuto etiam per eum iurato.

34 Legatus generalis potest se impedire de causa commissa delegato, il licet inhibere ne de ea cognoscat, modo id faciat magna ex motus,

35 Legatus de Latere potest committere causam cognoscendam summarie, modo id faciat ex euidenti et necessaria causa.

36 Nuntius executor siue minister potest ex causa nouiter orta, uel antiqua, non considerata per mandantem, adhibere causæ cognitionem, et exceptionem aliquam admittere.

37 Hostem inuadere contra mandatum principis an et quando liceat.

38 Princeps potest ex causa ius aut rem alterius auferre.
Quod et potest ipsa ciuitas siue Communitas. nu. 39.
Et alius quoque inferior. nu. 40.

41 Princeps potest ex causa reuocare contractum à se initum.
Et quid de uniuersitate, num. 42.

43 Princeps ex causa potest cognoscere de causa, et iudicare parte non citata.

44 Princeps potest ex causa tollere defensionem, etiam si naturalis sit.

45 Papa ex causa potest dispensare contra ius diuinum.

46 Papa potest ex causa dispensare cum monacho et clerico constituto in sacris, ut matrimonium contrahat.

47 Papa dispensare potest ex causa in matrimonio contracto per uerba de præsenti.

48 Papa potest ex causa dispensare super iuramento et usuris.

49 Princeps secularis potest ex causa limitare ius diuinum.

50 Testes

50 Testes potest adhuc producere pars etiam post publicationem à iudice factam, si superueniat causa uerisimiliter non cogitata tempore publicationis.

51 Episcopus potest ex iusta causa condere statuta in præiudicium iurium aliorum prælatorum inferiorum, uel ecclesiarum subditarum absentium.

52 Legata ex testamẽto soluta, repetũtur ex noua et inopinata causa.

54 Iudex cum ex causa recedit à iure communi, eam ipsam debet adscribere.

55 Iudex cum citationem, aut aliud quodus prima facie illicitum et iniustum decernit, quod tamen ex aliqua causa iustificari potest, debet eam causam exprimere.

56 Actus in se malus, ad malum in dubio referendus est, licet aliquam excusationem habere possit,

57 Notorium esse aliquid secundum regularem scitum sufficit, licet aliquo casu accidentali possit excusari, et num. 58.

59 In citatione facta contra ius commune, causa exprimi debet.

60 Nullitas non debet proponi, nisi allegata ipsa causa ex defectu iurisdictionis.

61 Qualitas notoria dicitur, quæ prima facie iure communi talis est.

62 Contra regulas iuris communis ubi quis quid assequi contendit, causas narrare debet, ob quas id iure consequi potest.

63 Sententia expresse lata contra regulas iuris communis, nulla est, licet reperiantur aliqui casus excepti, in quibus posset saluari.

64 Citatio facta ad diem feriatum, ad hoc ut ualeat, requiritur quòd expresse citetur in causa alimentorum, et similium.

65 Iudices si fidem testibus non adhibent, causam eius rei in sententia adscribere debent.

66 Victus si non condemnetur in expensis, debet eius rei causa exprimi.

67 Sententia quando fertur contra fundatam alterius intentionem, eius rei causa exprimenda est.

68 Iuramentum de exhered indo filium, censetur illicitum, licet aliquo casu possit esse licitum.

69 In notorys, et in aliis casibus, in quibus regulariter appellatio prohibetur, necesse est causam in appellatione à diffiutima inserere.

70 Causa expressionem requirit ubi pœna augetur, uel minuitur, ut sit accipiendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 NON Statim atq; iudex quispiã habet ius uite necisq;, liberũ ei est passim quos uoluerit, morti adiudicare, sed eos tantũm, quos lex, aut consuetudo primum condemnauerit. Sicuti neq; est in eius arbitrio eos redimere, uel etiam mitius punire, qui ex legis, siue cõsuetudinis præscripto fuerint, aut ultimo addicti supplicio, aut alteri pœnæ deuoti. Nam ubi est certa pœna a lege, uel consuetudine statuta, non eam potest iudex remittere, aut mihuere, siue augere, aut aliter mutare, & arbitrari, ut de pœna à lege statuta, tex. est in l. 1. §. 1. 1 fi. ff. ad sc. Turpil. & c. de causis, & ibi doct. de offi. deleg. & c. licet, & ibi gl. in uerbo, pœnam pecuniariam, de pœn. † Facti enim quæstio in arbitrio est iudicantis, pœnæ uerò persecutio, nõ eius uoluntati mandatur, sed legis authoritati deseruatur, d. l. 1. §. ulti. ad sc. Turpil. & l. ordine, ff. ad municip. & l. si operum, C. de pœn. & §. notandum 2. q. 3. & c. iudicet, 3. q. 7. Et quæ pœna a iure est statuta, retractari non potest, l. siqua pœna, quæ est antep. ff. de uerb. signi. Absurdũ enim esset, ut inferior tolleret, aut immutaret legem superioris, tot uigiliis & laboribus conditã, l. si quãdo, C. de inof fic. testa. & c. inferior. 21. di. & c ecclesia uestra, de elect. & elem 2. in prin. eo. tit. & facit quod in simili uoluit gl. in cap. ulti. in uerbo, figura, de hæreti. lib. 6. Qnin lex superioris, etiam si non habeat rationem, non potest infringi per inferiorem, ut dicit Bal. in l. non omnia, post prin. ff. de legib. per tex. in l. prospexit. ff. qui & a quib. Nam sufficit (ut subdit) sic fuisse statutum, ut per illum text. dicit Innoc. in c. irrefragabili, in fin. de offic ordin.

3 † Secundum quam sententiam princeps Theologorum (quos Speculatiuos uocant) Thomas, secunda secundæ, quæst. 67. ar. quo scribit duplici ratione iudicem impediri ne reum à pœna à iure statuta liberet, primo ex parte accusatoris, cuius plerũque interest, ut reus puniatur. Secundò ex parte reip. cuius etiã interest, puniri maleficia, & ideo (inquit) in his quę sunt determinata secundum

dum legem diuinam, uel humanam, non est iudicis misereordiam facere, ita enim loquitur. Cui adde text. in §. oportet, in authen. de iudic. ubi iudex non debet esse clementior lege, quem tex. Accursius ibi dicit mirabilem, & illum expendit Archi. in c. qui bona, col. 6. uersi. & si pœna est terminata. 17. q. 2. & Bald. in ca. 1. col. 1. in fin. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & in c. ac si clerici, col. 4. uer. quæro nũquid episcopus, de iudic. vbi illum ad hoc facit sing. quòd quando lex, uel statutum iubet imponi certã pœnam, non põt super ea iudex dispensare. Qnemadmodũ, & è contrario non debet iudex esse lege seuerior, ut dicit idẽ Bal. consi. 298. cuius est initiũ, quæritur utrum usurarius manifestus, col. 2. uersi. præterea sicut nos, lib.
4 2. per quædã iura, quæ mihi parũ facere uidentur. † Quod autẽ ad cõsuetudinẽ pertinet, illud quoq; certũ est, quòd si est certa pœna à consuetudine introducta, non licet ab ea recedere, neque est locus arbitrio iudicis, ut est text. expressus in l. si quis reum, ff. de custo. reor. per quem ita uoluerunt Anto. Imo. Pa. Fel. Philip. Dec. & oẽs fere in d. c. de causis. de offic. deleg. & hoc quoq; uoluit glo. ordi. in l. hodie, ff. de pæ. & in l. si barsatorã. C. de fideius. & in l. & si seuerior, & ibi Bal. col. 2. uersi. tertiò oppono, quòd iudex, C. ex quib. cau. infa. irro. & in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his, qui no. infa. ubi & Barb. co. 4. uer. quæro in criminalibus, & Bal. col. 6. uer. quarto opponoubi dicit quòd in pœna arbitraria debemus considerare cõsuetudinẽ, quã qui transgreditur, dicitur trãsgredi modũ. quod dicit not. & ipse Bar. in l. pe. §. ad crimẽ. col. 4. uersi. quæro dicitur hic, & ibi etiã Imo. col. 11. uersi. quid autẽ si pœna sit arbitraria, ff. de publ. iudi. vbi dicit ipse Imo. quòd quãdo consuetũ est imponi aliquã pœnã pro delicto, & iudex eam excesserit, põt peti sententiam reduci ad arbitrium boni uiri, secundũ not in d. §. pœna grauior. ita enim eum allegat, & dicit sing. Ange. Are. in tract. malefic. in uerbo, præsente Caio, & appellante, col. 11. ĩ pariuis, uersi. sin autẽ ex aliquo delicto, licet ipse Imo. dicat simpliciter eo casu appellari Et in hac quoque sniã fuit

idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem Bal.con.443.Cechus confecit uenenum,li.3.ubi dicit, quòd pœna arbitraria potest per cõsuetudmem reduci ad certã pœnã, per tex.in l.saccularii,§.sunt quædã ff. de extraor.crimi.& rursum idem Bal. in l.reos col.2.uer. quæro quid in pœna,& ibi quoque Saly.col.item 2.uer. ad quartum.C.de accusa.& ipse Bal. in l.si quis nõ dicã, col.2.uer.iuxta hoc incidenter cadit.C.de episc. & cler. ubi dicit,quòd iudex non debet recedere à pœna consuetudini s,per d.l.saccularii,alioquin æquè punietur,ac si à l.recessisset,& in rub.de offi.deleg.col.pe.& Albert.in 3. parte statutorũ,463.disputauit etiam,col.ult ubi dicit,q̃ ubi est pœna extraordinaria, debet iudex sequi consuetã pœnarũ impositionem,& Ange.in d.l vlti.ff.de iniur. Ant.o.in c.1.col.pen.de consti.& in c.1. col. pen.de rescrip. ubi dicit per gl.in d.§.pœna grauior.q̃ si iudex imponat aliam pœnam quàm consueta dicitur modum excedere, quia illa succedit loco pœnæ arbitrariæ.& Panor.in c.inter cæteras,col.ulti.de rescrip.ubi dicit, quòd in impositione pœnæ iudex non debet uenire contra cõsuetudinẽ. quod dicit no.& in c.licet,col.ult.uer.ultimo aduerte.de pœn.& Floria.in l ité si obstetrix, col.2.ff.ad leg. Aquil. ad hoc allegans d.l/saccularii.§.sunt quædam.& Alex.cõ si.5.in casu inquisitionis,col.ult.lib.1.& con.95. attenta dispositione, ad si.lib.3.Matthesil.no.48.nota. quòd ubi pro aliquo.Maria.soc.in c.veniẽs,char.5.col. eiusdem 3. in 5.quæst.de accusa.& in c.inquisitionis, ubi etiã Fely. col.5.uersi.in glo.in verbo,alioquin,eo.tit. Bart. Cæp.in repe.authen.sed nouo iure,col.5.& iterũ 14.C.de ser.fugi. Corneus cõ.202.licet in hac consultatione,col.2.uer. licet enim,lib.1.Feli.latè in c.inter eos,col.5.uer.quinta restrictio,de rescrip.ubi ad hoc multa aggregat.& in casicut,col.3.in 3.limitatione.de probat.& Philip. Dec.cõ
5 sil.100.in causa inquisitionis,col.ulti.† Et consimile est quod per not.in d.§.pœna grauior, dicit Bart.in l.seruũ quoq;.§.publice.col.2.uer.&si tu dicis,ff.de procu.quòd in pœnis arbitrariis illud est certum, quod consuetum est.Et quod dicit idem Bar.in l.ult.post princ,uer.in crimi-

mine.ff.de priua.delict.q̃ in actione iniuriarũ, in aliisq;, in quib.nõ est certa pœna, illa cẽsetur ordinaria quã cõsuetudo taxauit. Nec aliud sibi uult quod scribit bald. in rub.de offic.deleg.col.pe.uersi.cõtra notoriũ. quòd si iudex excedat modũ inpuniẽdo. ultra quàm sit cõsuetum, uel alias non seruet cõsuetudinẽ, põt ab eo appellari,per not.in d.§.pœna grauior,& in d.l.saccularii,§.sunt quædam,& §.ulti.Quodq; uoluit idem bal.in l.quicunq;.co.pe.uer.scias aũt,C.de seru.fugit.id nõ esse arbitriũ,quod est cõsuetum,per tex.in d.§.sunt quædã,& post eũ Ang. Are.in trac. malefic.in uerbo, quas si non soluerit infra decem dies.barb.con.4.prope inquit psalmista,co.4 uer. præterea præsupponitur.lib.2.& consi.60.præclarè scriptum est.col.pe.lib.4.& consi.63.licet in mediũ illud adducere,col.ulti.eo.lib.4.& con.83.supremus dixit Deus,
6 col.3.eo.quoq; li.4.& alibi sæpe.† Huc quoq; uergit,q̃ notabiliter scribit Bal. ipse in c.1.in uerbo,dana. in fi.tit. de pac.Cõstã.q̃ cõsuetudo habet ptãtẽ in sanguinẽ hois, per tex.in d.§.sunt quædã.refert & sequitur Ioã.Ana in c.sicut,col.pe.de iud.Quibus cõsonat quod uoluit Pan. in d.c.inter cætera,col.ulti.uersi.ité dubito,& ibi post eũ Feli.in d.uersi.quinta restrictio,de rescr.q̃ si cõsuetudo ĩ troducit impositionẽ unius ex pœnis alternatiuis, nõ poterit iudex aliã imponere.Et quod tradit. Idẽ Pan.in ca. ea quæ.per illũ tex.à contrario in 4.no.in statu mona. q̃ cõsuetudo non praua mutat pœnas regulæ ordinis,& iuris cõis,per no.in d.§.pœna grauior,& in d.c.inquisitio-
7 nis † Quę oĩa aperte cõfirmat tex.ĩ l.1.C.de peti.bo.sub. lib.10 in illis uerbis,plectẽdi cõsuetudo,& quod ibi nota. 10.Plat.in 2.no facitq; optime tex.in authẽ iubemus,C. de iud.per quẽ no.Bal in ul.no.q̃ nõ solũ ẽ iudex adstrictus ad iudicandũ secũdũ ius cõe,sed & secũdũ cõsuetud. Ideo (ut subdit) si iudicet cõtra cõsuetudinẽ, æquè facit litẽ suã,ac si cõtra ius cõe iudicet. Sed & melior est tex. ad hoc in § 1.Insti.de offic. iudi. quem studiosè notauit Philip.Dec.ĩ d.c.de causis,col.2.Et idẽ quoq; uoluit ipse Bal.in c cùm oẽs,col.3.uersi.& codẽ modo,de cõstit.per d.§.

d.§. sunt quædã, & no. in d.§. pena grauior. Et alibi dicit idem Bal. in rub. de dilat. ante fi. quòd si iudex non seruaret cõsuetudinẽ, ita potest ab eo appellari, sicut si nõ seruaret ius cõe. allegat caput primũ, eo. titulo, & l. an in to
8 tũ. C. de ædi. priua. †Nõ põt ergo iudex, aut alius a principe, recedere à pœna legis, uel cõsuetudinis. Quin si eã minuerit, aut oĩno remiserit (sunt. n. illa paria, ut probat tex. in l. seruos, in fi. C. de ui publica. & ut uoluit, per illũ tex. Luc. pẽn. in l. 1. co. 8. in uerbo, distulerit, in prin. C. de deser. lib. 12.) si, in quã, iudex pœnã legis, siue cõsuetudinis minuerit, aut immunitatẽ cõcesserit, sese ostendit cõscium ipsius criminis. Tex. est admodũ notandus in l. 2. in in fin. C. de commerciis & mercin. cùm dicitur. Et si iudex repertum non uindicat, tegere, ut conscius crimino sa festinat & ibi notabiliter Bal. & facit tex. in c. sicut inquit, ante finẽ. ibi, nam si quis in hoc piger, aut negligẽs, &c. & rursum in c. negligere, ibi, Nec caret scrupulo societatis occultæ, &c. 2. q. 7. quod & iisdem uerbis scriptũ est in capit. error. 83. di. unde dicit alibi tex. quòd hoc casu idem crimen incurrit, l. 1. C. de priuat. carceribus.

9 †Propterea leges eandem pœnã in eum statuerunt, qua delinquẽs ipse puniri debuit. tex. ẽ notabilis in l. nulli. in fi. ibi, Niũ ipse id pati uelit, qđ aliis dissimulãdo cõcessit. C. ne fier. bap. reite. quẽ tex. ad hoc põderauit. Io. Faber ibi, & expressiùs Luc. pẽ. ĩ d. l. 1. ubi supra de deser. & And. Iser. ĩ c. 1. tit. quæ sunt regal. ubi per hoc dicitur, Carolũ primũ iussisse iudicẽ suspẽdi, qui homicidã pœna manus tantũ punierat. Et Pau. Cast. in d. l. & si seuerior, col. 1. & Ro. in repe. l. si uero. 6. de uito. in 26. fal. ff. sol. mat. Et dicit unicum idẽ Ro. in sing. 77. inci. ueni quia tu scis. quòd iudex ex cã. & Io. Ana. ĩ c. qualiter, huius initii 2. 6. ad corrigẽdos col. 7. uersi. circa quartũ, & ibi ẽt Fely. col. 8. uer. & pro cõpleméto. de accu. & idẽ uoluit per illũ text. ipse Fely. in d. c. de causis, col. 6. uersi. in glo. in uerbo, infringas de offi. dele. & Barb. in prœm. cle. in uerbo, salutẽ. col. 13 uer. 26. ubi dicit ad hoc sing. esse tex. in d. l. nulli.
10 †Sed & ad hoc est similis tex. in l. 1. in fi. & iterũ in l. Christianis.

stianis. etiã in fi. C. de paga. quẽ citat Io. fab. in d. l. nulli, ubi & ad hoc quoq; allegat tex. in l. 1. C. de priua. carcer. Ex quo no. Bal. quòd iudex qui nõ uindicat læsam maiestatẽ, tenetur pœna læsæ maiestatis. & ad hoc etiã illũ põderat Luc. Pen. ubi supra proxime tex. quoq; in l. 2. C. de sepul. uiol. & in l. ul. C. de leg. Iul. de ui publ. & in l. prẽcepit, uer. insuper. C. de cano. laegit. li. 10. in illis uerbis, eã dẽ pœna formidãtibus & iterũ ĩ fi. ipsius legis. quẽ ad hæc no. Io. Plat. ibi, & Io. fab. ubi supra. & tex. in c. ut clericorũ. uer. prælati uero. de uit. & honesta. cleri. ubi probatur hoc maxime procedere, si obtẽtu pæcuniæ, uel alterius cõmodi tẽporalis idipsum iudex fecerit, & ibi Bal. illum
11 tex. no. †Cui sentẽtiæ maiorẽ ĩ modũ cõcinit Tullius, dũ arbitratus est iudices, qui nocẽtes liberarẽt, tã grade facinus, quã reos ipsos cõmittere, inquiẽs in 2. actione in Verrẽ. cũ de ipso Verre loquereẽ. Nõ illũ maius in se scelus cõcepisse, cũ fana spoliaret, cũ tot homines innocẽtes necaret, cũ ciues Romanos morte, cruciatu, cruce affecerit cũ prædones duces accepte pecunia demiserit, quã eos, q. illũ tot, tãus, tã nefarius sceleribus coopertũ iurati sen
12 tẽtia sua liberarẽt. †Præterea is iudex infamis efficitur, ut est tex. in d. l. seruos. in fi. C. de ui publ. quẽ ad hoc allegauit Host. & post illũ Io. And. ĩ nouella, uterq; in uerbo, eãdẽ. Panor. in fi. & Philip. Dec. col. ul. ĩ d. c. de causis de offi. deleg. & Ro. de sing 77. ubi dicit magnũ esse uitu periũ legistis, quod ille tex. esset illis ignotus canonistis aũt cognitus, & ad hoc ẽt allegauit Io. Pla. in d. l. 1. C. de deser. li. 12. ubi & in eã rẽ est bonus tex. sed unũ obiter notato, quod scribit Cy. in d. l. seruos. in fi. q. p barones de facto, aut de cõsuetudine pro libito pœnas remittũt, & de lictorũ gratiã cõcedũt, tametsi de iure cõmuni id ad solũ principe pertineat, & ad hoc quoq; illic retulit post eum Bal. hodie tñ ea cõsuetudine nõ utimur in hoc regno, & forsitan olim ita usi sunt ĩ aliquibus ipsius regni partibus.
13 †Sed redeamus ad propositũ negotiũ, punitur quoq; iudex, qui pœnam remiserit, aut minuerit, bonorũ amissione, ut est tex. in d. l. 1. C. de deser. lib. 12. per quẽ ita uoluerunt

runt Panor. & alii in d.c. de causis. & Ro. in d.l. si uero. §.
14 de uiro. in 26. fal. ff. sol. mat. † Punitur itē exilio, & decē li
bris auri mulctatur, tex. in auth. ut neq; mil. neq; fœder.
Alibi quoq; tāquam cōmittēs crimē læsæ maiestā. d.l. 1.
C. de priua. carcer. quā & ad hoc pōderauit Ro. i d. fal. 26.
Alibi itē aliis pœnis, ut uidere licet ex l. 1. in fi. & ibi Bal.
in ul. not. C. de monop. & l. si quis sepulchrū. C. de sepul.
uiol. & l. p̄ter. §. diuus. ff. eo. ti & l. 1. in fi. C. pub. læti. &
no. per Bar. & Bal. in l. mancipia. C. de ser fugi. & aliis cō
15 pluribus locis. † Si uero ecōtrario iudex pœnā iam a iure
definitā auxerit, eā quoq; pœnā pati debet, quā aliis iniu
ste irrogauit, ut est tex. in l. lex. Iulia. §. ul. ff. ad leg. iul. re
pe. quē dicit mirabilē Bal. in l. 1. col. 4 uer. aduerte. C. ex
delict. defun. Fely. in c. accusasti. in prin. de accu. & facit
tex. in l. 1. in prin. ff. ad leg. corn. de sica. quē etiā allegat
Bald. in d.l. 1. C. ex delict. defun. ad hoc scilicet, quòd
dex aliquē iniuste puniēs, tenetur lege corn. de sica. &
utrunq; tex. citat Bal. ipse in c. 2. post mediū. de re iud. ad
hoc quòd iudex, qui causa nō discussa morti aliquē adiu
16 dicat, homicidia est. † Sed quę dicta sunt, sane intelligito,
ut uidelicet nō possit iudex temere, & sine causa minue
re, aut augere pœnas a iure statutas alioquin subiturus
pœnas, de quibus supra diximus. Ob causam, uero utrūq;
impune facere, imo ēt remittere poterit, ut de primo est
tex. in d.l. etsi seuerior. C. ex. quib. caus. infam. irrog. & ibi
late gl. & doc. & uoluit Inno in c. cōst. Bar. & doc. in l. ho
die, ff. de pœn. bal. cōs. 34. casus talis est, Guido ante fi. li.
17 1. cū sim. † De secūdo tex. est ī d.l. quid ergo. §. pœna gra
uior. ff. de his qui no. infa. ubi etiā gl. & doc. & c. quoniā
frequēter. §. ul. ut lit. nō cōtest. quib' etiā adde tex. in l. 2.
uer. etsi persona. C. ut infra certū tēp. ubi accusator infra
legitimū tepus nō prosequens, subit pœnā legibus consti
tutā, id est, quarta parte omniū bonorū mulctatur, infa-
miaq; notatur, ut habetur in l. 1. eiusdē tit. Quia si perso-
na uilior fuerit, cū dāmnum famæ non sit iniuria, iudex
pœnā exilii imponet. Ex ea ergo causa transgreditur iu-
dex pœnā ordinariam. Non permittit autem is tex. ut nō

tam

tā leuiter, ac canis nilum, ut est in prouerbio, illum deli-
bemus, quin antequā ad alia trāseamus, ex eo notādū mo
neā infamiam uili personæ nō esse iniuriam. Nam profe
cto tantū abest, ut improbi, udes, ac dedecorosi homines
infamiā ad contumeliā referant, ut uel illam magnopere
cōcupiscant, eiusq; (ut scribit Cornelius Tacitus) li. 11.
Historiæ Augustæ, apud illos nouissima uoluptas est. Et
a Iuuenale dictum est in mulierem impudicam.

Famam contempserat olim,
Cuius apud molles minima est iactura.

Hinc Nero omniū quadrupedū nequissimus, eos qui in
eū maledicta, atq; cōuitia cōgesserāt grauiora, pœna, af
fici prohibuit, & id quidē cōtēptu omnino infamiæ. Ergo
ut redeamus, si uir huiusmodi cōperiatur, qui contēptu-
rus est infamiā, quā ob delictū a se perpetratū ex lege de
bet incurrere, certe iudex eū acrius puniet, per d. tex. in
18 d.l. 2. C. ut intra cert. temp. † De utroq; uero uidelicet de
pœnæ ex causa diminutione, uel augmēto, est bona gl. in
§. notādū. in uerbo, uoluntati. 2. q. 3 & no. Archi. in c. qui
bona col. 6. uer. & hæc uera sunt. 17. q. 1. De tertio aūt, ui
delicet de remissione pœnæ ex causa, est tex. in l. in me-
tallū. ff. de pœn. & l. nō oēs. ff. de re milit quæ iura ita alle
gat Ro. cōs. 429 inci. cōsidero in proposita cōsultatione.
19 † Quæ omnia procedunt nō solū in pœnis a lege, sed & a
cōsuetudine quoq; introductis, ut uidelicet ab illis liceat
ex causa recedere, ut uoluit glo. in d.l. hodie. ff. de pœn.
& not. Panor. ī d.c. de causis. i fi. & ibi etiā Phil. Dec. col.
pe. uer. & ista conclusio. de offi. deleg. & Fel. in d.c. inqui
sitionis. col. 5. super gl. in uerbo, alioquin. de accusa.
20 † Quin etiā in pœnis quoq; a statuto introductis id ob ti
met, ut uoluit no. Bar. in d. §. pœna grauior. in fi. & in l.
ul ff. de recepta. & Bal. in d.l. etsi seuerior. col. 11. uer. ex
prædictis, & ibi Saly. & Paul. de cast. circa mediū. qui hoc
dicit notabile, & idē Bal. in l. cler. in prin. C. de fideicō.
Panor. in c. ul. col. ul. uer. quædā est adiectio. de cōsti. & in
c. nisi col. ul. de offi. deleg. & in c. ul. in. 2. no de transact.
& in sacris. col. 1. uer. ul. facit iste tex. quod met. caus. &

in c.

in c. ut mensuræ. in fi. & ibi Ant. Burg. de empt. & uēdi. & in c. 2. de delic. puer. & Pau. de cast. cons. 277. in causa incarceratorū col. 3. uer. ex his sequitur. li. 2. & iterū consi. 328. clarū est in iure. in nouis, circa med. d. li. 2. & Ful. cōs. 124. præsuppositis. col. ul. uer. cæt erū, Ioan. Plat. in l. oēs delatores. in 4. nota. C. de delator. li. 10. & Frāc. Arc. cōs. 130. Cōsultissime domine Coletralis. in fi. & in c. etsi clerici. §. de adulteriis, col. 4. in fi. & ibi Philip. Dec. col. 8. uer. 2. limitat ur. de iudi. & idem Deci. in d. c. de causis col. ul.

21 extra de offi. deleg. † Quanquā Bal. hac in re, ut alias sæpe, sibi contrarius cōtrariū è diametro tenuit, post Iac. Butr. ī l. 1. C. si aduer. delict. & ī l. cū q in fi. C. de fur. & in rep. d. l. quid ergo. §. pœna grau. col. 3. uer. iuxta hoc. ff. de his, qui not. infa. hāc una ratione motus, quod statutum

22 (ut dicit) est præcise obseruādum. † Sed certe prima opinio est cōmunior, ita & uerior, cum sit eadē ratio pœnis statuari is (ut ita dicā ut in legibus, neq; sunt statuto iudaice, & secundū corticem intelligenda. sed secundū rationē, ut dicit ipsemet Bal. in l. quicunq; col. pe. uer. 4. casu, in fi. eius uersiculi. C. de ser. fugit. & in l. omnes popoli col. 9. alias. 14. uer. in contrariū uidetur. ff. de iusti. & iur. & cōs. 294. ad euidentiā præmittendū est. in fi. li. 1. Paul. de cast. d. cōs. 325. col. 2. li. 2. & Io. Ananias in c. sicut col. ul. de Iudæis. Alex. consi. 83. uisa facti narratione col. 2. uer. & statuta lib. 2. & iterum, consi. 144. post redditū primum consilium. col. 2. uer. non obstat quod statutum in fi. eo. li. 2. rursusq; consi. 59. uiso titulo quæstionis præmissæ. col. pe. uer. nec enim statuta li. 4. & Barb. consi. 81. præclare & loculenter col. 4. uer. item quia statuta. in fi. lib. 4. Pro quo dicto allegant omnes gloss. quam Bar. ubi supra dicit reputari singul. l. damni. huius initii. 1. §. si is qui in uerbo, aliquas. ff. de dam. infec. Et facit quod dicit Bar. in l. apud Iulianum in prin. ad SC. Trebel. quòd ex causa receditur a statuto cogente aliquos ad suscipiendū arbitramētū. Et quod uoluit idem Bar. & post eū Pau. de Cast. in l. filiusfamilias. §. procuratorē, per illum tex. ff. de procu. quòd licet quis ex lege cogatur præcise ad aliquid,

quid, hoc tñ intelligitur nisi subsit aliqua causa legitima.

23 † Et hoc sanè quod diximus de minuendis ex causa pœnis statutorū, procedit etiā, si iudex iurauerit (ut plerūq; fit) seruare statuta ciuitatis, quia iramentū magistratus debet reduci ad æquitatem, nec debet intelligi præcisè, arg. §. & æquus in auth. iusiur. quod præsta. ab his. ita uoluit expresse Bal. in. d. l. etsi seuerior, loco suprà citato, & ibi ēt Pau. de cast & latè cōsuluit Roma. in repe. rubr. ff. de arbi. col. v. versi. item quia quāuis iurauerit. & cōsil. 429. cōsidero in proposita cōsultatione. & Frā. arc. in. d. c. at si clerici. §. de adulter. de iud. & assatim Guido Papæ decis. 206. in hac ciuitate. & Laud. in addit. ad Gandi. in trac. maleficiorū. tit. utrū pœna possit aūgeri. in princ. Et hoc quidē confirmat tex. in. c. j. de his quæ fiunt à maiopar. cap. ubi ex causa pōt recedi à consuetudine iurata. quod ibi not. Io. and. & Panor. hoc quoq; trahētes ad sta-

24 tutum iuratū. † Procedūt præterea quę suprà dicta sunt, ut uidelicet pœna statuta, & determinata possit ex cā minui, ēt si hmōi pœna esset ipso iure imposita. ut sing. cōsuluit Panor. cōsi. 22. quāquam consultatio ad maiorem, &c. col. ult. versi. nec obstat minoritas. lib. 1. ubi ad hoc allegat Bar. in. d. l. ult. ff. de recept. qui tñ hoc nō dicit, sed

25 id solùm ad quod illū suprà citauimus. † Sed nihil mirū cuiquā uideri debet, si pœnæ à legibus, statutis, cōsuetudinibus impositæ ex cā minui, aut augeri possunt, cùm & aliàs plerūq; ex cā recedamus à iure cōmuni. De qua te, quoniā utilis est & pulchra, & ad oēs propemodum nostrorum iuriū partes pertinet, paulò latiùs disseremus. Imprimis adduco tex. penitissimis medullis insigēdū, & quē Bal. in. d. l. etsi seuerior, ad hoc nostrum propositum citat, uidelicet. l. si hominē. ff. de procur. ubi procurator generalis ea pōt impedire, quæ dominus cōficienda speciatim demādarat ex iusta causa, quam dominus ignorabat, teneturq; qui nō paruerit hmōi procuratori ex causa denuntianti, ne fieret quod dominus ante pręceperat, quā. l. dicit multùm notandā Bar. & cōmendant omnes doct. ibi, & eā dicit unicam Bal. in. c. 1. col. 8. versi. pone q.

dominus, ut lite non contesta. ubi per eam dicit quòd procurator ad confitendum constitutus, poterit negare ex causa, quæ superuenit. Illam quoque dicit sing. Iaſ. in. l. non solum. §. morte. col. 21. ver. quinta conclusio. ff. de oper. nou. nuncia. Barba. anté illam legem ualde sing. dicit consil. 20. illud afferam in medium col. 12. uersicu. modo ad istum casum, lib. 2. & consil. 1. col. 22. uersicu. & adduco simile, lib. 3. & consil. 76. illud in medium afferam, col. 3. uersic. præterea hoc decidit, lib. item. 3. & alibi ualde mirabilem, dicit idem Barba. consi. 36. sapienter scripsit psalmista, col. antepe. uersi. facit ad prædicta, lib. 2. & not. Panor. in. 1. disputatio. cuius est initium. episcopus & quidē rector. col. pen. uersi. tertio, pbatur. & Corn.
26 consi. 235. incip. de pluribus, col. pen. lib. 2. † Et per illum tex. dicit glos. not. in. c. tempora. 26. q. 7. quòd episcopus ex cā potest mutare pœnitentiā à Papa indictam. Quam glo. facit ad hoc sing. Roma. d. consi. 428. col. ult. & iterū sing. 456. Papa imponit pœnitentiā, & Barba. d. consi. 36. lib. 2. & Ant. butr. in. c. ut mensuræ, col. 3. uersi. & per ista concludo, de empt. & uēdi. Sed idem uoluisse uidetur gl. in. c. accedens. 50. dist. per illum text. & iterum alia in. c. latorē, in gl. ulti. 33. q. 2. quæ & illud quoq; dicit quòd sacerdos parrochialis pōt ex causa minuere pœnitētiā ab episcopo impositā, in qua re illam facit sing. Barb. d. cōs. 36. & hoc quoq; uoluit Cardi. post Laud. in cle. abusionibus. §. ad hæc, in. 12. q. 1. de pœniten. & remiss. per tex.
27 in. d. c. accedens, & d. c. latorem. † Sed & hoc procedit, etiam si dispensatio prohibeatur, ut uidelicet possit nihil ominus sacerdos pœnam iniunctam ex magna causa minuere, ut uoluit not. Panor. post Hostiē. in. c. ulti. in ulti. not. de maledict. & sequitur Philip. Dec. in d. c. atsi clerici. §. de adulteriis. col. 6. uers. prædicta conclusio, de iudi. ubi tamen limitat procedere, qñ superior non posset cō suli, ut not. Roma. in repe. l. si uerò. §. de uiro, in. 46. fall.
28 ff. sol. mat. † Et ex hoc Host. & Panor. dicto potest not. limitari quod à pleriſq;, scribitur pœnitentiā publicā, quæ ex dispositione iuris fieri debet, nō posse cōmutari in priuatam,

uatam, ut notat Ant. in. c. 1. de pœnit. & remiss. cum concordan. adductis per recentiores in c. accusasti, in fin. de accusat. ut uidelicet hoc procedat nisi ex causa id fiat. Hostien. enim, & Panor. ubi suprà, loquuntur in casu. d. c. ult. de maledict. loquentis de pœnitentia publica. & ita ad hoc illorum dictum ponderat Decius in d. §. de adulterijs. colū. 3. Ex quibus certè minus mirum uidebitur, quod uoluit gloss. cap. quod super, in uerbo, potens. de voto. quòd regulariter pœnitentia potest ex causa commutari ab eo sacerdote, qui eam iniunxit. quam sequitur Panor. ibi colum. ult. pro qua dicit esse tex. iuncta glo. in
29 c. presbyter. 82. dist. † Præterea per text. in d. l. si hominem, uoluerunt Barto. Bal. & pleriq; omnes in ea ipsa. l. quòd hi quibus à ciuitate concessum est arbitrium, non possunt statuto derogare, nisi tamen ex noua causa, uel etiam antiqua, quæ tempore statuti ignorabatur. Quod & idem uoluit Barto. ipse per illum ipsum tex. in. l. ambitiosa. col. 3. uersi. item ex uigore. ff. de decre. ab ord. fac. & in prima conflic. C. col. penul. uersi. extra glo. quæro, ubi &: ad hoc dicit illum text. not. & Panor. in. c. studuisti, in primo not. atque iterum in prima oppo. de offi. delega. ubi dicit hoc dictum esse menti tenendum. & Rom. consilio. 37. viso puncto supra narrato, in secūdo dubio, uersiculo tertio, quia ex uigore, & rursum dicto consi-
30 lio 418. in fin. & Barba. dicto consilio 76. lib. 3. † Per illum quoque tex. dicit Bal. in cap. cùm olim, versic. opponitur quod factum, de caus. possess. & propri. quòd procurator potest ex causa superueniente reuocare factum domini. quod dicit esse nota. dignum. Et idem Bald. in l. error, in fin. C. de iuris & fact. ignoran. dicit per illum text. in d. l. si hominem, quòd procurator ex causa potest reuocare confessionem domini. Et ipse Bald. in l. si aliquem. ff. de offic. proconsul. & legat. dicit per illum etiam textum quòd generalis uisitator potest corrigere malè factum à speciali uisitatore. Et idem Bald. in repetitio. l. 2. colum. 38. versicu. uenio ad secundum. ff. de iureiuran. dicit quòd ex causa potest episcopus statuere,

quòd certo casu iuramentum non obseruetur, per tex. in
d.l.si hominẽ, & idem in l.1.col.2.ver. sed dubitatur nun
quid statutum. C. de iur. aur. anulo. q̃ imperator ex ma-
gna causa põt dispensare contra lege diuinam, per d.l.si
31 hominem. † Sed ut Bal. missum faciamus, cuius hoc cer-
tè proprium est, ut tam multa, atque uaria solus scripsis-
se uideatur, quàm simul cæteri oẽs, huic quod proximè
diximus, addipulatur, q̃ licet aliàs episcopus non possit
dispensare contra canones cõcilij, secundùm glo. in. c. cũ
dilecti, in uerbo, ætate, & ibi Panor. de elec. & Arch in. c.
licet canon. eo. tit. lib. 6. imò nec possit id legatus facere,
c. dilectus, eius initij primo, & ibi etiam Panor. in. 1. not.
& iterum in. c. dilecto, ubi idem Panor. in. 4. not. de præ-
ben. nec alius quuis inferior summo Pontifice, ut no. gl.
& ipse Panor. in cle. 1. in verbo, eligatur. de elec. Quin &
ipse Papa difficiliorẽ se reddit hmõi in dispensationibus
contra canones cõcilij, ut est tex. in. c. post translationẽ,
de renun. Hoc tamen põt episcopus ex causa, etiã si ex-
pressè permissum nõ reperiatur, ut not. cõsuluit per tex.
in. d.l.si hominẽ, Roma. in. d. consi. 428. col. ult. qui & idẽ
ipsum uoluit sing. 486. sed an possit episcopus. & vtrobi-
que citat Io. de Ligna. in. d. §. de adulteriis, & D. à Rota,
qui & eundẽ Ligna. aduocant, Decis. 262. quæ incipit, in
religioso professo. col. 1. in nouis. Sed & idem quoq; vo-
luit Panor. in. d. §. de adulteriis, col. 4. versi. prædicta limi
ta. ubi multùm cõmendat, & dicit not. tex. in. d.l. si homi
nem. & ibi ẽt Fel. col. 2. ver. 3. fallit, qui hoc tamẽ limitat,
& ibi quoq; Decius, col. 5. versi. 4. fallit, & idem Panor. in
repe. c. si quis contra, col. 7. versi. & per illam dicit. extrà
de foro cõpe. & in. d. c. cùm dilecti, col. pen. versi. uide ta
men. de elect. ubi etiã limitat. & Fel. latè in. c. 1. col. 15. in
32 7 fallen. extra de cõsti. ubi & hoc limitat. † Cui sententiæ
assentitur quod scribit Bal. in. l. oẽs populi, col. 3 versic.
sed hic dubitatur. ff. de iust. & iu. q̃ episcopus ex magna,
& euidẽti causa potest statuere contra ius cõe, per. d.l.si
hominẽ. Quod dictum sequitur, & facit sing. Iaſ. ibi, col.
3. & ante illum Panor. in. c. vlt. col. 7. ver. dicit tamẽ Bal.
& ibi

& ibi Rochus Cur. col. 36. versi. 2. quæritur, de consuet.
& idem Panor. in. c. dilecti, cius initii. 2. col. 2. vers. adduco
secundò, de app. sequitur quoq; idẽ Panor. in. d. §. de
adulteriis, col. 4. ubi suprà. & Alex. in. l. nemo põt, col. 1.
ff. de leg. 1. & in. l. ex duobus. §. 5. vlt. col. 2 ff. de vulg. &
pup. substi. & consil. 106. perspectis his, quæ in the mate.
col. 4. versi. tũ fallit quãdo subest, lib. 2. & Barb. vulla Pa
nor. facta mentione. d. consi. 36. lib. 2. & d. consi. 1 lib. 3. &
d. consil. 76. eo. lib. 3. & sequitur idem Barb. in rub. C. qui
admit char. 6. col. 4. versi. & primò. ubi multa in hanc sen
tentiam accumulat. & Fel. in. d. c. 1 de const. & in. c. quod
super his, col. 2. in. 2. fall. de maio. & obed. & idem uoluit
(nulla etiã Bal. mentione facta) Rom. d. consil. 428. ante
fin. ubi ad hoc allegat tex. quẽ dicit no. in. c. vlt. de trãsac.
vbi certè est bonus tex. ex quo not. Anto. & Imo. quòd
quãuis legatus de latere nõ possit statuere cõtra ius, nec
cõmittere causam summariæ, ut est glo. ordi. in. c. vlt. in
verbo, figura, de hære. lib. 6. põt tamen ex euidẽti, & ne-
cessaria causa. & sequitur ẽt Alexã. qui id singul. dicit in
33 d.l. ex duobus. §. vlti. col. 2. † Nec hinc longè abest, quod
ab eodem Bal. memoriæ proditum dicitur in rub. C. qui
admi. bon poss. circa prin. quòd ptãs potest ex causa su-
perueniente recedere à statuto, etiam per eã iurato, per
tex. in. d.l. si hominem. quod tamen in meo codice non
reperi, sed illũ in id citat, & sequitur Barb. d. consi. 1. lib.
1. & d. cõsi. 76. eo. lib. & Fely. in. d. c. 1. de consti. & Iaſ. in
d.l. oẽs populi. in fi. in 1. lect. Sed tu omnino vide Philip.
Deci. in d. rub. C. qui admit. Hocq; maiorẽ in modum cõ
firmat quod suprà diximus iudicem posse ex causa rece-
dere à pœna statuti, etiã iurati. Finitimũq; est quod per
tex. in d.l. si hominem, tradit Ang. in tracta. de sindicatu.
no. 183. quòd officialis, qui ex aliqua euidenti utilitate
Reipub. aliquid agit contra statuta, non tenetur in sindi
34 catu. † Sed & per illum tex. in d.l. si hominem, arq; etiam
per. c. significauit. de offi. deleg. uoluit Card. Flor. in d. c.
studuisti. de off. leg. quòd ex magna causa potest legatus
gñalis se impedire de causa cõmissa delegato, illiq; inhi-

bere,ne de ea cognoscat, licet aliàs ī ea dicatur maior le
gato generali, ut dicit ibidē tex. & idē uoluit Pan. in d.c.
vlt.col.10.uer. & per hoc dictum.de consuet. & in d.c.di
lecti huius initij 2.col.2.de appel. vbi hoc dicit solēne &
sing.notan.& facit valde notab.tex.in d.l.si hominem. A
quo dicto nō multū distat,quod per eum tex. & per no.
per Io.Ananias in c.si cōtra unū de off.deleg.lib.6.dicit
idē Pan.in rep.d.c.si quis cōtra.col.10.ver.sed circa prę
dicta posset dubitari.de for.cōpe.quòd à delegato episco
pi pōt ad vicariū ipsius episcopi appellari ex magna cau-
sa,puta,qa fortè episcopus est absens,licet aliàs secus,p
35 tex.in d.c.studuisti. † His quoq; cōcinit,quòd licet le-
gatus ēt de latere nō possit cōmittere causam cognoscen
dam summariè,ut uoluit gl.reputata sing in c. vlt.in uer
bo,figura.de hæret.lib.6.potest tamē ubi est euidens, &
necessaria causa,ex sententia Ant.& Imo.in c.ult. ar.il-
lius tex.de transact.sequitur & reputat singul.Alex.in l.
36 nemo potest col.1.ff.de leg.1. † Idem quoque Panor.ut
non longius ab eo discedamus, in c.decætero co.2.de re
iudic.dicit per tex in d.l.si hominem,quòd nuntius exe-
cutor,siue minister potest ex causa nouiter orta,uel an-
tiqua non considerata per mandantē,adhibere causæ co-
gnitionem, & exceptionem aliquā admittere, licet aliàs
secus,& ad hoc dicit illum tex.no. sed & idē Pan. in d.c.
vlt.col.vlt.de consue.dicit per tex.in d.l.si hominē quod
licet consuetudo semel reprobata à lege non posset am-
plius induci,per authen.nauigia .C.de fur & l.eos. C.de
usur.et not.per Bar.in l.de quibus in 9.& 10.oppo. ff.de
legi.& ibi concord.à recent.potest tamē ex noua causa,
quæ nō suberat tēpore legis damnantis cōsuetudinē qd'
& ipsū voluit ipse Pan.in c.2.col.pe.& ibi Fely.col.4.de
proba. Domi.& Card. Alex.in c.frustra 8.di.& Frā.Are.
in l.testamenti factio.col.2.ff.de testa. & Rochus Curt.
in repe.d.c.vlt.char.23.ver.limita modò dictam conclu-
sionem. Idem rursum in c.nouit.col.6.ver. sed quid dice
res de iudi.dicit per tex.in d.l.si hominē,quòd Papa pōt
ex magna causa exercere iurisdictionē tēporalē in præ-
iudicium

iudicium gladii imperialis, quē ita refert & sequitur, vt
37 pleraq; ex supradictis Fel.in.d.c.1.de cōsti. † Adde quod
per illū tex.in.d.l.si hominē,dicit elegāter Frā.Cremon-
sing.150.incip.mandatū.quòd licet qui cōtra mandatum
ducis aduersus hostē pugnauerit,capite puniēdus sit,etsi
uictoriā reportarit,per tex.quē dicit sing.in.l.3.§.in bel
lo.ff.de re mil.de quo dicam latè infrà c.51. Tamē id limi
tat procedere nisi ex aliqua noua cā, aut ēt ueteri, quæ
ducē latebat,id ipsum fecerit. Id quod dicit mēti esse p-
petuò notandū & dicit tex.in.d.l.si hominē, esse ad hoc
sing. Et sequitur Roch.Cur.in.d.c.ult.loco supra allega
38 to,de cōsue. † At uereor ne nimiū imoremur super.d.l.si
hominē, ideo ad alia accedamus ad hāc rē pertinentia,li
cet princeps nō possit ius,aut rē alterius auferre, ut ple
nè not.in.d.l.quoties.C.de preci.impe.offe. & in.l.vlt.C.
si cōtra ius,uel vtil.pub.cū si.pōt tñ ex cā id facere,utvo
luit gl.in.l.barb.in verbo,multò magis, ad fi.ff. de offic.
prætt.ubi Iaſ.latè cōfirmat,multaq; in eā rē adducit,quæ
(ut breuitati consulā) ptermitto.Sed & hoc quoq; volue
runt Pet.Cy. & Bal.in.l.rescripta.C.de preci.impe.offe.
Bar.post Iac.Are.in proœm.ff.col.2.ver.quæro secun-
dum,& in.l.quæcūq; in fi.C.de fide instr.& iur.hast.fisc.
lib.10.& Io. Faber,in.§.sed naturalia,col.2.ver. nūquid
ergo princeps,instit.de iure natu.Bal.in.l.1.per gl.ibi.ff.
de cōst.prin.& clāculū in.l.sancimus C.de pœn. & Ant.
in.c.nisi,de off.leg.Ang.cōsi.139.uisis oībus,col.2.vers.
nō enim pōt.Luc.Pen in.l.mulieres,col.9.ver.unde pōt
princeps.C.de incol.lib.10.Pau.cast.consil.105. donatio
prędicta,in fi.& propè per totū lib.1.Panor.post alios,in
c.quæ in ecclesiarū,de cōsti.& ibi recētiores,qui cōcor-
dantes adducūt,Fulg.cōs.143.incip.Anton. Rom.consi.
310.in casu propositæ cōsultationis,post prin.Alex.latè
cōs.216.nec arguēdi sumus,col.4.ver. pro hoc quia licet
seq.lib.2.& cōs.94.uisis & sæpius recēsitis.col.pe.ver.sed
pmissis,lib.5.Barb.cōsi.55.clemētissimū,col.10.ver. & si
qspiā,& sępe alibi in eo.cōs.lib.4.& cōs.64.scribit Exodi.
col.pe.eo.lib.4.Lud Bol.cōs.6.cor mūdū,&c. uiso igitur

instrumento, col. 9. versi. & si diceretur mihi, & Corn. cõ
si. 90. i causa uertẽte, col. 2. ver & princeps lib. 4. & Phili.
Dec. consi. 271. in casu transmisso, col. 3. versic. ulterius
39 etiam considerandum. † Nec id solùm princeps, sed
& ciuitas quoque, siue communitas potest facere, ut uo-
luit Bar. in d. proœm. ff. col. 3. uer. ite quæro quid de ciui
tate. & in d. l. quicunque, in fi. C. de fid. instru. lib. 10. Bal.
in l. bene à zenone col. 1. in fin. C. de quadr. præscrip. per
no. per Inno. & Io. An. ĩ nouella, in c. in nostra, de iniur.
ubi est bonus text. & etiam uoluit Rom. d. consi. 110. et
cõsi. 352. spiritus sãcti gratia inuocata. col. vlt. vbi ad hoc
multa allegat. & Alex. consi. 190. maturæ digestis, col. 3.
ver. fortificantur prædicta lib. 2. Phili. Dec. cõsi. 357. in ca
40 su magnifici. col. 2. † Sed & alius quoque inferior id
potest, vt vult glo. loquens de episcopo, in c. constitutus
in uerbo, à quocũq;, in fin. de religi. domi. & Alexã. cõsi.
101. uisis instrumentis col 6 versi. & etiam permittitur.
lib. 1. & d. cõsi. 216. lib. 2. Quin & statutũ municipale po-
test ex causa ius alterius particularis tollere, licet aliàs
nõ possit, vt latè per Ang. cõsi. 53 q. proposita. & expres-
sius, cõsi. 63. si prouiso facta, post prin. allegat l. si pẽdẽtis
§. si quid cloacarii. ff. de vsur. & l. certa forma. C. de iur.
41 fisc. lib. 10. † Adhæc, princeps, qui aliàs ex contractu ob-
ligatur, nec põt illum reuocare, vt est text. in c. 1. de nat.
feud. & uoluit gl. ordi in c. ad apostolicę, de iudi. lib. 6. &
plenè per doct. in c. 1. de probat. & alibi latiùs dicemus,
potest tamen reuocate ex causa cõtractum à se initũ, vt
uoluit Bal. in l. vlt. in prin. ff. de senat per tex. in l. qui fun
do. C. de om. ag. deser. lib. 11. & idem Bal. in l. pe. C. de do
nat. inter uir. & uxor. & idem uidetur uoluisse ipse bal. in
l. ult. in princ. ff. de pœn. Ant. & Imo. in cap. cùm M. Fer.
de const. & Rom. d. cõsi. 352. ante fi. & Alexã. d. cõsi. 101.
col. 5. ver. qd' superior, lib. 1. & d. cõsi 216. col. 5. lib. 2. &
Soc. cõsi. 58. super proposita quæstione, col. 1. in fi. lib. 3.
42 † Et idẽ in uniuersitate dicit Cardi. Flor. consi. 86. cuius
initiũ est, dominus Nicolaus Marchio, per text. ĩ d. ca. in
nostra, de iniur. & sequitur Iason in d. l. Barbarius, col. 8.
versi.

uer. 12. facit. ff. de offi. præt. ubi ad hoc dicit esse melioré
tex. quẽ Cardina. nõ allegat in l. quod semel. ff. de decre.
43 ab ord. fa. † Præterea, licet prĩceps nõ possit cognoscere
de causa, & iudicare non citata parte, ut uoluerunt gl. &
Bald. in l. vlt. C. de legib. cũ cõcord. quas alibi afferemus,
potest tamen ex causa, ut uolũt glo. in l. is qui, quæ est an
tepe. in fi. ff. ex quib. cau. maior. & Bal. in l. 2. circa princ.
C. quo. & quan. iud. & in l. ne causas, circa med. C. de ap-
pel. ubi respondet ad cle. pastoralis, quæ uidebatur innue
re contrarium. & Alex. qui eam gl. dicit no. consi. 2. uisis
codicillis, col. 5. uersi. & nõ dubiũ. lib. 1 quod & repetitur
cõsi. 87. lib. 2. & Iason qui illã quoque gl. dicit ualde no-
in l. i. col. 2. ver limita tamẽ nisi ex causa. ff. de cõsti. prin.
& Phili. Dec. cõsi 361. omissa lõga serie, col. 1. & est tex.
44 expressus in c. in causis, in fi. de sent. & re iud. † Potest &
princeps ex causa tollere defensionẽ, quæ naturalis est,
ut uoluit Alber. ut à nonnullis citatur, in l. omnes, col. 1.
C. de epis. & cler. Ang. in l. si sic. ff. de leg 1. Alex. in l. cùm
mulier, col. 3. in 2. q. Bar. ff. sol. matr. Nellus ĩ tractatu bã
nitorum in 2. q. 2. temporis. Philip. Dec. qui unum Ange.
ubi supra, citat d. consi. 361. Nam & potest tollere ex cau
sa ea quæ sunt de iure naturali, uel gentium, ut no. Pa-
45 nor. post alios in c. quæ in ecclesiarum, de consti. † Item
Papa potest ex causa contra ius diuinum dispensare, per
gl. in c. à nobis, in uerbo, exemptis, de deci. & no. Inno. in
c. post trãslationẽ, in fi. extrà de renunc. & Petr. de Anc.
in repe. c. canonum statuta, in 2. oppo. extrà de consti. cũ
infinitis propè cõcor. adductis per Fely. in d. c. quæ in ec
46 clesiarũ, col. 1. ver. 1. concl. & multis seq. eo. tit. † Potest
& ipse ex causa dispensare cũ monacho, & clerico con-
stituto sacris, ut contrahat matrimoniũ, ut de primo uo-
luit Inno. in c. cũ ad monasteriũ. ubi & Panor. post alios,
in col pe. de stat. mona. & latè Ioã. Andr. in regula, actus
legitimi, & iterum in regula, semel Deo de regul. iur. lib.
6. in Mercur. & Bal. in l. si pater. §. ult. & in l. si tibi filius
ff. de adopt. & Pe. de Anc. in d. c. 1. col. 5. uer. vlterius quę
ro, de constitu. & cõsi. 239. parũ dubitationis, per tot. &

Imo.

Imol. in clemen. 1. col. vlt. versic. sed quærit Gul. de consanguin. & affinit. & Maria. Socin. consi. 13. præsens consultatio, col. 4. versicu. octauò probatur, & iterum consil. 28. circa primum quæsitum, col. 4. versic. quartò principaliter, & Ias. in l. si arrogator, colũ. 2. versicu. item attende. ff. de adopt. Catel. Cota memor. incip. filius unicus, & in memor. Papa potest. & è Theologis Richar. in quarto sent. distin. 38. q. 9. De secundo, scilicet de clerico cõstituto in sacris, no. Bal. in l. rescripta, uersi. item dispensat. C. de precib. imper. offer. & no. per gl. & doc. in c. cũ
47 olim, de cleri. coniug. † Potest item dispensare in matrimonio contracto per uerba de præsenti, ut no. glo. in d. cap. cùm ad monasterium, in uerbo, abdicatio, in fi. glo. vl. in cap. ex publico, de conuer. coniugat. quam sequuntur Hosti. Io. And. & alii ibi, & Bal. in l. Deo nobis, col. 3. versi. vlterius no. C. de epi. & cler. & Pe. de Anc. in d. c. 1. col. 6. ver. circa matrimonium. & d. consi. 239. & cõ. 409. uiso, & diligenter inspecto, columna secunda, versi. idem potest circa. & Imo. in cap. vlt. de transact. vbi dicit ita communiter teneri. Et ita etiam post longam disputationem residet Cardi. Alex. in c. vl. de spõ. duo. Quin etiã in matrimonio quoque copula carnali consummato hoc
48 idé consuluit Maria. d. consi. 28. incip. in 2. dubio. † Sic & in iuram nto, & super vsuris potest Papa ex causa dispẽsare, vt de primo habetur in c. uenerab. de electio. & per gl. & doct. in c. quãto de iureiur. & in c. authoritatẽ in gl. 1. ad fi. 15. q. 6. & Bal. in repet. l. 2. col. 41. ver. super secũda qõne. ff. de iureiur. Card. Flo. in cle. 1. ad fi. ver. 17. quæro. de iureiur. De secũdo est tex. in. c. salubriter. de usur. & latè per Alex. cõsi. 1. col. 2. ver. sed p̃missis. lib. 2. & cõsi. seq. col. 2. ver. deniq; nõ obstat. & con. 107. cuius est exor
49 dium, pro inuestigatione. eod. lib. 2. † Sed princeps secularis potest ex causa ius diuinum limitare, vt patet in homicidio, & testibus. & not. Bar. in proœ. ff. col. 3. versic. item quæro quid, de rescriptis & latè in l. omnes populi. in 3. quæst. principali, quæ est in 7. col. versi. secundò iuxta prædicta. ff. de iusti. & iur. & Alberti. in 1. parte statutorum,

torum, quæst. 8. sed an valeat, & latius in l. quotiens colum. 3. ver. & quia de hoc & multis seq. C. de præcib. Imper. offer. & Alex. d. consi. 107. col. 3. lib. 2. & Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum col. 2. ver. 1. conclusio. & seq. de constit. sed tu hic uide Bal. in authen. ad hæc col. 1. ver. quæ-
50 ro nũquid usuræ. cũ seq. C. de vsur. † Accedat & quod no. Pan. in ca. fraternitatis. co. 6. uer. & multùm moueor. de testi. quòd licet post publicationem testiũ à iudice factam, non possit pars ampliùs testes producere, licet testificata non didicerit, vt voluit Hostiẽ. in summa tit. de testib. §. & vtrum, versi. dictis igitur. & Ioan. And. in cap. constitutus, extrà eo. & Bar. in authen. qui semel. col. 3. versicul. circa tertium, & seq. C. de proba. Tamẽ si super ueniret causa verisimiliter non cogitata tempore publicationis, posset testes producere, sicut & ex causa admitteretur post dilationẽ. l. orationes. & l. vlt. ff. de dila. & arg.
51 c. licet. de proba. † Sed & id quod voluerũt Ant. & Imo. in c. vestra. de loca. quòd licet episcopus, ẽt cum consensu sui capituli nõ possit facere statuta in præiudicium iuriũ aliorum prælatorum inferiorum, vel ecclesiarũ subditarum absentium, vt voluerũt Inno. Hosti. & Io. And. & alii ibi, per ea quæ habẽtur in. c. pe. & vlt. de his quæ fiũt à præla. sine consen. cap. fallit tamẽ, si subest aliqua iusta causa, per id quod habetur in. c. vlt. de his que fiunt à maio. par. cap. & per no. per Inno. & Io. and. in. c. in nostra,
52 de iniur. † Deniq; non obmittẽdus est tex. in l. 3. in prin. ff. de cõdi. indeb. vbi ex noua & inopinata causa repetuntur legata ex testamẽto soluta. & tex. in l. 4. §. ait prætor, ff. de re iud. vbi licet condemnatus ad soluendũ cogatur præcisè soluere, nec satis sit dare cõpromissorem, ex magna tamen, & idonea causa id sufficiet. & text. in §. mãdatum. Instit. mand. vbi qui semel mandatũ suscepetit, illud debet perficere, nisi quãprimùm videlicet re integra renũtiauerit, alioqn mãdati tenebitur, nisi tñ iusta cã inter
53 cesserit. † Et similis est fermè tex. i. l. filiusfamilias. §. pro curatorẽ. ff. de procu. vbi procurator pro quo cõsentiente, dominus satisdedit, cogitur iudiciũ suscipere, nisi tñ

ex cau-

ex causa legitima relinquat, putà si inimicitiæ capitales interuenerint inter dominum ipsum & procuratorē, aut dignitas procuratori accesserit, aut reipub. causa abfuturus est. Ex quo not. Bal. & Paul. de ca. ibi, quòd licet qs ex lege ad aliquid præcisè cogatur, intelligitur tamē nisi
54 subsit aliqua legitima causa. †Satis ergo, atq; satis probatum est, oēs legum, atq; statutorum sanctiones ex causa cessare, infringi, corruere, ut iam nō mirū uideri debeat, si non tam arctis angustiis circūscribantur iudicis potestas, quin interdum possit ex causa pœnas à lege, statuto, consuetudine indictas minuere, aut augere. Sed animaduertēdum est, quòd licet aliàs non sit necesse in sententia cām inserere, ut est tex. ordinarius in c. sicut. & cum bertoldus, de re iud. cum simil. Quin fatuus iudex, qui idipsum fecerit, utpote qui uiam aperiat suæ ipsius impugnandæ sententiæ, ut dicit Imo. in l. si is ad quē. ff. de acqui. hær. Nisi adiiciat dictionē maximè, ut pulchrè per ipsum Panor. in. c. ex parte, de concess. præbē. in hoc tamen casu debet iudex cām, aut minutæ, aut auctæ pœnæ in sententia exprimere, ut nominatim uoluit Bald. in repe. d. l. quid ergo. §. pœna grauior, col. 6. versi. istorum op. in fi. & in. l data, col. 2. versic. & ex hoc infero, iunctis his, quæ priùs dixerat. C. qui accus. non pos. & Saly. in. l. properandum. §. illo procul dubio, col. 2. versi. aut quæritur quò ad ipsius. C. de iudi. & Pau. de cast. consi. 328. clarum est in iure, ad fin. lib. 2. & Io. de pla. in. l. ult. C. de muner. lib. 12. & Ange. are. in tracta. maleficiorum, in uerbo, quas si non soluerit infra decē dies, col. 5. versi. & aduer-
55 tas in fi. † Nec in hoc casu solùm, sed & semper aliàs, cū ex causa iudex recedit à iure cōi, debet eā causam adscribere, per tex. in l. sciendum, de appel. reci. quem ita allegat Luc. pen. in. l. 1. col. 1. in fin. C. de his qui non imple. ītip. fac. sol. sunt. lib. 10. & Panor. in. d. c. sicut, col. 2 versi. 4. & ibi latè Fely. col. 9. ver. dum Doct. ponūt. ubi ex hoc dicunt id quod suprà diximus, scilicet quòd si iudex ex causa recedit, debet eā cām nominatim adscribere, quod & ante eos uoluit Io. and. in addi. Spec. tit. de sen. & quę ipsam

ipsam seq. §. qualiter, versi. uerùm si rationes, per text. in c. calumniam, de pœnis, & in. §. oportet, in authē. de iud.
56 †Ad quod facit quod notabiliter scribit Inno. ille parēs iuris canonici in. c. præterea, in fi. iunctis his, quæ ante dixerat de dilat. quod iudex qui citationē, aut aliud quidquis prima facie illicitū, & iniustum decernit, quod tamē ex aliqua eā iustificari potest, debet ipse iudex eam cām exprimere, aliàs non tenetur citatus obedire. Quod dictum pleriq; oēs ad hoc allegant, quod ubi alicui ex aliqua causa licitum est à regulari iure recedere, non sufficit cām subesse, nisi illa exprimatur. & inter cæteros Oldra. consil. 326. quòd articuli dati. col. 2 versi. itē non sufficit. ubi per hoc concludit idem esse in papa, qui ex causa aliquid contra ius cōcernens uniuersalē statum eccle siæ rescribit, ut uidelicet debet cām exprimere. quod dictum pro sing. citat omniū singularissimus Roma. consil. 483. dubitatur primò utrū electio. col. pen. versi. 2. respondeo, ubi & p no. allegat. sed & sequitur illud dictū Inno. sed & pro sing. citat idē Roma. consi. 499. in præmissa cō sultatione, col. 1. ubi & sequitur quoq; illud dictū Oldr.
56 †Quin & illud dictum Inno. sequitur & dicit no. Panor. in. c. 1. col. 2. versi. 2. in glo. 2. in fi. de cler. non resid. ubi & per hoc dicit quòd licet actus indifferens ad bonū & malum, sit ad bonū in dubiò referēdus. c. estote, de reg. iur. Tamē si actus in se malus est, ad malū in dubio est referēdus, licet possit habere aliquam excusationē. ad quod ēt allegat in arg. c. 1. de præsump. & l. nā ludus. ff. ad legem aquil. Et pro hoc dicto Panor. dicit Fely. in. c. 1. col 5. in 5. ampliatione, de re iud. esse text. ualde sing. in. c. dilecti. de accus. per quē Io. de ana. ibi, col. 2. post Pe. de auch. dicit sing. limitati theoricā Bar. in. l. non solū. §. sed ut probari. ff. de ope. nou. nun. & ibi quoq; Pan. in. 5. no. dicit il
57 lum tex. esse ad hoc sing. †Sequitur quoq; illud Inno. dictū, Ant. in. c. ulti. col. ult. de libel. obl. ubi & per hoc dicit post ibi, quòd sufficit aliquid esse notoriū secundùm regularem cursum, licet aliquo casu accidentali excusari possit. quod & idē uoluit ipse Inno. in. d. ad testiū. §. 1. in prin-

in prin. ff. de testib. vbi etiam allegat Innoc. ubi suprà, &
glo. in cle. ult. de reserip. & quod no. in l. oës. §. lucius. ff.
58 quæ in frau. cre. † Sequitur item, & cõmendat illud dictum Inno. multisq; similibus condecorat Fely. in d. c. 1. quo loco nuper citauimus, de re iud. & in d. c. sicut, loco suprà allegato, & in c. cùm ordinẽ, col. 7. in. 3. consideratione, & in c. super literis, col. 11. versi. decima regula. de reserip. & in c. 1. col. 17. in fin. 7. fall. de consti. & nouissimé Philip. Dec. consi. 8. uiso puncto, & diligenter examinatis omnibus, in princip. ubi & multa similia aggregat.
59 † Sed, & illud dictũ sequitur, cõmendat, & elegãter enarrat Bar. in l. 2. in utraq; lect. & utrobiq; col. 1. ff. si quis in ius uoc. nõ ier. & Bal. in l. 1. §. usus, in fi. ff. de procur. ubi per hoc dicit, quòd in citatione, ut quis personaliter ueniat, debet exprimi causa, cùm sit contrarius cõe, per. l. ulti. C. de procur. id quod reputat not. Philip. Dec. in. c.
60 personas, col. 5. uersi. tertius casus, de appel. † Sequitur etiam illud Inno. dictũ Raph. Cuma. consi. 60. uisis compromisso, &c. ubi per hoc notabiliter consuluit, quòd si per statutũ sit prohibita nullitas, quãuis tamen possit aliquo casu proponi, uidelicet cùm est ex defectu iurisdictionis, secundũ glo. ord. in cle. 1. de seq. pos. & fruc. Tamen non admittendus est proponens simpliciter nullitatem, non allegata ipsa causa ex defectu iurisdictionis.
61 † Sequitur deniq; Fran. Are. in l. in illa, col. 5. ver. 3. adde. ff. de ver. obl. & in. c. significauerũt, col. pen. de testib. ex eoq; infert, quòd illa qualitas dicitur notoria, quę prima facie de iure cõi est talis, licet possit subesse cã, propter quã redderetur falsa ad quod ẽt allegat. c. ad decimas, de rest. spol. lib. 6. & Bar. in d. l. 2. & licet illud dictũ Inno. in d. c. propterea, sit omnibus celebratissimum, & quibusdam reputatũ sing. ut patet ex suprà dictis, idẽ tamen fermè voluit ipse Inno. in. c. prudentiã, in princ. ubi
62 & alii doc. de offi. deleg. † Huc vergit, & tex. not. in l. 1. C. de præd. curial. lib. 10 ubi quoties quis aliquid cõtra regulas iuris cõis consequi cõtendit, cãs eas, ob quas id iure consequi potest narrare debet. Et ita illũ tex. ad hoc

ponderat, & dicit no. Rom. cõsi. 163. cuius est initiũ, cõsultatio curiæ col. 2. ver. prima aũt, ubi & ad hoc dicit et facere tex. in l. si adulteriũ cum incestu. §. idem pollio. ff. de
63 adult. † Ex eodẽ aũt fonte manat, quod volutt gl. no. in l. 2. in gl. ult. ff. de appel. recip. q; si iudex pronũtiet nominatim seruũ torquẽdũ contra dñm, est sentẽtia ipso iure nulla, licet aliqñ seruus possit torqueri in dñm, non tñ regulariter. l. 1. C. de quæstio. quã gl. ad id pro not. citat Alex. in Lex diuerso. §. si in iudicio, col. 3. ver. sed quæri põt. ff. solmat. & Matheſil. not. 10. nota q; sentẽtia, ubi per eã gl. dicit q; sentẽtia lata exp̃sse cõtra regulã iuris cõis, est nulla, licet reperiantur aliqui casus excepti, in quib⁹ saluari posset illa sentẽtia, cũ illi casus nõ sint expressi in sentẽ-
64 tia. † Et idẽ uoluit Alex. ipse in l. 4. §. si quis condẽnatus, col. 2. ver. pro hoc etiã. ff. de re iud. cũ dicit, quòd sententia dicitur continere expressum errorẽ iuris, quando est lata contra regulam, nisi exprimatur tale quid in ipsa sententia, per quod appareat quòd sentẽtia iudicis sit lata in casu fallẽtiæ, ut dicit probari in. d. l. 2. in fi. cũ gl. ff. si quis in ius uoc. nõ ie. & ibi Bar. iuncta. l. 1. & 2. ff. de feriadeo (inquit) ad hoc ut ualeat citatio facta ad diẽ feriatam, requiritur, q; expresse citetur in cã alimẽtorũ, & si-
65 miliũ, quæ in die feriato expediri p̃nt. † Et bñ facit quod tradit Bar. in l. lucius, in fi. ff. de his qui not. infa. ubi cõsuluit iudicibus, vt si fidẽ testibus nõ adhibeãt, cãm eius rei in sentẽtia adscribãt, ne teneãtur posteà in syndicatu. sequitur Barb. in rub. q. admit. char. 6. col. 3. ver. & moueor. Et q; hoc casu teneatur iudex cãm exprimere, tenet Inn. quẽ tñ Bar. nõ allegat, in. c. quoniã cõtra falsam, col. 2. de proba. & faciũt no. per eundẽ Innoc. Panor. & alios in. c. cãm, quæ de sent. & re iud. & uide Bal. in l. cũ magistra-
66 tus. ad fi. ver. itẽ illud est. C. qñ prouo. nõ est necel. † His concinit, quod voluit Io. and. in addi. Spec. tit. de sent. & quæ ipsam seq. §. qualiter, versic. verum quòd ubi uictus non condemnatur in expensis, debet eius rei causa expri mi. quod, & uoluit ẽt Fed. Senen. cõsi. 139. quæst. nostra, col. ult. & Io. ã. Fab. in. §. hæc aũt, col. 2. ver. igitur iudex,

instit. de pœn. tem. litig. & Bal. in auth. generaliter, col. 4. versi. quia ergo propter multiplicitatē. C. de epis. & cle. & in auth. nouo iure, per illū tex. C. de iud. Card. flor. in cle. sæpe. §. & quia, in. 17. q. de verb. sign. ubi & illud dicit procedere generaliter, qñ iudex recedit à iure cōmuni, & ibi Geor. Natha in repe. col. pe. in glo. in verbo, in scriptis, vers. fallit. ij. Panor. in. d. c. sicut, de re iud. per tex. in §. oportet, in auth. de iudi. & Io. pla. in. l. ult. C. de munc. lib. 12. Ale. in. l. properādū. §. illo proculdubio. C. de iud. & consil. 183. in causa, & lite vertente, inter Franciscum.

67 col. 1. lib. 6. † Quibus cōsonat, quod dicit Ang. in. l. utiq; in fi. ff. de rei vend. quòd qñ fertur sententia contrā fundatam alterius partis intentionē, causa est eius rei expri menda. Et Anto. in c. per tuas, col. 7. per text. ibi, de sen. excō. q̄ sufficit sententiā habere in se euidentē iniquitatem, licet causaliter saluari possit. Et quod ante illos scribit Barba. in. l. quotiens, per illū text. ff. si quis caut. illud non dicit dubiū, de quo est regula, licet sint aliqui casus speciales, nisi & de illis spāli fiat mentio. & allegat not.

68 per se in d. l. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. † Quorū sentē tiam manifestè approbat tex. in. c. qntauallis, de iureiur. ubi iuramentū de exheredando filium, censetur illicitū, licet aliquo casu possit esse iustum. Atq; etiam tex. in. c. constitutis, de elec. per quē dicit ibi Panor. in. 1. notab. q̄ ubi per libellū petitur aliquid contra regulas iuris, debet exprimi cā, ex qua peti possit. ad quod et allegat Inno.

69 in. d. c. præterea, de dilatio. † His quoq; attestatur, quòd licet in appellationibus à diffinitiua interpositis non sit necessaria causæ expressio. l. scio. §. quid ergo, &. l. appellanti. §. nō soluere. ff. de appel. &. c. quò ad consultationem, &. c. cùm in ecclesia, eo. tit. tamē in notoriis, in quibus regulariter nō admittitur appellatio. c. cùm sit romana, &. c. consuluit, &. c. cùm spāli. §. porrò, de appel. & in aliis casibus in quibus regulariter prohibetur appellatio, necesse est cām in appellatione à diffinitiua inserere, ut uoluit Inno. in. c. pastoralis. §. præterea, de offi. deleg. & c. ad nostrā, & ibi expressius Pan. col. vlt. ver. ult. scias, de app.

app. & Spe. ti. de exce. sen. §. nūc dicēdū. ver. sed nūquid in totū. Rom. cōs. 324. in proposita cōsultat. in fi. ubi hoc dicit esse de mēte glo. in c. romana. §. si aūt. de app. lib. 6. ubi ēt uoluit Pe. de anc. col. 3. ver. 11. colligit. & Pan. i. d. c. cū sit romana, & in. d. c. cōsuluit, & ibi Phil. & recētiores, & idē Pa. in. d. c. quò ad cōsultationē, col. pe. & in. c. cū super in 6. no. ubi dicit esse menti tenēdū, & utrobiq;

70 recētiores, de re iu. & Cu. d. cō. 60. col. 1. † Illud tñ quod diximus req ri expressionē causę, cū pena augetur, uel minuitur, intellige procedere ad ipsius iudicis excusationē, uel snīæ suppletionē (ut nostri loquūtur) nō aūt ad ipsius snīæ substantiā, uel ualiditatē. Nā si sine cā hoc facit, lex supplet id quod deest. l. 4. §. si quis cōdēnatus. ff. de re iudicata dicit Bal. in d. §. pœna grauior. loco suprà citato, & Salyc. in. d. l. properandū. §. illo proculdubio. C. de iud. ubi ēt Alex. & quòd ipsa cā nō sit hoc casu necessariò exprimē da ad ualiditatē snīæ, tenet bar. in. l. relegatorū. §. ad tps, in fi. ff. de iterd. & rele. & in d. §. pœna grauior, col. 2. ver. itē similiter, & ver. 3. est uidēdū. ubi & hoc idē firmat Alberi. post Ray. col. 12. ver. itē quæro. & sētit idē Bar. in. l. quod ad statū. ff. de pœn. & latè Fely. in d. c. sicut, col. 10. ver. cæterū dixi, de re iu. Porrò scio id plerūq; obseruari, ut cū in nostris iudiciis discedimus ex cā à cōibus regulis, uel leniēdo pœnas ordinarias, uel alias adijcimus illā vulgarē clausulā. (Pour certaines causes & cōsideratiōs à ceaous mouuās.) uel illam, (Et pour cause.) ut cum dicitur, (Sans de despens, & pour cause.) quāquam nostris moribus hæc non sint necessaria.

SVNT AVTEM multæ cāæ, ob quas iudex possit, & debeat minuere, atq; ēt prorsus remittere, aut augere pœnas à iure, uel statuto, uel cōsuetudine determinatas. Quarū hic plurimas o pæpretiū eē duxi, adscribere. Nā huius rei usus, quām sit frequēs, quāq; necessarius, nemo est q̄ neseiat, ut in simili dicit Iurecōs. in. l. 1. in prin. ff. de app. Et ut alibi scribitur, quæ quotidiana sūt, ea ueluti studiosius attingere debemus. l. legaui. ff. lib. leg. Cās ergo minuēdi & remittēdi primū aggrediamur. Nā de utrisq; per mistim dicemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

An & quibus ex causis pœnæ legum, consuetudinum, statutorum temperandæ sint, aut etiam remittendæ.

SVMMAE.

1 Delinquens, ira aut dolore commotus, lenius puniendus est.
2 Iniustum uel prauum quis non committit Aristoteli, qui ira aliaue animi perturbatione fractus, aliquid patrat.
3 Maritus uxorem in adulterio deprehensam confestim interimens, nõ tenetur lege Cornelia de sicar.
4 Dolor, an sit legitima excusatio patrati sceleris.
5 Iracundia percitus, ac prouocatus, si quem percutiat, an teneatur.
6 Tutelæ legitimum modum supergressus, si aggressorem interimat, punitur tanquam culpabilis, non tanquam dolosus, et nu. 8.
7 Rixa, metus instantis periculi, et intensus dolor, pessimi sunt consultores.
9 Homicida uoluntarius, et dolosus non habetur, qui prouocantem, et postmodum fugientem interimit.
10 Iratus occidens eum, qui non dedit causam iræ, quæ occisorem ad maleficium impulit, an, et quomodo puniendus.
11 Lege Cornelia de sicar. an teneatur is, qui prouocatus, in se defendendo modum legitimum excessit, et dedit operam rei illicitæ.
12 Iniurijs prouocatus, alteri uicissim iniurios perèi, non est puniẽdus.
13 Iniuria facta Deo, grauior est ea, quæ fit homini.
14 Blasphemijs Deum impetens, ultimo est supplicio plectendus.
15 Platone mitius punitur, qui ira concitatus, quàm qui sponte quemquam occidit.
16 Dolor delictum minuit. et super hoc exempla historiæ Rom. nu. 17.
18 Fabricianus Senatus decreto liberatus est, cùm etiam matrẽ eiusq; adulterum occidisset.
19 Matrem interimens patris ulciscendi causa, humano, et diuino iudicio liberatur.
20 Peccat quis leuius cùm in foro iudiciali tum conscientiæ, si quod peccat iracundiæ æstu accensus, quàm si nullo omnino iracundiæ commotus id admitteret.
21 Iracundia inimica est consilio.

22 Delicta admissa præ ira aut dolore, lenius plectenda.
23 Doloris affectus imperare, difficillimum.
24 Iracundiæ calore dicta factaue, irrita nullius q; esse momenti Iureconsulti sanxerunt.
25 Confessio iudicialis calore iracundiæ facta non nocet.
26 Iuramentum factum calore iracundiæ, non tenet.
27 Votum emissum calore iracundiæ non ualet.
28 Electio facta iracundiæ impetu, irrita.
29 Beneficij secundi acceptatio facta ui, iracundiæ non facit primum uacare.
30 Professio iracundiæ æstu facta, nec tenet nec obligat.

1 PRIMVM igitur, ut ab ea exordiar, q̃ frequẽtius usu euenit, videlicet, cũ qs impellẽte ira, aut dolore deliquerit, is. n. lenius puniẽdus est, l. aut facta. §. causa. ff. de pœ. & l. si nõ cõuicij. & ibi not. C. de iniur. & l. 2. C. de aboli. & c. si quis iratus. & ibi gl. 2. q. 3. & not. etiã glo. & in l. 3. ff. de diuor. & in l. q cquid. ff. de reg. iur. & in c. diuortium de pœ. dist. 1. & Rom. singu. 510. volo cõmentare ante fi. Iracũdia. n. sæpe innocentes adducit ad crimen, c. ira. 11. q. 3. & quod inconsulto calore fit, calumnia caret. §. notandũ 2. q. 3. qui quidẽ. §. deprõptus est ex imis uiscerib⁹ tex. l. 1. §. quæri. ff. ad Turpil. quẽ ad hoc pro notabili citat Franc. consi. 80. sicut decet. col. vlt. q̃ non propriè dicitur dolosè, & ex animo factum, quod per irã delinquitur. Et vt scribit Aristoteles philosophorũ antistites, lib. 5. Moralium Nicomachiorum, c. 8. Quæ ob iram, aliasq;
2 animi † perturbationes quæcunque necessariò, uel natura hominis accidunt, iniuriam quidem faciunt, sed non-
3 dũ idcirco sunt iniusti, uel praui. † Ideoq; licet non permittatur marito uxorẽ in adulterio deprehensam occidere, l. nec. in ea. §. ult. ff. de adulter. tamen quia uxor alterius concubitum patiendo, iniuriam uiro, domuiq; suæ infert non modicã, l. si maritus sit. §. lex Iulia. & similes. §. socer. ff. eo. ti. ob eãq; rem maritus tantũ dolorẽ haud dubiè cõcipit, quàm alius nemo, uel ipsius uxoris pater. l. 2. §. si. ff. eo. vsq; adeò, ut uir molestius ferat uxoris adulte-

4 rium, quā filii interitū, ut clanculū innuit tex.ī.l.codicil
lis.§.mat re.ff.de leg.2.quē ita intelligūt Ray.Bal.& alii
ibi,cū cōcor. quas tibi adduximus in noſtris legibus cō-
nubialibus.l.13. nu.27.icip.igiturvt redeamus.iō ſi mari
tusvxorē in adulterio cōperta cōfeſtī iterimat,nō punie
tur,ut cæteri homicidæ,pœna legis corneliæ,de ſicar.i.
ultio ſupplicio,ſed tātū relegabitur,ut eſt tex.elegās,ī.l.
ſi adulteriū cū iceſtu.§.imperatores.ff.de adult.qui eius
rei rōnē reddit memoriæ pœnitus præcordiis infigēdā,
quoniā difficillimū eſt iuſtū dolorē temperare. Quē tex-
Ang.ibi dicit allegari ꝓ illis qui aggrediūtur aliquē ſibi
uerba iniurioſa dicentē,ut uidelicet ſint mitiùs puniēdi.
Et illū ſing.facit Panor.in.c.1.de iniur. Fran.Are.conſil.
34.uiſis diligenter teſtibus. paulò ante fin.& Iaſ.in.l.ut
uim,col.3.ver.tertiò multū aduerte.ff.de iuſti.& iur. Val
de aūt ſingu.dicit Fely.in.c.ſignificaſti, huius initij 2.col.
4 pe.ver.tertia concluſio.de homicid.†Eſt tamen illi in ea
deciſione tex.ſimilis in.l.1.§.ulti.ff.de ſicar. & in.l.3.§.ſi
maritus.ver.ſi tñ maritus.iuncta glo.ff.de SC.Silla.& in
l.gracchus.C.de adult.& in.c.ſi uerò, huius initij 1.ver.
nec ille cōpellendus.& ibi gl.& Panor.in.5.not. de ſent.
excō.& facit tex.in.l.diuus,& ibi gl.ff. de parri.& quod
uoluit gl.in.c.inter.33.q.2.per tex.in.d.l.gracchus. Qui
bus germanum eſt illud Ouidianum lib.4. Metamorph.

Quanuis amor excuſare dolorem
Indiciumq; dolor poterat.

id eſt,amor Clyties,quo Solem deperibat,excuſare po-
terat dolorē,quem ex Solis & Leucothoēs adulterio cō
ceperat.Quo quidē dolore mota Clyrie ipſa,id Orcha-
mo,patri Leucothoēs indicarat, propterea q; excuſaudā
ſe dicit Clytie,quòd ea nō mediocri dolore impulſa id-
5 ipſum fecerat.†Per illū aūt tex.in.d.§.imperatores, dicit
no.Panor.in.d.c.1.de iniur.quòd licet qui iracūdia perci
tus,prouocatusq; aliū percuſſerit,ex ea percuſſione te-
neatur,per tex.ibi,& in.l.ult.ff.de ſicar.& alios,quos ibi
adducit,is tñ leuius eſt puniendus. Quod & idē fermē di
cit per illūmet tex.ipſe Panor.in.c.dilecti filii,ante fi.de

excep.

except.& ibi recētiores,& in.c.cū te,col.antepe.ver.ſed
pone,quòd.de re iudi.& in.c.ex literatū. de apoſta.& in
c.ſtatuimus,de maledi.& in.c.olim ex literis,col.2.uerſi.
& ex hoc no.de reſcrip.ubi dicit ualde no.ad hoc tex.in
d.§.imperatores,& rurſus idē Pano.in.d.c.ſi uerò, ſuprà
6 alleg.†Cui ſentētiæ proculdubio cōuenit,quod tradit ex
cellētiſſimus ille decretorū doct. Io.And.(ita illū appel-
lat Fede.Senē.cōſi.1.col.pe.)in addi.ad Spec.in rubr.de
homic.ad fi.uer.eſt quæſtio & in.c.ſignificauit.per illum
tex.in uer.antecedētes,iuncta gl.de pœn. & remiſ.quòd
& ſi nō licet excedere moderamē inculpatæ tutelæ,iuri-
bus uulgatis,ſi tamē quis ſe defendēdo legitimū modera
men ſupergreſſus,aggreſſorē interemerit, licet ob id pu
niri debeat,tamē non tenetur lege Cornelia de ſicar.ſed
excuſatur.ut nō oīno puniatur tāquā doloſus ſed mitiùs
tanquā culpabilis.Ad quod ēt alleg.l.lex Cornelia.ff.de
ſicar.&.l.1.C.eo.&.c.olim,huius initij 1.in fin.de reſti.
ſpo.ubi idem quoq; dicit Anto.& ſequitur ēt Bal.in.c.1.
7 §.ſi qui uerò,huius initij 1.in fi.tit.de pac.iur.fir.ubi†ele
gāter dicit,quòd rixa,& metus inſtātis periculi,&nimius
dolor tollit de liberādi cōſiliū,& quod hō intenſo dolo-
re permotus,nō eſt in plenitudine intellectus,per tex.in
d.l.gracchꝰ. Idē quoq; ſequitur ipſe Bal.in.c.1.in uerbo,
uitā ſuā defendēdo,ti.de pac.tenē.& in repe.l.2 col.1.in
9.q.C.unde ui,& in.d.l.ut uim, circa ulti. col. & ibi latè
Iaſ.col.3.& latiùs Claud.de Seyſel.in ſua rep.ff. de iuſt.
& iur.& idē Bal.in.l.īperator.huius initij 2.in 2.lect.ver.
quæritur pr̄.ff.de ſtat.hom.& in cōſi.109.qui mortē ali-
ter uitare nō ualēs.poſt med.lib.& iterū cōſ.312.uiſis a-
ctis,col.ult.eo.lib.4.& Io.Fab.in 8.ius aūt gentiū. col.3.
ver.itē credo,quòd ſi inuaſus,inſti.de iur.nat.gē.& ci. &
Saly.in.l.quoniam multa.C.ad leg.iul.de ui pub.& Pau.
ca.conſil.255.uiſo ſupra ſcripto puncto, col.ult.lib.1.&
conſil.277.in cauſa incarceratorum,col.3.uer.ex his ſe-
quitur,lib.2.& Rom.ſing.3.ſi quis exceſſerit.ubi hoc re
putat ſing.& in.l.cū mulier,col.32.uerſi.aduerte tamen,
quia etiam offenſa.ff.ſol.matrim.Flori.in.l.ſcientiam.§.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui cùm aliter ff.ad legẽ aquil. Alex.in addi.Bart.in.d.l. 1.col.ult.C.unde ui,& cõsi.76. uisa inquisitione contra Fortunerũ formata,col.1.lib.1.& cõsi.109.uisis,& ut oporter cõsideratis oibus,col.3.ver.& ad hoc alleg. eo.li. 1.& cõsi.24.aiaduersis his.quæ tã per testes,col.2.lib.2. & cõs.140.uidetur in casu proposito,col.pe.& ult.eo.li. 2.& cõsi.2.uiso processu in cã,col.pe.lib.7.& cõsi.19. uiso processu inquisitiõis,col.4.ver. & posito.eo.lib.7.Et Frã.Are.d.cõsi.34.añ si.ubi & hoc facit sing. & cõsil.80. sicut decet huius festinatio,col.pe.uer.circa secundũ,& cõs.165.sicut Io.dicit in Apocalypsi,col.ult.& Ang.Are. in.§.ius aũt gentiũ.col.3.ver.unũ addas.insti.de iur.nat. gen.& ci.ubi ẽt facit sing.text.in.d.§.imperatores,& in tract.malefic.in uerbo,& dictus Titius se defendẽdo,co. 4.in paruis,ver.aduertas ẽt.ubi & illum tex.dicit sing.& Phili.Corn.cõsi.107.uisa inquisitiõe,col.2.lib.1.& cõsi. 204.pro decisiõe pñtis cõsultationis,paulò añ si.eo.lib. 1.ubi & hoc reputat sing.& cõsi.134.in cã magistri Pauli,col.1.lib.3.& Cepol.in cõsiliis crialibus,cõsi.1.col.3. ver.præsumptiones aũt.Soci.cõsil.178.primo aspectu.in fi.Fely.in.d.c.dilecti,col.antepe.versi.secũda declaratio, de excep.ubi ad hoc multa latè congerit,& in.c.sicut ex literis,in fi.de iureiu.&in.c.qualiter,huius initii 2.§.ult. col.7.de accusa.& d.c.significasti,huius initii 2.col.pen. de homic.ubi hoc reputat sing.& Lud.Bolog.consil.36. cor mũdũ,&.c.præsupposita igitur casus natratiõe,col. 5.ver.tertiũ moderamẽ,& late consil.seq.col.2.& seq.& cõsi.63.cor mundũ &c.uiso igitur statuto.col.3.ver. po-
8 stremò dato,non tñ concesso.†Quod multis modis est ampliãdũ.Primò,ut habeat locũ,ẽt si is quẽ alter aggressus est,modũ ex proposito excesserit,ut hoc quoq; casu nõ puniatur pro toto,sed pro excessu tãtũ,& sic mitiùs, ut dicit Bal.in.d.l.ut uim,ver.cognoscũtur,col.3.ubi elegãter dicit,sic turbatus nõ põt semper habere statẽram in manu.& in.c.2.ver.ecce exemplũ de moderatione,de uit.& hon.cle.per tex.in.d.c.olim,in fi. reprehẽditq; gl. cõtrariũ sentientẽ,in.d.c.significasti,de homic.&aliã gl.

in sũma.33.q.1.idẽ uoluit Saly.in d.l.gracchus,col.ulti. & Ant.in d.c.olim circa ult.col.& Ang.cõs.76.& 109.& 140.& 283.& 119.suprà alleg.& Frã.Are.d.cõsi.80.ante fi.imò voluit Panor.in d.c.significasti,in duob9 locis,uidelicet col.2.& pe.post glo.ult.ibi,q; si nõ ex proposito modũ excesserit,sed indeliberatè,furore iracũdiæ accensus,oino nõ teneatur,per d.c.olim,id quod ẽt uoluit gl.
9 in summa.23.q.1.† Amplia secundò procedere,ẽt si is, qui prouocauit,aufugiat,& eũ fugientẽ prouocatus interimat,ut uidelicet non teneatur,ut dolosus,& homicida uolũtarius,sed ut culposus,(ut nostri loquũtur)ita.n.uoluit Cy.post Iac.de are.in d.l.2.col.pe.uer.itẽ quęritur, pone quòd quidã aggressus,& ibi ẽt Ioã.Fab.circa med. Bal.col.6.ver.10.quæritur.C.unde ui,ubi ipse Bal.dicit esse no.dignũ,& Ant.in d.c.olim,col.ulti.ver.inquãtum dixi,& ibi ẽt Panor.col.8.uersi.aduerte tñ. ubi hoc dicit no.facitq; ẽt no.text.in d.§.imperatores,& Luc.Pen.in l.deuotũ,col.3.uer.2.quæritur,quid si me percutias.C. de meta.& epi.li.12.& Io.Ana.in.c. si perfodiẽs,in fi.de homi.& Io.Lig.in tract.de Bello.c.98.incip septimò q̃ritur.Pau.cast.in d.cõsi.275.col.ult.lib.2.ubi dicit,quòd ita uidit Bal.Papiæ cõsulentẽ.& Ang.Aret.in trac.malef. in uerbo,& dictus Titius se defendẽdo,col.5.ver.quæritur,Titius.Frã.Are.d.cõsi.34.ubi hoc facit sing.& d.cõs. 80.ad fi.& Corn.d.cõsi.204.in fi.lib.1.ubi hoc dicit notabile,& Fely.in.d.c.dilecti,ubi monet ne hoc dictũ obliui scantur,quia uix posset esse aliud notabilius,& in d.c.significasti,huius initii 2.de homi.& Bolog.d.consil.36.& Hipp.Marsi.sing.106.occidẽs aggressorẽ.ubi hoc reputat sing.& è Theologis Ang.Cla.in uerb.defensio,uersi.
10 ult † Amplia tertiò istud obtinere,ẽt si,qui occisus est, nõ dederit cãm iræ,quæ occisorẽ ad maleficiũ ipleuerit, ut uidelicet in hoc casu sit mitiùs puniẽdus,ut dicit sing. Rom.in.d.l.mulier,loco superius alleg.p tex.quẽ ad hoc dicit sing.in.l.lex Iulia,in fi.ff.ad leg.iul.repet.ubi qui calore inducti interfecerunt,uel innocentẽ,uel quẽ punire non debuerãt,& sic qui nullo mõ interfectorẽ offende-

rat, ī insulā deportari debēt, quāuis aliàs homicida quod fecit semper expectare iubetur. l. nemo. C. de epis. audiē. & hoc dictū Roma. refert & sequitur Alex. ī addi. ad Bar. in d. l. lex Iulia. & Fely. in d. c. dilecti. vbi dicit hoc dictū esse notabile. & multa homicida posse eo mō a pœna mortis excusari, & Hippo Marsi. qui hoc dicit sing. in suo
11 sing. 270. incip. homicida puniēdus est. † Amplia quartò, & id admodū notandum est, ēt si is qui se defendēdo modum cessit, dabat operam rei illicitæ, per tex. in d. §. imperatores & in d. l. Gracchus nā & ita voluit Ang. in l. si cū seruo. ff. de iniur. Flo. ī d. l. sciētiā. §. qui cū aliter. ff. ad
12 leg. aquil. † Supradictis nimirū concinit tex. not. in l. qui cū maior. §. si libertus. ff. de bon. liber. vbi scribitur ignoscēdū eē ei qui voluit se ulcisci prouocatus. Per quē Speculā. (quē patrē practicæ appellat Iason ī l. hac cōsultissima col. 1. C. qui testa. face. pos.) in ea fuit sentētia, in tit. de accusatore, §. 1. ver. quid si te uocauit ut is nō debeat puniri, qui iniuriis prouocatus alteri uicissim iniuriā dixerit. Ad quod ēt allegat l. 1. §. cū arietes. ff. si quad. pauper. fecit. dicat. ubi & hoc refert, & sequitur Flor. & id quoq; latè cōfirmat Luc. Pē. in l. erat. ī 5. q. C. de cast. pec. li. 12. multa ī eā rē afferēt, quæ breuitati cōsulēs omitto. Quā sniam etsi Pan. apertè reprobet ī oībus fermè locis, quos suprà citauimus, n. 4. icip per illū aūt ī eo uidelicet, quòd Spec. diceret hūc nō eē puniendū, dicit tamē Pan. mitius eē puniēdū, quàm si nō prouocatus iniuria fecisset. Et sequitur Fel. latè, locis, suprà citatis, & ante eos uoluit Pet.
Iac. ī tit. de actio. iniur. pretoria, co. ult. uer. sed quid erit,
13 per text. in d. §. īperatores, & in d. §. si maritus. † Nec id solùm procedit, cū homini fit iniuria, de qua locuti sumus, sed & cū fit Deo, cuius iniuria est multò grauior, quàm quę homini fit. c. sūt qui 17. q. 4. & c. moner. 22. q. 2. æquū est. n. ut tātò grauior sit det iniuri a, quāto Deus est homine superior. l aut facta. §. persona. ff. de pœ. & l. oīs. §. 1. ff. de re mili. & §. atrox. Iusti. de iniu. Ideoq; si quis contra
14 Deū blasphemauerit, † de iure ciuili ultimo supplicio punitur, ī auth. ne luxu. homi. cōt. na. post prī. de iure Canonico,

nico, aliis grauibus citra mortē suppliciis plectitur, quæ cōtinētur ī c. 2. de mal. T ñ qui calore iracūdię ligua ī blasphemiā cōtra Deū publicè relaxauerit (ī eo. n. casu loquitur. d. c. 2. pœ.) ñ punitur illius c. ſ3 benigni⁹ cū eo agitur, ut uoluerūt. Gof. Ab. Antiquus, Hēric, Bohic. co. 1 & Pan. qui no. distinguit Io. And. & alij ī d. c. 2. per tex. in l. 2. ī fi. C. de iniur. & in l. si nō cōuicij. C. de iiur. & alia iura, quæ allegāt. Quod et uoluit Arch. ī c. quid ergo ī fi. 23. q. 5. dicēs Hieronimū ibi de hmōi blasphemia loqui, quæ scilicet fit calore iracūdiæ, cū leuē esse culpā asserit. Idē quoque nouissimé tenuit Phil. Dec. cōsi. 163 ī causa matrimoniali. col. 7 uer. nō obstat illud dictū de blaspemia. ubi et illud subdit, ꝙ qui per iracundiā in ludo fortè blaspemauerit, non dicitur proprie blasphemator. allegat Cy. bal. & Saly. in l. 2. C. de iniur. & Bal. in l. 2. C. ad leg. Iul. maie.
15 quod dictū oīno aduersatur dictioni Pan. ī d. c. 2. † Quid plura? Plato grauissimus oīum philosophorū, & princeps (ita. n. cū uocat Tullius li. 2. de legibus) illū quoq; leuius punit in suis legibus, qui ira cō citatus, quàm qui spōte alterū occiderit. Nā ille qui consultò ciuē manu propria p iniuriā interfecerit, morte plectitur, at cū is qui primo irę impetu, absq; p̄meditatione interficit, inuolūtarii, (vt inquit) homicidæ similis iudicatur, nō tñ oīno inuolūtarius est, sed inuolūtarii habere similitudinē dicitur, ille autē q irā seruās, nec repētè, sed cū ilidūs se postea uindicat, homicidæ volūtarii sit persimilis, nō tñ oīno volūtarius est. Idcirco si quis hominē liberū nō præmeditatione, atque ilidijs, sed repētè ira cōmotus interemerit, duobus ad domandā irā annis exulet, ut ira eius diuturnior diutius puniatur. Ita Plato sanxit lib. de leg. 3. & meminit Eusebius ad Theodorū in præparatione euāgelica, lib. 13. c. itē 13.
16 † In qua re Plato, vt aliàs sæpissime Moysis legē imitari videtur, qui etiā sanxerit eum mitius esse puniendum, qui dolore stimulatus eū interemit, qui proximū occiderat. ut scribitur Deuter. c. 19. Quē locum enarrans Ale. Ales, Thelogorū Scholasticorum verus Achilles, in 4. part. suæ Summæ q. 86. mēbro 3. artic. 1. Multa, inquit, perpetrata instan-

instante dolore remanent impunita, quæ si cessante dolo
17 re fierẽt, esset puniẽda. † Nec abs re fuerit duo exempla
historica à Valerio Maxi. lib. rerũ memoraliũ 8. c. 1. me-
moriæ prodita hoc potissimũ loco recensere. Primum, de
muliere quadã, quæ matrẽ fuste percussam interemerat,
dolore cõmota necatorũ veneno, liberorũ, quos auia fi-
liæ infesa sustulerat, eãq; ꝙ parricidiũ parricidio ulta eẽt,
M. Põpilius prætor neq; dãnauit, neq; absoluit. Secũdũ,
de altera muliere, quæ virũ, & filiũ eodẽ tẽpore venenis
clã datis irata interfecerat, quoniã illi alterũ eius filiũ ex
viro priore genitũ ĩsidiis occidisset. Quã rẽ Dolabella ad
se delatã, Athenas ad Areopagi cognitionẽ reiecit, quia
ipse neq; liberare cædibus duabus cõtaminatã, neq; puni
re eã iusto dolore impulsam sustinuit. Areopagitæ aũt in
specta causa, & accusatorẽ & reũ post cẽtũ annos ad seve
nire iusserũt, eodẽ affectu moti, quo Dolabella. Sic neq;
absolutũ mulieris veneficiũ est, quod per leges nõ licuit,
neq; nocẽs dãnata punitaq;, quæ digna venia fuit. Quod
& Gellius repetiit lib. Noctiũ Att. 12. c. 7. Cõsimile eſt a-
liud exẽplũ quod Deũtheus lib. 3. rerũ Italicarũ, & ab eo
Plutarchus Cheronensis in suis Parallellis c. 71. scriptum
18 reliquit. † Cum Fabricianus matrem, eius adulterum Pe
troniũ Valentinum interemisset, cũ suum ipsius patrem
obtrũcasset, Senatus decreuit, ne res illa Fabriciano frau
19 di esset. † Sed & in præsentia uenit in mentem, quod elo
quentiæ uberrimus fons Cicero scribit in oratione, quã
totis eloquẽtiæ uirib⁹ scripsit pro Annio Milo. Itaq; post
principiũ, Nõ sine cã fictis fabulis doctissimi homines me
moriæ prodiderũt, eũ, qui patris ulciscendi cã matrẽ ne-
cauisset, variatis hominũ sententiis, nõ solũ humana, sed
ẽt deæ sapientissimæ sentẽtia liberatũ hæc ille. Quæ aũt ea
est fabula, tu uideris. Sed quod ad speciem in d. §. impera
tores, relatã, specialius pertinet, Valerius li. 6. c. 1. multos
strictim percurrit, qui dolore suo, quẽ ex uxorũ adulte-
rio cõceperant, pro publica lege usi sunt, eos quidẽ, quos
ĩ adulterio cũ uxorib⁹ deprehẽsos, aut ĩteremerũt, aut ca
strauerũt, aut familiæ stuprãdos obiecerũt. quib⁹ iræ suæ
indulsisse

20 indulsisse fraudi non fuit. † Adde & tu suprà dictis, quòd
non solũ in foro iudiciali (de quo iã multa disseruimus)
sed & in foro, quod conscientiæ appellãt, minùs peccat,
qui peccat calore iracũdiæ, quàm si nulla oĩno cõmotus
iracundia id faceret, ut ẽt cõstãter affirmat utriusq; fori
peritiss. Panor. in c. sicut ex literis. in 3. not. extrà de iure
iur. Horum aũt in promptu cã est. Is. n. quẽ ira, ut dolor
occupat prope est, ut sit furiosus, estq; veluti extra se,
suæq; mẽtis non est compos. Quod in se perspiciens Ge
ta Terentianus in Adelphis, Vix, inquit, sum cõpos ani-
mi, ita ardeo iracũdia. Et ĩ eadẽ fabula Mitio, Tãdẽ, ait, re
prime iracũdiã, atq; ad te redi. Propterea Horat. scribit,

Ira furor breuis est.

Quẽ in testimoniũ asciscit Bene. Plũ. in rep. auth. ex cã.
col. vl. C. de lib. præt. Cui & adstipulatur illud diuini illius
vatis Psal. 6. Dñe ne ĩ furore tuo arguas me, neq; ĩ ira tua
corripias me. Et eius filii Salo. prouerb. c. 27. ira nõ habet
misericordiã, nec erũpẽs furor. nã mos Hebræor⁹ erat sæ
pius eãdẽ sẽntiam alijs verbis iterare, ut patet ex eod. c. 27.
cum dicitur, Laudet te alienus, et non os tuũ, extraneus,
& non labia tua. Et Psal. 127. Vxor tua sicut vitis abundãs
in lateribus domus tuæ, filij tui stãt nouellę oliuarũ in cir
cuitu mẽsæ tuę, & alibi sæpe, ut hĩc ĩtelligas, & irã assimi
21 lari furori. † Bene igitur dicebat bal. quẽ supra retulim⁹,
ĩ c. 1. §. si qs uerò. huius initij. 1. ti. de pac. iura. fir. quòd nõ
hẽt deliberãdi cõsiliũ quẽ ira iã corripuit. Cui subscribẽs
Tul. in oratione pro M. Mar. Iracũdia, inquit, est inimica
cõsilio. Et ut ait uulgaris ille, non tũ contẽnẽdus author.

Impedit ira animum, ne possit cernere uerum.

quẽ citat glo. ĩ auth. de app. §. 1. in fi. & Spe. ti. de aduo. §.
uer. iracũdia. Et ita illũ versũ Grẽcẽ uertit Maximus Pla-
τύμος γὰρ πάντα νοὸν ἔχει ἀτρεκὲς ἀφρεῖν· (nudes.
Et est tex. 11. q. 3. c. illa. quòd cõmotionis tempore iustũ
22 putamus omne quod facimus. † Ideoq; Iureconsulti (vt
in omnibus rebus ita & in hac quoq;) prudẽtissimi sanxe
runt delicta, quæ in ira, aut dolore concitati cõmisimus,
non esse seueriùs puniẽda, idq; statuerunt conscientia in-
infir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmitatis,fragilitatisq;humanæ naturæ, de qua in l. hac consultissima.versi.& cum humana.C.qui testa.fac. pol. Quotus.n.quisq; pñtem iram,aut dolorem, uel dissimulare,uel comprimere põt,quin aduſq; factũ,dictumve improbum detegat?dolori,& iræ oẽs fermè cedimus, paremus,succũbimus difficillimum sanè est iustũ dolore temperare,ut iã diximus ex Iurisc̃ōsulti snīa, difficillimũ itẽ tacere,cũ doleas, ut scribit Cice. pro Murena Vix dolor frenos capit.ut dicit Atreus apud Senecã i Thyeste actu
233 3.Scena.1.†Quæ tot doctissimorũ,prudentissimorũq; uirorũ snīæ,uel ea potissimum rõne comprobantur, quòd sapientissimi,atque aliàs temperatiss.uiri huic se affectui imperare posse desperarũt. Plato ille fulgentiss.omnium virtutũ sydus,aduersus seruum ira percitus,vocato Speusippo sororis filio,aut ut alij contendunt,Xenocrate, Accipito,ait,tu,& verberato,nam & ego iratus sum, vereba tur sapientiss.uir, ne iræ frenos, modãq; dare nõ posset. cuius rei testẽ habeo Plutarchum in lib.de liberis educã. ubi &simile quidpiã refert de Archita Tarentino philolo pho Pythagorico,ipsiusq; Platonis contẽporaneo.quod & idẽ retulit in lib.de sera numinũ uindicta,& Lactan.in lib.de ira Dei,c.18.& ante eos Valerius Max.lib.4.c.1.& his prior M.Tullius lib.4.Tusc. qõ. Sed quod de Platone diximus,id quoq; Seneca graphicè descripsi lib.3.de Ira, his uerbis non potuit impetrare Plato a se tempus,cũ seruo suo iraſceretur,sed ponere illũ statim tunicã &præbere scapulas uerberibus iussit,sua manu ipse percussurus. Postquã intellexit irasci se, sicut sustulerat manũ suspensam detinebat, & stabat percussori similis. Interrogatus deinde ab amico,qui fortè iteruenerat, quid ageret,Exigo,inquit,pœnas ab hoīe iracundo.uelut stupẽs, gestũ illũ sæuituro deformẽ sapienti uiro seruabat,oblitus iã serui,quia aliũ quẽ potius castigaret,inuenerat. Itaque abstulit sibi in suos ptãtem. Et ob peccatũ quoddã cõmotior,Tu,inquit,Speusippe,seruulũ istũ uerberibus obiurga,nã ego irascor. ob hoc nõ cæcidi, propter quod alius cæcidillet.Irascor,inquit, plus faciam, quam oportet.

Non

234†Nõ abs re igitur iura sanxerunt, iracũdiæ calore facta, dictave,ut sint irrita,nulliusq; momenti,ut est tex.elegãs in l.3.in glo.ff.de diuor.& in l.quicquid,& ibi etiã glo. & Bar ff.de reg.iur. & in l.si filiam tuã.& ibi latè Ial.C. de inoffi.testa.& in ca. diuortium.ubi item gl.de pœnit.dis. 1. Ideoq; contractus calore iracundiæ factus, non tenet. l.licitatio.in prin.ff.de publi.&ita per illum tex.not.glo. in d.l.3.de diuor.& in d.l.quicquid.ubi ēr.Bar.loquẽs de uenditione.& gl.etiã in d.c.diuortium. & in c.si quis iratus.2 q.3.& Ro.singu.510.incip.uolo cõmentare.ubi tamen pulchrè limitat non procedere in contractu facto ad pias causas, per tex.quẽ dicit sing.in c.sunt qui opes. 17.q.4 & sequi uidetur Alex in addi.ad Bar.in d.l.quicquid.& Fely in ca.Matthæus.in ult.not.extrà de simu.de
25 quo & nos dicemus in priuilegijs piæ causæ. †Confessio quoque etiam iudicialis calore iracundiæ facta nõ ualet, ut uoluit glo.in cap.ex literis.in verbo,admonita.in fi.de diuor.quam sequuntur Anto.Imo.Panor. qui illam quoque facit sing.in c.olim de rescrip.Idem Anton.in c.atte stationes.de desponſ.impub. & Panor.qui illam dicit noin c.at si clerici.col.6.versi.iij.limitatur. vbi hoc limitat, & in c.ulti.col.4. uersi.nota unum casum. de confess.ubi dicit illam gl.ualde not.& in c.afferte.in pen.not. de præsump.& in c.cùm uenerabilis.col.3.uersi.nota bene.de excep.ubi & illã no.dicit,& in c.cum olim.huius initii 2.cope. uersi.in confessione.de priuil. ubi dicit se nescire eam glo.alibi,& in ca.si verò.col.6.uersi.nunc habes ex prædictis,de iureiu.vbi & illam quoque facit no.& ibi etiam Fely.col.2.uersi. de aliis actibus. & idem Panor.in ca.dudum.col.2.de cõuersi.cõiug.ubi etiam dicit sing.& in c.2. uersi.sed quæro quid si calore. de maled.ubi etiam item facit sing.& ibi etiam Ioan. Ana.col.2.& Roma.d.singu. ubi & illam dicit singu. & Fely.in d.ca.Matthæus, & ita etiam sentit Bald.post Azonem in summa, in l.1.col.ult. C.de ædilit.acti.Philip. Dec.in d.l.quicquid,de reg.iur.
26 † Nec etiam tenet iuramẽtum calore iracundiæ factum, tex.est in l.2.C.ad l.Iul. maie.,quẽ vnicum apud legistas

dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit Roma. d. sing. 510. vbi & asserit aliū quoq; esse apud canonistas unicū, in d. c. sicut ex literis. de iureiur. secundùm unum intellectū. & hoc certè ibi no. Io. And. & Ant. qui hoc distinguendo limitat, & Pan. qui illius distinctionem reprobans, tenet huiusmodi iuramentū indistincte nō ualere, & ibi etiā nouissime Fely. qui illi tamē distinctioī subscribit. & Pan. i d. c. si uerò. vbi suprà citauimus, de iureiurā. vbi & illam distinctionē sibi cōtrarius sequitur. & Phili. Deci. in d. l. quicquid. & è Theologis Anton. Flo. in 2. parte summæ, ti. 10. c. 5. col. 5. versi. quartus casus. vbi sequitur distinctionē Ant. Et in hāc sententiā bene facit, quod in iuramento deliberatio requiritur, ut post alios nouissimè scribit Gabriel Biel, recès theologus, sed qui nemini fermè antiquorū cedat. in 3. senten. d. q. 2. co.

27 2. uer. 2. notandū. † Neque votum calore iracūdiæ emissum valet, per gl. in d. c. dudū super ver. calore iracūdiæ. de cōuer. coniug. & ibi Ant. Pan. qui distinctionem Ant. quam in iuramento reprobauerat (ut diximus) hic amplexatur, & idem Pan. in c. ex literis ubi hanc gl. indistincté dicit procedere, motus authoritate Diui Thomæ, qui 22. quæst. 87. aliàs 88. arti. 1. dicit tria esse necessaria in voto, deliberationem, propositum, uoluntatem, & promissionem, sicuti etiam ipsum Thomam refert, & sequitur Arch. in c. qui bona. col. 1. 17. q. 1. & Io. And. in c. literaturam de voto. & subiūgit Pan. bene ad id facere d. c. literaturam, & etiam c. nuptiarū in princ. 27. q. 1. & quod dicitur in c. nō est. 16. quæst. 1. ubi Deus nō uult nisi militē uoluntariū, quæ omnia iisdē fermè verbis, ut à Pan. accepisse uideatur, usurpant, ut ab eo Pan. Roma. d. sing. 510. vbi ét dicit singul. gl. in d. c. dudū, atque ét Alex. in addit. Bar. in d. l. quicquid de reg. iu. Sequitur itē illā glo. Barb. in l. 1. in prin. col. 7. ff. de verb. obli. vbi & illā gl. citat pro sing. & Iason. i d. l. si filiā. qui ad hoc allegat d. c. sunt qui opes. & Fel. i d. c. Matthæus. & in d. c. si uerò. & Phil. Dec. in d. l. quicquid. Et in hāc partē uidetur inclinare Arch. in c. procliuus. 20. q. 3. & notatim uoluit Ant. Flo. ubi suprà.

28 Electio quoque calore iracundiæ facta, non ualet, ut uoluit

luit Firmianus, in suo ubere tracta. de episcopo, in prima parte, lib. 3. q. 35. per tex. ibi. c. auditis, de elec. in ver. prorumpit. & ibi quoq; cōfirmat, quæ de cōtractu, cōfessione, iuramento, & uoto diximus. Intelligitq; d. c. sunt qui opes. in donatione collata in piam cām, sicut intellexit

29 Ro. quē tamen nō allegat. † Præterea, acceptatio secūdi beneficij eodem mō accepta, nō facit uacare primum, ut uoluit Panor. post alios. c. inde multa, col. 5. ver. extra casum glo. de præbē. arg. d. c. ex literis, &. c. notandū. 2. q. 3. reprehenditq; Anto. ibi contrarium tenentē. & idem uoluit Cardin. Flor. in cle. 1. in. 1. oppo. de off. uica. & Fely. in. d. c. sicut ex literis, col. ult. & Philip. Deci. ubi suprà.

30 † Professio itē iracundiæ calore facta, nō tenet, neq; obligat, ut uoluit Ant. in. d. c. sicut ex literis. & Fel. ét in. d. c. si uerò. quod eadē rōne cōfirmare possumus, quā suprà adduximus, cū de uoto loqueremur, nō lōgè. n. distat profession à uoto, imò professio est uoti spēs, ut clare liquet.

SECVNDA CAVSA.

SVMMAE.

1 *Furore peritus, crimen committens, an sit excusandus. et nu. 6.*

2 *Furiosi factum, perinde habendum, ac si casu aliquo absque facto personæ factum fuisset. et nu. 5. Et ut plurimi se furiosos simularint, nunc. 4.*

3 *Furiosi non peccant Theologis.*

7 *Furiosus sua culpa factus, ut sit puniendus.*

8 *Furioso, si postmodum ad sanam mentem redierit, an et quæ pœna imponenda pro delicto patrato in furore.*

9 *Intellectus ad c. si quis insanem. 15. q. 1.*

10 *Furiosi etsi non puniantur, eò quod furiosi, parentes tamen aut alij consanguinei, qui id ociosiùs neglexerunt, puniendi.*

1 ET HAEC quidem de prima causa, in qua quoniā diximus illum esse ueluti furiosum, qui ira correptus est, de furioso quoque secundo loco dicendum est. Qui ergo furore parcitus crimen committit, de pœna illius dissimulandum est, satis enim suo furore punitur, & illū fati infelicitas excusat. hæc ferè sunt uerba Iurisco. in l. diuus.

diuus. ff. de offi. præfid. & cõsonat. l. infans. ff. ad leg. Cornelde sica. & l. illud. §. sane. ff. de iniur. & ĩ c. iudicas. 3. q. 9. & c. aliquis. & c. illa. 15. q. 1. & cle. 1. de homici. & faciũt no. per glo in l. si quis in tantã. in 6. q. & ibi doct. C. unde
a vi. & per bal. cõs. 347. ecce formata apparet li. 3. † Quibus suffragatur, quod legitur in l. ul. in fi. ff. de admi. tut. in fi. proinde habẽdum esse quod à furioso factũ est, ac si casu aliquo sine facto personæ id accidisset. Et alibi dicitur æquæ æstimandũ esse damnũ, quod furiosus dederit, ac si quadrupes fecerit, aut si tegula ceciderit, l. sed et si quã cunq; iniuriã. §. 1. ff. ad leg. Aquil. Nã furiosus nõ intelligit quod agit. §. furiosus. Inst. de inut. stip. & nulla est ipsius uolũtas l. furiosi. ff. de re. iur. & §. præterea. Inst. quib.
3 nõ est permis. fac. testa. | Et hæc quidẽ ex nostris legib. cæterũ Theologi constãter affirmũt furiosos nõ peccare, ut per Alex. Ales Scholasticorũ præceptorẽ, ĩ 2. par. suæ uberrimæ summæ, q. 172. membro 1. & 3. & alibi sæpe, & pleniſſimè tractatur in 2. senten. dist. 22. Aelius aũt Spartianus author est, quòd Adrianus imp. apud Terraconem spatiatus per uiridaria, seruo in se cum gladio furioſiùs irruẽte, illũ quidẽ retentũ ministris accurrẽtib. tradidit, & ubi furiosum esse cõstitit, medicis curãdũ dedit, in nullo oĩno cõmotus. deniq; plurimi prudẽtesq; uiri furiosos se, atq; insanos esse simularunt, ut sibi cõmissorũ, aut cõmittendorũ impunitatẽ cõpararẽt, ut de Moyse Iudæorũ legislatore legitur, & de Solone altero Athenienſiũ legũ conditore tradunt Plutarch. & Laertius, uterq; in uita illius. Et de L. Iunio Bruto scriptũ reliquit Liuius, 1. deca.
5 lib. 1. ubi hinc dicit illum fuisse Brutũ cognominatũ. † Et hoc certè procedit ẽt in eo, qui sua culpa in furorẽ ĩcidit, ut uoluit gl. in §. sed hoc fortè. 13. q. 2. dũ ibi in ea re Gratianũ reprehẽdit, & Laudu. & Pet. An. ĩ d. cle. 1. de homic. & ibi ẽt Card. Flor. in 6. q. ob id potiſſimũ motus, quòd sicuti diximus, non secus habendũ sit, quod à furioso factũ est, quàm si casu contigiſſet. & Floria. in d. l. sed & si. §. iniuriam. ff. ad legẽ Aquil. & Gabriel Biel, Theologus inter recentiores maximi nominis, lib. 2. senten. dist. 22.
q. 2.

q. 2. consi. 3. dicit furiosum non peccare in his, quæ in furore facit, etiam si sua culpa in furorẽ incidit. †Quanquã
6 Lapus in d. cle. aliter scripserit, hos uidelicet non excusans, per not. in. c. quando quis. & ibi glo. de cõse. di. 4. & in. c. si euangelica. 55. dist. & alia iura ad hoc per eũ addũcta. Cui sniæ multi quoq; Theologi assentiunt, dicentes hos quidẽ non omnino excusari ab his, quæ faciunt in furore, in quem sua culpa ceciderũt. In qua opinione fuit Alex. Ales, in 3. parte summæ, q. 41. memb. 4. ar. 2. ante fi.
7 & diuus Bonauentu. in 2. sen. di. 22. ar. q. 3. † Marianus aũt in repeti. c. ad audientiam. in 3. q. 5. q. 1. de homicid. hos ita concordat, quòd si quis sua sponte effectus est furiosus, ut quia aliquid ultrò comedit, quod sciebat hoĩes in furorẽ uertere, tunc nõ excusatur, aliàs excusatur. Quid autẽ sit dicendũ, alii uiderint. Ego ãt illud tãtum dixero, Lapi sniam, si probabilior uidebatur, ita intelligẽda esse, ut ẽt talis furiosus sua culpa factus, leuiùs puniatur, si de
8 liquerit, per ea, quæ dicã in seq. c. & de ebrio, in 6. c. † Porrò Lud. de Pen. ĩ l. si apparitor. col. ulti. C. de coar. li. 11. quæ dicta sunt in prin. ita explanauit, ut si furiosus post cõmissum delictum ad sanam mentẽ peruenerit, sit ei ali qualis (ut ipse loquitur) pro delicto pœnitentia imponenda, per tex. in c. si quis insaniẽs. 15. q. 1. Et hoc, inquit, toleratur, ne disciplina ecclesiæ deseratur, ut in simili dicitur ĩ c. excõicatorũ. 33. q. 5. Et hoc quoq; uoluisse uidetur Arch. ĩ c. qui bona. co. 10. uersi. idẽ dicitur de furioso. 17.
9 q. 1. † Verũ Philip. Dec. in l. in negociis. ff. de reg. iu. hoc dictũ reprobat, per text. in. d. l. diuus. de of. præsi. & ĩ. d. l. pe. §. ult. de parri. & in d. l. ulti. ĩ fi. de. admi. tut. hãcq; partẽ dicit tenere gl. in d. §. sed hoc fortè. qui subiicitur d. c. si quis insaniẽs. cũ dicit q; snia illius c. nõ est approbãda, in d. auten. c. excõicatorũ. potuit esse culpa, quæ non ca-
10 dit in iniuriosum. Et ego cum Decio sentio. †Illud autẽ non prætermiserim, quòd ersi furiosi non sunt puniendi, parentes tamen, aut alii consanguinei qui illos negligenter obseruarũt, puniendi sunt, ut est tex. in. d. l. diuus. ante fi. Cui succinit Platonis lex lib. de legibus 12. qua cautum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum est, ut propinqui furiosum domi quocunq; mõ possint, custodiãt quod nisi fecerint, mulctẽtur, qui maximi census sunt dragmis cẽtũ, siue seruũ, siue liberũ minus diligenter custodiãt. Qui secũdi cẽsus quatuor de quinq; minæ partib. qui tertii, tribus, qui quarti, duab. Legib⁹ ãt antiquis hmõi furiosi relinquebãtur custodiæ agnatorũ, gẽtiliũ. Cic. lib. 2. De inuẽtione. Si furiosus est, agnatorũ gentiliũq; in eo, pecuniaq; eius ptãs esto, ut Varro de Re rustica lib. 2. c. 2. Qui salubrem locum negligit, mente captus est, atque ad agnatos, & gentiles deducendus.

TERTIA CAVSA.

SVMMAE.

1 *Furore correptus post patratum facinus, mitius puniendus.*
2 *Furiosus loco absentis, et ignorantis habetur.*
3 *Furiosus mortuo æquiparatur.*
4 *In delictis publicis attẽditur tẽpus cõmissi delicti non pœnæ mutatæ.*
5 *Furor non liberat à pœna æterna Theologis.* (2 10.
6 *In pœnis sequenda mitior pars, ubi uariæ sunt opiniones.*
7 *Furioso an parcendum in summa sceleris immanitate.*
8 *Furiosus tum demum puniendus, si processus sit inchoatus aduersus eum, de crimine quod patrarat ante, quam in furorẽ incideret.*

1 TERTIO non solũ qui in † furore deliquit, nõ puniẽdus ẽ, sed & qui dũ sanæ mẽtis esset, facinus perpetrauit, postea furore correptus est, mitius sanè puniẽdus est, ut sic furor superueniẽs pœnã minuat, per id q̃ uolunt Bal. & post eũ Alex. & alii recẽtiores, in l. furiosũ. in fi. C. qui test. fa. pos. q̃ furor post delictũ aduẽiẽs excusat à pœna corporali, nõ tñ à bonorũ annotatione. & idẽ Bal. q̃ aduersus illũ procedi non põt, in l. humanitatis. col. 8. vers. 3. quæritur, si furiosus. & ibi Franc. Are. col. antepe. vers. circa aliud. C. de impub. & aliis substi. & ipse Bal. in c. 1. in fi. tit. an ille, qui inter. fra. do. sui. vbi etiã Aluarot. post eũ, & Imo. in cap. Raynutius in materia exemplaris substitutionis. de testa. & in l. ex facto. & ibi etiã Franc. Aret. col. 15. ver. si uerò. ff. de vulg. & pup. substi. & Floria. qui hoc reputat mirabile, in l. sed & si. §. iniuriã, col. 2. versi. prædictis adde. ff. ad leg. aquil. & Ang. Are. in tract. male lefic. in verbo, scienter & dolose, col. 3. ver. quid in furioso. ubi hoc dicit sing. & ibi Augu. Ari. in addit. qui id dicit se in facto uidisse, & Cepol. caut. 8. incip. est & alia caute la. Alii aũt ponunt sub 2. caut. & Iaſ. in l, patre furioso, col. antepe. ver. consequẽter no. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & nouissimè Ferdi. Loaz in repe. §. diui. l. filiusfa. char. pe. ver. ex quibus sing. inferri potest. ff. de leg. 1.

2 †Cuius rei est utiq; bona rõ, ut pleriq; autumant, tũ quoniam furiosus habetur loco absentis, & ignorantis, ut est tex. in l. sed si unus. §. filiosa. ff. de iniur. & l. iulianus. ff. de diuor. & l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquir. poss. & l. 2. §. furiosus. ff. de procur. & l. ubi non uoce. §. furiosus. ff de reg. iur. & tex. omniũ optimus in l. 2. §. furiosus. ff. de iur. codic. ubi furiosus per oĩa, & in oĩbus absentis, & quiescentis loco habetur. quẽ tex. facit sing. Ang. in d. l. in negociis. ff. de reg. iur. eumq; dicit esse meliorẽ de iure, idẽ Ang. in. d. l. ubi non uoce. At pœna corporalis ferri non potest in absentẽ. l. absentem. ff. de pœn. Nec cũm pœna corporalis uenit imponenda, admittitur curator, aut procurator. l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iud. Et hanc rõnẽ sentit Bal. in. d. l furiosum, & i. d. c. j. an ille qui interf. fra.

3 †Tum quoque, quia furiosus mortuo æquiparatur. l. qui ad certũ. ff. loca. & l. bonorũ. ff. rem rat. hab. & not. glo. l. si quis alium. ff. de acquir. hære. At mortuus de iure cõi non patitur pœnam corporalem. l. defuncti. ff. de pub. iudi. & ibi cõcor (uide Cy. in l. 1. aut 2. C. qui test. fa. pos.) Et hanc quoq; rõnẽ sentit Bal. in. d. l. humanitatis (quẽ uide in 4 fal.) Imo. & Frã. Are. in. d. l. ex facto. ff. de vul. & pup. Quãobrem dicit Bal. rem mirandã satis in d. l. hu-

4 manitatis, si post †latam capitalem sententiam in flagitiosum, eum furor occupet, tutius esse, ut non mãdetur exe-

5 cutioni. De quo etiam per Imo. in. d. c. Raynutius. † Tamen Ludo. Roman. in. d. l. furiosum, & etiam in. l. si seruum. ff. si ex nox. causa ag. huic opinioni reclamat, dicẽs

Universidad de Deusto
Biblioteca

furorem post delictum aduenientem nullo mõ excusare, quin delinquẽs ipso corporaliter puniatur, prout delicti qualitas expostulauerit, quoniã in publicis delictis attenditur tẽpus commissi delicti, nõ personæ mutatio, ex sententia Bar. & aliorũ in d. l. si seruum, per tex. in l. 1. ff. de pœ. & l. 1. §. 1. ff. ad turp. & l. siquis decurio. C. de fal. Et hanc opi. sequitur Lancel. Polit. in trac. substit. char. 40. ver. circa hoc aũt quæritur. ubi ẽt rñdet ei, quod dictum
5 est furiosum haberi pro absente, & mortuo. † Et eã quidẽ opin. dicit uteriorẽ de iure Ias. in d. l. furiosum, & in d. l. si seruũ. & in d. l. ex facto. col. 10. ver. & reperio. ff. de vulg. & pup. Idq; tribus medijs (ut ita loquar cũ nostris) ultra rõnẽ Roma. Primo, per tex. in d. l. diuus, uer. si verò, in illis uerbis, nec morbo eius dandã uenią, & in illis, supplicio afficiendus. Secũdo, per id quod fortiùs tenet Bar. in l. nunquã. § si ui aut clã. per illũ tex. ff. de accusa. quòd si aliquis cõmisit peccatũ mortale, cùm esset sanæ mentis, deindẽ in eo mortali peccato efficiatur furiosus, & in furore moriatur, certè apud Deum damnabitur. & ita dicit tenere theologos. Si ergo apud Deũ furor superueniens non liberet à pœna æterna, quæ longè immẽnior est, multò minus à pœna tẽporali, cùm minus agatur cum Deo, quàm cum hoĩe. l. si quis reũ. §. uoto. ff. de pollic. quod dictũ pro not. reassumpsit idẽ Ias. in. d. l. patre furioso. Tertiò, per id quod no. ipse Bar. in d. l. ex facto, col. 5. ver. 7. in pupillari requiritur. ibi, quæro quæ est rõ, quòd pater põt exheredare filiũ furiosum ex eã ingratitudinis ante furiosum cõmissæ. quẽ & ibi sequũtur Imo. Frãc. Aret. & alij recẽtiores, in eã rẽ citãtes tex. in l. vlt. §. sed cùm antiquitas. C. de curat. fur. iũcto tex. in. l. siquis in suo. §. legis C. de inof. test. Addit & Ias. ubi suprà. l. de creationibus, de epis. aud. Et tandẽ quoq; ipse Ias. in. d. l. ex factò loco suprà alleg. rñdet ei, quod diximus, furiosũ esse loco ab-
6 sentis, & mortui. † Dicit tñ Ias. nõ esse discedendũ à prima opin. nec iudicãdo, nec consulendo, nec legẽdo, cũ in pœnis sequẽda sit mitior pars, ubi sunt diuersæ opin. per tex. ĩ. l. interpretatiões, & l. sanctio. ff. de pœ. Et quia durũ videretur, si vere furiosus decapitaretur. postea uerò ueluti sui oblitus dicit in d. l. ex facto. co. 11. ver. & reperio. ff. de vulg. & pupil posse respõderi textui d. l. diuus quia ibi dicitur, q̃ super ea re est consulendus princeps. & subiungitur, quòd propter immanitatem sceleris (ibi. n. ponitur casus de eo qui matrẽ interemerat) morbo eius non est danda venia. Ideoq; datur clare intelligi, quòd nisi esset tanta criminis inhumanitas, non esset hmõi furiosus
7 supplicio afficiendus. † Id quod ipse Ias. deprõpsit è penu Franc. Aret. in d. l. humanitatis. & in d. l. ex facto. vbi hanc rem late examinat, & primam opinionem sequitur, nominatim carpens Rom. qui contrariũ tenuit, & respõdet ad rationem illius. Et in hanc etiam sententiam inclinat Hipp. Marsi. in l. 1. co. 7. uer. sed prædicta possent. ff. de sica. Sed ad id quod de immanitate sceleris dictum est, ad de quod late scribam infrà in 49. causa nu. 10. incip. illud
8 tamen. & seq. † Alex. in d. l. ex facto. col. 8. ver. adde quòd ex hoc infert, in ea est sententia, vt si processus nõ sit inchoatus ante furorem, non sit condemnandus, sed si iam expeditus esset processus, possit puniri. Respondetq; etiã ei, quod diximus furiosũ haberi pro mortuo, & d. l. diuus vt ibi per eum uidere poteris. Aliter aũt has diuersas opiniones conciliat Catellianus Cota memor. incip. homicidium col. 2. versi. sed quid in furioso. an. s. pœna sit à lege certo modo statuta, & sic locus opinioni Bal. an minime, & procedat opinio Rom. ex his, quæ scribit Barb. ĩ tract. de præstan. Card. in 1. q. 1. par. Sed id nõ mihi placet, nullam enim uideo rationem diuersitatis vtriusque casus.

CAVSA QVARTA.

SVMMAE.

1 *Amor furor est, cum ferè amantes furibundos, furentes et furiosos reddat.*

2 *Amorem continere intra debitos limites, non muliebre, sed perfectæ philosophiæ est.*

3 *Delinquens pre nimio ardentioriq; amore, lenius puniendus, cùm nõ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex animi sententia sed furore concitatus id admittat.

4 *Paulina cõstuprata à Mundo, equestris militiæ duce, idq; fraude sacerdotum Isiacorum.*

5 *Pisistrati Athenẽsium tyranni elegans responsũ ad uxorẽ hortantem, ut supplicium sumeret de eo, qui filiæ suæ osculum præbuerat.*

1 QVARTO, Cùm amor sit quædam furoris species, teste ipso sapientiæ antistite Platone, qui in Phædro scribit quatuor esse illius species, inter quas amorem reponit, qui est à Venere, idcirco poetæ passim amorem furorem vocant, & amantes furibundos, furentes, furiosos. Catullus in nuptijs Pelei, & Thetidis,

Heu miserere exagitans in miti corde furores.

Virgilius lib. 4.

Ardet amans Dido, traxitq; per ossa furorem.

Et alibi eodem libro,

Quid vota furentem,
Quid delubra iuuant?

Et paulò post,

Vritur infelix Dido, totaq; vagatur
Vrbe furens.

Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem.

Qua licet & possum, luctor celare furorem.

Et decimo Metamorphoseos, de Mirrha loquens.

Exilijt gremio furibunda.

Est quoque text. apud nos hunc affectum furorem uocans, in c. cùm in iuuentute. de præsump.

2 †Sicque nihil hoc furore uehemẽtius, quem retinere est perfectæ philosophiæ, ut est etiã tex. qui & hãc affectionem furorem uocat, in auth. quib. mod. nat. effi. legi. §. illud. cui omnino assentiẽs Socra. lib. 3. Platonis de Repu. Voluptate, inquit, venerea, nulla uehemẽtior nullave furiosior. Et apud ipsum Platonẽ in Symposio, Agatho nullam ait uoluptatẽ esse amore potẽtiorem. Et latinæ eloquentiæ parens Cicero lib. 4. Tusculan. quæst. Maxime, ait, admonendus est quantus sit furor amoris, omnibus enim ex animi perturbationib⁹ est profectò nulla uehemen-

mentior. Et Bal. omnium doctrinarum peritus, in l. precibus co. 6. ver. quid ergo si petijt nõ idoneos. C. de impub. & alijs substitu. scribit philosophicum esse, nõ muliebre, huiusmodi affectum intra debitos limites carcerare. quæ refert, & sequitur Etã. Cur. senior consi. 67. super contro

3 uersia, col. 3. versi. transeo ad secundum † Propterea nõ temere (vt reor) contenderim, eum leuius esse puniendũ, ne dicam impunitum relinquendum, qui præ nimio ardẽtiorij; amore quicquam deliquerit, ueluti non ex animi sententia, sed furore concitatus idipsum admiserit. In qua sententia, ne id nouiter dixisse uidear, fuit egregius doctor Oldra. consistoriali. aduocatus consi. 210. regularis habet traditio, col. 2. versi. tertia consideratio. vbi aliquẽ quodãmodo excusat, tanquã furiosum, qui vt quadã muliere potiretur, quã deperdite adamabat, magicas imagines ad eam rẽ (vt ipse putabat) accommodatas confecerat, dæmonesq; inuocarat. quod grauissimũ est delictũ, ut not. in c. 2. de sortil. citatq; testimoniũ Aristotelis, qui 7. Ethicorum lib. c. 2 scribit hos uenereorum appetitus, nonnullos in furorem atque insaniam adigere.

4 †Secundùm, quam sententiam Iosephus lib. Antiquitatum 18. c. 6. & Ægesippus lib. 2. rerum Iudaicarum, c. 4. historici referunt huic loco non parum conuenientem, Paulina Romana spectatissimi generis fœmina, in tẽplo Isidis à iuuene quodam nomine Mundo, duce equestris militiæ, qui illã misere deperibat, miro cõmento constuprata est, fraude sacerdotũ Isiacorũ, qui ab Ida, Mundi liberta, corrupti pecunia, sub specie Anubidis, amatorẽ Paulinæ cõplexibus copulauerunt. Quo facinore cõperto, Tiberius Imperator sacerdotes cũ Ida, quæ omniũ malorum caput extiterat, in cruces adegit, templum Isidis euertit, statuam ipsius Deæ in Tiberim iactari iussit, Mundum autem exilio tantùm damnauit, dignum eum maiori pœna non iudicans, quòd amoris uehementia,

5 formæq; superatus gratia, deliquisset. † Et huc quoque nonnihil pertinet, quod à Valerio Maximo libro quinto rerum memorabilium, cap. primo, scriptum est, de

nota

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pisistrato Athenienſiũ tyrãno. nam cùm adoleſcẽs quiſpiam amore virginis eius filiæ accenſus, in publico obuiã ſibi factam obſculatus eſſet, hortante uxore ut ab eo capitale ſuppliciũ ſumeret, reſpõdit. Si eos qui nos amãt, interficiamus, quid his faciemus, quibus odio ſumus? ſubditq; Valerius minimè dignã uocẽ eſſe, cui adijciatur, eã ex tyranni ore de humanitate manaſſe.

CAVSA QVINTA.

SVMMAE.

1 *Dormiens ſi quid facit, quod etiam habeat delicti ſpeciem, non puniendus.*
2 *Dormiens & mortuo, et ſomnus morti æquiparatur.*
3 *Dormiens nullius eſt omnino precii, non magis quam ſi non uiueret.*
4 *Somnus, mortis frater Homero.*
5 *Somnus, parua eſt mors, mors magnus ſomnus.*
6 *Somnus, ſopor, Quies, pro Dormire, Morte et Mori uſurpata. et numero 7.*
8 *Somnum et Mortem, parum differre.*
9 *Dormientibus ſi quid contingat, an uitio aut culpæ adſcribendum. Et quomodo ad accipiendum, nu. 10.*
11 *Dormientes multos ſurgere, arma capere, magari, canere, multaq; alia conficere, non ſecus quàm ſi uigilarent. et nu. 24.*

1 QVINTO, quia † dormiens quoq; & furioſus æquiparantur l. 1. §. adipiſcuntur. ff. de acquir. poſſ. & ibi no. Et de furioſo abundé diximus, reſtat vt dormiẽte quoq; diſſeramus. Et ſanè ſi dormiẽs quicquam faciat, quod habeat ſpeciem delicti, quia fortè hominem occidit, non punitur, ut eſt tex. in cle. unica, dẽ homic. Cuius rei rationẽ eſſe dicunt ibi Laudu. & poſt eum Car. Flo. in 6. quæſt. id quod diximus, uidelicet dormientem comparari furioſo, atque etiã amanti, vt eſt tex. in c. maiores. §. ſed adhuc & §. itẽ quæritur. de baptiſ. Ideoq; ſicut quod à furioſo factum eſt, perinde eſt cenſendum, atque ſi caſu euenisſet, ut diximus, ita & quod à dormiente eſt cõmiſſum. & ita,

ita, videlicet quòd dormiens excuſetur ab homicidio, vo luerunt Alber. Rom. Alex. Frãc. Are. & Iaſ. in d. c. adipiſcimur. & Flor. l. ſed & ſi quemcũque. §. iniuriã. ff. ad leg.
2 aquil. † Addo & illud quoque, quòd dormiens mortuo, & ſomnus morti veriſſimè comparatur. rectè enim Virgilius lib. 6. Aeneidos.

Dulcis & alta quies placidæq; ſimillima morti.
Et alibi,
Mors homini facilis, dulciq; ſimillima ſomno.

Quod epithetõ ab Homero sũpſiſſe uidetur, qui & mortẽ ὑπνῶ ὅμοιον ὕπνον, id eſt dulcẽ ſomnum, vocat Iliados li. 16. Γέμεν μιν φάνατόν τε φέρειν καὶ ὑπνῶ ὅμοιον ὕπνον.
Et Tullius in Catone, Iã verò videtis nihil morti eſſe tã ſimile, quàm ſomnum. Et Silius Italicus lib. 15.

Nox ſimiles morti dederat placidiſſima ſomnos.

Quin Ouidius ſomnum imaginem eſſe morti ſcribit li. 2. Amorum, Elegia 9.

Stulte quid eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Quos uerſus è noſtris aſſerũt, cõmẽdãrq; Car. Flo. Barb. in cle. 1. in fi. prin. de ſum. tri. & fid. cat. ubi ẽ & ad hoc bo
3 nus tex. ſimiles utiq; faciẽs ſomnũ, & mortẽ. † Propterea Plat. li. 6. de legib. Nemo, ait, dũ dormit, alicuius precii ẽ, nõ magis, quàm ſi nõ uiueret. Vnde fluxiſſe videri põt illud Ariſtotelicũ, lib. 5. De generatione animaliũ, c. 1. ſomnũ talẽ rẽ ſua natura videri, vt uiuendi, & non uiuendi interluminium ſit, & neque omnino ſit qui dormit, neque non ſit. Viuitur. n. potiſſimũ vigilia, propter ſenſum. Et illud quoq; Plinianũ ex Varrone, in præfatione naturalis hiſtoriæ, Dũ iſta muſitamus, plurib⁹ horis uiuimus, profectò. n. uita vigilia ẽ. Propterea uerũ eſt illud Ariſtonis ex Plutarcho, in Cõmẽtario. De cõtẽtiõe ignis, & aquæ. Breue admodũ viuẽdi tẽpus homini eſſe tributũ. nã ſomnis ueluti publicanus dimidiũ aufert. Vnde & natũ illud Ariſtotelis prouerbiũ, lib. 1. Moraliũ, Felices nil admodũ cæteris diſtare dimidio uitæ. Quibus admodũ cõueniunt uerba Pli. li. 7. c. 50. Incertũ, ac fragile nimirũ eſt hoc mu

nus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus naturæ,quicquid datur nobis. Malignũ verò & breue,cẽ in his quibus largissimè contingit,uniuersum utiq; æui tẽpus intuẽtibus. Quid, quòd æstimatiõe nocturnæ, quietis,dimidio quisque spatio uitæ suę uiuit? Pars æqua morti similis exigitur,aut pœnæ,nisi contingit quies. Libanius Antiochenus Celsinũ arguẽs, q̃ somno immodicè ẽdulgeret, Muta,ĩquit,saĩam Cũ.n.breuis mortalibus sit uita,id demũ tẽpus uiuere uidemur,quo vigilamus,qs .n.dormienti uisus? quis auditus? quis gustus? quis tactus? quis deniq; odoratus? mortis certé imago dormiẽtis est
4 corpus. † Qua ratione moti Homerus & Hesiodus vatũ antesignaui,somnum mortis fratrem appellauerunt. Homeri locus est in 14. Iliados.

Δῖμνον δ' ἐς ἀφίκανε πόλιν θείοιο θόωντος
Ἐν θ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.

Hesiodi autem in Theogonia,

Ὕπνον κασίγνητον θανάτοιο.

Nam & ipse Homerus lib. Iliados 16. mortem,& somnũ gemellos uocat.

Γέμπε δ' ἑῶιν τουπῶῖσιν, ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι
Ὕπνῳ, καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν.

Quos secutus Virgilius lib. 6. Aeneidos.

Et consanguineis lethi sopor.

Et Seneca somnũ interpellans. Frater,inquit,dure lãgui dæ mortis. Et Valerius Flacchus lib. 8. Argonauticon.

Nunc age,maior ades fratriq; simillime letho.

In quam sententiã Leontinus Gorgias enio iã fessus, ac perimbecilis, cũ in somnũ paulatim prolaberetur,at fami liariũ quispiã accedẽs,ex eo vt se hẽret,feiscitaretur. Iã, inquit,me apud fratrẽ deponere adortus est sopor. Ἡδη μέν ὁ ὕπνος ἅρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ, vt tradit Aelian. De uaria Hist. li. 2. c. 35. Diogenẽ quoq; cũ medicus somno pressum excitasset,rogasseq;, nunquid sentiret mali. Nihil,inquit. nã frater fratrẽ occupat,signi ficans s. somnũ eum esse mortis initiũ. testis Plutarchus in oratione consolatoria ad Apollonium. Est & senarius apud Græcos, qui sõnũ parua mortis mysteria appellat.

Ὕπνος

Ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια.

Ob idq; dicitur nox utriusque nutrix fuisse & somni, &
5 mortis,ut scribit Paulanias lib. 5. † Hinc ĩterrogatus Phy sicorũ consultissimus,quidnã somnus esset rñdit, Parua mors. Deinde quid mors esset,rñdit. Magnus somnus cui subscribens diuus Hier. propheta insignis,c. 51. mortem somnum sempiternũ appellat,& Horat non dissimiliter perpetuũ soporem,cũ inquit de morte Quintilii loquẽs.

Ergo Quintilium perpetuo sopor urget.

Cui suffragatur illud Catuli ad Lesbiam. Epig. 5.

Soles occidere & redire possunt.
Nobis cùm semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

Virgilius autem lib. 10. Aeneidos æternam noctẽ dicit.

Olli dura quies oculis & ferreus urget
Somnus,in æternam clauduntur lumina noctem.

Quod epitheton accepit ab Hom. lib. 3. Iliados,de mor te quoque loquente.

Τῶν δὲ ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν.

6 † Hinc item fluxit,ut docti uiri plerũq; soporem & somnum & quietem,pro morte,dormire, mori, usurparint. Plautus in Amphitrione,actu primo,scena 1.

Iampridem uidetur factũ,heri quod hoies quatuor
In soporem collocastis nudos.

Et paulò post,

Quatuor uiros sopori se dedisse hic autumat.

Rursumq; post pauca,

Quid,si ego illum tractim tangam,ut dormiat?

Et Propertius lib 2. Eleg.

Quod si fortè tibi properarint fata quietem,

Et Virgilius quo loco citauimus, nu. præcedenti,

7 † Quo etiam genere locutionis utuntur sacræ literæ, ut patet lib. 2. Regũ cap. 7. Cumq; completi erunt dies tui, & dormieris cum patribus tuis. & secundo Regum, cap. 11. Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis. & aliis plu ribus locis librorũ Regum. Et Iob. 14. Homo cùm dormierit,non resurget. Et Danielis 12. cap. Et multi de his,

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt. Et Io. 2. Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut è somno excitẽ eum. Dixerunt ergo discipuli eius. Dñe si dormit, saluus erit. Dixerat aũt Iesus de morte eius, & paulò post Lazarus mortuus est, & gaudeo propter uos, ut credatis, & cæ. Et D. Paulus 1. ad Corinth. 15. Deinde uisus est plusquã quingẽtis fratribus simul, ex quib⁹ multi manẽt usq;
8 adhuc, quidã aũt dormierunt. & alibi sæpe. † Philosophi quoq;, qui rerũ causas, & naturas solerti ingenio inuesti garunt, docent parũ interesse inter somnũ & mortẽ. Alterum enim, Alcmeonis testimonio apud Plutar. De placitis philosophorũ, lib. 5. c. 24. fieri sanguinis receptu in uenarum confluuiũ, Alterũ, absoluto sanguinis in uenas ipsas collectu. Empedocles aũt putat somnũ sanguinarii caloris refrigerationẽ esse, quæ quidẽ si modicè tẽperata sit, sequi somnũ, si immodica, mortẽ. Diogenes, Si penitus sanguis diffusus uenas corporis ꝑlerit, intestinũq; earum aerẽ ad pectus, subditũq; illi uẽtrẽ populerit, tum deniq; somnũ fieri, ex quo præcordia cõcalescere. Quòd si omnis funditus aer ex uenis eruperit, mortẽ existere. Plato, & Stoici somnũ fieri autũmant sensilis quidẽ spũs remissione, & tanquã laxatione, quẽadmodũ, & super terram cõsidente flatu, eodẽ uerò se recipiẽte ad supercilio rum interstitiũ, id est animæ principatũ. At uerò cũ omnifaria fit spũs sensilis remissio, tũ demum sequi mortẽ.
9 † Cùm ergo dormientes parũ à mortuis distent, mortui autẽ, ut palam est, delinquere, & (ut dicũt Theologi) mereri, aut demereri nõ possint, ut latè differunt in. 4. sentẽtiarum, di. vlt. planè colligitur culpæ nõ adscribẽdũ esse, quod illis dormiẽtibus cõtingit. Quod & testatur Diuus Bernardus in lib. quem diuinitùs De libero arbitrio conscripsit, dicẽs. Vesanis, & infantibus & dormiẽtibus nihil quod agant imputatur. & latè concludũt Theologi recẽtiores, in. 2. senten. dist. 25. ea potissimũ rõne moti, quòd omne peccatum ex iudicio rõnis depender, quo sublato tollitur omnis rõ peccati. Iudiciũ aũt in dormiente esse non põt, cum dependeat ab operationibus potentiarum anima-

animaliũ, quæ tunc ueluti ligantur, & quiescunt, uel ex sentẽtia Aristot. qui cõem somnũ corporis, & animæ opinatur, ut ex eo refert Plutarch. in lib. suprà citato, c. 25. Propterea omniũ Theologorũ sententia est, pollutionẽ nocturnã, quæ dormiẽti euenit, ex infirmitate, aut superfluitate, aut ẽt ex somno, aut ex alia quacũq; re aduentitia, uel innata, sine culpa præcedente ipsius dormientis, non esse peccatũ, ut à quibusdã tractatur in d. dist. 25. & latè à Diuo Thom 2. 2. q. 154. ar. 5. & scribitur in decretis
10 canonicis. 6. dist. c. 1. † Sed suprà dicta intellige, nisi ĩ culpa fuerit dormiens, quoniã sciebat se eo uitio laborare, ut dormiendo surgeret, arma caperet, uim inferret, verberaret, occideret, & cætera hmõi, nec diligentiam adhibuit, ut huic rei obuiã iretur arma remouendo, se ligari vinciriq;, si opus esset, præcipiendo, & alia quibus futuro periculo cõsulatur, faciẽdo teneretur. n. de culpa, per id quod simile habetur ĩ. l. lege cornelia. ff. de sica. & l. si putator. ff. ad legẽ aquil. Et ita uoluerũt Gul. Cu. & Ray. in l. diuus. ff. de of. præsi. & Pe. Iac. tit. de actio. ex paup. co. 3. uer. itẽ prædicta faciũt. & Bar. in. l. pe ff. ad legẽ iul. de parric. & Pe. anc. & Car. in d. cle. 1. de homi. & Flor. in. l. si seruus seruũ. §. si fornicarius. ff. ad legẽ aquil. & Ange. Are. in tract. malefic. in uerbo, cõparent dicti inquisiti in termino defensionis, col. 6. uersic. quid si dicat, in paruis. Alex. Frã. are. & Iaſ. in utraq; lec. in d. l. 1. §. adipiscimur. ff. de acqui. pos. Maria. in repe. c. ad audientiã. in. 12. q. qn tæ qõnis principalis, ubi dicit, ꝙ talis nõ incurrit irregularitatẽ. Barb. in. l. 1. in prin. col. 8 ff. de verb. obli. Quam sententiã cõfirmat, quòd pollutio noctuma, alioquin irreprehensibilis, ut diximus, si tũ eam culpa præcesserit, quoniã ex ciborũ ingluuie, aut turpi cogitatiõe processerit, nõ est sine peccato, ut asserũt Theologi, & scribitur
11 6. dist. c. 1. & vlt. † Quoniã aũt suprà locuti sumus de iis, qui dormiẽtes surgunt, &. c. ne supernacaneũ qaibusdã uideatur, nõ est silentio prætereundũ, esse plurimos, qui re ipsa dormiẽtes è lecto surgũt, ambulãt, uel longiusculé, arma capiũt, multaq; aut ac si uigilarẽt, conficiũt, cuiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

iusmodi refert Laud. in d. cle. 1. de homic. fuisse sibi apud Parrhisios socium Anglicum, qui noctu dormiens absq; tẽplo Diui Benedicti iuit ad flumẽ Sequanæ, ibiq; puerum interemit, & nõ expergefactus sese in lectũ cõiecit. Bart. aũt in. l. ut uim, ad med. ff. de iust. & iur. tradit fuisse quẽdam Pisanũ, qui se noctu dormiẽs armabat, uagabaturq; per urbẽ cantando. Marian. quoq; ubi suprà, in d. c. ad audientiã, in 10. q. 5. q. principalis, testis est habuisse se uicinam puellã, quæ dormiens è lecto surgebat, panemq; faciebat. cuius rei si quis cãm nosse desideret, legat Petrũ Aponensem, uirum rerũ naturalium peritissimum, in Aristor. lib. Problematon 30. c. ult. & Cæl. Rhodig. lib. antiquarum lectionũ 30. c. 9. posterioris editionis, & Albertũ Magnum, lib 2. De somno, & uigilia, & ex antiquioribus Aristotelem, lib. 1. De generatione animalium, c. 1. ut nõ omittam, quod scribit Antonius Musa, aut, ut alii malũt, Apuleius in libello De betonica, hanc herbam eam uim habere. ut animos hominum, & corpora custodiat, & nocturnas ambulationes à maleficijs, periculis, & uisionibus metuendas tueatur, & defendat.

CAVSA SEXTA.

SVMMAE.

1 Ebrius si crimen commiserit, benignius plectendus est.
2 Ebrietas, uoluntaria insania est Senecæ.
3 Ebrius ex ebrietate potius, quàm ex industria et studio peccat.
4 Ebrietas in qualitate crimen eleuat Quintiliano.
5 Ebrius edicto Imperatoris liberatus est, si quid de se male, uel petulanter loqueretur.
6 Dionysius tyrannus temulentum, de se multa acerbè contentiosq; effutientem dimittit.
7 Pisistratus Athoniensiũ tyrannus amico Thrasippo conuitijs pugnanti lubens parcit.
8 Ebrius si contrahat, irritus est contractus. Ebrius enim comparatur furioso et insanti.
9 Ebrius duplici pœna esse afficiendus.

10 Dolo

10 Dolo malo sese inebrians, si quod in ipsa ebrietate patrauerit facinus, et inde uel impunitatem, uel pœnæ immunitionem postulet. pœna dignus est.
11 Pœna immunis aturne propter ipsam ebrietatem. Et quomodo id accipiendum. nu. 12.

1 SEXTO, quoniam non longe distat ebrius ab insano, de mente furioso, ubi. n. ebrietas, bii & furor est, c. uẽter. 35. dist. censeturq; ueluti absens, qui ebrius est, ex sñia illius mini, uel Publii, uel alterius.

Absentem lædit, qui cum ebrio litigat.

de eo quoq; hinc ordine dicẽdum est. Ebrius ergo si delictum cõmiserit, clementiùs est plectendus. tex. est in l. omne delictũ. §. pervinum. ff. de re mili. & c. sanè. & c. inebriaverunt. 15. q. 4. 1. & facit l. respiciendũ. §. delinquunt. ff. de pœn. quem tex. Bald. in ca. crapula, de uit. & honest. cleri. facit sing. ad hoc, quòd deliquẽtes per ebrietatem, non dicũtur studiosè delinquere, sed impetuosè, & ideo minus puniri debent, trahitq; ad statuta punientia dolo-
2 sè delinquentes. †Facit præterea, quod not. Ab. Anto. Pan. & Io. Ana. in cap. 2. de maled. qui hoc dicunt procedere, etiam si per pœnalem constitũtẽ diceretur expresse, quòd delinquens nullam consequeretur misericordiam. quod est multum nota. & glo. & doct. in d. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. insa. ubi Bal. in repe. col. pen. in primò, dicit authoritate Senecæ, epistola ad Lucilium 83. nihil aliud esse ebrietatem, quàm uoluntariã insaniam. & Barto. in l. aut facta, §. causa. in fi. ff. de pœndum dicit, quod qui ex ebrietate alterum percutit, non dicitur pacem rumpere. & Bald. in l. 1. col. penul. uersic. extrà quæritur. C. unde vi. & in l. data opera. col. 2. uersi. ebrietas. C. qui non accusa non poss. de cuius illic dicto posteà dicemus. & Cardina. in cleme. 1. in 8. quæstione, de homicid. Panormi. in cap. sicut. col 2. de testibus. Floria. in l. sed & si quemcunque. §. iniuriam. col. 2. ff. ad leg. Aquil. in l. 1. col. 7. ff. de verbo. obligatio. Ioannes Ana. in cap. ulti. colum. 1. & 2. de his qui filios occid.

3. In

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 † In quâ sniam Alex. Ales. in 2. parte suę summæ, q. 172. memb. 2. 3. & 4. copiosè disserit ebrios ex infirmitate potiùs, quâ ex studio, uel industria peccare. Suntq; pleriqne oēs in ea opinio. ut iudicēt ebrios non tā grauiter peccare, quā si citra ebrietatē deliquissent, ut uoluit diuus Thomas, Durandus, & alii lib. sniar. 2. dist. 22. idem Tho. in 1. 2. q. 72. Richardus in 4. dist. 15 ar. 3. q. 6. & Ang. Claua. in uerbo, ebrietas, versi. 3 & affatim Martinus cognometo Magister, Parrhisiensis doctor in suo li. de tęperātia, quo loco de ebrietate disserit, in 3. eadēq; ulti. q. ubi in eam rē

4 ponit sex cōclusiones. † Quintilianus summus Oratorū, libro Ororiarū Institu. 7. ca. 1. scribit ebrietatē in qualitate crimen eleuare, & lib. 5. eo. c. quo de argumēntis disserit. Accedunt, inquit, aliquando fortuna, ebrietas, ignorantia, quæ ad uenią ualent. nec id ignorabat Apul. Madaurensis, qui li. Metamor. 3. sese ab homicidio, cuius accusabatur, ex eo purgare cōtēdit, quoniā potu lętus ipse

5 fecerat. † Quid? q Imperator edicto sanxit, ne oīno puniretur, qui de se temulēt' malè loqueretur. l. 1. C. si quis Impe. maledi. ubi Ang. not. ebrietatē illo casu hoc operari, ne delictū ullo modo puniatur. Quā sanctionē longo ante tempore obseruarat Pyrrhus Epirotarū rex, qui ut testis est Plutarchus in uita illius. & in Græcorum apophthegmatis, cum audisset, à quibusdā se adolescentibus inter bibēdum conuitiis, maledictisq;, oneratū, iussit eos omnes interdiu coràm agi. Quod ubi factum est, eorum primum rogauit, an ea de se dixisset, cui iuuenis respondit. Hoc nempe rex diximus, dixissemusq; longe plura, si plus uini habuissemus, siue, ut scribit Quintil lib. 6. ca. 4. quo de risu disserit, Imò verò, inquit, niti lagena defecisset, occidissemus te. quā urbanitate tota est criminis inuidia dissoluta, aut ut uerbis utar Valerii lib. 5. rerū memorabilium. c. 1. Quæ tam urbana crapulæ excusatio, tamq; simplex ueritatis confessio, irā regis in risum conuertit.

6 † Dionysius quoq; senior, uir alioquin truculētus, cū accepisset duos adolescētes multa de se, ipsiusq; tyrannide petulāter, maledicēq; locutos interpotandū, utrumq; ad cœnam

cœnam inuitatur, quorum cùm alterum ebrioſe multa contumelioseq; delirantem, alterum raro, moderate, & caute bibentē intueretur, illum quidē dimisit, utpote qui natura esset cōtumeliosus, & ob ebrietatē maledixisset, hunc aūt è medio sustulit. testis ipse Plutarch. in Apoph.

7 imperatorū. † In qua re quoq; laudatur Pisistratus Athenięnsium tyrānus, qui à Thrasippo amico inter cœnā sine fine cōuitio laceratus, ita & animum & uocem ab ira cohibuit, ut putares satellitē à tyranno malè audire, abeuntē quoq;, ueritus ne propter metū maturius se conuio subtraheret, inuitatiōe familiari cępit retinere, Thrasippus cōcitatæ temulentiæ īpetu enectus, os eius sputo respersit, nec tñ in uindictā sui ualuit accēdere, ille verò filios suos uiolatæ patris maiestati subuenire cupientes retraxit. Postero quoq; die Thrasippo suppliciū à se uoluntaria morte uolenti exigere, uenit ad eū, dataq; fide in eodem gradu amicitiæ mansurū ab incœpto reuocauit. hęc Vale. quo loco nuper citauimus. Seneca aūt lib. 3. de Ira, illud addit Pisistratū pātibus qui eū in ultionē irritabāt, rñdisse non magis se illi succensere, quàm si quis obligatis oculis in se incurrisset. Plato aūt lib. 1. de Legib. ebeiū cōparat puero, ὃ μόνον ἂρ', ὡς ἔοικε, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Nō solùm ut uidetur senex fuerit bis puer, sed ēt ebrius. De puero aūt dicemus

8 posteà in cā seq. † Hanc partē fulsit, quod uoluerūt plerique; è nostris, nō ualere contractū factū ab ebrio. hoc. n. uoluit gl. in. c. unusquisq;, ī verb. quod ebrius. 22. q. 4. per text. in. d. c. sanè. 15. q. 1. quā sequitur Rom in. l. 1. ī prin. & ibi ēt Barba. col. 7. ver. quid in ebrio. ff. de uer. obl. ubi etiā rōnes eius rei adducit, & Alex. post Bald. in. l. dolū. C. de dol. ma. ēt per text. in. d. c. sanè. ubi dicitur, q ebrii nesciunt, quid loquātur. ex quo fit, inquit, quòd æquiparantur furiosis, & infantibus, qui cōtrahere nequeūt, per l. 1. §. furiosus ff. de act. & obl. Et uide quid de ea re cōsuluit Fulg. cōsi. 80. quidā ser. Vētura, col. ult. Similiter nō ualet testamētū ebrii, ut dicit Bal. in. d. l. à crapula, ī prin. de ujta & honest. cle. nec testimoniū, ut uoluit idem Bal.

in.c.1.& ibi recentiores,de testib.Quid aũt de matrimonio.uide latè Phil.Dec.cõs.112.incip.in pñti cõsultatiõe.

9 Non defuerunt tñ.† qui ebrios delinquẽtes duplici pœna afficiendos esse putarint,ea rõne ducti,q̃ principium in ipsis est,cùm in ipsorũ sit ptãre ebrietatem uitare,quę quidẽ delicti causa est,author Aristot.lib.Ethicorum.3.c.5.Qui tamen hi fuerint,qui hoc constituerint,eo loco non aperit.sed idem lib.2.Politic.c.10. eodemq; ultimo memoriæ prodidit,Pittacum illũ Mitileuensem ex septẽ Græciæ sapientibus legẽ tulisse,ebrios,si quem pulsauerint,maiori pœna dãnari,quàm si sobrii fecissent,quòd ĩ sua ptãte fuisset ebrios nõ esse.Cuius ẽt rei in uita ipsius Pittaci meminit Laertius,hoc propemodũ sensu,Ebrios cum peccarent,duplici incõmodo afficiendos per legẽ statuit.ut cauerẽt temulentiã,abundat quippe insula uino.†De qua re ẽt meminit Bal.in repe.d.l.1.col. pe.ver. extrà quæritur.C.vnde ui.ubi ad ipsam Pittaci rõnẽ eleganter respõdit,fatetur.n.eum qui per ebrietatem delinquit,eẽ in duplici culpa,uidelicet ebrietatis,& criminis, sed uerũ dolum esse multò deteriorẽ,quàm multas culpas.Ex quo dicto unũ ualde not.colligo,q̃ si quispiã de industria,& dolo malo sese inebriauerit,ut in ipsa ebrietate aliquod facinus perpetrauerit,ex eoq; uel impunitatem,uel pœnæ diminutionẽ postularet,nõ esse illi quoquomodo parcẽdũ,cum nõ in culpa solũ sit,sed in dolo. Ad quod ẽt facit quod in simili dicemus infrà,in 13.cã, nu.ult.de eo,qui ignor.affect.ut ea se à crimine excusaret.†Secũdò,quod dictũ est ebrietatẽ pœnam minuere, ĩtelligit ipse Bal.(ut multi allegãt)in.d.l.data,col.2.ver. nunc de tertio.C.qui accu.pol.qñ ebrietas magna est,si aũt sit leuis,nec delictũ,nec pœnã attenuat.Quod dictũ sequitur Firmia.in ubere copiosoq; tractatu de eõ,in 2. par.lib.4.ver.126.& Ang.in tract.malefic.in uerbo.sciẽter & dolosè.col.6.vers.sed quid siquis propter ebrietatem.& certe Bal.ubi suprà,hoc primùm dicit,postea tamen ita loquitur,ut uideatur etiã uelle leuem ebrietatẽ quadãtenus excusare,non tantùm tamen quantùm magnam,

gnam ueluti sit minor dolus in cõmisso per leuem ebrietatem,quàm circa ebrietatem, & ego quidẽ hoc uerum
12 existimo,per iura supra alleg.† Quãquam ipse Bal.ĩ.d.l. 1.C.unde ui.quo loco nuper citauimus,dicit sine aliquo discrimine,quòd propter ebrietatẽ non est lenienda pœna,nisi sit tanta ebrietas,quòd quasi induxerit mẽtis exilium.Bar.autem in.l.respiciendum.§.delinquunt.versi. sed quæro an maleficium.ff.de pœn.dicit simpliciter delictum in ebrietate factum esse puniendum,per.d.l.omne delictum.§.qui se.ff.de re mil.secundum quem text. intelligi debet eius dictum.An autẽ qui ebrius hominem interemit,incidat in irregularitatem, quam uocant, uide Card.Flo.& Imo.in cle.1.de homi.Panor.in.c.quia diuersitatem.de concess.præbẽ.& late Maria.Soci.in repet.c.ad audientiam.in.13.q.5.q.prin.de homic.

CAVSA SEPTIMA.

SVMMARE.

1 *Delictum mitius punitur ob tenellam,et floreſcentem ætatem. Et ad hoc tenetur iudex etiam ſi non fuerit petitum,et num.2.*
3 *Cæſar Ptolemeo pepercit ob teneros annos.*
4 *Ætas inuenilis ad delinquẽdũ maximè proclues eſt ſuapte natura.*
5 *Adoleſcentes,quos et quibus ex cauſis ſint mitius puniendi.*
6 *Adoleſcentem ſi quid deliquerit non omnino impunitum eſſe relinquendum.*
7 *Adoleſcentes ſedulò et diligenter caſtigandi.*
8 *Delinquens ſi propter ætatem teneram, tut mitius,aut nullo modo punitus eſt,factus maior,an poſſit amplius de ipſo delicto puniri.*
9 *Puer apud Athenienſes ſacrilegij pœna damnatus eſt, quod lamnam auream,quæ ex Diana corona decíderat,ſuſtuliſſet.*

1 SEPTIMO, †ob ætatem tenellam,& floreſcentem mitius quis punitur.l.auxilium.§.in delictis.& ibi doctores.ff.de minor.&.l.ſi ex cauſa.§.nunc in minoribus uidendum.& ibi glo.& Bart.eod.titu.l. ſi adulterium.§.1. versi.fratres.& versi.inceſtu.ff.ad legẽ iul.de adul.&.l.1.

§.impubes.ff.de sc.Sillan.&.l.feré in omnibus,& ibi optima gl.ff.de reg.iur.&.l.si frēs tui.C.ex quib.cau. infa. irrog.&.c.1.&.2.& utrobiq; Panor.& Ioā.ana.de delict. puer.&.c.2.& ibi glo.Panor.& alii,de apost.d.c.1. & ibi Panor.& Fely.& iterū.c.vlt.de sen.excō.&.c.pœnitētes. & ibi gl.50.di.&.c.hoc sit.26.q.7.&.c.Interfectores.&.c. in adolescentia.33.q.2.&.c.si duo.&.35.quæst.6.& cap. eos,i fi.de cōse.di.4.& gl & doct.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.infa.& m.l. & li feuerior.C.eo. ubi inter cæteros Bartho.de Alexā.latè disserit hoc procedere,etiam si non fuerit petitū,& ibi ēt Alex.(quē uide)dicit in hoc casu teneri iudicē minuere pœnā, cū ista
2 sit causa intrinseca legis minuētis delictū. † Et idē quoq; præfert suprà dictos tenuit Archi.in.c.q bona.col.8.uerē hæc uera sunt.& late Alberi.Gaud.in trac.malefic.tide pœn.col.15 in paruis,uer.cùm aliquis minor. & Bal. in.l.si arrogati.de tutel.& in.l.administrātes.§. qui corporis.ff.de excu.tut.& in.l.sed & si quēcunq;.§.iniuriā. ff.ad legē aquil.& Bart.& Bal.in.l.1.C.si aduers.delict. Bal.in.l.quicunq;,col.4.ver.quarto casu.C.de ser.fugi. & cōsi.59.licet elegāter.circa med.lib.1.& Pe.Anc.cōs. 283.iure scripto,& cōsuetudine.in fi.& Raph.Cu.cōsil. 95.Christophorus,ante fi.& Raph.Fulg.cōsi.124.p̄suppo sito statuto,col.ult.& cōsi.157.suppōsito statuto, col.2. & Ang.Aret.in tract.malefic.in uerbo,sciēter & dolosè, col.2.ver.quid in infante.cū multis seq ubi ēt distīguit. & Lud.Bolo.consi.37.cor mundū,&c.licet alias in p̄nti, col.6.ver.præterea,si supra dicta cessarent.& Hipp.Mar
3 fil.in.l.1.col.11.uer.17.ff.ad legē corn.de sica.† Quibus allidit illud Psalmographi poeta,Ode 24. Delicta iuuentutis meæ,& ignorātias meas ne memineris. Illud quoq; patiētissimi Iob.c.13.Et cōsumere me uis peccatis adolescentiæ meæ.Et quod Cæsar apud Lucanū,lib.9.Pharsaliæ,de Prolemeo,teneræ puerilisq; ætatisloquens,qui Pompeium iusserat interimi,ait in hæc uerba,

Sed parcimus annis,
Donamusq; nefas.

In quam etiam sententiā Demetrius Philippi Macedonū regis,filius apud Liuium quartę decad.lib.10.Te,inquit, maiorem fratrē pro minore deprecari oportebat,te adolescentiæ,te errori ueniam impetrare. Et Plutarchus,uir in omni genere doctrinæ consummatissimus,cùm Agidæ regis Spartani mortē detestaretur,hæc feré scribit,Spartæ quidē primùm Agidā,ex his qui regnarūt,ab Ephoris interfectū fuisse cōstat,opus sanè pulcherrimum,& Sparta dignū,in ciuitate moliri ausum, cùm in ea esset adhuc ætate constitutus,in qua homines,si quid errauerint,facile ueniā consequi solent.Apud Tranquillū in Augusto, c.5.C.Lectorius adolescēs patricij generis,in deprecāda grauiore adulterij pœna,inter cætera ætatem.Senatui allegauit.Seneca li.3.de Ira,inter ea,quæ irā lenire debēr, & nos a uindicta retrahere,pueritiā ponit,& sexū fœmi-
4 neū.Puerū,inquit,ætas excuset,fœminā sexus.† His suffragatur,quòd ætas iuuenilis ex ijs est,quæ maxime, ad delinquēdum irritant,ut dicit Lactātius lib. De Ira Dei, c.22. Et ideo,ut ille dici paulò post,quod multi in prima ætate turpes,& omni iudicio damnati,postmodùm tamē laudabiles exiterunt. quod utiq; nō fieret, ut ille subdit, si omne peccatū pœna sequeretur.Quam sententiam aiter expressit Tullius in oratione pro Celio, quē propter ætatem quoque nitebatur defendere,his uerbis. Equidē multos & vidi in hac ciuitate,& audiui,qui totā adolescētiā,uoluptatibus dedisset,emersisse aliquādo, & se ad frugē,bonā,ut dicitur,recepisse,grauesq; homines, atq; illustres fuisse. Datur.n.cōsensu omniū huic aliqs ludus ætati,& ipsa natura profundit adolescētiæ cupiditates, quæ si ita erūpūt,vt nullius vita labefactēt, nullius domū euertāt,faciles & tolerabiles haberi solent. Et rursum. Multa nobis blādimēta natura ipsa genuit, quæ q̄bus fopita uirtus cōniueret,& iterdū multas uias adolescētiæ lubricas ostēdit,quibus illa insistere,aut ingredi sine casu aliquo, aut prolapsiōe uix posset, & multarū rerū iucūdissimarū varietatē dedit,qua nō mō hæc ætas,sed ēt iā corrobora ta caperetur. Et paulò post,Detur aliquid ętati,sit adole

scentia liberior, nõ omnia uoluptatibus denegentur, non semper superet uera illa, & directa ratio, uincat aliqñ cupiditas, uoluptasq; rõnem. Et paucis iteriectis. Postremò cùm paruerit uoluptatibus, dederit aliquid tẽporis ad ludũ ætatis, atq; inanes hasce adolescẽtiæ cupiditates. reuocet se aliqñ ad curã rei domesticæ, rei forensis, rei publicæ, ut ea quæ ratione anteà non perspexerat, & satietate abiecisse, experiẽdo contempsisse uideatur. Ac multi & nostra, & patrum, maiorũq; memoria Iudices sũmi hoies, & clarissimi ciues fuerũt, quorũ cùm adolescẽtiæ cupiditates deferbuissent, eximiæ uirtutes firmata iã ætate extiterunt. Ex quibus neminem mihi necesse est noiare uosmet uobiscum recordamini. Nolo u. cuiusquã fortis, atq; illustris uiri ne minimũ quidẽ erratum cũ maxima laude coniũgere. Quod si facere uellem, multi à me summi, atque ornatissimi uiri prædicarentur, quorũ partim nimia libertas in adolescẽtia, partim profusa luxuries, magnitudo æris alieni, sumptus, libidines nominarentur, quæ multis postea uirtutibus obtecta, adolescẽtiæ, q uellet, excusatione defenderet. &c. Quibus accedens diuus Augustinus, Nõnullos, ĩquit, legimus & uidimus, qui aut adolescentiæ uanitate, seu ignorãtiæ cæcitate decepti, uario peccatorũ genere tenebantur obnoxii, deinde ocyus ab errore conuersi, maiora adhuc opera feciss iustitiæ, quàm anteà peccata admiserant. Hãc autẽ Ciceronis, Lactãtij, & Augustini sententiam, multis atq; uariis exẽplis virorum illustrium cõprobat Valerius, lib. rerũ memorabiliũ 6. c. 9. quæ illic in prõptu sunt omnibus. Et huc quoque spectat, quod ex Platone afferemus in seq. cã, nu. 2.

5 † Ex quibus facilè colligimus, tres esse potissimũ rõnes, quibꝰ adolescẽtes mitius ex delicto sunt puniẽdi. Primũ, quoniã adolescẽtia sit veluti suapte natura propriũ, & peculiare uitiorũ irritamẽtũ. ideo si quid peccauerit adolescẽs, magis est ascribẽdũ ætatis uitio, quàm pertinaci malitiæ, & improbitati. Deinde quia nõdũ sit huic ætati plenũ ratiõis iudiciũ, atq; cõsiliũ, ut testatur Aristoteles lib. Politicõn 1. c. vlt. & Cice. lib. 1. Offic. scribẽs adolescẽtiæ

inesse maximã imbecillitatem consilii. & Iurecõsultus in l. 1. ff. de minor. vbi asserit fragile esse & infirmum huiusmodi ætatis cõsiliũ, ex hocq; fieri, vt minoribus 25. annis auxilium sit prætor illo edicto pollicitus. Hinc quoque manare, ut adolescentes tutorum, & curatorum auxilio egeant, nec rei suæ administratio eis committi debeat. Nouissime, quoniam spes est eos emendatiores futuros, vitiaq; unà cum adolescentia deposituros. Cùm ergo pœna ob id inter cætera delinquentibus, imponatur, ut emẽdatiores fiãt, ut alibi latius dicemus, restat, ut cessante ea causa, quia uidelicet citra pœnã futurũ sit, ut emenden-
6 tur, debeat cessare pœna, aut certè minui. † Neq; n. omnino impunitum relinquendum est, quod adolescens cõmiserit, modò sit in ea ætate, in qua crimen, quod intenditur, cadere potest. l. ĩpunitas. C. de pœ. & facit l. si quis te reũ. C. de fidei. & c. siquis cuiuslibet in fi & ibi gl. 21. q. 5. Nam in criminibus ætatis suffragio minores nõ iuuantur. Etenim malorum mores, infirmitas animi non excusat. l. 1. & 2. C. si aduer. delic. Impubes autẽ, uel puer non dolicapax omnino non punitur. l. illud relatum. in prin. ff. de iureiu. quæ repetitur in c. illud. 15. q. 1. & ibi gl. & è Theologis, Anto. Flor. in 2. parte 3. partis principalis suæ Summæ, tit. 30. ca. 1. Quanquam lex alicubi pœnam capitalem imponit impuberibus. text. est mirandus in l. excipiuntur. ff. de SC. Syllan. & l. si arrogati. ff. de tutel.

7 † Sed contra hanc sententiam, quæ dicit mitius agẽdum cum iunioribus, est alia Ciceronis sententia (si tamen is fuit) in lib. 4. Rhetoricorum ad Herennium, in hæc uerba, Qui adolescentium peccatis ignosci putant oportere, falluntur, propterea quòd ætas illa non est impedimento bonis studiis. At sapienter faciunt, qui adolescentes maximè castigant, ut quibus uirtutibus omnem uitam tueri possint, eas in ætate maturissima uelint comparare. Sed id proculdubiò intelligendum est, secundùm ea, quæ diximus in præcedenti causa.

8 † Antequam verò hinc digrediamur, illud superpondij loco adijciemus, quod apud vnicum doctorem scriptum

Universidad de Deusto
Biblioteca

reperimus, Quòd si delinquens quispiam propter ætatẽ tenerã, aut mitius, aut nullo modo punitus est, forté ex forma statuti, nõ poterit effectus maior, amplius de ipso delicto, puniri. Ita voluit Hippol. Marsi. in l. infans col. 2. ff. de sicar. & in l. de minore in prin. col. vlt. ver. & an minor. ff. de quæst. utrobique per glo. in l. sciant. C. de legi. hæred. quam dicit doctor. ibi fuisse secutos, quãquam nihil apud eos comperi. nec id quoque ea gl. voluit, quod
9 tamen verissimum existimo. † Et illud quoque quod ab Aeliano lib. omnigenæ historiæ, 5 c. 16. scriptum est, puerum quempiam apud Athenienses, cùm aureã laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, sustulisset, in iudicium adductum fuisse. Iudices autem cùm crepundia, talos, & laminam auream proposuissent puero, is, iterum ad aurum inclinauit. Ideoq; plexus est tanquam sacrilegus, neque ætati ueniam dederunt, sed flagitium, & scelus vindicarunt.

CAVSA OCTAVA.

SVMMAE.

1 *Pœna minuitur ob ingraueſcentem ætatem.*
2 *Plato quas pœnas inſligendas cenſeat inſanis, morboſis, ſenibus, et iuuenibus.*
3 *Senectute eſt uelut altera adoleſcentia atque pueritia.*
4 *Senes repueraſcere dicuntur.*
5 *Meropas duo flumina circumfluunt.*
6 *Senes ſenſum puerilem habent. et unde dicantur ſenes.*
7 *Senes ſi quid peccent, clementius ſunt plectendi.*

1 Octavo, propter ætatem ingraueſcentem pœna quoque mitigatur. l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. de sc. Syllan. & l. 2. ff. de termi. mor. & l. ferè in omnibus. & ibi gl. ff. de regul. iur. & ca. tanta nequitia. 86. distinct. vbi pulcherrimus tex. & cap. tanta. 1. q. 7. & ca. tempora. 26. q. 7. & glo. & doctor. in l. quid ergo. §. pœna grauior. & in

& in l. & si seuerior. & gl. in c. pœnitẽtes, 50. dist. & Alber. Gaud. in tract. malefi. tit. de pœn. co. 15. vers. itẽ in sene. et Bal. in c. 1. de maior. & obe. & Roma. in repe. l. si uero. §. de uiro. in 53. fal. ff. sol. ma. & Io. Plat. in l. vlt. C. qui ætat. se excus. li. 10. & doct. alibi sæpe. propterea dicit gl. i cle. 1. §. pe. in uerbo, necessitate. & ibi no. Pan. de priuil. quòd
2 senectus est cã probabilis dispẽsandi cũ aliquo super pœna delicti. † Id quod Plato legum consultissimus suis legibus sanxit. Si quis, inquit, simile eorũ, quæ aut sacrilegi, proditores, legũ corruptores cõmittunt. ob insaniam, vel morbo, uel senio pressus, uel in ætate puerili constiturus. ita, ut ab istis nihilo differat, admiserit, iudicib⁹ declaratus, & ipso, aut defensore referẽte, quòd sic affectus id cõmiserit, dãnũ quod intulit, simplex oino restituat, cætera sibi remittũtur. Et alibi li. q. Peccata, ait, & puerorũ, & seniorũ ex imbecillitate profecta quidã esse putabit, & illis tanquã peccãtibus legũlator leges præscribet, sed mitissimas oĩum, plurimaq; venia, & indulgentia dignas. Nec lõgè hinc dissidet alia lex diui Benedicti in regula Monachorũ, c. 37. dicentis, ipsam naturã quodãmodo trahi ad misericordiã senum, & infantum, ideoq; statuit, ut nullatenus illis districtio regulæ teneatur, quæ quidem, & ad caput quoque præcedens clare pertinet. Et huc quoq; nõ nihil spectat illud Virgil. lib. 12. Aenei.

Damni miserere senectæ.

4 †His aũt cõcinũr, quæ in illo ipso præcedẽti capite diximus, esse cũ adolescentib. agẽdũ mitius. Nã senectus est veluti altera adolescẽtia, atq; pueritia. Senes. n. oĩbusmodis in pueritiã reuolui, rursumq;, ad initiũ reuerti uidentur, ut scitissimè scribunt Plato in lib. de Regno, & Arist. lib. orbicularĩũ qõnũ, 17. c. 3. quod & quotidiana prope experiẽtia uidere licet. Primùm. n. redit albor, simul & raritas capillitii, quorũ vtrũq; pueris familiare, deinde balbuties, ueluti altera infantia, præterea gingiua exarmata dentibus. aut certe per paucis, & eis uacillantibus instructa, quod & ipsum infantibus cõe. Quinetiam senibus oẽ corpus ad puerilem modũ decrescit, cõsimilis virium imbecili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

becillitas, iam uerò cibi quoq; consimiles utrique ætati congruunt. Postremò morum inepti a, leuitas animi, & hoc ipsum nihil sapere in senibus, infantiam quādam referre uidetur. author est enim in Politicis Aristote. post annos duodequinquaginta ingenij uigorē euanescere. & alibi in eisdem Politicis, mentis atque animi senectutē esse, ut corporis. Quapropter Euripides in Bacchis ait,

Vestram senectam video mentis indigam.

Et Plautus in Mercatore,

Senex quòm exemplò est, iam nec sentit, nec sapit,
Aiunt solere eum repuerascere.

4 † Vñ sit, vt senes pueris mire delectētur, quasi similes, iā ad summum amorē propensi. Hinc quoq; illud Antiphonis, Senem nutrire, perinde est quasi nutrias puerum.

Propterea senes, quòd iam diximus ex Plauto, estq; Luciani sñia in Saturnalibus, repueraſcere dicuntur, quasi iterum in pueritiā reuersi, & de illis effertur vulgo notissimum prouerbiū, Bis pueri senes. cuius é Græcis meminerunt Plato lib. 1. de Repub. & iterum li. 1. de Legibus, Aristophanes in nubibus, Sophocles in Peleo, Theopompus, & Lucianus, & è Latinis scriptoribus Seneca. & Autonius ad Hesperium: & longè ante eos ille vndecunque doctissimus Varro, cui hæc una est ex illis prouerbialib. Satyrarum inscriptionibus, quam citat Gellius lib. Noctium Articarum sexto, capite, quinto. Ex quo item Lucianus ipse Callipædas fieri senes scribit, quòd ipsi pueri sapiant. Et ut monet Cato ille Censorius, si is est,

Cùm sapias animo, noli irridere senectam.
Nam quicunque senex, sensus puerilis in illo est.

Quos uersus ita Græcè uertit Planudes

Ἀρτίφρων τελέσῃς γέρα, μὴ χλεύαζε γεραιόν.
Ταυτόσι γὰρ πολιοῖς παίδων φρένες εἰσὶ νεογνῶν.

5 Refert Aelianus in uaria historia lib. 3. ca. 18. † quo disserit de Sileni, & Midæ confabulationibus extra orbem nostrum homines quosdā esse, quos Meropas uocant, quos duo flumina circunfluunt, unū uoluptatis, alterum tristitiæ, ac mœroris, utriqui adnasci arbores, qui eius prātis fructus producūt, ut qui ex his degustarit, indesinētes lachrymas fundat, sicq; demùm moriatur, at illarum pomo uescentes, desideria omnino alia desinūt, cōtractas quoq ætates prorsus repetentes. Siquidē senectam exuere primum, ac uigorem induere, perq; quosdam uelut gradus effectos iuuenes transire mox ad pueriles annos, ac de-
6 mum infantaliter commori. † Ex nostris verò Accursius in l. senectus. C. de dona. scribit senes habere sēsum puerilem. Archidia. quoque in d. c. tanta. 86. dist. incl. tradit senes ita dictos esse, quòd se nesciunt, deliraut enim per niam ætatem. Quidam tamen, ut ille subdit, ita dictos putant, a sensus diminutione quoniam præ uetustate desipiant. Physici enim dicunt puerorum, & senium ætates conuenire, in istis siquidem nondum, si est sanguis, est calidus, in illis iam frigidus est. hæc ille. Bald. item hanc minuendæ pœnæ in senibus rationem perspiciens in repe. dicto. §. pœna grauior. columna quinta, uersicul. quæro iuxta prædicta. dicit post Odoff. quod nimis senes interdum reuertuntur ad sensum puerilem. hoc tamen non placet Angel. qui in authen. de monast. post princip. dicit illum text. loquentem de quodam annorum centum viginti pollente virtutibus, facere contra uulgares, qui dicunt senem reuerti ad sen-
7 sum puerilem, sed certè rarenter accidit, quod ille text. tradit. † Ideo, ut concludamus, cum iuniores sint mitius puniendi, ob id potissimum, quòd nondum habeant perfectum consilium, atque iudicium (ut iam diximus) consequenter seniores, qui quantum ad eam rem pertinet, sunt in pari causa, ut qui bonam partem consilij, mentisq; amiserunt, clementius quoque plectentur. Quod & astruit illud Aluarici apud Claudianum, de uictoria Stilitonis.

Si non mentis inops, fraudatq; sensibus ætas
Præberet veniam, nunquam hæc opprobria linguæ
Turpia Danubius me sospite ferret inultus.

Causa

CAVSA NONA.

SVMMARIA.

1 *Mulieres si quid peccent, mitius cùm illis est agendum, propter sexum, et consilii imbecillitatem.*
2 *Aurelianus Imperator Zenobiam, uita donat, cùm alioqui a militibus ad supplicium fuisset requisita.*
Et de leone grauius sæuiente in uiros, quàm in fœminas.
3 *Mulieres ceteris per omnia paribus leuius peccant, quàm uiri.*
4 *Vir adulterando aut fornicando grauius peccat, quàm mulier.*
5 *Mulieres minus rationis habent, quàm uiri.*
6 *Mulieres si quid admiserint, impunitas non conuenit relinqui.*

10 NONO, †propter sexum mitius agendum est in pœnis cum mulieribus, l. sacrilegij pœnam in prin. ff. ad leg. Iul. pecu. & l. si adulterum. §. stuprum. & §. fratres. & §. incestum. ff. de adulte. & c. ficut dignum. in prin. de homic. & c. indignantur. 32. q. 6. vbi est tex. elegans, tantò grauius uiros puniri oportere, quantò magis ad eos pertinet, & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Et facit tex. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maie. in illis verbis, Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, & c. & quod uoluit Bald. in l. quicũque col. 3. versic. & in summa. C. de seruis fugit. Apud Saxonem Historiæ Danicæ lib. 5. Ericus vir multæ prudentiæ contendit muliebribus erratis sæpius ignoscendum esse, nec pœnam insligendam esse, nisi correctio culpã nequiui esset
2 corrigere. † Aurelianus Imperator Zenobiam ad pœnã à militibus requisitam, quòd sibi imperium usurpauerat, uita donauit, indignum existimans mulierem interimere. author in uita ipsius Aureliani Vopiscus. Sentẽtia est Virgiliana lib. 2. Aeneidos.

Nullum memorabile nomen
Fœminea in pœna est.

Plinius li. 8. Naturalis Historiæ, rem satis mirã dicit, leonẽ ubi sæuit, in uiros plus, quàm in fœminas fremere, ueluti

luti eum natura docuerit fœminas clementiùs, quàm mares tractandas. Et huc quoq; pertinet quod ex Seneca ad
3 duximus supra, in. 7. cã nu. 3. in fi. †Theologi asserunt uirum cæteris per oĩa paribus grauiùs peccare, quàm fœminã. Hinc diuus Tho. 2. 2. q. 163. art. ult. autumat Adam plus peccauisse. quàm Euã, consideratã conditione peccantium, quoniã ille erat ista perfectior, licet aliis circunstantiis minus peccauerit. Quod & uoluit diuus Bonauentura in. 2. lib. sent. dist. 22. arti. 1. q. 3. & ibi et Scot. & alii,
4 & è nostris Archi. in. c. illud. 40. dist. † Hinc quoq; uir fornicando, aut adulterãdo grauiùs peccat, quàm fœmina, habito ad id respectu, quòd plus rõnis uir habeat, quàm fœmina, licet aliis considerationibus plus peccet mulier. de quo per docto. Theologos in. 4. sent. dist. 35. ubi diuus Tho. in. 4. q. & diuus Bonauent. in expositione textus & Richar. art. 7. q. 4. & Rober. Hol. in sapientiã Salomonis lectione. 46. & Ant. Flor. in. 1. parte. 3. partis principalis, tit. 1. §. quantũ ad primum certũ est, versi. secundò debet esse in operibus. & 10ã. Nider. in expositione Decalogi, in primo præcepto, post princ. & è nostris Archi. in. c. 1. col. 1. de pœn. dist. 1. per text. in. d. c. indignantur. Et nos quoq; plenius diximus in nostris Legibus Cõnubialib', l. 1. nu. postremæ editionis. 85. incip. sed & eodem, & seq.
5 † Et quòd huius rei ea rõ sit, quam suprà scripsimus, satis cõstat ex his, quæ dicta sunt, quoniã uidelicet minùs habeant rõnis fœminæ, quàm mares, ut latiùs quoq; diximus in nostris Legibus Cõnubialibus. l. 1. nu. 69. incip. secundũ quoq;, & multis seq. Vnde cõsentaneũ, ut minus etiam sint puniẽdæ, si quid admiserint. Quod uel hinc satis constat, quòd uir ab altero lacessitus, si in defensione modũ excesserit, puniendũ est, licet mitiùs, ut multis probauimus suprà in prima cã. At si brutũ animal, quod omnino rõnis est expers, alterũ prouocans interemerit, nulla domino cõperit actio. l. 1. §. cùm arietes. ff. ad leg. aq. quoniã, ut ait Fel. in. d. c. dilecti, col. 6. ver. prouocatus de sinquẽs, de exeep. Deus dedit rõnẽ hominibus, qua affectus omneis ac perturbatiões uincãr. In brutis uerò nulla

Universidad de Deusto Biblioteca

la est ratio, quæ possit iram cõpescere ad limites moderatæ defensionis, ideoq; sua illis facta nõ imputantur, ut est tex. in. §. ex eo aũt. 15 q. 1. Ob idq; Fel. ipse post alios reprehendit Spec. alicubi dicentẽ, ut in d. 1. c. diximus, in iuriis lacessitũ, si prouocanti iniuriã dixerit, esse excusandum, per. d. §. cùm arietes. cùm secus sit iudicandũ de hominibus, ac de brutis animãtibus. † Igitur ut ad propositum ueniamus, cùm uiri plus habeãt rõnis, quàm fœminæ, qua possint uirilius uitiorũ incitamentis, & (ut uocant Theologi) tentationibus resistere, æquum est, mulieres clementiùs puniri. non tũ impunitas omo relinqui cõuenit, ut bruta, quæ prorsus rõne carent, cùm fœminę aliquid rõnis habeant. Vide tamen, quæ dicã infra in. xj. causa, nume. itẽ. xj. ex Bald. in. l. 1. C. de interd. mat. in. 2. lect. & rursum nume. 23. eius causæ ex glo. in. c. ult. 1. q. 4. Ex qbus intellige hæc, quæ dicta, duob⁹ modis declarari.

6

CAVSA DECIMA.

SVMMARIA.

1 *Tyroni, et in nouo quopiam negocio non satis perito parcendum.*
2 *Ciui nouello ignorãter quid facẽti cõtra statuta ciuitatis, ignoscẽdũ*
3 *Experienti primum, et deliquenti parcendum.* Et quid si iterum eò re. abatur. nume. 4.
5 *Facinus iteratum non opartet esse impunitum.*
6 *Homicidium aut aliud crimen à se aliàs perpetratum si quis iterũ admittat, præsumitur in dubio dolose et malo animo fecisse.*
7 *Deus an iterum peccantibus ignoscas.*
8 *Vulnus iteratum, tardiùs sanatur.*

1 DECIMO, ignoscendũ illis est, qui rudes nouo quopiam in negocio, uel arte incipiũt uersari, si quid per imperitiã deliquerint, ut est text. in. l. desertorẽ. § si plures. ff. de re milit. ubi tyroni parcendũ est, &. l. qui cũ uno. §. ult. eo. ti. ubi ita scribitur. Sed & ignoranti adhuc discipli nam tyroni ignoscitur. & iterũ in. l. qui cõmeatus. in fin. eod. quoq; ti. ubi tyroni in hoc faciliùs ignoscitur. Quos tex. dicit alibi nõ reperiri Barb. in repe. rub. C. qui admi.

col. 10.

2 col. 10. † Et illorum authoritate rũdit Rom. cõsi. 228. pro plena discussione, col. 2. uersi. secũdò quia cũ ipse. parcendum esse ciui nouello, qui ignorãter quidquã facit contra statuta ciuitatis. quod & idẽ uoluit ipse Rom. consil. 251. clarissimè dicitur, ante medium, & rursum consi. 491. in casu propositæ cõsultationis, & in repe. l. si uero. §. de uiro. fal. 51. ver. 21. ff. sol. ma. & sing. 73. nunquid ciui nouello. Et idem propemodũ ante eum dixerat bal. in l. cũctos pop. col. antep. uer. circa maleficiũ. & ibi Ias. aper tius in 2. lec. 15. uersi. itẽ inquãtũ. C. de sum. tri. & fid. car. & idẽ bal. ĩ. l. data opera, co. 5. uer. quæ de iure cõi. C. qui accus. non pos. Et hoc quoq; uoluit Barb. in d. rub. qui admit. ad bo. pos. & in rub. ff. de uerb. ob. co 8. uersi. sed profectò uenia dignus sum. & Frã. Cur. senior. cõs. 27. magni ficus uir, col. 10. uersi. 2. præmitto. & Fel. in c. à nobis. post prin. de excep. & Frã. Cur. Iunior cõsi. 19. uiso, ac diligen ter cõsiderato processiũ, col. 3. uer. & tanto maximè. & Io. Crotus in repe. c. ut aiarũ, in 3. no. de cõsti. lib. 6. ubi dicit se per hoc defendisse scholasticũ, qui cõtra statuta Bononiensium, ex alieno territorio pannũ faciẽdis ve-

3 stibus attulerat Bononiã. † Et ut ex cæteris authoribus aliquid adferam, Quintil. ille declamator, auus, ut nõnul li putãt. Fabii Quintiliani rhetoris, declam. 376. nouitiis etiã seruulis ignoscitur. Et his germanũ est illud Græcorum prouerbiũ, à Diogeniano in collectaneis relatũ, συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id est, uenia primum experiẽti. Quod & D. Chrysostomus probat in quadã Homilia, καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πειρᾶσθαι συγγνώσεσθαι ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν. Et ei qui lapsus est ĩ initio, ueniã damus oẽs ob imperitiam. Et aliud quoque non absimile prouerbium, συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτανόντι, uenia primum delin-

4 quenti. † Verum, si tales iterato deliquerint, nõ iam illis parcitur, sed pœna cõpetenti afficiũtur, ut est tex. in d. §. si plures, & facit tex. in l. 3. ante fi. C. de epi. aud. ĩ illis uer bis, remissionẽ ueniæ crimĩa nisi semel cõmissa nõ hẽant. ex quo tex. not. bal. ibi, quòd qui geminauit delictũ, non debet sperare ueniã. per illum quoq; dicit sing. Gul. Cu.

quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quẽ ſequũtur Bal.ipſe,&Pau.ca.qꝫ ſi qs a prĩcipe gratiã habuit devno homici.facitq; poſtea alterũ homicidiũ,& de illo obtinuit gratiã,nulla primi homicidii mẽtiõe fcã, hmõi gratia ẽ ſubreptitia. Hoc quoq; ſequitur Rom.ĩ.l. de pupillo.§.ſi ĩ plurib.vbi hoc reputat ſing.& ibi quoq; Ias.col.pe.i fi.ff.de ope.no.nũ.ſequitur itẽ Io.Ana.in c. ad abolendã,col.2.de hæret.& Barb.ĩ.d.c.ul.col.2.&ibi quoq; Rochus Cur.col.ẽt.2.de cõſuet.& idẽ Barb.ĩ c.ſuper.literis.col.23.verſ. & per iſtã gl.de reſcrip.ubi dicit vidiſſe ſi aliquẽ decapitari Bononiæ,qui in ſua gratia nõ facerat mentionẽ de primo homicidio Io.Cro. in d.c.vt animarũ.co.ul.ubi hoc dicit eſſet ſing.& Math.Afflict.in conſtitu.Siciliæ,incip.cũ uniuerſis.col.3.in 10.not facit præterea tex.in c ſi uir.in fi.de adulte. & quod ibi no.gl. & Panormit. & cap. ad abolendam de hæreti.cum ſimil.

5 † In quem ſententiam princeps Lyricorum Pindarus,

Τὰς δὺο ἁμπλακίας φορεῖν αὖθις,

Tanquã.ſ.iteratum facimus non oportere eſſe impunitũ. Et in eos quoque iterum eadem re peccant, eſt ſenarius prouerbialis à Zenodoto ĩ collectaneis adagiorũ relatus,

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν ἐκπεσεῖν λίθον:

Iterũ ad eundem turpe lapidẽ impingere. cuius meminit Cic.epiſt.fam.10.epiſt.19.& Auſonius ĩ epiſt.3.ad Paulĩ,Ad quod etiã alludit Ouid.li.2.Triſtiũ,poſt princi.

At nunc tanta meo comes eſt inſania morbo,
Saxa memor refero rurſus ad iſta pedem.

Quo quidem prouerbio planè ſignificatur, iterãti culpã non eſſe dandã ueniã. A quo nõ longè diſſidet ille Publij Syri apud Gell.lib.17.c.14.& Macrobium li.Satur.2.c.7.

Improbé Neptunũ accuſat, qui iterũ naufragiũ facit.

6 † Facit & ad hoc quod ſcribit Albert.Gaud.in tit.de homicid.col.ult.verſi.iſtud autẽ not. Quòd ſi quis homicidium,aut aliud crimẽ à ſe aliàs perpetratũ iterum perpetret,præſumitur in dubio doloſè, & malo animo feciſſe. Quod dictũ pro ſing.citat Hip.Marſil.in l.1.§.diuus.col.ulti.ff.de ſica. Sed tu aduerte,quod hoc Alberti.nõ dicit, quiu illud ſimpliciter tradit, illũ qui alterũ uulnerauit, vel

uel occidit,præſumi doloſè,&malo animo feciſſe,nec loquitur de crimine aliàs cõmiſſo.& ad hoc ẽt alleg.text. hoc ſimpliciter uolentes.ſ.in.l.1.de ſicar.&.l.ſi nõ conuitij.C.de iniur.in quibus probatur dolum præſumi in his, quæ ſunt ex ſe mala.de quo latiùs ſcribam infrà cap.14. Propterea nullũ omnino dubiũ eſt uideri illũ doloſé cõmittere,qui delictũ iterat, cùm & id quoq; præſumatur,

7 ſi ſemel tantum commiſerit. † Nec deſunt,qui uel Deum Optimũ Maximũ non parcere iterũ peccantibus,ẽt pœnitẽtibus aſſeuerãt, alioqn.n.ut ipſi dicũt, remiſſo,eſſet ad peccatũ inuitatio,uel iuxta eiuſdẽ Publij aliũ mimũ,

Veterem ferendo iniuriam,inuitas nouam.

Quis enim,inquiunt,nõ ſemper peccaret,ſi redire ſemper ſperaret? Propterea Deũ ſemper mali incitatorẽ fuiſſe,quia ſemper pœnitẽtibus ſubueniat, eiq; placere peccata,quibus præſto ſemper eſſet gratia. Cæterũ, inquiũt,quẽ Deus bis illuminauit?quẽ leproſum bis mũdauit? quẽ mortuũ bis ſuſcitauit?non Lazarũ, quẽ dilexit? non filiũ uiduæ,quẽ miſertus,matri ſuæ reddidit,nõ filium diſſipatorẽ legitur bis ſuſcepiſſe,non filiam Abrahæ bis à dæmonio liberaſſe,in nulla perſona bis iteraſſe facẽtũ,dicens,ut illi inquiũt,à Domino non ſæpe fieri remedium. Dixit multis,Vade,& noli amplius peccare, ne quid tibi deterius cõtingat,promittẽs pœnã,non ueniã. quibus poſſet uideri accedere diuus Paulus ad Hebr.6.c.

8 Impoſſibile eſt, ait, eos qui prolapſi ſunt, rurſus renouari.&c. † Sed iſtorũ opin.abundè redundanterq; reprobat,atq; illorũ importunis argumentis rñdet diuus Aug. in lib.de pœnitẽ.cuius verba reperiuntur in.4.lib.ſen.diſt. 14.ubi longè lateq; doctores Theologi,& in decretis Canonicis.c.adhuc,de pœn.diſt.3.atq; etiam Alexã. Ales in quarta parte ſummæ,q.64.membro 2.& 3.in quibus locis oſtendunt,probantq; propè ſuperfluenter, Deum ẽt iterum,atq; iterũ lapſis parcere. Nam Dominus Petro interroganti, Domine quotiens peccabit in me frater meus,& dimittam ei? uſq; ſepties? reſpondit, Non dico tibi,uſq; ſepties, ſed uſq; ſeptuagies ſepties, ut ſcribitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matthæi 18. cap. Verum non dubium est grauius peccare, difficiliusq; ueniam obtinere, vulnus enim iteratum, ut dicit Augustinus in libro Soliloquiorum, & in Decretis, ubi suprà citauimus, sanatur tardius, frequenter peccans, & lugens vix veniam meretur.

CAVSA VNDECIMA.

SVMMAE.

1 *Delinquens ignoranter, rusticitate, aut simplicitate, mitiùs punien dus, cum minùs peccet, et nu. 2.*
3 *Iuris ignorantia excusat à dolo.*
4 *Factum ignorantia probabile quòd puniatur, nullus à Principe inferior, facere potest.*
5 *Iuris error an omnino excuset à dolo.*
6 *Iuris implicati, et intricati error probabilis est non secus ac error facti.*
7 *Ignorantiam, rusticitatem, et simplicitatem excusare, quomodo sit accipiendum, et nu. 8. 9. 10. 11. 12. 15. et 25.*
13 *Tropus interdum ad conclusuras pertinet.*
14 *Clam fieri quando quid dicatur.*
16 *Iudicis est considerare, cuiusmodi sit rusticus, et quæ qualisue contrarietas in eo inueniatur, ad hoc ut ille excusetur.*
17 *Rusticus sagax non excusatur si quid peccauit.*
18 *Rusticitati non parcitur in his, quæ sunt introducta ad rigorem iuris conseruandum.*
19 *Rusticus non excusatur in his, quæ faciunt ad formam et solemnitatem actus.*
20 *Rustico parcitur erranti in iure ciuili, cùm peritiores consulere non potuerit.*
21 *Scire omnes natura desiderant.*
22 *Rustici peritiores consulere debent.*
23 *Rusticis succurritur in expressis à iure ciuili tantùm.*
24 *Iuris ignorantia, simplicitas, uel rusticitas in quibus excuset, 26.*

1 VNDECIMO, non solum in casu precedenti, sed & semper aliàs, cum quis ignoranter rusticitate, aut simplicitate ductus deliquit, quatuis regulariter nō omnino excusetur, quin peccet, & puniatur. l. 1. ff. de legi. & ibi cor. in gloss. & c. qui secundum carnē. 23. q. 4. & c. si quis dederit. 24. q. 1. & ibi quoq; concor. in glo. & in c. quemadmodum. & ibi glo. 32. q. 7. & in eam rem multa adducit diuus Hierony. in dialogo contra Pelagiū, & noster Gratianus. 15. q. 1. in summa, & Alex. Ales in 2. parte summæ. q. 172. membro 1. & in 4. parte. q. 65. membro 2. artī. 1. & diuus Bonauentura in. 2. senten. dist. 22. & ibi quoq; alij.

2 †Licet (inquam) non omnino excusetur, is tamen minus peccat, ut omnes Theologi asserunt. d. dist. 22. & diuus Thomas. 2. 2. q. 76. art. 3. & seq. ideo minus cū eo agitur. quin, & plerunq; ei parcitur. l. 2. ff. si quis in ius uoc. non ier. l. si quis id quod. §. 1. ff. de iurisd. omn. iud. ubi recentiores multa ad hoc iura adducunt. Et præterea. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. de sc. Syllan. & ibi cōcor. in glo. & l. senatusconsul. C. de his qui sibi ascrib. in testa. & c. super literis. de rescrip. & ibi glo. quæ adducit concor. & doc. & c. cū uniuersorū, & ibi etiam gl. de rerum permut. & c. inter, in fi. de transla. episc. & c. 2. & ibi glo. Panor. & Io. and. de fortileg. & c. pe. 8. dist. & §. criminis, ver. peccata. 25. dist. & c. tanta nequitia. 86. dist. & c. tanta. 1. q. 7. & c. si quis dederit. & ibi glo. in uerbo, dederit. 24. q. 1. & c. sciendum. de pœn. dist. 2. & c. 2. de con

3 sec. dist. 2. †Pro quibus facit etiam, quòd ignorantia iuris (de ea enim loquimur) excusat à dolo, ut uoluit glo. notab. in l. plagij. C. ad legē Flauī. de plag. quam ad hoc dicit sing. Io. Ana. in c. per tuas, huius initii 3. & ibi post eū Fely. in. 3. no. de simo. Et ibi quoq; Panor. not. per illum tex. minus peccare, qui iuris ignorātia peccat, quàm qui scienter facit. sed est glo. illi similis in. l. 1. in glo. ult. ff. de abig. & alia quoq; in. l. vendition. ff. de usucap. pro empt. & pro illis est text. in. l sed etsi lege. §. scire, & ibi Barro. ff. de petit. hæred. & etiam text. in. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. verſic. etsi sciens, de senatusc. Syllan. & in

l. si quis id quod ver. doli, & ibi Ang. & Alex. qui hoc limitat. ff. de iurisd. om. iud. Et hoc ẽt uoluit Pet. Ancha. & Card. Floren. in cle. 1. in prin. de sepul. ubi & ad hoc ipse Card. allegat tex. in l. 1. §. si publicanus. ff ui bon. rapt. & idẽ uoluit Pau. cast. cõsil. 277. in cã incarceratorũ, col. 2. ver. 2. præmittendũ, lib. 2. & iterũ cons. 292. ad primũ uidetur rñdendum, in fi. 3. dubii, rursumq; consil. 430. circa primũ quæsitum, post prin. eod. li. 2. Ioã. Pla. in l. 1. in fi. C. ut digni. ordi. lib. 12. ubi tamen intelligit, nisi sit color quæsitus, & Philip. Dec. consi. 37. in causa rigorosæ accusationis, col. 4. uer. similiter requiritur quòd hoc factum sit. Et per glo. in d. l. plagij, dicit no. Bal. consi. 9. ad euidẽtiam dicendorũ, lib. 3. quòd ignorantia siue iusta, siue iniusta excusat à pœna corporali. Et faciunt, quæ latè diecemus infrà in. 43. cau. 24. Facit præterea quod no. uoluit Rom. in l. de pupillo. §. nuntiationẽ. ff. de oper. nou. nũt.

4 †quod nullus iferior à principe põt facere, quòd ignorãtia probabili factum puniatur. dicitq; hoc fuisse sing. dictum Compostel. in c. capitulũ, de rescrip. ideoq; legatus hoc non põt, secundùm Arch. in c. si apostolicæ. de præben. lib. 6. Papa, de quo uide gl. in c. si quis iusto, de elec. lib. 6. & tex. no. & ibi doc. in c. 1. post prin. de concess. præ

5 ben. eo. lib. Et licet id quod suprà diximus, † errorem iuris excusare à dolo, nõ omnino uideatur sine dubio transisse in rem iudicatam, propter tex. in §. quia tamẽ. insti. ui bon. rap. quẽ in iuris ignorantia. nõ facti intelligit Innoc. ille cano. coryphæus in c. cum in officiis, col. ult. de testa. super quo uide Ioã. Ana. in d. c. per tuas. At illud

6 certè caret omni scrupulo, † errorẽ iuris implicati, ut loquimur, atq; intricati esse, diciq; probabilẽ, non secus ac errorem facti, ut est tex. quem in id ponderat Ant. in ca. cum dilectus, & ibi quoq; Imol. col. 4. uer. potes dicere, Card. Floren. Per. Anc. & Panor. qui dicit multum not. & ipse Card. in cle. 1. in. 4. q. de regular. & in cle. 1. §. sanè, in 3. oppo. de usur. & in cle. 1. in. 25. quæst. de reb. eccl. non alien. Spec. tit. de expensis. §. nunc uidendũ, col. 1. & Io. And. in. c. ut debitus, per glo. ibi in uerbo, rationabili, de

appel.

appel. & in c. 1. de post. præl. li. 6. Bal. ĩ prin. ff. col. ul. uer. sexti. dicunt, Ange. in l. destitisse. ff. de iudi. & in l. proprandũ. §. sin autẽ alterutra. C. eo Anto. in c. de quarta, & ibi Pan. col. 2. de præscrip. Imo. in c. si diligẽti, & ibi Pan. col. 7. versi. in ea. glo. ibi habeat, eo. tit. & iterũ in repe. c. vlt. col. vlti. eo. tit. Pan. in c. ult. in 2. not. de consti. & in c. dudũ. col. 5. versi. itẽ nota quòd, de deci. & Ro. cons. 123. circa primum dubiũ, col. 3. versi. secundò quia credidit & Alex. consi. 92. perspectis his. col. ult. lib. 1. Corne. 290. ꝙ fuerit iustẽ cõdẽnatus. col. 4. versi. & probabile, lib. 1. & iterũ consi. 323. clarissimũ est, in fi. eo. li. 1. & cõsi. 147. quia cã, col. 2. uers. adeò quòd probabile, lib. 2. & cõ. seq. in præsenti consultatione. col. 3. uersi. & quando ius, eo. lib. 2. Id quòd ẽt dixerat consi. 127. primo aspectu. col. an

tepe. uers. adeò ꝙ q dicit, eo. li. 2. ubi dicit no. ad hoc tex. in d. c. cùm dilectus, & iterũ cõ. 181. cuius uisa copia, co. pe. uers. ex quibus rectè, lib. 3. & cõ. 189. quãquã, ante fi. li. 4. & Soci. cõ. 33. uiso instrumẽto. dñe. eo. vlt. li. 4. ubi ad hoc dicit sing. gl. ĩ d. c. cũ dilectus, cũ aliis cõcord. latè ad ductis per Fely. in c. de quarta col. 9. uers. limita utiliter, de præscrip. quibus addes quod no. scribit Io. Fab. in §. hæc ãr. col. 2. uerb. credere tũ, Inst. de pœn. teme. litig. ꝙ

7 error iuris dubii inducit iustã cãm litigandi. †Restat, ut quæ diximus multis modis intelligenda, declaremus, Ergo, quod dictũ est ignorantiã, siue rusticitatẽ, aut simplicitatẽ excusare intellige primò nõ procedere in his, quæ fierẽt cõtra ius naturale, aut ipsius iurisnaturalis rõnẽ, ut est text. in l. 2. & ibi gl. & doc. C. de in ius uoc. & uoluit ẽt glo. in l. respiciendũ. §. delinquunt, & ibi Bar. ff. de pœn. glo. in summa. 38. dist. & in §. notãdũ 1. q. 4. ubi est bonus tex. Dy. in c. ignorantia. col. pe. de reg. iur. li. 6. Cy. & Bal. in l. 1. C. de interd. mat. Cul. de mõ. Lau. in cle. 1. & ibi ẽt Card. in 5. q. de cõsan. & affini. Bal. in l. actionibus. §. plane. co. pe. ff. de in lit. iur. & in c. ult. col. 3. uer. itẽ nõ parcitur, de confes. Panor. in ca. super literis. co. 6. super glo. in uerbo, simplicitate, de rescrip. & è Theologis Alex. Ales in 2. parte summæ. q. 41. membr. 4. arti. 2. & bene facit tex.

in l. si adulterium. §. stuprum, & ibi glo. in verbo, iure gen
8 tiũ. ff. de adul. † Intellige secũdò, ut procedat quod diximus in præcedẽti arti. nõ solùm, si quid fiat cõtra ius naturale, sed ẽt si contra ius gentiũ, per id quod not. scribit Bal. in l. si quis in tantam. col. 3. uersi. septimò quæritur. C. unde ui, quòd non excusatur qui possessionẽ ab alio occupatam propria authoritate inuadit, arbitratus simplicitate quadam, & errore hoc sibi licere, quia simplicitas huiũi mala est, & contra ius gentiũ, quæ nõ excusat, nisi peruenieret ex alia causa rõnabili, ut in casu quẽ subiungit, ante bal. verò glo. ibi, in qõne, dixerat militẽ. & rusticũ ea lege teneri, cùm inuadere, sit contra ius naturale, per tex. in d. l. 2. C. de in ius uocan. & illam glos. sequitur bald. ibi. col. 1. uersi. nunquid miles, & rusticus. ubi ẽt dicit, quod uiolẽtia est delictũ, quod cõmittitur contra ius gentiũ, in quo nulli parcendũ est, per text. in d. §. stuprũ. ubi tamen glo. exponit iure gẽtiũ. i. iure naturali. Ex quibus patet Accursiũ illud quod dictũ est, iure naturali assignare, quod Bal. iuri gentiũ. Sed utrumcunq; sit, quantis, & utrunque esse possit, hoc dictum est ualde notãdũ.

9 † Intellige tertiò, nõ procedere in eo, qui erraret in iure ciuili notorio. & indubitato. per id quod dicit no. Ange. in l. ex consensu. §. ult. ff. de appel. quòd sicut causa, quæ a iure naturali est reprobata nõ excusat à uero dolo, ita nec cã reprobata à iure ciuili notorio, & indubitato, & cũ hoc dicto transit Imo. ibi, circa prin. ulti. char. & Alexã. consil. 103. hoc initio, uidetur prima cõsideratione dicẽdũ. col. pe. uersi. & dato quòd comes Nicolaus, lib. 1. &ui
10 de quæ dicã infrà in causa. 42. in fi. Intellige quarto, non procedere in his quæ sunt contra speciẽ honestatis, ut pulchrè uoluit Bald. in l. quicunque. col. pen. uersi. & no. quòd in his. C. de ser. fugiti. referens ad id text. in dict. l. 1. C. de interd. mat. ubi, & hoc dictum sequitur Alexan. in addit. ad Bald. ibi & Firmianus in tractatu de episcopo. in quarta parte libro quarto in sexagesima quæstione uersic. item sciendum. & Iason in d. l. si quis id quod. colum. 8. uersi. tertiò fallit. ff. de iurisdictione omni. iudi.

11 In

11 † Intellige quintò, non procedere in his, quæ clã facta sunt, in quibus, etsi prætendatur. ignorantia. uel simplicitas, præsumitur tũ dolus, neq; excusatur aliàs excusandus, tex. est no. in l. ult. ff. de rit. nup. & ita per illũ tex. uoluit glo. no. in l. qui cõtra, in uerbo, errore. C. de incest. nupt. & glo. in d. l. 1. C. de inter. mat. & ibi doctores inter quos Bal. in 1. lect. dicit ex hoc habere notabilẽ limitationem legum, quæ dicunt sexũ, & rusticitatem excusari. Et in 2. lect. dicit menti esse tenendam eam glo. contra rusticos, & idem Bald. in l. error facti, col. 3. in 1. q. C. de iur. & fact. ignor. & Bart. in l. si adulterium, in prin. col. pe. ff. de adulte. & Roma. singu. 714. regula est quod quecunque, & consi. 506. in repræsenti breuiter, &c. col. 1. ubi ad hoc dicit sing. tex. in d. l. 1. secundùm lect. glo. & Ioã. Ana. in ca. cũ ex iniuncto. in 3. no. & ibi etiam Feli. in prin. de hæret. ubi est bonus tex. ad hoc, & Panor. in ca. de homine, de celeb. miss. & Alex. in addi. in Bart. in l. penul. C. de iuris, & fact. ignor. Firmianus ubi nuper citauimus d. quæstione sexagesima uersi. item neminem excusat. Fely. in cap. consuluit. col. penult. uersi. gloss. in uerbo, lucem. de offi. & potest. iud. deleg. & in cap. porrò. de senten. excõmu. & in cap. quoniã. col. 3. uersi. quinta conclusio. de simo ubi, & de hoc dicit esse text. in cap. ulti. §. si quis uerò. de cland. despon. ubi certe est tex. elegans, in hæc ferè uerba, Cùm illi clam contrahendo nõ expertes scien-
12 tiæ, uel saltem affectores ignorantiæ uideantur. † Et huc pertinet illud Ioannis cap. 3. Qui male agit, odit lucem. quod usurpauit Pontifex in d. ca. consuluit, quo loco glo. & docto. multa iura congregant, quæ actus clandestinos simulationis, doli, & fraudis insimulant. Quod, & facit Roma. consi. 54. uisis circa id. col. 3. uersi. similiter. & Cæpo. in tractatu, de simulatione contractuum. in
20 præsumptione, Barb. consi. 53. præclarè scripsit Psalmista, colum. 12. uersicu. & præmitto pro euidentia, libr.
13 2. & latissimè Hippo. Marsi. in rub. ff. de sica. col. 2. † Concinit quoque supradictis, quod scribit Fabius lib. Oratoriarum Institutionum 5. c. 10. quo, de argumẽtis differit,

Tropon interdū ad coniecturas pertinere, ut si dicam bona mente factū, iō palàm, mala, ideoq; ex insidiis, noctu, ī solitudine. Et quod Demonax philosophus celeberrim⁹ Impe. Hadriani tēporibus, nunquā adducit potuit, ut ad sacra mysteriaq; Eleusina accederet, quo nōe accusatus ueluti patriæ religionis cōtemptor, id in concione excusauit, testatus ea sacrificia iure sibi esse suspectissima, qđ clanculū, & in occulto fierēt, quoniā si bona essent, ea oī no in aperto fieri oporteret, quò alios ad amplectēdā eā religionē inducerent, si mala, ad cauēdā. Testis Lucianus
14 in uita illius. † Si aūt scire uelis qñ aliquid dicatur clā fieri, uide per gl. & Bar. in l. 2. C. de his. qui ex pub. rat. li. 10. gl. in c. ult. de cland. despon. Bar. in l. pupillus, §. ult. ff. de autho. tut. & in l. 1. C. de præd. decur. lib. 10. Bar. in l. nō intelligitur tacita. ff. de iur. fisc. Ang. in l. in tacitis. ff. de lega 1. Bal. in l. nec quicquā, §. ubi decretū. in 7. col. ff. de offi. procōs. latè Ale. & Ias. in l. clā possidere, ff. de acq. pos.
15 † Intellige extrò, nisi in eo, qui taliter dicitur deliquisse, insit cōtrarietas, puta, quia cōtraria in testimonio deposuit, quo casu nullo mō excusatur, ut no. dicit Bal. i l. scripturæ. ante fi. C. de fid. instr. allegās ad hoc dictū Io. and. quod dicit esse no. in c. cùm Ioānes. de fid. instr. dicētis, quòd nō pōt esse simplicitas, ubi ē cōtrarietas. & hoc bal. dictū sequitur Alex. in addi. ad Bar. in d. l. pe. C. de iur. & fac. ign. & barb. ī rep. c. Raynald⁹. co. 50. ver. 2. limita nisi. de testa. & cons. 3. clementissimi Dei patris, co. 14. uers. & sic uera sit cōclusio, li. 2. ubi hoc dictū Io. And. allegat, p sing. & cōs. 5. supremi optimi principis, col. 4. uersi. item ponderet, eo. lib. 2. & cōsi. 11. illud in mediū afferā quod glorios⁹ Paulus. co. 2. versi. & dicit bellissime, li. 4. & Felin d. c. quoniā. & Philip. Dec. in c. ex parte. huius initij. 2. col 5. uer. 9. fallit. de offi. deleg. & in c. sollicitudinē. co. 2. in 8. no. de appel. & in c. pastoralis. col. 6. in fi primæ con
16 clusio. de excep. & in l. ubi repugnātia. ff. de reg. iu. † Cōtrariū tñ in hac ipsa specie tenuit Ange. in §. licet. col. 2. uersi. ibi eos dereliqui, nota quòd quādo testis, & c. in authē. de testi. ubi dicit, ꝙ si rusticus testis sit sibi cōtrarius, non

nō tñ punitur de falso, nisi cōstet, quòd ex malitia falsū deposuerit dicitq;, ꝙ ad hoc debēt iudices multū aduertere. Et hāc parte sequi uidetur Ias. ī d. l. si quis id quod col. 8. uersi. itē si rusticus, iuncto uersi. septimo limita. hoc quidem relinquo arbitrio iudicis, qui prudēter cōsiderabit, cuiusmodi sit is rusticus, quæ, qualisve cōtrarietas in
17 uenitur, & c. † Intellige septimò, procedere, nisi is, qui dicitur rusticus, & per rusticitatē deliquisse, sit rusticus sagax, quia is nō excusatur, ut uoluit gl. no. in l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excu. tu. quē sequitur Bal. ī d. l. 1. i utraq; lec. in fi. C. de inter. matr. ubi in 1. lec. dicit esse mēti tenēdū, & per eā dicit idē Bal. in l. 2. in 4. q. in fi. C. de rescī. vē dit. quòd ei demū rustico subuenitur, qui uere ē rusticus opere, & cōuersatione. Eā quoq; gl. sequitur idē bal. in l. si quis id quod. col. 2. in 1. lec. & ibi quoq; Raph. Fulg. & idē bal. ī c. ult. co. 5. uer. itē fallit ī rustico. de cōfes. & i sua Margarita, in uerbo, rustici. Pau. Ca. Alex. & Ias. ī l. 2. C. si quis in ius uoc. non ie. & Barba. in repe d. c. Raynaldus. col. 50. uersi. limita secūdò nisi. & cons. 76. illud in mediū afferā quod pulchre scripsit. col. ult. lib. 3. in quibus locis ipse Barb. illā facit sing. & Ias. ī d. l. si quis id quod. d. col. 8. uersi. limita prædictā regulā. & Cornel. cons. 165. circa
18 primū. col. 8. uersi. confert, quia sagax erat lib. 2. † Intelligе octauò, non procedere in his, quæ sunt introducta ad rigorē iuris cōseruandū, in illis enim rusticitati nō parcitur, ut uoluit glo. in summa. 38. dist. & in §. notādū. in gl. 1. in fi. 1. q. 4. afferentes pro exēplo l. si quis intantam. C. unde ui. Et idem uoluit gl. iuris ciuilis, in l. cū quis. Et ibi Bar. Bal. & Pau. de cast. oēs ad fi. C. de iur. & fact. ignor. & glo. in l. iuris. huius initii 2. eo. tit. quæ ponit exēplū in eo, qui triennio cessauit soluere canonē. Gul. Cu. in l. si quis ex argētariis. §. ult. cū lege seq. ff. de edē. Bal. Raph. Fulg. Pau. cast. Ro. Alex. Frā. Are. & recētiores in l. iuris ignorātia. C. qui admit. Ex quibus & aliqui ad hoc allegāt rex. in §. ulti. in authē. de hæred. & falc. idē Bal. in l. ulti. in prin. in 3. quæst. C. de iur. delibe. ubi per hoc dicit non excusari rusticum, qui nō fecit inuentariū, sed ftādū esse

esse rigori iuris. & Bar. & Saly. in l. 1. C. de iur. & fac. ign & idē Bar. in l. 1. §. nuntiatio. col. ult. ff. de ope. no. nunt. & con. 154. mantus fecit hæredem. Saly. in l. pe. C. qui ad mit. Ang. in l. ubi in prin. ff. de edē. Pet. Anc in repe. c. 1. ī q. prin. uersi. sed hic quæro, statuto cauetur. de constit. & Ro. cons. 125. mater & soror prædictæ. col. 2. versi. tertiò confirmatur. Alex. in addi. & Bal. in l. 1. C. de interd. mat. & cons. 40. hoc capite uiso themate, & oībus. lib. 6. & cō si. 165. dubitatur, col. 2. eo lib. 6. Fel. in d. c. quoniā, col. 3. in 4. fal. de simo. & Ias. in l. ult. co. 39. uer. 16. quæro. C. de
19 iur. emphyteu. † Intellige nonò, nō procedere etiam in his, quæ sunt introducta ad solennitatē, uel formā actus, quia uidelicet omiserit rusticus solennitatē, uel formam rei, uerbi gratia, in testamento non adhibuit septem testes, certe non patrocinatur ei error iuris, ut dicit Bald. loquens in rustico, minore, milite, muliere, in d. c. ult. co. 3. uersi. item non patrocinatur. de confes. quia ut subdit, vbi agitur de productiōe alicuius actus in esse, ut ipse loquitur, omissio, modi, & formæ, omnibus nocet, & ēt error tabellionis, aut aduocati, ut optimè not. l. ambiguā. C. de testa. & idem dicit ipse Bald. Saly. & alii recentiores i l. iuris ignorātia C. qui admit. per l. ul. C. de testam. iuncta glo. in l. ambiguitatē. in uerbo, ex mente. eo. tit. & idē bal. in l. ult. in prin. col. 3. C. de iure delib. & Alex d. consi. 166. lib. 6 & consi. 7. attentis & ponderatis. col. ult. lib. 7. cū aliis multis concord. traditis per ipsum Alex. in
20 d. l. iuris ignorantia. † Intellige decimò, ut rustico parcatur erranti in iure ciuili, cùm peritiores consulere non potuerit, at si potuerit, nec fecerit, non illi parcitur, per tex. in l. bonorum, ff. de bono. poss. & in l. 2. §. ult. ff. quis ordi. in bono. poss. serue. & not. Bald. & Saly. Roma. & alii recentiores in d. l. iuris. C. qui admit. Anton. in cap. 2.
21 de consti. Roma. in l. si duo. ff. de acquir. hæred. † Cuius rei ratio est, ut scribit Bald. in d. cap. ult. quo loco nuper citauimus, de confess. quia homines natura scire desiderant, ideoq; contra naturam est, non consulere peritiores, quorum doctrina, imperitorum & rusticorum mens illu-

illuminatur, per tex. no. & elegantem in l. si auiam. C. de inge. manu. in fin. cùm dicitur, si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres. Ergo non est rustico parcendum, qui in hoc contra naturam peccauit, ex his
22 quæ deduximus in 1. limitatione. † Et hoc quoque intelige, vt si etiam non essent periti in loco habitationis rustici, tamen non excusatur, si sint in ciuitate quadam uicina, ut uoluerunt Bal. Saly. Roma. & recentiores in d. l. iuris ignorantia. per tex. in l. diuus. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. & in l. 1. §. si quādo. ff. de magist. ra. cōue. ideo, inquiūt, quemadmodum mulieres eunt ad ciuitatem pro indulgentijs, & rustici ad nemus pro lignis, ita debent ire
23 ad ciuitates pro consilijs. † Intellige undecimò, ut rusticis succurratur in casibus à iure expressis tantùm, ut uoluit glo. in cap. vlti. 1. quæst. 4. Anto. in cap. 2. col. 4. de cō stit. Alex. qui alios citat, in l. si quis id quod col. 3. ver. itē not. quòd rusticitas. ff. de iurisd. omn. iud. Philipp. Deci. consi. 274. incip. uiso puncto, col. 2. uersic. sed supradictis. qui ad hoc dicit facere text. in d. l. vlti. C. de iur. & facti ignor. Et illa quidē gl. idē expresse statuit in mulieribus.
24 † Possem & alia pleraq; huc adducere à nostris doctoribus longe lateq; tractata, uidelicet, an, & quādo, & in quibus alijs casibus iuris ignorantia, siue simplicitas, uel rusticitas, aut excuset, aut non excuset. Quæ quoniam iā sunt trita, & omnibus obuia, consultò prætermittenda duximus. Omnia enim perscribere ad rem pertinentia, nec uoluimus, nec possumus.

CAVSA DVODECIMA.

SVMMAR.

1 *Pœna minuenda his, qui quadam ingenij subtilitate aberrantes peccarunt.*

2 *Subtilitas nimia an æque improbetur, atque nimia grossities. & numero 3.*

1 Duo-

1 DVODECIMO, qui è diuerso quadam ingenij subtilitate aberrantes delinquunt, mitiùs etiam sunt puniendi. Si enim qui simplicitate peccauerunt, leuiùs sunt plectendi, vt dictum est in præcedenti causa, multò magis his est mitior statuenda pœna, cùm & minùs peccent, quàm superiores. Hos enim compellit falsa subtilitas, in quam non cadunt uoluntarii, sed ueluti inuiti, illos decipit ignorantia uoluntaria. Ita dicit glo. not. in cap. schisma. in uerbo, magis est. 24. quæstio. 1. quam ad hoc com
2 mendat Felyn. in cap. 1. de hæret. † Et simile quidpiam uoluit Bald. in cap. dilecti. post princ. de iudi. cùm dicit, quòd magis reprobatur nimia grossities, quã nimia subtilitas. Quem ita refert & sequitur Ias. in l. cùm stipulati sumus. §. sequitur. in 3. not. ff. de uerbo. obliga. & Anto. Bauer. in repe. l. cum filio. colum. 2. ff. de legat. 1.
3 † Sed caue, quia Bald. ubi suprà, si solerter eius uerba introspiciantur, uidetur sentire contrarium. Primùm enim no. ex eo tex. quòd nimia subtilitas reprobatur, subdit autem confestim, nisi sit mendum in codicibus, quibus circumferuntur huiusmodi verba, Adeò quòd magis reprobatur nimia grossities, l. ult. C. de hæred. instit. in quibus uerbis puto deesse dictionẽ, quàm, ut scribi debeat, adeò quòd magis reprobatur, quàm nimia grossities, alioquin non quadrarent huic, quod primùm dixerat, neque uerbis sequentibus, quæ sunt huiusmodi, Nam nimia subtilitas tendit ad perniciem, l. sed hæc nimium. ff. de excu. tut. & nimia grossities est quædam ineptia, quæ à iure reprobatur. Hæc ibi.

CAVSA DECIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Delictum eorum, qui casu, aut impudentia, siue etiam facti ignorãtia, non de industria, aut dolosè quicquam admiserunt, aut nõ punitur, aut certè leuiùs. et nu. 2.*

3 *Fato plerunq; non noxæ attribuuntur, quæ nõ cõsultò, sed ex improuiso casu accidunt.*

4 Nu-

4 *Numæ Pompilij decretum super morte liberi hominis. Et de iusiurãdo solemnissimo Romanis.*

5 *Solon monet Areopagitas, ut perpendant, an scelus, mors, uulnus, uel incendium prouidentia commissum sit.*

6 *Moyses statuit, ut imprudenter factum, clementiùs puniretur.*

7 *Delicta non uoluntarys, sed fortuitò et casu contingentibus refugiũ fuisse aras apud Græcos.*

8 *Athenienses seueri religionis cultores, iuuenes duos per imprudentiã templum Cereris ingressos, interfecerunt.*

9 *Aspidis spectrum uindicem ad insanam adegit.*

10 *Statutum aut alia constitutio puniens capitaliter homicidium, aut aliud delictum, quomodo sit accipiendum.*

12 *Imprudentia non modicam uim obtinet in partibus purgationis.*

13 *De Homicidio non dolosè commisso an quis puniatur in foro conscientiæ, uariæ hinc inde opiniones.*

14 *Accusans aliquem de crimine quod ignorãtia excusari potest. exprimere debet nominatim reum id scienter commisisse. Et quomodo id accipiendum nu. 15. et 16.*

17 *Qualitatem allegare sufficit, ex qua infertur illud, quod ius præsumit sine illius allegatione.*

18 *Indifferentia semper in meliorem partem sunt accipienda.*

19 *Maleficus quando scientia sit alleganda.*

20 *Præsumptio, quòd quis ex certa scientia et dolo aliquid fecerit, an releuet, si non allegetur. et nu. 21.*

22 *Ignorantia iusta et probabilis excusat in delictis.*

23 *Scientia an comprehendat ignorantiam affectatam.*

24 *Ignorantia affectata æquiparatur scientiæ fictæ, non uerè.*

25 *Lex puniens occupantem rem alterius, non comprehendit occupantem rem hæreditariam, quæ fictè et non uerè est alterius.*

26 *Constitutio, quæ aliàs strictè est interpretanda, loquens in casu nero tum demum comprehendit casum fictum, quando casus uerus et casus fictus æquiparantur à lege antiqua.*

27 *Ignorantia affectata, minor est, quàm scientia.*

28 *Verba quæ large et strictè accepi possunt, in materia restringibili strictè sunt accipienda.*

29 *Ignorantia crassa in delictis, punienda quidem, sed non æque seuerè atque acerbe, et nu. 30.*

Decimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 DECIMOTERTIO, qui casu, aut imprudentia, siue etiam facti ignorantia, non industria, aut dolose quicquam admiserunt, aut non puniuntur, aut leuiùs puniri debent. l. 1. §. diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & l. absentem. §. vlt. & l. Metrodorum. & l. respiciendum. §. delinquũt, & ibi glo. not. ff. de pœn. quo in postremo loco est casus de eo, qui dum uenare:ur, telo in feram misso, hominem interemit. Quæ ipsa species aliquando contigit in Adrasto Phryge, Gordij filio, qui uibrato in aprum iaculo, non illum, sed fruſtrato ictu Atym, filium Crœsi, Lydorum regẽ adeptus interemit, cui ipse Crœsus rex, quòd imprudens fecisset, pepercit, at nihilominus Adrastus, sese super bustum ipsius Atydis confodit, author Herodotus lib. 1. † Sed & præcedẽtibus adde rex. in l. 3. §. sed etenim. & l. qui ædes. & l. si fortuito. ff. de incend. rui. naufra. & l. vlt. ff. de decre. ab ordi. fac. & ibi concord. in gl. & l. ferè. & ibi glo. ff. de regul. iur. & c. lator. & c. dilectus. & c. ex literis, & duobus ca. seq. de homi. & c. 2. & ibi glo. de cog. spi. & c. si homicidiũ. 23. q. 5. † Et ad excusationẽ huiusmodi ignorantiæ multa congessit Roma. in repe. l. si uerò. §. de uiro. in 51. fal. ff. fol. matri. & consi. 473. circa propositam etiam consultationem, Felyn. & Philipp. Deci. in c. à nobis, in princ. de excep. & idẽ Deci. in cap. 2. in glo. vltim. in 1. conclusione. de consti. & consi. 64. fer mè per totum. & omnium uberrimè Hipp. de Marsi. in l. qui falsam. col. 10 versicu. & circa hanc materiam, cum duabus col. seq. ff. de falsi. quibus adde text. elegantem in l. 1. C. de sicar. quòd quæ ex improuiso casu accidunt, fa
4 to plerunq;, non noxæ imputantur. † His suffragatur lex Numæ Pompilij illius antiqui Romanorum regis, his verbis, authore Festo Pompeio lib. 14. concepta, Si quis hominem liberum morti sciens duit, parricida, esto. sciés enim, scienter dixit, ne uel imprudentem includere uideretur. Illud quoque solemnissimum iusiurandum, quo uetereres Romani conceptis etiam verbis magnis rebus, præsertim uerò in sanciendis fœderibus, utebantur, Si sciẽs fallo, me Iuppiter, salua vrbe, arceq;, bonis eijciat, unde

unde ego lapidem hunc eijcio. Apud Festũ Pompeiũ lib. 10. statim post prin. & nõnihil meminit Cic. epist. famil. lib. 7. & latiùs Polyb. lib. 3. ut non prætermittã quod ad Romanorũ quoq; leges moresq; pertinet, lib. 3. Decad. lib 10. scripsisse, latũ ad populum Romanũ esse, ne Cn. Seruilio fraudi esset, quòd patre, qui sella curuli sedisset, uiuo, cum id ignoraret, Trib. pleb. atq; Aedilis fuisset, cõ
5 trà quam sancitũ legibus erat. † Quin & Solon Atheniẽsium legislator, suis legibus monet iudices Areopagitas interstinguere perpendereq; num cædes, vulnus, incendium prouidẽtia cõmissum sit, ideſt consultò, ut interpretatur Galenus in cõmentariis præsagiorum Hippocratis lib. 1. cap. 6. quo loco adscribit verba eius legis. Loca erãt in Attica iudiciis constituta. si quis consultò & præmeditate mortẽ alicui ituliſſet, in Martio pago, sin præter uoluntatem & cogitatã rationẽ, in Palladio, sin uerò cædẽ factam esse cõfiteretur, iure an iniuria patratũ esset, idq; in dubiũ uocaretur, in Delphio rõnes iudicabatur. Cuius rei testis est Aelianus uariæ historiæ lib. 5. cap. 15. Atqui des quoque eos, qui sponte Lyceum ingrediebantur lapidibus obruebant. Qui uerò per ignorantiam intrauerant, ad Eleutheros mittebant, ut refert Plutarch. qui
6 id declarat problematon cap. 152. † Hoc quoque legibus Mosaicis obseruatum est, ut imprudenter factum clementiùs puniretur. Nam licet qui hominem sponte, & scienter interemerat, morte multaretur, qui tamen imprudenter, & non uoluntarius idipsum commiserat, exilio tantùm, coq; non perpetuo puniebatur, eratq; locus constitutus, qui ei pro refugio erat, ut scribitur Exodi uigesimoprimo capite, Nume. 35. Deuteronom. decimo nono, atque Iosue vigesimo capite, & meminit Diuus
7 Ambrosius in ca. illa, 15. quæstiõe prima. † Et apud Græcos eadẽ fermè lex erat, uel authore Thucidide, qui lib. 4. belli Peloponensis introducit quospiam Athenienses ita loquentes, Etenim delictis non uoluntariis refugium esse aras. In quam sententiam moribundum quidam apud Xenophontem lib. Pediæ Cyri. 3. Tygranem alloquens,

quens, Noli Tygranes, inquit, quicquam succensere patri de morte mea, non enim ulla maleuolentia hoc fecit, sed imprudentia. Quæcũq; uerò per imprudentiã ab hominibus delinquuntur, hæc omnia arbitror esse inuita. Claudius autem Saturninus Iurisconsultus elegantissimus in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœ. scribit apud ipsos Græcos fortuitos casus exilio uoluntario lueri solitos, adfertq; testimoniũ Homeri poetarum, inquit, præcipui,

Εἴ τέ μ' ὑπὸ ἠῶτα μενοίτιος ἐξ ὀπόεντος,
Ἤγαγον ὑμέτερον δ' ἀνδροκτασίης ὑπὸ λυγρῆς,
Ἥματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον ἀμφιδάμοντος
Νήπιος ἐκ θέθεον, ἀμφ' ἰσραγάλοισι χολωθείς.

Qui quidem elegãtissimi & uenustissimi uersus, ad pœnarum aut remissionẽ, aut imminutionẽ accõmodatissimi sunt inscripti in Pandectis Florentinis, suntq; deprõpti & petiti ex lib. 23. Iliad. quãquam sunt, qui in eo loco Iurisconsulti alios uersus eiusdẽ Homeri substituissent. Nec apud Græcos tantùm, sed & apud Memphitas, qui casu & imprudẽter aliũ occidisset, ex lege exulabat,
8 ut tradit Philostratus in uita Apollonij, lib. 6. † Nec interim prætermittendũ est, quod à Tito Liuio scriptum est, 4. Decad. lib. 1. Contraxerũt, inquit, cum Philippo bellũ Atheniẽses, haudquaquã digna causa, Arcananes duo iuuenes per initiorũ dies non initiati templũ Cereris ĩprudentia religionis cũ cætera turba ingressi sunt, facilẽ eos sermo prodidit, absurdẽ quædã pronuntiantes, adductiq; ad antistitẽ tẽpli, cùm palãm esset per errorẽ ingressos, tanquã ob infandũ scelus interfecti sunt. Quod tã fœdẽ ac hostiliter factũ gens Arcananum ad Philippũ detulit. Ex quibus uerbis facilè intelligas Liuiũ factũ ipsum non
9 probare. † Et huc quoque spectat alia historia, aut potiùs fabula ab Aeliano relata lib. De natur. anim. 11. c. 32. Vinitor, inquit, dũ scrobẽ fodit, pulchrã & generosam uitẽ plantaturus, ligonis ictu Aspidẽ sacram & nimẽ infestam hominibus, quæ fortè illic latebat, imprudens mediã dissecuit. Deinceps cùm terrã dimoueret, posteriorem eius partẽ, quæ candens continet, in arena latentẽ, comperit,

anteriorem

anteriorẽ uerò, quæ à uentre ad ceruicem tẽdit, adhuc reptãtẽ, & cruẽtã. Quãobrẽ obstupefactus, et mẽtis mops, totus ad insaniã, eamq; uehementẽ, redactus est. Et cũ interdiu, nec apud se, nec rõnis cõpos eẽt, tũ noctu ẽt delirãs à lecto exiliebat, & Aspidẽ se psequi dictitabat, & uelu ti morsu læsus, terribili clamore uociferabatur, & auxiliũ iplorabat, & interẽptæ ab ipso Aspidis simulacrũ, se uidere dicebat, idq; frẽdẽs & minãs, & aliqñ morsu se ipe titũ eiulatu quidẽ se dolere arguebat. Cũ ãt idẽ aliqñ durassetmorbus, cognati eius supplicẽ ipsum in ædẽ Serapidis ducũt, Deũq; ut spectrũ illud Aspidis amoliri, & cohibere dignetur, orant. Misertus aũt ille uitũ curauit. At nimium certè durus ac seuerus in se fuit Charõda ille Tyriorũ, aut (ut alii scribũt) Turiorũ rex & legislator, qui cũ cauisset, ne quis cũ ferro, in concionẽ prodiret, capitisq; pœnã indixisset, si quis id fecisset. interiectoq; deinde tẽpore, ex lõginquo rure, gladio accinctus, domũ repetẽs, subito indicta concione ltãs erat, in eã prodiit, ab eoque qui proximè cõstiterat, solutæ a se legis monitus, Et idẽ, inquit, illã sanciã, ac protinus ferro, quod habebat, distrãcto, incubuit. ut à Valerio Max. proditũ est li. 6. c. 5. in fi. Et meminerũt è nostris Iaco. Aluarot. in 5. ad palatiũ, tit. de pace Cõstan. & Matth. Afflic. in consti. intẽtionũ, col. 4. uers. in 6. quæst. Et omnũ prior Diodorus Siculus lib.
12. Biblioth. ubi tradit quosdã scriptores id tribuere Dio
10 cli Syracusanorũ legislatori. † Quid, quòd est legalis sententia, quòd statutũ, aut alia constitutio puniens capitaliter homicidiũ, aut aliquid delictũ, ĩtelligitur, si dolo fuerit cõmissum, non casu, etiã si culpa interuenerit? textus est in l. cũ aũt. §. excipitur, ff. de ædil. edic. ubi dicitur, Capitalẽ fraudem admisisse accipiemus dolo malo, & per nequitiã, cæterũ si quis errore, si quis casu fecerit, cessabit edictũ. Et ita uoluit Io. An. in c. pro possessore, col. 2. de reg. iur. li. 6. in mere. & Guid. Suza. ĩ qõniõ. stat. co. 2. Cy. Bald. Ang. Pau. Cast. ad fi. & Iason col. pen. ff. de legi. interet quos Iaſ. dicit illum tex. in d. §. excipitur esse ad hoc meliorem de iure. & hoc ẽt dicit ipse Iason in l. non du-

bium. col. 8. uersi. itẽ adde, quòd licet statutũ. C. de legib. Eandẽ quoq; sniam tenuit ipse Cy. in l. si quis nõ dicatur rapere. col. 3. uer. quinto, & ultimo casu. C. de epis. & cleri. & Bar. in l. 1. §. 1. ff. si quis testa. lib. esse iussi. fuer. Et ĩ l. 1. in prin. col. 3. uersi. quædã uerò sunt. ff. ad Turpil. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. co. 3. uersi. iuxta hoc quæro. ff. de his, qui not. infa. & in l. quod Nerua. ff. depo. & Bal. in l. oẽs populi, col. 9. uer. in contrariũ uidetur. & ibi Io. Cacia. in repe. co. 107. ff. de iust. & iur. & idẽ Bal. ĩ l. 1. actionibus. col. 2. & ibi Iason latè col. 5. & 6. ff. de in litẽ iura. ipse Bal. in l. 1. §. quod prætor. & ibi Ias. col. 1. uersi. item adde. ff. ne quis eum qui in ius uocã. & idem Bald. in l. 3. §. quicunq;. col. ult. uer. quò ad tertiũ. ff. de iure iur. & in repe. l. cunctos populos. in ult. char. C. de sum. tri. & fide catho. & in l. quicunq; col. 5. uersi. quarto casu. & iterum uersi. item pro hoc. & ibi Pau. Cast. C. de ser. fugi. & in l. si seuerior. ubi & Saly. Pau. ca. Alex. & recẽtiores post gl. ibi. C. ex quib. cau. infa. irrog. & idẽ Bal. in l. ex morte. C. ad leg. Aquil. & in l. data opera. col. 2. ver. nunc de secundo. & iterũ uersi. itẽ si statutũ. C. qui accu. nõ poss. & in l. 2. per illũ tex. ubi ẽt Saly. C. de noxa. & ipse Bal. cõsi. 5. qui mortẽ aliter vitare. lib. 4. ubi plus dicit, quòd nunquã reperitur. quòd ob simplicẽ culpã, quis famã perdere debeat, nedum membrũ, aut uitã, ut dicit no. in §. suspectus. Insti. de suspec. tut. & aliis locis per eũ allegatis, & Ang. in l. si usufructus. uersi. & hoc ẽt tantũ. ff. de usufruc. & in l. is qui cũ telo. C. de sicar. & in l. plagii. C. ad leg. Fla. de plag. & in l. Gracchus. C. de adulte. & consi. 27. pro decisione. in fi. & iterũ consi. 288. uisu themate, col. vlt. Ante. in c. de consti. per tex. in l. lege Corne. ff. de sica. Saly. in l. senatus. C. de his, qui sibi ascrib. in testa. & ĩ l. si quis ne eandi. C. de sica. Pe. An. consi. 283. iure scripto. ad fi. & ierum con. 391. uidetur prima facie. ante fi. Cardi. Flo. in c. lator. de homi. ubi dicit, & post eũ Io. An. & Fely. quòd stante statuto, quòd qui occidit, occidatur, si ex culpa lui, uel ẽt lata, casu quis occiderit, non occidetur. & ita dicit se cũ plurib. cõsuluisse pro quodã qui uolens incidere ramos

ramos impediẽtes piscationẽ cũ proacha (ita. n. appellat) ferrata sine dolo sociũ occidit. Et ita uere consuluit ipse Card. cõ. 44. pro dño Christoph. circa fi. & idẽ Card. cõ. 94. hæc est quædã inquisitio. Pau. Cast. in l. 3. in 2. no. C. de epis. audi. ubi hoc reputat sing. & ĩ l. 1. C. ubi senat. uel clariss. ubi hoc dicit no. & utrobique coarguit assessores ignorãtes, qui simpliciter uerbis statim contrariũ faciũt, & cõ. 277. in cã carcerat. in prin. li. 2. Raph. Co. con. 134. uisis denuncia. & in c. in fi. Pan. & alii recẽtiores in c. 2. de cõstit. Io. Ana. in c. sicut. col. pen. de Iudæ. & in c. ult. co. 19. uersi. adde etiã, de maled. & in d. 6. literis. huius initii 2. in fi. & iterũ in c. presbyter. col. 1. de homi. Io. Plat. in l. 1. ĩ 2. no. C. de his qui se defe. li. 10. Floria. ĩ l. ossa. §. si locũ, post glo. ibi, in uerbo dolo. ff. de relig. & sump. funer. & ĩ l. 3. §. iniuriarũ. col. 2. ff. ad leg. aqui. Alex. cõ. 109. uisis & ut oportet cõsideratis, col. 4. uersi. tertiò principaliter cõsidero. li. 1. & cõ. 140. uidetur ĩ casu ꝓposito. co. 2. uersi. cũ ergo nõ habuit, li. 2. & cũ. 19. circa primũ, & tertiũ, co. pen. uersi. & posito, li. 7. & Ang. Are. in trac. malef. in uerbo, sciẽter, & dolosé, in prin. & ibi latè Iaud. ĩ addi. & Frã. Are. cõ. 165. sicut Ioã. dicit in Apoc. paulò ante fi. Barba. con. 40. illud adduco in prospectũ, col. 9. uersi. & adduco quod voluit, lib. 2. Cep. caut. 12. statutũ dicit, & seq. caut. & ĩ cõs. crimi. cõs. 29. uiso processu, col antep. & iterũ cõ. 30. Ragacii s. holarũ, col. 1. uersi. & quod hoc sit uerum. rursumq; cõsi. 31. super homicidio, co. 4. uersi. quæ quidẽ decẽ, itemq; consi. 33. multa possent, col. 2. atq; consi. 34. si unquã, col. 9. uer. modò ad propositũ, & con. 37. uisa in quisitione, & Socy. inter con. Fran. Curt. con. 20. ſæpenumero, col. 19. ĩ 3. c. q. 4. & Ias. latissimè in l. 3. §. quod prætor, quẽ legit cũ. 1. col. eiusde. §. 1. ff. ne qs cũ. & Lud. Bolbus locis ponitur col. ulti. & nouissimè Phil. Dec. in c. cognoscẽtes, co. 5. uer. ex quibus infertur, de cõst. in 1. lec. & cõs. 9. de homicidio cõmisso, in prin. & consi. 83. in cã accusationis Perretæ, colum. 3. uersi. tertio respondetur, Fran. Cur. senior. cõ. 7. diligẽter ac maturè consideratis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

col. 4. uersi. eandem doctrinã, & copiosissimè oĩum Hipp. Marsi. in l. de minore, col. 6. ver. & quando homicidiũ, & & seq. ff. de q. & ĩ l. 1. §. præterea, col. 3. uer. ulterius dico, ff. de sica. & in rub. ff. de fals. col. 1. uersi. sed hodie cõiter-

11 †Quanquã tñ, ne hoc prætermittã, cõtrariũ tenuit Bal. (ut ipse ibi hic et aliàs sæpe malè constat) in l. quæ fortuitis, col. pe. uersi. & scias quòd nulla pœna. C. de pign. act. sed admodũ difficile est ut cõtra se ipsum pugnãs, & simul cõtra infinitũ propè numerũ, & ueteranorũ, & nouitiorũ militum tot armis munitorũ, uictoriã reportet, ut in simili latè dicemus infra ĩ 51. causa. nu. 43. audacis est

12 profectò, & duobus seq. †Apud Oratores ĩ partibus purgationis nõ modica uim obtinet imprudẽtia. Propterea Aristo. in lib. præceptorum Rhetorices, de causis ciuilibus, in exordus generis iudicialis, ita scribit, Si uerò quorum nos accusator criminatur, ea fecisse fateamur, ex iusti, ac legitimi partibus defendere pergamus, magis legitimas res nostras, iustioresque demonstrare elaborabimus. Quod si minus cõmode fieri potuerit, ad imprudentiã, casumq; defugiemus, & ignoscẽdum nobis esse argumentabimur, demonstrantes quòd omnium quidem hominũ per imprudẽtiã delinquere cõe sit, sed afficere iniuria, improborũ esse propriũ, dicas ẽt, & æquiũ, & bonũ esse, & iustũ, ac conducibile his ignoscere, qui per imprudentiã deliquerunt, neminẽ. n. hoĩum scire, si quid aliquũ sibi hmõi euẽturũ sit. Et M. Tullius oratorũ princeps, li. 2. Rhetoricæ ueteris, posteaquã duas partes cõcessionis esse dixit, uidelicet pargationẽ, & deprecationẽ, ita subiungit, Purgatio est, per quã eius qui accusatur, nõ factũ ipsum, sed uolũtas defenditur, & habet partes tres, imprudentiã, casum, necessitatẽ moxq; exẽpla earũ proponit, quæ cuique uidere licet. Idemq; fermè ait ipse Tullius (si is fuit qui libros Rhetoricorũ ad Heren. conscripsit) lib. 2. idem quoque lib. 2. de Oratore, inducit Antonium in hæc uerba differentẽ. Iure aũt oĩa defendamus, quæ sunt eius generis ut aut oportuerit, aut licuerit, aut necesse fuerit, aut imprudentiã, aut casu facta esse uideãtur.

13 Ad

13 †Adde quod notabiliter uoluit gl. in c. presbyterũ. de homi. quòd in foro conscientiæ nõ punitur quis de homicidio nõ dolo cõmisso, ẽt si culpa præcesserit, quam gl. ad hæc no. & sequitur Ioã. Ana. ibi, & Pan. & Fely. qui, & ad hoc allegat dictũ Inno. ĩ c. sicut dignũ. eo. vl. eo. tit. quòd si damnum datũ est alicui ex culpa alterius, ut quia nõ benè ignẽ cooperuerit, qui ob id domũ uicini cremauit, nõ tenetur in foro conscientiæ ad refarciendum dãnũ, licet pro culpa sit ei iniũgenda pœnitẽtia. sequuntur itẽ illud dictũ Inno. ipse Pan. in c. 1. col. 2. & ibi Fely. col. 11. uersi. tertius casus, & Phili. Dec. in lec. 2. col. 5. uersi. 5. adde. de consti. idem Pan. in c. dilecti. co. 5. ver. sed tu distingue. de arbi. & in c. quoniam, col. 9. ver. in gl. in verbo, negligentiam, de probat. & in c. cũ causam, col. 5. uersi. circa quod notabiliter, de testib. & in c. si egressus. in 1. no. de iniur. & rursum in c. ult. in 1. no. ubi multum dubitat, & in c. 1. de custod. reo. Ex quibus nonnulli distinguũt inter latã, & leuẽ culpam, & an adfuerit animus nocendi, necne, ut apud eos uidere poteris. Rom. qui id dicit unicum in mũdo, sing. 105. pridie fui interrogatus. Barb. in repe. c. Raynaldus. col. 114. uersic. inquantum dominus ab. de testa. ubi uidetur tenere contrarium, Anto. Corset. in suis sing.

14 in verbo, forum conscientiæ. †Ex his aũt procedit, quòd cũ delicta, quæ imprudẽter sunt commissa, ex magna parte impunita relinqui soleant, ut dictum est, ideo cũ quis alterum de crimine accusat, quod ignorãtia potest excusari, debet nominatim exprimere reum scienter id commisisse, ut no. Bar. ĩ l. omnis. ad fin. C. de agri. & censi. li. 11. & Angel. in §. pen. in fin. in authen. de eccles. tit. & in l. 2. col. 2. C. de Nili agger. nõ rump. ubi dicit quẽdã fuisse liberatũ, quia nõ fuerit articularum (vt ipse loquitur) q̃ sciens opem banuito tulerat. & ita latè consuluit, multasq; concord. adducit Barb. consi. 51. illud in mediũ refe rã, in prin. lib. 3. & cõsi. 5. illud ĩ medium adducã, in prin. lib. 4. & consi. 62. Paulus apostolus, col. 7. uersi. cum ergo in proposito. eo. li. 4. & Fely. in c. à nobis, col. 1. de excep. & Phil. Dec. cõsi. 62. in causa qua agitur iter monasteriũ.

15 † In qua re tamẽ ne quid deesse uideatur, ita existimo distinguendũ post ipsum Dec.in.c.à nobis, in.1.no.de excepti. Aut lex, uel statutũ, in quo pœna pro delicto imponitur, exprimit eã pœnã esse ipositã ei delicto. quod sciẽter factũ est, & tunc proculdubiò debet expressè articulari in libello tale delictũ fuisse scienter factũ, illa.n. qualitas requisita in lege. uel statuto, debet allegari, & probari.l.1.§.ait prætor.& ibi no.Bar.ff.ne quid in flu.pub. &.l.pe.§.docere.ff.ne qs eũ qui in ius voc.vi exi. & not. Io.and.in.c.1.de homici.lib.6.in nouella, Bal.in.l.si quis non dicã rapere. C.de epis.& cle.& in.l. si qui ad ciuilia. C.de app. Alex.cõsi.ult.uiso processu, lib.2. & cõsi.41.uisis, & optimè discussis oibus, col.2.ver.& prædicta maxime procedũt, lib.4.& ipse Phil.Dec.in.c. licet cãm, col. 14.ver.6.idẽ dicendũ, de proba.& cõsi.13.an appellatiõe cognatorũ, col.4.ver.difficultas est, & vis tota. & consil. 18.uiso puncto, col.3.in prin. Et faciunt no. per Bart in.l. non solũ.§.sed ut probari.ff.de ope.nou.nũt. Et hæc qui

16 dem de primo illo mẽbro. † Aut uerò lex, uel statutũ puniens, nõ loquitur expressè de crimine scienter facto, & tunc, aut sumus in casibus, in quibus dolus, & scia præsumitur, puta in his, quæ de sui natura mala sunt, & de gẽe prohibitorũ, quæ quanuis aliquo casu possint excusari, tamen cõtra ea præsumitur.l.1.C.de sic.&.l. si non cõuitij.C.de iniur.&.c.1. & ibi Bal.& alij de præsumpt. &.c. 2.& ibi Panor.de reg.iur. uoluit Alb.de Gan.in tracta.de homi.col.ult.ver.illud aũt.& Bal.in.l.dolũ, C.de dolo & cõtu.& cõsil.79.dauanti da voi.col.1.in fin.lib.2.& Per. anch.in.c.cũ dilecti, per illũ tex.de accu. quẽ sbi sequitur Io.de ana.col.2.ver.est hic mirabilis, & Alex. cõs.36.uisis his quæ egregiè, in prin.lib.1.quod cõ.itẽrũ repetitur in lib.3.cõsi.79.& idẽ Alex.consi.3.ponderatisverbis inquisitionis, col.1.lib.1.& cõsil.24 aiaduersis his, quæ tã per testes, post prin.lib.2.& Corn.cõsi.173. uisis processu & statuto.col.5.ver.nec obstat quod dr, lib.1. Et hoc quidẽ casu nõ uidetur opus esse sciam, aut dolũ allegari, secundũ Ang.in.l.si uacãtia.C.de bon.vac.lib.10. & Fel.

c.cogno-

17 c.cognoscẽtes, col.2.in fi.de cõsti. † Cuius rei est rõ, quia satis est allegare qualitatẽ, ex qua infertur illud quod ius præsumit sine illius alleg.nã libellus quantũ ad hoc præsumptione cõcludit.l.oĩs.§. lucius.& ibi glos.& alii.ff.de his quæ in frau.cre.& Bar.& alij in.l.cùm quid.ff.si certo.pet.& Bal.cõsi.295.Pet. Lõb.in fi.lib.3.& Frã.de Spoleto inter cõsi.ipsius Bal.cõsi.468.nisa petitione porrecta, lib.2.& Ang.cõsi.250.primò uidendũ est, factũverò illius incip.dña Libertina, post prin.& Anr.in.c.si cautio, de fi de instru.& Roma.consil.105.uiso themate, post princ.

18 † Aut deniq; sumus in casibus, in quibus scientia, uel dolus non præsumitur, putà in his, quæ se possunt hẽre ad bonũ, & malum, quæ indifferẽtia vulgo philosophi nuncupãt, quæ semper in dubio in meliorẽ partẽ præsumuntur, & debent interpretari.l.meritò.ff.pro soc. &.c.2.de reg.iur.ubi facta, quæ dubiũ est, quo ãio fiant, in meliorẽ partẽ interpretãda sunt, quod.n.scriptũ est, Ex fructibus eorũ cognoscetis eos, de manifestis dictũ est, &.c.absit, & ibi gl.11.q.3.& Bar.in.l.non solũ.§.sed ut probari. & ibi late Alex.ff.de no.ope.nunc.Bal.in.l.1.col.4.ver. & no. C.de ser.fug.& ibi latè Ias.col.5.ver.tertiò multũ no. & Panor.cõsi.68.uidetur primò, col.2.lib.1. & consil. 113. tria sunt, in primo dubio, lib.2.Rom.cõsi.353.quo ad primum, in fi.Alex.cõsi.28.quoniã abũde, lib.4.Frã.Are.cõsil.70.sicut decet.col.3.Barba.in.l.2.§. ex his, col.ult.ff. de verb.ob.& copiosè Phil.Dec.cõsi.189.lætatus sũ plurimũ, col.2. Et hoc certè casu debet scia sine dolus allegari. Et ita loquitur Bar.in.d.l.oĩs,& Angel.locis suprã, in princip.adductis, si tamen esset aliquid, quod esset cõiter notum, ideoq; præsumeretur scia.c.ult.qui ma.acc. posscũ fi.tũc non opus allegari sciam, ut dicit Bar. in.d.l.oĩs.

19 † In hac re tamẽ aliter (ne illud prætermittã) distinguit Bal.in.l.1.char.4.ver.super secũdo puncto. C.qui accusnõ posuidelicet q; quãdo aliquis accusatur pro facto negatiuo, putà quòd non denuntiauit maleficiũ, debet fieri mentio scientiæ, sed cùm accusatur, quòd aliquid fecerit, non debet necessariò allegari scia, allegar gl.not.l.male-

ficiis.§.longè minus.ff.de act.& obl.Et hanc Bal.dist.sequitur Io.Ana.in rub.de accu.circa fi. & Rom.d. consil. 105.post prin.ubi ad hoc facit sing.glo.in.d.§.longè minus,& Ang.Are.in tract.malefi.in uerbo,necnō ad quærelam,col.pen.ver.aduertas tñ.ubi dicit eam glos. aurea. Sed Augu.in sua ad Ang.addi.hanc distinctionem repro
30 bat,per multa quæ ibi alleg.& post eum Fely & Dec.in d.c.à nobis,col.1.ad quos legentem remitto.† Sed illud non prætermiserim quod huic quod diximus,nō requiri dolum,aut scientiā allegari in his actibus, in quibus præsumitur,cōtradicit Alex.consil.35.in cā & lite vertente inter dūm Benedictū,col.vlti.lib.5. ubi expresse dicit,ꝙ alias præsumeretur,quòd quis ex certa scientia, & dolo aliquid fecerit,tamen semper esset hoc allegandū, aliàs hmōi præsumptio in hoc nō releuaret,per tex.no. & ibi no.l.si adulteriū cū incestu.§.ide Pollioni.ff. de adult.& quod ibi not.Bar.in.d.l.cū quid.ff.si cer.pet.ad quod ēt
21 multa faciunt quæ dicā in trac.nostro de prēser.† Verū, ut ego dicā quod sentio,arbitror Alex.nō fuisse in ea re sanæ opin.nā.d.§.idem Pollioni, & alia per eū alleg.intelliguntur,qñ id quod præsumitur,,pcedit ex facto,uel animo eius,qui huic præsumptioni inititur,ut bonafides, de qua is tex.loquitur quo casu oīno requiritur ut alleget,sed quando proficiscitur ex facto aut aīo alieno, ut in casu nostro,sufficit allegare qualitatē,ex qua infertur id quod præsumitur,per.d.§.lucius.Et ita expresse distinguit Bar.in.d.l.cū quid,& ibi quoq; alii post eū,& Bal.d.
22 consi.295.in fi.& Ant.locis suprà citatis & idē Alex.sibi contrarius,cōsil.1.col.pe.lib.5.† Sed quod dictum est in prin.ignorantia excusare,intelligēdū est sanè procedere in ignorātia iusta,& probabili,non aūt in affectata,crassa,& supina,quia ista æquiparatur scientiæ.c.eos, de rēpord.&.c.cum inhibitio.§.1.de cland.despon.cū si.& per Theologos,in.2.sen.di.22.& Alex.Ales in.2.parte summæ.q.129.mēbro 7.& in 3.parte.q.41. mēbro 4. art.2.& Diuū Tho.in.1.parte.2.partis.q.76.ad quartū,ideoq; uoluit glo.no.in.c.vlt.§.ut aūt,in uerb.scienter,de offi.dele-

lib.6

lib.6.quòd cōstituto pœnalis in scientes delinquētes lata, ligat,& ignorātes ignorantia affectata,& non probabili. & ibidē Dominic.dicēs hoc esse bene no.& est gl.similis in cle.1.in verbò,scienter.de cōsang.& affi.cū quibus simi liter trāseunt Gul.Laud.& Card.Flo.in.3.q.ibi,& Fely. in.d.c.à nobis,col.1.de excep.& Phil.Frā. in.c.ut aiarū, in ult.no.de consti.lib.6.& Hipp.Marsil.in.l.qui falsam, col.13.ver.itē prædictā cōclusionē.ff.de falsi. & in.l.1.§. cū latrones,col.3.ver.ad prædicta ēt facit.ff.de quæstio.
23 † Sed Io.Cro.in.d.c.animarū,col.3.ver.ultimò not.allegans solū gl.in.d.cle.1.dubitat de veritate illius,quatuor potissimū rōnibus.Primò quia quòd scientia cōprehendat ignorantiā affectatā,nō est ex proprietate sermonis, sed ex quadā extēsione,per text.in.d.c.eos,in uerbo,seu affectata ignorantia,quod uerbū est ampliatiuū præcedē tis sermonis.l.si quis ita legauerit.ff.de auro & argē.leg. sed in materia pœnali nō debet heri extensio de casu ad casum,in quo nō uersatur omnimoda rō,nec de casu uero ad fictū.l.pe.& ult.C.de interd.matr.ēt si ex larga ſignificatione uocabuli posset ille casus comprehendi.l.si uxor,in prin.ff.ad legē iul.de adult.quā pro sing.allegat
24 Frā.Are.in.c.per tuas.de proba. † Secūdò quia affectata ignorātia nō æquparatur scīæ ueræ,sed scīæ fictæ,ꝑ tex. in.d.c.cū inhibitio.§.1.ibi affectatores ignorantiæ,quod uerbū importat fictionē.l.si antequā, iuncta.l.seq.ff.de sc.Syllan.ubi pœna imposita hæredi nō uindicanti necē defuncti,non cōprehendit fideicōmissariū qui est hæres fictus.l.si filius.ff.de eo quod cer.loc.& ita illū tex.not.
25 Fran.Are.in.l.1.ff.de vul.& pup.† Et facit quod no.Barterius non cōprehendit occupantē rem alterius.l.1.§.1.ff.de rerū diuis. iuncta.l.hæres qñq;.ff.de acquir hære. Et quod dicit idē Bar.quē sequuntur doct.in.l.si quis maior.C.de trāsact. quòd pœna illius legis,quæ īponitur maiori uenienti cōtra iuramentū,non ligat minorē uenientē contra iuramē tum,qa licet minor iurās reputetur maior,auth.sacra pu

berum,

berum.C.si aduer.vēd hoc tamē est per fictionē,non per
26 ueritatē.† Et si dicatur,quòd quādo casus uerus,& casus fictus æquiparātur à lege antiqua,tunc ēt cōstitutio,quę aliàs est strictē interpretanda,loquēs in casu uero,cōprehendit casum fictū.c ad audientiā,&.c.cū dilectus, & ibi Imo.& Panor.de cle.non resid.sed scīa,& ignorātia affectata æquiparantur,per.d.c eos igitur,&.c. respōdetur quòd hoc uerū est.quādo hmōi constitutio cōtinet idē, quod ius cōe,quod æquiparat illos duos casus,ut decla-
27 rat Panor.ubi suprà.† Tertio,quia minor est ignorantia affectata,quàm scientia.d.c.cum inhibitio,in uerbo, uel saltē affectatores ignorantiæ,quod verbū denotat diminutionem.c.5 pe.de don.inter vir.& vxo.&.c.cām quæ, & ibi Panor.de elec Sed dispō pœnalis non debēt extendi de maiori ad minus,ut est tex.in.d.l.si vxor,in princ.
28 ff.de adult.†Quartò quia ex proprietate sermonis scīa non cōprehendit affectatā ignorantiā,ut dictum est, sed quādo sumus in materia restringibili,uerba quæ possunt capi & largo,& stricto mō,debent capi stricto, & nō largo mō.c. Rodulphus,de resc.& ibi not. Panor.&.l.quòd si nepotes,in prin.ff.de testa.tutel.& voluit Matthes.in
29 no.149.notā quòd hoc uerbū.in fin.† Et hæc quidē,sed & longo antè interuallo, Luc. Pen. quē ipse non allegat, in.l.1.col.3.in prin.C. de colo.illi.lib.11.cōstanter scribit minùs puniri ignorantem,quàm scientem, ēt si crassa ignorantia fuerit,& supina,per quædā iura, quæ illic al-
30 legat.quæ an illius dictū probēt,aliorū sit iudiciū.† Ego uerò ut tandē meū in hac re iudiciū interponā,crediderim hāc crassam.& supinā ignorātiā puniendā quidē, sed nō tū seuerè quàm sciam.quoniā hmōi ignorātia sufficit ad excusationē doli.l.1.in fi.ff.si ag.vect.quàm ad id citat Bal.d.cōs.98.ego pōsuppono.añ si.li.3. Sed affectatā ignorantiā quàm.s.sibi asciscit delinquēs ne deliquisse videatur,grauiusauc saltē ęquè puniēda esse atq; sciam,ar.tex.no.in cita fidei.ff.de iure fis. Quod,& cōfirmatur ex eo quod dixi suprà in sexta causa,nume.10.incip.de qua re dum loquor de ebrio,qui se inebriauit,ut se excusaret à crimine quod inebrietate uolebat patrare.

SVMMAE.

1 *Delinquens si fuerit in lata culpa,mitius cum illo agendum est, modo dolus absit.*
2 *Puniēdus corporaliterne sit is,qui uolens percutere Titium,percussit socium,et nume.4.*
Et quid si uolens unum percutere, duos percussit, nu.3.
5 *Culpam capitaliter puniri.*
6 *Culpæ lata quando æquiparetur dolo,et nume.7.*

1 DECIMOQVARTO, non solū si aliquid imprudenter,aut ignorāter admissum fuerit,sed & si culpa etiā lata,dolo tamē non interueniēte, mitiùs quoq; agendū est cū delinquēte,ut patet ex multis,quæ dicta sunt in præcedenti cā,& ēt in causa omniū prima,& est tex.in lege. §.2.& l.in lege.ff.ad leg.Cor.de sica. Et ita cōsuluit Pet. Anc.consi.283.iure scripto,& cōsuetudine,in fi.cū dicit, q̄ nō est corporaliter puniendus,qui per latā culpā,sine dolo tñ deliquit. Et in hāc sniam dicit Nellus de sctō Gemini.in trac.bānitorū,in 2.parte secundi temporis,q.37. quòd si stante statuto,quòd bānitus possit impune occidi,aliquis alterū occidit non bānitū,eum falsò existimās esse alterū quēpiam,qui fuerat bannitus, nō debet hmōi occisor decapitari,cùm fuerit in culpa tantū, non in dolo, sed pro modo culpæ arbitrio iudicis est puniendus.
2 †Quanquā cōtra hanc decisionē uidetur esse tex.expres sus in l.eū qui.§.si iniuria.ff.de iniur.& in l.sciētiā.§.sed & si defendendi,ff.ad leg.Aquil.quarū authoritate dicit Bart.in l. respiciendum,§.delinquunt, in fi.ff.de pœn.q̄ si quis cū uellet percutere Titium,percussit socium, debet puniri corporaliter .licet idem Bart. alibi reliquerit
3 cogitandum,scilicet in l.si cum seruo.ff.de iniur.† Et per tex.in d.§.si iniuria,dicit idem Barto.in l.diuus,ff.ad leg. Corn.de sica.quòd si quis,dum uellet vnū dūtaxat percutere,duos percussit,debet puniri secundum rei euētū, nō se-

secũdum animum, & sequitur Io. Ana. in c. 2. co. 16. vers. adde etiam quia, Ang. de male. & Pan. in c. 1. de cust. eucum per d. §. si iniuria, tũ etiã ne delicta maneant impuni ta, tum quoq; quia in delictis sufficit dolus in genere, allegat Ioã. Ana. in reg. cum quis, de regul. iur. ī Merc. Et hanc sentẽtiam cõfirmat, quod scribitur Exodi 21. quòd si litigabant duo uiri, & percusserunt mulierem prægnan
4 tẽ. & c. † Sed Ang. in d. l. si cũ seruo, per illũ tex. reprehendit decis. Bar. quã supra citauimus, dicitq; hunc qui vnum percutit, putãs aliũ percutere. nõ debere puniri lege Cornelia, neq; iniuriarũ, sed pro motu iudicis, propter culpã, si qua fuit, secus si nulla. & idem tenet ipse Ang. in d. §. de linquunt, & consi. 289. uiso facto col. 1. Floria. in d. § & si defendendi, & Cepol. cõsi. 33. multa possẽt, col. 4. & Iasdicẽs hanc partẽ in iudicando seruãdam, in l. 1. col. 3. ī fi. ver. quid aũt si volebã. ff. de leg. & ī l. si pater tuus, col. 3. ver. gl. in uerbo, auferẽdũ. C de hære. institu. & ante hos oẽs bal. cuius tñ nõ meminerunt, in l. ait prætor, §. quacũ que, versi. quò ad tertiũ. ff. de iureiur. & Signo. Homo. cõ si. 1. statuto ciuitatis Papię, ubi cõsuluit de eo, qui cũ rixaretur cũ alio, uxorẽ illius prægnãtẽ casu percussit ex quo aborta fuerat. Et in eandem fermè sentẽtiã remigrat idẽ Homod. cõsi. 27. statuto ciuitatis Papiæ cauetur, col. pe. vbi cõsuluit non esse decapitandũ eum, qui cũ uellet prohibere ne se canis mordicus pẽdẽret, lapidẽ in eũ proiecit, quo hoiem iteremit, idq; ī loco publici itineris. Quid
5 plura? Bar. in d. l. in lege. ff. de fica. & ī l. 1. §. 1. ff. si quis testa dicit, quòd nulla lex ẽ, quæ culpã morte puniat, quod & uoluit Bald. cõsi. 109. qui mortẽ aliter uitare, lib. 4. vbi plus dicit, nusquam reperiri, quòd ẽt famã propter culpã amittamus. Quòd tamẽ reprehendit Ang ī d. l. in lege, & ī d. 1. §. 1. si quis testa. & in l. plagij. & C. ad leg. Flau. de plagi. & ī l. is q cũ telo. C. de sicar. & consi. 288. viso themate supradicto, col vlt. & alijs cõplurib⁹ locis, ī qbus multos casus allegat, ī quibus quis capitaliter ex sola culpa punitur, uidelicet l. pe. C. de custo. reor. ubi ẽt no. Bald. & l. si qs aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & l. omne delictũ §. qui

§. qui in acie. & §. exploratores, ver. sed & caligatus, ff. de re mil. & l. milites. vbi etiã Ange. de cust. re. & l. 1. vbi idẽ Ang. C. de priuat. car. & l. vlt. C. ad leg. Iul. de vi. & l. 1. C. nemi. lice. sig. salua. & l. excipiũtur. ff. de SC. Syll. vbi etiã impubes negligens punitur capitaliter, q casus est no. secundũ ipsum Ang. in d. l. plagij, alibi autem idem Ang. in l. impuberem. ff. de furt. loquens de illo casu, audi, ĩquit, seueram sentẽtiã capitalem latam contra impuberẽ. Sed & tu ultra Angel. adde alium casum, in quo culpa capitaliter punitur, i. in l. 3. §. alio senatusc̃õsulto. ff. ad leg. Cor
6 nel. de sica. † Propterea Ang. ipse ī multis ex dictis locis, quibus eum, citauimus nu præced. dicit doctrinam Bart. tunc solum procedere, quando ad pœnã inferendam requiritur dolus, ut uidelicet eo casu lata culpa dolo nõ æquiparetur, neq; sit quis propter latam culpam ea pœna puniendus, per d. l. ī lege. & l. si quis id quod. §. doli. ff. de iurisdictiõe omn. iud. cuius sentẽtiæ adstipulator est Io.
7 Ana. in c. presbyterũ, in 1. no. de homi. † Sed quod ad hoc caput pertinet, illud certum est, quòd ubi nominatim dolus punitur, lata culpa non æquiparatur dolo. Ita uoluit glos. in d. l. in lege. ff. ad leg. Cor. de fica. & ī l. 2. §. si quis, ff. ne vis fiat, & in l. magna, ff. de uerbo. signi. & Bart. in l. quòd Nerua, col. 7. uersic. illos enim tres, in 2. lect. ff. depo. & in l. 1. in princ. ff. de legi. ubi dicit, quòd in malefi-ciis lata culpa dolo non æquiparatur, & Bal. consi. 4. 277. in causa Gulielmi, lib. 5. & Panor. consi. 4. facti contingẽtia, quædam mulier, lib. 1. ubi hoc quoque dicit procedere, cum agitur de pœna pecuniaria, & consil. 68. in Christi nomine amen, uidetur 1. col. 2. uer. sed his non obstantibus, eo. lib. 1. ubi hoc dicit probari in d. l. 1. §. si quis. ff. ne ui fiat, & in l. 2. §. hæc actio. ff. ui bono. rap. & in cap. si quis suadente, 12. q. 4. iuncto ca. si uerò. huius initu 2. de senten. excomm. De qua re abundãter uidere licet apud canonistas, maximè recentiores in c. 2. de constit. & latè per Hippo. Marsi. in d. l. in lege. post prin. ff. de fica. & in singul. 276. uoluntas. & per Ias. in l. si pater tuus, colu. 2. uersi. berta rixans cum Seio, C. de hæred. instit.

Causa

CAVSA DECIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 Pœna minuenda in minore uel leui quopiam dolo.
2 Præsumptio delicti quibus modis mitiganda.

1 DECIMOQVINTO, in dolò quoque iudex debet pœnam minuere si fuit minor, aut leuis quispiam dolus, vt aperté sentit Bald. in l. & si seuerior. col. 2. versicu. ex prædictis uidetur cõcludendum, & ibi etiam Sal. ex quib. cau. infa. irro. & Alex. consi. 144. post redditum primum cõsilium, ante fin. lib. 2. & cons. 160. visis narratis. col. ult. uer. cõfirmo ét prædicta li. 7. ubi hoc reputat no. & Fran. Are. cõs. 80. sicut decet. col. 3. uer. cõfirmantur prædicta, ubi & ad hoc alleg. tex. ī l. ubi, ī fi. C. de fals. & nouissime Lud. Bol. cõsi. 37. licet alias pñti causa consuluerim, col.
2 4. uersi. plus dico. † Propterea subdit Fran. Are. ubi suprà, quòd ubi quis punitur ex dolo præsumpto, si tamen ipsa doli præsumptio habeat multa aduersantia, quæ eã præsumptionem, siue probationem, quæ extat de præsumptione doli, attenuent, est iusta causa mitigandi pœnam, quæ ex ipso dolo præsumptio ifligitur. uerbi gratia, quispiã homicidiũ perpetrauit, fuitq; præsumptiue probatus occidendi animus, sunt tamen quæ faciunt, ut huiusmodi præsumptio nõ sit usquequaq; euidens, quin aliqualiter dubia reddatur, & non tam certa, quàm si non adessent, putà consanguinitas, amicitia bona conuersatio præcedẽs, modus, & causa offendẽdi, hoc certè est iusta cã minuendi pœnam arbitrio iudicis. ita dicit probare tex. no. in l. omnis. in princ. ff. de re milit. & optimè facere l. 3. §. is qui ad hostẽ, eod. ti. uer. sed improuiso, ff. eod. ti Et hãc quoq; cõclusionẽ firmare dicit Nic. Mathe. eumq; sequi Bal. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & hoc se credere esse uerũ, sicut euangeliũ, & id certè credo uerissimum, licet Nico. Math. & Bal. ubi suprà, id non adeò specialiter dicant.

Causa

SVMMAE.

1 Pœnam possit ne minuere index ratione amicitiæ, quæ illi intercessit cum eo, qui deliquit, et nu. 2. Distinguun. 4.
3 Papæ et Principi tantumne liceat pœnam uel minuere, uel remittere, ob amicitiam sibi inítam cum delinquente.
5 Intellectus ad c. pen. de Iudæis.

1 DECIMOSEXTO, potest iudex ratione amicitiæ, quæ illi est cum eo qui deliquit, pœnam minuere, ut uidetur probare tex. in c. nisi, in prin. de offi. delegat, ubi papa cuipiã pœnam peccati remisit rõne specialis dilectiõnis, ut illic dicitur. Et quòd iudex id quoque possit, no. ibi per eum tex. glo. Inno. & nal. qui eam gl. dicit ad hoc no. dignam, & limitat procedere in his solum, in quib. iu-
2 dex habet arbitriũ, & Ant. Butr. ibi. † Et hoc sequi uidetur Io. Fab. dũ eam gl. simpliciter allegat. in l. & si seuerior. C. ex quibus cau. infa. irro. & Ias. in l. 1. in prin. col. ult. in fi. ff. si quis ius dicen. nõ obtemp. ubi illam gl. allegat pro no. sed eam facit sing. Roma. in repe. l. si uerò, §. de uiro. in 25. fal. ff. sol. mat. ubi tamen reprobat, & Barb. in repe. c. Raynaldus, col 117. uer. & idem dicas in principe, de testa. vbi intelligit sicuti postea dicemus, & in repe. l. cùm acutissimi, col 12. uersi. & si uerbis. C. de fideicõ. ubi eam simpliciter allegat. & Pet. Ra. in suo alpa. in uerbo, amis-
3 cus † Sed & illũ tex. no. Lucas de Pen. in l. 1. col. 10. uer. itẽ quia ratione amicitiæ. C. de deser. lib. 12. ubi tamẽ clã culum hoc reprobat, uti etiam Barb. nuncupatim eam gl. carpẽs ind. c. Raynaldus. quo loco nuper citauimus, ītelligit illũ tex. procedere in papa tãtùm, de quo & ille tex. loquitur. Latam. n. esse differentiam inter principem, & simplicem iudicem, quia ille dominus, iste seruus, & minister legum, §. oportet, in authẽ de iudic. Nec mirãdum si Papa, aut princeps possit ob amicitiã pœnã remittere, cũ & alias oẽs pœnæ sint in eius arbitrio constitutæ, l. 1. C.

de

de sum. tri. & no. per Bart. in l. rescripta. C. de precib. im-
4 per. offer. Hæc fermé Barba. † Cæterũ Io. Ana. in c. pen. col. 1. ver. nota decisam de Iudeis, de hac ipsa re loquens, dicit solere distingui, vtrùm pœna sit arbitraria, an non, utrùm concernat vindictam, an non, vtrùm hmõi remissio tendat in graue præiudicium aduersarii, an nõ, utrùm deniq; fiat à principe, an ab inferiore. Et ego certè satius ducerem nullum esse in his locũ amicitiæ, si interesit Reip. aut priuati cuiuspiam, uel testimonio Cæsaris in ea elegãtissima oratione, quam habuit apud Salustiũ, in Catilina. Cuius id exordium est; Omnes homines qui de rebus
5 ftã in 51. causa, nu. 62. incipi. Ac hoc ipsum, & seq. † Quid quod nonnulli intelligunt d. c. nisi, procedere in amicitia, quæ orta est ex uirtutibus delinquentis? & inter cæteros Panor. cuius authoritas apud omnes magna est, in eo ipso c. in 1. no. Neque enim, inquit, alia amicitia considerãda est, cum scriptum sit, Non erit apud te acceptio personarum, Deuteron. 1. cap. quod & repetitur in cap. nouit. de iudic. propter merita autem, ut subdit, præcedentia potest minui pœna delicti, iuxta illud psal. 36. Si ceciderit iustus, non collidetur, quia Dominus supponet manum suam. De quo, inquit, dic, ut latiùs habetur per Ioan. Andr. in ca. accusatus. de hæreti. lib. 6. post diuũ Thomam secunda secundæ quæst. 86. Et ita quoque eum text. intelligit Barba. in l. Titius colum. 19. ff. de uerbo. oblig. Sed hoc pertinet ad causam 51. de qua inferius tractabimus.

CAVSA DECIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Iudex an possit minuere pœnã nomine eius qui pro delinquẽte intercedit. Et de Ptolomeo, qui amore Galatæ, condemnatis ad supplicium*
2 *Venia quando detur intercessorit causa et nomine.* (*pepercit.*

3 Deci-

1 DECIMOSEPTIMO, si uerũ est quod in prin. præcedẽtis capitis dictũ est, certè, & illud possumus dicere, non solum rõne amicitiæ, quã iudex habet cũ eo qui deliquit, sed, & cum alio qui pro delinquente intercedit, clementiùs cum eo agi posse, per tex. a paucis ad hoc annotatũ i c. cleros. l. dist. i illis uerbis, pro amore Dei, & tuo, & tex. in ca. ueniã. 33. quæst. 9. ibi, tam bonis, quã charis, quem, & ipsum põderat Barb. in d. c. Raynaldus. Et hoc quoq; probari potest exemplo externo. Aelianus enim omnifariæ historiæ. lib. 1. cap. 30. scribit Ptolemæum re-
2 gem amore Galetæ supplicantis pro quibusdam ad supplicium condemnatis, idipsum remisisse. † Sed profecto illi tex. iuris canonici loquuntur etiã in summo pontifice. Proinde uideant studiosi, an id quoque in cæteris obtineat. Sed tu tamen interim uide tex. in summo pontifice non loquentem, in cap. miror. 17. quæst. 4. cum ibi dicitur, Tuus si de tuo amico præsumere fugitiuus, posset proculdubio intercessoris causa ueniam promoueri.

CAVSA DECIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 *Pater si filium iudici obtulerit puniendum, mitiùs est cũ eo agendũ. Et super his Cæpolæ iudicium. nume. 2.*
3 *Patris summa in filium crudelitas et immanitas, qui filium suũ reuinctis manibus, iudicibus plectẽdum obtrudit. Et uterq; eorum ad Artaxerxem adducitur.*

1 DECIMOOCTAVO, si pater filium qui crimen etiã capitale commisit, iudici obtulerit, remissius, est puniendus filius, ne uideatur, pater ad supplicium filiũ obtulisse, tex. elegans in l. milites argum. §. desertorẽ, & ibi glo. ff. de re milit. & per illũ tex. Ray. Forliui. homicidam, quẽdam, qui à patre captus fuerat, & ad iudicẽ ductus, liberauit à morte, sicut etiã retulit Saly. in l. propter ĩsidias, C. qui accu. non poss. ubi etiam Pau. Ca. dicit se in eã sen-

tentiam aliquando consuluisse de filio quem reum maiestatis pater imperatori obtulerat, cuius uiso consilio lectoq; eo tex. quē Pau. in id citauerat, imperator non ultimo supplicio delinquentē puniuit, sed tantum decennio relegauit, sicuti refert Cepol. cautela. 1. qui hoc dicit singulariter mēti tenēdū, & Fely. in. c. accusasti, paulò post med. de accusa. ubi & illū tex. pro sing. allegat, & Hipp. de Marsil. in. l. inauditū, col. 2, versic. modò ulterius. ff. de sicar. & in. l. 1. §. ad qōnem, col. 6. ver. ulterius nota. ff. de quæstionibus, in quibus locis illum quoq; tex. ad hoc dicit sing. † Miror tamen Cepol. Felyn. & Hippol. retulisse Pau. castrē. hoc scripsisse super eā. l. propter insidias. cùm in eam, et ne in totū quidem lib. 9. C. quidpiam scripserit Pau. Quocūq; tamen res se modo habeat, hoc idē uoluit per illū tex. Fely. ipse in. c. quærenti, col. 3. versi. tertius est quando, de off. deleg. ipse quoq; Hip. [illegible] unius. §. nec si. ad fi. ff. de quæstio. ubi ēt illum tex. in. d. §. desertorem. dicit sing. & in. l. diuus, col. 2. ver. quod ego intelligo. ff. de parric. & Ias. in. l. 1. col. 2. uer. limita illud non procedere. C. de his quib. ut indig. & facit etiā text. in. l. qui cum uno. §. qui filiū. ff. eod. tit de re mil. quem etiam ad hoc citat glo. in. d. §. desertorem, & Cepol. d. caute. 1.

3 † Hic etiā in memoriam reducit historiā ab Aeliano, lib. omnifariæ historiæ. 1. c. 34. eodemq; ult. Homo quidam genere Mardus, nomine Rhacones, filiū habebat nomine Cartonē, qui Magos, & sapientes multis dānis affligebat. Primùm igitur pater eum instituere, erudire, & uerbis reducere in uiā tentabat. verum cum ille nō admitteret disciplinā, & quodam tempore uicini iudices eò uenirent, ubi sedes suas habebat adolescētis pater, ille cōprehensam filiū, & manibus in tergū reuinctis, ad iudices adduxit, ibi, quæcūq; unquā per audaciā deliquisset, cū accusatione cōmemorauit. & à iudicibus postulauit, ut adolescentem ad mortem raperent. At illi animis cōfirmati, suis sentētiis eum condēnare noluerunt, sed utcunq; ad regem Persarū Artaxersem adduxerūt. Mardo uerò semper instante, & eodē contendente, excipiens rex, ait, Potisne

tisne es etiā ferre, ut filius in tuo cōspectu uita priuetur? Qui respondit, Maximè, quoniā cū in horto nascentium lactucarum surculos amaros defringo, et amputo, tantū abest ut dolorem ex eo mater ipsorum lactuca patiatur, ut etiā magis efflorescat, item magnitudine, et dulcedine plus augeatur Ad eundem modum, ego, ò rex, cum uidero eum, qui meam familiā lædit, & uitæ fratrum officit, obstatq;, uitam amittere, & à suis in ipsos iniuriis prohiberi, etiam ipse amplificabor, & reliquos mei generis similiter mecum prosperam fortunam agere conspiciam. Quibus auditis Artaxerses Rhaconem collaudauit, & in collegium regiorum iudicum captauit, his uerbis præsentes allocutus, Qui tam seuerè, & iustè de propijs liberis sententiam audet prōnuntiare, omnino etiā in alienis criminibus incorruptum, & syncerum iudicem se præstabit. adolescentem uero præsentis culpa liberauit, grauissimam mortem interminatus, si præter antecedentia peccata in posterum simili in crimine deprehensus fuisset.

CAVSA DECIMANONA.

SVMMAE.

1 *Filius si patrem puniendum offerat, mitius cum patre agendum.*

1 VIGESIMO, Non solum si pater filiū offerat, sed è diuerso, si filius patrem, idem quoque quod diximus in præcedenti capite, agendum est, per id quod notabiliter dicit Ange. in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. in fi. ff. de adulte. quòd si filius patrem bannitum capiat, & ad magistratum ducat, debet patri uita concedi, propter filium, qui illum præsentauit, per text. in d. §. desertorem, quod dictum sequitur dicitque notandum Hippo. in d. l. inauditū. & d. §. ad quæstionem, quibus locis citauimus in proximo capite octauo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAVSA VIGESIMA.

SVMMAE.

1 Filius si patrē accuset, et plectēdū obtrudat, cū illo ē mitiùs agēdū.
2 Bannitum, et eum quidem consanguineum receptans, contra statutum, mitius punitur. Limi. nu. 5.
3 Militi, qui militiam deseruit ad tempus, ob affectionem parentum, et affinium, parcitur.
4 Falsum committens, ut patris honorē tueretur, mitiùs est puniēdus.
6 Statutū licet permittat bannitū impunè occidere, filius tamē patrē bannitum occidere non potest. Contrariā opinionē tene, nu. 7.
8 Intellectus ad authen. hæc inter liberos C. de testa.
9 Banniti qui se ad hostes recipiunt, non perdunt ea, quæ sunt communia iuris gentium. Et quid in violatore pacis, nu. 10.
11 Filius non tenetur ulcre patrem, qui pugnauit contra patriam.
12 Filios naturales, et legitimos non differre, quomodo sit accipiendū.

1 VIGESIMO, Cùm quis ut consulat consanguineo, vel affini pietate motus quidpiam legibus prohibitū admiserit, clementiùs est puniendus, text. est aureis literis scribendus in l. ff. de recep. ubi scribitur, nō seuerè admodum puniendos, qui cognatos, uel affines apud se receptauerunt. nō. n. par esse eorū delictū, & eorū qui nihil ad se pertinētes latrones recipiūt, & illū tex. not. gl. Cy. & Io. Fab. in l. 1. C. de his, qui latr. uel aliis crimi. re. occul. & gl. in c. felicis, post prin. in fine, receptauerit. de pœn. lib. 6. & gl. in §. cōuenticulas. uers. receptatoribus. in uerbo, teriēdis, tit. de pac. iur. firm. & gl. Zenze. in extrauag. Io. 22. incip. ad nostri apostolatus, in uerbo, receptauit, tit. de priuile. & Alber. de Gan. in tract. maleficiorum. titu. de furibus, & latron. col. 7. ibi præterea, si scientes. & iterum, col. 9. uersi. uerùm cum sit frater, & Lucas de Pen. in l. si apparitor, col. 9. uersi. item persona alterius. C. de cohor. li. 12. & Ange. Are. in tracta. maleficiorum, in uerbo, dicto maleficio semper astit. colum. 4. uersicu. quòd si recepit.

2 Et

2 †Et per illum dicit Bart. super eū ipsum, & ibi post eum Alex. in ipsius addit, quòd mitius punitur, qui contra statutū receptauit bannitum cōsanguineū. Quod & idē dicit Bald. in d. l. 1. C. de his, qui lat. & Alber. in ult. parte tutorū, q. 7. incip. sed nunquid filius, uersic. sed quod nō. & And. Iser. Iac. Bel. & Matthæ. Afflic. in d. §. receptato ribus, idē And. & Matt. in cōst. Siciliæ, īcip. Pacterenorū, & Ioā Ana. in c. 2. col. 5. uer. pone quod statuto cauetur, de delic. pue. & Nellus de S. Gemi. in tract. bannito. in 3. parte, q. 21. & Domi. in d. c. felicis, & Io. Plat. in l. ult. C. de fabri. lib. 11. & in l. 11. C. de deser. lib. 12. & Ro. in l. 1. col. 4. uersi. itē inducit. ff. in ius voc. ut eant. & in repet. l. si uero. §. de uiro. in 17. fal. ff. fol. mat. ubi allegat illum tex. pro not. & Alex. consi. 144 post redditū in fi. lib. 2. & Feli. in c. literas, col. pe. de præsump. & in c. cū quidā. co. pe. de iureiur. † & huc quoq; pertinet tex. in l. qui cū uno. §. ult. ff. de re mili. ubi datur uenia militi, qui ob affectionē parentum, & affinū ad tempus militiā deseruit, licēt alias grauissimè esset puniendus. Et tex. in c. 2. de apostata. ubi mitius quoq; punitur, qui ut fratri salutē cōpararet, baptismū iteravit, & quod uoluit gl. in c. peruenit. 1. qō. 3. non tantum peccare, qui dat consanguineis, quod dare non debet, quā qui extraneis. Et quod in pulchro casu consuluit Bal. consi. 34 casus est talis. Guid. in fi. lib. 1. cū quidē esse leuius puniendū, qui pietate in fratrē motus, ipsius fratris tractatum de proditione non reuelatur, ad 4 quod tamen nihil allegat. † Et quod item respōdit Paul. Cast. con. 371. præmittendum est ad euidentiam, col. ult. lib. 1. notarium, qui ut honorem patris tutaretur, falsum commisit, mitiùs esse puniendum, ut qui magis affectione sanguinis, ac pietate paterna, quā dolo ductus est, per multa, quæ ibi allegat. Nec hīc lōgè abest, quod Tullius Philipp. 5. cōtēdit, duobus Cn. Pompeii summi, & singularis uiri filiis pietatē fraudi esse nō debere, quoniā uide licet cōtra Cæsarē paterna pietate ductī, arma sūpsissent.
5 †Sed illud, quod diximus receptantē bannitū consanguineum mitiùs puniendū, existimant pleriq; ita limitandū,

ut non procedat in receptante bannitū hostem publicū, & condēnatū de rebellione contra principē. Cuius sniæ fuerunt Bart.in d.l.de recep. Andræ.Iser.in d.§. receptoribus,& Matth.Afflict.in d.consti.Pacterenorum.ea rōne ducti,quoniā hostis publicus, & rebellis perdit cognitionē,& agnationē,sicuti & ciuitatē.l. postliminium.§. li-
6 iusfa.ff.de capt. †Propterea, licet statuto permittente bannitū impune occidere, non possit tū filius patrē bānitū occidere,ut uoluerūt Dy.Bar.& Ang.in l.si adulterium cū incestu.§.liberto,per illū tex.ff.de adul. Ac ne frater quidē frēm bānitū,ut uoluit Nelli.i d.trac.bānitorū in 2. parte 2.tēporis,q.53.incip.quæritur, duos ciues.ubi refert ita tenuisse Aegidiū in quadā disputatione,quod pro ualde no.sequitur Cepol.cōsi.5.casus talis est,colum.4. uersi.sextò pro hoc possunt tamē & filius,& frater impune interimere parentem,fratrēq; bānitū, hostē ciuitatis, ut dicit ipse Bart.in d.§.liberto.per tex.in d.§. filius.& l. minime.ff.de religio.et sumpt.fun.ubi & hoc quoq; uo-
7 luit Bart.† Sunt tamen,et qui indiscriminatim senserunt posse filium patrē bāntum occidere ex forma statuti, & contra quos uidere poteris(ne hic latius uagemur)apud Iaso.in l. oēs populi.in 2.lec.col.11.uersic.3. aduerte,ff. de iust. et iur.Quibus adde Pau.Cast.ab eo non memoratum,con.426.quòd isti officiales,in prin.lib.1.& Pau. consi.108.placet mihi sententia,circa medium,libr.1. Verum pedibus non statim eundū in illā Bart. And.Iser. & Matth.sententiā consuerim.cum d.l.2.de recep.uidetur considerasse naturalem consanguinitatis affectionē, quæ nos monet,ac ueluti urget,atque impellit,inuitosq; propemodū trahit, ut consanguineorum saluti.i. nostro sanguini consulamus, quam quidē affectionē propterea non amittimus,quòd leges ipse ciuiles consanguinitatis effectus tollunt ob delictum. Nec enim desinit esse naturaliter cognatus,et consanguineus, hostis ipse publicus, cum ea sanguinis qualitas nullo pacto aboleri,nulloq; modo dirimi possit.ut oībus perspicuum est,& leges proclamāt in l.ius aūr,ff.de pac.& l.iura sanguinis,ff. de reg.iu-

8 †Qua ratione motus Rom.cōsi.179. amplissime doctor. col.5.versi.non refragatur secunda ratio,notabiliter conſuluit,authē.hoc inter liberos,C.de testa.habere locū inter liberos etiā non successibiles, licet.n.sublatum sit ius successionis ciuilis, non tamen est sublatum ius coniunctionis naturalis illic consideratum, quod nulla disposi-
9 tione tolli potest,per dicta iura.† Quin ipse Bar.in l.amiſ qui se ad hostes conferunt,ideoq; & ipsi pro hostibus habentur,iuxta l.hostes.ff.de capti.& postli.reuer.& l.3.in fi.ff.de ficar.perdunt ea,quæ sunt iuris ciuilis,non tamen ea quæ sunt iuris gentium cōia,uidelicet omnibns gentibus,per l.quidam sunt.in fi.ff.de pœn.& idem quoq; uoluit ipse Bar.in sua disputatione incip. Lucanæ ciuitatis, col. 7. vers. restat uidere quæ perdat.& ex recentioribus Iaſ.in l.de pupillo,§.si in pluribus,col.vlt.ff.de oper.nonunti.ubi & ad hoc ponderat tex.in l.si mādauero tibi.§. is cuius,ff.manda. Et bene facit quod pulchrè uoluit nal. cōsi.54.incip.statuto terræ Nurliæ, li.5.quòd bāniti affectionem naturalem retinent,nam natura cōmunis est oībus,l.hos accusare,§.vlt.ff.de accusat. ideoq; in pulchro casu illic consuluit,statutum considerans naturalem con-
10 sanguineorū affectionē,hēre locū in bānitis.† Ideoq; cogita.Neq.n.ēt ausim pertinacitet refragari snīę nal.legū clarissimi oīum interpretis,ut iterim cæteros eiusdē sētē tiæ prætermittā,præsertim cùm in leuiori casu nal. alter iuris prudentiæ oculus,in d.§.receptatoribus, quē legit sub §.cōuenticulas.col.1.uideatur restringere d.l.2.de recep.ut uidelicet nō procedat ſuiolatore pacis.quē sequitur Alex.in additionibus ad bart.i d.l.2.& Matthæ. Afflı-
11 vbi supra.† Et pro opi.nal.& aliorū optimè facit,q licet filiꝰ teneatur alere patrē bānitū,ut dicit ipse nar. ī l.ū qs a liberis.§.sed utrū.ff.de libe.agnosc.per tex.iūcta gl.ī §. si uerò cōtigerit,in auth.de incest.nup.& ī l.mutus.§.manēte.ff.de iur.dot. Hoc tamē fallit in eo qui eēt bānitus, ob id quòd fuisset contra patriā,ut dicit Ale.ī addit.nar. in d.§.sed utrū,per dic.l.minimè;iūcta l. necessariò.ff.de

religio. Sed, & multi tenẽt indiſtinctè filium non teneri, nec debere alere patrem bannitum, uidelicet Bal. in ca. 1. in prin. tit. de pac. conſt. per tex. in uerbo, põderauit, & in l. ſi quis. C. de inceſt. nup. & Aluar. in c. 1. §. ſi uerò pacis, per illum tex. tit. de pac. tenen. ubi & per hoc no. quòd quis priuatur debito iure naturæ, propter bãnũ. Sed utcũq; licet potior ſit cauſa patriæ, quàm parẽtum, ut ſatis declarat d. l. minimè, non poſſum tamẽ mihi aliter perſuadere, quam ut non ſit eius tã graue delictũ, nec adeò grauiter puniẽdũ, qui patrem quacunque ex cauſa bãnitum neci ſubtraxit, modò ne id faciens patriam ipſam ſubuer-
12 teret. † Cæterùm quæ ſupradiximus, intellige habere locũ, & procedere nõ ſolũ ĩ parẽtibus, liberis, & alijs cõſãguineis legitimis, & naturalibus ſimul, ſed, & ĩ naturalib⁹ tãtùm, erga quos parẽ affectionẽ, & amicitiã habemus, ac in legitimos, & naturales. Neq; n. natura differentiã facit inter utroſq; §. ſi uerò nõ habens. in authẽ. quibus modis nãles efficiãtur legitimi. & §. ſi quis ergo filios. ĩ authen. quibus modis naturales efficiant ſui. Nã & affectio, & uolũtas cõſideratur ex iure naturali, nõ ciuili. l. hos accuſare. §. ĩ omnibus. ff. de accuſationibus. & huc quoque ſpectat lex, adoptiuus. §. ſeruiles. verſi. unde nec uulgo. ff. de ritu nuptiarũ. Cuius authoritate Pet. Anch. cõſi. 225. Videtur 1. facie. col. pe. dicit, quòd proles naturalis habetur pro legitima, quo ad fœdus naturale. Et quod ſcribit bal. in c. quæ in eccleſiarũ, col. vlt. de cõſtitutionibus. quòd filius illegitimus communis eſt amore, & natura, per dictũ §. in omnibus. Et quod idem bal. in l. 1. col. 5. ver. Expedita eſt. C. vnde vi. tradit, quòd ut quis poteſt ſe defendere, ita, & filium, ſiue legitimum, ſiue illegitimum, quia natura cõmunis eſt, per dictum §. in omnibus. Nec (ut ſubdit) conſtitutio naturam immutare poteſt, aut coarctare ſtimulos naturales. l. amiciſſimos. §. Lucius. ff. de excuſatione tutorum. Et facit (inquit) l 2. & 3. ff. de liberali cauſa. Sed & idem ecõtrariò, ut filius poſſit defendere patrẽ naturalem, ut ſeipſum, quemadmodum idẽ bal. in l. cùm acutiſſimi. col. 2. verſi. quæro, quid ſi ſtatutum C. de fideicommiſſ.

commiſſ. per dictum §. in omnibus. Ob idq; dicit puniri, ut parricidã, qui occidit patrẽ, aut filiũ naturalẽ. Quod, & ipſum dixerat idem Bal. Bar. & cæteri poſt eos, in l. parentes. ff. de in ius uocando. ubi ipſe Bald. dicit ſingulariter. in d. §. in omnibus. Et præterea idem Bal. in l. ius ciuile. col. 2. uerſi. & illa faciunt. de inſtitia, & iure. & in l. cũ acutiſſimi. col. 2. uerſ. quæro, quid ſi ſtatutum. C. ff. de fideicommiſſ. & in l. quiſquis. col. 2. uerſi. præterea de ſpurio. C. ad leg. Iul. maieſtatis. & in c. naturalis. col. vlt. titu. ſi de feud. fuerit controuerſia. Et conſilio 457. ad euidentiam col. 2. ver. præterea ſicut patri. li. 5. Imo. in l. Lucius. §. vlti ff. de legatis 2. & in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. & ibi quoque recentiores. ff. ad Senatuſconſultum Trebel-
12 lianum. † Et huc quoque pertinet. l. uxorem §. codicillis. in fin. ff. de legatis 3. ubi pietas, quæ propriè parẽtum, & filiorum eſt, ut dicemus infrà, eadem quoque dicitur de naturalibus. Et d. l. parentes. ff. de in ius uocãdo. ut filius naturalis nõ poteſt uocare in ius patrem ſine uenia, quia ut ibi dicitur, una omnibus ſeruanda eſt reuerentia. Ex quo Gulielmus Cuneus, Bald. & Angel. & omnes propè dicunt, nihil intereſſe inter filium merè naturalem, & legitimum in his quæ meram naturam tangunt, cuiuſmodi eſt reuerentia, & affectus naturalis. Id quod denique uoluit Bald. in l. 1. colũ. 14. verſic. pone, filius. C. de confeſſ. quòd ſicut pater legitimus, & naturalis poteſt reuocare confeſſionem criminis de filio factam, & probare contrarium, per multa iura, quæ illic allegat, ita & pater merè naturalis, cùm natura ſit cõmunis, per dictum §. in omni-
13 bus. † Et huc quoque facit quod ſcribit idem Bald. conſilio ducenteſimo ſexageſimo ſexto, ad euidentiam præmitt. col. 3. verſicul. præterea, ſicut patri. lib. tertio. Vt tamen non prætermittam ſæpe accidiſſe, ut parentes uehemẽtiùs amarẽt ſuos filios naturales, & illegitimos, quam legitimos. Quod Pelopem, & Hebiũ feciſſe tradit Plutarchus Parallelorum capite ſexageſimo ſecundo, & ſequenti authoritate Doſithei in Pelopidarum lib. in libro tertio rerum Italicarum.

Cauſa

CAVSA VIGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

1 *Pœnæ aut omnino remittendæ, aut certè minuendæ his qui compatres receptauerunt et defenderunt.*
Quid de commatre.
Quid de filio spirituali,
Quid item de alijs spirituali uinculo innctis.
Et quid, si contra leges, statuta, et consuetudines id fiat.

2 *Pater spiritualis amandus non secus, quàm carnalis.*
Patrem spiritualem occidens, ut parricida punitur.

3 *Filius, ut non potest uocare in ius patrem aut matrem naturalem, si uenia, ita nec patrem, nec matrem spiritualem.*

4 *Patrem naturalem non potest quis furti actione conuenire, cùm reuerentia actionem excludat.*

5 *Iudex uel hoc ipso recusari potest quòd sit compater, siue pater, aut filius spiritualis partis aduersæ.*
Limit.
In quo mos patriæ considerandus.

6 *Pater spiritualis an sit idoneus testis. In utranque partem copiosissime et nu. 7.*

8 *Pater spiritualis non omnino repellendus à testimonio ferendo, sed eius fides non est usquequaque integra.*
Compatres non sunt testes omni exceptione maiores.

9 *Patres spirituales tenẽtur alere filios, quos ex sacro fõte susceperũt.*
Actio honoraria prodita contra compatres.

10 *Patres spirituales nõ possunt cõueniri, ut si inquãtũ facere possunt.*

11 *Mulier potest accusare occisorem sui compatris, ut alias suorum iniuriam prosequi.*

12 *Compatrem, patremq; ac filios naturales recipiant, mitiùs puniendus, cum ad id affectione ducatur.*

1 VIGESIMOPRIMO, non temerè contenderim id quod diximus non solum in consanguineis naturalibus, & (vt uulgò loquimur) carnalibus obtinere, sed & in patribus, matribus, & filiis spiritualibus, quos uulgò patrinos, matrinas, & filiolos uocamus, atque in eis quo

quos compatres, & cõmatres etiam vulgò appellamus, alijs q; huiusce modi spũali uinculo iunctis. Qua in sententia fuit Pau. cast. consil. 229. uiso suprascripto pũcto, & contentis in eo, col. 4. versi. & confirmantur prædicta, lib. 1. dum dicit, quòd sicut ei paretur qui receptauit bãnitum cognatum, per l. 2. ff. de recept. & dictum est in præcedenti causa, ita & ei qui compatrem receptauit, eademq; ut dicit ratione uti etiam, inquit, qui promisit quempiam defendere aduersus omnes, non intelligitur promittere aduersus compatrem, sicut nec aduersus se, & suos, per nota. in cap. petitio, de iureiuran. cum simil. In qua re multa hic repetẽda ducimus, quæ & nos quoque diximus in nostris commentariis, in l. si unquam, in ver. susceperit liberos utpotè & hic admodũ necessaria.

2 † Primùm, quòd, ut scribitur in ca. primo. 30. q. 3. ita debet diligere homo eum, qui ipsum de sacro fonte suscepit, sicut patrem. Quin & glossa in cap sequenti, incipiẽte, Pyctatium. in uerbo, multò magis, dicit argumento illius tex. patrem spiritualem esse magis diligendũ, quàm carnalem, nec huic rei obesse quod ca. superiori dicitur æquè esse diligendum. Non enim propterea tollit, quin plus diligi debeat. Subditq; paulò pòst, plus deferendum esse patri spirituali, in exhibitione reuerentiæ, quam ipsi carnali. Et illam glossam dicit singularem Barbat. in l. 2. colum. 7. ff. de verborum obligationibus, & in repetitiõe l. cùm acutissimi colum. 116. versicu. & ad hoc allego C. de fideicom. Quanquam & huic similis est alia singularis glo. in cap. qui dormierit, uigesimaseptima quæstione secunda, inquiens affinitatem spiritualem maiorem, & superiorem esse, quàm carnalem. Ideoq; & alibi gl. in cap. aut facta. in verbo, parentem, de pœnitentia, distinctione prima, dicit per textum in dicto capit Pyctacium. non minus esse puniendum qui occidit patrem spiritualem, quàm qui carnalem. Quam quidem glos. singularem sequitur Alexander in additionibus ad Bartolum in leg. diuus, & eodem etiam accedit Hippolytus Marsiliẽ.

3 in fine. ff. de patricid. † Hinc ex sententia multorum, maximi

maximi in legibus nominis, quemadmodum filius non potest in ius uocare patrem, aut matrem naturalem sine uenia, ita nec patrem, aut matrem spiritualem. Huius opinionis, fuerunt celeberrimi Iureconsulti, Guliel. Cuneus bal. & Angel. Pau. cast. Roma. Alex. & Ias. in. l. generaliter. ff. de in ius uoc. Angel. & Fulgo. in. l. adoptiuum per illum sing. tex. ff. eod. tit. Alex. in. l. 1. in prin. C. eod. tit. Ang. Are. in. §. pœnales, col. 4. versi. ex quo infertur. &. c. ibi Ias. col. 10. ver. nunquid ergo, & Zasius co. 2. & Ludo. Gomes col. 11. ver. & omnia prædicta, instit. de act. & Benedict. in repe. c. Raynutius, in uerbo, & uxorē nomine Adelasiam. in. 1. glo. nume. 765. Paris à Puteo in
4 tract. Syndicatus, in uerbo, suspicio, col. vlt. † Quāuis Io. Fab. in. d. §. pœnales, versi. & in eum. in prin. dicit nō esse necessariam ueniæ petitionem, cum non reperiatur iure cautum, curialibus tamen (ut ipse loquitur) esse, ut petatur, sed & quod non requiratur ueniæ petitio, tenuit Roma. sibi contrarius in. l. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius uoc. Sed prima opin. cōior est, & verior, quam & confirmat quod scribit bal. in. c. 1. §. ult. col. 4. uer. dubitatur tādem. tit. de prohib. feu. alie. per Fed. quòd cum reuerētia actionem furti excludat, ideo non possit propterea quis patrem spiritualem actione furti conuenire, arg. l. nō de-
5 bet. ff. de dol. † Quadrat & superioribus, quod pleriq; nō contemnendæ authoritatis uiri scripserunt, posse recusari iudicem compatrem, siue patrem, aut filium spiritualem partis aduersæ. Nam id uoluit Spec. tit. de appel. §. nunc dicamus. versic. circa hoc autem, in 2. parte, & sentit in tit. de relat. §. qualiter, in tertia forma, incip. sanctissimo, &. c. nouerit sanctitas uestra, &c. & Ioā and. qui id tamen dubiū esse dicit in. c. Romana. §. quod si obiiciatur. & ibi Domi. col. pen. versic. in fin. glo. & ex primo, de appel. lib. 6. & in. c. cùm speciali, super 4. glo. & ibi etiam Imol. col. 5. uer. & nota. quòd ut etiam, Panor. col. 2. ver. & pone exemplum, Phil. Dec. col. 2. eod. tit. Imol. in caprudentiā, col. 6. versi. in gl. duobus, de offi. deleg. Philip. in. c. postremo, col. vlt. de appel. Firmia. in tract. de epis.
in 4.

in 4. parte, lib. 4. col. 3. versi. secunda si est compater, & in suo fertili indice, seu mauis repertorio, in verbo, compater, versi. 13. & Ias. in. l. cùm apertissimi, col. 3. ver. sexta causa. C. de iud. aened. in repet. d. c. Raynutius, in verbo, in eodem de testamento relinquens. huius initij 2. nu. 20. de testa. ubi tamen id dicit tum demum procedere, si ex more patriæ tāta ex hac necessitudine oriatur amicitia,
6 quanta inter consanguineos. † Quin & non parum multi maxime authoritatis fuerunt in ea sententia, ut existima rint istos non esse testes idoneos, in hac enim fuit bal. in d. l. generaliter. ff. de in ius uoc. & ibi Alex. col. 2. uers. ex ista æquiparatiōe, Saly. in. l. testis idoneus. ff. de testi. per tex. in. l. si quis alūnam, & ibi no. C. de nupt. & Raph. Fulgos. in. l. 4. §. prætor ait. ff. de in ius uocā. Alex. subdubius tamen, cōsi. 143. quoniā abunde, & rectè concluſum, col. 2 uer. quidā ēt ex illis testibus, lib. 2. & consi. 34. uiso processu causæ uertentis inter Cer. co. 6. uer. ad hoc ēt accederet, lib. 3. ubi tamen dicit in ea re non se facere magnū fundamentū. Phil. Fran. qui id dicit sing. in. c. 1. in princ. col. 3. uer. in glo. in verbo, spiritualē, de cogna. spir. lib. 6. Bertran. consi. 178. uiso processu, nu. 13. lib. 2. & Matthæ. Afflict. in consti. Siciliæ, cuius est exordiū, mores dissolu
7 tē uiuentiū, uer. 30. † Contrariū tamen tenuerūt alii multi, & numero & authoritate superiores, & nōnulli ex illis. s. Bar. consi. 92. in qōne vertente inter dñm Simonē, col. 3. uer. nec obstat qd' iple est Sanctolus pater. & bal. sibi contrarius in. l. parentes, col. 2. uer. quæro igitur utrū lex nostra, & ibi ēt Saly. sibi quoq; cōtrarius. C. de testi. idem Saly. & Flo. in. d. l. testis idoneus. ff. eo. Rom. Alex. sibi contrarius. Soci. & Ias. in d. l. generaliter. ff. de in ius uoc. Io. Ana. in. c cùm dilectus, col. ult. de accus. alter. Io. Plat. in. §. testes. instit. de test. Alber. Maleta. in tracta. de testi. in 1. parte 2. partis, col. 8. in paruis, uer. sed quid erit de patre. Alex. in addi. Bar. in. l. legibus. ff. de testi. & cōs. 42. in cā & lite uertēte, co. ult. uer. nec obstat quòd unus, lib. 4. & cōsi. 125. uiso themate, col. 2. lib. 4. & consil. 186. uiso processu causæ uertentis inter Ser Ioannem, col. 2.
uer.

uer.non obstat ēt si diceretur,lib.7.Frā.Arc.in c.cū oportet,col.4.uer.nunquid aūt consanguinitas, de accusat. Corn.cōs.61.uisa copia processus,col.3.ver.ostēsa itaq; lib.3.Cepola causarū ciuiliū,consil.5.in qōne uertente, col.1.uer.nec etiam ex eo,& Fely.in c.cùm nuntius,col.1.uer.& inquantū Doct.de testi.& Iaſ.in d.l.cum apertissimi,col.2.uer.facit quod singulariter.C.de iudi.& in d.§.pœnales,ubi suprà,instit.de actio. Carol.Ruin.cōs.81.uiso processu,col.7.nume.19.lib.3.Lafrā.Oria.in repet.c.quoniā contra falsam,in materia testiū, de probat. Aufrer.in trac.de reprobationibus testiū,in litera p,uer. pater spūalis.Bened.in d.c.Raynutius,in nerbo, & uxorem nomine Adelasiam,nu.767.Steph. Bertran. sibi ité contrarius,cons.300.nobilis,non multò ante fi.lib.2.& nouissimè Viglius Phrygius in.§.pater,in gl.1.in fi.insti.
8 de testa.† Quia in re illud uerissimū esse existimo, quod traditum est à Fulg.consi.11.emphyteuta, ad mediū,nō omnino hos repellendos esse,sed eorum fidem nō esse usquequaq; integram,quod,& ipsum quoq; uoluerunt Alex.consil.237.perspectis his,col.ult.uer.& posita, lib. 6.& Firm.in d.suo repertorio,in uerbo,compater, uersi. 14.Phil.Dec.qui id dicit relinqui arbitrio iudicis,in capcum speciali,col.2.uer.14.tertiò Abbas concludit.de appel.Fran.Ripa in.l.admonendi,nu.181.ff.de iureiur.Alciat.dum dicit illos non esse omni exceptione maiores, in d.l.1.in prin.C.de in ius uoc.At Franc.Cur.in d.tract. de testibus,concl.30.adeo obscurus,ut uix intelligi possit,quid ipse sentiat,licet in hanc partem inclinare uidea
9 tur.† Adde & tu superioribus quòd huiusmodi patres spirituales hos filios tenentur alere,ut patres naturales,ex sententia Ioan.Fab.in.l.1.C.de alien.lib. & Bal. qui tamen dubitat,in authen.nisi rogati col.ult.C. ad Trebell. Philip.Franc.qui id dicit no.in d.c.1.de cogna. spiri.lib. 6.Nicol.Perus.& ipse quoq; notabūdus in tract. succes. ab intesta.char.3.in paruis,uersi.septima,& ultima species,Barba.in repe.c.Raynutius,col.37.uersi. & adduco, de test.Fran.Cur.in d.tract.de testi.conclu.30.ad finē.

Catel.

Catel.Cot.qui id singu.dicit in memo.inci.cōmater.Budeus uir utiq; admirandus in li.1.de Philogia, ubi scribit Proditā esse quandam actionem honorariam, ad horum nutrimentum,si egeant,& nouissime Ludo.Gosia.consi. 13.in hac causa.col.2.nu.18.licēt contrariuu non obscu
10 re uideatur tenere Bened in repet.d.c.Raynutius. in uerbo,& uxore nomine Adelasiam.nu.767.† Sed, & adde, quod ipse Io.Fab.tradit,in §.sunt prætereà.ver.sed si qs col.1.& ibi quoq; Ioan.Plat.& Ang.Arc.uterque item. colu.1. Insti.de actio.quòd hæc personæ spirituales, de quibus loquimur,non possunt conueniri nisi inquantum facere possunt,quemadmodū nec parentes naturales, de quibus ī d.§.Et quod itē Barb. cōstāter firmauit in repe. com.hos filios naturales excludere substitutos.Sed huic sententiæ aperté resistit Bal.in d.authēt. nisi rogati. col. pe.ver.sed tunc quæro. C. ad Trebell. & pleriq; omnes quos tibi colligimus in d.l.si unquam.in uerbo,susce-
11 rit liberos.num.26.incip.nec item spirituales.† Sed quod minimè dubium est nostris legū interpretibus,licet nulla lege cautū sit, mulier pōt accusare occisorē sui cōpatris, vt aliàs suorū iniuriam prosequi,id.n.magna authoritate scribit Bal.in l.1.co.12.ver.sed an commater C.qui accu. nō possi.Rom.loquēs de filia spirituali,in l.quāuis.col.vl. ff.de in ius uocan. Alex.d.consi.34.ubi suprà citanimus, lib.3.Io.Ana.in d.c.cùm dilectus col.vlt.de accu. Bertra. Laud.in addi.Albert.Gand.in ti.qui accu.possi.c.3.Iaſ.in d.l.generaliter. col.1.ff.de in ius uocan.& l.apertissimi. col.2.ver.6.cā C.de iudi.ubi id dicit sing.sed utrobiq; eter
12 rāter citat Bal.ī l.1.C.unde vi. Catel.Cota,qui, & hoc dicit sing.i dict.memor.cōmater.& Steph.Berte.cōs.178. li.2. Cætera aūt hos spirituales necessarios tāgētia uidebis in dictis nostris cōmētariis in d.l. si unqua. Sed quod ad hunc nostrum casum specialiter pertinet,sequendū arbitror Paul. Cast. qui hoc casu mitius puniēdū cēset, qui comparres,patresq; ac filios spirituales receptarnat, neque enim deesse affectionem,quæ illos moueat.

Causa

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAVSA VIGESIMASECVNDA.

SVMMARII.

1 Amicorum causa facit, ut eorum causa admissum, minùs sit puniendum.
2 Amicitiæ, quàm fraternitatis, arctius vinculum.
3 Societatum omnium quæ nam præstantissima.
4 Amicitiam propinquitatis anteferendam.
5 Charitas necessitudini in ordine scripturæ prælata.
6 Amicitiæ fraternæ nodus herculanus.
7 Darij uxor, Intaphernis, fratrem præfert et viro et filijs.
8 Fratres sororesq; dulcissimi dicuntur.
9 Frater fratri in periculis ferè adest.
10 Amicitia æquat aut superat fraternam affectionem, et nu. 13.
11 Frater dicitur quasi ferè alter, amicus, alter ipse.
12 Frater ex commilitio amicior factus, si fratri commilitoni quidpiã donauerit, id in peculio castrensi habendum.
14 Amicus amico non inutiliter stipulari potest.
15 Stipulari pijs locis, et causis quilibet potest verbis directis.
16 Amicus uicem procuratoris obtinet.
17 Amico per amicum potest acquiri.
18 Pacisci amicus pro amico non potest Iasoni.
19 Amici quæ faciunt, nihil differunt ab his, quæ nos facimus.
20 Stipulatio nõ solùm amici, sed et extranei ab eo ratificata pro quo fuit interposita, æquè prodesse debet atq; stipulatio procuratoris qui mandatum ab initio habuit, ut ratihabitio retrotrahatur.
21 Frater fratri stipulari an et quando possit.
22 Filiorum appellatione, veniunt nepotes, quos testator ob singularem amorem filios nominabat ac tractabat.
23 Inter amicos locum habet quicquid à iure statuitur inter coniunctos et necessarios ratione affectionis sanguinis.
24 Ab amico relictum, præsumitur relictum contemplatione personæ.
25 Amicum suum si quis relinquat executorem sui testamẽti, sub nomine dignitatis, uidetur non dignitatẽ, sed amicitiam cõsiderasse. Et an mortuo executor, transeat officium in successorem in dignitate.
26 Amici legata ex testamento minùs solemni an capiantur.
27 Amoris

27 Amoris liciti ardor, non habeat uim clausulæ codicillaris, modo libertatis fauor concurrat.
28 Amoris liciti ardor, uim habet reuocationis clausulæ derogatoriæ, in primo testamento adpositæ.
29 Legata debentur amicis testatoris, licet hæreditas non fuerit adita ex testamento.
30 Amicus quem testator diligit, ut coniunctum, licet re uera non sit coniunctus, habetur tamen pro coniuncto.
31 Amicitia, et pietas fraterna sint.
32 Amici singulares an veniant appellatione suorum, et nu. 33.
34 Amicus pro amico an admittatur ad agendum sine mandato, cum cautione rati.
35 Absentis coniuncti tacita uoluntas arguitur ex affectione.
36 Amici, et consanguinei pari passu non ambulant Panor. et Alex.
37 Amicus electi, in sine mandato cõfirmatione petere possit eius nõe.
38 Amicus an possit pro amico sine eius mandato impetrare literas ad beneficia.
39 Sacerdos alioqui postulare prohibitus, potest tamen pro coniunctis personis, si necessitas suadeat.
40 Religiosus potest esse procurator pro amico monasterij, etiam laico, sicuti, et pro monasterio, etiam sine abbatis consensu.
41 Agere quis potest sine mandato ad implementum eorum, quæ ad pias causas disponuntur.
42 Amico licet uim illatam coniuncto sibi strictæ amicitiæ, repellere.
43 Amicus etiam inuocatus iniuste potest amicum, resistẽdo etiam de facto, officiali iniustè exequenti.
44 Amicitia tantum operatur in considerandæ affectione, quãtum sanguinis coniunctio.
45 Amicitia intensa maioris est ponderis ad repellendum testem, quàm fraternitas Baldo.
46 Amicitia an semper repellat à testimonio.
47 Iurans defendere alium contra omnem hominem, non tenetur defendere aduersus suos amicos.
48 Mulier sicut non potest pœnam promittere, si non nupserit, nec illi quibuscum est mulier consanguinitas, aut magna amicitia.
49 Stipulatio huiusmodi tum demũ valet, Promitto cẽtũ, si Titius pluribus fecerit, scim Titius ille sit meus consanguineus aut amicus,

50 Amicorum præsentia excludit præsumptionem fraudis, et metus. et nu. 52.
51 Tutor potest bonorum possessionem pupillo delatam repudiare, pupillis amicis intervenientibus.
53 Amicis inuicem contrahentibus fraus. et simulatio plerunque præsumitur.
54 L. cùm acutissimi. an habeat locũ in amico summa amicitia iuncto.
55 Amicus pro amico potest appellare.
56 Amicus procurator constitutus, uidetur tacitè non contradicendo acceptare mandatum.
57 In iudicio si quis agat meo nõe, me sciẽte, et non contradicente, tãdemum uideor id ratũ habere, si inter nos amicitia intercesserit.
58 Donatio et liberalitas præsumitur ratione amicitiæ.
59 Factum in obscuro, ex affectione cuiusque interpretationẽ capit.
60 Amicos nexare, tanti est, quanti consanguineos.
61 Vasallus perdit feudũ si cum amicis domini inimicitias contrahat.
62 Amicitiam quanti fecerint tum Philosophi, tum Iureconsulti.
63 Amicitia paterna qui aliquid impendit, non repetit.
64 Amici sponsi si quid donent sponsæ, sponso quæritur, non sponsæ.
65 Amici parentum possunt petere illorum liberis tutores dari.
66 Amicorum, et consanguineorum opus æquiparatur.
67 Amici adhiberi solent negocijs rebusq; mortalium.
68 Ad amicos qui pertinent, ad nos reuersus intelligitur.
69 Amici absentis uocandi, quado quid fieri debet in eius præiudicium.
70 Amici debitoris absentis an citandi, antequam perueniatur ad secundum decretum.
71 Clàm facere dicitur, qui se opus facturum non denuntiat amicis absentibus, quibus erat denuntiandum.
72 Amicus pro amico admittitur sine mandato ad recuperandã possessionem, quæ spoliatus fuerat absens.
73 Amicis nostra secreta committimus.
74 Amicitia facit, ut uel fernos filios proprios nominemus.
75 Amici conuocandi sunt in contrahendis nuptijs.
76 Amicorum consilio utendum in nostris negotijs.
77 Amicus non cogitur esse aduocatus contra amicum.
78 Amicus præsumitur patrocinari gratis pro amico.
79 Amicis conuocatis factum præsumitur deliberatum.

80 Amici

80 Amici possunt facere hæreditate delata absenti, ut ei decernatur bonorum possessio.
81 Amicus et sine satisdatione admittitur ad allegãdas cãs absentiæ.
82 Amicorum potentia, facit hominem excellentem.
83 Amicus si impediat citationem peruenire ad amicum, tanti est, ac si ipsemet impediret.
84 Amici uerba latam interpretationem admittunt.
85 Amicorum causa patratum, clementius puniendum.
86 Eua an grauius peccarit, quàm Adam.
87 Lysander Lacedæmonius multa facinora cõmisit amicorũ causa.
88 Amici causa, non peccandum, maximè contrà Rempu. Ciceroni.
89 Amicitia improborum reijcienda.

1 VIGESIMOSECVNDO, Si consanguineorum fauor efficit, ut quod propter eos admisimus, nõ si seueriùs puniendum non minus, & amicorũ causa id efficere debet, cum amicitia necessitudini anteponenda, sit aut certè non posthabenda, uel ex Platonis Philosophorum antistitis sniã, in qua etiã fuisse uidetur Solon Athenienſiũ legislator, qui cùm permisisset pro uoluntate cuiusque, nisi sui essent filii, hæredem constitui, ex hoc enim uisus est (ut ait Plutarchus in uita illius) amicitiam propinquitati, & gratiam necessitudini etiam in bonorum successione præferre, praterquam tamen filiorum, quos is excipit. Isocrates orator eximus ad Demonicum scribens, miris effert laudibus Hipponi cum ipsius Demonici patrem, quoniam magis approbat sui studiosos quam propinquitate ulla coniunctos, existimabatq; ad societatem esse potentiorem naturæ legem, mores genere, delectum necessitate. † Nec desunt Latini scriptores huius sententiæ asserrores. Diuus enim Ambrosius (nam à diuis primùm exordiendum est) ait, Plerumque amici se potiùs beneuolentiæ quisque committit, quàm fratris necessitudini Valerius Maximus, author grauissimus, capitul. 7. libr. quatuor. io hæc uerba exorditur, Contemplemur nunc amiciciæ uinculum potens, & prævalidum, neque ulla ex parte sanguinis uiribus inferius,

I 2 ho-

hoc etiam certius, & exploratius, qua illud nascendi fortuitum opus, hoc uniuscuiusque solido iudicio inchoata uoluntas contrahit. Itaq; celerius sine reprehẽsione propinquũ auertere, quã amicũ, quia altera direptio utique iniquitatis, altera utique leuitatis crimini subiecta est. Cũ. n. deserta sit futura uita hoïs nullius amicitiæ cincta præsidio, tã necessariũ subsidiũ temere assumi nõ debet,
3 semel aũt apprehensam rectè sperni non cõuenit. † Sed & utroque prior Tullius, lib. 1. Officiorũ, sanguinis, ait, coniunctio, & beneuolentia deuincit charitate hoïes magnum est. n. eadem habere monumẽta maiorũ, eisdemq; uti sacris, sepulchra habere cõia, sed omnium societatũ nulla præstãtior est, nulla firmior, quàm cũ uiri boni moribus similes sunt familiaritate cõiunctis. Idem quoq; in Lælio, hanc sniam hac item rõne comprobat. Ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia nõ potest, sublata. n. beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis remanet, ergo illud i quo necessario beneuolentia permanet, anteponendũ est ei à quo beneuolentia remoueri potest. Hæc ille. Quòd aũt ex propinquitate beneuolentia tollit possit, imò uerò plerunque tollatur, satis docet illud Ouidii nulgo notissimum, lib. 1. Metamorph.

Fratrum quoque gratia rara est.

Cuius è nostris meminit Barba. consil. 20. illud afferam in medium quod Deo supremo colum. 12. uersicu. cum ergo tempore, lib. 2. & consilio 53. à Ioue principium. columna penultima, lib. 3. & consi. 87. prope est dominus, columna tertia, uersi. & in hoc fratre, libr. 4. Secundùm quam sententiam, Treuellius Pollio in Claudio, uice miraculi esse opinatur fratres amare, cum dicit, Amauit, & fratres, iam potest esse dignum miraculo. † Id quod aper
4 tè ex Ciceronis sententia, & argumento demonstrat amicitiam propinquitati longo esse interuallo præferẽdam. Quod & recentiores Theologi astruunt, qui cùm ordine charitatis differunt, censent coniunctos sanguine in his duntaxat, quæ ipsam concernunt, amicis anteponendos in cæteris postponendos arbitrantur, ut licet uidere

dere per diuũ Tho. 2. 2. q. 27. & Ant. Flo. in 4. parte summæ tit. 6. c. 5. §. 6. At alibi idem diuus Tho. in eo uidelicet opusculo, quod scripsit de dilectiõe Dei, & proximi, simpliciter asserit amicitiã consanguinitati præponderare.
5 † Apud Iurisconsultos, qui ordinẽ scripturæ inspiciendũ iubent. l. generaliter. ff. de fideicõ. liber. cum si. nõ semel reperimus charitatẽ necessitudini i ordine scripturæ prelatam. l. si seruus plurium. §. ulti. ibi, legatarii charitas, & necessitudo. ff. de leg. 1. & l. Theopompus, in illis uerbis, amici mei, & cognati. ff. de dote præleg. & l. sed si plures §. in arrogato, in fi. ibi, amicus, uel cognatus. ff. de uul. & pupil. substit. & l. affectionis, ibi, amicos, uel necessarios. ff. de donat. Et hoc quoq; satis sentire uidetur Panor. in. c. ult. ad fi. de postu. notans ex dicto Vincen. quòd ibi propinquitas profertur amicitiæ, quasi dicat secus esse alibi.
6 † Quid plura? fraterna propinquitas, atq; amicitia cæteras omnes (paternã semper excipio) facilè antecedit, est Hesiodi snia in eo opere cui titulus est. Ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μηδ' ἑταίρισσάτω ἔτον ποιεῖσθαι ἑτάιρον,

Sed nec germano quisquam est æquandus amori.

Cui accedens Mycipsa in oratiõe, quã moriens ad filios habuit, apud Sallust. in Iugurtha, inquit. Quis aũtẽ amicitior, quàm frater fratri? Et Quintilianus anus declamation. 321. Quæ põt amicitia esse tam felix, quæ imitetur fraternitatẽ? certé quoties blandiri uolumus his, qui esse amici uidentur, nulla adulatio præcedere ultra hoc nomen põt, quàm ut fratres uocemus. Et paulo pòst, Nam quid est aliud fraternitas, quà diuisus spũs? Et ut inquit P. Nigidius apud Gell. lib. 12. c. 10. atq; etiam Fest. Pompeius lib. 6. frater dicitur quasi féré alter. Ideoq; Cic. lib. 2. Epist. Famil. ad Cælium, de fratre loquens, Quoniam, inquit, alterum me reliquissem. Quàm copiosè, ut scribit Valer. lib. 5. cap. 1 item 5. in prin. suauitatis illa recorda tio est. In eodẽ domicilio antequã nascereturi habitaui, in iisdem in cunabulis infantiæ tempora peregi, eosdem appellaui parentes, eadem pro me uota excubuerunt, ad rem ex maiorũ imaginibus gloriã traxi, chara est uxor,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dulces liberi, iocũdi amici, accepti affines, sed postea cognitis nulla ét beneuolẽtia accedere debet, quæ priorem
7 exhauriat. †Refert Herodotus in Talia, quòd cùm Darius, qui primus huius noïe fuit, rex Persarũ, Intaphernẽ capite damnasset, eiusq; liberos, atq; oẽm demum eius familiã ad necẽ uinciri iussisset, uxor ipsius Intaphernis illum tandẽ ad eam misericordiã adduxit, ut ei obtulerit unius electionẽ ex uinctis domesticis suis, quẽ uellet liberari, illa aũt ex oĩbus frẽm delegit. quod admiratus rex, ab ea quæsiuit, quãobrẽ uiro filiisq; prætermissis fratrẽ elegisset, ut supersẽsset, qui, & remotiori ab se gradu, quã filii, & minùs iocũdus, quã maritus? cui illa rñdens, Rex (inquit) maritus mihi alius, atq; alii liberi, si hos amisero esse pũt, alius frater parẽtibus meis iã uita defunctis nulla rõne esse põt. Quo rñso delectatus Darius, eum, quẽ mulier optauerat, missum fecit, & filiorũ natu maximũ, cæteris oĩbus interfici iussit. Cui simile est quod Antigone apud Sophoclẽ in fabula eiusdẽ noïs, dicit se frẽm uiro ac filiis anteponere, his. n. amissis alios facilè cõparari, frẽm uerò, si parentes obierint, nunquã sibi nasciturũ esse, Quod, & retulit Aristot. lib. Rhetoric. 3. cap. 46. uersus autem Sophoclis in eam sententiam, hi sunt,

Πόσις μὲν ἂν μοι κατανόντος ἄλλος ἦν.
Καὶ παῖς ἐπ' ἄλλου φωτὸς, εἰ τοῦδ' ἠμπλάκον.
Μητρὸς δ' ἐν ᾅδου, καὶ πατρὸς κεκευθότοιν
Οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς ὅστις ἂν βλαστοίποτε.

Marito mortuo alius esset,
Et alius gnatus, si hunc amittentem.
Sed matre, & patre sepultis
Non potest iterum nasci frater.

8 †Apud Iurisconsultos nõ semel frẽs sororesq; uocantur dulcissimi. l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de leg 2. & l. Thais. §. sorore. ff. de fideicõ. lib. Et alibi charissimi. in eadem. l. Thais. §. lucius, extatq; decisio domin. Rot. nõ ualere renũciationẽ beneficii factam, ut frater liberetur è carceribus, tanquã metu factã, cùm illata fratri cõtumelia, mihi inferri censeatur, per iura quæ allegant decis. 463. dubitatur

9 tatur an ualeat renũciatio, in nouis. †Vetus est apud Platonẽ lib. 2. de Rep. adagiũ, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρέστω, id est, frater uiro adesto, de fido auxilio dici solitũ, quoniam in rebus periculosis uix unquam frater solet deesse fratri. Quod ex Homero sumptũ idem Plato testatur in Protagora, ubi Socr. Prodicũ aduocans, ut Simonidẽ eiusdẽ ciuitatis hoïem à Protagoræ calũnia tueatur, Videor equi (inqt) aduocare te (quẽadmodũ ait Homer.) Scamãdrũ ab Achille obsessũ Simoentẽ aduocasse. 5. lib. Iliados. 21.

φίλε κασίγνητε, σέθεν ἄνερος ἀμφότεροίπερ
σχῶμεν.

id est, ad uerbum,
Dilecte frater fortitudinem uiri ambo
Impediamus.

At Plutarchus in Cæsare tradit Cascam Cæsare retinẽte gladium fratris auxilium uerbis Græcis inuocasse, ἀδελφὲ Κασβέρ.

10 †Verùm hanc tam magnã affectionẽ fraternam superat, aut certè æquat amicitia. Est. n. amicitia ipsa ueluti quædam fraternitas, ut est tex. in. l. uerũ. in prin. iuncta gl. ff. pro soc. & not. Soci. cõsi. 263. capio primũ, col. 6. uers. sed ad ista rñdeo, & Ias in. l. quæ dotis, colũ. 13. in. 3. casu. ff. sol. mat, Ideoq; quos impensè diligimus, plerũq; frẽs uocamus, ut iã diximus ex Quintiliani sñia, & attestatur Iurisconsultus in. l. nemo, §. 1. ff. de hæred. instit. ubi & illud quoq; dicitur nõ uitiari institõnẽ amici extranei, sub fratris appellatione factã, nec immeritò, nam (ut Menãder
11 ait) puta frẽs ueros amicos. †Propterea quẽadmodũ frater (ut dictũ est) dicitur quasi ferè alter, ita & amicus ueteri prouerbio dicitur alter ipse, quod ad Pythagorã autorẽ pleriq; referũt, alii ad Zenonẽ Stoicorũ principẽ, qui interrogatus quis esset amicus, Alter (inquit) ego, author Laert. Cuius sñiæ meminit Arist. lib. Ethic. 9. cap. itẽ. 9. Idẽ lib. Magnorũ moraliũ, ἔστι γὰρ ὡς φαμεν, ὁ φίλος ἕτερος ὁ γώ, id est, Est enim, ut dicere solemus, amicus alter ego. & Cic. in Lælio, & diuus Hierony. ad Augustinũ sic scribẽs, Cum amico quasi cũ altero se esse loquendũ, & è nostris Barb. consi. 3. clementissimi Dei patri nostri,

Universidad de Deusto
Biblioteca

col.5.ver.itē adduco iura,lib.2.& in repe.c. Raynutius, quam Ioannā uocant.de test.& in repet.l.cū acutissimi, col.11.ver.& si uerbis daretur audacia.C.de fideicō. Cui simile est quod Pythagoras effici in amicitia uolebat, ut
12 unus fiat ex pluribus,sicuti tradit Tul.li.1.offic.† Quid? quòd leges pluris æstimarunt amicitiā,quàm fraternitatem,ut quæ sanxerint magis amicitiæ,atq; cōsortij rōnē esse habendā,quàm fraternitatis, ad metiendā qualitatē rerum à fratre,eodemq; cōmilitone donatarū,ut est text. not.in.l.cū allegas.C.de castrē.pecul.lib.12.ubi si frater ex cōmilitio amicitior factus, fratri cōmilitoni quidpiā donauerit,id in peculio castrensi habendū est,cōsiderata potiùs qualitate amicitiæ ex militia auctæ,quā fraternitatis,estq; oīno similis tex.nisi quòd gñaliter de agnatis loquitur,in.l.pe.in prin.ff.eo.tit.quarū legū authoritate subnixus Alberi.in.l.sed & hæ personæ.ff.de procu.dicit amicitiam plus habere ponderis, quam fraternitatem.
13 † Iraq; Salomon ille omniū sapientissimus puerb.18.c. in fi.Vir,ait.amicabilis ad societatem magis amicus erit, quàm frater.& Esdras ille propheta,& scriba Hebræus, sermonis ordine palam docuit cedere fraternitatē amicitiæ.cum scribit c.4. Non meminerunt,cum biberūt, charitatem nec fraternitatem.Homerus ille ingeniorū fons uberrimus,suum Odysseæ lib.8.ita claudit.

Ητις που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα
Ἔβλητ᾽, ἐπεὶ ἢ μέν τοι κασιγνήτ᾽ ιο χερείων
Γίνεται, ὃς κεν τοῦρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ,

Quibus significatur amicum,siue sociū gratum, bonum,
14 & prudentem fratre inferiorē non esse.† Ex quibus forsitan plerisq; poterit uideri.quòd sicut frater fratri non inutiliter potest stipulari,quāuis alter alteri stipulari nō possit,ut est glo.no.in.§.2.instit.de stipul.ser.ita & amicus amico nō iefficaciter stipulari poterit. Quæ sententia primò cōfirmari uidebitur per tex.sing nondū ab aliquo (quē uiderim) pōderatū in.l.si libertus artē.ff.de oper. lib.ubi si patronus fuerit stipulatus operas à liberto,qui artē Panthomimi, uel medicinæ exerceat, ea stipulatio

& ad amicos patroni extēditur, quib⁹ ludos edētibus, vel ægrotātibus uidetur ipse patronus fuisse stipulatus liber tū operā gratuitā præbiturum. si ergo ex stipulatione in fauorem amicorum præsumpta, atque coniurata tātùm, quis amicis obligatur. multò magis est stipulatione pro amicis expresse facta, & quæ reuera interuenit, ne plus ualeat ptæsumptio in casu præsumpto,quàm ueritas ī ea su uero,habeatq; tacitum plus roboris atque uiriū,quàm
15 expressum,contra tex.in l qui ad certum.ff.loca.& l. filio.ff.de lib.& posthumis.cum similibus.† Hanc opinionem secundò adiuuat hæc ratio,Si id facit pietas,siue pia causa,ut alter alteri possit stipulari,ut certé facit, per gl. in ca.quoties cordis oculus.in uerbo,ex parte.1.q.7.per quam dicit Bal.in l.illud,col.2.versi.ego addo. C.de sacrosc.eccles. quòd etiā uerbis directis potest quilibet stipulari pijs locis, & causis,& ad hoc facit illā sing.& post eū Barb.consi.87.propè est dominus,col.2.lib.4.de quo plenius dicemus in priuilegijs piæ causæ,consequens est, ut id quoque amicitia efficiat. Sunt.n.amicitia, & pietas quadam cognatione connexæ,& quodammodo fraterni zāt cuius rei etsi deessent alia testimonia, illud sanè ad id probandum sufficeret,quòd quemadmodū amicitia dijs, & parentibus peculiariter priuatimq; debetur,utpote cū duobus præceptis decalogi,primo,scilicet primæ tabulę, & primo item secundæ tabulæ speciatim præcipiatur,ita & pietas propriè,& ueluti domesticè erga deos,& parentes dicitur,ut perspicuū est omnibus,& probatur.Primū quidē de Deo,per id quod scribit Cicero ī Topicis,æquitatē tripartitā,quòd una ad superos,deos quæ pietas appellatur,&c. Et quod ī libris quos scripsit.De natura deorū.in multis locis ostēdit pietatē obseruari,potissimū circa obseruātiā diuini cultus,quod,& diuus Augustinus sę pius scriptū reliquit,& præsertī in libris De ciuitate Dei, & ī eo li.qui Enchiridiō scribitur, vbi,& eādē dicit appellari,quæ à Græcis Δ'οσέβεια,uel certè θεοσέβεια dicitur, quarū utraq; ad religionē,& ad Deū ptinet.Ideoq; Speusippus Platonis discipulus ī ipsius Platonis diffinitiōibus,

hanc

hãc ita describit, Pietas ẽ iustitia erga Deũ, uolũtariã ue
nerato Dei rectã honoris diuini sciẽtiã. Et hoc minirũ cõ
firmat, quod legũ interpretes dixerũt, piã causam definié
tes, tã super l. 1. C. de sacro. eccles. & in auth. similiter. C.
ad leg. quàm alibi sæpe, illã uidelicet ad Deum ferè refe-
rẽtes. Et sanè semper dicitur relictũ in piã causam, quod
Deo relinquitur, ut dicit Petr. Peru. in tractatu canoni.
episc. c. 10. per tex. in l. 1. §. ad municipium. ff. ad leg. falc.
& sequitur Firm. in trac. de epis. in 4. parte, lib. 4. in 31. q.
uer. congruenter, cum multis alijs concor. à me collectis
in cõmentarijs piæ causæ, propterea tex. in §. quia uerò
multũ. in authen. vt sine prohib. mat. appellat impietatẽ,
Dei offensionem. Secũdum de parentibus satis nostris
legibus (ne longè exempla repetamus) comprobatur ĩ l.
2. ff. de inoffi. testa. & in l. pen. ff. de obse. lib. ubi hæc uer
ba scribũtur. Nam pietatem lib. parentibus debẽt. cui cõ
cinnens Seneca lib. 6. de beneficijs, Debemus, inquit, pa-
rẽtibus nostris pietatem. Pietas ergo (ut iterũ dicamus)
& amicitia cum ijsdem propriè debeantur, fraternizant.
Nõ mirum igitur, si Tullius parens eloquentiæ, qui no-
minũ proprietates probè intellexit, hoc pietatis nomen,
cum ad amicum scriberet, studiosè vsurpauit in epistola
ad Lentulum, quæ prima est familiarum epistolarum.
• Ego, inquit, omni officio, ac potius pietate erga te
16 cæteris satisfacio omnibus. † Huic item opinioni tertiò
adstipulatur, quòd amicus uicem procuratoris obtinet,
vtpote qui sine mandato id possit facere, quòd procura-
tor, etiam cum mandato, ut paulò infra dicetur. Sed pro-
curator non solum potest domino stipulari, sed & id in
dubio, cũ res illius agit, facere intelligitur, l. post dotẽ, &
ibi doctor. ff. solu. matrim. cũ sim. Ergo & amicus id põt.
17 † Facit quartò tex. no. in l. si vnus. §. 1. iuncta glo. singul. in
verbo, uidemus. ff. de pac. ubi licet alteri per liberã perso
nam acquiri non possit, l. ult. C. de acquir. poss. cum si. po
test tamẽ amico per amicũ, ea potissimũ ratione, quia satis
uidetur alicui acquiri, quod amico ipsius acquiritur. Quã
quã Bal. & Aug. ibi cã glo. uideãtur intelligere, qũ amico
acqui-

acquritur liberatio eiꝰ rei, ĩ qua propter me grauabatur,
uerbi gratia, quia pro me sideiusserat, in quo casu loqui-
tur tex. ibi. Sed utcũq; ea gl. ĩtelligatur, est proculdubio
in rõne amicitiæ maiorẽ in modum notãda, atque (quod
18 monent ipsi Bal. & Aug.) menti tenenda. † Sed Iaso. ibi il-
lud nõ admittit, dicens hmõi interesse amicitiæ non satis
esse, ut quis alteri stipulari possit, uel pacisci, ut uoluit
glo. not. in. l. fideiussoris, in uerbo, neq; enim, & ibi doct.
ff. eod. & uidetur esse tex. in l. 3. §. sed & si forte. ff. iudic.
19 sol. † Sed & quintò ad supradictam sententiã, quæ admit
tit stipulationẽ fratris pro fratre, accedit, quod pulchrè
dicit Bal. cõsi. 431. & quia in accusatione instituta, versi.
quinta ratio, lib. 4. ea quæ fiunt ab amicis nihil ab his di-
stare, quæ nos ipsi facimus. arg. l. cum seruus. ff. de uerb.
20 obl. & l. liberto. ff. de neg. gest. † Sextò, hanc sententiam
fulsit hæc ratio, Ratihabitio sequẽs retrotrahitur, & mã
dato æquiparatur. l. ult. in fi. C. ad Maced. Ergo stipula-
tio non solùm amici, sed & potius extranei ab eo ratifi-
cata, pro quo fuit interposita, æquè debet prodesse, atq;
stipulatio procuratoris, qui mandatũ ab initio habuit, ut
21 ratihabitio retrotrahatur. † Hæc quidẽ scripsi magis ex-
ercendi mei aliorũq; ingenii, quàm ut sperarẽ me legum
peritis persuasurũ amicũ pro amico posse stipulari, cum
nec frater fratri stipulari possit, nisi cũ sunt ĩ eiusdẽ ptã-
te, put ẽt intelligit gl. quã citauimus in §. 1. insti. de stip.
ser. eadẽ uidelicet ratiõe, qua pater filio, quem habet in
ptãte, stipulari põt, & cõtra filius patri, in cuius est ptãte,
& seruus dño, ut est tex. in d. §. 1. & in l. quodcunq;. ff. de
verb. obl. Quòd si filius sit emãcipatus, non põt stipulari
patri, per. l. debitor. §. ult. ff. ad trebel. & uoluit Bart. in. l.
quod dicitur. §. ult. ff. de verb. obl. & Bal. in. l. executorẽ.
col. 3. uersi. si uerò non est præsens. C. de exec. rei iud. ubi
reddit rõnẽ, quia patria ptãs, quæ inuenta est ad acquirẽ
dum, euanuit, subditq; per eandẽ rõnẽ, idem esse in filio
naturali tantũ, ut uidelicet nõ possit patri stipulari, qa in
eo cessat patria ptãs, & utrũq; sequitur Iaso. in d. l. quod-
cũq;, in princ. & in d. l. quod dicitur, col. 13. uersi. quintò
quæritur.

quærit. Nec è diuerso pater filio emãcipato, ut tenuit Petrus Besutius in d. l. quod dicitur, per tex. ibi. si genero, cũ glos. C. de iure dot. & alia quædã quæ allegat, de quo tũ uide Bal. in l. cũ dos. ff. de pac. dot. Bar. Imol. Raph. Cu. Alex. & Iaf. l. quod dicitur, Bar. in l. stipulatio ista hẽre. §. si stipulet. in. 8. fall. ff. de ver. obl. Imo. Pau. Ca. Alexã. & Iaf. in d. l. quodcũq; §. si quis ita, eod. tit. Nec ẽt mater stipulari filio põt, quod sine dubio est, id attestantib⁹ Bar. in l. pactũ dotale. C. de pact. cõuen. & in l. pater, per illum text. eo. Cy. & aliis in l. 2. C. de præt. stip. Bal. in. d. l. executorẽ, & in l. cum dos. ff. de pac. dot. & l. Caius, & ibi Imol. ff. sol. mat. & nemo hactenus contradixit, licẽt uideatur tex. in contrariũ in. d. l. publia. ff. depot. Nec ẽt in contrariũ filius matri, per l. inter socerũ. §. cũ pro se. & ibi Bald. ff. de pact. dot. & in l. debitor. §. ea quæ, & ibi not. Alex. ff. ad trebel. & not. ẽt glo. in l. publia. in prin. in uerbo, filio. ff. depo. Cy. in. d. l. 2. C. de contrahẽ. & cõmittip. & doct. in l. quod dicitur. ff. de verb. obl. Nec deniq; maritus uxori, secundũ Raynal. & Alexã. in l. pactum. C. de pact. cum tamen amor coniugũ cæteros superare uideatur. ut latè diximus in nostris cõmentariis ad l. si vnquam, in præfatione, nu. 12. incip. sed ut redeamus. C. de
22 reuo. dona. †Quid si ostenderimus, uel nostrorũ docto. authoritate, amicitiã superare parentum affectionẽ, quã nullã esse maiorẽ ferunt, ut & latè ostẽdimus in uerbo liberis, nu. 96. incip. nam amicitia, & multis sequi. Sed ut claré id quod proposuimus, liqueat, id primũ scire oportet, esse tex. no. l. alimenta. §. 1. ff. de alimẽ. & cib. leg. ubi licet aliàs appellatione libertorũ non ueniãt liberti libertorũ, ut est tex. in l. pater. §. duobus. ff. de leg. 3. & l. modestinus. ff. de verb. sig. ueniunt tñ liberti libertorũ, quos ex singulari dilectione testator, qui testõ quidquã libertis suis reliquit, ut suos tractabat. & ex hoc no. Bar. in. d. §. duobus. q⁹ licet appellatione filiorũ, non ueniant filii filiorum, id est nepotes. l. quòd si nepotes. ff. de testa. tute. & l. filii, & l. iusta, & l. liberorũ. ff. dẽ uerb. sig. fallit tñ in nepotibus, quos testator ob singularẽ amorem, ut filios nomi-

nominabat, atque tractabat. quod dictum sequitur Alex. ibi in addi. & Rom. in repe. l. si uerò. §. de uiro. in l. 35. fal. in prin. ff. sol. ma. Ex quo facilè colligitur maiorẽ haberi
23 iuſi & singularis adsit dilectio. † Igitur oĩum ſnia, amicitia nulla ex parte ſit neceſſitudini poſthabẽda, ideo quid quid à iure ſtatuitur inter cõiun ctos, & neceſſarios rõne affectionis ſanguinis, hoc ipſum quoq; obtinet inter amicos, ut not. Panormit. uir omnium opinione iuris peritia clariſsimus, in cap. requiſiſti, col. pe. de teſtamen. per glo. ibi, in uerbo præſumitur, & ĩ uerbo, nec eſt. & Alex. in l. exigendi, col. 2. uerſi. & id quod dicitur, & ibi ẽt Iaſ. col. 2. & rurſum col. 5. uerſi. contrariã opinionem, C. de procurat. & Barb. in l. ſciendum, col. 33. uerſi. ego tetigi iſtũ paſſum. ff. de uerbo. oblig. ubi facit ſing. glo. in d. uerbo, præſumitur, & in cap. cũ M. ferra. col. 6. uerſicu. quinimo dico fore. de conſtit. de reſcrip. & in cap. coram nonnulli, col. 5. uerſi. pro déclaratione. de offi. deleg. & in repe. cap. Raynaldus, col. 11⁸. uerſicu. 11. limita. de teſta. & cõ ſil. 75. ſapienter ſcribitur. col. 5. uerſic. item dicit iſte, lib. 4. Fely. in d. cap. quoniam abbas, col. 3. uerſi. capio illud. ubi & illam gloſ. dicit ſingu. & Iaſon in l. ſi res obligata, col. 2. uerſicu. adde aliud. ff. de lega. 1. & in l. Titia. col. 6. uerſi. ultimò circa iſtam. ff. de uerbo. obliga. & conſi. 70. conſtat ex inſtrumento, col. ulti. lib. 1. Alciat. in l. latæ. §. amicos. ff. de uerb. ſignific. Hippo. Marſil. in repe. rub. ff. de fideiuſſ. nume. 234. Ioan. Monteferr. in repet. l. frater
24 à fratre. co. 6. in 4. not. ff. de condic. indeb. † Innititur autem (ut iam diximus) Panor. huius ſentẽtiæ princeps in d. c. requiſiſti, authoritate duarum illarum gloſiar. & alterius, quam poſtea deſignabimus, quæ, & ad hanc rem (de qua tractamus) maximè pertinent, priores quidem in eo ipſo capi. requiſiſti, in uerbo, præſumitur, & in uerbo, nec eſt, quæ dicit quòd ſicut relictũ prælato à cohſanguineo, præſumitur contẽplatione perſonæ nõ eccleſiæ relictum, ut ibi eſt textũ ita, & relictũ ab amico, per text. ad id optimũ in cap. quicunque, quod eſt 2. in prin. cùm

dicit

dicit, atq; amicitia. 12. q.3. quod & ipsum uoluit Inno. in cap.2.col.1.in uerbo,disponere,de sepult. & Bal. post Pet in authen licentiam col.1.C.de epis.& cleri.argu.l.si seruus plurium.in fi.ff.de lega.1.& in l. si quis seruum.§. si inter duos.ff.de leg.2.& l.qui habebat.ff.de reb.dub.& in l.socium qui in eo.§.vlti ff.pro soc.† Altera autē glo. quam citat Pan.in d.c.requisiti,est in c.2.in uerbo, expresserit.de testa.lib.6.quæ dicit,ut ipse Pan.refert,quòd si quis reliquerit executorem testamenti amicum suum, sub nomine dignitatis, uidetur non dignitatem,sed amicitiam considerasse,ideo mortuo ipso executore non trā sit officium in successorē in dignitate, quod & idem uoluit ipse Pan.in c.quoniā abbas.co.2.uer.sed cōclude sic. de offi.de leg.ubi & ad hoc facit no.gl.ī d.uerbo, expresserit,quæ tamen nullā de amico facit mētionē,sed tātùm de propinquo loquitur.† Stat ergo hmōi conclnsio statuta in cōsanguineis,ratiōe affectionis trahi & ad amicos, ex quo & illud manare potest, quòd quemadmodum liberi,nec etiam ceteri capiunt legata ex testamēto minus solenni,l.ult.C.fami.ercisc.& l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto.C.de testam.utpote cum in huiusmodi testamento condito à patre inter liberos, semper intelligitur esse sula codicillaris,ut uoluit gl.reputata sing.in l.cohæredes. §.cum filiæ,in uerbo,non ualuit.in fi.& ibi Imo.& recentiores.ff.de uulg.& pup.Raph.Fulgo.in l.filij.C.famercisc.ubi ponderat gl.similem ibi,in uerbo,ab intestato.& Alex.in l.ult.in 2.col.C.de codi.& idem Alex. & Iason, qui illā gl.dicūt sing.d.§.ex imperfecto.Ita quoq; & alii,ueluti liberorū nō absimiles,ex testō itē minus solēne legata capiūtur,ut uoluit gloss. no.in.l.in testamento.ff. de fidei.liber.quā alibi nō reperiri dicit, & sequitur Bal. in l.si iure.C.de testa.manu.cā quoq; sing.dicit Matthes. ī no.41.nota mirabilē,doct.& Barb.cōsi.3.illud referā in medium quod bellissimè scriptum,est col.3.uersic. ita in proposito,lib.item 3.& Iason in l.1.col.5.uer. & clarius est.C.de sum.tri.& fid.catho.in lec.Ticinensi,& in.l.non dubiū.col.ult.uer.ideo tu respōdeas.C.de testa.& in l.cui alie-

alienam,col.2.in 3.limitatione.C.de leg.Barb.in repetitione dictæ l.cùm acutissimi,dict.col.11.& iterum consi. 22.clementissimum Deum oro,uer.1. dicit in pūcto col. 3.lib.4.qui postea quam dixit eam gl. reputari sing.ab omnibus,subiungit similem esse in d.l.si iura.& pro his esse tex.quē in d.l.cum acutissimi, scribit à nemine usque ad sua tempora fuisse ponderatum in d l.cum alienā. Sed (quod pace illius dixerim) illum ipsum tex.ad hoc lōgo anté interuallo allegauit gl.in d.l. in testamēto,ubi & in eā rē multò melior est tex.quē et ipsum ad hoc facit sing. Rom.in repe.d.§.de uiro.ī 26.fal.in prin.ff. fol.matri. & cōsi.179.amplissime doctor.col.pe.uer. ad quod dicendū
27 moueor. & Mathes.d.not.41. † Hincq; f.ex eo,quod dicit ea gl.in d.l.testamēto,assumit Bal.in d.l.si iure. C.de testa.manu.quòd ardor liciti amoris habet uim clausulæ codicillaris,quod quidē licet non audeat simpliciter affirmare, sed tum demum solum,si libertatis fauor concurrat. Tametsi ipse idē id sine ullo delectu uoluit per eādem glo.ipse Bal.in sua Margarita,in uerbo,Codicillus, uersi.pen.ubi gl.dicit singul.& Roma in illis duobus locis nuper citatis.Alex.in d.l.cùm alienam. col.2.& ibi Iason in d.3.limita.& Barba.in.d.l.cùm acutissimi dict.col. 11.& in repeti.c.Raynaldus.col.118. versi. undecimò limita.de test.& in rubri.de rescrip.in clemen. colum.8.in paruis,& in tracta.de præstan.Card.in 3.quæst.1 partis, col.2.versic.& pro tanto dicit.& iterum col.14. uersic.& quod dixi.& d.consilio 3.col.5.lib.4.& cōsi.77.præclare scribitur.col.2.lib.4. Soci.qui id singu.dicit,an.58.Ioannes.colu.3.versi.accedit,lib.1.Iason qui ubiq; ferè id dicit sing. in d.l.1.C. de sum.tri.& in l.exigendi.in 3.not. uer.2.facit.C.de procur.& in d.l.nō dubiū.C.de testam. & in l.eam quam,col.6.versi.1.fallentia. & iterum col.9. versi.circa decimum casum.C.de fideicom. & in l.verbis ciuilibus,colu.3.uersicul.3. casus.ff.de uulga. & pupil.& in l.si mihi & tibi.§.ī legatis,col.ult.ff.de lega.1.& Fely. in c.1.ad fi.de testib.Catel.Cota in memor. incip. amor licitus,Alcia.in d.l.latæ.§.amicos.ff.de uer.sig. Panthal.

Calde.

Calde.in repe.l.2.col.71,ver.2.loco. C.de rescind.vend. Hippo.Mar.in d.repe.rub.de fideiuss.ubi suprà.& bened. in c.Raynutius,in uerbo,testamentum,huius initij 3.nu. 46.de testa.& Ant.nauer.in repe.l.cum filio,char.4.col.

28 vlt.ff.de lega.1.† Ex hoc quoq; Roma.d.consi.179. quo loco suprà citauimus,aliud depromit,quod & huc pertinet.s.quòd is ardor liciti amoris habet uim reuocationis clausulæ derogatoriæ,in primo testamẽto appositæ.Qꝫ quidem dictũ dicit singu. Ias.in d.l.1.C.de sum.tri.& d.l. exigendi,vbi suprà.C.de procur.& in d.l. mihi & tibi.§. in legatis.col.vlt.ff.de lega.1.& in d.l. non dubium, col. vlt. C.de testa.vbi etiã dicit hoc esse multùm notandum ad declarationem.l.si quis in principio testamenti,cũ his, quæ not.nart.ibi.ff.de leg.3.& in l. sancimus.C.de testa. vbi & ipse Ias.col.pe.uer.id dictũ memorat, & sequitur, licet in d.l.non dubium,dicit se credere non esse verum. Sed id ẽt sequitur Alciat. in d.l. latæ.§.amicos. de verb.

29 sign.† Nec hinc multùm abest,quòd sicut legata debentur uenientibus ab intestato,licet hæreditas ex testamento non fuerit adita,l.1.& ult.C.de codic.cum simi. Ita & amicis testatoris debetur,vt uoluit gl.no.in d.l.eam quã. in uerbo,decimò propter pietatẽ,& affectionẽ, per text. in d.l.in testamento,quam gl.ibi omnes approbãt, quos uide & maximè Ale.& facit sing.Bal.in repe.l.1.colu.14. versi.super 9.q.dicit prædictus doctor.C. de sacros.eccl. Et ultra alios eam not.ad id quòd suprà diximus, pietatẽ,& amicitiã cõparari,ut uidelicet, quæ rationẽ pietatis locum obtinent,ea quoque ratione amicitiæ procedant.

30 † Quibus & proximũ est,quod uoluit Gul. Cu. in d.l.cũ alienã. quẽ & ibi refert & sequitur Alex.col.2.ver. in gl. fi.ibi,æstimat,ubi hinc occasione sumpta,quod tex.ibi dicit legatũ rei alienæ ignorãter factũ nõ ualere,nisi fiat cõiunctæ personæ,scribit q̃ amicus quẽ testator diligit,ut cõiunctum,licet re uera non sit coniunctus,habetur tamen pro coniuncto,in casu d.l. arg.l. si seruus plurium.§.fi. ff. de leg.1.& d.l.nemo.§.1.ff.de hæred.instit.Quod & idem uoluit Fulgo.in d.l.cùm alienã,loquẽs in amico valde dilecto,

lecto,cui uidelicet testator sæpe plus afficitur,quã cõiunctis personis,& ibi etiã Pau.Cast.loquẽs in familiari dilecto,qui lõgo tẽpore seruiuit testatori,& ibi quoq; Ias.in d.3.limit.& Barb.in c.Raynaldus.d.co.11.ubi ad hoc allegat glo.quã dicit ualde sing.in d.l.cũ alienã,quãuis gl. ibi nihil dicat,sed credo quòdvoluerit allegare tex.in d.l. cũ alienã,qui optimè ad hoc facit in illis uerbis,Vel aliæ

30 personæ.† Ad quod faci. quod supra diximus,pietatẽ,et amicitiã ueluti fr.ter nisare, nã ualet legatum rei alienæ ignoranter factũ piæ causæ,ut singul.uoluit Rom.consi. 235.quò ad primũ,col.2.uer.ult.uidẽdũ.per tex.in l.pau lus,ff.de fideicommiss.liber.ubi fauore libertatis ualet legatũ,etiã si testator ignorauerit seruũ, cui libertatẽ reliquit,esse alterius,putans esse suum,ualet aũ argumentũ à relicto libertatis,ad relictũ ad pias causas,ut asserit Bal. in l.proxime,ad fi.ff.de his,quæ in testa.delen.& in l.Titio usufructus.§.ulti.ff.de condit.& demonst.de qua re di

31 cã latius in priuileguis piæ causæ.† Facit præterea, quòd sing.dicit Bal.in l.1.col.12.uersi.quid de singulari amico. C.qui accusa.non poss.quòd singulares amici ueniunt appellatione suorum.Nã amicus amico dicit, Tuus sum in omnibus,& me tuũ esse recognosco, ut dicit glo. in l.coloni,i uerbo,& cuius ipsi sunt C.in quib.cau.li.11.quod dictũ bal.pro sing. cõmendat Firmi.in suo Repertorio, in uerbo,suitas.uersi.32.& Catel.in d.memo.incip.amor licitus, & iterum in alio memor.incip. suorum appellatione. Et idẽ quoq; uoluit per illã gl.in d.l.coloni.barb. in d.l.cũ acutissimi.d.col.11.ubi dicit eã glo.esse scriben dã literis aureis,tacito tamen noĩe bal. Et rursum,co.41. versi.ego superius, ubi facit illã glo.singu.& iterum,col. 49.ver.& ẽt tunc erit,ubi allegat bal.in d.l.1.&hoc dicit probari per tex.in l.hac consultissima,§.si quis antẽ,iuncta d.gl.in d.l.in testamento.C.de testamen. Et idẽ Bartba.in d.l.sciendum,col.41.uersi.secundò partes eligunt, ff.de uerbo.oblig.& in d.c.Raynaldus,ubi supra,& in d. con.77.col.2.li.4.in quibus tribus locis illã glo.pro sing. allegat,suppresso etiam noĩe Bal.& idẽ Barb.d.consi.22.

col.3.versic.primò dicitur, lib.4. ubi dicit illam reputari sing.& Fely. ad hoc allegans d.gl.nulla quoq; Bal. facta mentione in d.c.quoniã abbas,col.2.de offi.deleg. & in c.

33 cùm dilectus,ad fi.de accusat. †Non omitto tamẽ quod Bal.in d.l.1.nu.33.C. qui accus.non poss.dicit, quòd illa gl.abusiue loquitur,nec aliquo iure probatur, & Roma. in repe.d.§.de uiro,ĩ 26.fal.dicit,quòd loquitur referendo cõmunem loquendi cõsuetudinem,& Barb.d.consil. 3.col 6.uersi.& sic existis,& iterũ col.11.uers. nec obstat si quispiam, lib.2.dicit illam gl.quã posteriore loco facit sing.loqui secundũ morem laicorũ & uulgariũ. Nam secundũ iuris dispositionem non ueniunt amici appellatione suorum,secundũ glo.quam etiã in d.col.11.dicit sing. & meliorẽ de iure,in l.si fœmina.C. ad Turpil.ubi tamẽ gloss.nihil omnino de amico loquitur.Sed,& quod ille ge non probatur,asserit Ioã.Ana.in cap.cũ dilectus,col. ulti.de accu.post Bald.in d.l.1.ob idq; subobscurè negat uterque amicum posse accusare pro iniuria illata amico.

34 †Huc quoq; spectat, quod ex multorũ sniã, sicut conductus pro coniuncto admittitur ad agendum sine mandato,cum cautione rati,ut sunt iura uulgata,ita etiam amicus pro amico. Ita uoluit Specu.cuius uel unius authoritas apud oẽs quàm multorũ pluris semper ualuit,titu. de aduo.§.obiicitur,uersi.est,&quartus ordo.Io.And.Ant. Pan.qui tamẽ nutat in c.ult.de postul.Gul.Cun.Cy.ĩ ad di.Bal.Raph.Fulg.& Pau.Cast.in l.sed, & hæ.de procu. & Fely.ĩ c.cũ feria.col.7.uer.nota semper,de consti.Fe. Cy.& Io.Faa.in l.inuitus.& in l.exigendi, & ibi ẽt Salic. Ias.C.de proc.& in l.mãdatũ.C.manda.Bar.n l.non dubium.§.qui alieno.uersi.ita intelligunt,ff.de procu.Bal. in l.maritus,post prin.C. eo.Fulgo.in l. tutori.C.de negot.gest.ubi dicit illũ tex.qui uidetur innuere cõtrarium, intelligi de amico leui amicitia cõiũcto,Pet.Anc.ĩ cle.1.de proc.Pan cõsi.7.tria.circa primũ dub.co.3.uersi.si enim quisquis agẽs,li.2.Alex.in d l.cũ alienã,col.2.C. de lega. Barb.in d.l.cũ acutissimi,col.11.& cõsi.60.illud in medio, affera,col.8.uersi.præterea facit,lib.3.& Soci.(si is est) tractatu

tractatu fallẽtiarũ,regula 219.quæ incipit, lex generaliter loquens,uersi.fallit rõne amicitiæ,& cons.263.capio primum,col.6.uersi.sed ad ista respondeo, dum allegat not.in d.§.qui alieno,& in d.l.exigendi,& Philip. Corn. cõsi.71.primus cõsultationis articulus,col.pe.uers. hinc uidemus,lib.1.& Ias.in d.l. Titia, in prin.col.5.uersi.ulti.

35 circa istam.ff.de uerbo.obligatio. Alcia.in l.latæ.§.amicos ff.de uerbo.signi. †Et ad hoc optimé facit huiusmodi ratio,Non põt uiri alia ratione statutum, ut coniunctus pro coniuncto possit agere sine mandato, quàm propter affectionem,ex qua tacita uolũtas absentis coniuncti argnitur, quia contra ipsius uoluntatem non admitteretur coniunctus, ut est tex.expressus in l.Pomponius §. ulti. ff.de proc. & ita expresse hanc solam huiusce rei rationem esse dicit Pan.in c.nõnulli §.sunt,& alii,col.5.uersi. & ulteriũs ẽt suaderi posset,de consti. ubi,&eadẽ rõne tenet contra cõem opi.admitti concanonicum pro concanonico,cùm ratio admittendi coniunctum militet in cõcananico. Qua ẽt rõne possumus intrepidè asserere amicum pro amico admittendũ, cùm maior sit affectio inter amicos quàm cõiunctos,potiusq; illis nostra negotia cõmittimus,quàm istis,ut satis dictum est,& postea itẽ di-

36 cemus.† Sunt tamen plerique non cõtemnendæ authoritatis uiri,qui multis magnisq; rõnibus, & argumentis contrarium tenuerũt, quos si quis scire uelit,legat Pan. in d.c.ulti,col.3.uersi.aduerte,de postul. qui licet teneat hanc partẽ, dicit tamẽ quòd forte cõtrarium teneretur, legat inquam Alex.in repe.l.sæpe,col.33.uersi.secundò põt saluari dictũ Inno.ff.de re iud. & in sua addi.ad Bar. in d.§.quia alieno. Sed omnibus corũ argumentis,& rõnibus respõdet Iason in d.lexigẽdi,ut ibi uidere poteris.

37 Verùm,primam sniam non minimũ comprobat glos.no. in cap.quàm sit,in uerbo,petere,uersi.sed pone,de elec. lib.6.quæ hic sumpta occasione, quòd tex.ibi statuit, ut electus infra tres menses post cõsensum electioni præsti tum cõfirmationem petat, alioquin electio eo ipso uires amittat,Quæritur,an sit satis,ut electi amicus eius nomine

hanc confirmationem petat sine mandato? & cõcludit satis esse, modo electus ratũ habeat infra illos tres menses,
38 & illã gl. sequitur Dom. ibi. † Nec hinc quidẽ lõgè abest, quod dicit Pan. in c. dura, col. 2. uer. idẽ in literis. de crimi. fal. quòd amicus pro amico põt sine mãdato impetrare literas ad beneficia, ut dicit not. per gl. in c. ad aures, et cap. nonnulli, de rescrip. id quod ẽt dicit Barb. nulla Panor. facta mentione in d. c. Raynaldus. quo loco supra citauimus, & d. consil. 3. col. 11. uersi. nec obstat si quis adduceret, li. 2. & cõsi. 54 à Ioue principium, col. 5. uersi. ergo nullo modo, lib. 4. & ubiq; ad hoc allegat dd. gl. quas in primis locis dicit sing. nec alibi in censura canonica reperiri. Veruntamẽ ille gl. nihil de amico loquuntur, imo dicunt unũquemq; sine delectu posse pro alio sine mandato rescriptum ad beneficia obtinenda. non ẽt ad literas impetrare. & quod de amico dictũ est, longè latéq; examinat ipse Barba. in d. rub. de rescrip. in ele. col. 8. & seq.
39 † His quoque accommodari potest, quod uoluit Host. & post eum Io. And. & Anto. in d. ca. uit. de postul. quòd quẽadmodum sacerdos, alioquin prohibitus postulare, potest tamen pro coniunctis personis, si necessitas imminear, ut est ibi tex. ita ẽt potest pro amico intimo fra-
40 terna charitate dilecto. † Cui accedit quod tradit Innoc. in cap. cum i. & a. de re iud. quòd religiosus potest esse procurator pro amico monasterii, etiam laico, sicuti, & pro monasterio, etiam sine consensu abbatis. sequitur Anton. in cle. & si principalis, & ibi Barba colum. 1. uersi. an autem possit esse arbiter, de rescrip. ubi per hoc dicit quòd religiosus potest esse arbiter inter amicos monasterii, sicuti ubi uertatur utilitas ipsius monasterii, & idem Anto. in c. 1. col. vlt. de synd. & in ca. peruenit, in not. qui fil. sunt legit. Ro. sing. 276. monachus nõ potest, ubi hoc dicit sing. cum aliis concord. adductis per Felyn d. cap. cùm 1. & a. col. antepe. uersic. casus in quibus
41 † Adiuuat quoq; hãc opi. hmõi ratio. Nam quis sine mã dato, potest agere ad implementum eorum, quæ ad pias causas disponũtur, ut est tex. in §. sin aũt qui hoc facere

in authen. de eccl. tit. Spec. ti. de instru. edi. §. nũc uerò aliqua uer. sed nonne quilibet de populo. & post illũ Rom. qui illum tex. dicit sing. cõsi. 69. uiso. quæstionibus in the mate, col. 1. uersi. secũdò principaliter, & expressiùs cõsi. 428. in terminis propositæ cõsultationis. col. 3. uer. 3. ad idem. & alibi fortè latiùs dicemus. Ac iã supra demõstratum satis est, amicitiam, & piam causam æquo iure incedere. Igitur, & hoc quoq; in amicitia, ut in pia causa obti-
42 nere debet. † Confirmantur supradicta, quod quemadmodũ quis potest uim consanguineo illatã impunè propulsare, ut uoluit no. Bal. in l. raptores. per illum text. in 2. no. C. de epi. & cleri. cũ concord. alibi per me traditis. ita, & uim amico magna, & (ut nostri dicunt) stricta amicitia coniuncto illatam licet repellere. Ita no. dicit Bal. in l. ut uim. col. 3. uer. 5. quæritur an liceat. ff. de iusti. & iur. quoniam tales amici (ut ait) æquiparantur cõsanguineis. allegat. d. l. cùm alienã. C. de leg. Et uerì (ut subdit) amici, sunt uera aĩa ĩ pluribus corporibus, ut dicit Aristoteles, quẽ is citat, li. Ethic. 9. c. 8. id quod ipsẽ ferè uerbis refert, & sequitur Barb. in. d. l. cum acutissimi, co. 11. ver. & si uerbis daretur audacia. Sed, & illud Aristotelicũ citat idẽ Bal. in l. imperialẽ. in prin. tit. de prohi. alie. feu. Et illud quoq; dictũ in d. l. ut uim, sequitur Corne. consi. 107. uisa inquisitione, col. 3. uer. quinimo etiã, lib. 1. Idem aũt Bal. alibi, uidelicet in c. cùm inter R. seniorẽ, uer. dicit sta tutũ, de elect. quod amico licet amici sanguinẽ redimere.
43 † Quinetiã plus dicit Bar. (aut quisquis is fuit) ĩ l. deuotũ, in fi. p illũ tex. C. de meta. & epidime. li. 12. ꝙ amicus põt resistere cuicũq; ĩferẽti uim amico, ẽt ĩ rebus. quod dicit esse notãdũ. quod & ibi tenet Io. Plat. per illũ ipsũ tex. & sequitur Corn. d. cõsi. 107. co. 3. ver. quin insuper, & cõsi. 204. ꝙ decisiõe, co. 2. ver. & pro defensiõe, li. 1. uide nar. in d. l. ut uim. & ibi oĩno Claudiũ de ses. & Bal. ĩ repe. l. 1. C. unde vi. Idẽ quoq; Bar. in l. prohibitũ C. de iur. fisc. li. 10. dicit quòd amicꝰ ẽt ĩuocatus põt (sicuti, & cõsanguineus) iuuare amicum resistẽdo ẽt de facto officiali iniustè exequenti, refert, & sequitur Bal. consi. 143. super q. uertente

Universidad de Deusto
Biblioteca

col.2.lib.item 2. ubi per hoc pulchrè dicit, quod amicus amico potest suffragium defensionis impartiri ēt sine re-
44 quisitione.† Et quibus iuncta gl.in d.l.ut uim quæ uolunt in mediēda alterius licita defensione affectionē cōsidera ri,manifestè colligitur tantum operari, amicitiam in cōsi deranda affectione, quantum coniunctionem sanguinis. Ideoq; Bart.in l.culpa caret.ff.de reg.iur.dicit quòd illa glo.nō tātū intelligitur de affectione sanguinis. Quodq; ex ipsius Bart.in eo loco sententia scribit sal.in c.sicut, huius initij 2.col.ult.uer.dicit bart.de iureiur.quò i licitum est consanguineis & amicis etiā non requisitis obsequium motu proprio iuuare. Et idem fermè dicit ipse sald. in c.1.col.ul.uers quæro utrum quis,quod met.cau.Sed si uera dispicimus, longè ualentior est amicitiæ affectio, quàm consanguinitatis, si iustino credimus ita scribenti
45 lib.5.Alij fratres,aut filios,aut parētes defiēt cognatos, alij amicos chariores cognatis,& supra quos; satis dixi mus.† Et Bal.qui cōsi.39.factū super quo cōsiliū petitur, lib.2.dicit fratrē pro fratre admitti testē i causa ciuili,nisi ratione intensæ amiciriæ repellatur.Bal.ergo ad testis repulsionē pluris æstimauit intēsam,ut cū eo loquar,amicitiā, quàm fraternitatē,qua nulla propè charior est,ut dixi mus,cōiunctio. Et idē fermè uoluit Bal.in l. parentes. C. de test.ubi & ad hoc allegat d.l.cùm allegas.C.de cast.pecu.li.12.& idē sal.in l.1.C.de epis. & cler. ubi & in eā rē allegat d.l.cum allegas,& in tractat. de duobus fratribus
46 & barb.in c.repellantur, de accusa.† Sed quoniam hoc prouecti sumus,nonne magna amicitia semper repellit à testimonio,ut uoluit glo.in summa. 3.q.5.& Specul. tit. de testib.§.1.in princip.& sal.in c.1.de testi.uer. quæro nūquid.& Roma.cōsi.405.q.proposita.& Alex.cōsi.73. cā & lite uertēte inter bartolomeū,col.2.vers.nec obstat ēt si dicatur,li.1.Fely.in c.quotiens,col.2.de testib.& ibi cit tex.in l.3.ad prin.ff.de testib.& in §.testiū.4.q.3.cum si. Nulla tamē consanguinitas præter eā, quæ est inter patrēs & liberos,oīno repellit in causis ciuilibus,nisi propter aliud quidpiā aduētitiū,ut plenè not.per legū interpretes

Pretes in d.l.parentes,& per canonū interpretes in c.ac-
47 cedens,huius initij 1.ut lit.nō cōtest.† Nec uidetur à proposito alienū,quod uōluit Ab. antiquus in c.petitio.de iureiurā.quòd si quispiā iurauit aliū defendere cōtra oēm hominē,nō uidetur iurasse,nec teneturillū defendere ad uersus suos ipsius amicos,sicut nec cōtra consanguineos. quod & Pan.ibi.col.vlt ver.non tamē placet, admittit in magna amicitia cōiunctis, ad quos ipse iurās uidetur, eā dē,quā ad seipsum habere affectionem allegat no. in d.l. sed & hæ ff.de procur.& alia iura. & sequitur barb. in d. l.cū acutissimi,col.91.ver.& faciat quod uoluit.C. de fideicō. ubi & ex hoc no.quòd æquiparantur sanguinis cō iunctio,& magna amicitia.Et idem uoluit nulla prædicto
48 rum doc.facta mentione Io. Montefer.in repe.l. frater à fratre.col.6.ff.de condi.indeb.† Confine est & quod uoluit Cy.in l.ult.col.pe.in 8.q. C. de sponsal. quòd sicut mulier non potest pœnam promittere si non nupserit, quia matrimonia debent esse libera,ut ibi no.& in l.Titia. ff.de uerb.obli.sic nec illi quibuscum est mulieri consanguinitas,aut magna amicitia,propter quos, ne uidelicet ipsi soluēdo pœnā,incōmodū paterētur,nuberet mulier, quod & idē uoluit bar.i d.l.Titia,post prin.& ibi quoq; Ang.in prin.Frā.Are.col.6.ver.in ea gl.ibi,& Io.And.in
49 c.gēma,ad fi.ver.alii loquūtur,de spōsa.& ibi etiā expresse Collec.& Pan.col.3.ver.uenio ad secūdū.† Cui & simile est quod dicit bar.i l.si plagij.ver.quæro si ualeat.ff.de ver.ob.quòd tū demū ualet hmōi stipulatio, Promitto cē tū,si Titius plagiū fecerit,cū Titius ille sit meus cōsangui
50 neus,aut amicus,ut quiverebitur facere plagiū,ne incidā in pœnā.† Adde quòd sicut consanguineorum præsentia excludit præsūptionē fraudis & metūs.l.Polla, & ibi sal. C.de his quib.ut indi.& idē sal.i l.unica.col.12. ver.sed pone minor.C.de confess.& in c.sicut.col.2.de probat.& cōsi.199.refutatio nō ualuit.li.5.& in c.1.circa mediū, de trāsac.q hoc dicit sing.no.i d.l.Polla. Ita & amicorū quo que l.transactionē,& ibi doctor.C.de trāsact.& bar.in l. 1.C.de præd.cur.lib.10.& sal.in §.itē sacramenta,col.4.

51 uer si.item potest introducere.tit.de pac.iur.fir. †Propterea licet tutor. non possit bonorũ possess. pupillo delatã repudiare.l.tutor.ff.de bon.poss.pôt tamen amicis pupilli interuenientibus,quasi tunc cesset omnis fraudis suspitio, ut uoluit gloss. in d.l.tutor. quam sequitur Bal. in l. pupillorum,post princ.C.de repu hære.& ibi Ias.qui eã facit sing.& idẽ Bal.ĩ rub.C.qui admit.co.2.uer.& ideo de facto dicebam, ubi eã quoque facit sing.ad hoc quod non sufficit amicos esse præsentes,nisi sciãt quid agatur,

52 & intelligant negotiũ.† Et dicit pulchrè Bar.in l.frater à fratre,in ulti.char.uersi.tertiò quæro,ff.de condict.indebi.quòd licet pater sa.non possit emere filio bona,quorũ est legitimus administrator,ĉùm de his non possit filius disponere sine patris authoritate, nec possit pater se authore emere per text.in l.1.ff.de aut.tut. Nec fortè(ut ait)cõtraheretur obligatio etiã naturalis, sicuti dicimus de pupillo contrahente cum tutore,l. pupillus,eo.tit.fallit tamen quando id fieret præsentibus amicis, tanquã esset omnis suspicio,uideaturq; factum palã,& bona fide,per d.l. transactionem.ideo ualeret.l.cum ipse. C.de contrah. empti.quod dictum dicit singu. & memoria dignum Ias.in d.l.frater à fratre.col.22.uersi. signa. tamen unum,in prin.& in l.singularia col.6. versi. pulchrũ,ff.& cert.pet.& in l.pacta nouissima.in 3.not.C.de pac.& in c.1.col.3.uer.confirmo etiã per id tit.qui feud.dar. post.

53 †Sed,& è contrario, quemadmodum inter consanguineos inuicem contrahentes plerunque fraus præsumitur, & simulatio ,l.data, & ibi docto.C.de dona. Bart. & alii in l.post contractum,ff.de donatio. tum simili ita, & inter amicos quoque,ut singu. uoluit Barba.d.consil. 22.col.3.lib.4. & Panor Pic.in repet.d.l.post contractũ.

54 col.12.uersi.ultimò dominus Bart.concludit. † Quod quòd idem Barba.in repe.d.l.cùm acutissimi,col.11.(in qua superius illum sæpe citauimus)dicit quòd lex illa loquens in filio, aut alio descendente hærede instituto, & rogato hæreditatẽ restituere, habet locum in amico grãdi amicitia iũcto. Ad quod citat pleraq; ex his quæ superà dixi-

diximus,dicitq; hoc sibi uideri uerissimũ,& nouum dolẽdum tamen,cp à nemine graui,& eccellenti doct.hoc fuerit auditũ.Quod iterũ scribit,& affirmat col.11.uer.& si uerbis daretur cũ seq.& refert Ias.in.l.exigendi,colũ.5. uer.adde etiam illud.C.de procu.ubi tñ nõ firmat, quin subobscure reprobat idem Ias.in.d.l.titia,in prin. col.5. nu.14.ver. ultimò circa.ff.de uer. obl.& apertius Soci. in repe.l.cum auus,col.3.ff.de condi.& demon.ubi respondet omnibus rõnibus Barb.† Nec silentio prætermittendum id quod dicit Archi.in.c.statuimus, de elec.lib.6.& in.c non solent.2.q.6.quòd licet non audiantur appellantes,nisi quorũ interest,uel quibus est mandatum.l.1. ff.de appel.recip.amicus tamen pro amico pôt appellare.sequitur Luc.Pen.in.l.1.col.2.uer.item scias quòd.C. de castren.pecul.mil.lib.12.Alex.in addi.Barto.in.d.l.2.

56 Et oprime facit glo.ibi,cùm exponit illa uerba quorum interest,ita dicẽdo,uel peculiariter,uel affectione.† His succinere uidetur quod post Pet.uoluit Cy.in.l.inuitus. C.de procu.col.5.uer.ex his pendet,quòd sicut coniunctus procurator constitutus uidetur tacite non contradicendo acceptare mãdatum,licet sit secus in extraneo, per tex.in.l.si filius.§.inuitus.ff.eod. Ita quoque ,si magnus amicus constituatur procurator,ut,s.uideatur(nisi expresse contradicat)mandatum acceptare, & sequitur ibi Bar.in 2.lect.Bal.qui dicit notandum, col.2.uersi.primò quæro,Saly.& Pau.cast.inferuntq; Cy.& Bal.quòd si quis apud amicum eo præsente aliquid relinquat, uidetur ipse amicus huius rei custodiam suscepisse, licet secus in alio uideatur,per tex.in.l.1.§.adeò.ff.de pact.& utrunq; sequitur Pet.Anc.in.c.licet,de procur.lib.6.& in cle.1.eo.tit.sequitur item quod priore loco dictũ est, Ias.in.l.quæ dotis,col.13.in tertio casu.ff.sol.matr.licet contrarium teneat Ant.in cap.ex parte decani,de reseri.

57 & Domi.in.c.qui ad agendum.de procur.lib.6.†Sed,& è diuerso(licet non omnibus inconfesso sit) quod scribit Inno.in eo ipso.c.ex parte decani,de rescrip.quòd si quis me sciente,& non contradicente,meo nomine agat

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in iudicio,uideor id ratum habere,tamen Imo.& Alexā. in l.2.§.uoluntatē,col.2.uer.& de materia.ff.sol.matri
citur haud dubiè istud procedere, qñ inter agentē, & eũ
cuius noīe agitur,esset sanguinis coniunctiõ, sicut etiam
si inter eos esset amicitia,ut nō.Cy.in l.in adoptione.ff.
58 de adopt.† Ad hæc,ut præsumitur donatio, & liberalitas
rõne coniunctionis sanguinis.l.si seruus cõis.ff.de dona.
inter uir & ux.cum concor.per me alibi traditis,alias au
tem secus.l.cũ de indebito.ff.de proba.cum si. Ita ēt ra
tione amicitiæ,ut uoluit Bal.in l.2.in 1.q.C.de iure dot.
allegat glo.in l.cùm quid.ff.si cer.pet.quæ nihil de ami
co dicit. & idē uoluit ipse Bal.in l.1.ver.quæro.C.ad vel
leia.& in.c.si caurio,col.1.uersi.quæro nunquid teneat,
de fide instr.ubi ēt allegat not.in.d.l.cum quid.Sed & id
uoluit glo.quam non allegat in.l.aurelius.§.titius.ff.de
ali.leg.extendens illum tex.loquentē in sanguine cõun
59 ctis,ad coniunctos amicitia & charitate.† Et bene facit
ad hoc tex.quē ea gl.allegat in.l.si seruus pluriũ.§.ulti.
(quem suprà citauimus) ff.de leg.1.ubi ēt glo.põderat,
& tex.in.l.pe.in prin.ff.de ali.lega.& quod uoluit glo.in
l.si is quĩ.§.1.in uerbo maxime.ff.de reb.dub.& alia gl.
in.l.semper in stipulationibus.ff.de verb.sig.quæ intelli
git tex.ibi dicentem,quòd in stipulationibus, & cæteris
contractibus id sequimur quod actũ est,deinde quod in
regione,in qua id actum est,frequentatur,in dubio uerò
quod minimum est,ut hocvidelicet ultimũ procedat,nisi
quis donet amicissimo,quo casu ex tacita donantis con
iectura fiet latior uerborũ interpretatio. Et ad hoc facit
illam glo.sing.Roma.in repet.l.si uerò.§.de uiro,in ad
fal.ff.solu.mat.& pro ea dicit esse tex.not.in.l.capienda.
§.ult.ff.de reg.iur.cuius hæc uerba sunt,non omnino ab
ea re aliena. Quod in obscuro sit, ex affectione cuiusq;
capit interpretationē,ubi glo.ad hanc sententiam refert
tex.in.l.cum alienā.C.de lega.suprà sæpius citatum.Sed
& illā gl.in.d.l.semper,ad hoc no.Soc.in tract.fal.in reg.
incip.lex gñaliter loquēs,ver.fallit rõne amicitiæ,& no
uissime Pe.Rauē.in suo Alpha.in uerbo,amicus,ubi etiã
facit

60 facit sing.atq; etiã tex.in.d.l.capienda.† Præterea,que
admodũ nihil interest,an iudex consueuerit uexare con
sanguineos appellantium,an appellantes ipsos,ut uoluit
Bartol.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori, in.9.q.ff.de
oper.noui nuntiatio.& alibi latissimè disseremus. Idem
quoque,si amicos appellantium molestare solitus sit, ut
nominatim dixit Ang.in addit.ad Barto.super.9.qõ.per
id quod not.ipse bar.in.l.si stipulatus fuero.ff.de uerbo.
oblig.ubi dicit,quòd non prodest alicui habere ius habi
tandi in aliquo domo,nisi possit secum ducere amicum.
61 † Item,sicuti uasallus offendēs dominum perdit feudũ,
iuribus vulgatis,ita & offendens amicũ domini,ut uiden
tur uoluisse Iac.uel Bald.Aluar.in.l. imperialem.§.illud
quoq;,tit.de prohib.feu.alie.per Fede.& Nicol. Eueral
dus (vir certè non mediocris eruditionis) in nouo pul
chroq; tracta.de locis legalibus,in loco à contrariis, siue
oppositis,col.3.mouenturq;,quòd quemadmodũ uasal
lus.si cum inimicis domini amicitiam ineat,feudum per
dit,ut est tex.in cap.1.tit.quot sunt testes necess. & no.
in cle.pastoralis,de re iud. ita quoque ut contrariorum
eadē sit disciplina,si cũ amicis dñi inimicitias cõtrahat,
illosq; offendat,trahũtq; in hunc sensum id quod dicitur
62 in.d.§.illud quoq;.† Sed & ut legentes magis atq; magis
cognoscant quanti leges nostræ,earumq; interpretes fe
cerunt amicitiam, postremò huc multa,primùm ex no
stris legibus deinde ex legum ipsarum interpretibus,nul
lo ordine seruato in eam rem afferemus, ut interim ta
ceam Aristotelem,Theophrastum, Tullium, Senecam,
atque alios externos scriptores qui de amicitia tam mul
ta scripsere, ut non nisi iusto uolumine complecti ne
63 queas.† Primum igitur adduco tex.in.l.is qui amicitia.
ff.de negociis gest. ubi quemadmodum pater non repe
tit, quod in causam filii paterno affectu erogat, iuribus
ad hoc vulgatis, ita nec alius, qui paterna amicitia quic
quam impendit. per quem textum dicit Lucas Pen. in
l.prima,colum.prima.C.de castren. pecul libro duode
cimo, quòd amicus quodammodo loco patris habetur.

Secun-

64 †Secundò,text.in.l.sed si plures.§.i arrogato. in fi.ff.de vul.& pup.ubi donatũ filio ab amico patris,uidetur donatũ ipsius patris cõtemplatione.& illi quæritur.Ex quo not.Bar.q donatum spõse ab amicis sponsi,sponso quæritur, nõ sponsæ,de quo laté ibi per alios,& per Cor.cõ. 81.primus cõsultationis articulus,col. antepe.& seq.li.1.

65 †Tertio,tex. in l.2.in prin.ff,qui pet.tut.ubi amici parẽtum,sicuti & cognati possunt petere illorum liberis tutores dari.Quin & dum datur tutor,an curator infanti,aut minori, non tantum consanguinei, sed & amici uocandi sunt,ut uoluit Bal.in c.1.col.pen.uer.quid ergo,ti.de mi

66 li.uas.qui contum.est.†Quartò,text.in ipsa l.1. ex quo no.Lucas Pen.equiparati opus pro pinquorum,& amico

67 rum.†Quintò,tex.in l.sciendũ.ff.de usur.& in l.amicissimos,in prin.ff.de excu.tut.& l.scio,in prin.ff.de ann.leg. quibus iuribus constat homines negotijs, rebusq; suis,

68 suorumq;, amicos adhibere solitos.† Sextò,in.l.postliminii,post prin.ff.de cap.& postlim.reuers.ubi reuersus ad nos intelligitur,qui ad amicos nostros peruenit, non minus. quàm si intra nostra præsidia esse inceperit.

69 †Septimò,tex.in l.vlt.ff.ubi pup.educ.deb.ex quo not. gl. uocandos esse amicos absentis, cũ debet aliquid fieri in eius præiudicium,& est similis fermè tex. quem ea gl. all egat in l.ergo.ff.ex quib.cau. maior. ubi non aliter illud edictum habet locũ,quàm si amici fuerint interrogati,an uelint defendere,& ex eo no.Bar.& alii,qd' ut quis dicatur uerus contumax, requiritur ut ipsius amici inquirantur, an. uelint defendere. Et l.hæc autem. §.i. qui.ex cau.in poss.ea.ubi amici pupilli requirendi sunt, vt defendant antequam iudex decernat bon. possessionem,neque enim uerisimile est,ut illic dicitur,amicos omissuros pu-

70 pilli defensionem . † Propterea plerique uoluerunt citandos esse amicos absentis debitoris, antequam perueniatur ad secundum decretum. in qua opinione fuit gloss. in cap. consultationibus, de offic.de leg.ibi,interrogandi sunt amici, & glossa. in cap. causam, quæ. de dol. & contu.& in c.ult.in glo.vlt. & ibi quoq; Inno. &

Io.And.

Io.And.de eo qui mit.in pos.& glo.in cle.1.in uerbo,liceret,de rescrip.& in cle.1..in uerbo,ex certa scia,& ibi Card.Flor.ĩ 6.q.de iudi.& Azo in Sũma.C.de bo.auth. iudi.possi.uersi.sed nunquid. Spec.tit.de citatiõe.§.sequitur,uersi.sed nunquid,Bar.in auth. qui semel,circa med. C.quo. & quã. iudex,Ang.in l. ut perfectius, col.2.C.de ann.except. Saly.in l.3.C.de procu.& latè alex. qui addu cit concord.in l.si finita.§.1 Iulianus,col.18.ff.de dam. in fec.& ibi etiam Lud.Bol.in repe.char.11.& 2.seq.Sed & cũ datur curator bonis absentis,citãdi sunt eius amici,ut

71 consuluit Rapha.Fulgo. consil.114. Nicol. de Quinto, colum. 2. † Octauo,text.in l.aut qui aliter,uersicul. & si fortè.ff. quod ui aut clam, ubi clam facere dicitur qui se opus facturum non denuntiat amicis, his absentibus,

72 quibus erat denuntiandum.†Nono, text.in l.2.C.si per uim,uel alimo.ubi amicus etiam sine mandato admittitur ad recuperandum possessionem,qua quis absens spoliatus est,quod bene facit ad id quod supra diximus, ami

73 cum pro amico posse agere. †Decimo,tex. in l.1.§.simi lique modo, huius initu 2.C.de lati.liber.tol.in illis uerbis, & hoc neque secreto, neque inter solos amicos'. Ex quibus colligitur nostra nos secreta solere amicis com-

74 mittere.† Vndecimò, tex.in eo ipso §.in illis uerbis,tanta affectione fuerit accensus,ut etiam filium suum nominare, &c. Ex quibus item colligitur amicitiam tantũ habere uirium, ut uel seruos filios proprios nominare fa-

75 ciat. †Duodecimò, in l.si donationum in fine. C. de nupt. ex quò notanda sunt duo ad hunc locum maxime pertinentia. primum, quòd in contrahendis nuptiis amici sunt conuocandi.secũdum id certè multum habere ponderis,& momenti, quod amicorum fide,& consen-

76 su usurpatum est.†Decimo tertiò, text. in cap.de iudiciis,3.quæst.3.ubi in nostris negotiis quærẽda sunt ami-

77 corum consilia. †Decimoquartò, quod tradit gloss.1. §.ait prætor.ff.de postu.quòd licèt aliàs quis possit cogi, ut sit aduocatus,non tamen contra amicum. quem facit singu.Pet.Rauen.in suo alph.in uerbo,amicus,in fi.

78 Deci-

78 †Decimoquintò, quòd scribit Bar. in l. 2. col. itẽ 2. C. ne go. gest. quòd amicus aliàs nõ cõsuetus patrocinari præ-
79 sumitur gratis pro amico patrocinari. † Decimo sexto, quod tradit idẽ Bar. in l. gerit. col. 3. uersi. 'quæro quòd si cõuocatis, & c. ff. de acq. hære. Actũ præsumi deliberatũ, quẽ cõuocatis amicis conficimus, per tex. in l. Pãphilo. §. propositũ, ff. de leg. 3. ibi, accersitis amicis, de quo ẽt per alios i d. l. gerit, & eundẽ Bar. in l. ult. ff. de testa. & Ias. i l. 1. C. de sum. tri. i utraq; lec. uidelicet in Padu. col. 3. uersi.
80 nõ ob. i lec. aũt Tici. i 5. col. uersi. & nõ ob. † Decimoseptimò, quod dicit Bal. in rub. C. qui admit. col. 4. in 6. q. uersi. itẽ si hæreditas sit delata, quòd si delata sit hæreditas absenti, qui uagatur per mundũ, & nescitur ubi sit, possunt amici pro eo comparere sine mandato & efficere, ut ei
81 decernatur bonorũ poss. †Decimooctauo, quod uoluit idẽ Bal. in c. cõsultationibus. in fi. de of deleg. quod amicus ẽt sine satisdatione admittitur ad allegãdũ cãs absentiæ, quod dicit esse menti tenendũ, & allegat glo. quã ad hoc dicit sing. in l. in eo. §. nemo. ff. de reg. iur. quæ tamẽ indefinitè loquitur de tertio ut admittatur nulla amici
82 facta mẽtione. †Decimonono, quod uoluit idẽ Bal. in c. super eo. huius initi, 2. de testib. quòd potẽtia amicorũ facit hoiem excellẽtẽ. Sed, & ibi Pan. col. 2. uersi. tertiò no de potẽtia, dicit quòd quis propter amicos est potentior. in eumq; sensum trahit text. ibi loquentẽ de potentia, cui planè cõsonat Plautinum in Truculento adagiũ,

Vbi amici, ibi opes.

Quod & Quintilianus usurpauit lib. 5. tit. de exẽplis, cui potissimũ locus fuit apud Scytas, quibus is ditissimus existimabatur qui certissimos, optimosq; amicos possideret, sicuti apud Lucianũ retulit Toxaris, & ipse Scyta. Propterea, & antiquis celebratũ ẽ illud prouerbiũ, Amicus ignis, & aqui magis est necessarius. cuius meminere Aristot. in Moralibus, Cicero in Lælio, Plutarchus in cõmentario,
83 quem scripsit De assentatoris, & amici discrimine. †Vigesimò, quòd dicit ipse Pan. in c. quoniam frequenter, §. porrò, col. 3. uersi. quæro an ille, ut lit. non conteſt. quòd satis

satis uidetur probari aliquem impedire, ne citatio ad cũ-
84 perueniat. ex eo quòd amicus eius impedit. † Vigesimoprimo, quod Ias. in d. l. 1. in utraq; lect. uidelicet in 1. col. 3. & in 2. col. 5. C. de sum. trin. dum rñdet ad tex. in l. Pãphilo. §. propositũ. ff. de leg. 3. per quẽ Bar. in l. serui electione. in prin. ff. de leg. 1. dixerat quòd ista uerba, Volo, uel uellem relinquere Titio fundũ, disponunt in ultima uoluntate, licet non in contractibus. Nam contra Bar. tenent oẽs, præter Ang. in d. l. serui electione, quos sequitur Ias. ubi inter quæ illud est, quia hmõi uerba fuerunt prolata erga personã uerisimiliter multum dilectam, arg.
85 d. l. in testamento, cum glo. ff. de fideicom. lib. † Plura de amicis amicitiaq; ex legum authoritate cõgessi in unum locum, unàm fortè anteà à quoquã ex nostratibus sit factum. Nunc uerò tempus est ut ad id redeamus, de quo præcipuè nostra est disputatio. Quæcunque à nobis de amicis dicta sunt, eò certè tendunt ut demonstrem quẽadmodum clementiùs puniendũ est, quod pro cõsanguineis cõmissimus, ita & quod pro amicis, quod & apertè (ne authoritate alterius careamus) sentit Alex. uir in legibus omniũ iudicio consummatissimus, consil. 144. post redditũ primum consiliũ. in fi. lib. 2. ubi per text. in d. l. 2. ff. de recep. loquentẽ de consanguineis, dicit plus excusari receptantem bannitum amicũ, quàm alium, quasi ea
86 lex magis consideret amicitiam, quæ plerunq; nobis est cum necessariis, quàm ipsam consanguinitatẽ. † Et hoc quidem sententia, uel Theologorum scriptorum authoritate põt comprobari, Petrus enim Lombardus, vulgò magister sententiarum uocatus, lib. 2. dist. 22. & ibi Theologi scholastici dicunt Euam simpliciter loquendo plus peccasse in transgressione præcepti diuini quàm Adam, cuius rei hanc inter aliàs rationẽ afferũt, quòd Adã ipse peccauit uictus amicabili quadã in Euam beneuolentia, qua plerũq; fit, ut offendatur Deus, ne offẽdatur amicæ, quæ uerba sumpta sunt ex diuo Augu. 12. super Genesin cap. ult. & rursus idẽ Aug. de ea re loquẽs, Noluit (inqt) contristari suas delitias, consensit in actum prohibitum.

Lysan-

87 † Lysander Lacedæmonius vir alioquin & uirtutibus, & rei militaris peritia clarissimus, plurima tũ propter amicos facinora cõmisit, plurimas pro illorũ dñatione, & potentia cædes cõfecit, sicuti Plutar. refert tũ inuita illius, tum in eiusdẽ, & Scyllæ Romani cõparatione. Chilo itẽ Lacedæmonius (qui habitus sapiẽs & unus ex septẽ) falsum pro amici salute consiliũ dedisse dicitur, ut testis est Gell. lib. 1. c. 3. ut hĩc sapientũ uirorũ authoritate, & exẽplo discamus nõ esse tã graue scelus, quod amici causa cõmittitur. Nã ut scribit Cic. De amicitia, si qua fortuna acciderit, ut minus iustè amicorũ uoluntates adiuuandæ sint, in quibus eorũ, aut caput, aut fama agatur, declinandum est de ma, modò ne summa turpitudo sequatur. Est enim quatenus amicitiæ dari uenia possit. Quam sententiam deprõpsisse uidetur ex Theophrasto qui, & eiusdẽ tituli libros cõposuit, sic. n. propemodũ de ea referebit. l. 1. Parua & tenuis vel turpitudo, uel infamia subeũda est,

88 si ea re magna utilitas amico quæri põt. † Verũ ipse Tullius videtur fuisse sibi contrarius, ante. n. scripserat nullã esse excusationẽ peccati, si amici cã peccauerit, hancq; primã in amicitia legem sanciuerat, ut neq; rogemus rogemurve turpes, neq; faciamus rogati, turpis. n. excusatio est, & minimè accipiẽda, cũ in cæteris peccatis. tũ si qui cõtra Reipub. se amici cã fecisse fateatur. Et paulò pòst. Talis, nit. improborũ cõsensio non mõ excusatione amicitiæ tegẽda nõ est, sed potius supplicio oĩ vindicanda est. hæc ille. Secũdũ quã sniam Pericles Atheniẽsis ab amico rogatus ut pro re, cáq; eius falsum deieraret. rñdit se ad aríã usq; amicũ esse, sicuti referũ Plutarch. in uita illius, & in Apophth. Græcorũ, & Gell. quo loco nuper citauimus. Publius quoq; Rutilius amico cuidã per indignationẽ quærenti. Quid mihi opus est amicitia tua, si quæ rogo nõ facis? rñdit. Imò quid mihi tua, si propter re aliqd inhoneste facturus sum? testis Valer. lib. 6. rerũ memorabilium, c. 4. & é nostris recensẽt Panor. in. c. repellãtur, in. 2. no. de accu. ubi ipse postquam ex eo tex. notauit affectione amicitiæ, quandoq; hominem inducere ad blasphemandum

dum, & malè loquendum de inimico amici, subdit tamen nihil pro amico inhonestum esse faciendum, citatq; eam

89 legem Ciceronis. † Saly. quoque in l. nullus. C. de male. & mathema. not. ex text. ibi amicitiam reprobarum esse repellendam, quod dicit notandum ad hoc, ut amicitia inueterata nõ excusẽt receptantem bãnitum. Et illi legi consonat & Charondæ Thurij, lex, qua improborum ista tim amicitiæ renunciari iussit, graues insuper pœnas sanxit, si quis aliquando cum malis amicitiam inijsset, aut inita non statim discidisset. testis Diodorus lib. bibliothecæ 12. Verùm ut id caput tandem concludam, non mihi rectè uidetur dixisse Saly. per ea, quæ longè lateq; diximus fateor tamen nõ esse peccandum propter amicum, si tamen peccaueris ob id solum, ut saluti eius consulas, non tam seuerè id peccatũ esse puniendũ censeo, quàm si extranei causa id ipsum admisseris. Sed de his propè nimium diximus.

CAVSA VIGESIMATERTIA.

SVMMARIA.

1 *Pœnæ delictorum, aut remittendæ, aut minuendæ propter uicinitatem.*
2 *Scientia præsumitur in factis uicinorum.*
3 *Vicini possunt propria authoritate resistere officiali, in cã uicini.*
4 *A uicinis ut multa commoda habemus, ita et incommoda plurima sustinemus.*
5 *Themistocles agrum uenalem commendat à probitate uicinorum.*
6 *Vicinum oportet docere fines prædij, quod emit.*
7 *Marci Catonis præceptum obseruandum in emptione prædiorum.*
8 *Agrum empturos quænam oporteat obseruare. Ex Plinio.*
9 *Vicinus malus, magna pestis.*
10 *Damnum datum in agro, præsumitur datũ potius à uicinis, quàm ab alijs.*
11 *Italiæ statuta, ut damna data à transeuntibus, sarcinantur à uicinis locorum.*

Quod et obseruatum à Celtis et Celtiberis nu. 12.

1 VIGESIMOTERTIO, in uicinis quoq; id obseruandum arbitror, quod in cõsanguineis, & amicis dictũ est, Vicinitas. n. pro quadã affinitate est eãq; Terent. in Heautonti. reputat in propinqua parte amicitiæ. Quia Solomon prouerb. 27. Melior, ait, est uicinus iuxtã, quàm frater procul. Et Cic. lib. 1. Offic. Vicinum, inquit, citius adiueneris in fructibus percipiẽdis, quàm aut frẽm, aut familiarẽ. Herodot. lib. 1. tradit Persas illos in primis obseruare reuerẽter, qui proximè habitant, secũdas tribuere his, qui à primis proximi, atq; sic deinceps progredientes, quò uicinores, hoc arctiori necessitudine iũctos existimare. Hesiodus in fi. lib. 1. cui est tit. Opera & dies, uicinos potissimũ ad cõuiuiũ uocãdos esse monet. Proinde apud diuũ Luc. c. 15. Qui ouẽ inuenit, quã perdiderat, ueniens domũ cõuocat amicos, & uicinos (de cõsanguineis aũt nihil dicit) dicẽs illis, Cõgratulamini mihi, quia inueni ouẽ meã, quæ perierat. qđ & repetitur in decretis canonicis, in c. pœnitentẽ. 26. q. 7. Ex quo facilè possumus colligere arctiorẽ quodãmõ, & amicitiã, & familiaritatẽ nobis esse cũ uicinis, quàm cũ cõsanguineis. ideoq; sacræ literæ in ordine scripturæ uicinos cognatis anteponunt.

2 Lucæ. 1. c. Et audiuerũt, & cognati eius. † Nõ mirũ igitur, si quẽadmodũ præsumitur scia in factis cõsanguineorũ. de tutela. C. de in integ. restit. & l. octaui. ff. unde cognati, & l. si filiũ. C. de lib. cã, ita quoq; & uicinorũ. l. filiũ. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. & l. si ita. §. ult. ff. de fundo instruc, & c. quosdã, & c. quãto, de presũpt. & c. cũ dilectus de purg. cano. & ibi Pan. & uoluit gl. in. c. paratus, in uerbo, in nescire. 25. q. 1. & gl. no. ī. §. 1. uer. sancim. in uerbo officii, in auth. de testib. quæ dicit, q̃ uicinus præsumitur scire bonitatẽ, & legalitatẽ hoĩs, melius quàm alius. Ad mo. Ad quod ẽt allegat. l. cũ delanionis. §, asinã. ff. de instr. & l. de minore. §. pe. ff. de qõn quã gl. & ibi no. Angel. & ultra eã allegat. l. 2. C. quando fiscus uel pri. & hoc dicit (subdubius tamẽ) ualere dictũ testis deponẽs aliquẽ esse bonũ, & legalem uirum, & se id scire, quia ei uicinus. De qua re affatim disserũt doc. ī. l. 1. ff. si cer. &

& Alex consil. 92. uiso, & opportune, col. 2. vers. hoc præ
3 supposito, nu. 8. lib. 5. & utrobiq; cõcor. plurimæ. † Itẽ sicut cõsanguinei, & amici, uel ĩuocati pñt propria authoritate resistere officiali, ut diximus in præced. c. nu. 43. in cip. cõfirmãtur supradicta, ita ẽt uicini. ut scribit Bart. in l. prohibitũ. ver. itẽ no. q̃ licet. C. de iur. fis. alleg. tex. nominatim de uicino loquẽtẽ, in. l. si quis in seruitute. ff. de
4 fur. † Illud aũt sciendũ, quòd quẽadmodũ ex bonis prouenit, non secus atq; ab cõsanguineis, & amicis, sic & ab improbis multa, quotidie incõmoda, atq; detrimenta oriuntur. Hesiodus (quẽ multi Homero anteponere nõ dubitarũt) hanc de ea re sententiã protulit, in eo opere, cui est titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι, lib. 1.

Πῆμα κακὸς γείτων.

Sed ego ītegrã eius sn̄iam adscribendã satius duxi. Ea est

Εἰ γάρ τοι καὶ κῆπι ἐγχώριον ἄλλο γένηται, (hmõi,
Γείτονες ἀχνύσι ἔλιον, ζάσαντο δὲ πολλοί,
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ,
Ἐμμορέ τοι τιμῆς, ὅς τ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

id est, ut uertit Nicolaus Valla.

Si aduersi quicquam acciderit de more repente,
Primum illa occurret, quæ si fine Vestibus esset,
Nuda etiam ueniet, quod nec tibi sanguine iunctus
Non ager, iste sibi uestes, atque omnia ponet,
Improba, damnosa est uicina, sed proba, si sit,
Vtilis. Hæc agitur cupienda est pectore toto,
Tanquam laudis opus, neq; enim lamenta refundes
Amissæ bouem, proba si uicina tecum est.

Quem locum aliter traducit,

Si qua domi inciderit tibi res, tunc illico omissis
Adsunt uicini zonis, cinguntur at ipsi
Affines, noxa est uicinis ut improbus ingens.
Contrà ita maxima commoditas, si commodus adsit,
Deest honos hinc, bona quem uicinia deficit, at nec
Intereat bos, ni uicinus ubi improbus adsit.

Illam autem sententiam,cladem esse malum uicinũ,tanquam prouerbialem adfert Callarus in epistola ad Callielem inter epistolas rusticas Aeliani Πάλαι μὲν ἦν λέλεκται κακὸν εἶναι γείτων κακός.

5 †Quam quidem sententiam cum Spartiata quidam laudibus efferret,audiens Diogenes ille Cynicus, Atqui, inquit,& Mesenii periere,& eorum boues in uicinia uobis constitutis. Quippe Mesanã bello Lacedæmonii afflixerant,author Pausanias. Themistocles aũt Athenienſium princeps,ut Plutarc. in Apophth.& in uita ipſius retulit, cùm agrum uenalẽ proſcriberet,cæteris cõmendationibus illud addere præconẽ iuſſit, Ὅτι καὶ ἀγαθοὺς γείτονας ἔχει, id est,quòd uicinos bonos haberet,quasi uicini cõmendatione futurus esset longé uendibilior. Cui,& ſuffragatur qđ ſcribit Cic. ī epiſt.ad Att.lib.12.epiſt.eius lib.27.omnium uero 258.Domum tuã pluris uideo fore ram uicino Cæsare. Et illud Martialis lib.6.Epig.19.

Non de ui,neq; cæde,nec ueneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini quæror has abesse furto.

Et alibi,ſcilicet lib.7.Epigr.92.

Propter uicinum qui pretioſus erat.

Nec hic omittẽdũ esse duxi extare apud Iouin. Pontan. in Actio,dialo.1.exemplũ inſtrumenti ueteris uendicionis,in quo inter cætera illud ſcribitur, Tribules ac uicinos bonos habet,quos mox noīat. † Ex legibus Roma-
6 nis quãuis uẽditori prædii demõſtratione fundi facta,non ſit neceſſe cõfines emptori noīare.l.cũ ſeruo.§.ult.ff.de cõtrah.emp.uerũtã ſi quis in uẽdendo prædio cõfinẽ elauerit,quẽ emptor ſi audiſſet,empturus nõ eſſet tenetur uẽditorẽ ad intereſſe dicit Iuriſconſultus.l. qđ ſæpe.§. vlt.ff.eo.quẽ tex.intelligũt gl.& doct.in uicino malo,& per illũ tex.dicit Bal.conſi.482.magnifici uiri dñi.col. lib.1.qđ ꝓpter malos uicinos res minoris ualet,minoratẽ emitur,& uẽditur,ſed corruptè allegat Bal.l. quid tibi d.l.quod ſæpe uellet allegare,per illum quoq; text. dicit Corn.conſil.282.circa primũ conſultationis articulum col.

col.3.ver facit canon,lib.1.quòd plurimum intereſt nõ
7 habere malum uicinum. † Propterea Marcus ille Cato omnium bonorum artium,magiſter, lib.1. De re ruſtica illud monet,ut cum prædium cõparare cogitabimus,animaduertamus,uicini quo pacto niteant. Quòd referens Columella,& illud quoq; Heſiodicum ſuprà citatũ lib. Rei ruſticæ 1.cap.3.De uicini cõmodo (inquit) non eſt quidẽ certum quem nonnunquã mors,aliæq; nobiſcum diuerſæ cauſæ mutant.& ideo quidã reſpuunt Catonis ſententiã,qui tamen multũ uidentur errare. Nam quem admodũ ſapientis eſt fortuitos caſus magno aīo ſuſtinere,ita demẽtis eſt ipſam ſibi malã facere fortunam,quod facit,qui nequã uicinũ ſuis numis parat,cũ à primis cunabulis,ſi modò liberis parẽtib⁹ eſt oriũdus,audiſſe poterit.

Μήδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη,

id eſt,ut obiter illud Heſiodicum interpreter,

Nec bos interea,uicinus,ſi improbus abſit.

Quod non ſolùm(ut ad Columel.redeam) de boue dici tur,ſed oĩbus partibus rei noſtræ familiaris, adeò quidẽ ut multi prætulerint carere penatibus,& propter iniuriã uicinorũ,ſedes ſuas profugerint. niſi aliter exiſtimamus diuerſum orbẽ,gentes vniuerſas petiiſſe relicto patrio ſolo,Achæos dico,& Hiberos,Albanos quoque nec minùs Siculos,& ut primordia noſtra cõtingã, Pelaſgos,Aborigines,Arcadas,quàm quia malos uicinos ferre non potuerint. Ac ne tantùm de publicis calamitatibus loquar, priuatos quoq; memoria tradidit,& in regionibus Græciæ,&in hac ipſa Heſperia deteſtabiles fuiſſe uicinos,niſi Antolycus ille cuiquã potuit tolerabilis eẽ cõ terminus, aut Auentini mõtis incola,palatinis ullũ gaudiũ,finitimis ſuis Cacus attulit. Malo.n.præteritorũ, quàm præſentiũ meminiſſe,ne uicinum meum nominẽ, qui nec arborem prolixiorem ſtare noſtræ regionis,nec inuolatum ſeminarium,nec pedamenti quicquam adnexum uineæ, nec etiam pecudes negligẽtius paſci ſinit. Iure igitur (quãtũ
8 mea fert opinio) M. Porcius talem peſtem uitare cenſuit. † Plinius lib.17.cap.5.Agrũ (inquit) paraturos ante omnia

nia intueri oportet aquarum uim,& uicinū,singula,magnas interpretationes,nec dubias. Palladius quoque qui de eadem disciplina scripsit lib.1.capit.6.Tria, inquit,mala æquè noce nocent, sterilitas, morbus, uicinus. Ante hos Plautus in Mercatore,actu.4.scena quoque 4.

Nunc ego uerum illud uerbum esse experior uetus,
Aliquid mali esse propter,uicinum malum.

Et huc quoque nonnihil alludit illud Virgilii,Eglo.1.

Nec mala uicini pecoris contagia lædent.

Et Eglo.9.

Mantua uæ miseræ nimium uicina Cremonæ.

Vnde, & illud Martialis sumptum est lib.8. epig. 55.

Iugera perdiderat miseræ uicina Cremonæ.

E nostri Lucas Pen.in l.quicunq;.co.8.ī uerbo, uicinor. C.de om.ag.deser. multis probat uicinitatē malorū obesse, atque inter alia citat illud Sallustianū in bello Iugurtino, Vti quisque potenti confinis erat, sedibus pellebatur.† Vt interim nō omittā illud Dæmosthenis aduersus Calliclē, Οὐκ ἦν ἄρα, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καλὸν πόλει κακὸν οὐδὲν ἡ γείτονος πονηρᾶ ἢ πλουσίᾳ τυχεῖν. Nō erat quā, uiri Atheniēses, perniciosus, quàm improbū uicinū, nec suis cōtentū esse, nactū. Cui adstipulatur illud Aristidis ī Themistocle, Ἐγὼ τὸ γειτόνημα ἄλυπον, ἂν φαῦλον ᾖ. Sit salsuginosa(ut aiūt)uicina.id quod illius interpres tradit ex Alemane poeta lyrico sumptum. Ex quo, & illud quoq; Platonis lib.4. De legib. Μάλα γε μυῦντος, ἄλυπον γειτόνημα. Nō sanè uerè salsuginosa,& mala uicinia.

10 †Huc nimirū referri pōt quòd post Iac.are.scriptū respondit Bar.in.l.si ita testō.§.ult.ff.de fun.instr.ar.illi⁹ resp. quòd dānū datū in agro,magis præsumitur à uicinis datū, quàm ab aliis. Sicuti,& furta quoq;,uti subdit,à uicinis,potius quā ab aliis facta præsumūtur,ēt ar.l.dūs horeorū.ff.loc.ubi & hoc sentit ipse Bar.in fin.& idē quoq; ipse Bar.in.l.2.ff.de ui pub.& in.l.ult.col.2 ff.de numo. dū loquēs de uicinis,allegat.d l.si ita testamento.§. ult. & Angel.are.in tractatu maleficio.in uerbo,fama publica præcedente.colum.15.uersic.quæro in quo casu testes

11 †Hinc

11 †Hinc multa sunt Italiæ statuta,quibus damnū datum transeuntibus,sarciri debent à uicinis locorum, tāquam scilicet præsumatur ab illis, aut culpa eorū facta,de quibus nostri doct.ubiq; tam in lec.quā in consi.Quibus adstipulatur quod ab Aristotele traditū est lib. Θαυμασίων ἀκουσμάτων,id est,admirabilium,cōsultationum,c.79.Ex Italia uia esse advsque Celtas,Gallos,& Celtiberos, Heracleam uocatam,in qua Græci,& indigenæ transeuntes ab incolis obseruantur,ne quid eis forte mali accidat nā, & hi pœnas pendunt,damnumq; lege sarciūt, in quorum 12finibus datum fuerit. † Hæc tamē intelligenda censeo de malis uicinis,non etiā de bonis, ex sententia Bal.in l.1.in princ.& rursum in fin.C.loca.ubi pulchrē.admodum, & eleganter loquitur.& Alex.in addi ad bart.in d.l.2.ff.de tia pubi. & Augusti. Ari.& bernard. Landri. in addi. ad Ange.Are.loco nuper citato.& Iason in l.in actionibus. col penulti.ver.intellige,nu.42.ff.de iureiur.& Matthæ. Afflic.in cōsue. Siciliæ inci. in q.col.ul.& Hipp.de Mar. in l.qui falsam,col.pe.ver.pro quibus etiā facit.ff.de fal.

CAVSA VIGESIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 *Pietas exercenda in quosuis homines, et cum eis humaniter agendum, ac non summo iure utendum in pœnis infligendis.*
2 *De misericordia reprehendi satius est,quàm de seueritate.*
3 *Natura homines mutua quadam cognatione deuinxit.*
4 *Delinquens salutem cuiusque hominis tutando,leuius puniendus,at multò etiam mitius, qui quidpiam admiserit, causa consanguineorum, amicorum, aut uicinorum.*

1 VIGESIMOQVARTO, Quanuis nullatenus sit ab officio boni uiri ne tantulum quidem discendendum, uel propter saltem alterius, capitul. primum uersic. septimum genus. & capitu. mihi,autem, & melius c. ne quis & cap.faciat.& c.si quis ad te.22.quæst.1. & per Theologos in 3. lib. sententiarum, dist. 38. Tamen quia

facilè culpa abstergitur, quâ mater poni optetis pietas ipsa comitatur, cap. si quælibet. 22. q. 2. Ideo nō solū, si pro salute cōsanguinei, amici, aut uicini (de qbus affatim diximus) sed & alterius prorsus extranei, & nulla alia rōne coniuncti, quàm quòd homo est, pecauerit, ueluti quadā pietate motus, mitius est etiam puniēdus text. est not. in l. & eleganter. §. item Labeo. ff. de dol. mal. ubi qui cōpeditum alterius seruum misericordia ductus, ut refugere soluerit, in factum actione duntaxat, si non misericordia furti quoque tenetur. & text. in l. ult. post princ. ff. de custo. reor. ubi qui misericordie custodiā dimiserit, mitius est puniēdus, quàm qui fraudulenter idipsum admiserit.

2 † Et huc quoq; accedit text. in c. alligant. 26. q. 7. ubi hæc uerba adscribuntur. Deinde etsi erramus, nónne melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatē cuius tex. authoritate Pan. in c. 2. de reg. iur. dicit quòd melius est reprehēdi de misericordia, quàm de seueritate. Et facit quod uoluit glo. in c. 2. in uerbo, intentio, de aposta. ex quo no. Pan. ibi, quòd facilius expiatur delictū ex quadā pietate commissum, quàm ubi impietas præstat causam delicto. hanc partē sequitur Luc. Pen. in l. 1. col. 12. ver. itē cū delinquens. C. de deser. li. 12. & in l. si apparitor. col. 7. uer. causa & hæc multiplex. C. de cohor. lib. 12. dū inter causas minuendæ pœnæ, illā affert, cū

3 quis ex pietate delinquit, per tex. in d. c. si quælibet. † Adde, quòd ītер oēs hoīes cognationē quādā. Nā cōstituit. l. ut uim. ff. de iust. & iur. & facit l. nō solū. ff. de appel. & ibi gl. & doc. illū tex. ad hoc referētes Tullius li. 1. de legibus, Omniū, ait, quæ in hominū doctorū disputatiōe uersantur, nihil est profecto præstabilius, quàm planè intelligi nos ad iustitiā esse natos, neq; opiniōe, sed nā eē cōstitutū ius ēt patebit, si hoium inter ipsos societatē cōiunctionēq; perspexeris. Nihil est. n. uñū unitā similē, tā pari, quàm oēs inter nosmetipsos sumus. Idē li. 5. & ult. Finibus. In oī aūt honesto, quod per se expetēdū dicimus, nihil ē tā illustre, nec quod latius pateat, quàm cōiūctio iter homines hominū, & quasi quædā societas. & cōicatio utilitā-

tum, & ipsas charitas generis humani, quæ nata a primo statu (ita. n. legēdū ē, nō statu, ut uulgò corruptè legitur) quo à procreatoribus nati diligūtur, & tota domus cōiugio, & stirpe cōiungitur, serpit, sensim foras cognatiōibus, primū, tū affinitatibus, deinde amicitiis, post ī ciuitatibus cū ciuibus, & his qui publicè socii, atq; amici sunt deinde totius amplexu gētis humanæ quæ aī affectio suū cuique tribuēs, atq; hāc, quā dico societatē coniūctionis humanę muniticè, & æquè tuēs, Iustitia dicitur, & cętera quæ se-

4 quūtur. † Sed dicet aliquis, si semper est mitius puniēdus, qui ut alterius qualiscūq;, & prorsus extranei saluti consuleret, deliquit, quid (si Dijs placet) tot uerba de coniunctis, amicis, & uicinis fruſtra effudisti, ut probares dandā eē aliquā ī ea re cōsanguinitati, amicitiæ, uicinitati ueniā? Nēpe ut demōstrarē aliquā esse inter os drīam, ut uc3 sit clemētius in puniēdus, qui ut salutē cuiusq; hoīs tutatur, iustū quidpiā admiserit. Sed iterū isto leuius si plectē dus qui pro coniunctis, & cæteris hmōi peccauerit. Illic .n. ad delinquendū adducit generalis cognatio, quæ inter humanū genus intercedit, hæc & eadē gnālis cognatio, & præterea spālis aī, uel corporis, uel utriusq; cōiunctio ex cōsanguinitate, amicitia, uicinitate producta, quæ tanto maior est, quò specialior est, atq; propinquior, & sunt duæ rōnes una fortiores, auth. cessāte. C. de leg. hær. cū si.

CAVSA VIGESIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 *Baptismo si quis donetur post patratam delictum, leuius est plectendus. Et quid si dissimulanter id fecerit. nu. 12.*

3 *Delinquentes plerumque primatum quempiam ludunt, semper uerò Rempub.*

4 *Punitus in foro pœnitētiali, pōt accusari, et puniri in foro iudiciali.*

5 *Delinquendi occasio præcidenda.*

6 *Baptismus an aliquod remittat ex foro iudiciali.*

7 *Baptismus restituit hominem prīstinæ innocentiæ.*

8 *Clericus effectus, aut religionem ingressus post commissum delictū, an pœnam effugiat.*

1 Vigesi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 VIGESIMOQVINTO. Si quis post cõmissum delictũ baptizetur, ei pœna delicti remittitur, cũ & crimina ipsa dimittantur, nec obsint. 26. dist. fermè per totum, & c. quod aũt. 32. q. 1. & c. ulti. de pœniten. dist. 7. & c. 2. 1 fi. de consec. dist. 4. ibi quid ab hoc factũ, dictũ, cogitatum est, per baptismũ aboletur, & quasi factum non sit habetur, & iterum c. regenerante, & aliis multis, ead dist. & c. gaudemus, de diuort & latè per Theologos in 4. Sniarũ

2 dist. 4. † Et hoc quoque procedit in foro iudiciali, ut sentit gl. ulti. 49. dist. in Summa, & expressionis in d. c. quod autem in gl. etiã vlt. & in c. ult. in gl. quoq; ulti. & Cald. Ant. & latius Imol. & Fely. in ca. de his de accu. & Barb. in clemen. 1. versi. nos igitur, col. penul. de summa trini. ubi hoc tamen dicit procedere si non simulanter id fecerit, nõ aliàs, & nouissimè Tho. Ferratius caut. 24. quæritur perscribentes, uerũ. si uis ipsam mortem. ubi ita dicit fuisse obtentum Paduæ in causa cuiusdam Iudæi, qui cõmisso quodam enormi delicto Christianũ se esse cerat, cõuocatisq; illustrioribus totius uniuersitatis doctoribus

3 causaq; per utrãq; partem disputata, fuit tãdẽ liberatus. †Cõtrarium uidelicet hoc solum procederc in foro pœnitentiali, nõ et iudiciali, tenẽt pleriq; oẽs, his potissimũ rationibus, Baptismus. n. respicit animã, cùm per sacramentum quis efficiatur mẽbrũ Christi. cap. quia passus, de pœni. dist. 2. Et ideo absolutio, quã ecclesia baptizato tribuit intelligitur quo ad animã, quia talis remissio uidetur habere causam limitatã respectu animæ. Et quia ecclesia non defendit iustè condẽnatos pro furtis, & delictis, c. ult. 24. q. ulti. Præterea delinquentes plerũq; quæpiã priuatũ lædũt, semper uero remp. l. licitatio, 5. quod illicitè. ff. de publi. & uecti. cũ si. In quorũ præiudicio nõ debet uideri ab ecclesia cõcessum remissionis beneficiũ, l. 2. 5. si quis à principe, ff. ne quid ī loc. pub. fi. & c. super eo. de offic. deleg. & c. ex tuarum. de autho. & usu pal. Et doc præsertim dicẽdũ in ecclesia, quæ cultrix iustitiæ, c. 1. ti. de aliena. feudo. Et facit quod in Euangelio legitur, Reddite quæ sunt Cæsaris cæsari, & quæ sunt Dei Deo.

4 Et

4 † Et in simili dicimus, q̃ punitus in foro pœnitẽtiali põt accusari, & puniri in foro iudiciali, ut uoluit gl. in d. c. de his. & ibi ẽt doc. de accu. ubi Pan. Mar. & Frãc. extendũt etiã, si fuerit ipposita publica pnã, de quo latè Ant. Burg. col. 3. ver. capio glo. cũ multis seq. de emp. & uẽdit. Et ab solutus à crimine in foro ecclesiastico, põt nihilominus in foro seculari cõueniri, ut latè probat Pet. Anc. in c. ea quæ, de reg. iu. lib. 6. Ant. But. & Pan. in c. 1. de of. ordin. & Io. Ana. 1 c. 2. de adult. & dicit Bal. ī l. placet. C. de sac. eccles. quod absolutio facta ab ecclesia, non intelligitur

5 præiudiciũ fori secularis. † Deniq; facile posset quisq; Iudæus, aut alius ethnicus pœnã crimi. uitare, ad baptismũ ẽt in fraudẽ confugiẽs & ita præstaretur occasio delinquendi cũ esset uia paratissima ad pœnã euitandã, quod non est dicendũ l. conueniri. ff. de pac. dotal. & l. si maritus, §. legis, uersi. cæterũ, ibi euitandis criminis sine cã, ff.

6 ad leg. Iul. de adul. † Et ita in hanc partem, quòd baptismus nihil remittat ex foro iudiciali, cõcludit gl. ī c. admonere in uerbo pnã, 32. q & gl. 2. Inno. & Host col. ulti. in fi. Io. An. Pet. Peru. Ant. & Pan. ī d. c. gaudemus. per text. ibi. ī fi. de diuor. Pan. & Io. Ana. qui dicit hãc esse cõem op. Maria. & Frã. Are. ī d. c. de his. de accu. & Card. in cle. 1. §. sanè in 14. q. de usur. Luc. Pen. ī l. si apparitor. co. pe. C. de cohor. li. 12. & è recẽtiorib. phili. Dec. ī c. quæ in ecclesiarũ, col. 8. uersi. 3. & ulti. de consti. ubi, & in hanc partem dicit se cõsuluisse Paduæ, cũ ex facto hmõi ipẽs inciderat, & secundũ ipsius consiliũ fuisse iudicatũ per Tho. Macomũ, ptãtem Paduanũ. Eius aũt in eam rem cõsil. est 130. proponitur quo Iudæus, ubi hanc partem multis ra-

7 tionibus, & argumentis longe lateq; confirmat. † Et hoc quoq; è Theologis sẽtit Alex. Alex. ī 4. parte suæ Sũmæ, q. 20. membro 1. articulo 2. cùm dicit, quòd in baptismo omnis culpa deletur, & restituitur homo in pristinã innocentiam. quantum ad animam, quasi secus sit de corpore, & idem quoq; einsdem omnino uerbis dicit Diuus Bonauentura in d. 4. sniarum, dist. 2. arti. 1. q. item 1. Sed & hoc uoluisse uidetur diuus Thomas in 3. parte Sũmæ,

q. 68.

q.68.art.5.in fi.dum scribit,quòd baptizati debent satisfacere proximis,de iniuriis ante baptismũ illatis. Sed & expressiùs,hanc suiam sequutus est.q.seq.art.2.in fi.dicit.n.quòd licet homicida liberetur à reatu pœnæ per baptismum,quò ad Deum,remanet tamen obligatus quò ad homes,quos iustũ est ædificari de pœna, sicut scandalizati de culpa,pié tñ talibus princeps pœnã indulgeret. hæc ille.quẽ sequitur (loco iam tacito) Astesanus lib.4. suæ Summæ,tit.item 4.art.1.col.vlt.ver.utrũ iudex secularis,& in eadẽ fuit opinione Anto.Flo.in 1.parte 3.partis principalis Summæ,tit.14.c.13.post prin. dicẽs quòd omnis pœna debita in Dei iudicio remittitur in baptismo,sed non debita in iudicio hominũ,quia non tollit pœ
8 nã mortis debitam pro maleficio commisso.†Quid aũt de eo,qui post cõmissum delictũ efficitur clericus,uel ingreditur religionem,uide Oldra.cõsil.4.quòd laicus delinquens.Bar.& alios in.l.1.ff.de pœn.Bal.in.l.1.ad fi.C. an ser.ex fact.su.Cepol.caut.9.cuius est exordiũ,si quis commisit Ias.in.l.pen.in prin.in ult.not.ff.de iurisd.omiud,Bar.Gul.Iac.Bu.& Bal.in.l.ult.ff.qui satisf.cog.Ioã. And.in.c.1.de obl.ad rati.Cyn.in authen.causa quæ sit. C.de epis.& cle.Iac.Are.in.l.iam tamen.ff.iud.sol.Bartrix.q.32.incip.aliquis litigabat.

CAVSA VIGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 *Liberorum nomine cum delinquente mitiùs est agendum.*
2 *Sergius Galba pœna et iudicio soluitur, liberorum ratione.*
3 *Menecrates pœnam euitat, sui nepotis prætextu.*

1 VIGESIMOSEXTO, cùm is qui deliquit. plures habet filios,est cum eo mitiùs agendum fauore liberorũ, l.unica.§.si plures liberos.ff.de portion. quæ lib. damnãtis.cuius hæc uerba sunt,Adrianus imperator in hæc ferè uerba eleganter cuidam rescripsit, Fauorabilẽ apud me causam liberorum numerus facit quem text. ad hoc not.Roma,in repetitio.l.fiuerò.§.de uiro.in 45. vers.c. 9.ff.

9.ff.sol.mat.&facit sing.barb.in repe.l.cũ acutissimi co. 28.uer.sed ut quisq; relinquat.C. de fideic. & facit text. not.in l.qui in prouincia.§.diuus Marcus.ff.de rit.nupt. quẽ & ad hoc dicit sing.Bal.in c.naturales, tit.si de feud. fuerit contro. quod liberorũ numerus inducit facilitatẽ dispensandi.facit etiã tex. in c.2.de his qui fili.occi.quẽ et ad hoc ponderauit Luc.Pe. in l.1.col.10. uersi.ecõtrà uidetur.C.de deser.lib.12.& in l.si apparitor.col.7. vers. item futuræ,ut C.de cohor. eo.lib.12. Et in tex.itẽ in ca. quia circa,& ibi glo.ultima,ante fi.de consangui. & affi. & tex.in ca.1.35.q.8.& quod dicit ibi gl.in uerbo, filios, & glo.in c.cum haberet,in uerbo, multiplicitas,& ibi ẽt Host.Io.And.& Pan.de eo qui dux. in matrim. quã pol.
2 per adulte. †Quæ rõne Sergium Galbã tẽporum suorũ eloquentissimum(si Suetonio credamus) in Galba ca.3. iudicij flammã euasisse accepimus. Tradit.n. M. Tullius in lib. De claris oratoribus,cui &titulus est Brutus,Lusitanos ab ipso Sergio Galba prætore contra interpositã (ut existimabatur)fidem interfectos,ex quo Titus Trib. pleb.populum Ro.incitauit in Galbã,& in eum rogationem tulit similẽ priuilegii.M.quoq; Cato Censorius legem suadens luculata oratione in illum inuectus est,tum quanta eloquentiæ uis in Galba foret cognitum est,qui liberos suos paruulos, filiũq; ẽt Sulpitij Galbæ suis ipse manibus circumferens,fletu,ac cõmiseratione mouit populum Roma.ad misericordiam,&ita se eripuit flammæ, atque euasit damnationem.Cuius rei quoque fit mentio à Fabio lib.2.Oratoriarum Institutionum, quo loco de Rhetorica,eiusq; fine differit in hæc uerba,Sergiũ qui dem Galbam miseratione sola,qua non suos modo liberos paruulos in concione produxerat, sed Galbæ etiam Sulpitij filium suis ipse manibus circuntulerat, elapsum esse cùm aliorum monumentis, tum Catonis oratione testatum est. Sed & idem quoquẽ retulit Valerius Maximus libro 8.cap.1.ibi dicit, quòd quæ innocentiæ tribui nequiuerat absolutio, respectu puerorum data est, & L.Florus, libr.Epitome Liuij 49.

3 Si-

3 † Simile quidpiã tradit Lucianus in Toxari, quòd cũ Menecrates Massilienſis à ſexcentum uiris cõdemnatus, facultatibus exutus fuiſſet, & infamis pronunciatur, tãdem curia ſuper ipſius nepote commota, qui illi ex Zenothemi genero, & Cydimacha filia natus erat, remiſit mulctã Menecrati, eſtq; rei, & famæ reſtitutus. Itaq; Quintilianus ipſe lib. 6. Affert, inquit, in his momentum. & ætas, & ſexus, & pignora, liberi dico, & parẽtes, & propinqui, quæ omnia tractari uariè ſolent, & paulò poſt illud monet, ut eos in iudicio producamus, qui pericli tãtur, ſqualidos, atque deformes, & liberos, & parentes. Item paulò mox. Quare & obſecratio illa iudicũ per charisſima pignora, utiq; & ſi reo ſunt liberi, cõiũx, parẽtes, utilis erit.

CAVSA VIGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Puniendus mitiùs eſt, qui ex uehementi præſumptione, non ex euidentibus probationibus condemnatus eſt, et nu. 9.*

2 *Ex præſumptionibus, et indicijs an procedatur ad pœnam corporalem, et nu. 10. 11.*

3 *Lex Lõbarda non plectit morte eũ, qui per duellũ alterũ occiderit.*

4 *Fama fallax eſt et mendax in ut raque partem.*

5 *Pœna mitiganda eſt in his, in quibus ex ſola fama procedit ur ad condemnationem.*

6 *In pœnis corporalibus mitius agitur in dolo præſumpto, quã in uero*

7 *Homicidium qui confeſſus eſt ſe feciſſe ad ſui defenſionem, capitaliter non eſt puniendus.*

8 *Dominus mãdans ſeruo, ut nunquam redeat domum, quin reſciſcat aliquid de hominem occidat, an ſit capitaliter puniendus.*

1 VIGESIMOSEPTIMO, Cum quis condẽnatur non ex euidentibus probationibus, ſed ex uehementi præſumptione, ut ſit interdũ, aut aliàs quouis modo, leuius certe eſt puniendus, ut uoluit Abb. antiquus, & poſt eum Ioan. Andr. Collec. & Card. qui hoc dicit ſing. & Petr. ancha. Anto. Imo. Panor. & Fely. in ca. afferre, per illum tex.

tex. de præſump. ubi Salomon quoniã nõ euidenter, ſed ex præſumptione cõpertũ habuit delictũ meretricis, eã ad filii reſtitutionẽ ſolùm, non etiã ad aliquã pœnã corporalẽ condemnauit, & idẽ uoluit per tex. in d. c. afferre, in no. in c. quia ueriſimile, eo. ti. ubi dicit, quòd cũ iudex procedit ſuper delicto ex præſumptione debet multũ tẽperare ſniam, nec debet condẽnare, niſi raro & modicè, & non ad pœnã corporalem. & eũ ibi ſequuntur Hoſt. et Bal. qui hoc dicit eſſe notandũ. Pet. Anc. Pan. qui tamen

2 diſtinguit. † Et quanquã ille tex. in d. c. afferte, plerisq; nõ uideatur iſtud probare, quia ibi ſolũ agebatur ad filiæ reſtitutionem, & non ad pœnã corporale, tamẽ in ea ſniam plerique oẽs conueniunt, uidelicet Alber. Gandi. ſummæ authoritatis uir, & magnus practicus teſtimonio 1o. Anmi. in addi. Spec. tit. de proeu. §. 1. uer. item quòd eã eſt criin addi. Spec. tit. de præſum. & ind. indub. ex quib. cõde. poſ. trac. mal. tit. de præſump. & ind. indub. ex quib. cõde. poſ. ſequi, col. 3. uer. ſol. uidetur, per multa, quæ illic allegat, & iterũ paulo antè ſi. d. tituli. ubi dicit, quòd ex præſumptionibus & indiciis quantumcunque uiolentis, & urgentibus atque ẽt indubitatis non proceditur ad condẽnatio nẽ pœnæ corporalis, & ita dicit tenuiſſe oẽs doc. Bonomæ, & quoſcunque ſuæ ætatis quos uiderit, & ſe uidiſſe de conſuetudine obſeruari, & idẽ quoq; uoluit Spec. tit. de præſump. §. ſpẽs aũt. in uer. ſumma. Oldr. cõ. 192. uiſo diligẽter, & Bal. in l. presbyteri. eius initii, t. co. pe. uer. & adde quod quãdo. C. de epi. & cler. & in l. non eſt ueri ſimile, ante. ſi. ff. quod met. cauſ. & ĩ l. leuius, §. 1. ĩ fi. ff. de teſta. & in l. ſciant cuncti. ad ſi. uerſi. ſextò probatur poſt Nic. Matt. C. de proba. ubi ẽt Pau. Ca. qui ex hoc dicit, ſe quẽpiã à morte liberaſſe, qui viſus fuerat exire gladio eſuaginato ab agro quodã ĩ quo repertus occiſus inimicus patris illi⁹, q; eo die domo egredi ẽti iuſſerat ne rediret, quin prius aliquid noui audiret, et cũ domũ rediſſet, dixit ei pater, ut fugeret. Et ipſe bal. ĩ l. fugitiui, co. 2. ver. ſi aũt nõ eſt certũ, & ibi Cæp. in ult. char. C. de ſeru. fug. & ipſe bal. ĩ cr. ĩ fi. ti. qui. mo. feud admit. huius initii, 2. & ĩ

rub.

rub. de offic. deleg. col. pe. uersi. itē dicit quod principes. & cō. 250. in q. do. Milani, col. 2. uersi. secūdò est uidendū, lib. 1. & consi. 364. quia qō ista. col. 2. uersi. præterea mitiganda est. lib. 3. Auto. in c. quāto. de præsump. & Imo. in l. ulti. ff. de hære. insti. Pe. An. in regula iuris, semel malus, co. 10. de reg. iur. li. 6. & Domi. in c. habuisse, in 1. no. 33. dist. Pan. c. 2. ad mediū. de coha. cleri. & mul. & in c. accedens de accu. & in ca. auditis. col. pen. uersi. sed cōtra prædicta, de prescrip. & Pau. Ca. consi. 299. uisa inquisitione suprà scripta col. ult. li. 1. vbi & ipse dicit, se quendam defendisse à pœna capitis, cōtra quē erāt ita fortia indubitata indicia, ut animus & intellectus hoīs non potuisset credere alium quàm eum fecisse homicidiū, subditq; temerariū fore contra decisionē tanti uiri, & tā experti (loquitur aūt de Alber. Gand. quē ipse ibi allegat) Ro. in l. 1. §. si quis ī uilla. in fi. ff. de SC. Sylle. & Frā. Are. in l. eius qui §. si cui. de testa. & Barb. con. 26. illud in medium referā quod prophetæ clarissimus. col. 7. uersi. modo est solēnis. lib. 1. & cōsi. 23. sapiētissimus. dixit Ecclesiastes, col. ulti. uersic. & existis, lib. 2. Alex. in l. 1. col. 8. uer. ad maiorē. ff. si cert. pet. ubi multa ad hoc adducit. & cōsi. 15. in causa inquisitionis formatæ per potestatē Parmæ. col. 2. uersi. tertiò per id quod dicit, lib. 1. & consi. 115. in causa inquisitionis formatæ contra do. Helenam. ad finē lib. 3. & consi. 2. uiso processu, post prin. lib. 7. & consi. 188. & uiso processu inquisitionis, col. ult. lib. 7. & Cæpo. consi. 39. filio criminalium, consi. 6. ueritas primi dubij. col. 2. uersi. & licèt secundū. & con. 27. requisitus, col. ult. & consi. 32. quidā rustici, col. pen. & consi. 34. sin unquam in 4. qō. & consi. 39. baptista Meoni?, col. 2. uersi. nec obstat. & Socci. in repe. l. 1. col. 4. de uulg. & pup. & Augu. Ari. in addi. Ange. Are. in tract. maleficiorum, in uerbo, de anno præsenti, & iterum in uerbo, comparuerunt, colum. 1. Felyn. in cap. aliter, & quando, eius initii 2. §. ulti. colum. 7. uer. tertia causa. de accus. ubi hoc reputat sing. & in cap. uenerabilis, col. 4. uersi. secundo not. & ibi latè Philip. Decius col. 11. cum seq. de except. & idem Decius in cap. tertio loco.

loco. col. pen. uersi. & pro talibus, de proba. Hipp. Marsi. in l. 1. §. diuus, co. 5. uersi. rō est, ff. de fica. & in repe. rub. C. de proba. col. 50. uersi. teneas menti ubi, & illud dictū Inno. dicit sing. & Ias. in l. ut uim. col. 3. uer. moneor per illud, ff. de iusti. & iur. & in l. 1. col. 5. uer. tu aduerte licet. C. de ser. fugi. & Matth. Affict. in consti. Siciliæ incip. mala noxia. col. 2. & de hoc est text. sing. ut dicit Frāc. Aret. in ca. inter solicitudines, de purga. cano. secundū lecturā glo. ulti. quā & ad hoc no. Alex. in d. l. 1. ff. si cer. pet. & d. consi. 2. li. 7 & Ias. in d. l. 1. & Fely. in d. c. afferte. ¶ Et hoc quoq; lex Lōbarda uidetur obseruasse. nā cū probatio, quæ fit per duellū, nō sit uera, & indubitata, quoniā multi sub iusto clypeo perierunt, ut est in ea. l. Lōbarda, tit. qual. quis se defend. debe. l. recolimus, & dicit gl. in l. qua actiones, §. si quis in colluctatione, in uerbo. nisi domino cōmittente in fi. ff. ad leg. Aquil. & in §. si quis hoīem, & ibi etiā Bal. tit. de pace tenen. & Cy. in authen. generaliter, C. de epis. & cle. & Bald. in l. ex hoc iure, col. 3. uersi. octauò quæritur. ff. de iusti. & iu. & in rub. C. de l. at. libe. tol. con. 515. quidā fuit interfectus, li. 5. & est de hoc text. in c. 2. de purg. uulg. Nā incerti sumus de iudicio Dei, ut dicit gl. ī d. §. si quis hoiem, & ut dicit Psalmista Ode. 35. iudicia dei abyssus multa. Et diuus Paulus ad Ro. c. 2. In cōprehēsibilia iudicia eius. Ideo si aliquis per duellū probetur occidisse hominē ex lege Lōbarda, nō punitur ad mortem quēadmodū, et hi qui ueré, & īdubitatè idipsum cōmisisse probātur, per l. nemo. C. de epi. audi. sed tantū manus amputatione, ut scribitur in tit. de homici. liberorū hominū. l. qui uerò intra treuguā, & in d. l. recolimus, & ita referūt glo. in d. §. si quis hoiem, & ibi bal. col. 5. & Nico. Mat. quē refert idem Bal. in d. l. ulti. in fi. C. de probat. & Ioā. Ana. in cap. 1. col. vlti. de cleri. pug. in duel. & Barb. d. consi. 62. col. 7. uersi. & quidem Bal. in d. ca. lib. 1. & Paris de Puteo in trac. de re mili. lib. 1. tit. quid sit duellum, & nouissimè Catel. Cot. vir, & legum, & artium humanarū peritissimus ī memor. per duellionis, reus, ad fi.

¶ Hinc quoq; fit quòd cū fama plurimū fallax sit, & men-

dax,nec tunc quidē cum aliquid ueri afferit,sine menda cii uitio est,ut scribit Tertullianus in Apologetico ca.7. cui accedit diuus Hierony. ad Ruffinū inquiēs, Multum in utranq; partem crebro fama mentitur, & tā de bonis, mala,quam de malis bona falsorum ora concelebrant. Quod & satis probat illud Virg.eclog.6.

Quid loquar,aut Scyllam Nisi, quam fama secuta
Candida succinctam latrantibus inguina monstris.

Nā nisi filia,hæc Scylla non fuit,sed Phorci uerū. Virgilius τὸ φρόνιμον famæ seruauit,quæ plurimū ex falso trahere solet. Sic &apud Ouī. Penelope ī epist. ad Vlyssem,

Siue quis Antiochum narrabat ab Hectore uictum,
Cùm non ab Hectore uictū,sed à Memnone, Auroræ filio,necatum fuisse constet ex Quintio Calabro,aut quis is fuit,qui Iliada exorsus est à fine Homeri. Sed & famā sequebatur,quæ id falso narrabat. Apertissimè alii Virgilius in Aethna,

Hæc est mendosæ uulgata licentia famæ,

Et id quoq; attestātur leges nostræ statuentes solā famā non inducere plenā probationē,at ne semiplenam quidē regulariter,secundùm Bar. & alios in l.at qui naturā. §. absente, cum concord. ibi adductis per recentiores.

5 Cùm igitur fama talis sit,hinc fit, ut in quibus casibus ex sola fama proceditur ad condēnationē, vt in casu, cum considereas, §. secundæ quæstionis, de senten. ex. & in eo qui traditur per glo. & Bar. in l. 1. ff. de excep. certē pœna minuēda, ne uidelicet tā grauis, & seuera imponatur, quā si ex certa probōne fieret cōdēnatio. text. in c. illud. de cleri. excō. mi. secūdū Fely. ī d.c. qualiter, & qū, huius initii 2. §. vl. co. 7. uer. quarta cā, de accu. Et hoc quidem uerū est per ea, quæ dicta sunt, sed ille text. hoc expressim non probat, sed bene facit in arg. nam ibi minus punitur, qui habens notitiam excōicationis per totā famam celebrauit, quām si aliās fuisset uerē certior.

6 Sed & hinc quoque prodiit, quod pulchrè, & notabiliter scribit bal. ī c. ad fi. ti. qui. mo. feu. amit. huius initii 2. quod ī pœnis corporalib. mutuis agimus ī dolo præsūpto, quia in ve-

in uero, per. l. 1. ff. ad legē cor. de sicar. cū simil. Credo, q' uoluit allegare. l. 1. eiusdē tit. Et licet Bald. solus sit in ea sententia, saltē quòd nunc meminerim, tamē cum nō habeat contradictorē, imò uerò habeat assertores in similibus suprà adductis, nisi & ipsa eadē sint, non uideo, cur eum non sequamur tam excellentem iurium interpretē.

7 †Ex hoc itē fit, quòd quāvis is qui confessus est se homicidium fecisse ad sui defensionē, possit ut homicida puniri, nisi defensionē probet, ex sniā Bart. in. l. idem quæsit. §. aurelius. ff. de lib. leg. & Bal. in. l. 1. col. 8. in. 10. q. C. de confes. cū alijs concor. adductis per Alex. in. l. 1. §. si quis simpliciter, uer. ex prædictis inferrur. ff. de ver. ob. tamen quia hmōi probatio resultans ex hmōi confessione nō est simplici & pura, sed qualificata, nō est adeò euidens & in dubitata, nō debet capitaliter puniri. ita sing. uoluit Pan. in. d. c. auditis, col. pe. de præscrip. ī nixus ea generali sententia, quā diximus de probatiōe præsumptiua. Et sequitur & dicit alibi nō reperiri & esse in solemni cultu apud recentiores practicos Fely. ibi col. 7. uer. obstat secundò. Et licet, inquit, cōtra id uideatur decisio Bal. in. c. dudū, eius initii 2. in fi. de elec. & Lanfrā. in c. quoniā, char. 15. uer. pro decisione huius qōnis, de proba. tamē satius putat illā Panor. opi. sequi. Cuius et meminit idē Fely. i. c. significasti. eius initii 2. col. pe. ver. & ista not. de homici. ubi tamē dubitare uidetur, cū dicit hanc esse stupendā limitationē d. sniæ Bar. si ea uera sit. Meminit itē Alex. qui id dicit signanter notandū, licet nō certò firmet, in. l. nō solū. §. sciendum, col. 2. uersi. & ibi subdit. ff. de oper. nouinunt. & Hipp. Marsil. qui id singu. dicit in. l. repeti. col. 8. ver. quartus est casus, de qōn. & sing. 185. cōfessio inquisiti, in fin. & Ias. qui etiā de hoc dubitat, in. d. l. ut uim, ubi suprà. ff. de iusti. & iur. ubi tamen dicit id sibi fecisse magnum honorē in actu practico. Sed ut non omittā, illam Bar. sententiā non omnibus placuisse, ut uidere licet ex Saly. in. l. 1. uer. quartò opponitur. C. de confes. fit certè ea mihi admodum dura esse uidetur, si homicidium aliter non sit probatū quām per huiusmodi confessionem rei.

8 †Ex quibus non satis tuta uidetur decis. Bar. in l. si quis mihi bona. §. pater Scio. ff. de acquir. hære. de quodã milite Florentino, qui cùm ab aliquo passus fuisset iniuriã, dixissetq; famulo ut nunquã domũ reuerteretur donec aliquid resciret de hmõi negotio, confestim illũ famulus interemit, ob quod miles fuit decapitatus, tanquam eius mandato fuisset homicidiũ perpetratũ. de quo dicit esse tex. tum ibi, & sequũtur Bal. Imo. Paul. de cast. & alii ibi, & Bal. in l. non ideo minus. C. de accus. Pe. Anc. cõsi. 117. aliàs 266. Panor. in c. sniam, col. pe. ver. nec obstat si dicatur, ne cler. uel mon. Io. an. cõsi. 59. uisa inquisitione formata per magnificum dom. capitaneum Florentinũ Roman. sing. 714. tu scis quod Bar. & Ang. Are. in tract. maleficiorũ, in uerbo, Semproniũ mandatorẽ in 21. q. & Mathes. not. 188. not. quòd ubi creditor, ubi hoc ampliat & procedere, si dñs per hmõi uerba prohiberet expresse ne inficeret, per tex. no. in c. ult de homic. lib. 6. & Anto. Cors. in suis sing. in uerbo, præceptũ, huius initii primo, ubi hoc latè examinat. † Item Ias. in l. 1. col. 5. uers. 9 caue tamen quòd in prædictis casibus ff. si cer. pe. dicit se dubitare de dicta decisione, ea rõne, quòd ex præsumptione probatione debet quis mitius puniri, ut diximus. & Alex. quoq; in addi. ad Bar. in d. §. pater Scyo. subobscurè eam decisionẽ impugnat, alia tamen rõne. Idem tamen Ias. in l. 1. col. 5. uersi. tertiò multum no. C. de ser. fug. post quã dicit eam ipsam decisionem uideri dubiam ea qua diximus ratione, & aliis, quæ allegat, tandem tamen illã approbat cum sex notab. limitationibus, quas ibi uide per 10 eum. † Quod aũt dictum est non esse imponendã pœnã corporalem, quãdo ex præsumptione solum procedit ad condemnationẽ, intellige Procedere in præsumptione hominis secus autem in præsumptione legis, ex qua cum quis condemnatur, non debet pœna minui. Ita uoluit Pan. not. in d. c. accedens, col. 2. uersic. nec obstat quando dicitur, de accu. quem sequitur Ioan. Montefer. in repet. l. nemo potest, col. 5. de leg. 1. & facit tex. nota. in l. si quis adulterii. C. de adul. ubi ex præsumptione illius ponitur pœna

pœna capitalis. quem ad hoc ponderat Mathes. in singul. 116. nota, quòd præsumptio, & quod uoluit gl. in c. cum 11 contumacia. de hæret. lib. 6. † Alias limitationes tradit Felyn. in d. c. afferte. quas hic ponere supersedi, tum quia illic in promptu sunt omnibus, tum quoq; quòd quædam ex illis mihi non uidentur proprié hanc decisionem limitare, tum quia in alijs, dum uult tantum limitare, omnino destruere uidetur. Sed & in eam rem alia pleraque addu cit Hip. Marsi. in l. repeti. col. 6. uers. uideamus ergo. cum duabus sequent. col. ff. de quæst. quæ illic quoque omnibus uidere licet.

CAVSA VIGESIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 *Delinquenti, si patrato crimine resipiscat, et pœnitentia capiatur, aut remittenda pœna est, aut certè immuenda.*
2 *Pater filiam quæ in corpus suum peccauerit, si ad bonam frugem redierit ducta pœnitentia, non potest exhæredare, nec alimenta, nec dotem negare.*
3 *Patris interfectorem, si agat pœnitentiã, an possit licite accusare.*
4 *Accusari puniriq; potest in foro iudiciali is, qui absolutus est in foro pœnitentiali.*
5 *Glaucus Apollinem consulit, super pecunia apud se deposita.*

1 VIGESIMOOCTAVO, Si perpetrato crimine delinquentem illius pœniteat, fiatq; bonus ipse delinquẽs, certè puniri nõ debet. ita allegatur uoluisse Specul. in tit. de accusatore. §. 1. uersi. quid si quis interfecit patrẽ, per text. in cap. accusasti. de accu. & in c. opio. 86. dist. quod pro no. & sing. refert & sequitur Hippo. Marsil. in l. qui falsam, col. 7. uersi. & non obmitto. ff. de fals. Cui consonat quod scribit Aristoteles lib. orbicularium quæst. 29. c. 13. nihil errare iudices qui reum usq; adeò emendatum 2 liberat. ut nihil præreteà delinquere uellet. † Et hoc quoque confirmat huiusmodi simile, quòd licet pater possit filiam, quæ in corpus peccauerit, exhæredare, ut est

tex.in l.si filiam.C.de inoffi. testa. possit item illi & dotē & alimenta denegare.ut uoluit Specul.tit.qui fil.sunt legit.uer.quid si filia.tamen si filia ad bonos mores conuer sa pœnitentiam egerit,iam non est ius patri ea quæ diximus facere,ut dicit Speculator,ubi suprà,& Antonius in cap.quintauallis.col.2.ver.& dicit Io. Andr. de iureiur. & Alex.in l.1.col.9.uersi.sed Imo.ibi dicit.ff. sol. matri. & Iason qui hoc dicit esse mirabile,in authen. non licet. col.1.uersi.item diligenter aduerte. C. de liber. præter. Et bene facit.l.imperialis. C.de nupt.& c.ferrū.50. dist.

3 cum similibus.† Sed quod pace Hippo. dixerim,nec tex. in d.c.accusasti, à Specul. citatus nec ipse hoc dicit, sed illud tantum quærit, an si quis patre meo interfecto agat pœnitentiam bonusq; fiat,possim eum licitè accusare? in qua re dubita. Nam si nō accusem,inquiunt, hæreditatē perdo.l.1.C.de his quib.ut indig.Rursum si accusem,uideor ex odio procedere,cum sit emēdatus,per dictum c. accusasti,& d.c.odio. Et huic parti magis fauere uidetur,ut uidelicet sit potius abstinēdum.† At Io And.in c.

4 accusasti,& post eum Pan.alteram partem intrepidè sequuntur,quoniam absolutus in foro pœnitentiali potest accusari,& puniti in foro iudiciali,ut uoluerunt gloss. & doct.in c.de his,eo.ti.Et faciūt quæ diximus suprà in 25. causa. Et illud præterea, quòd in cōsummatis delictis nō iam est locus pœnitentiæ ad cuitandam pœnā delicti, ut plenè no.in l.si quis non dicam rapere.C.de epi.& cler. Sed fortassis posset attētari hūc esse aliquanto mitius pūniēdum,si planè cōstaret eū uerē emēdatum esse, ex his,

5 quæ dicā inferius.† Nec tn inde prius discedam.quā referam historiā ab Herodoto quoq; relatā li.6. de Glauco Lacedæmonio,uitæ sanctitate satis cōmendato,ad quem uir quidam Milesius fluctuāte Ionia assiduis bellis,diuendita parte bonorū accessit, & apud eū pecuniā deposuit, existimans fore,ut & salua esset,& sibi redderetur cū allatis symbolis reposceret. Lōgo aūt post tēpore,filij eius, qui pecuniā deposuisset,Spartā ueniunt, Glaucum conueniunt, exhibitisq; symbolis pecuniam repetunt. at ille repel-

repellere hoīes, neq; eius rei quicquā se reminisci dicebat.Ipse aūt Glaucus Apollinē cōsulit, an iureiurādo pecuniā prædaretur,quā apud se depositā à quodā Milesio, filii eius reposcebāt? Respōdit autē Pythia his uersibus.

Γλαῦκ' ἐπικυδὲς ἕδν, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω
Ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα λῃΐσσεσθαι,
Ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὐόρκου μένει ἄνδρα.
Ἀλλ' ὅρκου παῖς ἐστιν ἀνώνυμος, οὐδὲ ἐπιχεῖρα,
Οὐδὲ πόδα· κραπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα.
Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Quos ita latinos reddidit Valla interpres,

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tēpus,
Sic orco uicisse,interuertisseq; numos,
Deiera,& Euorcum,& quoniam manet exitus idem,
Aſt orci natus,qui nomine,qui manibus,qui
Nullis est pedibus,repidé aduenit,usq; adeò,dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;.
Cum sobole Euorci melius sed posteà agetur.

Subditq; Herodotus, His auditis Glaucus sibi ueniā eorum quæ dixisset ut daret,deum obsecrabat. Cui Pythia inquit,idē polleret tentare deum,& facere. Tūc Glaucus accitis Milesijs hospitibus pecuniam reddidit. Cur autē hæc oratio apud uos instituta est, dicetur, Glauci nunc nulla,supereſt neque soboles neq; domus,quæ illius cognatur,sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonū est nihil aliud de deposito cogitare,quam ut repetentibus reddatur. Hactenus Herodotus. Sed,& hanc quoque historiam recensēt Iuuenalis Satyra 13.

Spartano cuidam respondit Pythia uates,
Haud impunitum quondam fore, quòd dubitaret
Depositum retinere,& fraudem iure tueri.
Iurando,quærebat enim quæ numinis esset
Mens,& an hoc illi facimus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu,non moribus, & tamea omnem
Vocem adyti dignam templo,ueramq; probauit,
Extinctus tota pariter cum prole,domoq;.

Et quanuis longa deductis gente propinquis,
Has patitur pœnas peccandi sola uoluntas.

Quanquam,ut uides ex historia Herodoti,nõ hic fuit nuda uoluntas, cùm ad denegationẽ depositi semel processerat,ideo non excusabatur ex eo quòd posteà pœnituerat. Crimen.n. denegatione perfectum erat, uti & ex uenditione rei depositæ,posteà redemptæ in causam depositi,quæ si etiã sine dolo malo perierit, tenetur tamen depositarius depositi,quia semel dolum fecit,cum uẽderet, ut est text.singul.l.1.§.si rem depositam.ff.depos. Quòd si sola uoluntas siue cogitatio fuisset, certè nostris legibus id impunè fuisset,per l.cogitationis.ff.de pœnis. Apud Deum uerò id non impunè ferimus. Scitum est illud decalogi. Deutero.ca.5. Non cõcupisces uxorem proximi tui,non domum,non agrũ,non seruum,non ancillam,non bouem,nõ asinũ & uniuersa,quæ illius sunt. Et illud Matthæi 5. Qui uiderit mulierem ad cõcupiscendum eã, iam mœchatus est in corde suo. Cui assentiens Iuuenalis ad ea,quæ ex eo suprà diximus,hæc subdit.

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.cedò si conata peregit?

Leges aũt nostræ in hoc secutæ sunt leges Moysis, q̃bus nõ animũ,sed manũ tãtũ puniebat, sicut alibi latè dixim⁹.

CAVSA VIGESIMANONA.

SVMMAE.

1 *Pœna mitius infligenda,ubi à patrato scelere multum temporis intercessit. Limit.nu.3.*

Domitianus incesta Vestalium a patre Vespasiano Titoq; fratre neglecta uarie coercet.

2 *Exceptione uiginti annorum tollitur querela eius, qui à familia occisus, est ante, quàm mortem eius ulcisceretur. Limit.nu.3.*

4 *Delictum non desinit esse delictum sola temporis cursu.*

5 *Emendatum esse quempiam unde colligatur.*

6 *Delinquens, ex pœna sit emendatior atque correctior.*

8 *Augustus Cæsar diuturnorum reorum,et ex quorum sordibus nihil aliud quàm uoluptas inimicis quæreretur, nemina abolenit.*

1 Vige-

1 VIGESIMONONO, leuius quis punitur cum post delictũ à se cõmissum iam multũ temporis est transactũ. text.est de hoc singul.quẽ ita pleriq; omnes antiqui legũ interpretes intelligunt,in.l.si diutino ff.de pœn. Quãobrem Domitianus imperator Roma. authore Tranquillo, incesta Vestaliũ à patre Vespasiano, Titoq; fratre neglecta,uarie coercuit. Prima capitali supplicio,arbitrio quidem puniendarum relicto,posteriora uerò,seuerius, more.s.ueteri,ut uiuæ defoderentur.quod erat atrocissimũ mortis genus apud Liuiũ,1.Decad.lib.3. M. Duillius tribunus plebis edixit, uetera peccata iam obliterata non
2 esse reperenda.† Et huc nõnihil facit, quòd eius qui à familia occisus est,antequã mortem illius ulciscereturr, & cæterorum quoq; criminum quærela 20.annorum exceptione excluditur,ut de primo est tex.in.l.in cognitiõe. ff.de se.Syllan. De reliquis in l.quærela.C.ad leg.corn. de fal.& quod habetur in.c.cum uenerabilis,ante fin.de excep. Præter tamen pauca de quibus per glo.& doc.in d.l.quærela. Sed an hoc de iure canonico & in foro ecclesiastico obseruetur,uide glo.in.c.admonere, in uerb. pœnitentiam.33.qõ.2.& Panor.in.c.licet,& ibi omnino Philip.Dec.col.18.de proba.& ipsum Panor.in.c.cũ haberet,in 3.no.de eo qui dux.& in.c.ult.post prin.de purgat.cano. Io.Ana.in.c.super eo,de crimi.fal.& Aufrer.in
3 decis.Tholo.q.188.itẽ fuit quæsitũ si aliquis cõmisit crimen.† Intellige tñ,ut quæ iam die commissa sunt,leniùs puniri debeant,eũ sint momentanea;ut homicidiũ, & cætera hmõi,& quæ semel sunt perpetrata. Quia si sint successiua,ut matrimonium prohibitum,hæresis, aut alia id genus,in quibus quis diu perstiterit,eò grauius coercendus est quo diutius permanserit. nam ut dicit text.in.c. non debet,in fi.de cõsang.& affin.diuturnitas temporis nõ minuit peccatũ,sed auget,tantoq; sunt graviora crĩa quantò diutius infelicẽ animam detinent allegatã. & est similis tex.in.c.ult.in prin.de consue.& in d.c cum haberet,de eo qui dux.in matr.& c.non satis,in fin.& c.cum in ecclesiæ,in medio,de simon.& c.sicut nobis,in fin.de

regula.

regula.& transſ.ad relig.&.c. ſchiſma.24.q.1. Et ut dicit eleganter tex.in.l.inficiando.§.infans.ff.de fur.quid tam ridiculũ eſt,quàm meliorẽ furis conditionẽ eſſe propter continuationẽ furti æſtimare? Sed, & ſi quæcunq; delicta fuerint iterata grauius quoq; ſunt punienda, ut infrà latius dicemus. Et ita eã.l.ſi diutino intelligunt glo.nar. & alii qui ad hoc multa alia iura aſſerũt,quæ illic in prõptu ſunt oĩbus,& Pe.an.Barb.& Roc. Cur.in.d.c.ult.de

4 cõſue. † Illius aũt legis ita intellectæ ut diximus, rõ nou eſt,q; crimen ſine culpa proceſſu tẽporis aboleatur, aut minuatur,ut eſt tex.in.l.ſicut.C.de falſ,ex quo not. Bal. in.d.l.quærela,ante ſi.eo.ti.quòd delictũ ſolo curſu temporis nõ deſinit eſſe delictũ.& ita ẽt no.per glo.in.c.citò. in uerbo,multiplicis.1.q.1.quæ ad hoc multa iura addu cit.Sed nec ullã ab aliquo ſcriptam rõnem comperi, nec aliam cogitare poſſum,niſi quòdquiẽ aliàs quidpiã admiſerit,diutius tamẽ poſteà à delictis abſtinuerit,aut magis uidetur peccauiſſe impetu,ignorãtia,infirmitate,& cæteris id genus,quæ delictũ minuũt,quàm dolo,& peccandi conſuetudine.uita.n.ſequẽs iã diu bene rectèq; ac longè à ſceleribus acta,ſatis oſtẽdit atq; declarat nõ illud facinus cõmiſiſſe peruicaci quadã aut inueterata ingenii malitia.Ex ſequẽtibus.n.cũ in oĩbus rebus, tum maximè in his quæ ad mores attinẽt, præcedẽtia mirũ in modũ declarantur.l.ſi hi qui,&ibi Bal.& doct.C.de adul.&.§.vlt. & ibi gl.in uerbo,ut appareat.in auth.de reſti.& ea quæ

5 par.cũ ſimil.† Aut quocũq; id aĩo fecerit, ſi tamen aliquã poſt tẽpore.id eſt,triẽnio,bene honeſteq; uixerit, uidetur ſatis atq; ſatis emẽdatus,ut eſt text.penitiſſimis memoriæ præcordiis infigendus,in.§.1.uer.hinc aũt nobis. in auth.de mona.cũ dicitur.Attamen ſufficit ad meliorẽ purgationẽ delictorũ,& ad uirtutis argumẽtũ, (ſic.ſi.ma lo legere,quàm augmentũ) triennalis temporis teſtimoniũ.& quod no.Ang.& Saly.qui illũ tex.facit ſing.in.l.ſi fideiuſſor.§.ſi ſatisfactũ,& ibi Alex.& Iaſ.col pe.ff.q.ſatisfd.cog.& idẽ Saly.ã.l.ſi minorẽ,col.2.ver.& ſ̃ ut tollã obiecta.C.de ĩteg.reſt.mi.& Luc.pẽ.in.l.principes,ĩ 83.

præ-

præſump.C de prin.agẽ.in reb.li.12.Imo.in c.cũ deputa ti,& ibi Fely.co.1.in prin.de iudi.& Pan.in c.teſtimoniũ in 3.no.de teſtib.&ibi Barb.in repe.circa fin.& Lud.Roconſi.236.ut præmiſſa cõſultatio,col.2.uerſi.3.pouderãdũ,ubi & illũ tex.facit ſing.& Frã.Curt.in trac.de ſequeſtris,quẽ poſuit ĩ l.1.C.de prohi. ſeq. pec.ĩ 6.q.prĩ.& anto.Corſe.qui hoc reputat ſing.in ſuis ſing.ĩ verbo,præſumptio regula eſt,& c. Iaſ.qui illũ tex.ſolẽnã uocat,ĩ l. ſi priuſquã.co.14.ver.tu ergo dic.ff de ope.nou.nũ. Phili. Dec.cõſ.163.ĩ cã matrimoniali,co.7.uer.quartò nõ deponit,& uide infrà in 51.cã,nu 171.incip.igitur neminẽ.

6 † At ĩter alias puniẽdorũ delictorũ cãs hãc primã poſuit Plato ĩ Gorgia, Taurus philoſo.in cõmẽt.eius li.in prin. & Seneca lib.1.de Cle.& Gellus lib.6.c.14. ut qui pecca uit,ex pœna fiat emẽdatior,atq; correctior.de quo eſt & tex.apud nos ĩ l.ſi pœna.ff.de pœnis, & ĩ c.qui ea.38.di. & c. cũ dicitur,33.q.2.& late diximus ĩ nr̃is Il.Cõubia lib.leg.9.nu 224.inci. Propterea cũ Plato.Quæ cã.cũ ceſſet,utpote cũ iſte ſatis(ut iã diximus) uideatur emẽdat',

7 cõſequẽs eſt, ut aut nullo mõ,aut certe mitius ſit puniẽdus.† Sed hĩc nõ prius diſcedẽdũ putaui,quã id dixerĩ,q̃ etſiverũ ẽ,ut qui iã lõgo ante tẽpore deliquit,& ſẽper poſteà bene vixit,mitius ſit puniẽdus,rõnib.ſupra adductis, id tñ nõ probatur ex d.l.ſi diutino.ſed id potius,ut q̃ diutino tpe ĩ reatu fuerit,aliquatenus pœna eius ſubleuãda ſit.hæc.n.ſunt uerba eius l.Quid ãt reatus ſit,& qũo ea l. intelligatur nemo vnus eſt qui ignoret poſt annotationes Bud.ĩ eũ locũ,ad quẽ ſtudioſos relego.illud tãtũ dixerĩ,eo vocabulo primũ oĩum uſum eſſe Meſſalã, ut ſcribit Quinti.li.8.c.3.Aug.Cæſar diuturnorũ reorũ, & ex quorũ ſordib. nihil aliud quã voluptas inimicis quæreretur, noĩa aboleuit,ut ſi quẽ quis repetere uellet par periculũ pœnæ ſubiret.ut tradit Sueto.in uita illius,c.32. Et Domitianus reos qui ante quinquenniũ proximum apud ærarium pependiſſent,uniuerſos diſcrimine liberauit,nec repeti niſi intra annum,eaq; conditione permiſit, vt accuſatori qui cauſam teneret,ex illius pœna eſſet,vt idẽ ſcribit in uita quoque ipſius Domitiani,cap.9.

(Cauſa

CAVSA TRIGESIMA.

SVMMAE.

1 Crimen si quis confiteatur ultrò non conuictus, cũ eo mitiùs agendũ.
2 Confitenti ultrò plerunque parcitur.
3 Ciceronis in Verrem locus, elucidatur.
4 Crimen negantibus, et conuictis tamen difficilè uenia conceditur.
5 Atheniensium leges ueniam concedunt sese manifestanti.
6 Mosaicæ leges leuius puniunt sponte confitentem delictum à se commissum, quàm conuictum.
7 Delicti confessio multùm ponderis habet ad sedandam iram.
8 Alexander magni faciebat ad ueniam, delicti confessionem. Chrysostomi super hoc sententia.
9 Confitens metu alterius, pro conuicto habetur. Limit. nu. 11. 13. Et quando quis dicatur sponte confessus. nu. 10.
12 Iudex si fuerit oneratus probandi necessitate, an et quando reus sponte confitens, mitius puniendus.
14 Pœnam et supplicium ubi quis demeruit, an et quo casu confessus mitiùs, quàm conuictus, puniatur.
15 Pœna minuitur in casu fauorabili.
16 Pœna, si iam ipso iure imposita sit, et etiam iam quæsita patrimonio, siue Reipublicæ, per confessionem, aut aliud qui adueniat titium, an et quomodo sit pœnitentiæ locus.
17 Delictum si quis fateatur, qualitatem tamen eius neget, nobilis mitius accipiendus est.
18 Conuictus ex præsumptione tantùm, mitius puniendus est, quàm conuictus ex ueris et indubitatis probationibus.
19 Confessus sponte quo casu mitius puniatur, quàm conuictus.
20 Statutum, ut propter confessionem deducatur quarta pars pœnæ, non habet locum, quando pœna nullam diminutionem recipit.

1 TRIGESIMO, †Cũ quis cõfitetur crimen non cõuictus, est cum eo agẽdum mitius, quã si negans cõuincerẽtur. l. 7. C. ne tuto. uel cura. uectig. condu. authenti. sed nouo iure, C. de pœn. iudicis, qui malè iudica. & c. ult. & ibi glo. de fur. & c. inter corporalia, versicul. sanè quoniam, de transla. epi. & cap. 3. ibi glo. 50. dicto & c. vlt. in prin.

prin. 82. di. & c. si quis oẽm, ante fi. 1. q. 7. & c. imprimis, uer. si aũt episcopi, & ibi gl. 2. q. 1. & c. nõ dicatis. 12. q. 1, & c. qui admisit, & c. si quis præsbyter. 15. q. 8. & c. facilius, in prin. & ibi gl. de pœnit. di. 1. & not. gl. in. l. nõ ois. §. ult. ff. de re milit. & uoluit Panor. in. c. at si clerici, & ibi
2 Fely. col. 2. & Phil. Dec. col. 4. in. 6. no. de iud. †Quin interdum oĩno parcitur sponte confitenti seipsumq; defe renti. l. edicto, in prin. ff. de iur. fis. & l. 3. §. ult. de alu. iud. mut. cau. fa. & ibi glo. quæ adducit multas concor. & ultra illas. l. in eos, in fi. ff. de custo. reo. & ibi ẽt concor. in glo. Quibus adstipulatur illud Salomonis prouerb. 28. Qui confessus fuerit scelera sua, misericordiã cõsequetur. Il lud quoq; Fabii lib. 6. quo loco de altercatione disserit, Nocet ẽt diu pugnare in his, quæ obtinere nõ possis. Nã ubi uinci necesse est, expedit cedere. quia siue plura sũt quibus quæritur, facilior erit in cæteris fides siue unum, mitior solet pœna irrogari uerecũdiæ, nã culpã plerrim
3 deprehẽsam pertinaciter tueri, culpa altera est. † Ad quã sententiam referendũ est, quod scribit Cic. in. 3. actione in Verrẽ, ante fi. Nemo ita in manifesto peccatu teneba tur, ut cùm impudens fuisset in facto, tũ impudentior uideretur si negaret. Quod aũt apud Cic. peccatu legendũ sit, uel refragrãtibus omnibus exẽplaribus, admonet Gel lius lib. 12. c. 19. id. n. obiter lectorẽ admonere uolui. Eandem aũt sniam aliter expressit Pli. lib. Epist. 4 ad Vrsum,
4 epist. eius lib. 9. Rem, inquit, manifestã inficiari, augentis erat crimen, non diluentis. † Cæterùm, Arist. lib. Rhetorices De causis ciuilibus, ad Alex. Si te, inquit, accusarit, ea dixerit deliquisse, ut ueniam consequare facilè præsta bis. Titius quoq; Liu. 3. Dec. lib. 10. de Asdrubale loquẽs, qui cùm uaria oratione usus esset, nũc purgãdo cria, nũc quidẽ fatendo, ne imprudẽter certa negantibus difficilis uenia eẽt, &c. Et Liban. Antiochenus ad Richomenẽ scribit ipsã delicti cõfessionẽ mereri ueniã, ac genus quoddã defensionis credi supplicẽ confessionẽ. Itaq; Domitianus uir alioqn crudelis & sanguinarius, stupratores Cor neliæ maximæ virginũ Vestaliũ in comitio ad necẽ cædi impe-

imperauit, excepto prætorio uiro, cui dubia etiam tum causa & incertis quæstionibus atq; tormentis, de semetipso professo exilium indulsit. testis Sueton. in uita illius. c. 8.

5 †Sed & secundū Athenienſium leges omnium optimas, & ex quibus maxima pars noſtrarū deprompta eſt, teſte Liui. 1. Dec. lib. 1. manifeſtanti ſeipſum etiam impunitas conſtituebatur. Cuius legis profugio ſuadēte Timeo, ut recenſet Plutarch. Cheronen. in Alcibiade, Andocides, qui ob Mercurii ſtatuā perfractam iuſſu populi in carcerem truſus fuerat, ſeſe innocentē nocentem cōfeſſus, ob

6 id liratus eſt. †Quin ēt ex legibus Moſaicis leuius quoq; puniebatur ſponte confeſſus, quàm cōuictus. Quod hic cuiq; manifeſtū eſt, quòd fur cōuictus puniebatur in duplum, uel quadruplū, uel quintuplum, ſecundū eā diſtinctionem, quæ traditur Exodi 22. c. quia ſi fuiſſet ſponte confeſſus, in id ſolū puniebatur, quòd ultra rei ablatæ reſtitutionē quintam quoq; partē ipſius rei reddere cogebatur, ut legitur Numer. quinto, poſt princip. & ita intellexit ibi Nicol. de Lyra, interpres Bibliorum nominatiſſimus, & ante eum diuus Auguſtinus cum dicit, quia annuntiauit, non eo damno plectendus fuit, quo furem conuictum plecti oportet. atque etiam Alexander

Ales in tertia parte Summæ q. 47. membro 5. articu. 2. &

7 in 4. parte. q. 86. membro 2. arti. item 2. in fin. † In hac re aūt leges naturā hominū ſunt quodāmodo imitatæ, uſa enim & experientia cōpertum eſt, confeſſionē delicti, ad mitigandā placandamq; irā, ulciſcendiq; cupiditatē eius in qnē peccauimus, magnū habet momentum, tanquā ad nobis natura præſcripſerit, ut mitiùs in confitentes agamus. Sic Dauus ille Terentianus ſe crucē meritum cōfeſſus eſt, quò ſe ab ira & uerberibus Pāphili uindicaret. Sic Demipho apud eundē poetam in Phorm. quò Nauſiſtratam Chremeti placatā redderet. Verùm, inquit, quādo id accuſando fieri infectū non poteſt, ignoſce, confitendo purgat. quid uis amplius? Sic deniq; Horatius uates ingenioſiſſimus lib. 1. Carminum, Ode 16. in princi. ut ſibi

Tindaridem, quam læſerat, conciliaret, crimen fateretur. O ma-

O mater pulchra filia pulchrior,
Quem criminoſis cuique uoles modum
Pones Iambis, &c.

8 †Arrianus hiſtoricus, quem pleriq; eundē eſſe autumāt, cuius multas leges habemus, in rebus geſtis Alex. lib. 6. ſcribit erroris confeſſionē apud Alex. ipſum plurimū ualuiſſe, nec quicquā ad impetrādā uenā hoc uno apud eū fuiſſe efficacius. Sed idem author lib. 7. de hac re ipſa nō minus ſanctè, & religioſè loquitur, quā ſi Chriſtianorū ſacris, atque diſciplina initiatus fuiſſet, Pleriq; (inquit) quāuis ſe deliquiſſe ſciāt, id tū tanquā rectē factū pertinaciter defendunt, culpā ſuā, per hūc modū celatā iri exiſtimātes. Qui mihi quidē magno errore teneri uidentur. Sūma. n. medicina peccati eſt, quātū ego exiſtimo, & peccatum confiteri ſuū, & eiuſdē pnām præ ſe ferre. Nam qui iniuriā accipit, illā haud dubie aliquanto leuiùs pertfert, ſi eū qui intulit, & fateri ſe deliquiſſe, & iniuriæ pœnitere aīaduertat. Ad hæc qui uiolat alterū, ſi dolere ſe facto doceat, bonam ſpem cæteris præſtat ſe poſthac nihil admiſſurum tale. Hæc Arrianus. Denique ex Seneca, aut quiſquis eſt in Prouerbiis quæ eius noie circūferuntur, proximū (inquit) ad innocentē tenet locū uerecūdia, &

9 peccati cōfeſſio. †Intellige tamē prædictā procedere in ſpōte cōfeſſo citra metū probōnis, uel tormētorum, nā ſi propter metū alterutrius cōfiteretur, pro cōuicto habendus eſt nihilq; ab eo differt, quo ad pœnæ impoſitionem, ut uoluit gl. c. de hoc. in uerſi. in iure, de ſimo. quod Pan. ibi ſequitur, & dicit eſſe ſingulariter notandū, quia quotidie ſolet allegari, & ſequūtur alii ibi, & idem Pan. qui illā quoque dicit not. in c. at ſi clerici. col. 2. uerſi. nota etiā quod mita paria eſſe, & ibi ēt Fely. col. 2. uerſi. nota etiā quod mitiùs, & Philip. Dec. in 6. not. de iudi. & eſt ſimilis gloſ. in c. 3. 50 diſt. per tex. in. d. c. vlti. 24. diſtin. vbi & idem glo. uoluit in ult. gl. in fi. & ibi Domi. & rurſum glo. in d. c. nō dicatis. 12. quæſtio. 1. & item in Summa. 15. quæſt. 8. atque etiam in d. c. qui admiſit, & in c. ex tempore, in gloſ. magna, uerſi. ſi mediocre & manifeſtum. de tempo. ordi.

10 Di-

Universidad de Deusto Biblioteca

10 † Dicitur aũt sponte cõfessus,& nõ timore probationis, qñ nullo præcedente stimulo sponte se offert iudici,crimenq; confitetur,secus,si iam accersitus erat ad iudiciũ, ut expresse uoluit Pan.in d.c. de hoc.de simo.nihil tamẽ allegãs. Verùm cõtrariũ uoluit Bal. post Bar.in l.ea quæ. in 11.q.C.de condi.indeb.ut uidelicet uideatur spõte cõfessus,ad hoc ut ei prosit,si confiteatur,postquã est tractus in iudiciũ, modo statim cõfiteatur.i.antequã testes sint recepti,per tex.in l.eũ qui.ff. de iureiur.& idẽ uoluit Ioan.And.in d.c.de hoc, & ibi post eum Fely. de simo.

11 † Imò plus dicit Bal.in d.l. ea quæ.in 10.q. etiã prodesse si post negationẽ statim confiteatur, per not.in c.ulti.de iura.cal.li.6. quod & idẽ uoluit ipse bal.in d.l.eum qui in prin.per illum tex.&ipse Bal in .l.contra negantẽ.co. 1.C.de lege Aquil.& in c.uasallus,ibi.col.3. uersi.tertio quærit,tit.si de feu.fuer.contro.int.do.& agn.& i c.1.§. porrò,co.4.ver. nũc generaliter quæro,tit. quæ fuit prima cau.bene.amit.& Ro.cõsi.59.ad discutiẽdũ.in ult.dubio, ubi multa allegat,& iterũ consi.70.uisis themate,& qui in 2.q.3.dubii.& Ange.in §.ex maleficijs,co.8.uersi.& ad uertas secundũ Bal. in isti.de acti.& latissimé Barb. consi. 82.illud referã in mediũ,per 4.primas col.de quo tamen

12 per Saly.Fulg.&alios in d.l.eum qui.† Sed hoc sanè sem per intelligendum est, modò aduersarius, uel iudex non fuerit oneratus probandi necessitate,per d.l.eum qui.& ita uoluerunt omnes fermè,quos suprà citauimus & Ange.in §.si enim.in authen.de trini.& semis. cum concor-

13 adductis per recentiores in d.l.eum qui.† Sed & ista prima limitatio intelligenda est,ut etiam ille qui meru probationis cõfessus est,debeat aliqualiter(ut nostri loquũtur)elementiùs puniri,eritq; in iudicis arbitrio,quantum sit de pœna remittendum.Ita dicit not.Host.in d.cap.de hoc.de simo,arg.c.ulti. de transact. Quem etsi reprobat Panor.ibi,quoniam hoc nullo iure probetur,idem tamẽ Panor.in d.c.at si clerici,col.2.uersi.nota paria esse,de iudi.dicit hoc dictum uideri ualde æquum, & ibi etiam sequuntur Philipp.Franc.& Fely.in d.cap.de hoc.

14 † Intellige secundò id quod in principio diximus, ut nõ procedat qñ per legem, uel statutũ quis incurreret pœnã ipso iure delicto cõmisso,neque.n hoc casu confessus punitur mitiùs, neq; conuictus seuerius, sed æqualiter uterq;.Textus est,& ibi bar.pulchré hoc notans,in d.l.id quod seruo,§.1.ff. de pecul.lega.& l.palã.§.ulti.ver.deprehensa,ff. de rit.nupt.Et ita ẽt dicit per illos tex. Ang. Are.in tract. malefic.in uerbo,cõparõt inquisiti,ubi hoc dicit sing.notãdũ,& ante eũ Bal.in l.ea quæ.in 2.q. C.de condict.indeb.ubi & hoc dicit notab & Per. Anc.in cap. perpetuæ,col.1.de elect.lib.6.ubi id dicit esse mẽti tenẽdũ,& in c.1.col.ulti.de homic.li.6.Flo.in l.2,circa med. ff.ad leg.Aqui.Alex.in l.eum qui.in princi.ff. de iureiur. Cardi.Alex.in c.uasallus, col.1.tit.si de feu.fuer.cõtro.interdo.& uasal.& Fely.in d.c.de hoc.de simo.glo. ualde no.in c.imprimis,in uersi.spõte.2.q.1.quæ tamẽ nihil de hac re dicit,& nouissimè Hipp. Marsi.in l.de unoquoq; nu.88.ff.de re iud.& in repe.rub.ff.de fide ius.nu.142.& i

15 l.1.nu.66. C.de rap.uirg. † Sed Aug. Ari.i suis ad Ang.Are.in addi.in d.trac.malefi.ubi suprà,hoc dictũ suboseurè reprehendit,neq; n.id ut ipse dicit, probat tex.in d.l. id quod seruo.§.1.sicuti ẽt declarat bal.i d.l.ea quæ.Sed nec tex.in d.§.deprehẽsa. si rectè expẽdatur, quia ibi materia est odiosa,nos aũt loquimur in casu fauorabili,cum uidelicet pœna minuitur propter confessionẽ delinquẽtis,per ea quæ dicit bal.in c.1.§.porrò,tit.quæ sit cau.bene amit. Hæc Augu. Quã sniam nulla Augustini mẽtione fcã,uidetur fuisse imitatus Philip. Dec.in d.c.at si cle

16 rici.in fi.6.no. † Sed non propterea discedendũ arbitror à prima opin. quæ uel nemine defendente satis seipsam tutatur. Qui.n.fieri põt, ut pœna quæ iã est in ipso iure imposita,& quæ iã quæsita est parti,& fisco,siue Reipu. per cõfessionẽ,aut aliud in aduentitiũ,minui possit quãdo ẽt uidemus in ea nullũ esse pniæ locũ ut uoluit gl.in cle. ne in agro,§.quia uerò,in uerbo ,ipso facto,de stat.monac.cũ mult.cõcor.à me collectis in cõment.l. si unquã, in uerbo,reuertatur,nume.307.incip. octauum,ubi quid

fit,C.de reuoc.donat.nec itē locū esse purgationi more, l.si is cui.& ibi bar.ff.de lega.2. cū aliis quoq; multis cōcordan.à me item congestis in d.l.si vnquam, ubi suprà,
17 nu.310.incip.decimum,quod & à superioribus.† Intellige tertiò,ut non procedat, quando quis sponte confitetur delictum, negat tñ qualitatem delictum ipsum alterātē,nā si postea cōuincatur de qualitate negata,æque punitur,ac si oīno negasset, de quo tñ quia id non indiscriminatim procedit,uide abūdāter per bar.in disp.inci.
per Italiā cōiter sunt statuta,& ī d.l.eū qui,ff.de iureiu.
& in l.proinde §.notādū.ff.ad leg.Aquil.bal.in d.l.ea quæ
in 7.q.& in d.l.cōtra negātē,col.3.uer. quæro núquid l
le,& i d.§.porrò,co.ult & Flor.in l.lege Aquil.ff.ad leg.
Aquil.& in l.si ex plagis.§.tabernarius,ff.e.tit.Ang.Are.
ibi nuper allegauimus col.vlti.uers.quærit bal.barb.in ad
18 di.ad bal.in §.item si uasallus,tit.de cōtro.inue.& Fel.in
d.ca.de hoc col.2.de simo. †Quartò intellige,ut minus
puniatur confessus sponte,quàm conuictus ex ueris,& in
dubitatis præsumptionibus, secus,si ex præsumptione ta
tùm sit cōuictus, quia is mitius puniēdus esset,quā spōte
cōfessus,ut uoluit gl.meo iudicio sing.ī c.1.super uerbo
capitalē,tit. de pac.tenē.& eius uiol. & ibi no Bal.col.p
19 versi.deinde tu habes.vbi monet illā glo.not.† Quinto
intellige dūmodo pœna sit mitigabilis,alioquin non mi
tius punitur spōte confessus.Exempli gratia, si pœna ita
vt electio non rite facta sit irrita,illa enim pœna mitiga
ri non potest. Ita dicit Domi.in d.c.ulti.24 dist.& in d.c.
imprimis.2.q.1.per tex.in cap.innotuit. de elec.& Felin.
20 in d.ca.ad hoc.de simo.† Et facit quòd scribit Ang.Are.
in d.tractatu maleficiorum in uerbo, deducta quarta par
te propter beneficium confessionis,post princi.quòd illa
te statuto, ut propter confessionem deducatur quarta
pars pœnæ, non haberet tamen locum huiusmodi statu
tum, quando pœna nullam reciperet diminutionem,per
multa iura quæ ibi allegat,& Bal.in l.vlt.col.2.uersi.mo
do quæro.C. de exec.rei iudi.& in l.de ætate §.ult.ff.de
interro.acti.& Iaſi.in d.l.eum qui.ff.de iureiur.

Causa

SVMMARIA.

1 *Delictum minuitur propter dignitatem, uitales, et maiorum nobilitatem.et num.9.17.*
2 Nobilis pœnam potest redimere magno pretio aut eleemosynis.
3 Laqueus,fœdissima,et turpissima omnium mors.Et an ea nobilibus posſit inflgi.
4 Vino uitis laqueo proxima dys libare prohibitum.
5 Suspendiosos luctu priuant leges.
6 Laqueus,non ignominiosum genus mortis quibusdam populis.
7 Virgines strangulare,mesas antiquitus.
8 Magici cæmibus suspensorum utuntur ad suas uenefieas artes.
10 Nobiles ret criminis non adstringuntur carceribus.
11 Baldi opinio; An quis reus criminis sit detinendus in carcere.
12 Nobili reo crimins pœt assignari pro carcere,totum palatium, ro-
ta item ciuitas.et Potestate.et nu.13.
Limita num.14.
15 Nobiles non subduntur quæstionibus plebeiorum.
Fallit in Gallia.nu.16.
18 Pœnæ quādo grauior infligatur cōstitutis ī dignitate,quā priuatis.
19 Cronen quando dignitate augeatur,et quot, quibusue de causis. et
21 Proditurus etiam nobilis, insignia deleuda. (nu.20.
22 Metij Suffetij Albanorum principis proditio, et grauissimum ab id
eodem supplicium illatum.
23 Falsitas, proditioni proxima,à nobilitate maximè abhorret. quāq;
in eam impingunt,grauissimè plectendi.
24 Leges XII.tabular. Vt falsarium pumerint.
25 Nobilis errans in fide grauius puniendus quam ignobilis.
26 Nobilis cōtinēs Principis mādatū.grauius punitur,quàm ignobilis.
27 Nobiles in criminalibus mitius puniuntur quàm ignobiles.
28 Pœna imponenda delinquenti est ea,quæ magis timetur.
29 Pœnam corporalem,uel minimā,esse grauiorem qualibet pœna pe-
cuniaria,uel maximā,quomodo sit accipiendum.
30 Nobilis quòd mitius puniatur,quàm ignobilis,non uendicat sibi lo-
cum in pœnis relatiuis.
31 Nobilis,si mandet pauperi ut delinquat,uel pauperi delinquenti au

xlium ferat, eadem pœna ferietur atque ignobilis mandatarius.
Et quid si ignoret mandatarij qualitatem? n. 32.
33 Contumacia facit, ut nobilis mitius agatur cum nobili delinquente, quàm cum plebeio.
34 Nobilis, et ignobilis in quibusnam eadem pœna teneantur, et n. 35.
36 Statuta pœnitentia leuius nobilem delinquentem, quàm plebeium, quomodo sint accipienda.
37 Nobilis grauius punitur in foro pœnitentiæ, quàm ignobilis.
38 Nobilium peccata, et in dignitate constitutorum, traluntur in exemplum ab inferioribus.
39 Princeps qualis fuerit in Republ. tales ciues.
40 Nobilem nõ puniẽdum, nisi consulto Principe quomodo sit accipiẽdũ.

1 TRIGESIMOPRIMO, Propter dignitatẽ natales, & maiorũ nobilitatẽ, cũ delinquẽte agitur mitius, sed antequã progrediamur, dicere uoluimus nos hic bonã huius causæ partẽ mutuari ex nostris Commẽtarijs De nobilitate, c. 20. quod libẽter omisissemus, eũ locũ designare cõtẽti. sed ne id faceremus, suasit primùm, quòd ea res priuatim, & peculiariter ad hũc nostrũ tractatũ pertinet, mox', quòd illud Nobilitatis opus ingentis molis est, & nõ modici precii, ut nõ omnibus per facultates emere liceat, hoc uerò multò minoris pretii, ut facilè pauperrimus quisq; emere possit. Itẽ, ut nõ pauca hic illis adiciamus. Deniq;, ut satisfaciã uetere illi prouerbio, Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλὸν, bis, & ter quod pulchrũ est. à Platone in Phlebo, & in Gorgia, & in li. 6. de Legibus usurpatũ. Id igitur quòd diximus ĩ prin. huius causæ, probat. l. sacrilegii per. in prin. ibi. Pro qualitate personæ, & iterũ in §. 1. ibi, Aut si honestiore loco natus ff. ad leg. Iul. pecu. & l. Pedius, ibi, si sordidiores erũt. & iterũ l. ult. ibi, si humiliore loco. ff. de. incẽ. rui. nau. & in l. annonã. §. pœna aũt. ibi, Humiliores ad opus publicũ dati. & l. ult. ff. de sepul. uio. & l. 1. §. quanquam. ff. de ambig. et l. 1. in fi. ff. de furib. balne. et l. 1. §. expilatores, et iterũ. §. ult ff. de effract. et l. stellionatus. §. solẽt. et §. pœ. ff. de cri. stellio. et l. 2. ff. de term. mot. ubi Bart. qui eam legem priorem legit, dicit pœnam fustium

fustium, & uerberũ à nobilibus esse alienũ. & l. 1. §. ult. iterũq; l. 3. §. legis, rursumq; l. pe. ff. ad leg. Corne. de sica. & l. in seruorum in prin. ff. de pœnis. ubi serui. & humiliores in hoc æquiparãtur. & l. moris. §. sed. n. & rursum. l. capitaliũ. §. nõ omne. &. §. & uenerarij. eo. ti. & l. 1. 3. §. pœna militum. &. §. is qui ad hostes. ff. de re mili. & l. 1. & l. uetera nos. ff. de priuileg. veter. d. l. 3. tutores ff. de suspec. tut. & l. nemo. C. de sum tri. & fid. cath. & l. Atriani. & l. quicũq; ver. sin uerò ignorãte & ibi Rapha. Fulgo. C. de hæreti. & l. ult. & ibi Saly. C. de pac. & l. 1. C. de aduo. diuer. iudi. & l. 2. & ibi Saly. C. ut nemo priua. & l. ne cui. C. locat. & l. seruos. & ibi gl. C. de ui pub. & l. 1. & ibi gl. ĩ verb. mediocris. & l. milites. & l. diuo, & utrobiq; Sal. C. de qõ. l. 1. C. ut nemo ad suũ patri. lib. 11. & §. 1. & ibi gl. in uerbo. uiles. in authẽ. de inc. nup. & c. pastoralis. ĩ fi. prin. ibi, Dignitati deferatur, & pſonæ de off. deleg. & c. vlt. ibi, uolẽtes tñ nobilitati parcere Comitis, & ibi gl. in uerbo, nobilitati. Hosti. Ant. in 2. no. Per. Anch. & Pan. de pœnis. & c. qui cõtrà. ubi est tex. in id expressissimus, & ibi gl. 24. q. 1. & c. cõtra. & ibi gl. 26. q. 5. & facit ẽt. c. 1. vers. qui uerò. de usur. li. 6. et c. eũ beatus. & ibi gl. in uerbo, grauioribus. 45. dist. et c. le. multorũ, et ibi gl. in uerbo, inferiores, et ibi Cardi. Alex. in 9. no. de hæret. Et præterea uoluit gl. in l. aut damnum. §. in ministeriũ, in uerbo, fœminę. ff. de pœnis. et in c. ult. in gl. ult. in prin. de trãsac. et in. c. cũ quidã, et ibi alii. de iureiur. Alber. in. l. illicitas. §. qui uniuersas. in fi. ff. de offic. præsid. ubi dicit, quòd plerũq; nobiles solẽt deportari, ubi ignobiles decapitarẽtur. Saly. ĩ l. et si seruior. col. 1. nu. 3. C. ex qui. cau. infa. irro. latè Cæpol. in 5. q. et in 6. priuilegio nobilitatis, et pleriq; oẽs ubique.

2 † Et hæc quidẽ adeò procedũt, ut si pœnalis cõstitutio ex presse dicat, nullã misericordiã ex quopiã delicto delinquẽtes cõsecuturũ, ut ĩ casu. c. 2. de male. tñ ut dicit Host. ibi, in uerbo, misericordia, si is qui ita deliquit, sit nobilis, quẽ nõ decet publicè pœnitẽtiam agere, de qua is tex. loquitur, et paratus ẽ magno precio, siue eleemosynis redimere, audiẽdus est. quod dictũ sequitur, et dic satis æquũ

3 Pan.ibi.i 5.no.† Ex his autē fit,ut cū pœna laquei sit ignominiosissima,uilissimaq; ac fœdissima omnium pœnarū, ut tradit Bal.in rub.de offi.deleg.col.pe.ver.cōtra notoriū,& in l.omnes,& ibi quoq; Io.Pla.C.de delato.lib.10. & Ang.in authē sed nouo iure,ante fi.C de ser.fugiti. Id quod multis antē seculis dixerat Euripides in Helena.

Ασχήμονες μὲν ἀγχόναι μετάρσιοι,
Κἀν τοῖσι δούλοις δυσπρεπὲς νομίζονται. ideſt,
Turpes quidem laquei sublimes,
Et seruis indecorum existimantur.

Et Linius li.2.decadis 5.loquēs de morte Q.Fuluij Flacci,Hic,inquit,fœda morte perijt.Nam(ut postea subdit) serui manē cubiculū ingressi laqueo depēdētē inuenere. Ex quo & id mortis genus informe appellarunt Decretā Canonica a paucis ī hoc animaduersa,in c.scelerator de pœn.di.3.quod de Iudā loquitur,q sese laqueo suspēdere. Quam etiā historiam recēsens Iuuencus ita scribit,(rat.

Informem rapuit ficus de uerrice mortem.

Similiq; modo appellaut Iosephus apud Aegesippū li.3. Informis,ait,lethi laqueum homines inuenerūt,feræ nesciunt.Et ante hos Virgilius lib.12.Aeneid.

Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.

Quo in loco Seruius iforme ideo dicit appellari, quoniā in pōtificalibus libris cautū fuerat, ut qui laqueo uitā finiuisset,isepultus abiiceretur,quòd ea mors eēt infamissima.† Plinius aūt li.14.c.19.scribit in ueteri Romanorū religione nefasſū fuisse liberare diis uino uitis,iuxta quam hois mors laqueo pepēderat. Idē lib.2.c.25.hāc pœnā scitē præpostera uocat, quia ſ.includitur spiritus, cui debet queri exitus. Dicit.n.de terra loquēs,Quin & uenena nostri miserta instituisse credi pōt,ne laquei torqueret pœna præpostera,īcluſo spiritu,cui quæreretur exitus. Quē secutus Sext.Aurel.Victor,Maxim.ait,Herculeus ā Constātino apud Mattiliā obsessus,deinde captus pœnas mortis genere ppostero fractis laqueo ceruicibus,luit. Et hīc sane pœna ueluti grauissima & infamissimā iussit Deꝰ O.M.q;busdā idolatris sacerdotibus ifligi,Num.c.25.Atq; et Iosue

Iosue iudex princepsve Iudæorū hac pœna, ut atrociſſima plurimos reges Ethnicos affecit,Iosue.7.ite rūq; 10.

5 † Leges aūt nostræ suspendiosos (ita uocant eos,qui eam pœnam passi sunt)lugeri uetant.l. liberorū.§.non solēt. de his qui no.infa. Alibi aūt in illis scribitur,uiles & abiectos,& infimæ sortis hoīes eo genere mortis affici solere,non etiā Decuriones,aliosq; honestiores.l. mortis.§. sed etia.ff.de pœnis.Proindeq; dicit glo.in l.3.§.1.in verbo,torquētur.ff.de iure mil. milites ex quo delicto plebei suspenduntur,nō eo genere mortis plecti,sed, ut dimiosa affici.Ita.n.uoluerūt ibi Bar.& Alex.in addi. illius,qui & id trahit ad nobiles,& alios id genus honestiores,& idē Bar.in l.capitaliū.§.serui.ff de pœnis.Bal.in l. data,statim post prin.C.qui accu.nō pos.& in.d.c.1.§.si rusticus,in fi.& ibi Marti.Laud.ēt in fi.& Card.Alex. & Matth.Afflic.col.2.tit.de pac.tenē.idē Bal.in.d.c.cū quidam,in fi.& ibi ēt Panor.col.ult.& Fely.col.3.ver.tertia declaratio,de iureiur.ipse Bal.cōsil.426.præmittēdū est, in prin.li.1.& ipse quoq; Panor.in.d.c.pastoralis,ī prin. in 6.no.de offi.dele.Luc.pen.in.l.quāuis,col.2.C.de decur.li.10.& in.l.1.col.6.in uerbo,de generis C.de deser. lib.12.Io.Pla.in.l.oēs iudices,post prin.de dignit.eo.lib. 12.Rom in repet.l.si uerò.§.de uiro.in 4.fal.ver.2.ff.sol. mat.Io.Ana.in.c.ult.de collu.deteg.Cepol.cōsi.cau.cri. 40.Lucius,col.3.uer.& idē ubi dicit no.Barb.in proœm. Cle.in uerbo,salutē,col.13.ver.28.Lud.Bol.cōsi.37.nobilis quidā,col.antepe.ubi dicit d.gl.ad hoc sing.Philip. Decī.in.c.at si clerici,in 7.no.de iud.ubi ita dicit se consuluisse,uti fecit cōsi.65.statuto cauetur col.ult.† Quan

6 quam scio id genus mortis nō atrox atq; ignominiosum existimari quibusdam populis,ut de Gallis scribit Bar.in d.l.3.§.1.ff.de re mil.ubi dicit eam pœnam non adeo infamem esse in Gallia,ut in Italia. Quilibet etiam nobilis suspenditur apud Gallos,& quod & repetit,& dicit not. Cepol.in dicto consil.40.col.4.uersic.& hoc quantum ad torturam. Nescio autem an temporibus eorum id

apud nos obſeruabantur,nunc autem uideo aliter fieri, niſi ſi nobiles,aut in dignitate cõſtitui cria quæpiã ſordi da cõmiſeriut. Illud aũt ſcio apud plurimos Germanorũ eam mortẽ olim non fuiſſe deformem hãbitã, ut qui mo rientiũ propinquorum gulã laqueo frangerẽt. ut memo riæ prodidit Bardeſanes in dialogo de fato,&eius authe ritate. Euſeb. Cæſarien. de præparatione euangelica lib 6. c. 8. Tibareni quoq; ſuos impenſe dilexerunt, ſenes & ſpendebant in patibulis. ut retulit D. Hierony. in Ioan. libro. 2. Id quod ẽt Perſis facere tradit Sextus Empiri cus, Sed,& apud Erulos Dannubii accolas uxor defuncti ſi nõ multò poſt uiri ſepulchrũ laqueo uitã finiuiſſet, per petuę ignorãtiæ nota inurebatur, ut Procopius teſtis eſt. Aelianus aũt lib. 13. de uaria hiſtoria cap. 36. tradit quòd cùm Olympias miſiſſet Eurydicæ Philippi,& cuiuſpiam Illyridis filiæ cicutã. laqueum,& enſem,ut mortis genus
7 delegeret,illa laqueũ delegit. † Nec omittemus uetuſto more Romanorũ nefas fuiſſe,virgines ſtrãgulare, ut ſcribit ipſe Sueton. in eodẽ Tiberio, quẽ refert ob id ipſum puellas quaſdã carnifici uitandas dediſſe,deinde ſtrãgulandas. Lege aũt Moſaica maledictus à Deo qui pẽdebat in ligno,ut ſcribitur Deutero. c. 21. in fi. &repetitur in ſi uerò. §. tanquã. de pœn. diſt. 2. De qua re loquens Alexander Ales ſummæ authoritatis Theologus, in 3. parte Summæ. q. 47. c. ſcribit, in lege Moſaica quatuor tantum mortis genera fuiſſe ſtatuta, uidelicet, Lapidationẽ, Cremationẽ, Decapitationẽ, Suſpenſionẽ. Cuius rei rõnem reddens, ſubnectit quatuor eſſe potiſſimũ, quæ ſolent pœnis timeri. ſ. Diuturnitatẽ, Acerbitatẽ, & eam quã habet Irremediabilitatẽ, & Ignominiã. At diuturnitatẽ eſſe in lapidatione, Acerbitatẽ in crematione, Irremediabilitatem in decapitatione, Ignominiã uerò, ſiue utilitatẽ in ſuſpenſione, quod, ut ſubdit, ignominioſiſſimũ eſt mortis genus. Vnde illud profectũ autumat quod nuper addu mus. Maledictus homo &c. Vt non mirũ ſit, quod ſcribit Sueto. in Tiberio, cap. 53. quòd cum ipſe Tiberius Agrippinã nurum crudeliſſimè, aliter tñ, quàm laqueo interemerat,

merat, pro tali clementia interponi decretũ paſſus eſt, quo ſibi gratiæ agerentur, quod & retulit Tacitus hiſtoriæ Auguſtæ lib. 5. Cæterum lex illa horrẽdi criminis in perduelliones arborẽ, qua quis ſuſpendebatur, in fœlicẽ uocabatur. lib. 1. Infœlici, inquit, arbori teſte ſuſpendito
8 teſtis. Liui. 1. Decad. † At mirum eſt quòd de ſuperſtitionibus hmõi ſuſpendioſorum à bonis authoribus ſcriptũ eſt, quod nos obiter memorare uoluimus, præſertim cp nonnihil ad huiuſmodi miſerabile, ac ueluti prodigioſum monſtroſumq; uitè ſupplicium pertinet, ſcilicet peritiſſimos artis magicæ multa ex carnibus, oſſibusq; horum ſuſpendioſorum ad rem ipſam magicam pertinentia conficere ſolitos, eaq; in magicis ueneficiis medicatiſſima exiſtimare. Quod eſt teſtatur Lucanus lib. 6. Pharſaliæ, de Erithone Magices conſultiſſima tradit.

–Laqueum modosq; nocentes
Ore ſuo rupit, pendentia corpora carpſit,
Abraſitq; cruces, percuſſaq; uiſcera nimbis.
Vulſit, & incoctas admiſſo ſole medullas, &c.

Et Apuleius Madaurenſis, & ipſe magicæ deditiſſimus, cum de ferali officina Pamphiles Theſſalicæ mulieris, in ea arte inſtructiſſimæ loqueretur, lib. 3. Metamorph. Hic, ait, nares, & digiti, ille carnoſi claui pendentiũ, &c. Cæterum, Plin. lib. 18. c. 1. ſcribit Antheum ex caluaria ſuſpendioſi interẽpti catapotia feciſſe, contra rabidi canis morſum. Et cap. eiuſdẽ lib. tradit laqueum ſuſpẽdioſi cir
9 cundatum temporibus, dolorẽ capitis ſedare. † Sed hæc ueluti ſuperſtitioſa, & omnimodo ridicula miſſa faciamus, & ad præcipuũ noſtri inſtituti propoſitũ redeamus. Ex his quæ ſupra diximus, ſatis cõſtat ex noſtris legibus, earumq; interpretũ opinionibus, mitius in pœnis agendum eſſe cũ nobilibus, ut & aliis perſonis honeſtioribus, & in dignitate conſtitutis, quàm cum ignobilibus & aliis perſonis uilioribus. Quod & aliorũ authoritate probare poſſumus. Nam Quintil. oratorũ ſumus, lib. 6. inſtõnum ora. c. 1. de concluſione diſſerens, Periclitantem inquit, commendat dignitas & ſtudia fortia, & ſuſceptæ in bel-

lo

lo cicatrices, & nobilitas, & merita maiorum. Idem lib. 7. quo loco de qualitate loquitur, scribit ad pœnarũ deprecationẽ prodesse nobilitatẽ, dignitatẽ, propinquos, comites. Tullius quoq; ante illum, lib. 2. Rhetor. de deprecatione loquens, Hæc, ait, ignoscendi ratio quæretur ex his locis, plura aut maiora officia, quàm maleficia uidebuntur cõstare, si qua uirtus, aut nobilitas erit in eo, qui supplicabit. Idẽ in defensione Lucii Flacci, maiorũ & generis honores, imperiũ, & rerum gestarũ gloriam nõ prætermisit. Ob idq; in eo ẽt si quid errasset, ut ille inqt, oẽs boni conuiuendũ esse arbitrarentur. Idem quoq; in defensione Aemilii Scauri, meritorũ, nobilitatisq; maiorũ cõmẽdatione maximè usus est, ut tradit ipse Quintil. in eo loco, quẽ primùm citauimus, sed eius oratio nõ extat. At Valer. Maxi. lib. 8. c. 1. rẽ ipsam refert, scribitq; Scaurum ipsum, cuius salus obruebatur criminibus, tamẽ propter uetustissimã nobilitatem, & recentẽ patris memoriã absolutum fuisse. Apud Liu. 1. Decad lib. 4. familia Claudia requirit populũ, ut Appius Claudius Decẽuir, qui reus erat, Claudiorũ nobilitati cõdonetur. Sed & apud Sueto. in Augusto, c. 5. C. Lectorius adolescẽs patricii generis, in deprecanda grauiore pœna adulterii, natales inter cætera allegat. Et huc quoq; appositissimè referri põt illud Euripidis apud Stobæum, Sermone 84.

Φειδώμεθ' ἀνδρῶν ἀγαθῶν, σεβώμεθα,
Κακοὺς δ' ἀποπτύωμεν, ὥσπερ ἄξιοι.

Id est,

Parcamus uiris nobilibus, parcamus,
Malos autem respuamus ut digni sunt.

Sed ut redeamus ad Tullium, facit ad hoc caput quod is scribit in 2. oratione de lege Agraria, Quemadmodũ inquit, cum petebam, nulli me uobis authores generis mei commendabant, sic si quid deliquero, nullæ sunt imagines, quæ me à uobis deprecentur. † Sed & huc pertinet, quòd nobiles rei criminis non detinentur in carceribus, ut tradit Lucas pẽ. quibusdam iuribus suffultus, in l. mulieres, col. 5. uer. octauo. C. de dignit. li. 12. Et si quando ex criminis qualitate ĩ uinculis cãm dicere debet, nõ adeò strictè detinendus est, ut probatur in c. quisquis, & ibi Arch. 2. q. 8. super quo uide ipsum Luc. pẽ. ĩ l. quoties co. 2. uersi. itẽ no. secũdũ C. eo. ti. de dignita. Sed ita, ut nõ prætermittẽdũ sit, quod apud Liuiũ, 1. Deca. li. 3. C. Claudius quæritur uirũ honoratissimæ imaginis, uidelicet Appiũ Claudiũ, in uincula fuisse cõiectũ. Ex quo quoq; patuit pòst Quintus Cincinnatus pronũtiauit, Agite, ubi huc curiã circũsederitis, & forũ infestũ feceritis, & carcerem
11 principibus ampleueritis, &c. † Hinc q; Bal. ĩ l. 2. col. 2. uer. aut pœna ẽ. C. de exhi. reis. Dũ quæritur, ait, an qs reus criminis sit detinẽdus in carcere, & qũ, & qualiter? Si nõ dum, inquit, sit cõuictus, aut cõfessus, si est uilis persona, debet mitti in carcerẽ, sin nobilis, debet honestè in palatio detineri. atque ita iudex arbitrabitur, per l. 1. ff. de cu sto. reor. Quod & idẽ ipsum propemodũ scripserat Cy. ĩ d. l. 2. in 4. no. Ex quo facile intelliges nobilem non adeo esse strictè detinendũ. In quam etiam sniam Franc. Are. in l. si quis post accusationẽ, col. vlti. ff. de testam. tradit honestam personam rõne ofsicii, uel dignitatis nõ prius debere trudi in carcerem, quã fuerit cõuictus; per l. filio exhæredato, §. eius qui agitur, ff. de iniust. testamẽ. & per
12 legem vltimã, circa med. C. de accusa. † Quibus etiam ad stipulatur, quo ab Angelo proditum est, in l. pe. ff. quod metus caus. quòd potestas non solũ potest alsignare nobili totum palatium pro carcere, sed & totã ciuitatẽ, atq; ita faciens satisfacit statuto disponẽti, quòd accusatus de delicto debeat poni in carceribus, quod ipsum refert, & sequitur Franc. Cur. senior. in repet. l. admonendi. & ibi quoque Iaso. ẽt in repe. nu. 174. ff. de iureiu. & ipse Iaso. in l. si pecuniam, §. ult. in fin. ff. de cõdic. ob caus. vbi id dicit singu. & diligenter esse notandum, & Catell. Cota in
13 memor. incip. carceres uariantur. † Propterea idem Angel. in l. si à bonæ fidei, ff. de rei uendi. per eum rectum dicit se excusauisse in syndicatu quendam potestatem, qui nobili uiro quem Aritiani Bononiæ ei custodiendũ tradiderant, palatium pro carcere alsignauerat; à quo

is nobi-

is nobilis aufugerat, quod dictũ multũ cõmẽdat Barb. in ca. accedẽs, nu. 2. co. 2. ut lit. non conte. & in c. 1. col. 4. de cõmod. & in extraua. uolẽtes, in uerbo, nobilis, & cõ. 62. illud in mediũ, col. 4. lib. 1. & alibi sæpe. Frãc. Cur. senior qui id dicit mirabile. in d. l. admonendi, & ibi ẽt. Ias. locis suprà designatis, ẽt præterea ipse Ias. nu. 182. & ĩ d. l. si pecuniã. §. ult. & in authẽ, iubemus, col. ulti. C. de iudi. & Fely. in c. cũ cõtingat, col. 3. uersi. prima cõclusio. de reseri. Catel. Cotta in memo. nobilitas. Alciat. in trac. de præsump. 48. nu. 2. Hip. Marsl. l. 1. §. ad qõnẽ. co. 4. uer. & facit not. ff. de qõ. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter ui. & uxo. §. 9. col. 3. nu. 14. Pe. Geral. qui id sing. dicit sing. 30. incer-

14 pro nobilibus. † Quæ tamẽ intelligẽda sunt, nisi is nobilis semel aufugerit a palatio, quod illi fuerat loco carceris assignatũ. Nã debet postea in uinculis, & carcere detineri, nec debet cum fideiussoribus relaxari. per glo. no. quã sequuntur bal. & Ro. qui illã dicit notatu dignam, in lege Cornelia, in uerbo, ex uinculis, ff. de Senatusco. Syllania. Sequitur itẽ ipse Alex. ĩ d. l. si pecuniã. § sed si acceperit, qui est ult. col. 2. uersi. limitat tamẽ, ff. de condic. ob cau. vbi id declarat, & in addi. Bar. in l. 1 ff. de custo. reo. ubi id Iam dicit sing. & Ange. Are. in trac. malef. in verbo, fama publica, col. 32. in paruis, uersi. 4. notandũ est, ubi ẽt illam dicit sing. Frãc. Cur. Senior in repe. d. l. admonẽdi, co. 4. uersi. Quod limito. ff. de iureiur. & Barb. qui illã quoq; sicit sing. in cap. nullus de præsump. & consi. 76. incip. Superiẽter scribitur, co. 4. & Io. Lup. qui in hoc casu notatim loquitur, in d. rub. de donat. inter uir. & uxo. §. 9. col. vlt. uersi. intellige tamen prædicta. Et bene facit quod uolẽs

15 Bal. in l. nemo. in fi. per illum tex. C. de epi. audi. † Sed ad hoc quoque caput spectat, quòd nobiles non subijciuntur qõnibus plebeiorum, ut dicit Io Ray. in trac. nobilitatis, in 7. q. post princi. per text. in d. l. desertorem, §. 1. ff. de re militari, & l. milites, & l. diuo. C. de quæstio. & l. seueram. C. de digni. lib. 12. ubi scribitur seuerã indagationẽ (aut, ut alii legunt, indagationẽ, quod mihi magis placet) per tormẽta quærenti a clarissimo homine sub-

mouemus. Sed hmõi tex. non de oĩbus passim nobilibus loquũtur, sed de certis quibusdã, ut ẽt expẽdit Luc. Penin d. l. mulieres, col. 3. uersi. 13. priuilegiati sunt. C. de dignit. lib. 12. Sed est text. omnium optimus pro omnibus nobilibus, ut s. nõ torqueatur inscio principe, in l. nullus. inverbis, generis, aut dignitatis, C. ad leg. Iul. maie. ubi tamẽ excipitur crimẽ læsæ maiestatis, Nisi & illum tex. interpreteris secundũ alia iura nõ generaliter loquẽtia. Et

16 faciunt, quæ scribit Barb. consi. 47. scribitur præclare, co. 12. nu. 15. & 16. † Hoc tamẽ nõ obseruatur in regno Frãciæ, ubi oẽs nullo dignitatis, nobilitatisve discrimine, qõni, subiiciuntur, si res exigerit, ut in Comite declaratum fuisse arresto retulit Aufrerius in 4. parte eius operis, cui titulus est, Stylus parlamẽti, c. 9. Tametsi qõnes olim nõ nisi seruis, non ẽt liberis, ut plurimũ adhibebantur, ut satis uidere est ex titu. ff. de quæst. Nã. ut scribitur in §. vlti. in authen. ut nulli iudi. grauior est ipsa tortura, quàm vltriusq; manus abscissio, ut non leuiter ea dada sit liberis hoĩbus præsertim nobilibus. Sed eò res progressa est, ut indiscriminatim oĩbus, & in oĩbus criminibus adhibeatur. Nam & licet Decuriones ex iure cõt non retorqueã

17 luerit, col. 2. nu. 14. de tit. de cap. qui curi vendi. † Ex quibus clare liquet in criminalibus mitius agendum esse cũ nobilibus, & in dignitate constitutis. Sed id tamen multis modis intelligendum est, primò, nisi nobilitas, aut dignitas augeat delictum, quod plerunque facit d. l. quædã delicta, & ibi Bar. & Alberi. de pœnis, & in l. 2. & l. omne delictum, §. augetur, ff. de re milit. & cap. homo, & ibi gl. 40. dist. & c. quia sanctitas, 50. dist. & nullus itaque. & ibi glo. 1. quæstio. 1. & ca. nulli. 25. q. 1. & cap. ulti. 30. quæst. 1. & cap. 1. de cleri. vena. & ca. excõicamus, §. credentes, uersi. si uerò clericus, & ibi gl. in uerbo, exerceatur, quæ concor. citat, de hæret. c. inter corporalia, uersi. sanè quo niam de transla. episc. ubi gl. in hanc sententiam allegat illud Iuuenalis, nomine tamen authoris tacito.

Omne

Omne animi uitium tanto conspectius in se
Crimen habet,quantò qui peccat,maior habetur.

Quod ẽt citat Fely.in c.mulieres,col.3. de senten.excõ. Et facit etiã quod uoluit glo.in c. hi qui.15.q. ulti.cũ si-
18 †Tunc.n.cũ.l.nobilitas,uel dignitas aut delictũ,ut pœna delicto respõdeat,iuxta tex.in d.l.quædã & c.nõ afferamus.24.q.1.grauius puniũtur cõstituti ĩ dignitate, sicuti grauius peccant.d.l.quædã,& ibi Bar. Alberi. & alii,ff.de pœnis,& d.l.3.§.is qui ad hostes ff.de re milĩ. & l.presbyteri. C.de epi.& cler.quæ,& reperitur in §.presbyteri 5. q.vlti.ubi multò magis pœna digni sunt, quibus cũ plurimũ honoris per nostrã iussionẽ delatũ ẽ si in occulto crimine inueniatur,& l.oẽs.& ibi bal.C.de Decurio.lib.10. & l.1.in fi.C.de conduc.& procur.li.11.cùm dicitur,grauior.n.pœna cõstituẽda est ĩ hos,& ibi Luc.Pen. & l.per id tẽpus,& ibi quoq; idẽ Luc.Pen.C.de decur. lib.12.& c.cũ quidã.de iureiur. & c.1.& ibi glo.Io. And. & alii de cler.vena.& d.§.credẽtes,& d.c.quia sanctitas,& c.nulli.& ibi glo.19.di.& c.præcipuæ.11.q.3.& c.vlt.30.q.1. glo.& bal.in d.§.si rusticus,glo.in c.2.in verbo,facendo tali,de offi.dele.lib.6.Iaco.Are.Dy.Cy.Bal.& Saly.ĩ d. l.nemo.C.de sum.trĩ.& Iac.bel.& bal.in d.§.si quis uerò ausu.Io.Plat.in l.vlt.per illũ tex.C.de fabr.li.12.Ce pol.d.con.40.col.4.uersũ.tñ ista regula. Et huc pertinet illud Thucidydis li.6. Neq; hoc minùs uestra refert, quò maiores cæteris estis,eo maiori,si labemini;eritis pe-
19 narũ magnitudine digni.† Tũ aũt dicitur crimẽ agere dignitate,cũ in his peccamus,quæ dignitatẽ nostrã cõcernũt,atq; illius administrationẽ,uel in his,propter quæ dignitatem,vel honorẽ sumus cõsecuti, uel cũ delictũ cedit in dedecus,& cõtumeliã ipsius dignitatis,ut patet ex iuribus citatis in duobus præced.uersũ. Et ita uoluerũt fermè oẽs,quos supra citauimus, & prætereà Bar.in d.l. quædã.& Alex.in d.l.2. paulò ante fi. C.ut nemo priua. Vel etiã qñ delinquimus prætextu, colore,& uelamẽto dignitatis secũdũ Ray.& Saly.in d.l.presbyteri, per tex. ibi in illis verbis,quòd nihil mutuant.C.de episc.& cler.

20 Diuus

20 †Diuus aũt Tho.1.2.q.73.art.ul.scribit ex quatuor auge ri crimen dignitate,ex quibus supra aliquot tetigimus. Huius uerba hæc,sunt doctiora,quàm elegantiora. Primum propter specialẽ repugnantiã actus peccati aut magnitudinem: uelut si Princeps iustitiã uiolet,qui ponitur iustitiæ custos. & si sacerdos fornicetur, qui castitatẽ uouit.de quo ultimo exẽplo,uide gl.in c.qui uiderit.32.q.5. Item propter exẽplum siue scandalũ,quia,ut Greg.ait in Pastorali,In exemplũ culpa uehementer extenditur, quãdo pro reuerẽtia gradus peccator honoratur. Ad plurium aũt notitiam ueniũt peccata magnorũ, & magis homines indignè ferunt. Tertiò propter ingratitudinẽ:quia omne bonũ,quo quis magnificatur,est Dei beneficiũ,cũ homo sit ingratus peccando:& quantũ ad hoc, quælibet maioritas,ẽt in tẽporalibus bonis.peccatũ aggrauat, secundũ illud Sapiẽ.6. Potẽtes potẽter tormẽta patiamur. Quartò,quia faciliùs pñt resistere peccato maiores, ut qui excedũt scientia & uirtute. Vnde dicit do. Lucæ 12. Seruus sciens uoluntatẽ domini,& non faciens,plagis vapulabit multis. Ex quibus nõnulla huic loco cõueniunt, quædam minimè. sed quisq; quod sibi uidetur accipiet.
21 †Ex his aũt fit,ut cum nihil magis repugnet uere nobilitati,quàm proditio.nã & proditor nobilitatẽ amittit,qđ ex eo constat q̃ nobilitatis insignia illius delenda sunt.l. eos qui.ff.de pœn.quã in id sing.dicit Rom.sing.476.eorum arma.& iterũ sing.669.an arma. & à principis facie arcendus, ut dicit Matthæ.Afflict.in,c.1.col.3.nu.22.titan ille qui interfe.frat.do.citans Bal.ibi,qui tamẽ in vniuersum loquitur. Certè si nobilis adeò suę dignitatis oblitus fuerit,ut in proditionẽ incurrat,non modò pœna ignobiliũ,sed ẽt grauiori puniendus est,testimonio Bal.in d.c.cum quidã,de iureiur.ubi & ex hoc limitat quod suprà diximus,nobilem ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur,decapitari,aut aliàs puniri debere:ut nõ ,peedat,si proditionẽ nobilis cõmiserit,tunc enim altioribus furcis suspendendus est,:ut dicit obseruari in nostro regno Franciæ. Et sequitur Fely.ibi,col.3.ver.tertius est,

& ite-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& iterum uersiculo, quod antem dictũ est, & in d. c. pasto
22 ralis. col. 1. uer. 2. fallit. de offi. deleg. † Et ne hac ĩ re exẽplo careamus, Quis nescit grauissimum atrocissimumq; ne dicam crudelissimum, supplicium Metii Suffetij, Albanorum principis ob proditionem ab eo in Tullum Hostilium regem, & Romanos perpetratam? Is enim admotis duabus quadrigis, in currum earum distẽtus, & deligatus est, deinde equi in diuersum iter cõcitati, lacerum corpus qua inhæserant membra portarunt, ut tradit Liui. 1. Decadis lib. 1. Dionysius Alicarnass. lib. 3. Aluxarchus lib. 3. rerũ Italicarum, & ex eo Plutarchus Paral. ca. 14. Plinius secundus (si is est) in lib. de uiris Illustribus. c. 4. in fi. Gellius lib. 20. c. 1. in fi. Paulus Orosius lib. 2. ca. 5. Ex quo illud Virgilij lib 8. Aeneid.

Non procul inde citæ Metium in diuersa quadrige
Distulerant.

Et ibi quoque Seruius. Et illud etiam Claudiani in bello Gildonico,

Et si non cupidis essem præraptus ab astris,
Exemplum sequerer Tulli, laniandaq; dumis
Impia diuersis aptarem membra quadrigis.

Subdit aũt Liuius ubi suprà, Auertere omnes à tanta feditate spectaculi oculos, primũ ultimũq; supplicium expli parũ memoris legum humanarũ fuit, in alijs gloriari licet nulli gẽtiũ mitiores placuisse pœnas. Verũ, quod obiter dicere uoluimus, id supplicium non primùm in uentre fuit à Romanis. Nã Hercules Pyrechmen Euboæ regẽ se uictũ simili supplicio affecit, ut ex libro De fluminibus
23 tertio prodidit Plutarchus Paral. cap. 13. † Et cum ét fallsitas sit admodum aliena à nobilitate, nã & hæc est proditioni affinis & cognata, ideo si nobilis crimen falsi commiserit, grauius quoq; puniendus est. ut scribit Alberic. d. l. quædam. ff. de pœnis, & Matthæ. Affl. deci. Neapo. 404. eademq; ult. fuit per illustrem. col. penult. ver. nec a leuiat, allegãs in idẽ gl. in c. singul. 89. dist. ubi tñ nulla est gl. quæ id dicat; quæ ve de ea re loquatur, nisi mẽdũ sit in meo codice. Sed in id facit bonus text. in l. presbyteri C

de epi. & cle. loquens de crĩe Falsi. ubi ita scribit, Multò magis etenim pœna digni sunt, quibus cũ plurimũ honoris per nostrã iussionẽ delatũ est, occulto inueniuntur in crie. & alius tex. in l. si quis Decuriò. C. de falsis. ubi ĩ crimẽ falsi Decurio quæstioni subiicitur, licet alias minires. col. 5. ver. ult. not. C. de digni. lib. 12. scribit nobilitatẽ amitti per periuriũ & falsũ testimoniũ. Quod & ipsũ uoluit Matthæ. Affl. in c. ul. ti. quib. mod. feud. amit. & d. deci. Neap. ult. & Maria. Soci. iunior. cõsi. 39. perspectis his, nũ. 41. li. 2. At Cy. in l. trãsigere. col. 3. ver. quidam moderniores. C. de trãsact. dicit, hominẽ ad nihilũ redigi per falsitatẽ, ut qui semper posthac sine fide sit, nec ei unquam
24 credatur. Hæc n. illũ lucrifacere, ut nunquã posteà ei creditur ut Aristoteles de mẽdace dicebat. † Adeò aũtẽ id crimẽ leges xii. tabularũ exhoruerũt, ut qui id cõmisissent, è saxo Tarpeio deiici iuberẽt, ut uidere licet ex Gellio li. 10. c. 1. Tametsi ea pœna adeo nostris Iurisconsultis cruciabilis, atq; inhumana uisa est, ut eã omnino aboleuerint. l. si diutino. in fi. ff. de pœnis. Polybius aũtẽ lib. 6. tradit eos qui crimẽ cõmisissent, fustibus, & lapidibus obrui solitos. E nostris, Bart. in l. Lucius. in fi. ff. ad SC. Turpil. scribit statuta de prælaxãdis carceraris, nõ pro rogari ad crimẽ falsi. Sed & barb. in tract. de præstan. Cardi. q. 9. 1. partis co. 2. tradit, id priuilegiũ, qđ nõnulli tribuũt Cardinalib⁹ præstãdi immunitatẽ scelerat⁹ eius occurrẽtib. de quo per bar. & Saly. ĩ l. addictos. C. de appel. nõ recip. & de hoc quoq; dicemus infra in cau 55. nõ habere locũ in reis criminis falsi. Quæ omnino ét approbat Marc. Mãt. Apophth. 15. incip. occurrit. Quin Io. Ana. in rub. de crimine falsi. dicit id crimẽ tam abominabile, quã aliud nullũ. Et ang. in §. minorẽ. in authẽ. de nupt. scribit id esse detestabilius homicidio, & ueneficio, quæ sequitur Matthæ. Afflic. d. deci. ul. & Maria. Soci. Iunior. d. cõsi. 39. co. 2. nu. 1. lib. 2. Adeo quoq; id crimẽ atrox exiſtimat Hipp. Marsingul. 163. incip. crimen falli, & in practica crimi. §. attin gam. col. 2. §. cõsi. 105. itẽ ultra prædict. col. 2. ut propter

id liceat leges transgredi ex sententia Inno.in c.1.de cõst.
25 †Hinc ité fit,ut nobilis errãs ĩ fide,plus puniẽdus sit,quã ignobilis,aut certè æquẽ,& secundũ formã iuris, ex sua Archi.in d.c.qui cõtra.21.q.1.& Ely.in d.c.pasto.co.2. uer.6.fallit,& in d.c.cũ quidã.col.3.uer.5.est de iureiur. Nã qs neget nobilẽ,q Deo suã nobilitate debet,si in fide & religione ipsius D.O.M. errauerit,multò magis in eũ peccare,quã ignobilẽ?quanquã id alio referri potest, ut
26 dicã posteà.† Sed & ex eo quoq; illud fit, ut nobilis cõtẽ nens uel transgrediẽs mandatum principis, grauius puniatur,quã ignobilis, ut magna authoritate affirmat Bal. in c.1.§.si quis uerò ausu. per illum tex. tit. de pace iurfirman.et nuncupatim sequitur ibi Matth. Affl. qui cum. §.1.egit cum prin.col.pe.in 10.no.et id dicit not.et Fel.in illis duobus locis,s.in d.c.pastoralis col.2.uer.4.fallit,et
27 in d.c.cũ quidam.col.2.uer.secundus est. † Secundo intelligẽ,ut nobiles in pœnis criminalibus mitiùs puniãtur, at in pecuniarijs magis puniantur, cæteris quidem paribus.l.properãdũ.§.fin autẽ utrinq;.& ibi Bart.& alij, C. de iudi.& d.§.si quis uerò ausu,& ibi gl.in uerbo, cetum Bal.Card.Alex.& Matth.Affl.ti.de pac.iura.fir.glo.in c 1.§.si rusticus uersi.similes rusticũ, in uerbo, aut diuino in fi.& ibi Bal.Aluaro.& Cardi.Alex.titu.de pace tenenda.gl.et omnes in d.c.cũ quidam.de iureiur.gl.in ca.non cogãtur.41.dist.et in d.c.qui cõtra.24.q.1.Odof.Cy.Albe.nal.et alij in d.l.nemo.C.de sum.tri.Host et Io.And. ĩ c.ea quæ.de stat.mo.Albe.Gãd.ĩ tract.mal.ti.de pœnis reor.co.31.ĩ paruis,ver.itẽ quæro an pari pœn.bar.& alij ĩ d.l.quædã.ff.de pœnis.idẽ Bar.ĩ l.illicitas.§.ult.ff.de off. præsi.& ĩ l.1.col.pe.ver.sequitur ĩ diffinitiõe accept°. C. de digni.li.12. Alb.ĩ d.l.presbyteri,col.1.C.de epis.et cle. Io.Fab.& Ang.are.in §.1.ver.licet aũt,inst.q & ex quib. caus.manu.nõ lic.Sal.ĩ l.seruus.C.ad leg.Iul.de ut pub. Luc.pen ĩ d.l.1.col.vl.C.de cõdu.& procur.li.11.Io.And. ĩ d.c.1.de cle.uena.& ĩ c.vlt.co.4.ver.no.q maior pœna de maled.& in d.c.excõmunicamus.§.credẽtes,col.ult. ad fin.de hæretic.Masuer.tit.de pœnis.§.ad infligendam,

Matthæ.

Matth.Afflict.in c.si rusticus,col.2.uersi.deinde.glo.no.
28 tit. de pace tenen.† Cuius differentiæ ratio in promptu est. Nã affligitur magis nobilis ex parua quapiam pœna corporali,quàm ex magna ignobilis. Ideoq; modica pœna maior in eo censetur,quàm magna in plebeio, & eduerso in pœnis pecuniarijs, vt dicunt propè oẽs quos supra citauimus.Et cũ pœna ob id inter alias multas causas imponatur,ut peccantes emendatiores fiant, & ut metu pœnæ ipsi & cæteri deterreantur, ut latè diximus in legibus cõnubialibus,l.9.nu.224.propterea cũ Plato. Conqueus est igitur,ut ea pœna imponatur, quæ magis timetur.Pœna aũt pecuniaria,nisi magna sit, non admodũ timetur nobilibus, & iis q in dignitate cõstituti sunt,utpote frequẽtet locupletib⁹, ut satis patet ex historia memorãda,quã retulit Phauorin⁹ ex Q. Labeone ĩ libris quos ad xii.tabulas cõscripsit apud Gellĩũ,lib.20. eodẽq; ult. cap.1.Nã cũ illa lex xii.tabularũ hmõi esset, Si iniuria alteri facit 25.æris pœnæ sunto. Neratius quispiã hõ improbus pro delectamento habebat, os hoĩs liberi manus suæ palma uerberare, Eum seruus sequebatur crumenã plenã assium portitans,& quẽcunque depalmauerat,numerari secundum xii.tabulas 25.asses iubebat,propterea hãc legẽ abolescere,& relinqui censuerũt, iniurisq; æstimandis Recuperatores se daturos edixerunt. Accursius aũt noster in l.illicitas,§.ne potẽtiores,ff.de offi.præsid.dicit per eũ tex.in uerbo,lumine unico,ut ipse legit, quod tenuioris fortunæ hoĩes nõ pluris lumẽ, siue oculũ æstimant,quàm porcellũ. quod & annotat Bal.ibi,& ĩ authẽ.nisi breuiores,C.de sen.ex peri.recit.& Cæp.ĩ tra. de seruitu.urb præd.c.34.col.1.& Georg.Nath.in repe. cle.sæpe,col.77.uer.quæ aũt dicat cã breuis,de uerb.sig. Sed ut hoc in transcursu dicã,mendũ est manifestũ in eo tex.& ĩ eo uocabulo,lumine,ex quo Accursius illud sum psit quod diximus,neq; n.lumine, sed limine,pro domo, legi debet,ut scitè tradit Catel.Cot.ĩ memo.incip:Limẽ pro domo,ut ẽt diximus in nostris ll.Cõnubialibus,l.10. nu.27. Sed & huc. Quãquã Bal. & ipse secutus Accursij

uestigiã in authẽ·sed nouo iure,co.ult.uerſi.ſed hæc ſnĩa C.de ſeruis fugi.dum allegat d.§.ne potentiores,in eo le
29 git,lumine,nõ limine.† Cæterũ ad cõfirmationẽ eorum, quæ diximus,Bar.i l.r.§.uit.ff.de pœnis, ſcribit id quod dici ſolet,qualibet pœnã corporalẽ,uel minimã,eſſe grauiorẽ qualibet pœna pecuniaria,uel maxima, non procedere in perſonis utilibus,per l.hoc opere,in fi.ff.de oper. liber. Et certè ſicut nobili maxima pœna ſiue iniuria eſt etiã ſola facti infamia,l.nõ debet,ff.de dol.mal. Ita ignobili quælibet infamia quantũcunq; magna eſt, illi modica, uel nulla pœna, ut probat tex.in l.2.C. ut intra certũ tempus,cuius hæc uerba ſunt. Et ſi perſona uilior fuerit, cuius damnũ famæ non ſit iniuria. Et ita illos tex.expendit Bal.cui nihil,ut reor,ignotum fuit,cõſi.116. quod pe
30 titur poſt prin.lib.3.† Tertiò intelligẽ quod diximus nutius agendũ cum nobili, quã cũ ignobili, non procedere in pœnis relatiuis·uerbi gratia, ſi nobilis accuſet plebeũ, nec probet delictũ, eadẽ oĩno pœna punietur,qua puniri debuiſſet plebeius,ſi delictũ probatũ fuiſſet,ut eſt text.in l.ad Cõmẽtarienſem.C.de cuſto.reo.& ibi glo.Gul.Cu. Bal.in utraque lect.ſ.in 1.lect.col.ulti.uerſi.ulti. formã & in 2.lec.col.1. & etiã Ang.in l.athletas,§. itẽ calũniator.in fi.ff.de his, qui not.infa.idẽ Gul. Cum.in l.2.& ibi quoque Bal.in fi.C.de fid.inſtru. Io.Ana.in c.ſuper his, col.pe.de accuſa.Fely.in d.c.paſtoralis,col.2 uerſi 8.falſit.de offi.deleg. & in d.c.cũ quidam,col.3.uerſi. quarta declaratio.de iureiur. & in ca.cùm dilectus,col.pe.de calumnia,& Laſ.con.144.facti contingentia,ad fi.li.. Quãquam uidetur text.in cõtrarium in l.ab imperatore,ff.de prætiarie.& ibi Bal. Sed tu hic uide Io.Ana.in d.ca.cùm dilectus, col.ulti. uerſic. quæro circa prædicta.de calum.
31 †Quartò cùm nobilis mandauit pauperi, ut delictum cõmittat,uel auxiliatus eſt pauperi delinquẽti. Nã tunc iſte nobilis eadem pœnę punietur, qua pauper mandatarius, uel cui auxiliatus eſt,ut noluit Bar. loquens in caſu diuerſo,cùm.ſ.nobilis mandato plebeii deliquit,in l.uerũ uerſ. & iſtam legem.ff.ad leg.Pompe.de parricid.per tex. ibi

Ex

Ex quo aperte colligitur, inſpici qualitatẽ, quæ in faciẽte eſt, non quæ in mandãte,& idẽ Bar.in l.is qui opẽ.co. ulti.ff.de fur.& in l.qui ſeruo.§.item placuit,eo.tit.& cõ ſi.66.ad declarationẽ, in fi. De quo & tu uide laté bal.in l.non ideo.minus,col.3.in 4.q.C. de accuſa.& Saly.in l. 1.col.8.uerſi.quæro, ſi propter qualitatem,& 2.ſequen. C.de rap.virg.& Ange.in tract.maleſi.in uerbo,dicto ma leficio ſemper aſtitit,col.3.uerſi.quæro qua pena,& mul tis ſequen.& latiſſimè Cæpol.conſ.34.ſi unquam in 2.du bio,& Franc.Aret.in l.ſi ſtipulatus fuero per te,col.2.ff.
32 de uerbo.oblig.† Et in multis ex illis locis poteris intelligere,an & hoc procedat,cùm mandãs, uel auxiliãs ignorat qualitatem mãdatarii,ſiue eius cui opitulatus eſt, de qua quoniam alii quoque id tenent,alii contrarium,uide Ange.in l.1.col.1.C.de Nili agge. non rumpen.& Fely. poſt alios in cap.1. col.6.uerſi tertium membrum,de offic.& pote.iud.deleg. quos tu,ſi opus ſit,uidere poteris,
33 ne hic diutius immorer ad alia properans.† Quinto intellige quod diximus,nobilem aut alium in dignitate conſtitutum mitius eſſe puniendum, niſi forte aliter ſuaſerit fieri nimia contumacia,ut probat tex. ijſdem uerbis uidẽs in cap.2. in fi.de offi.deleg.lib.6. quem ad hoc quod diximus,annotant Ioan.And.& Anto.in cap.ea quæ de ſta tu mona.& Henri.in d.c.cum quidam,& ibi Fely. col.2. uerſi.quartus, Luc. Pen.in d.l.1.col.ulti.C. de conduc. & procur.lib.11.Fely.in d.cap.paſtoralis,colum.2.uerſi. quinto fallit.Matth. Aſſlic.in d.ca.1.col.ulti.nume.98.ti tu.de pace iur.firm. Et hoc uitium frequens eſt in nobilibus, ideoque magis in illis puniendum, ut ſint exemplo
34 cæteris.l.aut facta,§.ulti.ff.de pœnis.† Sextò intellige in pœnis arbitrariis,quæ ſcilicet, quoniam certè non ſunt ex legibus,uel ſtatutis,relictæ ſunt arbitrio iudicis, quas & ideo noſtri diſformes uocant: Secus in pœnis uniformiter,certè,& determinatè,indiſtinctèque & indiſcriminatim impoſitis. tunc enim ea pœna æqualiter puniri debent nobiles,& ignobiles,ſecundum Ia. Bu. Guil. Cu.& Bald.in d.l.nemo. C.de ſacro.eccleſ.Bald.in d.§.ſi ruſti-

cus, ante fi. ritu. de pace iur. fir. Saly. ī l. seruos. C. ad leg. Iul. de ui publi. Lucam Pen. in d. l. ad fi. C. de conduc. & procur. lib. 11. Cæpol d. consi. 40. col 4. uersi. tamen ista
35 regula. † Quod tamen omnimo intelligēdum, nisi iudex ex iusta magna causa censuerit, uel grauius, uel mitiùs, utrunque & nobilem, & ignobilem esse puniendū, quàm lege uel statuto præscriptum sit, secundùm l. quid ergo. §. pœna grauior, ff. de his, qui no. infa. & in l. & si seuerior. C. ex quib. cau. infam. irro. Nam & id expressum in casu, de quo loquimur, uoluit Saly. in d. l. seruos, Cui & tu adde not. per Innoc. in cap. 1. & ibi latissimè Fely. & Decius extrà. de consti. & quæ nos latissimè diximus suprà, in
26 præfa. † Septimo intellige, nisi aliter expressim disponat, ut scilicet nobiles grauiùs puniantur ex eodem delicto, quod ignobiles. Cuiusmodi statuta sunt in multis locis Italiæ, & inter cæteros in Tuscia, ut refert Saly. in d. l. 1. columna octaua, uersi. & quæ hic, & in præcedenti C. de rapt. uirgi. & docet sæpe, ut posteà dicemus, tunc enim ex eorum sententia qui hæc statuta referunt, ea sunt seruā da. Nihil enim impedit quin id statui possit, præsertim in iis locis in quibus nobiles sunt admodū ad uitia, & scelera procliui, ut diximus in nostro trac. Nobilitatis, c. 37.
37 † Octauò intellige quę diximus, in pœnis fori iudicialis. At in pœnis fori pœnitentialis, quod & forum conscientiæ appellant, magis puniendus est nobilis, & in dignitate constitutus, ut qui plus cæteris per omnia paribus, peccare, uidetur, tum quia magis contemnit, qui plus recipit à Deo, nec recognoscit, ideo maior est ingratitudo illius. Ex quo illud in primis istis animaduertendum, & scrinio pectoris penitùs imè recondendum, Sapientiæ 6. Audite reges terræ, & intelligite, Discite iudices filiū terræ, Præbete aures uos qui continetis multitudines, & placetis uobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas uobis, & uirtus ab Altissimo, qui interrogabit opera uestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cùm esseris ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neq; secūdū uoluntatē Dei

Dei ambulastis. Horrēdè & citò apparebit uobis, quoniā iudicum durissimum in his qui præsunt, fiet. Exiguo. n. cō ceditur misericordia, Potētes autē potenter tormēta pa
31 tientur. † Tum item, quòd nobilium & in dignitate constitutorū peccat trahi solet ab inferioribus in exēplū, ut dicit tex. in d. c. cùm quidam. ubi glo. Imo. Fely. & alij. & hoc dicunt, quod diximus, magis istos puniendos in hoc foro pœnitētiali, & alius tex. in c. sicut. & in. c. pastoralis, 2. q. 7. & c. ex merito. 6. quæst. 1. & omnium optimus in c. præcipuè. 11. q. 3. quem aureum dicit Barb. consi. 40. clementissimum. col. 6. lib. 4. & tex. item in c. magnæ, de uoto. ubi ad hoc citat glo. ibi & in d. c. ex merito illud Claudiani, cuius tamen nomine tacito.

Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et mox sequitur apud eundem Claudium,

Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent, quàm uita regentis.
Nobile mutatur semper cum principe uulgus.

39 † Quibus simile est & illud sapientissimi illius Ecclesiastici, c. 10. Secundum iudicem populi, sic & ministri eius. Et qualis est rector ciuitatis, & tales inhabitātes i ea. Et subdit, Rex insipiens perdit populum suum. Est & Platonis sentētia à Cicerone Epistolarum li. 1. ad Lentulū usurpata, Quales in Repub. principes essent, tales reliquos esse ciues. quam etiam citat Barb. consi. 1. colū. quinta, uersic. & siquispiā, dixerit, quòd loquitur, li. 1. & d. cōsi. 40. cōsi. 6. lit. 4. ubi dicit Platonem huiusmodi sententiam afflatu spiritus sancti protulisse. quod & idem dicit ipse Barb. cō silio 82. clementissimi, col. quintæ eod. lib. 4. & in proœmio Cle. in uersic. quoniam nulla. col. 5. Et ipse Cicer. lib. 3. de legibus, legem xii. tabularum enarrans, qua cauebatur, ut magistratus uitio uacarent, atque cæteris specimē esset, hæc uerba adiecit. Vt enim cupiditatibus principū & uitiis infici solet tota ciuitas, sic emēdari & corrigi cō tinentia. Et paulò post, Nā licet uidere, si uelis replicare memoriam temporū, qualesq; summi ciuitatis uiri fuerūt

tales totã ciuitatẽ fuisse. Quæcũq; mutatio morũ in principibus extiterit, eandẽ in populo sentẽtiã. Et apud Laertium, Antigonus Macedonũ Rex ad Zenonẽ scribẽs, cũ multa de doctrina, & felicitate promisisset, hoc tãdẽ in calce subiecit, Cuiusmodi fuerit dux, ut plurimũ subitos fieri necesse est. Agesilaus quoq; ille Magnus, & ipse Lacedæmoniorũ rex, interrogatus, quare uehemẽti hyeme sine tunica ea ætate (is. n. tum senex erat) circũiret, respondit, Quò iuuenes imitentur, habentes ij quidẽ, & sents, & principis exẽplũ Author Plutarchus in Apophthegmat. Laconicis, & Aelianus de uaria historia lib. 7. c. 13. Sed & Herodianus lib. 4. Solẽt, inquit. plerunq; homines uitam
4 o principis æmulari. † Hactenus igitur diximus de pœna nobiliũ, an uidelicet ij plus, minusue puniri debeãt, quàm ignobiles. Qui locus facit ut in mentem ueniat nonnullorum sententia, qui uoluerunt nobiles ipsos non esse puniendos, nisi prius cõsulto principe. Hi sunt, Iac. Ra. ut ipse citatur, neq; n. extant scripta illius (quod sciam) ad l. licitas. §. qui uniuersis. ff. de off. Præsid. & Raph. Cu. ad l. 1. §. his quibus. ff. de leg. 3. per tex. in l. diui. §. ult. ff. de pœnis. Ita n. illos citat Alcia. in c. quod sedẽ nu. 85. de cõsuet. ordi. quanuis id non repererim in meo codice Raph. Verum ille tex. nõ simpliciter loquitur de nobilibus. sed de principibus ciuitatis. Et est alius text. loquens de Decurione, in l. 2. ff. de bon. eor. qui sibi mort. cõsci, cũ dicatur, Si is de cuius pœna Imperatori rescriptũ est, uelue qui Decurio fuerit. Sed hæc in Gallia non obseruantur.

CAVSA TRIGESIMASECVNDA.

SVMMAE.

1 *Mulcta remittenda, aut minuenda propter paupertatem.*
2 *Pœna no propter paupertatem minuitur. et nu. 3.*
4 *Mulcta etiam iam imposita propter paupertatem minuitur. pœna uero non nisi ante impositionem.*
5 *Bannum remitti potest propter paupertatem:*
Et Barto. super hoc opinio. nu. 6.

1 TRI-

1 TRIGESIMOSECVNDO, Satis constat ex eo quod diximus in superiori capite, mitius esse agendum cum pauperibus quàm cum diuitibus. cum agitur de pœna pecuniaria, nedũ cum de mulcta tractatur. Nam quantum ad mulctam pertinet, omnibus inconfesso est, minui aut remitti posse paupertatẽ, per tex. in l. illicitas. §. ulti. ff. de offi. præsi. quẽ id dicit no. Bal. in. c. atsi clerici. col. 4. ver. quæro nunquid episcopus. de iud. atq; etiã per text. in. l. eos, in fi. C. de mod. mulct. & id quoq; not. gloss. in. l.
2 & in mulctis. C. de appel. † De pœna uerò non oẽs conueniunt. Bar. enim in. l 1. in fin. principii. ff. si quis ius dicẽ. non obtemp. dicit mulctã ex paupertate minui, nõ etiam Pœnam. & idem sentit ipse in. d. §. illicitas. §. ulti. & in. l. iudex posteaquã in 1. oppo. ff. de re iud. & Bal. in. d. c. atsi clerici, col. 4. uer. quæro in quibus criminibus. de iudi. & Ioan. Fab. in. d. l. eos, col. 2. C. de mod. mulct. Paul. Ca. & Roman. in. d. l. 1. §. 1. ff. si quis ius dicen. & Iaf. in. l. si quis id quod, col. 3. uer. quarto limita. ff. de iurisd. omn. iudic.
3 † Verum Bal. sibi contrarius, dicit pœnam quoq; propter paupertatem minui, in. l. certa ratione, col. 3. uersic. illud etiam not. C. quando prouoc. non est necess. quẽ sequitur Iaf. sibi quoq; contrarius in. d l. 1. in prin. col. vlt. ff. si quis ius dicen. dicens hanc uideri esse doctrinam Barto. Bal. & Ange. & aliorum in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & in hanc partem uidetur inclinare. Guid. Pap. in statuto, si quis per literas, in uerbo, mitigatione, in fin. & faciunt quæ suprà diximus præcedenti
4 causa. † In qua nostrorum controuersia. ut eorum opiniones concordes efficiamus, illud dici potest, mulctam etiam posteaquã imposita est, posse minui propter paupertatem, pœnam uerò non nisi ante ipsius impositionem, & hæc solutio sine mauis distinctio, elicitur è Bar. in. d. l. iudex posteaquam, & eam nominatim adscribunt Bald. Anto. & expressius Panor. in. c. nisi, de offi. leg. & Iason
5 ubi suprà proximè. † Ex eo autem quod de mulcta dictũ est, sequitur quòd cum bannum mulctæ æquiparetur, ut uoluit glo. in. l. 1. §. ex hoc rescripto. ff. de vent. inspici. &

in l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.1.in prin.ff.de adminiſt.tut.ideo & bannum quoque remitti poteſt propter paupertatem. Ita dicit pulchrè Barto.in.d.l.illicitas.§.ulti.poſt prin.ff.de offic. præſid. ubi hoc dicit eſſe notandum ſequitur Panor. in.d.c.niſi, de offic.deleg.qui etiam dicit tex.in.l.illicitas.§.ult.eſſe multum not.ad duo. Primum ad hoc.quòd iudex poſſit remittere mulctam etiam impoſitam, & per conſequens bannum,propter paupertatem cõdemnati. Deniq; propter inopiam ſoluendi mulctam, non fit mutatio ipſius
6 mulctæ in corpus. † Illud quoq; dictum. Bart. ſequitur & dicit ſingu. Ang. Aret. in tractatu malefic. in uerbo, qui iudex uidens quod inquiſiti non compatent, col. 8. verſic. quæro an cõtinuatum ſit delictum, ibi, ex quo ſequitur. Et id quoq; ſequitur Guido Pap. in.d. uerbo, mitigatione, poſt princ. & Fely. in.c. qualiter & quando huius initii 2. §. ulti. col. 7. uerſic. quinta cauſa, de accuſat.

CAVSA TRIGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Fame urgente ſi quicquam admittat, mitius cum illo agendum.*
2 *Neceſſitas magnum pondus ad ueniam habet.*
3 *Neceſſitas ſoluta eſt legibus.*
4 *Neceſſitas à multis alioqui prohibitis excuſat, multaq; contra iuris regulas inducit.*
5 *Neceſſitatis graue imperium.*
6 *Neceſſitati ne dij quidem reſiſtunt.*
7 *Neceſſitas multum ualet contra iniſtitiam.*
8 *Fames inter neceſſitates primum locum ſibi uendicat.*

1 TRIGESIMOTERTIO. Et id quidem aliquid habet cõe cum præced. q. etſi nunquã liceat obtentu paupertatis delinquere, ut eſt text. in.l.palam.§. quæſitũ. ff. de ritu nupt. & c. qñ, de ſimo. Is tamẽ leuiùs peccat, qui ob paupertatẽ, ut gentevidelicet fame ac neceſſitate, ſequam admittit, ideoq; & ſemper leuius eſt puniendus, quàm ſi ultro nulla re impellente id fecerit, per ea quæ not.

not. per doct. in.d.c. quoniam, de ſimo. & in.c. ſi quis propter. de furt. cum ſi. & nominatim uoluit Goſre. in Summa de furt. uerſi. excuſatur autem. ubi dicit q. ſi quis neceſſitate compulſus, ea tamen non extrema, quicquã furatus fuerit, licet non omnino excuſetur, mitius tamẽ puniendus eſt, nec tantũ peccat, quantum ſi nulla omnino neceſſitas adfuiſſet, per.d.c. ſi quis propter. quod dictũ pro ſing. citat Cæpola in repe. auth. ſed nouo iure, colũ. 25. in paruis. C. de ſeruis fug. ubi dicit ſe ita conſuluiſſe.
2 † Id quod etiam aſtruit Demoſthenes Græce eloquẽtiæ princeps, Fas eſt, inquit, magis iraſci aduerſus iniquos diuites, quam pauperes. Neceſſitas enim ueniam aliquam habet apud humaniter iudicantes, multa nãq; cogit liberos inopia facere, in quibus miſericordiã iuſtius quã pœnam inueniant. Cui conuenire uidetur Plato, qui in L. egibus ait, pauperũ peccat ob huius uitæ incõmoda leuius
3 apud inferos puniri, diuitium uerò grauius. † Erũt & qui huc tralienti id quod uulgò dicere ſolemus, Neceſſitas non habet legẽ, ut dicit tex. in.c. ſicut, de cõſec. diſt. 1. & glo. quæ ad hoc multa allegat in.l. 1. in uerbo, expedire. ff. de offic. conſul. & gl. in.l. itẽ quãuis, in uerbo, neceſſitatem, in fi. ff. cõm. diuid. & in.l. generaliter. §. ſpurios. ff. de decur. & in.l. 1. in fi. ff. de oper. lib. Idq; eſt quod alibi dicitur, quod non eſt licitũ in lege, neceſsitas facit licitũ. c. quod non eſt, de reg. iur. ubi glo. adducit concor. Item quod alibi ſcribitur, inculpabile eſſe iudicandum, quod neceſsitas intulit. in.c. ad limina. 30. q. 1. &. c. 1. 34 qõ. 1.
4 † Propterea neceſsitas ipſa ſiue mauis paupertas, quæ & neceſsitatis eſt ſpecies, à multis alioquin prohibitis excuſat, multaq; contra regulas iuris inducit, ut laté tractant gl. & doct. in.c. querela, de iureiu. gl. in.c. ult. 34. q. 1. & Archid. in.c. pauper. 12. q. 3. & in.c. ſtatutũ. §. inſuper. de reſcrip. li. 6. & Zezel. in extrauag. Io. 22. incip. cũ ad ſacro-ſanctã. ver. hoc licet, in uerb. paupertati. & Luc. Pen. in.l. 1. col. 2. C. de dela. lib. 10. & i.l. curiales, eius initii 2. poſt prin. C. de decu. eo. li. 10. & Bal. & Fely. i. c. ſi qui teſtamẽtũ. de teſti. idẽ Bal. & Alber. i. l. 1. ff. de off. cõ. & Ro. ĩ rep.

l. ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.si uero.§.de uiro,in 25.fal.& iterum in 54.ff.sol. matri. Matthes.in ult.no. Alex.in.l.præsidiis,quâ legit cũ.l.principalibus,& ibi Ias.col.2.ff.si cer.pet. Firmian. in suo reperto.in uerb.necessitas,ferè per totũ,& in uerb. paupertas,ver.61.& multis seq. Barb.in.c. significantibus. & ibi etiam Felyn.col.3.uer.& tu notabis,de offic.deleg.idem Barb.in.c.1 .de fer.& in.c.1. de pignor. Fely.in.ca. cùm accessissent.col.9.ver.tertiò restringitur.de consti.& in c.nihil,col.ult.de præscri.& in.d.c.querelã,col.pe. de iureiur.& in.c.ex rõne,in prin.de app.& in.c.2.col.pen.de sponsa,Fran.Cur.senior,in repet.l.admonendi, char.16. col.3.& ibi etiam Ias.in repe.col.74.nu.214.uersi. circa secundam conclusionẽ,& seq.ff.de iureiur. & idem Ias. in.l.1.in prin.col.pe.uer.glo.in uerbo,non aliter,& ibi ẽt Franc.Purpur.col.pe.& seq.ff.de eo cui man.est iurisdi. & idem Ias.in.d.l.principalibus,col.2.ff.si cer.peta.& in l.de pupillo.§.si quis riuos.ff.de oper.noui nũr.& ibi auth. res quæ,col.3.uer.vndecimo,& iterum col.6.uer. sextò, & ultimò.C.cõia deleg & Card.Alex.in.c.non debet,de consang.& affin.& Phil.Dec.in repe.c.1.vers.restringitur hæc prima limitatio,de probat.& in.l.quæ pro parte. ff.de reg.iur.Fedi.Loaz. in repet.l.filiusfamilias.§.diui. nu.219.& multis seq.ff.de leg.1.& Catel.Cotaī memor. incipiẽ.paupertas excusat.& Geraldus de Petra sanct.in sing.100.cuius est princip.necessitas nõ habet legem.& Hipp.Marsil.in.l.1.§.præterea,col.18.19.& 20.ff. de qõ. & Matth.afflic.in consti.Siciliæ incip.cum per partes.§. vlt.in.1.not.cum aliis cõcor.à me adductis in nostris cõmentariis utriusq; Retractus,tit.1.6.26.glos.1.nu.16.in-
5 cip.illam aũt,& multis seq.† Sed & hic quoq; repetenda ducimus quæ de necessitatis vi scripsimus in illis iisdem commentariis quoniã huc maximè pertinent & aliis rationibus quas diximus suprà in 31.causa. Ea igitur sunt, Orpheus, in Hymno noctis, scribit grauem necessitatẽ omnibus dominari,aut si mauis omnia fortificare.

Δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει.

Thales Milesius apud Plutarc.lib.1.de Placitis philosophum,

phum,c.25.& Diogenem Laertiũ in ipsius uita,dicit ualidissimum:siue fortissimũ quidem necessitatẽ esse,ut quæ uniuersæ naturæ præualeat. ἰσχυρότατον ἀνάγκη, κρατεῖ γὰρ πάντων. Trismegistus in li. de uoluptate diuina, qui Asclepius inscribitur, ca.14.tradit εἱμαρμένην idest, fatum,& ἀνάγκην.idest,necessitatẽ, ambas sibi mutuò in diuiduo connexas glutino,alterã uero rerum omniũ parentem rere initiua necessitatem aũt cogere ad effectũ. Parmenides uerò &Democritus atq; ẽt Heraclitus & Plutarchus ubi nuper citauimus & iterũ.c.27.necessitatẽ eandẽ atq; fatũ esse uoluerunt,omniaq; ipsius præscripto fieri. Plato(& ut idẽ Plutarch.in eo opere tradit.c.26.) euentorũ partem prouidentiæ,partẽ necessitati adscribit. Idẽ & cũ eo Stoici necessitatẽ quidem fixam cãm & uiolentã dicunt,uti ẽt refert ipse Plutarc.in illo.c.27. Idẽ Plato lib. de Repub.10.atq; Plotinus eiusdem sectæ philosophus necessitatẽ Deam faciunt,Parcarũ matrem, quæ & ipse ineluctabiles atq; inexorabiles uocantur. Nam & Pausa. lib.7.quo Corinthia tractat,scribit Corinthi. Necessitatis ac uiolentiæ sacellũ fuisse quod ingredi minimè cõsueuerant. Ex quo intelligis & necessitatem pro Dea fuisse habitã,eandemq; uiolentiæ cõmunctã,tanquã ea cũcta uiolet. Val.Max.lib.1.c.6.quo loco de Cn.Põpeio loquitur inuictas leges necessitudini esse dicit.ibi.n. Necessitudo pro Necessitate,ut sæpe fit, tum à cæteris probatis authoribus,tũ uero maximè atq; perpetuo à Sallust. ubiq;
6 ponitur,† Simonidis snia est ex arcanis Homericis, quo loco de morte Sarpedonis loquitur,ni fallor,deprõpta, Necessitati ne deos quidẽ resistere,Ἀνάγκη δὲ θεοὶ μὰ χρῆται.quã aduocat Plato tũ ī Protagora,tũ li.de legib. 5.rursumq;.7.Eamq; expressisse uidetur Liu. lib.ab vrbe cõdita 9.cũ scribi, Pareatur necessitati,quã ne dii quidẽ superãt. Sed & idẽ lib.4.ita facit loquentẽ Vectiũ Volsco rum regẽ,Necessitate,quæ ultimũ ac maximũ telum est superiores estis. Vnde opinor illud uice prouerbii celebratum,Ingens telum necessitas.quo Plinii nõnulli esse tradunt.Cæterùm Euripides in Helena ex sapientũ sen-

tentia

tentia dicit, nihil plus posse graui necessitate,

Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. Item,

Κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκης ἔρυ. Hoc est,

Potentius nihil necessitate inuani.

Idem suam Hecubam ita claudit,

Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. Id est,

Dura (siue mauis rigida necessitas.

Nã & hãc quoq; durã sepius uocat diu⁹ Augustinus, enarrãs illud Psal. 30. Saluã fecisti de necessitatibus aiĩã meã

Te semper anteit sæua necessitas.

Et lib. 3. Ode 24. diram, quod non longe abest,

-Si figit adamantinos
Summis uerticibus dira necessitas
Clauos.

7 †Quintilianus auus declam. 260. Multũ, ait, cõtra iustitiã necessitas valet. Palladius li. Rei Rusticę 1. c. 6. Necessitas ferijs caret. Valerius Max. li. 7. ti. 6. q de necessitate cõscribit, abominãdæ necessitatis leges amarissimas esse, & truculẽtissima ĩperia. Tullius li. 2. Off. necessitati parẽdũ esse iubet. & Herodianus. li. 5. parendum, inquit, necessitati fuit græcus est versi. Menandri.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλεύει τάχα.
A necessitate omnia in seruitutẽ redigũtur uelociter.
Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.
A necessitate multa facimus mala.

Græco aũt epigramate πάτολμος ἀνάγκη appellat, q⁹ oĩa audeat. Porcius aũt Latro in illa in Catil. declam. grauissimos pronũtiat morsus irritate necessitatis. Et Plato in Phędro tradit necessitatẽ oĩbus i reb⁹ cuiq; grauẽ eẽ, Καὶ μὲν τόγε ἀναγκαῖον εἶναι βιαῖ πάντι παράπαν ἀναγκάζειν. Homerus aũt necessitatẽ fortem uocat, li. 6. Iliados,

-Κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.

Et rursus lib. 10. Odyss.

-Κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

Inter cæteras autem necessitates nulla est sæuior miseriorq; quàm fames, de qua loquuntur maxima eorum quæ supra in prin. diximus.

Causa

SVMMARIA.

1 *Pœna aut remittenda, aut minuenda ei, qui deliquerit mandato principis, domini, parentis, magistratus, uel alterius superioris, quamuis alioqui non sit eis parendum contra ius in grauioribus numero 2. 3.*

4 *Superioris authoritas licitum reddit, quod alioqui illicitum erat. Limit. num. 5.*

6 *M. Claudio pœna minuitur, quod in re illicita, domini uotis obsecundarit.*

1 TRIGESIMOQVARTO, Licet in grauioribus nõ sit contra ius obediendum mandato principis, domini parentis, magistratus, uel alterius superioris, quẽ potest ẽt ratione timere. l. sed & si unius. §. si iussu domini. ff. de iniur. & l. ult. in fi. & ibi gl. ff. de bon. damna. & l. seruus, & ibi etiam gl. ff. de acti. & obligat. & l. liberorum. §. excusantur. ff. de his qui not. infa. & l. liber homo, huius initii 2. in prin. & ibi glo. ff. ad leg. Aquil. & l. is qui in puteum. §. si tutoris. uer. & an ignoscitur. ff. quod ui aut clam. & l. ad ea. ff. de reg. iur. & l. si mulier. §. 1. & ibi gl. ff. rer. amot. & authen. sed nouo iure. in fi. C. de custo. reo. & l. si seruus. & ibi Io. Fab. C. de sepul. uiol. & l. 1. & ibi Ioã. Plate. C. de cõmea. lib. 12. & c. uniuersitatis, & ibi Fely. de sent. excom. & cap. quicunq;, & ibi not. in verbo, uti, eod. tit. lib. 6. & not. gl. in c. mulieres. eod. tit. & in c. oĩbus. 29. q. 2. & Bar. in l. non solùm. §. si mandato. col. 1. ff. de iniur. & in l. seruus. C. de noxa. & Guido Papæ in dec. Delphi.

2 q. 240. † Et ut elegãter differit Gellius li. 2. c. 7. quæri soli tũ est in philosophorum disputationibus. An semper inq; omnibus iussis patri parẽdũ? super qua re Græci nostriq; qui de officiis scripserunt, tres sententias esse, quæ spectandæ considerandeq;, sin tradiderunt, subtilissimeq; diiudicarunt, inter quas ea approbata est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum, sed tamen ea quæ

obsequ

obsequi non oportet leuiter & uerecundè, ac sine detestatione nimia, sineq; opprobratione acerba reprehensionis declinanda sensum, & relinquenda esse dicũt, quã respuẽda. Apud Quintilianum auũ declam. 257. filius à patre abdicatus, quòd uxorẽ iussu eius non repudiarat, multa in hãc sententiã dicit, Non obsequeris, inquit, mihi, si hoc ad abdicandũ satis esset, superuacua erãt omnino iudicia ipsa, cur n. nobis defensionis potestatem dedistis? Si nihil nostris consilijs liberis relictũ est, seruo me hercule quædam liberius ex bona mente faciunt: & aliquando iudicium fidei putant, pretio empta mancipia non paruisse. & paulò post, Non coges tẽpla incendere, non coges operibus publicis manum inferre. Leuiora certè mediocritatis nostræ esse manifestum est &c. In hanc sententiam multa affert Pontanus nosti seculi Cicero (neq; eũ sine honoris titulo nominare possum) in eo libro, quẽ eleganter, ut alia, de obedientia conscripsit, quæ quia illic patẽt oĩbus, huc adscribere supersedeo. † Sed ut quod diximus resumam, licet in grauioribus nõ sit cuiusuis superioris iussui parendum, mitiùs tamẽ puniendus est, qui id fecerit, quam qui ultro suoq; consilio idipsum perpetrarit. tex. est in l. seruos, & ibi Bal. & Saly. C. ad leg. Iul. de ui publi. & in l. 2. & ibi glos. Fab. & Doct. C. de sepulchr. uiol. & illos duos tex. ad hoc egregios appellat Socin. iun. est, in tractatu fallentiarũ, reg. 202. & ita uoluit gl. in d. l. ad ea. & in d. l. seruus. & gl. in l. 2. §. 1. in uerbo, obtemperare. ff. de noxa. actio. Hottien. Io. And. & Pan. in c. qui ex timore. de reg. iur. & Cæpol. cautel. 66. secũdũ numerũ primæ impressionis, secundũ uerò nouos codices, 40. cuius initiũ est, nota quòd licet mãdatũ, per text. in d. l. seruos. & Phili. Dec. in l. uelle non creditur. col. 2. ff. de reg. iu. & in l. eius uerò. eo. tit. † Et facit quod dicit gl. in c. dixit dominus. 14. q. 5. dicit authoritatẽ maioris excusare ĩ illicitis ad quod multa iura allegat, quibus adde c. de rebus. 12. q. 2. & idẽ dicit l. quod principis. ff. de aqua plu. arcẽ. ubi gl. quoq; multa ad hoc allegat, quæ ad iudicem peculiariter spectãt, ut uidelicet ostẽdat iussum iudicis excusare, facere req; il-

req; licitum, quod aliàs esset illicitum. quibus, & tu adde l. ait prætor. §. quod tũ. ff. de minor. ubi et glo. adducit eõ cord. & l. non uidetur. §. qui iussu. ff. de regul. iur. ubi nõ uidetur dolo malo facere qui iussu iudicis aliquid facit. & ibi gl. multa in eam rem affert, ultra quos est in idem tex. in c. quod quis. de reg. iur. lib. 6. vbi latè per gl. Dy. & 5 Io. And. in Merc. † Sed, & multa in eandem sententiã afferunt docto. in l. iustè possidet. ff. de acquiren. possess. ubi reperies, an & quando istud procedat, ut etiam per Fely. in c. cũ causa, col. 2. de offi. deleg. & per Iason. in l. si quis maior, col. 5. in 8. not. versi. quid autem si non impleuit. C. de trãsact. Alex. in addi. ad Bar. in l. liber. ad leg. Aquil. & per Matthæum Afflict. in constitu. Siciliæ, incip. uiolẽtias col. 11. in 9. quæst. & Hippo. Marsil. in l. 1. in prin. col. 6 ult. ff. de sicar. † Idq; etiam cõprobatur illustri exemplo. Nam cũ M. Claudius cliẽs Appii Claudii decẽuiri iussu ipsius Virgineam in seruitutẽ asseruisset, quò facilius Appius ea potiretur, ut scribitur in l. 2. §. & cum placuisset. ff. de origin. iuris, ob idq; ipse Appius in carcerem conie ctus sibi mortem consciuisset, bonaq; ipsius fuissent publicata, M. Claudio ultima pœna remissa, exilium tantũ est inductum. Sed apud Appianũ Alexandrinũ in bello Mithridatico, Mitridates Atilium, qui ei insidias struxerat, supplicio affecit, seruos autem, qui Atilio hac in re obsecuti fuerant, impunitos esse uoluit, utpote qui suo domino paruissent.

CAVSA TRIGESIMAQVINTA.

SVMMARE.

1 Principum preces, armatæ itaque si quis peccat blanditijs illorum illectus, mitem cum illo agendum.
2 Principum preces importunæ instam metuendi causam inducunt.
3 Principum preces, pro iussu sunt. et nu. 5.
4 Papa si quid roget, præceptum habet.
6 Zeno Antigoni precet, pro iussu accipit.
7 Nero equites Romanos operas arenæ promittere subigit, ingentibus donis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ausonius testatur se carmen condere ad preces Augusti.

8 *Laberius prodit in scenâ, et mimos agit ad preces armatas Cæsaris.*

9 *Preces superioris inducere iustum metum, quomodo sit accipiendum.*

10 *Seruus mens si quid mihi debeat, nec sit soluendo, et ab alio accepta, mihiq; soluit, in me competit actio de dolo malo.*

1 TRIGESIMOQVINTO, Quod de iussu diximus, idem quoque efficiunt preces & blanditiæ principũ, aut aliorũ, quos non temere metuimus, quæ & ipse uim quandam iussus habent, & præcepti, iustũq; metũ inducunt, ut uoluit gl. no. in l. unica, in uerbo, pignora. C. si rector prouinciæ. quam sequuntur recentiores in c. 1. de offi. deleg. & eã dicit ualde sing. Barb. cõsi. 60. inci. sapienter scribit Psalmista. col. 6. uer. capio nunc tertiũ, lib. 1. & consi. ubi col. antepe. ver. modo reducendo, lib. 2. & cons. 30. bene etenim cuncta geruntur, col. 3. uer. ideo dixit glo. singularis. lib. 3. & consil. 45. illud in medium referam, col. 5. uer.

2 minæ. n. potentum. & lib. 4. † Sed non multum ab illo dissidet quod uice prouerbij citat alia gl. in l. 1. quod iussu rogatio domini præceptũ est, per quã dicit Bart. in tract. de tyrannide in 7. q. quòd rogantẽ maiorũ iussus est, per illũ quoq; dicit Pau. Cast. consi. 70. quia frustra disputaretur, col. 4. ver. item non obstant literæ, lib. 1. quod rogatio principis præceptum continet, & necessitatem infert. Idẽ ferè uoluit Inno. in c. petitio, in prin. de iureiurã. cũ dicit not. quòd importunæ preces principum inducũt iustam metuẽdi causam. Quod dictũ sequitur Soci. cõsi. 263. incip. capio primũ, col. 4. lib. 2. uer. preces autem importunæ. Ias. in §. quadrupli. col. 11. ver. dixit et alibi. Insti. de actio. loquẽs tamẽ de maritorũ precibus, quãquam

3 Inno. de principibus tãtũ loquitur. † Et quòd preces principũ iussu sint, uidetur esse tex. ĩ c. cũ inter R. iuniorẽ. ibi ad cõponẽdũ coegit inuitũ, de elect. iũcta expositione Inno. ita dicẽtis iuitũ, id est instãtia precũ deuictũ, quasi Papa nõn tã illũ iussu coegerit, quã precibus & ad hoc illum tex. allegãt Barb. & post eũ Fel. d. c. 1. de off. deleg. idem Barb. d. cõsi. 60. li. 1. & d. cõs. 30. li. 3. & d. consi. 45. lib. 4. ad

id quoq; facit tex. in. c. nullus. 36. q. 2. Ex quo iuncta glo. palam colligitur, quòd nõ dicitur liberè fieri quod fit ad

4 postulationem principis. † Quibus maximè adstipulatur tex. in. c. beatus, in. 7. q. 1. & in. c. rogo. 11. q. 3. ubi uerbũ, rogo, à summo Pontifice prolatum, habet uim præcepti. Ideoq; in glo. utrobiq; & Archi. 11. q. exponunt, rogo, id est, præcipuo. quod & idem facit glo. in. c. 1. super uerbo, uult. dist. 1. & in. c. reuertimini, in uerbo, hortor, 16. q. 1. quod Arch ibi exponit, præcipuo. Ad idẽ quoq; tex. illud expressius demõstrans in. c. 1. §. porrò, de stat. regul. ubi Papa in prin. utitur illis uerbis, rogamus, requirimus, obsecramus, postea uero euidenter ostẽdit uelle se id uicem obtinere præcepti, cum ad id quod prius rogauerat, censura ecclesiastica cõpelli statuit. & ibi hoc no. Domi. Tex. item in cle. 1. de testi. in uerbo, exhortamur, ubi glo. dicit esse illi exhortationi necessariò parendũ. An tamẽ id semper uerum sit, ut uidelicet talia uerba uim præcepti habeant, latè disputant doct. & maximè recẽtiores in

5 c. nam concupiscentiam. de cõsti. propterea illuc te rele go. † In hanc autem sententiam uersus est tristissimus, author tamen incerto,

Est rogare ducum, species uiolenta iubendi.

Quẽ citat Arch. in. d. c. rogo, ubi, & ipse dicit, quòd preces maiorum pro iussu habẽtur. & bal. in. l. si mãdator. C. quod cũ eo. ubi, & idẽ dicit. & in. l. 2. col. 1. C. cõia deleg. & consi. 121. à capite inchoantes, post prin. lib. 3. & And. Iser. in. c. si quis miles, ti. de defend. sine cul. non amit. & Alex. consi. 124. omissis superfluis, col. ult. uers. nec facio

6 differentiã, lib. 1. & Barb. consi. supra alleg. † Huc quoq; uergit qd' de zenone illo Stoicorũ principe tradit Laertius ad quẽ cũ Antigonꝰ rex Macedoniæ literas misisset, quibus eũ obnixè orabat, ut ad se proficisceretur, rndẽs zenone dicit se id facturũ quod iuberet Antigonus, nisi ætas obsisteret, cũ tũ nõ iussisset Antigonus, sed orasset, sed zeno preces pro iussu accepit. Simile est quod apud Virg. iuris ciuilis, (ut Flauius apud Macr. ait,) doctissimũ, Aeneas Didone alloquẽs ait li. 2. Aeneid. statim in prin.

Infandum regina iubes renouare dolorem.

Cùm tamen illa non iussisset, uerum postularat, tāquam omnis superioris postulatio apud inferiores pro iussu haberi debeat. Captabat n. Aeneas bñuolentiā ex eo quòd se illo uerbo, Iubes, inferiorē ostendit, etsi minimé esset. Quod & inibi scitissimé ut alias, semper annotauit Donatus uir certè reconditæ eruditionis. † Idem cóprobat Tacitū libr. 14. cū dicit de Nerone loquēs, Notos quoq; equites Romanos operas arenæ promittere subegit, donis ingētibus, nisi quòd merces ab eo, qui iubere posset, uim necessitatis affert. Eodē quoq; pinet illud Ausonii ad Theodos. August. in quadā ad Paulū aliàs Pacilū, epist.

Scribere me Augustus iubet, & mea carmina poscit
Penè rogans. blando uis latet imperio.

cum de Valentiano Imperatore loqueretur. Sed quid facerem (iussum est, quodq; est potentissimum imperandi genus, rogabat qui iubere poterat. Et illud quoq; Quintiliani aut declamatione 281. habet gladium, instrumentum parricidii, accedit ad patrē, manuq; sublata, rogo dicit, imo iubet, nō sunt enim preces, ubi rogandi libertas non est † Illud item quod scribit Macrob. lib. 2. Saturnalium, Laberiū asperæ libertatis equitem Romanū Cæsar quingentis milibus inuitauit, ut prodiret in scenā, & ipse ageret mimos quos scriptitabat. sed ptās non solum si inuitet, sed etiam si supplicet, cogit, unde se & Laberius à Cæsare coactum in prologo testatur his uersibus,

Necessitas, cuius cursus transuersi impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt.
Quò me detrusit pene extremis sensibus.

Sed & snīa est Platonis in epist. quam scripsit ad Dionis propinquos, preces tyrānorū necessitati esse permissas. Quod & ex eo usurpauit Tull. lib. epistolarū ad Atticum 9. cuius initium, Tuas cuius hæc uerba sunt, Ego aūt nō tam φυγὴν, id est, peregrinationē, huius timeo quā τὴν θανάτου, id est, persuasionē necessitatē inferentem. Αἱ γὰρ τυράννων δεήσεις, inquit, Plato, οὔθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκης εἰσὶν, id est, Tyrānorū n. preces (inquit Plato) nosti quàm permistæ necessitatibus sint. Mimus quoque est in eam sententiam elegantissimus.

Rogando cogit, qui rogat potentior.

† Id tamen quod dictum est, preces superioris inducere iussum metum intelligunt plerique procedere in eo qui solet sæuire in subditos, non etiam in cæteris, ut uoluit expresse Pan. in d.c. cū inter. col. 3. uers. ex quo, & in c. abbas. col. 1. uersi. sed quæro hic, quod met. cau. & in c. uit. in fi. post Ioan. And. ibi, qui clerici uel uouen. ubi hoc dicit esse sing. notandum, & facere ad eam quæstionem, nunquid reneat matrimonium contractum precibus principis? Quod utiq; uerū est, quantum ad rescindendum ea, quæ precibus principum essent facta. Illud autem indistinctè uerum est preces ipsas principū, uicem præcepti obtinere, esseq; clementius puniendū, qui precibus principis delictū quodpiam cōmiserit, æquè ac si iussu ipsius id fecisset, per ea quæ dicta sunt. † Neq; uelim tamen prætermittere, esse apud nos tex. supradictis mirè aduersantē in l. seruis tuis. ff. de dol. mal. ubi si seruus meus cū mihi deberet, nec soluendo esset, hortatu meo pecuniā mutuam ab alio accipit, & mihi soluit, danda est in me actio de dol. mal. ex quo certè colligitur hortatum non haberi loco iussus. nā si pro iussu esset, cōpeteret actio, quod de iussu, & non de dolo. quo tum demum habet locū, cū alia nō cōpetit, ut est tex. in l. 1. §. verba. & §. ait prætor. ff. eo. tit. Ideo cogita quid huic obiectioni sit respondendum.

CAVSA TRIGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 Delinquentes inuiti ac coacti, ui metuue impulsi, mitius puniendi.
2 Occidem quenquam mandato alicuius, qui alioqui mortem ei minatur, an excusandus. et nu. 5.
Vel, an teneatur lege Cornelia de sicar. nu. 3.
4 Delinquentem inuitum metuue coactum excusandum esse, quomodo accipiendum.

1 TRIGESIMOSEXTO, non solum in præcedentibus casibus,sed,& alias semper,qui inuiti ac coacti delinquunt,utpote vi,metuve compulsi, ne uitam aut bona amittant,sunt leuiùs puniendi.cap. sacris. & ibi latè doct. de his quæ ui metusve causa fi. & c.presbyteros.50. dist. & c.in primis.ver.episcopi uerò. & ibi gl.in uerbo,metu. 2.q.1. & c ult.11.q. & c.eos de conse.dist 4.& no.gl.in c. 1.in uersi.errore. 15.q.6.& è theologis antesignanus ille Theologorum scholasticorũ Alex.Ales in 3.parte Sum-
2 mæ,q.41.mẽbro 4.articulo ult.aliàs 3.[Et propterea pulchrè dicit Bal.i §.iniuria.in uerbo,seu furtum.ti.de pac. iura.fir.quòd si aliquis potens mihi mandauerit,ut occidam Titium,aliàs me interficiet,idq; ipsum perfecerim,à pœna homicidij excusari debeo.allegat.Pet.illud dicentem in l.scientiam.§.qui cum aliter.ff.ad leg.Aqui.ubi ẽt per Cy.quod,& idem uoluit ipse Cy.in l.1.& Io.Fab.consulti.C.unde vi.& idem Bal.in sua Marga. in uerbo,homicidiũ.uer.ult.Flo.in l.liber homo.col.1.ff. ad leg. Aquil. & in l.si quis fumo.§.1 eo.ti.dum se remittit ad Cy.in d. l.1.C.unde vi.& Alex.in addi.Bart.in l. liber homo.ff.ad leg. Aquil.& Barb.cõs.60.sapienter scripsit Psalmista,co. 6.ver.capio nũc 3.lib.1.Lauren.Calca.cõs.2.licet ista materia,col.11.& Ias.in §.si minus.col antepe.vers.nũquid autẽ,insti.de actiõ.& Hippo.Marsi.in l.1.col.12.uers.18.ff. de sicar.& Phil.Dec.in l.uelle nõ creditur,col.2.ver.ult. notandum est,in fi.ff.de reg.iur.& in l.eius uerò,eo.ti.& idem sentit Bart.in l.2.ff. de noxa.sensit, & ante hos oés glo.in l.si familia.ver.& si seuus,in gl.1.in fi.ff.si famu.furfec.dic.quã ibi ponderat,& cõmendat Alex.in addi.Bar-
3 † Et profectò si isti intelligant hãc excusari,ne puniatur lege Corn.de sic.sed mitius,id haud dubiè uerũ.Si uerò, vt omnino nõ puniatur,nõ admitterẽ, sicut nec admittit Pan.in d.c.sacris.qui ad iura,& rationes aduersariorũ respondet.Cui concinit id quod Plutarchus in Lucullo tradit,ipsum Lucullum Mitylenos,quoniã nõ sponte à Romanis defecerãt, sed metu,mitiori supplicio affecisse.Huiusq; rei euidens est ratio. Nam qui vi metusve cõpulsus est,

est,is dolo caret.l.imo.ff.de lib cau.qui aũt circa dolum peccat,mitius est puniendus,ut supra latè tradidimus in
4 cã 36.† Sed quæ diximus,intelligẽda sunt in coactis conditionaliter(ut vulgò loquimur) uidelicet metu maiorũ maiorũ,qui certè puniũtur mitius, puniũtur tñ utpote q peccãt,ut habetur in iuribus supra alleg.& i.c. quisquis. 11.q 3.&.c.si quis coactus.22.q.5.& no.glo.in.c.non solum.11.q.3.& in c.põt,in uerbo,neget,de pœnit.dist.1. quæ loquũtur de his qui metu mortis Christũ uerbo tantum abnegãt,coacta.n.uolũtas est,ut habetur in.l.si mulier.§.si metũ,&.l.metũ autẽ.§.sed quòd prætor.ff.quod met.cau.cũ si.& latè differit Aristot. Peripateticorũ princeps,lib.3. Ethic.c.1.& Grego.Nisenus lib.philosophiæ 5.debemusq; potiùs quælibet mala pati,quã malo cõsentire.l.isti qdẽ ff.quod met.cau. &.c.ita ne.32.q.3. Neq; timendi sunt occisores corporis cõtra iustitiã hoĩes impellentes.c.ult.31.q 2.Ideoq; Tullius lib.ueteris Rhetoricæ 2.Si quam,inquit,necessitudo turpitudinẽ uidebitur habere,oportebit per locorũ communiũ implicationem redarguentẽ demõstrare quiduis perpeti,mori deniq; satius fuisse,quã eiusmodi necessitudini obtẽperare. Et,ut inquit Liodes Oenonis filius apud Home.li.21. Odysseæ,multò melius est mori quàm uiuus peccare,

Βίοτος πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Τεθνάμεν ἢ ζώοντα ἁμαρτεῖν.

Et de hac coactione,ut puto,est illud quod à Plutar.refertur in Apotheph. Laconũ ignobiliũ, de Lacone quopiã,qui ad eũ,qui puniebatur,& dicebat se inuitũ peccasse.Castigaberis,ĩqt,igitur,& ĩuitus.† At coacti absolutè
5 siue præcisè,ut cũ nris quoq; loquamur,qui uidelicet nihil cõferũt secũdũ propriũ motũ,nihil certè peccãt,neq; puniũtur,ut qui potiùs pati quàm agere uideãtur, ut est tex.ĩ.d.c.sacris,& ibi gl.& doct.&.d.c.presbyteros.uer. qui aũt fugientes,&.d.c.ita ne.& ibi ẽt gl.&.c. cõstat.1. q.1.& in sũma 15.q.1.cũ multis seq.c.&.l.1.§.remouet. ff.de postul.&.l.si uxor.§.si quis planè,&.l.uim passã.ff. de adul.&.l.fœdissimã.C.eo.Ex qb.iurib. multa pẽsertim

posteriora loquuntur de muliere uim passa, ut uidelicet nihil ei sit imputandum, sicut etiam lex Mosaica sanxit Deutero. 22. Iraq; Ouid. lib. 1. Fast. Iunonem increpat, quòd Calistonē à Ioue uim passam, in ursam mutauerit.

Quid facis inuito pectore passa Iouem?

Quasi nihil ob id pari debuerit.

6 †Et de hac præcisa coactione, ut si omnino impunita relinquenda, scribit ēt Alex. Ales ubi suprà, & Archi. in. c. qui bona, col. 8. 17. q. 1. & affatim Arist. & Grego. Nissenus, quibus locis nuper citauimus, Sed antequā hinc abeam libet huc adscribere exēplū historicū huic loco accōmodatissimū. A. Posthumus Albinus, qui cōsul cū Lucullo fuit, res Romanas oratione Græca scriptitauit, in cuius historiæ exordio scriptū erat in hāc sniam, Neminem successere sibi cōuenire. si quid in his libris parum cōpositè aut minus eleganter scriptū foret, nā sum, inquit, hō Roma. natus in Latio, Græca oratio à nobis alienissima est. Ideoq; uenīā gratiamq; malæ æstimationis si quid esse erratū, postulauit. eam cū legisset M. Cato, Nātu, inquit, Aule nimiū nugator es, cūm maluisti culpā deprecari, quàm culpa uacare. Nam petere ueniā solemus, aut cum imprudentes errauimus, aut cum cōpulsi peccauimus. Tibi, īquit, oro te, quis perpulit, ut id cōmitteres, quod priusquā faceres peteres ut ignosceretur? Author Plinius aut quisquis est in lib. de Illustribus uiris, Plutarchus in Catone Vticensi, Gellius lib. 11. Nocti. Attic. c. 8. Macrobius in prin. Saturnalium, & Suidas.

CAVSA TRIGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Delictum qui attentauit, nec tamen perfecit, leuius puniendus.*

2 *Delictum inchoatum quod pro consummato habeatur, ex fictione est, et præter rerum naturam.*

3 *Statutoū pœna nō habet locum in delictis attentatis. Limit. nu. 4.*

5 *Statutum certa pœna puniens eū, qui rapuerit rē alienam, locum habet in eo qui fregit ostium alterius.*

6 *Statutum si puniat facientem tractatum, delicti consummatio non requiritur Limit. nu. 7.*

1 TRIGESIMOSEPTIMO, licet de iure communi conatus proximus delicto æque puniatur in atrocioribus, ac si delictū fuisset consummatū, ut est text. in. l. si quis dicam, & ibi gl. & doct. C. de epis. & cle. & in. l. is qui cum telo, & duabus legibus seq. C. de sicar. quæ oēs reputantur de pœn. distinct. 1. cum multis concor. adductis per Fely. in tractatu quem super hoc priuatim conscripsit, tamē si ex statuto delictū quodpiam certa pœna puniatur, certè qui hmōi delictū conatus fuerit perpetrare, quantūcunq; proximè ad delictum accesserit, tamen nisi perfecerit, non ea pœna punietur, sed alia mitiori pœna,

2 secundū qualitatem admissi facinoris. †Nam quod delictum attentatum habeatur pro consummato, nō est secundùm rerū naturam atq; ueritatē, sed est ex fictione, quæ non habet locū in statutis, cum sit quædam improprietas, nam statuta propriè & naturaliter nō fictitiè debent interpretari, ut no. in. l. 3. §. hæc uerba. ff. de negot. gest. & in. l. quicquid astringendæ, & l. ex ea parte. §. mulier. ff. de uerb. obl. & l. tutela. ff. de cap. dimi. & l. statius. §. cornelia. ff. de iure fis. & l. ult. C. de his qui ve. æta. īpe.

3 †Et hoc quidē, uidelicet quòd pœna statutorum non habet locum in delictis attētatis, uoluit Bar. in. l. 1. §. diuus. ff. ad legē corn. de sicar. ubi dicit quòd hac rōne conatus non punitur per totam Italiam, ubi omnia fermè delicta secundū statuta puniuntur, & iterū in. l. si in rixa, colū. 1. eo. tit. & in. l. damni. §. fabini, col. ult. in prin. & ibi Rom. col. 2 uer. inquantū aūt. ff. de dam. infect. & ipse Bar in. l. senatus, col. ult. de accu. & in. d. l. is qui cum telo. ubi hoc dicit esse perpetuò menti tenendū, & ibi etiam Bal. & Saly. & idem Bal. in. d. l. si quis non dicam, col. 3. uersi. iuxta hoc incidēter cadit ista quæstio, ubi dicit ita tenuisse Ia. butr. in quadam quæstione, per eum Venzioli disputata. & idem bal. in. l. 1. & iterū in. l. si fugitiui, col. 1. & ibi Cæpola in repe. C. de fer. fug. & ipse bal. in. l. & si percussor, §. si appetitus, in prin. per illū tex. ff. de sc. syllan. & in. l. ult. per glo. ibi, in uerbo uoluerit. ff. de rerū diui. & in. l. 1. §. hæc uerba. ubi etiam Ang. in fin. ff. quod quisq; iur. &

idem nal. in l. data, col. 2. ver. itē in pœnis statutorum, & iterum ver. dico aūt. C. qui accu. poss. & in l. arboribus. §. Iulianus. ff. de usufruc. & in l. qui aūt ex his. ff. de his qui not. infa. & in l. si proprietati. ff. de iure dot. & in. §. item lex cornelia, instī. de pub. iudi. & in. c. 1. col 1. tit. qui. mo. feu. amit. & in. c. 1. §. iniuria. tit. de pac. iur. fir. & in addit. Spec. tit. de accusatore. §. 3. ver. quid si primò actū fuerit, in addi. quæ incipit, secundū statuta terrarū, & elegantes consi. 294. ad euidentiā præmittendū est, lib. 1. & consil. 361. quidā rumor iam pluribus diebus. in fin. eo. lib. 1. & consi. 136. proponitur quod Titius percusit, lib 2 ubi dicit, quòd in pœnis statutorum magis consideratur ictus, quàm animus. & consil. 430. qui uoluit aliū facere, lib. 2. & consi. 443. Cechus cōfecit uenenū, col. 1. & iterū colū. 2. lib 3. & consi. 28. uiso statuto apparet, lib. 4. & consilio 301. præsuppositis uerbis statuti quod consil errore Impressorum repetitū est in consi. 356. in eo. lib. & Alber. in 2. parte statutorum, quæstio. 158. incip. Cy. quærit, & iterum. q 218. statuto Bononiensi cauetur. & Imo. in. c. 1. & ibi Panor. col. 1 uer. nunc primò not. & latè Fely. col 3. ver. fallit nono, de præsump. & in. l. idem. Imol. in. l. 1. ff. de publ. iud. Panor. in. c. inter, ante fi. de purg. cano. in. c. 2. col. ulti. ver. secundum dictum. de eo qui mit. in poss. & in. c. mulieres. de sen excō. col. 4. versi. in contrarium facit. Floria. in. l. lege Aquilia, circa med. ff. ad legē aquil. & Pau. Ca. consil. 277. in causa carceratorum, col. 1. versic. nec obstant. lib. 2. & cōsi. 296. uisa inquisitione suprascripta, col. 2. ver præterea si aliud statutum, eo. lib. 2. Angare. in tractatu maleficiorū, in uerbo, & ex interuallo dictus titius ex dictis vulneribus mortuus est, col. pe. Alex. consi. 15. uiso processu inquisitionis formatæ, col 2. uersed præmissis non obstantibus, lib. 1. & Frā. are. cōsil. 80. sicut decet. col. 3. uer. nec obuiat præmissis, & consi. 146. visa consultatione, col. pe. ver. secundò quia statuta. Barba. cōsil. 23. sapientissimus, col. 6. ver. etsi quispiā. & multis seq. lib. 2. Socin. in tract. fallentiarū, in regula 31. in. 3. fal. & Ias. in rub. instī. de act. col. pe. & Fel. in. c. significa-

ſti eius initii, 2. col. 2. uersi. aduerte tamē, de homi. & i. d. tractatu quando conatus puniatur. col. 3. uersic. fallit 8. & ulti. & Hippol. Marsil. in l. 1. in prin. col. 15. uersi. quod tamen hodie, ff. de sicar. & in leg. qui falsam, col. 5 uersi.

4 alius est etiā, ff. de fal. † sed hoc proculdubio intelligendum est, quādo uerba statuti non uerificarentur (ut nostri loquuntur) in attentante solum, putà quia statutum punit homicidam, adulterum, & cætera id genus. Secus si verificarentur in solo conatu, uerbi gratia, si puniat assassinatum. Nam cum assassinatus crimen sit perpetratum, ex eo solùm quòd quis pecuniam recepit, ut faciat homicidium, etsi nondum fecerit, ut uidetur probare tex. in c. 1. de homici. li. 6 & ibi not. Domini, & etiā Ang. consi. 14. nos Carolus. Ideoq; pœna dicti statuti habet locū in eo, qui tunc uulnerauit, ut occideret, quanuis reuera non occiderit, ita consuluit cùm ex facto incidisset, Philip. Corsi. consi. 249. licet uideatur prima facie, li. 1. ubi ita, ut diximus limitat, quod suprà dictum est, pœnas statutorum non habere locum in attentantibus, respondetq; ad Dynum, & Angelū, qui uidentur sensisse contrarium in leg. item apud Labeonem, §. si curauerit, ff. de iniur. unde tamen Bald. consi. 430. lib. 2.

5 † Huic autem sententiæ congruit quod scribit alberic. in tractatu statutorum, in 2. parte, quæstio. 229. quid si statuto caueatur, statutum certa pœna eum puniens, qui rapuerit rem alienam, procedere in eo qui fregit ostium alterius, ut raperet, per textum in l. Marcellus, ff. de uerborum significatione. ubi uerbo, rapuisse, cōtinetur scissum, & fractum, dicitque hoc ibi uoluisse Dyn. quod no. ad confirmationem dicti Cornei, qui tamen huius decisionis non meminit. Quanquam id nihil pertinet ad hūc articulum, neque enim rapere est frangere ostium ad rapiendum. Et ego certè putarim hunc non esse puniendum ex illo statuto, sed aliter ob fracturam ostij. † Facit

6 quoque quod tradit Panor. in ca. tua nuper, col. 2. uer. in glosa in uerbo. tractatu, per tex. & glo. ibi, de his quæ fi. à præla. quòd si statutum punit faciētem tractatū, nō re-

quiritur delicti consummatio, & sequitur Alex. no. in addi. ad Bart. in l. uerum. ff. de parri. & ibi Hippo. Marsi. col. 2. in fi. qui hoc dicit no. & summè notãdum, allegat & ad id alia iura, quæ nihil ad hoc faciunt, & idem Hippo. in d. l. qui falsam, col. 2. ver. adde etiã prædictis, ff. de fal. Quin & aliàs semper conatus perinde punitur ac effectus, quando dispositio puniens considerat affectum sine effectu, l. & generàliter. §. 1. & ibi doc. ff. de calum. & l. si amicis. ff.
7 de adulte. cũ si. † Sed hanc limitationem declara procedere, ubi esset manifesta legis, aut statuti intentio, ut tractatus puniatur, alia. n. licet uerba ipsius simpliciter sonarẽt in tractatũ & uoluntatem, nihilo tamen minus reducuntur ad intellectum iuris, uidelicet si delictũ fuerit perpetratum, per gl. in l. vl. in fi. ff. de rer. diui. quæ exponit text. transcendentem uoluerit, id est, uoluntariè transcẽderit. quẽ sequitur Bar. ibi dicẽs ualere ad statutũ, quòd si quis uoluerit aliquem corrũpere, capite puniatur, ut intelligatur, id est, uoluntariè corruperit, quod est, ut dicit, notandum. & etiam per gl. ĩ cle. 1. in uerbo, mãdauerit, de pœn. quæ intelligit illum text punientem eum qui mandauit, ut uidelicet, si secutum est delictum. Et per illas gl. hanc declarationem tradit Fran. Are. in l. si seruum. §. prætor ait, col. 3. ver. unde quando factum. ff. de aquir. hæred.

CAVSA TRIGESIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 *Delictum attentatus tantum, ex consuetudine mitius punitur.*
2 *Consuetudo contra ius diuinum, non admittenda.*
3 *Exodi locus c. 21. explicatur.*
4 *Testamenti ueteris scripta trifariam diuiduntur.*
5 *Moysi præcepta. et præceptorum dominorum partitio. nn. 6. 7.*
8 *Mosaica præcepta à Christo in multis mutata ac reprobata.*
9 *Moysi legis non excusantes à peccato.*
10 *Delictum attentatum quando puniatur æquè atque perfectum.*
11 *Delicta ferè puniuntur secundum statuta, et non secundum ius commune.*

1 Trige-

1 TRIGESIMOOCTAVO, Nõ solũ si ex statuto puniãtur delicta, sed etiã si ex iure cõi conatus ẽt proximus delicto, æquè puniatur atq; si delictũ ipsum cõsummatũ fore, quẽadmodũ nos amplissimè, & copiosè ĩ superiori cã, nẽpe trigesimaseptima differumus, & ĩ casibus ĩ quibus dicitur delictũ attentatũ æquè puniri ac consumatũ. Ex gñali tamẽ consuetudine nõ tã graviter punitur qui attẽtauit, quàm qui perfecit, ut uoluit Spec. tit. de accusatore, §. 1. uer. quid si primo actũ fuerit. cũ dicit quòd de cõsuetudine unĩuerans animo occidendi, non tñ occidẽs. nõ punitur tanquã homicida, arg. l. aut facta. §. euẽtus, ff. de pœn. refert & sequitur Cyn. in l. si quis non dicã rapere. C. de epis. & cler. & in l. is qui cũ telo. in 3. oppo. & ibi ẽt Io. Fab. Bal. (quẽ uide) & Saly. & Pe. Iac. in ti. de act. leg. Aqui. col. 6. in paruis, & Bar in l. 1. §. diuus, ff. de sica. Io. Fab. in §. itẽ lex Iulia. co. pe. uer. quidã aũt dicũt, Inst. de pub. iudic. ubi tñ distinguit Bal. in l. data, col. 11. uersi. itẽ nota quòd pœnæ personales, & iterũ, col. seq. uers. di co aũt. C. qui accu. poss. ubi ita loquitur, ut uideatur hoc ẽt ne iure cõi procedere, cessante consuetudine. respondetq; ad iura, quæ uidẽtur innuere cõtrarium, & idẽ Bal. in c. ult. col. 2. de consuet. ubi dicit hanc consuetudinem esse æquam, & naturalẽ, æquitas. n. dictat propositum cũ actu imperfecto mitiùs puniri, quàm cũ actu perfecto, l. si fugitiui. C. de ser. fugi. ubi & hoc uoluit ipse Bald. & idẽ Bald. consi. 359. statuto Placentiæ cauetur, lib. 1. & consi. 361. quidam rumor, co. lib. 1. & consi. 443. Cechus cõficit uenenũ, lib. 3. Ange. Pau. Ca. Alex. & Ias. in l. 1. §. hæc verba, ff. quod quisque iur. ubi & hoc Ang. dicit esse notabile, & Pau. Ca. esse perpetuo menti tenendũ, dicitq; Angelus tenuisse Archi. in c. si ergo. 8. q. 1. ubi tamẽ nihil dicit & idẽ Ang. in l. 1. §. fuit injuria, ff. de uar. crimi. & idẽ uoluit ipse Pau. Ca. d. cõsi. 296. uisa inquisitione, col. 2. li. 2. Flori. ĩ l. itẽ si obstetrix, col. 2. ff. ad leg. Aqui. & Masuerus in ti. de pœn. §. item secundũ cõsuetudinẽ, Rapha. Fulgo. cõ. 149. super inquisitiõe formata, col. pe. uer. supereſt de tertio. Fra. Are. cõsi. 80. sicut decet, co. 3. & Barb. in l. 4. §.

Cato-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cato. col. 3. ff. de uer. ob. & in addi. Barb. in c. 1. in prin. ti. quib. mo. feu. amit. & cõ. 64. scribit lib. Hester, col. 9. in fi. cũ seq. lib. 1. & cõ. 23. sapientiss. dixit Ecclesiastes, col. 6. uersi. cũ ergo in casu nostro, li. 2. & Ale. cõsi. 15. uiso processu, col. 2. & iterũ, col. vlt. li. 1. & cõsi. 40. uidetur ĩ casu proposito, col. 1. uer. & primo præsuppono, li. 2. & ĩ addi. Bar. ĩ l. qui ea mẽte, ff. de furt. ubi hoc reputat sing. & Corneus, consi. 23. licet in hac cõsultatione, col. 1. uersũ. his tamẽ nõ obstãtibus, lib. 1. & Fely. in c. consulere, ante fi. de simo. & in c. significasti, eius principii 2. col. 2. uersi. aduerte tamẽ, de homi. uide Alex. in d. l. 1. §. hæc autẽ uerba, ff. quod quisque iur. & Matth. Afflict. in consti. Siciliæ incipit. mala noxia, col. 2. uer. sed aduerte, & Hippo. Marsi. in lege, eiusdem, col. 2. uersi. no. etiã. ff. de fisc. 2 † Videtur tamẽ hãc consuetudinem non ualere, neque esse obseruandã, quoniã sit contra ius diuinum, Exodi, 21. cap. ubi qui percusserit hominem uolens occidere, morte moriatur cui non potuit consuetudo derogare, ca. ultimo. & ibi ẽ pia ne nor. de consuetudine, & cap. quæ ad perpetuum, & c. nulli, & cap. sunt quidam, 25. quæst. 1. cũ similibus. Neque enim potest Papa, princeps, uel populus, tollere legem superioris, l. nam & magistratus, ff. de arbit. & c. cũ inferior, de maio. & obedi. c. 1. 10. di. & quod tradit Spec. in tit. de lega. §. nunc breuiter. & glo. & doc. in c. cùm ad monasterium. de stat. mona. & quòd non ualeat hmõi cõsuetudo, sentit hac, quàm diximus, ratione, Barb. d. con. 64. col. antepe. uersic. quinimò dico, lib. 1. subdens quòd istud debent ponderare iudices, quoniam quotidie hoc 3 accidit. † Sed quod huic respondeamus, in promptu est, primum enim non satis fideliter illum Exodi locum fuisse conuersum, quoniã in Hebræo scribitur ad hãc sniam, Qui percusserit hominem, & occiderit, morte moriatur, ut testatur Nico. Lyr. in expositiõe eius loci, subiungẽs, quòd si non occiderit percutiens, quãtumcunque uoluerit occidere, non est morte plectẽdus. Cui mirè suffragatur, quod alibi scribitur Leuitici 24 ĩ hæc verba. Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur. Ideoq; secundum hoc non erit hæc generalis consuetudo legi Mosaicæ contraria, imò potius conformis, & per omnia 4 similis. † Sed & illud quoq; dici põt, & fortassis meliùs, ne diuũ Hierony. interpretẽ Bibliorũ (si tamẽ is est) arguã, quòd sancita veteris testamenti trifariã diuiduntur. Alia enim moralia, alia cerimonialia, alia rursum iudicialia. quæ oĩa nominatim speciatimq; tanguntur Deutero. 6. cum scribitur, Hæc sunt præcepta, cerimoniæ, atque iudicia, & c. Iudicialia aũt, quæ nõnulli legalia vocant ipsius ueteris testamenti. quale est illud Exodi, suprà citatum, non ligant, nisi quatenus reperiuntur in nouo testamento approbata, ut ex antiquis uoluerunt Tertullianus in libro aduersus Iudæos, Origenes in Exodũ Homilia 10. & in Numeros Homilia 11. Diuus Hieron. in epistola ad Augusti. cuius exordiũ est, Tres simul epistolas, ipse diuus Augustinus lib. 6. contra Manichæũ, per totũ prope eũ librũ, & rursum li. 19. c. 18. & ad Bonifaciũ cõtra duas Pelagianorũ epistolas, lib. 3. c. 4. & D. Ambrosius in epistolam Pauli ad Colossenses c. 3. & epist. 72. ad Ironem. 5 † Et ex recentioribus Marsilius Ficinus, uerè Theologus simul, & philosophus, & medicus celeberrimus, in eo lib. in quo de religione Christiana tam piè, quàm eleganter disserit, c. 34. ubi præcepta Moysi multifariã distinguit, ea asserens esse præcipua, quæ in decalogo cõtinẽtur, Data enim fuisse à Deo absque medio, in tabulis lapideis populo uniuerso, deinde tãquã perpetua in arca testamẽti in sancta sãctorũ inclusa, cætera uero minutiora esse, ac data per Moysen, & ab eo chartis inscripta, atq; extrà sãcta 6 ęta sanctorũ posita. Inter hæc aũt alia simpliciter moralia eẽ, quæ quoniã naturæ legẽ imitãtur, sempiterna sũt, sicut præcipua. Alia ad iudicia pertinẽt, quæ in æquitatis arbitrio posita, prout rerũ usus exigit, uariatur. Alia rursus ad cerimonias, quæ sunt parui momẽti. Idq; probat testimonio, ac authoritate ipsius ueteris testamenti. † Et è Theologis, quos scholasticos appellãt, horum primus, ac princeps Alex. Ales in 2. parte summæ, quæstio. 25. mẽbro 1. atq; in tertia parte Summæ, quæstio. 59. mẽbro 1. &

& diuus Tho. Aquinas eius discipulus ī prima secūdæ, q. 104.articu.3.& iterum in secūda 2.q.87.arti.1.& in quo libeto 2.arti.8.& alter eiſdē diſcipulus Diuus Bonauē. in 4.ſnīa.di.3.artic.1.q.2.in qua ēt diſt. copioſius doct.omnū ſubtiliſſimus Scotus in ulti.q.ad ſi. & idē Bonau.ī eodem,4.ſenten. diſt.37.artic.2.q.1. & Richardus in eo.4. di.17.Ant.Flo.in 1.parte Summæ, tit.14.c.6.in prin.co. 3.uerſi.3.differunt. Nicol.Ly.in Exod.c.2.21.in prin.& Ang.Cla.ī uerbo,decima,ver.2.nouiſſime Gabriel Bielī 3.ſentē.diſt.37.q.unica,articulo 2.cōcluſione 5.ad finē, Et rurſum in 4.ſentē.diſt.1.q.4.arti.4. dubio itē 4.per eo
7 tū.† Nec deſunt nobis noſtri iuriū interpretes,qui & ipſi huius ſnīæ fuere,& in his Cardi.Flo.con.2.circa ſtatutū, ad ſi. Imo.in l.ſtipulatio hoc modo cōcepta, col.3.& ibi etiā Ro.col.10.uer.duodecimò cū quid.ff.de verb.oblig. idem Imo.in l.3.col.vlt.&ibi quoq; Fran.Are.col.3.uer. prima ratio.ff.de teſta.& ipſe item Imo. in ca.vlti.col.3. uerſi.& ibi Panor.col.2.glo.2.de conſuet.& idē Imo.cō. 1.in caſu præmiſſo,in fi. Bellame.conſil.28.in facto mihi tradito,col.2.uer. ad partē contrariā.Marti. Laud.in tra ctā. Primogenituræ,col.pe.uer. rurſus quæritur nūquid, Alex.cō. 13.attētis his,co.4.uer.præterea præcepta,li.7. Frāc.Are.in l.ult.co pe.uer.tertiò qnòd non ualet,C.de pac.Barb.conſi.39. clemētiſſimū Dei,col.1.li.2.& Iaſ.in l.qui ſe patris,col.5.uerſi. & nota quod inter iudæos.C. vnde liberi,& Philip.Dec.in c.cōſului,in 2.not.de appel. Zaſius con.1.illuſtres,nu.61.lib.2.& faciūt no.per gl.& Archi.in §.his itaq; per tex.ibi.6.di.& p Pan & alio in c. 3.de homic.& ipſum Pan.in c.2.col.3.uerſi.de probatio-
8 †Nā & uidemus multa Moyſi præcepta legalia,ſiue iudi cialia fuiſſe à Chriſto dño noſtro mutata, atq; reproba ta,Matth.5.c.& iterum 19.& Mar.10.& Luc.16.c.quod apertè probat legalia hæc non fuiſſe iuris diuini, quia ſi hmōi fuiſſent,perpetua,& immutabilia quoque fuiſſent, uel teſtimonio principis illius uatis,pſal. 88.Nō propha nabo teſtamētū meum, & quæ procedūt de labiis meis, non faciam irrita. Et Eſaiæ c.40.Verbū domini manet in æternum.

æternum. Et ipſius Chriſti,dum dicit Matt.24.Marci.13. Luc.21.Cœlū,& terra tranſibunt, uerba aūt mea nō trā
9 ſibunt. Et eiuſdē Lucæ.16. Facilius eſt cœlū & terrā præ terire,quàm de lege uno apicem cadere. †Vt interim nō omittā nōnullas Moyſi leges nō excuſaſſe à peccato, ut ea quæ libellū repudii permittebat. Deutero.24. In ea.n. ſnīa fuerunt Nicol.Ly.ī eodē ipſo c.24. & magna Theologorū pars in 4.ſenten.diſ.33.Alex.Ales.in 3.parte ſuæ Summæ,q.46.memb.2.arti.1.& 2. Et è noſtris glo. in ca. cū in lege.23.q.4.Archid.in c.qui peccat 23.q.4.Hoſt.in cap gaudemus,col.3. in uerbo,qui autē de diuor.Sal.aut certè Io.Montegranarius inter conſi.illius conſi. 428.in quiſitio dicta col.2.uerſi.& quod de iure lib.5.Et ea quæ permittebat ſuā cuique iniuriā ſine iudice uindicare, ut ex authoritate Leuitici tradit Diuus Gregorius in Matthæū c.22.cuius ſnīa repetita eſt in decretis canonicis c. cùm in lege,23.q.4.nam & is peccabat, qui id faciebat, ut ſcribit Archi.in d.c.cùm in lege. Ex quibus illud continuò conſequitur,huiuſcemodi legem,quā qui ſequebā tur,peccabant,ius diuinū non conſtituiſſe,quod nemini laqueū iniicit,& omni labe carer. Nā uia domini impolluta eſt,pſal.27.& lex ipſius immaculata, pſal.17. Non immeritò igitur dānata eſt hæreſis Cerinthi, Ebionis, & Nazareorū contendentiū legē Moyſi in oībus eſſe obſeruandā,ſicuti nouū teſtamentū, authoribus D.Auguſtino & Philoſtrato in ſuis libris De hæreſibus,dicitq; Io.Gerſon in tract.de cōtractibus,parte 2.conſider.10 hæreticū eſſe ſi quis credat iudicialia Moyſi præcepta nos tenere.
10 †Valet ergo(ut tandē ad principale noſtrū inſtiſtutū redeamus)conſuetudo, ut non puniatur delictū attentatū, vt perfectū nec dici poteſt eſſe contra ius diuinū. Sed nō obtinet in crimine læſæ maieſtatis, & patriæ,ī quo conatus etiā de cōſuetudine punitur,atq; ſi ſecutus eſſet effectus,ut not.Ang.Pau.Ca.Alex.& Iaſ.in d.l.1.§.ult.quod quiſq; iur. per l.quiſquis.ubi etiā idē Ang. C.ad leg.Iul. maie.& Barb.d cōſi.23.lib.2 & Alex.in addi.Bar.in l.qui ea mente,ff.de fur.Nā & in hoc crimine ſola ſcientia nō

1 reuelata punitur, l. quæsitum. ff. qui & à quibus. † Sed nō est prætermittendum, non deesse qui hoc caput secundū præcedens intelligāt, uidelicet Specul. à quo hoc totum depromptum est, uoluisse legibus punientibus conatum esse derogatum per consuetudinem contrariam, quoniā fermè ubiq; puniuntur delicta secundum statuta, & non secundum ius commune, & ita requiritur delicti consummatio, per id quod dictum est in præcedenti capite, quasi uelint quòd si ex iure communi puniantur delicta atrocia conatum quoq; puniri, neq; esse consuetudinem, quæ huic rei deroget, nisi, propter statuta. de quo per Fey. latè in d. c. 1. de præsump. & in tract. de conatu. & plerosq; ex his quos supra citauimus.

CAVSA TRIGESIMANONA.

SVMMAE.

1 *Delicta attentata mitiùs ferè puniuntur, etiam de iure communi.*
2 *Iudex an possit arbitrium extendere, ut scilicet procedat in delictis consummatis, non in attentatis tantùm.*
3 *Iudex arbitrium reformare debet iuxta iuris regulas.*

1 TRIGESIMONONO, Non solum de consuetudine mitius puniuntur atrociora delicta attentata solum, sed etiam semper de iure communi, ubi lex expressim nō eandem pœnā imponit delicto attentato, & cōsummato, aut nullam pœnam certam, & limitatam imponit, id est (vt loquar breuius) in arbitrarijs mitius punitur, qui attentauit, quàm qui perfecit, scilicet extra ordinem iudicantis arbitrio, ut probatur in l. 1. in prin. ff. de extraord. crim. iūcta l. quāuis adulterij, in fi. C. de adult. Ita uoluit Raph. & post eū Bal. dicens hoc esse notabile, in l. 1. §. hæc autē. ff. quod quisq; iur. & sequitur Alex. cōsi. ponderatis uer-
2 bis inquisitionis. col. pe. uer. prætereà quāuis. lib. 1. † Quā sententiam confirmat Bal. ipse in consi. 443. Cechus consecit uenenum. colum. secunda, uersic. item non obstat. quod not. lib. 3. ubi not. limitat glossi. reputata singulari in

§. in summa. Insti. de iniur. quæ uoluit iudicem posse extendere arbitrium usq; ad pœnā mortis, ut uidelicet procedat in delictis consummatis, non etiam in attentatis sollū. & idem uoluit Flor. de sancto Petro in l. item si obstetrix in fin. ff. ad leg. Aquil. quem refert. & sequitur, nulla Bal. mentione facta, Cæpol. in repe. l. si fugitiui. colū. 12. uer. Flor. autem, & iterum col. 14. ver. 3. casu. C. de ser. fugi. in paruis. & Fely. referens Bal. nulla é contrario Flor. mentione facta, in c. ex literis, col. 12. uer. 2 declaratio. de consti. & bene facit quod alibi consuluit idē Bal. cōsi. 34.
3 hoc capite, casus talis est, Guido. in fi. lib. 1. † Sed hoc tamen Phil. Dec. in d. l. ex literis. col. pe. uer. 3. modo, de cō sti. hoc constantissimè impugnat, ea ratione, quòd iudex debet arbitrium reformare secūdū iuris regulas, ut latiùs dicemus infrà, quo loco de pœnis arbitrarijs differemus.

CAVSA QVADRAGESIMA.

SVMMAE.

1 *Delictum attentatū mitiùs punitur quàm cōsummatū, de iure cōmuni. Et an iudex cogatur id facere, etiam non obstante cōsuetudine. numero 2.*
3 *Voluntas pro facto apud Deum habetur.*
4 *Peccatum operis grauius esse, quàm cordis, quomodo accipiendum. et numero 5.*

1 QVADRAGESIMO, Vt generaliùs loquamur, etiā de iure communi regulariter (ut ita loquar) minus punitur delictum attentatum, quam consummatū, ut est text. no. ī d. l. 1. ad fin. ff. de extra. crimi. cuius hæc uerba sunt, Profecto flagitio punitur capite, imperfecto in insulam deportatur. loquitur autem de eo qui puero stuprum per suaserit, aut mulierem puellam ve interpellauerit. & l. si quis aliquid. §. 1. ff. de pœ. iuncta l. si fugitiui. C. de ser. fugi. ubi gl. Iac. Ra. Iac. Are. Bal. & Cæpol. in repe. col. 3 & doc. ī l. 1. §. hæc autē uerba, ff. quod quisq; iu. cū cōcord.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 † Sed in delictis quoq; in quibus lex æquè punit conatū, atq; actum consummatū, potest iudex si uelit, uel cessan te omni consuetudine, mitius punire, qui solùm attentauit, quanquam non cogitur facere. Ita dicit no. Saly. in l. is qui cum telo. C. de sicar. audiuisse se à nald. ulua uoce, per tex. in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. & no. in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infa. irrog. & ita etiam uidetur uoluisse Bart. in d. §. euentus. & in l. 1. §. diuus. ff. de sica-

3 †, Quid? quòd etsi apud Deū O. M. qui solum cor intuetur, uotum pro opere, id est, uolūtas pro facto reputatur? c. magna. in fi. de pœn. dist. 1. cum si. Tamen non debet tā ta pœna imponi pro uoto, quàm pro facto, etiam in foro cōsciētiæ, vt uoluit gl. no. in c. qui uiderit. 32. q. 5. quoniā ut dicit glo. alibi, scilicet in capit. si cui non contingat. in gl. 1. de pœn. dist. 1. plus peccat perficiens, quàm attētās. quam sequitur Archi. in c. qui bona col. 6. uers. confiteor tamen 17. quæst. 1. Idemq; uoluit alia glo. in cap. periculosè. in gl. ult in fin. eadem dist. quam etiam sequitur Bal. in l. data colum. 12. versicul. dico autm. C. qui accu poss.

4 † Et ita etiam ē Theologis uoluerunt Alex. Ales in 2. parte Sūmæ, quæst. 133. membro. & diuus Thomas in 1. 2. q. 73. diuus bonauent. in 2. senten. dist. 42. & Anto. Flo. in 1. parte Summæ, titu. 9. capitul. 1. §. 1. versicul. potest attendi tertia diuersitas. in quibus locis affirmat peccatū operis esse maius, & grauius, quàm cordis. Plato quoque in suis legibus non tantùm puniuit conatum, quātum opus ipsum. Nam cum homicidium morte puniat, eum tamen qui interficiendi consilio, uulnerauit, iussit in uicina ci-

5 uitate, dum uiueret, exulare. † Cæterùm autem, an, & quādo, & quomodo puniatur conatus, aut affectus, effectu non secuto, uide latè per gloss. & doct. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & Cler. ubi locus est huic rei uelūti peculiaris, & domesticus. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. latius per Fely. post alios in ca. 1. de præsump. & in d. ecclesiastu, quem priuatim de ipsa re conscripsit. omnium autem latissimè per Hippo. Marsil. in d. l. qui falsam. ff. de fal.

Causa

SVMMARIE.

1 Carceribus diu mancipatus, clementius plectendus est.
2 Carcer libertatem nobis aufert, et ideo miserrimus.
3 Carceris pœna, num pœnam exilij minuat, et cæteras etiam.

1 QVADRAGESIMOPRIMO, Cum quis diutius in carcere detentus est, clementius quoque est puniendus, ita uidelicet ut à pœna, quam pati debuisset, detrahatur, quod ob diuturnum carcerem passus est. tex. est forte sing. in l. omnes. C. de pœnis. ubi tempus carceri computatur in tempore exilij, Nam ut ibi dicitur, sit satis immensorum cruciatum semel luisse supplicia, ne hi qui diu priuati sunt auræ communis haustu, & lucis aspectu, nō intra breue spatium catenarum ponderibus prægrauati,

2 etiam exilij pœnam sustinere iterum compellantur. † Ex quibus facile colligitur huius rei ratio (uide Ioā de Plat. in l. si quis ver. quid C. de commea. lib. 12.) Quoniā uide licet nō mediocriter afflictus fuisse uideretur, cui diurinus carcer (quem malam māsionem uocat Iurisconsultus in l. itē apud Labeonē. §. quæstionis. ff. de iniur.) domus fuit pœna omniū miserrima, atq; molestissima, ut quæ nobis rem auferat omnium contrā gratissimā, atque pretiosissimā, libertatem dico, rem inæstimabilem, ut dicit tex. ī §. vlt. Insti. quib. ex cau. manu. nō licet. Et quam nemo bonus nisi cum anima simul amittit, si uerū dicit C. Manlius apud Sallustium in Catil. Est. n. carcer genus seruitutis, per tex. in l. Titio centū. §. 2 ff. de condi. & demon. & l. 2. ff de liber. homi. exhib. Ex quo pleriq; uoluerunt nō ualere pactū, quod debitor possit carcerari, vt not. per Bar. & alios in d. l. Titio centū §. 2. Dy. Bart. & alios i l. alia. §. eleganter. ff. sol. matri. cū concord. utrobiq; adductis per recētiores. Propterea dicit pulchrē Bal. in c. 1. §. deniq;. in uerbo, parricidij, tit. quæ fuit prima cau. bene. amit. nō minus atrocē iniuriā facere, qui alterum in carcerē trudit,

quàm qui illum interimit, & sequitur Io. Ana. in rubri. de his qui fili. occi. ī fi. & Hipp. Mar. qui hoc pro no. allegat in l. accusatio. col. 2. ff. de fal. & in l. j. in princ. col. 12. uer. quinimo dico. ff. de quæstio. Ex externis autem scriptoribus Libanus Antiochenus ad Mesicheum, scribit graue esse carceris pœnam. † Nec tamē hinc antè discedam, quàm dixerim eam l. omnes. non generaliter dicere pœnam minuendam esse ob diuturnitatē carceris, sed id tātū quod diximus, s. tēpus exilij ex tēpore carceris minuēdū, uel tollendū, si tantū temporis in carcere manserit, quantum exilium esset, ita quidem, ut tempus carceris computetur in tēpore exilij. Verum eadem est ratio & in cæteris pœnis, nā cū pœna carceris pœnā exilij minuat, cur nō & cæteras minuet? Et cū eadē sit ratio, idem quoque ius cōstituendum est. l. illud in princ. ff. ad leg. Aquil. cum sim-

3

CAVSA QVADRAGESIMASECVNDA.

SVMMAE.

1 *Consuetudo, etiam improba, à pœna excusat.*
2 *Consuetudo super iuramento non obseruando, excusata pœna temporalis periurij, non a diuina.*
3 *Romani magistratus Barbarorum solitorum hominem immolare diis, impunitos reliquunt, quòd id usu et cōsuetudine receptum hoc sibi dicerent.*
4 *Consuetudo an à pœna gehennali excuset. et nu. 5.*
6 *Consuetudo quando non excusat à peccato, facit tamē ut leuiùs peccemus.*
7 *Cōsuetudo excusat me à peccato in prohibitis à iure positiuo.*
8 *Contractum faciens, uel actum quempiam, qui publicè fieri solet, et communiter licitus æstimatus, sapit tamen usurariam prauitatem, non est propterea usurarius.*
9 *Culpa non intelligitur, quod consuetudo admittit.*
10 *Consuetudo à dolo excusat.*
11 *Consuetudinem excusare à pœna falsi.*
12 *Cōsuetudo an excuset à pœna in his quæ suapte natura sunt mala*
13 *Tametsi Philosophus consuetudinem non admittit in malis.*
14 *Consuetudo causas priuatas, delicta auget. Et quid publica nu. 15.*

QVADRAGESIMOSECVNDO. Cōsuetudo ēt improba excusat à pœna, ne uidelicet puniatur ī foro iudiciario (de foro aūt cōscientiæ statim dicemus) qui fecit quod temere fieri solitū est, licet præ se ferat spēm delicti. gl. est no. in. c. cū uenerabilis. inverbo, migrasse. de cōsue. quā sequūtur ibi Card. Flor. Pe. Anc. Ant. & Pan. qui eā dicit sing. Et per eā dicit ipse Pe. Anc. se excusauisse à pœna priuati carceris quēdā Archid. qui clericos ponebat in cippis, ex eo quòd ipsius prædecessores ita facere cōsueuerant. Sequitur quoq; idē Pet. Anc. cōsil. 51. cōsuetudo quæ habet, ad fi. ubi per eā dicit ēt se excusasse electum quendā, qui ex cōsuetudine improba, & iuri cōtraria ante cōfirmationē administrauerat, & iterū consi. 283. iure stricto, & cōsuetudine, ubi per eā cōsuluit, quòd cū Bononiæ mos esset puerorū, ut iactu lapidum luderēt, & aliqñ unus alterū, quē lapide offenderat, iteremisset, nulla pena debeat puniri ipse occidēs, propter cōsuetudinē. Id quod ēt retulit in. d. c. cū uenerabilis, & post eū Frāc. Cre. in no. 149. mos puerorū. † Sequūtur itē illā gl. Oldr. cōsi. 9. uer. unde licuit. in fi. & Pau. Ca. cōsi. 289. in fin. & Rom. cōsi. 466. uidebatur prima frōte, ubi dicit, q̄ cōsuetudo super iuramēto nō obseruādo, excusat à pœna temporali periurii, sed nō à pœna diuina, quod & idē uoluit Ant. Flor. uir sanè nō mediocriter eruditus, in. 2. parte 3. partis ti. 3. c. 1. ver. secundū genus pœnarū, sequitur præterea illā gl. idē Ro. sing. 19 an cōsuetudo reprobata, ubi & illā facit sing. & limitat procedere in pœnā tpali, non diuina, per gl. in. c. deniq; 4. di. quā ēt in præced. loco citauerat, sequitur ēt Pan. in. c. ult. in fi. de cōsti. & Io. Ana. in. c. cū in ecclesia, in prin. de simo. & in. c. 1. post prin. de tornea. & Alex. ī addi. 2. part. ī. l. de qb⁹, col. 2. ff. de legi. ubi illā dicit no. & cō. 107. p iuc stigatiōe predictorū. co. ul. li. 2. & cō. 233. pōderatis his, co. 3. ver. accedit. li 6. & cōsi. 240. pspectis & pōderatis ī. l. 2. ver. 7. & 8. c. li. 6 & Mari. ī c. cū cōsuetudis, col. 19. de cōsue. Barb. ī. c. prudētiā. co. 2. de of. del. & cō. 47. scribit pclarē, co. 3. ver. & iō dixit. li. 1. & cō. 29. altissimi opt. dei, col. pe. uer. etsi oppōitur, li. 2. &

consil. 51. illud in medium referam, col. 3. lib. ite 3. & consi. 13. modo quidam, col. ult. lib. 4. in quibus locis eam facit sing. & consi. 51. clemētissimū Deū, col. 2. eo. li. 1. & cōsi. ult. eo quoq; lib. 4. ubi et facit sing. & Frā. aret. consi. 11. procedendū est breuiter, col. 3. ver. sed tñ his nō obstātibus, & iterū cōsi. 154. cōsultatio proposita, circa med. cōsil. in qbus locis dicit per illā gl. q; consuetudo et nulla tribuit iustā ignorātiæ cām, & excusat ā pœna (uide Bal. in l. de quibus, char. 5. ff. de legib.) & Bar. Soci. cōsi. 209. licet nulla mihi sit exhibita, col. pe. ver. 8. ad idem, Fran. Curt. senior cōsi. 70. Christi noīe, ad fi. & Fel. in c. ex tenore, col. 7. ver. declara et omnia prædicta, & in c. nō satis, in prin. & in c. ea quæ. de simo. & Ias. in. d. l. de quib⁹, col. 3. uer. ultra tñ effectus, ff. de legib. & in. l. 1. col. 1. ff. quod quisq; iur. & in. l. qui iurasse, col. 2. & iterū in. l. ait prætor, eius initii 1. §. iurari, col. pe. ff. de iureiur. & nouiſſimè Phil. Dec. consi. 9. de homicidio cōmisso, col. 2. ver. 3. hoc efficaci rōne probatur. & Bal. nouel. ī trac. de dote, in 6. parte, in 16. speciali. colum. 3. & Hippo. Marsil. in l. 1. col. 12. ver. 19. ff. de ficar. & in repe. l. ult, in 6. q. ex ea

3 ordinaria. in fi. C. de proba. † Iuxta quā sententiā refert Plutarchus author grauissimus Problemat. c. 83. q; olim Romā olim Barbaros quosdā Diis immortalibus hciem immolāsse accepissent, magistratus eorū accersendos, puniendosq; putauerūt. quos tamē postea cū id cōsuetudine quadā fecisse accepisset, impunitos dimiserūt, aliāsq; id posthac facere prohibuerūt. Domitianus quoq; imperator Ro. alioquin sæuissimus, sanguinisq; auidissimus, scribas quæstorios ex cōsuetudine negotiātes, uenia in præteritū donauit, cū tamē lege Clodia fuisset prohibitū scribas quæstorias exercere negotiatione. testis Suetonius in uita illius, c. 9. Huc item pertinent uerba Cassiodori illius quidē summa authoritate, ac grauitate apud Gell. lib. 13. cap. 20. Sed si hic uester, inquit, huiuscemodi uestitus de multo iam usu ignoscibilis est, soleatos tamē uos populi Ro. Senatores per urbis uias ingredi, nequaquā decorum

4 est. † Et quāquā pleriq; ut diximus faciant sing. illā gl. in d. c.

d. c. cū uenerabilis, est tamē & illi in ea re similis altera in c. deniq;, suprà alleg. quæ ut iā diximus, istud intelligit in pœna temporali, sed nō gehēnali, per tex. in. c. schisma. 24. q. 2. & c. flagitia. 32. q. 7. & c. nō satis, de simo. quam & è Theologis citat, & sequitur Ang. Cla. in verbo, cōsuetudo, ver. 15. Imo consuetudo, inquit, ueniale peccatū facit mortale. §. crīs. 25. di. de quo ultimo postea dicemus. Sed est alia quoq; utriq; similis in. c. sanè, de rēp. ordi quæ, & eandē ponit limit. per tex. in. d. c. non satis, & c ulti. in 1. respō. de cōsue. & in. c. cum habet, de eo qui dux. iu mat. quā pol. per adul. Et bene facit gl. in. c. ecce ego, in uerb. error. 95. di. & uide Io. Fab. in. 6 per contrarium, in insti. de hære. quæ ab intest. defe. & in. §. iniuria, col ult. instit. ad legē aquil. ubi idē uoluit quod d. glos. quas tñ nō allegat.

5 † Quin cōsuetudo interdū à peccato quoq; , & ita à pœna gehēnali excusat, secūdū glos. in. c. obiicitur, 32. q. 4. quæ not. cōsuetudinē à crie, & peccato interdū excusare, ar. illius tex. qui est hmōi. Obiicitur Iacob quatuor uxores, quod qñ mos erat, crimē nō erat. ut per illū tex. & no. gl. no. Luc. Pen. in. l. missi, col. 3. uer. cōsuetudo est altera, ante fi. C. de exac. tribu. lib 10. quòd consuetudo facit delictū non delictū Sed, & quòd cōsuetudo à peccato excuset, uoluit et Inno. in. c. 1. de treug. & pac. & è Theologis diuus Tho. quolib. 2. art. 4. ubi dicit, q; quāuis cōsuetudo nō possit ītroducere, ne quis soluat decimas, cū sint quodāmō iuris diuini, tamē in terris, in quibus ex cōsuetudine decimæ nō soluūtur, si ecclesia nō petit, nō peccāt hoīes nō soluēdo. Durū. n. inquit, esset, quòd oēs hoīes Italiæ, & partiū orientaliū damnarentur, qui decimas nō soluūt. Hæc ille admodū notāda. & idē è nostris uoluit Hosti. in. c. à nobis, de deci. quē noīatim sequitur Ang. Cla. in uerbo, decimas, ver. 2. de quo uide Io. And. in d. c. à nobis. Pen. An. & Panor. in. c. peruenit, eod. tit. de

6 deci. & eūdē Pan. in. c. in aliquibus eo. tit. † Imò uerò qñ cōsuetudo nō excusat à peccato, facit tñ ut leuius pecce mus, per id qd' scribit Io. And. in. c. ul. super gl. in verbo, cōtrahitur, de cog. spir. lib. 6. cū dicit, quòd cum unus nō

plures

plures accedere debeãt ad suscipiendũ infantẽ in baptis-
mo, per tex.ibi &c.nõ plures.de cõse.di.4.ideo peccant
cõtrauenientes, si tamẽ sit cõsuetudo, ut plures accedant,
leuis est culpa eorũ, qui id ex hmõi cõsuetudine fecerit.
sequitur Domi.ibi,& Fely.in.c.nã cõcupiscentia, col.3.
ver.prædicta tamẽ de cõsti.& ibi ẽt Phil.Deci.col.2.ver
secundò fallit in.1.lect.& iterũ in.2.lect.col.pe.ver. ter-
7 tio adde.†Id quoq; uoluit Ant.Flo.in.1.parte.Sũmæ, ti.
16.c.1.§.4.ubi postea quã retulit id quod suprà dixi-
mus, uidelicet cõsuetudinẽ excusare à pœna tẽporali, non ge-
hẽnali, per gl.in.d.c.deniq;, cõfestim id quoq; scribit, fa-
cientes illud quod alii cõsueuerũt, ob id putãtes esse lici-
tũ, cum tñ sit prohibitũ iure diuino uel naturali, nõ excu
sari à peccato mortali, minuitur tñ grauitas peccati pro-
pter cõsuetudinẽ. Innuit aũt Flor. imò uerò satis expres
se uidetur dicere in prohibitis de iure positiuo tantũ cõ-
suetudinem excusare, nõ solũ à pœna corporali, sed & à
peccato. quod ẽt sentit gl.in.d.c.flagitia, & ĩ.d.c. famẽ in
fi.& Panor.in.d.c.cũ venerabilis,& Phil. Deci.in.d.c. nã
8 cõcupiscentiã in utraq; lect.†Facit,& ad prædicta text.
no.in.l.quis sit fugitiuus.§.apud labeonẽ.ff.de ædi.ædic.
in illis uerbis, qa id facit quod ei publicè facere licere ar
bitrabatur. Ex quo dicit Bar.ibi, quòd si quis facit actũ,
uel contractũ, qui publicè solet fieri, & cõiter æstimatur
esse licitus, sapit tamẽ usurariã prauitatẽ, nõ ẽt propter
ea usurarius. sequitur Alex.cõsi.39.uisis.& consideratis,
post prin.lib.3.& Cæpol.cõsi.8.dicendũ est, col.ult. rur
sumq; in tract.de simulat.cõtract.in casus positione, col.
2.iterũq; in.5.casu principali, col.pe.& Firmian.in tract.
9 de episcop.lib.3.1.parte.q.14.†Et per illũ quoq; text.in
d.§.apud labeonẽ, dicit glo.quã sequũtur Bart. bal. Saly.
Pau.ca.& doct.ĩ.l.pignus, ubi est,& bonus tex.C.de pig.
act. quòd nõ itelligitur culpa, quã cõsuetudo admittit, ad
quod ẽt allegat tex.in.l.3.ff.ad maced.& hoc ẽt dicit Pe
An.cõsi.348.pro decisiõe quæsiti. Sed,& per eũ tex.dicit
bal.ĩ.l.1.col.3.ver.sed si custos.C.de ædil.act. quòd non
punitẽdus est, qui ex cõsuetudine publica quicquã facit.
10 Et

10 †Et etiam bene facit tex.l.si pignore.§.ult.ff.de pig.act.
Ex quo no.gl.propter consuetudinẽ à dolo quem excu-
sari,& allegat cõcor.& ibi doc.inter quos Bar.ex eo no-
quod qui id facit, quod ab aliis fieri solet, non solũ nõ in
dolo est, sed ne in culpa quidẽ. Quod dictum pro bene si
gnando cõmendat Ias.in.l.certi cõdictio.§. si nũmos, in
3.not.in fi.ff.si cer.pet. ubi & illũ tex.ĩ.d.§.ult.facit sing.
Ante Iasuerò Roma.in.d.l.si nũmos.per text.ibi not.cõ
suetudinem facere licitũ, quòd alias est illicitũ. Quibus
adde quod dicit Bart.in.l.1.in fi.prin.ff.quod quisq; iur.
quòd iudex qui cõtrà legẽ iudicauit, excusatur, ne in syn
dicatu teneatur, si ita erat cõsuetudo. Et quod inter cõsi.
Bal.scripsit Ioã. zenobius uir legũ peritissimus, cõsi.370.
uerba referipti.lib.3. quòd cõsuetudo generalis bona fi-
11 dem inducit.†Succurrit,& illud hoc loco dicendũ, quod
tradit Bal.in.c.1.post prin.tit.de fen.cogni. quòd Perusii
sunt tres cõseruatores monetæ,& qñ solutiones fiunt in
cõi, consueuit notarius ponere,& adscribere uoia ipsorũ
triũ, licet aliquis eorũ sit absens, quod licet, ut dicit ipse
Bal. sit falsum, excusatur tamẽ notarius scribens à pœna
falsi, propter consuetudinẽ. Consuetudo ergo excusat à
pœna falsi, sicut ẽt uoluit ipse Bal.in.l.unica, col.6.versi.
modò iuxta prædicta quæro.ibi, item est, sic se habet ge
neralis consuetudo, quæ excusat,& iterũ col.seq.ver.mo
do sequitur alia quæstio, ibi, tamen ego nõ puto, &c.C.
de cõsef.& in rub.C.de fide instr.col.5.ver. quæro ergo
quid de eo quod quotidie fit. Et ante eũ Inno. Hostie.&
post eũ Io.And.Ant.Imo.& alii, in.c.2.in fi.de fid.inst.&
Host.in.c.quãto, de his quæ fiũt à præl.& Rom.in sing.
381. fuit interrogatus. ubi tñ limitat,& Ang.in tract.ma-
lefi.in ver.falsario, col.2.ver.& est aduertẽdũ. ubi hoc cõ
mẽdat.& Alex.cõsi.70.uiso processu inquisitiõis, col.2.ver
& licet Odoricus li.1.& cõsi.107.pro iustificatiõe, co.ult.
uer.ad id quod no.li.2.& d.cõsi.39.post pri.li.3.& cõ.65.
attenta dispõne statuti, col.2.ver. licet. bal. alibi lib.3.&
cõsi.41, uisis,& optie discussit, co.2.ver. sed quod Deme
trius li.4.Ias.ĩ.d.l.de qbus, co.3.ver.cõfirmo per id.ff.de
legi.

legi. & in l. 1. col. 1. ff. quod quisq; iur. & ī l. singularia. co-
pe. ff. si cer. pe. ubi dicit se ea ratione defendisse notandū
quendam Placentinum, qui sequendo consuetudinē no-
tariorum Placentiæ, in instrumento apposuerat uerbum,
numerauit, quamuis non fuisset præsens pecunia. & idem
Ias. ī l. ait, prætor, eius initii prima. §. iurari. col. pe. uer. 2.
modos est ff. de iureiur. & Phili. Deci. consi. 170. uiso the
mate et his, quæ, col. 3. uersi. & in simili casu, & iterū cōs.
175. in causa falsitatis. col. 7. uer. 3. hoc idē comprobatur,
Oldra. consi. 56. & Matthæus Afflict. in consti. Siciliæ in
cip. aduocatos. col. pe. uer. an autem cōsuetudo. & Hipp.
Marsi. in l. 1. col. 12. versi. 19. ff. de sicar. & Nicol. Euerar-
dus in locis legalibus. col. 1. ubi dicit esse menti tenendū,
12 & Roc. Cur. in c. ult. col. 5. uer. de consuet. † Illud tamen
non prætermiserim, quod uideri potest refragari his quæ
diximus, quod uoluit ille, quem patrem canonū appellat
Rom. in repe. l. si uerò. §. de uiro fal. 54. ver. 4. ff. sol. matr.
is est Inno. doctrina illustrior quàm papatu, qui scribit i
c. sanè de offi. ordi. quòd cōsuetudo nō excusat à pœna, i
his quæ sunt de se mala. sequitur bal. in l. de quibus. col.
23. de legi. & idē in effectu uoluit Pan. cōsi. 22. in nomine
&c. quanquā cōsultatio. col. ult. uer. nō obstat generalis
consuetudo. Et pro hoc est tex. optimus in c. ulti. de con
suetu. & in c. nō satis, & c. cum ecclesiæ, & in c. ea, quæ.
& ibi gl. de simo. & in c. inter dilectos. & quod ibi not gl.
in uerbo, authoritas, de excess. prælat. in quā etiam partē
multa adducit Hippo. Mar. in d. l. 1. loco suprà allegato.
ff. de fica. & uide quæ dicā infrà in causa 47. incipi. inter
13 lige 4. & seq. † Et his cōuenit quod scribit Aul. Gellius
lib. Noctiū Atticarū 10. c. 19. Incesse bat, ait, quēpiā Tau
rus philosophus seuera atq; uehemēti obiurgatiōe adole
scētē à rhetoribus, & facūdiæ studio ad disciplinas philo-
sophiæ trāsgressū, quòd factū quiddā ab eo diceret tho-
nestè et improbè. At ille nō ibat inficias fecisse, sed id sōli
tū esse fieri defēdebat, turpitudinēq; delicti exēplorū usu
et cōsuetudinis, uenia depcabatur. Atq; ibi Taurus isto
ipso defensiōis gne irritatior, hō, inquit, stulte, et nihil

si te à malis exemplis authoritates, & rōnes philosophiæ
nō abducūt, ne illius quidē Demosthenis uestri snīa tibi
in mentem uenit? quæ quia lepidis, & uenustis uocū mo
dis uinctā est, quædā cantilena rhetorica facilius adhære
re memoriæ tuæ potuit. Verū ne dicas sic esse actū sæpe
numero, sed hoc fieri, sic decere. Nō. n. si quid aliqñ cō
tra ll. actū iā est, tuq; id secutus es, propterea iure queas
cuadere, quinimo eo magis idcirco in te debeat statui, ut
n. si prius ī aliquē foret aiaduersum, tu minime hoc sceri
beres, ita si ipse in præsentia punieris, nequaquā deīceps
alius scribet, hæc ibi. Sed & alterū eloquentiæ columen
Cic. in actione 4. in Verrē in eadē snīam pedibus uadit,
sed eius in eā rē uerba sunt lōgiora, quā ut operis angu-
stia (ut ita dixerim) capi possint, quæ sunt illic oīb. obuia
14 qui uidere uoluerint. † Sed quod ad iura nostra pertinet,
dicēdū est, priuatā cuiusq; consuetudinē nō solū non ex
cusare à delicto, sed & delictū augere, per aliqua ex dictis
iuribus, quibus cauetur diuturnitatē tēporis nō minuere
delicta, sed augere, & per text. in l. nemo, C. de epi. audi.
cū si. Et grauius quoq; delinquere cōsuetū peccare, per
tex. no. in d. §. criminis, 25. dist. qui ponit ebrietatē inter
crīa, siue peccata uenialia, nisi ea sit assueta, tūc. n. pecca-
15 tū mortale est. † Publicā uerò consuetudinē, quæ uideli-
cet uno omniū consensu, & inducta est, & iā longo tēpo-
re obseruata, excusare, modo nō sit cōtra ius diuinū, aut
naturale, de quo in d. c. ulti. de cōsuet. & ibi Pan. cū si. Et
non sit et per principē, aut legē abolita, & ut uulgo dici-
mus, cassata, per id quod no. uoluit Bal. in authē. nauigia.
per illū tex. C. de fur. quòd cōsuetudines, & statuta quæ
sunt cassata à principe. nō ualēt, nec excusant trāsgressō
res à pœna. quod & idē uoluit ipse Bal. in authē. oēs pere
grini et per illū text. in uersi. ulterius no. C. cōia de suc-
cess. ubi hoc dicit esse menti tenēdū, & idē sentit Fely. in
d. c. ex tenore, cū dicit, quòd cōsuetudo inualida nondū
reprobata excusat, allegando, d. gl. in c. cùm venerabilis,
& idem quoque uoluit Ang. Cla. in d. verbo, cōsuetudo,
uersi. 13. & Roch. Curt. in c. ult. col. 10. de constitutio.

Bald.

Bal. in l. iustè in fi. ff. de acqui. pos. Non tamen excusat iniusta consuetudo ab actione iniuriarū, ut dicit gl. in l. iniuriarum actio, magna, §. ulti. ff. de iniur. quam allegat. & sequitur Bal. in sua disputatione, cuius est initium. Ac cusatus de ui turbatiua, co. 2. & Ias. in l. de quibus, col. 3. uersic. & per hoc infert, ff. de legi.

CAVSA QVADRAGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 Pœna mitior ei imponenda, qui aliquid admiserit leui, aut etiam ex ratione motus.

2 Causa iniusta an excuset à delicto.

3 Bona fides excusari potest etiam ex iniustis et temerariis rationibus.

4 Ignorantia sine iusta, siue iniusta, an excuset à pœna corporali.

5 Dolus ubi requiritur, non sufficit nimia credulitas.

6 Causa modica et iniusta excusat à cōtumacia, quod et dictum est, et nume. 7.

8 Sententia nulla atque inualida an excuset à dolo.

9 Causam iniustam allegans, ad sui defensionem, et doli exclusionem, mitius puniendus est, quòd præsumatur eum causa iniusta ad delinquendum mouisse.

10 Causa iniusta quòd à dolo non excuset.

Quod et limitatur, nu. 11.

Et an ad id sufficiat doli præsumptio, nume. 12

Et quid, si huiusmodi causa sit probata à iure naturali. nu. 13.

14 Causa quælibet, etiam iniusta, an excuset à lata culpa.

1 QVADRAGESIMOTERTIO, Si quis quadam, uel leui, aut ēt iniusta rōne motus, quicquā egerit aliàs prohibitum, is certè mitius puniendus est, ut qui à dolo excusatur, text. est ubique ab omnibus in id expensus, in l. igitur, uersic. & generaliter, ff. de liber. cau. in illis uerbis, iustis rōnib. ductus, uel nō iustis. Et facit ēt alius tex. ibi lū nō oscitāter, se paulò solertius ītrospexeris, ī l. de ætā. §. q iusto. ff. de iterro. act. & ī l. iter oēs, §. rectè, ff. de fur. &

& ī l. si seruū quis, § ait prætor, ff. de acq. hæ. ut citatur à Ro. quo loco postea citabimus, & in l. clàm possidere, in prin. in illis uerbis, aut aliqua rōne, ff. de acquir. poss. uti ēt illū in hoc expendunt Frāc. Are. & Ias. ibi, ille in 1. no.

2 hic in 6. † Idq; ipsum uoluit gl. in l. 1. in fi. ff. de abig. quæ dicit expresse iniusta cām excusare à delicto, & idē dicit glo. no. 1. l. plagii, eius initiū 2. C. ad leg. Flauia de plagiar. & ibi late Ang. & Bar. in l. 1. §. nō aūt. col. vlti. ver. assesso res, ff. si quis testa. liber esse iuss. fue. & in l. iustè possider. in fi. ff. de acqui. poss. & Bal. in l. procurator, ff. de pœn. & in l. nouissime, §. si quis cōpulsus, ff. quod fal. tut. & in l. cris. C. qui accus. nō poss. & in l. qui nō probasse, C. de ea lum. & in l. 1. C. de pœnis, & in c. si qui testiū, col. 1. uersi. quærit uer. utrū testes, de testib. ubi dicit quòd leuis occasio excusat, & con. 401. ad euidentiā dicendorū, col. 2. uersi. 5. quia à pœna, lib. 1. & consi. 140. hæc qō fuit, uersi. quartò hoc probatur, lib. 4. ubi in eam rem ad uerbū refert Iaco. bel. & Iac. bu. & idē Bal. consi. 345. ille iusta rō ne, in prin. eo. li. 4. & consi. 431. in accusatione instituta, uersi. 6. eo. li. 4. & consi. 58. quidā est accusatus, ante fi. li. 4. Alberti. li. 1. statutorū. q. 30. item quæro an substituti Ange. in l. vlti. ff. de adul. & in l. prætor, §. hac actione, ff. vi bono. rapto. & consi. 288. uiso themate supradicto, co. 5. uersi. non obstat ēt, & Cardi. Floria. in cle. 1. & ibi Pet. Anc. in 2. no. de sepul. & idē Pet. Anch. consi. 391. uidetur prima facie, paulo ante fi. Io. Ana. in c. 2. in prin. de cleri. pug. in duel. Pau. Cast. consi. 199. licet ista quæsti. col. 1. lib. 1. & consi. 271. præmittendū est ad euidentiam, col. 1. uersi. postremò dico. eo. lib. 1. & consi. 377. quantū ad illa, quæ. col. 1. eo. lib. 1. & cō. 3. in causa, quæ uertitur, in fi. lib. 2. & con. 21. ad primū quæsitū uidetur dicendū, in secundo quæsito, eo. lib. 2. & consi. 205. quantum ad primū, in 3. dubio, eo. lib. 2. & con. 361. incipiedo ab ultimo quæsito, circa mediū, eo. lib. 2. & consi. 277. in causa incarcerato rum, col. 2. uersi. secundò prætermittēdum, eo. lib. 2. & consilio 457. ecclesia seruorum, col. ult eo. lib. 2. & Ro. consilio. 224. ista captura, fermè in medio, & Rapha. Co-

consi.

cō. 134. uulneratur ab aliquo nō lethaliter, in fi. Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres. co. 9. ff. de verb. obl. & cō. 37. nō puto hūc notariū, col. 3. uersi. atēto quod nedū li. 1. & cō. 92. prospectis his quæ in themate narrata sunt, co. vlt. eo. li. 1. & cō. 75. uidetur in præsenti cōsultatio. co. 3. uer. cū rō, in fi. li. 5. & con. 233. pōderatis his, co. 3. uer. quarto blasphemia dicitur, li. 6. Vincē. Palio iter cō. ipsius Alex. con. 106. in hac hæsitatione, li. 4. Frā. Are. in l. clā possidere, in prin. in 4. no. per rex. ibi, & in l. in ciuilē. C. de furt. Barb. con. 77. præclarè scribitur 3. Regū, col. 2. li. 4. Guido Papæ, consi. 31. in Iesu Christi noīe uiso ad plenū, col. vlt. vbi facit sing. gl. in d. l. 1. ff. de abig. & Philip. Corne. con. 17. in hac cōsultatiōe, col. pe. ver. nā quælibet cā ēt, lib. 1. & con. 62. primo aggrediēdo, co. 3. co. li. 1. & cō. 247. quoniā multa, col. 4. uersi. aliud est, eo. li. 1. & con. 313. in hac cōsultatione paulò ante fi. eo. li. & con. 329. ostenso, col. 7. uersi. Ange. ēt, eo. lib. 1. & con. 205. uidetur Prima fronte, col. 2. uersi. quod aūt, li. 2. & con. 211. uidetur prima facie, col. ulti. eo. lib. & con. 243. uidetur prima facie, col. ulti. eo. lib. 2. & consi. 280. uisis quibusdā, col. ulti. lib. 3. & idem inter consi. Soci. consil. 108. in hac consultatione. col. 7. ubi dicit, quòd quælibet cā, ēt iniusta, & bestialis excusat à dolo, & ipse Soci. consi. 118. uisa narrati pūcti petitione. col. 4. uersi. circa tertiā dubitationē, li. 2. ubi & illud idē dicit. & consi. 59. in cā nobiliū, col. pe. l. 3. & con. 13. insignis docto. col. 5 uer. secūdò respōdetur. li. 4. & consi. 54. uisa breui narratione, in fi. eo. lib. 4. & Franc. Curt. senior, consi. 56. super processu, col. 6. uer. non obstat quintū, & con. 70. Christi noīe, ad fi. Et iunior cōsi. 29. uiso, ac diligenter considerato, col. 2. uer. oīs. n. & Sal. in l. si quis id quod col. 8. & in 7. & iterū in 8. not. ff. de ris. d. om. iud. & in l. 1. §. ulti. col. 4. uersic. in eadem glo. ff. si quis iudi. non obtem. Philip. Dec. consi. 178. in cā quæ proponitur, col. 3. uersi. & quia quælibet causa, & consi. 192. in casu proposito non laborando, colum. 2. uersicul.

3 & quia quælibet causa etiam iniusta. † Quibus conci-
nit, quod scribit Baldus in lege prima, in fi. per glo. sibi

in verbo, recessit. C. ubi causa status. quòd bona fides pos
test causari non solū ex iustis, sed ēt iniustis ac temera-
rius rōnibus. sequitur Barb. consil. 18 præclarè scriptum
est, col. pe. ver. quia bona fides, lib. 2. & consil. 45. illud in
medium, col. 8. ver. & ibi Ang. dixit, lib. 4. & consi. 67. cle
mentissimi Dei, col. pe. ver. præterea accedat, eo. lib. 2. &
consi. 51. clementissimū Deum, &c. col. 2. ver. & ideo nul
lum, lib. 4. Ias. in. d. l. si quis id quod, col. 8. in 8. nota. & in
l. si quis maior, post prin. ver. nota hanc decisionē. C. de
transac. & Soci. cōsi. 11. in causa dominæ Catharinæ, co.
ulc. lib. 3. & cōsi. 38. in causa dominorū marchionum, col.
2. eo. lib. 3. & consi. 66. uisa donatione. col. 8. ver. primum
patet. eo. lib. 3. Pau. cast. quorū isti non meminerunt, cōsi.
4 98. visis quibusdā actis, ante fi. lib. 1. † His quoq; addtipu-
latur quod tradit idē nal. consi. 9. ad euidentiā dicendo-
rum. ver. 5. lib. 3. q; ignorantia siue iusta, siue iniusta excu
sat à pœna corporali. Estq; simile quod idem dicit consi.
98. ego præsuppono, ante fi. lib. 3. quòd ignorātia supina
sufficit ad excusationē doli. allegar. l. 1. in fi. ff. si ager ve-
ctig. & alibi nisi fallimur, supra diximus. Nec lōge abest
quod, & ipse dicit cōsi. 200. quod incipit, in cā ista, lib. 3.
5 quòd redditio malæ causę excusat testē à dolo. † Sed huc
uergit, qd' uoluit Ang. in. l. mariti. §. plectitur. ff. de adul.
quòd ubi requiritur dolus, non sufficit nimia credulitas.
Cui non ab simile est, quod idē dicit in. l. 1. in prin. ad sin-
ff. de eo per quem fac. erit. quòd quælibet credulitas etiā
fatua excusat à dolo, & pœna. quod & idēvoluit Frā. Are.
cōsi. 80. sicut decet. col. 1. ver. pro his facit. Et quod dicit
idem Ang. in. d. l. plagij. C. de plag. quòd temeritas à do-
lo excusat. & Imo. in. l. si insulā. ff. de verb. obl. quòd cre
6 dulitas bestialis à dolo ēt excusat. † Adde, q; à contuma-
cia quæ, & ipsa delictū. l. omne delictū, in prin. & ibi Bar.
ff. de re nul. cum fi. excusat ēt modica, & iniusta cā gl. in
l. unica. §. ulc. in gl. magna, in fi. ff. si quis ius di. nō obtēp.
quā sequuntur nar. nal. uterq; Saly. Ang. Pau. cast. qui il-
lam facit sing. & recentiores ibi & nal. in. l. ea quæ, circa
fin. C. quō & quando iud. ubi tamen limitat, & in. d. l. de-

R beri.

beri. C. de fideicom. liber. ubi eam facit sing. & in cap. ple
runq;. col. pe. uersi. quæro quare negligentia. de rescrip.
Angel. in l. imperator. ff. de stat. hom. & in d. l. prætor. §.
hæc actio. ff. ui bono raptor. & in l. 1. §. 3. ff. de ui, & ui ar
ma. & Roma. d. consi. 224. fermè in medio. & in repe. rub.
ff. de arbitr. col. 21. ver. itē facit alia gl. Pau. Cast. in l. Cel
sus. ff. de usuca. Fran. Are. in l. iuris ignorantia. in fi. C qui
7 admit. ad bono. poss. vbi illam gl. dicit auream. † Estq; illi
gl. alia similis in d. l. ex consensu. ff. de appel. quam Ang.
Raph. Cu. & omnes sequuntur, & eam etiam facit. sing.
Bal. in d. l. 1. ff. si quis ius dic. & barb d. consi. 77. col. 2. lib.
4. Alia quoq; in l. satisq;. ff. de mi ius nocan. An tamen sit
undecunq; uerum, uide per Bal. in cap. cum parati. in fin.
de appel. Alex. & Ias. in d. l. 1. §. ult. ff. si quis ius dicen. &
eundem Alex. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres. col. 7. ver.
sed hæc distin. ff. de uerb. obli. & ipsum Iason. in l. ult. co.
ult. uer. 3. not. quòd. C. de carb. edicto. uide oīno Hippo.
8 tit. de q fol. 31. col. 2. post princ. † Nec longè abest ab his
quæ diximus, quod uoluit Bart. & alij post eum, in l. in
stè possidet. in fi. ff. de acqui. poss. Sententiam nullam at
que inualidam excusare à dolo, per d. l. igitur. ff. de liber.
cau. & sequitur Alex. consi. 160. cuius caput est, utilis ma
ratis. col. 2. uer. sed præmissis non obstantibus, lib. 7. Sed
& idem uoluit Pau. Cast. cōsi. 207. in causa quæ uertitur,
9 ante fi. lib. 2. per illam ipsam l. igitur. † Sed illud notandū
est, quod dicit Bart. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furt.
quòd cū quis ad suam excusationem, & doli exclusionē,
allegat hmōi causam iniustā, certè nō præsumitur talis in
iusta causa mouisse delinquentē, sed dolus potius, & ani
mus delinquendi, nisi per probabiles uehementesq; cōie
cturas id ipsum probauerit. & idē uoluit ipse Bar. loquēs
de errore iuris. & Ang. in l. sed, & si lege. §. Seia. ff. de pe
ti. hære. & idem Ang. Imo. & expressius Raph. in d. l. ex
consensu. §. ul. ff. de appel. & Phil. Corn. consi. 280. labo
riosa plurimum. col. 2. uer. nec possunt se excusare, lib. 4.
& Frā. Are. qui hoc pro sing. celebrat d. cōsi. 80. & Alex.
cōsi. 103. uidetur prima cōsideratione. col. pe. ver. & dato

10 quòd comes, lib. 1. † Illud quoq; non prætermittendum,
huic quod in uniuersum diximus, iniustā causam à dolo
excusare, aduersari tex. in l. doli uerbum, ibi. uel alia pro
bata, atq; iusta ratione. ff. de seruo corrupto. Vbi non nisi
iusta aut probata causa à dolo excusat, & alius tex. in l.
3. §. & generaliter. ff. de lib. homi. exhiben. ubi non uide
tur dolo malo facere, qui iustam causam habet hominis
liberi apud se retinendi, tanquam sit secus, si iniustam cau
sam habeat. Id quod expressius ostenditur in §. seq. ubi
dicitur dolo malo retinere. qui non bona uel probata ra
tione hoc facit, ideo cogita quid his respondeas. præter
quam si dicas non omnino excusare, id est, à toto, sed à
11 tāto, sic. n. sæpe dicimus in similibus causis. † Sed nec il
lud omiserim, id quod dictum est iniustā etiā causam ex
cusare à dolo, sing. limitari à Baldo in l. qui non probas
se. in 2. not. C. de calum. procedere in delictis extraiudicia
libus, in delictis uerò, quæ in iudicio committuntur, sicut
est delictum calumniatoris, non excusat iniusta causa à
præsumpta calūnia, arg. illius tex. à cōtrario sensu. Quod
dictum not. perpetuò, quia pauci illud ponderauerunt.
12 † Sed & hoc alio modo limitat idem Bal. in l. qui cōtra.
C. de incest. nupt. in secunda lect. ut uidelicet hoc proce
dat, quando exigitur verus dolus. secus, si sufficiat dolus
præsumptus, uel lata culpa, per textum ibi, & hoc dicit es
13 se notandum. † Hoc quoq; tertiò limitare poteris ut non
procedat, ubi huiusmodi causa esset reprobata à iure na
turali, aut etiā ciuili notorio, & indubitato, ut uoluit An
gel. in d. l. ex consensu. §. ulti. & ibi post eum. Imo. col. 17.
uers. à dolo autem uero. ff. de appellat. Alexand. d. consi.
103. quo loco suprà citauimus, libro 1. & Franc. Curt.
consi. 56. incip. super processu. col. 6. uersicu. quia bene
scribit, de qua re item alibi diximus.
14 † Sed, & quarto modo potes limitare, ut uidelicet quæli
bet causa etiam iniusta à dolo excuset, non etiam à lata
culpa, ut pulchre uoluit Bar. & alij, si bene aduertas, in d.
l. iustè possidet. ff. de acquir. poss. id quod Ias. ibi reputat
notabile, & id quidem uidetur uoluisse Bal. in d. l. qui cō
tra. C. de incest. nupt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAVSA QVADRAGESIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 Pœna minuenda ijs potius, qui peccant tantum in omittendo, quàm ijs, qui in committendo delinquunt.
2 Iudex interdum ex omissione et negligentia punitur criminaliter.
3 Expressio inepta uel erronea minus peccat, quàm omissio.
4 Plato in eodè genere delicti grauius punit omissionẽ, quã cõmissionẽ.
5 Silentij peccatum grauius, quàm locutionis Alexandro Alei.
6 Crimina in committendo et omittendo, esse æqualia.
7 Decalogi illud, Non occides, explicatur.
8 Fame necare, et gladio uel ueneno tollere, paria.
9 Indigẽs qui denegat, nõ minùs peccat, quàm qui habenti subtrahit.
10 Pauperes postis denitiare ecclesiæ, illis, qui nõ dat, ut cogatur dare.
11 Res alienas laudat, qui non soluit quod debet.
12 Maritus si uxorem egrotantem neglexerit, perinde est, ac si eam ipsam interemerit.
13 Facere videtur is, qui patitur id quod prohibere potest.
14 Pœna apud Lacedæmonios, in eum, qui non obiurgasset delinquẽtẽ.
15 Testis de falso punitur, qui uerum supprimit.
16 Notario si quis quid dicet, et quicquam dolosè omittat, quæ pœnæ plectendus.
17 Peccatum eius, qui non facit quod debet, æquat eius delictum, qui facit quod non debet.
18 Medicus æquè peccat omittendo medicinas propitias, atque dando non propitias.
19 Præceptorũ cõceptus, æqualis, quãuis illorũ alia grauiora, alia leuiora
20 Omissio, in sacris literis intelligitur sub commissione.
21 Conscius criminis, dipsum non reuelans, tenetur.
22 Peccatum esse minus in faciẽdo, quàm in nõ faciẽdo, Iasonis. Ioan. reprehenditur, nr. 23.
24 Peccatum commissionis an grauius omissionis delicto. et vv. 25. 29.
26 Peccata quantò sunt grauiora, tantò minus trãsmissibilia in heredes defuncti.
27 Leges prohibentes transigere super criminib. publicis, intelliguntur in his quæ consistunt in committendo.
28 Dolosus quòd teneatur ad damna et interesse, quo sit accipiendum. 30 Dolus

30 Dolus commissus in faciendo, facit quem teneri de casu.
31 Culpa lenissima, quæ in faciendo, consistit, etsi ueniat in actionem legis Aquiliæ secus tamen in omittendo.
32 Culpa lenissima in faciendo commissa, æquiparatur et leui et latæ in negligendo
33 Culpa leuis in faciẽdo, punitur criminaliter, non autẽ in omittẽdo.
34 Libertus seruitutem reuocatur pro leui culpa in faciendo cõmissa.
35 Notarius delinquens in omittendo, fiscumq; uel Reipubli. ledens, ut quia dolosè amisit scribere solutiones tributorum, manus amputatione punitur.
36 Sententia lata contra absentẽ dolo aduersarij, nulla est ipso iure.
37 Aduocatus si prauaricatur, aliquid scienter omittendo, et inde causa cadat, an sententia ualeat.
38 Rescriptum subreptitium, an det iurisdictionem mero iure.
39 Re criptum ad beneficium, quo quis dicit se medicum habere beneficium, non utitur.
40 Rescripta ad lites, nulla sunt ex obreptiõe, secus aũt ex subreptiõe.
41 In rescriptio si quid ueritatis taceatur, illud solum caput uitiatur in quo subreptio facta est.
42 Testis quod in parte tantùm falsus, omnino falsus habeatur, eiusq; testimonium in omnibus cæteris partibus, etiam separatis, nihil ualeat, quomodo sit accipiendum.
43 Minor omittens facere inuentarium, restituitur in integrum.
44 Pupillus si in omittendo deliquerit, mero iure non punitur.
45 Minor xxi. annis, non tenetur de delicto in omittendo.
46 Prodigo parcitur in delictis in omittendo.
47 Delictum commissionis quãdo quis admittit, monitio nõ requiritur.
48 Pater si peccet in administrandis bonis filiorum, in omittendo, non eò tollitur illi administratio.
49 Statutum promittens impunitatem alicuius offensa, an æquè in omittendo, atque in committendo sit accipiendus.
50 Moræ purgatio difficilius admittitur, ubi stipulatio cõmissa est propter malè factum, quàm propter non factum.
51 Agẽtes ei cõsentientes pars pœnæ esse puniendos, quo sit accipiẽdum.
52 Error expressus uitiat, non tacitus.
53 Peccata mali exempli, grauius punienda.
54 Peccata facto commissa, grauiora, quàm quæ solo animo.

55 Virtutis summa laus in actione consistit.
56 Virtutis est, honesta potius agere, quàm non agere turpia.
57 A malo abstinere non sufficit, nisi fiat quòd bonum est.
58 In delictis num grauius quid censeatur in faciendo, quàm in non faciendo, et mine. 59.
62 Et quod in iudice delinquente in committendo. nu. 60.
63 Expressio inepta an minus uitiet, quàm omissio.
61 Iudici an possit auferre iurisditio propter delictum.
64 Nemo mortalium omnibus horis sapit, nedum Plato.
65 Silentij peccatum an grauius, quàm locutionis.
70 Delicti negligẽs aut nõ prohibẽs perpetrare, an et quãdo puniatur,
71 Verum supprimens non æquè punitur ac falsum committens.
72 Veritatem occultare, non idem quod proferre mendacium August.
74 Bartol. et Iasonis lapsus.

1 QVADRAGESIMOQVARTO, Mitius sunt puniẽdi qui non omittendo tantum delinquunt, quã qui in committẽdo, illi. n. leuius delinquunt, ut uoluit gl. illa omnibus notã. in l. si mora. ff. sol. matri. cũ qua plerique oẽs cõueniunt, ut paulò inferius demõstrabimus. Sed primũ videri potest grauius esse, aut certè non leuius, quod in omittendo est, quàm quod in committẽdo, idq; multis rationibus. In primis. n. iudex, qui per imperitiam aliquem contra ius condemnat, & sic in faciendo delinquit, sola punitur, quãtum uidetur æquũ religioni iudicantis. l. ult. ff. de uar. & extr. cogni. & l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de actio. & oblig. & §. 1. in prin. Insti. de oblig. quæ ex quasi delict. nascũ. At iudex qui omisit cõdẽnare in id quod debuit, & sic in omittẽdo deliquit, punitur, insolidũ ad interesse. l. properadũ. §. sint aũt alterutra. & §. sicimus C. de iudi. ubi ex hoc no. Ang. & Pau. Cast. quòd grauius

2 delinquit iudex in omittendo, quã in cõmittẽdo. † Quin etiam iudex interdum ex omissione, & negligentia punitur criminaliter. l. mancipia. cum gl. & ibi Bald. & Ang. eod. C. de ser. fugi. & §. 1. in authen. ut dif. iudi. per quem hoc ipsũ not. Bar. in d. l. ul. ĩ fi. ff. de extraord. cogni. usq; adeo quidẽ, ut ex hoc morte plectatur. l. addictos. C. de epi. audi. & l. vl. C. ad leg. Iuli. de vi publ. & ibi no. Ang. & l. 1. C. de

priua. carce. ex quo not. Ang. ibi, iuncto rex. in. l. 1. C. ad legẽ iul. maiest. quòd magis punitur negligens, quàm faciens. quod & idem not. Alex. in addit. Bart. in. d l. ult. de extraord. cog. ubi & ipse rationem adducit, qua ostendit plus peccare iudicem qui negligit, quàm qui imprudenter malè iudicat. Et faciunt quæ suprà diximus post

3 prin. huius glo. † Secundo in hanc partẽ facit, quod dicit Bar. in. l. demonstratio falsa, in prin. in. 7. q. ff. de condit. & demõ. quòd minùs uitiat ineptavel erronea expressio, quàm omissio, per tex. in. l. 1. in prin. C. de rei uxo. actio.

4 † Tertiò id quoq; Platonis legibus cõprobatur, qui omnium philosophorum grauissimus fuit, & rerum omniũ nedum peccatorum iustus æstimator. Is enim in eodem genere delicti nõ æquè quidẽ, vt Moyses, sed grauiꝰ omissionẽ quàm cõmissionẽ puniuit. Nã si quis furtum commiserit, duplum tantùm reddi iussit, libro de Legibus 9. Alibi uerò liberum qui sciens furtũ non indicauerit, infamem esse Seruum morte supplicium luere uoluit. Grauius ergo puniuit eum qui furtum non indicauerit, quã

5 qui illud ipsum perpetrarit. † Quartò quod uoluit Alex. Ales à quo tanquam doctrinæ quodam seminario multi uiri theologiæ peritissimi prodiere, in secunda parte suæ Summæ, q. 138. silentium grauius. quam peccatum locutionis, idq; multis rationibus, & argumentis, ut alia quo-

6 que, comprobat. † Quintò, quòd saltem sint æqualia crimina in cõmittendo, & omittendo, facit tex. no. in l. neca re. ff. de agnosc. libe. vbi necare uidetur, nõ tantũ qui patũ perfocat, sed & is qui alimoniam denegat. & est similis tex. in ca. pasce. 86. di. cuius hæc uerba sunt, Quisquis pascẽdo homines seruare poteris, si non paueris, fame occidisti & c. decimæ ante fi. 16. q. 1. & c. inter cæteras. 22. q. 4. ubi matricidium, & fratricidiũ uocatur, matri, & fratri indigẽtibus nihil alimoniæ impẽdere, sicuti, & hoc no.

7 gl. ibi. † Quibus, & simile ẽ quod scribit diuus August. lib. 15. cõtra Faustũ, Illud, inquit, præceptũ, quod est, nõ occides, ex eiusdem erroris peruersitate nõ seruas. Itaq; si incurras in eũ famelicum, qui mori possit, nisi porrigẽdo

cibum subuenias,iam tu homicida teneberis. Et gl. quam ordinariam Theologi uocant, enarrans illud Exodi 20. Non occides,ita,inquit,manu &mente uel subtrahendo subsidiũ uitę,ei cui dare debes. Et alibi Deutere.5.in expositione eiusdẽ præcepti, Nõ occides,re,inquit,uel uoluntate,qui.n.odit fratrem,homicida est,uel subtrahendo quod põt præstare. Nec longè abest illud Lactãtii diuinarum institut.lib.6.cui de uero cultu titulus est,c.12. Qui succurrere perituro põt,si non succurrerit,occidit.

8 †Epigrammatarius Martialis,ut de Ethnicis quoque loquamur, Pontiam quandam,quæ duos filios ueneno necauerat,de qua Iuuenalis Saty.6.

Tunc duos una sæuissima uipera cœna
Tunc duos.&c.

asserit non esse Galla deteriorem, quæ patiebatur filios fame necare.huius autem carmen est huiusmodi libr.2. Epigram.34.in Gallam ipsam,

Cum placeat Phileros tota tibi dote redemptus.
Tres pateris natos Galla perire fame.
Præstatur cano tanta indulgentia cunno,
Quem nec casta potest iam decuisse Venus.
Perpetuam Dii te faciant Philerotis amicam,
O mater,qua nec Pontia deterior.

9 †Sextò non dissimile est,quod authoritate diuinorũ scriptorum dicitur,non minus crimnis perpetrare,qui indigentibus denegat,quã qui habenti subtrahit,ut est text. in summa 42.dist.ubi ex sniã D.Hieronymi aliena rapere cõuincitur,qui ultra necessaria sibi retinere probatur. &.c.sicut hi,ante fi.47.dist.ubi D.Ambrosius, Neque.habet,minus est crimẽ habenti tollere,quàm cũ possis & abundans sis,indigẽtibus denegare.cuius sniæ authoritate cõcludit Alex. Ales in.3.par. Summæ.q.36 mẽbro 5.arti.1. Non minus eos furtũ cõmittere, & rapinã, qui pauperibus non subueniũt,quàm qui aliena furantur, & rapiũt. Et facit in eandẽ rem tex.in.c.nolo.12.q.1.&.c.aurẽ.12.q.2.& quod habetur in.c.sæpe,& ibi gl.de rest.spo cõ.

10 †Ex quo fit,ut dixerit glo.in.d.c.sicut hi,in uerbo,ẽsurien tium

rientium,q̃ pauperes possunt ecclesiæ eum denuntiare, qui non dat,vt eũ cogat dare,ar.c.ad apostolicã.de simo. quã glo.facit sing.Rom.in repe.l.si uerò.§.de uiro,ĩ 25. fal.ff.sol.mat.in.3.art.& Fran. Are.cõsi.48.reuocatur in dubiũ.& sequitur Spec.in tit.de instru.edi.§.nũc aliqua, col.17.uer.sed an pauperes. Panor.& Fely.in.c. humanũ genus.1.dist. Idem Panor.& Io.ana.in.c.si quis per necessitatẽ,de furt.idem Panor.in.c.ar si clerici.5.de adulteriis,ver.de iudic. Io.Ana.in.d.c.ad apostolicã, de simo. Ant.& Imo.in.c.1.de empt.& uend. Ia.zochus in.c.iter opera,de sponsa.Firmi.in tracta.de episcopo,in 4.parte, lib.4.col.1.ver.& episcopus,Fely.in.c.1.de off.ord.& in c.si quis testium,ante fi.de testi. Et idẽ fermè uoluerunt duæ aliæ glo.quas soli ex supradictis Firmi.& Fely.citauerunt,in.c.domino,in uerbo,necesse,50.di.& in.c.exigunt.1.q.7.cum dicunt elemosynã posse peti officio iu-

11 dicis.† Septimò inuadere uidetur res alienas, qui quod debet nõ soluit,ut est tex.in.c.decimæ,16.q.1.ubi in hęc uerba scribitur, Decimæ ex debito requirũtur,&qui eas dare noluerunt,res alienas inuadunt.& est fermè similis tex.in.d.c.sæpe,de rest.spol.ubi expresse dicitur, q̃ non multum interest,an iniustè detineas,an inuadas alienũ,&

12 ibi cõcor.† Octauò quod uoluit glo.not.l.si ab hostibus. §.1.ff.sol.matri.esse paria, si maritus uxorẽ interemerit, quod in faciendo est,& si illã ægrotantem contempserit, atq; dereliquerit,aut,ut dicunt Bal.Raph.Pau.de ca.& Ias.ibi,si uxori alimenta,atq; alia necessaria non suppeditauerit unde illa moriatur, quod & idẽ uoluit ipse Bal. in.l.quod si uxorẽ.C.de neg.gest. Et pro dicto illius glo. est bonus tex.in.l.si seruũ,in prin.ff.de uerb.obl.ubi paria sunt,uel quod quis promissum à se seruũ interficiat, uel quod eum morbo laborantẽ derelinquat. Et per illã glo.dicit Bal.in.l.si captiui,post prin.C.de epis. & cleri. quod eum quis necare uidetur,quẽ à carcere in quo moritur,non subducit.uide Catellianum,in uerbo, maritus

13 punitur.† Nonò,qui patitur,quod prohibere põt,id ipsum facere uidetur,ut not.glo.in.l.adigere.ff.de iur.pat.

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per illum tex. ubi adigere libertam iureiurãdo ne nubat, intelligitur etiam is qui eam iurare patitur. & l. quid ergo. §. certè. versi. certè. ff. de his qui not. infa. ubi qui filiũ vel filiam constituere patitur, ipse quodãmodo fecisse videtur. & ibi glo. idẽ not. quòd præcedens, & allegat multas concor. ultra quas adde tex. nota. in l. pe. C. de canolarg. tit. lib. 10. vbi pari pœna punitur officialis, qui non prohibet illicitas exactiones, & sic in omittendo delinquit, atq; is qui eas facit, & ibi Bal. eũ tex. ad hoc no. expresse, & ẽt tex. in c. sicut dignum. §. illi etiã, de homicid. Qui potuit, inquit, liberare à morte hominẽ & non liberauit, illũ occidit, ut nõ immeritò Marian. ĩ repe. c. ad eui dentiã, in. 95. q. 7. q. prin. eod. tit. censuerit illũ irregularẽ esse, qui non prohibuerit hominẽ occidere, cũ posset, & alia multa in id allegat. Et huc quoq; spectat tex. ĩ canone 86. distinctione, & melius in cau. nõ miserẽda. 23. q. 3. ubi hæc uerba ex Diuo Ambrosio adscribuntur. Qui nõ repellit à socio iniuriã, si potest, tã est in uitio, quã ille qui facit, &. c. præterea. 23. q. 8. vbi hæc quoque scribitur sententia, Qui crimina quæ poterit emendare, non cor-
14 rigit, ipse committit. † Senecæ quoque tragœdiographi in Hercule furente sententia est.

Qui non uetat peccare, cum possit, iubet.

Eiusdem, aut alterius, ut pleriq; credunt, mimus est,

Qui succurrere perituro potest. cum nõ succurrit, occidit. Ex legibus Lacedæmoniorum qui se præsente delinquentem non obiurgasset, pari castigationi erat obnoxius, cui etiam delinquens ipse, ut testis est Plutarch. in Apophtheg. Laconicis. Ex legibus quoque Platonis ad fin. lib 9. æquè punitur qui aliorũ iniurias, cum prohibere possit, non prohibet, atq; is qui facit. Agapetus in libello admonitorio, quẽ ad Iustinianũ imperatorẽ scripsit,

Ισον τῷ πλημμελεῖν, τὸ μὴ κωλύειν τοὺς πλημμελοῦντας λογίζου. id est,

Iuxtà peccare & peccantes non cohibere, æstima-
15 † Decimò tã falsus est, & de falso punitur testis, qui verũ supprimit, omittitq; dicere, quàm qui falsũ asserit. l. præscriptio-

scriptione, & ibi Iacob. au. & bart. in fin. & Iason. C. si cõtra ius uel vtil. public. & l. presbyteri, & ibi etiam bart. & bald. C. de episc. & cler. & expressius in c. 1. & ibi Innoc. & Panor. & alij. de crimin. fal. & in can. quisquis 11. q. 3. & §. 1. & ibi Angel. in authent. de testibus. & bart. in l. ea quæ. ff. de cont. empt. & in l. data. col. 6. versi falsus testis. C. qui accusare non possunt. & l. 3. paulò ante si. C. de calumn. ubi & ad hoc allegat l. nec exemplum. C. de falsis. & alia iura, & idem bald. in l. argentarius. §. cum autem. & ibi, etiã Angel. ff. de eden. & ipse bald. in l. idem & si. §. si tibi post princip. ff. de condict. ob turp. caus. ubi id tamen dicit procedere in teste producto & iurato, non in contumace, qui uidelicet nõ uult uenire, aut iurare. & ipse bald. in cap. 1. titul. si de inuest. int. domi. & uasalis ori. & in ca. ab excommunicato, circa medium. de reseri. ubi ad id dicit notã. dict. legem presbyteri. & in cap. fraternitatis in fin. de testibus, & in sua Margarit. in uerbo, testis, Petr. Anc. consi. 224. ille dominus executor, col. 1. Alex. consi. 2. aliàs, 11. viso processu in causa inquisitionis, col. 3. verficulo, alia ratione non probat. lib. 7. & Guido Papæ consilio 211. iuxta materiam processus. columna prima. & Felyn. in capite 2. columna prima. de testibus cogen. vbi limitat tribus modis, & nouissimè Hippo. Marsil.
16 in rub. ff. ad leg. Corn. de falsi, co. 3. uer. ulterius circa hãc, & in l. 1. §. sed & si quis eo. titu. † Quod etiam procedit in notario, ut dicit bartolus in d. l. presbyteri. & Bal. in l. iubemus, ad fin. C. de testa. & Petr. Anch. consil. 224. ille dominus executor. columna prima. Atque etiam in alio, qui cùm dictaret instrumentum notario, dolosè omisit quædam necessaria, ut uoluit Bartolus in l. si quis obrepserit, verficulo, quæro, cùm pars dictaret. ff. ad leg. Cornel. de falsis. Et huic certè capiti concinit, quod scribit Cicero in oratione pro Roscio Comedo post princi. Nam quemadmodum turpe est scribere, quod non debeatur, sic improbum est non referre, quod debeas. Aequè enim tabulè condemnantur, eius qui uerum nõ retulit, & eius, qui falsum perscripsit.

Diuus

Diuus Augustinus lib. 1. de uerbis Domini, Reus est, & qui mendaciũ loquitur, & qui ueritatẽ tacet; ille, quia
17 nocere cupit, iste, quia prodesse non uult. † Vndecimò, tã tum peccat qui non facit quod debet, quantum qui facit quod non debet, argumen. can. 1. 16. q. 6. & cap. abbates 18. quæst. 2. & can. si custos. 27. quæst. 1. & ibi hoc no. Archi. & Hug. & etiã Lucas de Pen. in l. omnes iudices. col. 5. versiculo. & nota quod interdum. C. de Decur. lib. 10.
18 † Duodecimò, quod no. uoluit Inno. ille Cano. facilè pũ ceps in c. tua nos. col. 1. de hom. quòd medicus ita peccat omittendo medicinas propitias, sicut dãdo non propitias.
19 † Decimotertiò, quod scriptum reliquit Diuus Hieronymus, Non ideo, ait, putes aliqua contemnenda esse mandata, quia leuiora sunt, Tã n. maxima illa, quàm minima imperata sunt. & contẽptus cuiusq; præcepti, præcipientis iniuria est, in quouis præcepto, in quouis gradu æquale peccatum est, uel prohibita admittere, uel iussa non facere. Fely. in capite cum dilecta. columna decimaseptima, in 10. ampliatione, extrà de rescript. in nouis.
20 † Decimoquartò confirmo authoritate legis Mosaicæ. Nã cum Leuitici 4. institutum sit sacrificium pro peccato, quod in faciendo consistit, nulla peccati quod in omittendo est, mentione facta, Nicol. Ly. in ea re Christianos Bibliorum interpretes, uel reclamantibus Iudæis, secus huiusmodi sacrificium, & ad peccatum in omittendo trahit tanquam utriusque sit idem iudicium, eadem culpa, & grauitas, idem piaculum, subdens in sacra scriptura omissionem semper intelligi in commissione. Quã ego sententiam uerissimam esse arbitror, nisi enim illa sacrificij institutio pro commisso, ad commissum trahatur, uidebitur lex Mosaica manca esse, nec sufficienter data, cũ alibi
21 nullum sit aliud institutum pro omisso sacrificium. † Decimoquintò, & id quoq; comprobatur ex eo, quod scribitur eiusdem Leuitici cap. 5. Si peccauerit anima, & audierit uocem iurantis, testisq; fuerit, quòd ipse uidit aut cõscius est, nisi indicauerit, portabit iniquitatẽ suã. Quẽ locũ enarrans Adamantius Origenes, Sciendum est, ait, quòd

quòd si quis ea quæ uidet in delicto proximi sui, uel non indicat, secundum regulam superius datam, uel in testimonium uocatus non quæ uera sunt dixerit, peccatum quod commisit ille quem celat, ipse suscipiet, & pœna cõ
22 missi reuoluetur ad conscium. † Vltimò ne authoritate alicuius è nostris legum interpretibus illa pars carer, hãc. aperte tenuit Bart. (bone Deus quis author) in l. 1. ff. de iur. patro. notãs ex eo text. quòd minus peccato est in faciendo, quàm in non faciendo. Et in eam inclinare uidetur Iason in duobus locis, uidelicet in d. l. si mora. ff. sol. matri. & ī d. l. sancimus. col. pe. uer. 6. not. C. de iudic. per
23 aliquas quidem ex prædictis rationibus. † Verũtamẽ Iaſ. (de Bar. aũt quid sententiã posteà dicemus) in hoc errasse (pace tanti uiri dixerim) uidetur, qui à tã uulgata, ab omnibusq; probata sententia desciuerit, nixus leuibus admodum, infirmisq; atq; exilibus argumentis, & rationibus. Nam apud omnes inconfessò est delictum quod in committẽdo cõsistit, grauius esse, ideoq; seuerius plecti oportere cæteris paribus, quàm quod in omittendo est. Nam primũ, ut à diuinis scriptoribus incipiã, ita uoluit Diuus Thomas 2. 2. q. 79. arti. 4. ubi post multa in utranq; partẽ adducta tãdẽ cõcludẽdo dicit, quòd peccatũ tãtũ è graue quãtũ à uirtute distat, cõtrarietas aũt est maxima distantia, ut dicit Philosophus 10. Metaphysicæ, unde contrariũ magis distat à suo cõtrario, quã simplex eius negatio, sicut nigrũ plus distat ab albo, quã simpliciter nõ albũ. Oẽ nigrũ est non albũ, sed non conuertitur. Manifestum est autẽ quòd cõmissio, siue trãsgressio cõtrariatur actui uirtutis, omissio uerò importat negationẽ illius, putà peccatũ omissiónis est, si quis debitã reuerẽtiã parẽtibus nõ exhibeat, peccatũ autẽ transgressionis, si cõtumeliã uel iniuriã eis inferat quod est grauius, unde manifestũ est quòd simpliciter & absolute loquendo, trãsgressio est grauius peccatũ, quàm omissio licèt aliqua omissio possit eẽ grauior aliqua trãsgressiõe. hæc Thomas. Ex quibus colligere possumus apertã solutionẽ ad multa pro cõtraria parte allegata. Et ante eũ licet non alleger, ut alia semper idẽ

scribit

scribit Alex. Ales eiꝰ præceptor in 2. parte Sūmæ quæstio. 130. mēbro 6. ubi & hoc copiosè differit, multaq; obiecta scitissimè dissoluit, & rursum quæstio. sequēti, mēbro 2. & diuus Bona. li. 2. sent. dist. 4. arti. 1. q. 1. vbi ēt plus dicit, Licet cōmittere in præceptū, sit semper peccatum non committere præceptum semper peccatum est, sed solū cùm actus ipse omittitur, nō aūt circūstātiæ actus, &c. Et idē alibi in eodē 2. lib. videlicet dist. 42. super tex. dicit quòd non omnis omissio bonæ circunstātiæ dicitur delictū, sed tātùm omissio boni actus debiti. quod & idē dicit ipse Thomas quo loco nuper citauimus articu. 3.

24† Et ut ad nostros tādē ueniamus, iā diximus glos. esse in ea sentētia, vt delictū cōmissionis, sit grauis delicto omissionis, in d. l. si. mora. ff. sol. ma. quā literis aureis scribēdā dicit Bal. ibi, & sequūtur Imo. Paul. cast. Alex. Frā. Are. & oēs præter Ias. ibi, & Bal. in l. legis uirtus. ff. de legib. & in l. imp. in 1. lec. col. pen. ff. de stat. ho. & in l. 1. in prin. ff. de eo per quē fac. erit, vbi dicit per eā, quia licet una culpa cōpēsetur cū alia, ut dicit glo. ibi, tñ leuissima culpa in ēa ciēdo nō cōpēsat cū alia leuissima in omittēdo, quia prima est grauior. & in l. oēs iudices col. 4. in uerb. 50. C. de dec. l. 10. & in c. ex literis. col. 3. uer. pone duo sunt stat. & & in sua margarita, in uerbo, ubi illā gl. dicit sing. & Pec. anc. i repe. c. peccatū. ī 5. op. de reg. iu. lib. 6. & col. 158. ex narratis in facto. col. 6. uersic. de suis autem, & cons. 411. & prima facie videtur. col. 1. & Rom. cons. 330, circa primum. columna ultima barba. in lege secūda §. vlti. columna quinta, & iterum in l. si ex stipulatu. col. sexta. ff. de uer. obl. & cōs. 3. clementissimi Dei patris. col. 2. lib. 2. & in rep. c. Raynaldus. col. 52. ego adduco rationem de testa. & Phil. Cor. con. 51. in hac consultatione, col. 3. in fi. lib. 1. & con. 178 circa primā consultationē. col. 2. eo. lib. 1. ubi dicit illā gl. cōmuniter reputari sing. & con. 38. quāuis in præsenti, col. pe. uer. item potest dici. lib. 2. & con. 40. in hac consultatione. col. 2. uersi. & insuper. eod. lib. 2. Philip. Deci. in. l. posthumo. columna quinta, uersic. præterea magis. C. de bono. possess. contra tabulas. & consi.

trigesimoseptimo in causa rigorosæ accusationis, columna quinta, uersic. secunda ratio est. & consilio centesimo nonagesimosecundo in casu proposito, col. 2. ubi per hoc pulchrè cōcordat duas opiniones super liberatione tutoris a testatore facta de non reddendo rationem, nec inuē tarium conficiendo, ut uidelicet per hoc liberetur tutor a dolo in omittēdo, nō in cōmittēdo. & Ias. ipse. sibi repugnas in l. 2. col. 4 uer. sed ego strictius. C. de iure emphyteu. & in l. ult. col. 33 uersi. & pro hac sententia. eod. tit. & in authen. qui rem, columna 2. C. de sacr. eccles. & in l. nemo col. 2. ff. de uerb. oblig. & iterum in l. inter stipulantem. §. stichum. ff. eod. & iterum in l. si seruum Stichum. §. sequitur, columna secunda, uersicnlo quinto not. eo. quoque titu. & in l. qui Romæ. §. cohæredes columna 5. uersicu. confirmatur quia mora. eod. tit. & in l. si quis ini
25 quum. §. si filius meus. ff. si quis cau.† Sed est & alia gl. quæ hoc quoq; uoluit, uidelicet in l. 2. ff. de SC. Syllan. quam etiam ponderat bal. in rub. extra, de treug. & pac. circa princ. ubi eam quoque facit sing. & paul. Cast. in l. 1. C. de repud. bono. poss. Alia item cæteris expressior in l. lege Cornelia. in princip. ff. quam ad hoc annotauit Lucas Pen. in d. l. omnes iudices in col. 4. in uerbo 50. C. de Decur. lib. 10. & Corne. d. con. 178. circa primā lib. 1. l. 2. & ibi Bal. col. 2. & Pau. Castr. col. ulti. C. de liber. & eor. liber. Alia quoque in l. si seruum. in gl. 2. ff. de uerbo. obl.
Et pro illis glo. facit optimè text. in l. qui uas. §. 1. ff. de
26 fur. & in d. l. 1. ff. de iur. patro.† Et hoc certè ultra prædictos uoluit pen. de bel, Petr. in §. ultimo. Instit. de his qui sunt sui uel alie. iur. cùm dicit grauius esse facere, quam non facere, per text. in l. 4 ff. de impen. in reb. dot. & in l. ita uulneratus. ff. ad leg. Aqui l. & uoluit item Cy. in authen. qui rem. in 5. q. C. de sacr. eccle. & Ioan. Fab. in §. non autem omnes, circa princ. Insti. de perpe. & tempor. actio. per tex. in l. si sterilis. §. cùm per uenditorem, & ibi not. de act. emp. & in l. ei apud in prin. ff. de pos. ex hocq; dicit Fab. vbi supra, quòd cū delicta, quāto sunt grauiora, plusq; cōcernūt delictum defuncti, tanto, sunt minus

transmi-

transmissibilia in hæredes, ideo actio, quæ datur in officiales & magistratus, ob delictũ uel quasi, quod consistit in omittendo, nõ transit in hæredes. l. Iulianus. ff. de iudi. Si aũt in committendo delinquerint, transit. l. 4. §. ulti. ff. de dã. infec. In hac quoq; opin. est Bar. in. l. cum par delictum. ff. de reg. iur. & in. l. licet. §. ult. aliàs. §. si filius, eius initii 2. ff. de pecul. ubi dicit per illũ tex. & Bal. in. l. nulla, in 3. not. C. de his qui. ut indig. & Saly. in. l. vlt. col. pe. C. de iure emph. Raph. Co. consi. 164. prælatus certæ eccle
27 sæ. col. 3. ver. cum igitur conditio. Ioã. ana. in. c. qualiter & quando. §. uit. col. 6. de accu. † Ex hoc dicebat Dyn. in d. l. 2. per glũ quã supra allegauimus. ff. de sc. Sylla. leges prohibentes transigere uel pacisci super criminibus publicis. l. transigere. C. de transac. intelligendas in criminibus, quæ in cõmittendo consistunt, secus si in omittendo, quod & idem uoluit ipse Dyn. in. l. 1. §. usqueadeo. ff. de iur. & Cy. in. d. l. ara figere. & Barb. in repe. c. Raynaldus, col. 52. ver. ego adduco rõnẽ, & iterum col. 253. ver. pro dicto tamen de tenta. ubi ad hoc facit sing. glo. in. d. l. 2. ff. ad Sylla. De quo tamen uide Bar. in. d. l. 2. uide Bal. in. l. assistentiã. §. si paciscar. ff. de pac. & omnino uide in cõsue
28 tudine bituri. fol. 41. col. 2. in med. usq; ad fi. † His quoq; conuenit, quòd cum dolosus teneatur ad dãna & interesse ut est tex. in. l. ult. C. de magistratib. cõue. quæ quidam probaro dolo, solo partiũ iuramento probantur, ut patet. per. l. semper. §. hoc interdictum. & ibi glo. & doct. ff. quod ui aut clam. &. l. si quando. & ibi etiam docto. C. unde ui. c. ult. & ibi etiam glo. & doct. de eo quod metus cau. & glo. in. c. dilecti. de foro compet. & doct. in. l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod inter. prose. & Bal. & Alexã. in l. qui accusare. C. de eden. Istud tamen procedit, quando dolus consistit in faciendo, secus si in omittendo, sitne in non faciendo, nam tunc ad probanda damna & interesse non sufficeret iuramentũ partis, sed deberent plenè probari, tex. in. l. argentarius. §. cum aũt. ff. de edẽ. & ibi Cy. Bal. Ang. Saly. Alex. & recentiores ad hoc notãt. & facit sing. Bal. in. l. vlt. col. pe. in ver. quinto quæro. C. de eden.

eden. & Alex. d. l. qui accusare. in fi. & Iason in l. si prius, in 1. q principali, ff. de oper. no. nuntia. & ita etiã uoluerunt Cy. in 3. q. Alber. Iason, & alii in d. l. si quãdo, C. unde ui. Bart. Angel. Imo. & Alex. in d. l. si prius, bart. in l. si per alium, §. in eum, ff. ne quis in ius uoc. ui exi. & Ro. in repe. l. admonẽdi, ff. de iureiur. & ibi Fran. Cur. in repet. char. 22. col. 3. uersi. limitat tamen. ubi post Ange. in d. §. cùm aũt limitat, reddit̃q; huius rei rõnem, quoniam crimen in committendo maius est, & grauius quàm in omittendo, & ipse Roma. singu. 403. incip. Soci. in tract. fallen. reg. 190. cuius est initium, interesse per solum iuramẽtũ.
29 † Quanquam in contrariũ (ne illud omittamus) uidetur esse tex. in l. in actionibus, §. planè. secundum ueram lectu. Azo. & ibi etiã Bar. Ang. Saly. Alex. & Iason, ff. de in lit. iuran. & uidetur etiam uoluisse gloss. si solerter inspiciatur, in l. nummis, eo. titu. & apertè barto. in l. 1. §. si ci-
sta. ff. depos. & Alex. consi. 214. quando dolus, post prin
cipium, & iterum, colum. secunda, uersi. præterea potest
30 esse, lib. 7. ubi allegat, l. si cui, §. 1. ff. loca. † Conuenit illi communiori sententiæ, & illud', quod dolus commissus in faciendo, facit quem teneri de casu, licèt non sit ordinatus ad casum, quia uidelicet casus propter ipsum dolũ non cuenit, ut est text. in l. 1. §. si rem, ff. depos. ubi hoc no. Pau. Cast. dolus autem in non faciendo non facit teneri de casu, nisi quãdo est ordinatus ad ipsum casum, l. &in totum. ff. de impen. Pau. Cast. in l. si uehenda. §. 1. ff.
31 ad leg. Rhod. de iac. † Accedit, & huc, quòd licet leuissima culpa, quæ in faciendo consistit, ueniat in actionem legis Aquiliæ, l. i lege Aquilia, huius initij 2. ad leg. Aqui. Secus tamen, si in omittendo, tex. est not. l. si cuius. aliàs incipit, si usus fructus, §. denique, ff. de usufruct. quem ad ad hoc multum no. Barto. Bald. Angel. ibi, dicitque ipse Bart. per illum limitari totum titulum, ff. & C. ad legem Aqui. & idem Bar. ibi in l. qui bona, §. cùm inter. ff. de dam. infect. & Bal. in l. data, col. secunda, uersiculo ex hoc sequitur, C. qui accu. poss. ubi reddit huius rei rationem, quoniã est maior culpa facere, quàm omittere, per not.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in d.l.si mora.& idem Bal.cons.144. præsupposito cõmu
nis Papiæ stat.col.1.lib.1.ubi ad hoc dicit not. ill. text.
quod cons.repetitur errore impressorum in lib.3. cons.
403.& rursum in lib.5.con.436 & idem Bald.cons.441.
quidam magister.in princip.eod.lib.1.ubi dicit illũ text.
semper ad hoc allegari.& con.134.nisi probetur culpa,
lib.4. Ioan.An.in cap.dilectus,col.ult.de homici. & Ias.
in l.si stipulatus essem abs te,col.2.ad fi ff.de uerb. obli.
& in d.l.2.de SC.Sylla.ubi ad hoc facit sing glos.in d.§.
denique.& Soci.con.54.uisa breui narratione,col.pen-
32 lib.4.† His adstipulatur,quod a Bar. scriptum est in re-
pe.l. quod Nerua in 7 quæst.lib.1.uer. item quæro utrũ
culpa.ff.depo.quod culpa leuissima in faciendo committi
sit,æquiparatur & leui, & latæ culpæ in negligendo.ubi
allegat corrupte,ut opinor.glos.in l.si constante.§.si mu
ritus ff.sol.matri.cum uellet allegare glos.in d.l.si mora.
33 eod. titu. † Cui consonat quod scribit Bald. ipse in d.l.
data,ubi supra citauimus,quod leuis culpa in faciẽdo pu-
nitur etiam criminaliter.l.si fortuito ff.de incen.rui.na-
uf. Non autem ea quæ est in omittendo l.qui ædes ff.eo.
tit.sequitur Ange.Aret.in tract. maleficiorum, in uerbo
34 incendiario colum 2. † Et hanc sententiam confirmat,
quod pro leui culpa in faciendo commissa libertus in ser
uitutem reuocatur l 2. C.de liber.& eor. lib. Non etiam
pro leui culpa in non faciendo.l.solo C.de libe.cau.quã
35 ita intelligunt glos.Bal.Saly.& alii in d l.2.† Huc autem
uergit,quod notarius delinquens in omittẽdo, si ẽ cum
ita lædens,uel Rep.ut quia dolose omisit scribere solu-
tiones tributorum,punitur manus amputatione, ut est
tex.in §.coges.in auth.de mand.prin.col.3.ibi gl. in uer
bo, amputationem.quæ notat (ut illud obiter attingam)
quòd ubicunq; debet alicui membrum amputari, de ma-
nu intelligitur,& ad hoc illam facit sing.Io.Plat.in l.1.
C.de immuni.nemi.conce.lib.10. Quòd si deliquerit in
cõmittendo,puta scripturam illicitã faciendo, lædendoq;
ob id remp,debet comburi.tex.est in d.l.1. ubi ita illum
intelligit,distinguitq; ab eo.§.cogens,ipse Io.Plat.

36 Ad

36 †Ad hoc respicit,quòd sententia lata contra absentẽ do-
lo aduersarij, uidelicet ex falsis allegationibus, est nulla
ipso iure.l.si prætor.§.Marcellus.ff.de iudic. Quòd si ad
uersarius falsum nõ allegauit,sed ueritatẽ suppressit, pu-
tã,quia omisit allegare aliquã exceptionem absenti com
petentem,ualebit quidem sententia mero iure, ut uoluit
Innocen.in cap.præterea.de dila.& Ioan. And.in cap. si
duobus.de appella.& Mathesila.nor.18.incip.nota,quòd
sententia,ubi & huius rei rationem reddit, quoniam mi-
nus est delictum facere ius uerum aduersarii, quàm fal-
37 sum exprimere. cap.1.4. quæst. 4. † Consimile est quod
Bald.dicit post glos.in l.1.C.de aduoc.diuers.iudi.quòd
secundum aliquos, si aduocatus alicuius præuaricatur,
aliquid omtrendo sciendo scientier, ex iftaq; omissione
perdit causam,ualet sententia mero iure, estq; opus in in-
tegrum restitutione l minor autẽ.§.1.ff.de minor. si autẽ
præuaricatur committendo,puta reuelando patri aduer-
sæ secreta causæ,& illum instruendo,aut aliud huiusmo-
di,sententia est nulla ipso iure,per d.l.1.quoniam. ut di-
cit Bal.maior est cõmissionis præuaricatio, quàm omis-
38 sionis,ut in simili no.in d.l.si mora.† Sed & cõsimilẽ uim
habet, quod rescriptum subreptitium dat iurisditionem
mero iure.valet.n.processus,nisi opponatur ab initio. Se
cus si sit obreptitiũ,ut uoluit Inno.in c.cũ olim.de re iu-
di.& sequitur Io.Fab.in l.præscriptiõe,circa mediũ.C.si
39 cõtra ius uel util.publ.per tex.in d.c.cũ olim,de rescrip.
†Ex eodẽq; fõre manat,quod scribit idẽ Inno. ac pleriq;
ex antiquioribus,quòd etsi uitietur rescriptum ad bene-
ficiũ,quo quis se dicit nullũ habere beneficiũ, cùm modi
cũ,aut minus sufficiẽs habeat,c.si proponẽte.de rescript.
Nõ tamẽ uitiatur si tacuerit se habere modicũ, quod ha-
bebat,ueluti nõ sit tantũ uitium tacere uerum, quàm mẽ
tiri. Sed tamen hæc opimo longe lateq; explosa est per
gl.& doc.in d.c si proponente,& in c.proposuisti,eo.tit.
Quorum sententia decreto perpetuo cõprobata est,in c.
si motu proprio. de præben. lib 6. idq; multis rationibus
adductis per Bald.& alios in d.c.si proponente.

40 † Et postq uam de rescripto loquimur, illud quoque subiungendum est, antequam ad alia pergamus, quòd rescripta ad lites nulla sunt ex obreptione, non autē ex subreptione, quæ sunt per exceptionē annullāda, ut no. in cæterū, & c. plerūq;, & c. si aūt, de rescrip. cum si. Cuius rei rōnem reddens Panor. in c. quia circa, de consang. & affi. quoniā detestabilius est falsum exprimere, quàm uerū tacere. vbi tamen limitat non procedere in rescriptis ad beneficia aliisq; gratiosis de quo latiùs per eum, & alios in c. audientiam, eius initii 2. de rescrip. & Soci. con-

41 si. 169. circa primum, in prin. lib. 2. † Item si in rescripto aliquid uetitatis taceatur, illud solū caput uitiatur, i quo subreptio facta est, non aūt alia capita ab illo distincta, & separata, ut est tex. in c. si eo tēpore, de rescrip. li. 6. quē ad hoc ualde sing. dicit Barb. consi. 33. bene etenim cuncta geruntur, col. 2. lib. 3. & no. ēt in c. fraternitatis, de hęreti. Quod si falsum aliquid fuerit suggestū, non solū articulus (ut cū nostris loquar) in quo id ipsum fuerit factū corruit, sed & alii ēt separati tex. est in ca. sedes apostolica, de rescri. ubi not. Pan. multū distare i rescriptis, utrā uerū taceatur, an uero exprimatur falsum, illic. n. totū rescriptū corruit, hic solus articulus, quia non est ita odiosus tacens verum, sicut exprimēs falsum, & facit ēt sing. tex. in d. c. si eo tempore, & allegat præterea in arg. c. detestanda in princ. de concess. præben. lib. 6. & idē uolunt

42 Barb. d. con. 33. col. 3. ad fin. libri. † Nec hinc lōge abest, quod in simili dicimus, q̄ licet testis in parte solū falsus, omnino falsus reputetur, eiusq; testimoniū non solum in ea parte repellatur, sed & i cæteris quoq; ēt separatis, utro fuit gl. in c. in nostra, in prin. de testib. & gl. in c. si ad scripturas, 9. di. & c. quid ergo, 23. q. 5. Inno. in d. c. fraternitatis, de hæret. Bar. Bal. & alii in l. si ex falsis. C. de trāsac. Bal. in l. certi condictio, §. quoniā, col. pe. versi. decimus. ff. si cert. pet. & i l. 2. C. de fideic. libert. & i l. si uteris. C. de fid. instru. & in l. ulti. in quarto contrario, C. de edict. diui Adri. tol. & i l. 1. §. si q̄s simpliciter, ubi & c. Ang. Imo. Ro. Bar. co. 11. alii recētiores, ff. de uerb. obli. & ipse Bal.

Bal. in c. 1. co. 2. uer. idē in positione uel, de constit. & i c. cū adeo, col. 1. de rescrip. & Pan. in c. 3. in fi. de fid. instru. & Cardi. in cle. 1. in fi. de testib. Hoc tū uerū est, si falsū cōmiserit in cōmittendo, uidelicet falsum aliquid exprimendo, secus si i omittēdo, puta, quia uerū aliquid interrogatus suppressit, quia tunc ualet eius dictū in eo quod deposuit, nec uitiatur propter illā ueritatis negationē, ut sing. ditit Iac. But. in l. Lucius, ff. de his qui no. infa. quod dictū refert, cōmēdat, & sequitur Ange. cō. 194. uisis processibus causæ, in fine. 2. col. Hippol. Marsi. sing. 76. inci. cōis conclusio. ubi hoc dictum dicit sing. & in repe. l. vtl. C. de probat. & facit. quod dicit bal. in §. notandū tit. de notis feud. & in c. 1. §. si enim dño, tit. quid sit inuestit.

43 † Ad hæc facit quod dicit Angel. in tract. de inuētario, quòd minor omittens facere inuētariū, restituitur in integrū, cùm illud delictū cōsistat in omittendo, & de hoc dicit esse glo. quā facit sing. in l. auxiliū, in uersi. cessabit, ff. de minori. & sequitur barb. in repe. c. Raynaldus, col. 152. uersi. ita & pariter dicemus, de testa. & Ant. Corsi. in suis sing. in uerbo, pœna, licet pœna, &c. Et per illā gl. dicit Barb. d. cō. 3. co. 2. li. 2. & i l. sed si ex stipulatu, co. 7. ff. de verb. obl. q̄ restituitur minor aduersus delictū, quod cōsistit in omittēdo, nō aūt si cōsistit in cōmittēdo, & ad hoc facit sing. illā glo. Sed est alia expressior i l. si ex causa, §. nunc uidendū. ff. eo. tit. ad hoc referens opinionē aliquorum ita distinguentiū, per tex. in l. ult. C. si aduer. delic. quorū sniam quāuis ipsa glo. uideatur reprobare, sequitur tamen Pau. Ca. in d. l. 2. col. 3. uersi. hinc est quod C. de liber. & eo. lib. & con. 48. ultra ea, quæ superiùs allegata sunt, lib. 2. & Alex. in l. 1. col. 1. in fi. ff. de verb. obl. & consi. 103. uidetur prima consideratione dicendū, col. 6. uersi. non obstat, lib. 1. & Ang. Are. in trac. malefi. in uerbo, sciēter & dolosè, col. 4. uersi. quid in prodigo, & Ma-

44 thesil. in not. 165. cuius est prin. not. quod minor. † Quin etiam pupillus si in omittēdo deliquerit, non solū nō est opus restitutione in integrum, sed mero iure non punitur, tex. est not. in l. 1. §. impubes, ff. de SC. Sylla. ubi Dy.

Bar.& alii per hoc limitationes iura, quæ uoluit impube rē doli capacē teneri ex delicto, ut ſ. intelligatur de delicto, quod faciēdo conſiſtit, ſecus ſi in non faciēdo, quod & idē uoluit Cy.in l.1. & ibi ēt Saly.in 15.not.C. de ſalmo.Bal.Ang.Ro.& alii in l.is cui bonis, ff.de verb. obl.& Io.And.in c.1.co.pen. de delic.puer.& Hippol.Marſ.in
45 l.infans,col.2.uerſi.item ſcias quod,ff.de ſicar. †Imò ubi rò minor 18.annis,nedum impubes,non tenetur de delicto in omittendo,per tex.in authē.ſi captiui.cum ſua gl. C.de epiſ.& cler.& Iaco.Aret.& Iaco.Butr.Saly.& feré oēs in l.ſi quis in tantā.C.vnde ui.& Anton.qui ad Bar. remitti,in c.1.col.2.uer.nūquid aūt ex delicto, de dol.& contum.Phili.Corne conſil.247. quoniā multa ueniunt,
46 col.5.uerſ.inſuper.lib.1. †Item de prodigo dicimus,qui tametſi ex delicto,quod in committendo eſt, punitur et corporaliter,puta ſi hominem interemerit,aut alia id genus perpetrarit,ut decidit Bal.in l.furioſum.ad ſi.C.qui teſta.face.poſſ.& Ange.in l.Fulcinius,§.adeò,ad ſi.ff.ex quib.cauſ.in poſ.eat. Si tamē delinquat in omittēdo, uel negligendo,putà, quia non uindicauit nærem defuncti, uel mater prodiga non petiit tutorem filiis,non propterea priuabitur eorū ſucceſſione, quia in delictis in omittendo illis parcitur,tex.eſt not.in d.l.Fulcinius.§.adeò. uerſi.idemq; in prodigo. ubi ſi prodigus non compareat, ei parcitur,& ita not.Ange ibi & Bald.ipſe,Ange. Imo. Iaſ.& oēs fermè in d.l.is cui bonis,& Maria.Soc.in repe. cap.ad audientia, in 24.qō.quintæ q.prin.de homi.& Ange.Are.in d.uerbo,ſcienter,& dolosè,col.4.uerſ.quid in
47 prodigo. †Adde præterea,quod dicit Inno.in c.extirpanda.uerſi.item hæc habent locum,de præben.quòd quando quis committit delictum cōmiſſionis, non requiritur momitio,ſed bene requiritur in delicto omiſſionis, & ſequitur Bald.in cap.1.§.publici latrones,ti.de pac.tenen.
48 †Nec ſilētio prætereundum eſt,quod ſcribit Bal.in l.eū oportet,§.nō autē.col.1 quòd ſi pater, qui eſt legitimus adminiſtrator bonorū filiorū,male eā adminiſtrationem gerat in committendo, ei aufertur adminiſtratio,ſi in negligendo,ſecus,ſed compellitur adminiſtrare,& ſumptus facere.l.1.C.de bon.mater. Nec eſt,inquit,nouū, quòd aliter punitur culpa commiſſionis,quàm omiſſionis,alleget nota in d.l.ſi mora, & in d.l.ſi citius,§. de præteritis. de quo tamen uide Bar.Ang.& alios in.d.§.autem, Imo. in l.imperator,ff.ad Trebell.& Franci.Are.conſi.72.præ
49 ſupponitur in facto,i.4.quæſito. †Nec alio reſpicit,quod not.conſuluit Ange.conſi.72. pro parte negatiua, factū uerò illius conſi.incipit, ſtatuto antiquo. Quòd ſtatutū promittens impunitatem alicuius offenſæ, quæ fit in cō mittendo,ita debet interpretari ex ui attractiua, ut idem uideatur diſpoſuiſſe in offenſa, quæ in omittendo conſiſtit,cùm illa ſit grauior,hæc leuior.quemadmodum, inquit,in ſimili dicitur,quòd ſtatutum permittens occidere bannitū, uidetur ētiā permittere illū offendere, quod minus eſt,per tex.in l.nec in ea.ff.de adulter.ubi qui occidere pōt adulterū,multò magis poterit eū iure contu-
50 melia afficere. †Succurrit, & illud quod in hanc ſententiam prodit Bart.poſt And.piſt.in l.ſi inſulam, colum.5. in ſexta quæſtio.ff.de uerb.oblig. quòd difficiliùs admittitur moræ purgatio quādo ſtipulatio eſt commiſſa propter malè factum,quàm propter non factum, per multa, quæ illic allegat diſtinguendo,& ſequitur Franc.Are.cō ſi.157.quod incipit,viſis diligenter narratis, colum.ulti.
51 †Eiuſdem notæ eſt quod not.tradit Ioan.Plat.in l.placet, in 3.not.C. de excuſatione mu.libro 10. quòd illud quod dicimus agentes, & conſentientes pari pœna eſſe puniendos,c.quanto.de ſenten.excom.cum ſi intelligendum eſt de his,qui cooperando conſentiunt,ſecus ſi negligendo,uel omittendo conſentirent, ſunt enim hi minus puniendi,per tex.in d.l.placet,& hoc ante Ioā. Plat. uoluit glo.1.in d.c.quāto,quā ſing not.monet Panor.ibi.
52 †Supradicta confirmat,quòd error expreſſus uitiat, non itē tacitus l.& ex diuerſo.§.ſin in iudicio, & ibi gl.Imo. & receptores,ff.ſol.mat.& Alex.in l.cū quid, ff.ſi cert.pe tat.& ibi Iaſ. in utraque lect.uidelicet in 1.lec.co.2.ver. tertiò limito, ubi dicit ita debere intelligi text.in l.actu

legitimi. & in l. expressa, de reg. iur. & in 2. lect. col. 4. uer
sicu. tertia conclusio, ubi dicit quòd per hoc redditur du-
bia d. decisio in d. l. demonstratio. ff. de condi. & demon-
dum dicit quòd inepta expressio minus uitiat, quàm taci
ta. Et facit quod dicit Bald. in l. eleganter, §. si quis post.
col. quinta. versi. ex lectura antiqua, ff. de condict. indeb.
quod non est par uirtus taciti, & expressi quò ad hoc ut
actus sit nullus, l. si quis legatum, ff. ad leg. Cor. de fall.

53 †Postremò adde omnibus supradictis hmõi rõnes, Pri-
mùm. n. delicta eo grauiora reputantur atrociusque pu-
niuntur, quo sunt maioris atque pernicioſioris exempli.
l. 3. §. sed & ex senatusconsulto, ff. de leg. Cor. de sicar.
& l. qui abortionis, ff. de pœn. & expressius in c. præcipue
11. q. 3. per quẽ tex. dicit glo. in ca. nemo. 32. quæstione
4. quòd manifeste siue palam delinquentes ob id grauius
peccare dicitur, quoniam pluribus præbet exemplũ pec
candi secũdùm quam sententiam Cicero li. tertio de le-
gibus. Sicque, inquit, plus exẽplo quàm peccato nocẽt.
quem imitatus Ammianus Marcellinus, lib. 22. Plusque,
ait, exemplis, quàm peccandi licentia læderent multos.
Atqui delicta, quæ sunt in committendo, sunt longe ma
ioris, euidentioris q; exempli, quẽ inomittendo consistũ,
cum & illa oculis hominũ, & animis subiaceant, ista ani-
mis tantùm, non etiam oculis. Nam quæ non fiunt, uide
ri non possunt. sed tantùm cõsiderari, ut scribit Inno. no
ster in cap. extirpãdę. § quia vero, & ibi post eum Hosti.
Io. And. & alii de præben. non facta latent, c. cum in cun
ctis, §. 1. tex. de electione. facta aũt patẽt, c. quãto, de trãs
la. Nihil est quod tã animos cõmoueat, atq; irritet quàm
quæ sunt oculis subiecta fidelibus, ut vtar uerbis Horatij
ĩ arte poetica, quẽ citat Accursius in §. ult. instit. de grad.
cog. & facit quod not. uoluit Bal. in l. data, col. . uersi. su
per situ. & etiam in col. 10. uer. octauo modo. & uer. face

54 re probatur, C. qui accusare non possi. † Deinde certum
est, ea delicta esse grauiora, quæ manu factoque sunt cõ-
missa, quàm quæ animo, cùm ista de iure ciuili nulli pœ-
næ sunt obnoxia, l. cogitationis. ff. de pœn. quæ repetun-

tur in decretis canonicis, c. cogitationis de pœ. di. 1. cum
si. Quod ius nostrum in eą re uidetur fuisse secutũ. l. mo
saicą, quæ tantum manum puniebat, nõ animũ, ut à scri-
ptoribus annoratũ est, & à Paulo Burgensi, & à Matthia
relatum super Genesin c. 3. & Nicol. Ly. Exo. c. 20. & gl-
ordina. ad Philip. 3. & ex Israelitis scriptũ reliquit Iose-
phus legum Mosaicarũ peritissimus, lib. 12. Antiquitatũ.
At delictũ in cõmittẽdo manu fit. & facto, alterũ in omit
tendo, animo prope semper consistit, unde fit ut necessa-
55 rio sit illud hoc grauius. † Præterea uirtus quæ est in non
faciendo (si tamen uirtus appellari meruit) non tam in si-
gnis est, quàm quæ in faciendo. Præcepta. n. quæ in faciẽ
do sũt, multo plus habẽt meriti ut cũ Theologis loquar)
si obseruaris, quàm quæ in non faciendo. imo illa semper
meritũ habẽt, ista plerunq; non habẽt. Nã eũ mereri qui
Deum toto corde, & animo coli, qui parẽtes ueneratur,
qui proximum, ut seipsum diligit, nemo est qui dubiter,
nullus autẽ ut opinor dixerit non occidendo, non furan
do, & alia id genus non faciendo. quẽquam meritum re-
portaturum, aut cœlestia regna asseçuturũ, nisi ẽt benefe
cerit, ut est tex. Diui Hieronymi in c. duo sunt, in si. 12. q.
1. ideoq; Petrus Lombardus lib. 2. Sentẽtiarum, di. 24. De
clinare, inquit, à malo. semper uitat pœnam, sed non sem
per meretur. sed tamẽ hoc intelligemus, ubi causa subest,
quæ id nos facere mouet. Vbi autem non interuenit cau
sa ad nos ad malum impellens, nõ meremur si à malo de-
55 clinamus † Nec ignorarunt Ethnici scriptores. Aristote
les enim lib. 4. Ethicorum c. 1. Est ipsius, ait, uirtutis ho-
nesta potius agere. quàm nõ agere turpia, & Seneca pru
dentissimus uirtutis morumque æstimator, lib. 2. De be-
neficiis, ca. 23. Arcesilaũ, inquit, nihil feciſſe laude dignũ,
quòd furtum non recepit, uidelicet à filiofam. oblatum,
pecuniam non accepit. Et alibi li. 7. Declamationũ, c. 21.
Non est beneficium, a se elere abstinere, quam sententiã
citat è nostris Bal. ĩ c. 1. §. dominus. ti. de for. fidel. Apud
Philostratum in Apollonio, Iarchas, Brachmanarũ prin-
ceps, libro 3. eadem prope sententiam edidit. Nam cum

Apollo-

Apollonius ipse paulo ante iustitiæ, atque humanitatis opera esse censuisset, non perdere hominũ uitam, & mercatorum facultates non dispergere, subridens Iarchas, Videris, ait, existimare iustitiæ quandam speciem esse, iniuriam non referre, quòd & omnes Græcos existimare uideo, ut enim ex Aegyptio quodam qui huc accessit, audiui, ueniunt ad Romani magistratus, nudam erectamq; securim super uos ferentes, etsi nõdum nouerint, bonumne an malis uobis imperent. Vos aũt, nisi causarum iudicia peruerterint, iustos illos esse prædicatis, peridè ac seruorum caupones ibidem facere accepi, qui ex Caria seruos captiuos adducentes. cum eorum mores uobis enarrant, inter primas laudes enumerare solent, non eos fugaces. Magistratus igitur, quibus subestis, tali genere laudis subornatos esse, quo etiã serui laudantur, admirãtes iudiciò uestro dimittitis, &c. Sed & libro eiusdem scripto ris. 5. Thomacion adolescens iniustè, ait, egisse nihil, nulla est laus. Quã sententiã cum Apollonius excepisset, ex

57 Iarchæ iudicio comprobauit. † Idq; est, quod iura canonica conclamant, Non sufficit abstinere à malo, nisi fiat, quod bonum est, cap. de forma 22. q. 5. & clemen. ultima, de pœn. & gloss. in l. iustitia, §. secundo, ff. de iusti. & iur. & in §. iuris præcepta, Institu. eo. titu. Diuus Hieronymus libro primo contra Iouinianum, capite septimo, in fine, enarrans illud Psalmi 33. & iterum 36. rursumq; 1. Pet. c. Declina, inquit, a malo, & fac bonum, illud ait, declinemus, hoc sequamur, in altero initium, in altero perfectio est. Et facit tex. in l. in illa stipulatione, ff. de uerborum obliga. quam Barto. Ange. Imo. Rapha. Co. & fere omnes summãt, ut nostri, loquuntur, ex illa quam diximus sententia. Non sufficit abstinere à malo &c. Et eam quidem sententiam huiusmodi carmine complexus est Prosper Aquitanicus,

Dignus laude quidem uitam sine crimine ducens,
Et quæcunque sibi sint nocitura, cauens.
Sed non hoc pietas contenta est limite claudi.
Nec iustis, uetitis abstinuisse, satis est. Maior

Maior cura boni est, fratrum releuare labores,
Et ferre optatum tristibus auxilium.
Pascere ieiunos, nudos uestire, ligatos
Soluere, discordes conciliare tibi.
& cætera, quæ sequuntur.

58 † Itaque cũ sit plus laudis præmii, uirtutis, consequens est, ut in generibus delictorum, sit quoq; lõge plus grauitatis, culpæq;, atq; pœnæ in faciẽdo, quàm in non faciendo. Nam ut testis Arist. lib. 7. Eth. maiori bono maius malum opponitur. Et ut idem inquit, & uulgo iam dicitur, quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito pro quo bene facit text. quem ita sumunt Bar. in l. ult. ff. de lega. 3. & l. 6 ex toto. in prin. & ibi Imo. Raph. Co. Paul. Castr. Alex. ff. de leg. 1. & l. si cõtra tabulas, ff. de uulga. & pupill. substit. & ibi expressim nor. Bar. & alii, & l. ult. C. de sent. pass. & §. si quis ageus. iter. plus autẽ. Institu. de actio. & ibi hoc nota. Ioann. Plat. & Iaf. & c. 2. de constitu. ubi & hoc no. Card. Flo. Imo. Bar. & Philip. Dec. uoluit Bar. in l. inter stipulantem. §. sacrã, col. 4. ff. de uerb. obliga. ubi late examinat. & Bald. nominatim citans Arist. in l. 1. col. 2. C. quan. lice. ab empti. discc. & consilio. 251. sententia quam tulimus, col. ult. lib. quinto. & Pet. Anch. consi. 34. in hac causa quia Ludouicus. col. ult & Fran. Aret. rub. ff. de acqui poss. col. 2. uer. contingit etiam. Estq; non absimile quod dicimus contrariorum eandem disciplinam esse, & naturam, & ut dicit Arist. Problematon lib. 30. c. 11. scientiam, & ut dicit Bald. in l. ab emptione. per illum tex. ff. de pact. potentiã de quibus bonus est tex. in l. 1. ff. de his qui sui uel alie. iur. sunt, cũ infinitis prope aliis iuribus, quæ abũde, ut cætera omnia collegit Nicol. Euer. in suo eleganti tractatu De locis legalibus. in loco a contrariis, siue oppositis.

65 † Et sic ex supradictis superfluenter ut uereor, cõstat delictũ cõmissionis multo grauius esse, quàm omissionis. ad quam cõprobandam sententiã non tam multa conieci̇ssem, nisi Iaf. uir alioquin maxime authoritatis, contriã ut iam diximus, sententiam tenuisset, totisq; uiribus

tueri

tueri conatus fuisse, nã quod ad Bar. spectat, quem supra diximus eandẽ cõtrariã sentẽtiã tenuisse, in l. 1. ff. de iur. pa. dũ no. ex eo tex. minus esse peccatũ in faciẽdo, quã in nõ faciẽdo, nemo sanæ mẽtis nõ intelligit hoc plus satis esse manifestũ, scribẽdũq; maius, ubi minus scribitur, aut certe illa dictio negatiua, quæ in secundo loco apponitur in primo loco est ponenda. Nã ille tex. aperte probat eõ trariũ eius, qđ Barb. in mẽdosis codicibus ex eo no ut ui
60 dere licet uel cæcutiẽtibus. † Sed reliquũ est ut ad rões, & argumẽta, quæ ad 1. partẽ adduximus, tandẽ respõdea mus. Igitur quod 1. loco dictũ est de iudice, q cũ in cõmittẽdo delinquit, iudicis arbitrio punitur, cũ in omittẽdo, quãti partis læsæ interest, certe tãtũ abest, ut probet delictũ omissionis, esse cõmissione grauius, ut magis cõtrariũ esse uerius ostẽdat. Pœna. n. cõmissionis. i. detrimẽtũ partis læsæ, cũ lã sit a iure statuta, & determinata, ordinaria est. Omissionis uerò pœna, cũ iud. arb. relinquatur, extra ord. est, quæ multo seuerior cõsetur, atq; grauior, quã ordinaria, ut no. per gl. nal. & alios in l. 1. C. ut intra cer. tẽp. cri. quæst. ter. & Pet. Anc. cõ 268. de iure diui. col. ul. idq; meritò, pœna. n. ord. augeri nõ põt, ut late diximus supra in præfatione. Vnde iudex qui in omittẽdo deliquit, tãtũ ponitur solũ, quãti est detrimẽtũ partis, pœna aũt extra ord. usq; ad mortẽ, quod lõge grauius est, quã partis detrimẽtũ, põt extẽdi ut uoluit gl. reputat sing in §. in summa. Inst. de iniu. (& dicã latius in fi. huius gl.) Propterea dicit Bal. post Iac. Bel. in c. 1. §. iudices post prin. tit. de pac. iur. firm. quòd si iudex per dolũ male iudicaueric, puniatur ad interesse partis, & ultra, si iudici uidebitur. Subiungitq; quòd si Iac. illud, ultra, ĩtellexit criminaliter, bene dixit, quia in eã rẽ tex. est ibi, & in l. ul. C. de pœn. iudi. si aũt ciuiliter intellexit, ita exponẽdũ est ut teneatur actio ne iniuriarũ, ar. l. si uero. §. qui pro rei. ff. qui satisd. cog. & facit l. seuerior. C. de exc. tut. Hæc ferme Bal. ex quibus facile colligitur, iudicẽ seuerius esse puniẽdũ, cũ deliquit in cõmittẽdo, quã cũ ĩ omittẽdo, hic. n. tãtũ punitur, quã tũ partis interest solũ, ille uero non ĩ id solũ, sed & ultra, ut

61 ut dictum est. † Quam sententiã cõfirmãt Cy. & Bal. in. 1. lec. in l. si. dñs. §. duorũ. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iur. dũ quærũt, an iudici possit auferri iurisdictio propter delictũ, aut absum. Aut, inquit, deliquit iudex in omittẽdo, & nũquã propter id debet priuari, sed postea suo rẽpore puniri. §. super hoc, in auth. de quæstore, & §. 1. in authẽ. ut diffe. iud. Aut in cõmittẽdo, & tũc priuatur, aut nõ priuatur secundũ distinctionẽ, quã faciunt, & quã adscribere supersedi, cõtẽtus dixisse quod ad rẽ nostrã facit. ideo
62 si quis ultra scire uelit, illic legat. † Non omitto tamen quod bar. in l. 2. §. si tamẽ hominẽ. ff. de uer. ob. ad hoc aliter respõdet. uidelicet, ut id quod diximus delictũ in cõmittẽdo esse grauius, &c. nõ habeat locũ in iudice, qui æque delinquit negligẽdo facere iustitiã, sicut perperã iudicando, per glo. quã dicit sing. in c. ea quæ. de offic. ordi. quæ dicit quòd in superiore negligẽtia est peccatũ mortale. in qua etiã sententiã adducit quosdã uersus Italico sermone cõscriptos. quos bal. in c. ul. de elec. tradidit fuisse literis aureis scriptos sub ostio regis Roberti. Hi sunt.

Negligentia par de damno ogie farò doman farò chagia altrui for di guadagno.

Multa alia in eam rem adducit, quæ (ut dicam quod sentio) non mihi satisfaciunt.

63 † Ad secundũ, in quo dictũ est testimonio Bar minus ui tare ineptã, & erroneã expressionẽ, quã omissionẽ, dici põt illud nõ esse uerũ, ut satis cõstat ex his, quæ supra dicta sunt, præcipue n. 52. incip. supradicta cõfirmat. Aut si illũ parentẽ legũ ab ea erroris iniuria uindicare uelimus, dicendũ est hoc illius dictũ intelligendũ esse (ut alias sæpe) secũdũ legẽ quã ad hoc all. ex ipsius illius sen. ĩ l. nõ solum. §. si liberationis. ff. de libe. lega. quã oẽs passim, sequũtur. Alle. aũt ipse Bar. pro illo dicto l. 1. C. de rei vxo. actio. quæ loquitur in eo casu, in quo nõ requiritur aliquid nominatim exprimi, quia tacite præsumitur. imo fingitur interuenisse quod tamẽ si re ipsa interueniat, uitio se tamẽ, & inutiliter, certe minus uitiat, quã si expressum nõ fuisset, quia ut ibi dicit glo. si, quòd est nullũ, aliquid

tamen

tamen facimus, multò magis quod inutile est, facimus uti le. Ad quod & alia iura allegat. Sed aliàs semper satius est omnino tacere, quàm uitiosè & inepte siue imperfectè di cere, ut dicit gl. i cle. cõstitutionẽ i ver. de nouo de elec. Per quam dicit Phili. Dec. cõsi. 37 in cã rigorosæ accusationis col. 3. uersi. nec obstat prædictæ conclusioni, quòd plus nocet mala & inepta locutio, quàm taciturnitas. ex hoc q; not. cõsuluit, quod si statuto caueatur ualere dicta testium non expressa rõne uel causa scientiæ, tamẽ si ine pta causa sciẽtiæ exprimatur, certe uitiatur dictũ testis. dicitq; in eã quoq; rẽ facere regulã iuris, Expressa nocẽt. & ibi late not. & text in ca. super abbatia, de offi. de leg. & quod uoluit Bar. in l. edita. col. 3. ver. breuiter quandoq; C. de eden. & in l. 1. in prin. ff. eod. quòd licet uitietur libellus generalis sine causa, parte non opponẽte, l. vlt. C. de anna. excep. uitiatur tamẽ, si inepta cã exprimatur. Et quod dicit Inno. in c. in præsentia. de renunt. quòd licet ualeat, sentẽtia sine expressione causa. c. sicut, de re iudi. si tamen causa inepta & non legitima exprimatur, uitiatur sententia. quod & idẽ dicit ipse Inno. in c. vlt. de procur.

74 ubi illũ sequitur Pan. col. 3. ver. nunc descẽdo. † Ad tertiũ de legibus Platonis, fateor equidẽ Platonẽ summũ fuisse philosophũ, & summæ prudẽtiæ & authoritatis uirũ, ut etiã atteſtatur. Iurisconsultus in l. 2. ff. de nũdi. sed homi nẽ fuisse, qui errare potuit. Imò uero re ipsa i pleriſq; er rauit, si eius discipulo Aristoteli, si oibus ferme credimus nemo mortaliũ oĩbus horis sapit, ut eleganter atq; grauiter scribit Pli. lib. 7. Naturalis Historiæ c. 15. Et qui sapiẽ tes existimati sunt, multa scisse dicũtur, nõ oĩa, ut dicit Iu nius Colume. in fi. sui operis. Neq; ipsi Ciceroni Demo sthenes qui omniũ oratorũ fuisse perfectissimus dicitur, satis perfectus esse uidetur, quẽ dormitare interdum, atq; ẽt Homerũ ipsũ eloquẽtiæ parẽtẽ dicit Fab. Quintil. lib. 10. c. 1. & iterum lib. 12. c. quoque 1. Hinc illud Horatij.

-Quandoque bonus dormitat Homerus.

Citat gl. in §. quanuis 32. q. septima, & Specul. tit. de aduoc. §. iam nunc uidendum, uersi. ex præmissis. Et Crates Thebanus, de quo in c. Crates. 12. qõ. 2. dicebat possibile nõ esse inueniri qui lapsus non sit, ueluti in malo punico granum etiam aliquod putidũ est. Nemo ergo est (ut cõcludam) adeò absolutus, consummatus, perfectus, ut non alicubi erret suiq; aliquando dissimilis appareat. Et sane Plato hic lapsus est, eumq; non immeritò in ea re reprehendit Eusebius Cæsariensis multiugæ eruditionis uir. 13. Euangelicæ Præparationis c. item 13. quòd morte nõ indicentem furtum crudelissime puniri præcepit, cũ eos qui furta ipsa & homicidia commiserint uiuere patiatus.

65 Et ita quoq; reprehendi potest, ut ad quartũ pergamus, Alex. Ales, qui peccatum silentij opinatus est locutionis peccato esse grauius, ut uel lippientibus, & cæcis cernere licet, ex his quæ suprà dicta sunt atq; etiam ipsius Alex. testimonio, qui alibi semper sensit omissionem quã commissionem esse multo leuiorẽ, ut suprà ostendimus. Quã quam non negauerim posse eẽ casum, uel speciem, in qua plus peccet tacens, quàm loquens, habita ratione perso

66 narum, loci, & temporis, &c. † Ad quintum de necante, & alimoniam denegante, dicendum est, illud quod non probare paria omnino esse delicta, & æqualiter puniendа, necare & alimoniam denegare, sed illud solum utrum que esse homicidam, & qui interemit, & qui alimoniam denegat. At cõstat inter homicida aliud alio esse grauius, ut est tex. in l. 1. §. diuus. & §. ul. cũ similib. ff. ad leg. Corn. de sicar. Ergo si quis alimoniã denegat, ob id q; necare dicatur, non pretereà sequitur, eũ tã grauiter peccare, quã qui reuerà occidit sunt. n. & in eodẽ genere peccati gradus quidã, ut ẽt licet uidere in simili. Sunt. n. plures causæ, propter quas pater põt exhæredare filiũ, & dominus uasallũ feudo priuare, & qui donauit, donationem reuocare. quæ quidẽ causæ quantũ ad illũ finẽ pertinet, pares iudicãtur, sunt tamẽ aliæ aliis grauiores, ut manifestius ẽ quàm ut alia probatione indigeat. Sed & quod in nostro casu nõ sit tã graue delictũ denegare alimoniã, quàm necare, ex eo uidere licet, quòd illud irregularitatem nõ inducit, hoc semper inducit, ut scribit Card. in cle. 1. in 34. quæstio. de homi.

67 Ad

67 † Ad sextum & septimũ quoq; idem dicendum, Nã etsi aufer re uideatur qui indigentibus denegat, is tamen grauius peccat qui aufert, quàm qui non dat pauperi, ut est tex. expressus in c. etsi illi. 12. q. 2. ubi & hoc no. glo. & etiam gl. in c. sicut hi. 47. dist. fateor tamen quod forsitan plus posset peccare diues qui pauperi in extrema necessitate famis constituto eleemosynam negat, quàm pauper qui diuiti quicquã furto rapuerit. & ita certe hoc asserit Archi. post Hug. in d. c. sicut hi. 47. di. sed oĩbus paribus id non procederet, ut illi assirmant, & saris dictum est. Similiter plus peccat qui rẽ alterius furatus est, quàm qui eius rei restitutionem frustratur, ut est tex. in l. merito. ff. de ui & ui arma. & tenuit Pe. Anc. in repe. c peccatum in 5. oppo. de reg. iur. lib. 6. & post eum Ias. in l. nemo. col. 2.

68 ff. de uerb. oblig. † Ad septimum de marito interficiente uxorem uel eam ægrotantem contemnente, siue illi alimenta non administrante, satis responsum est ex his quæ dicta sunt in duobus præcedentibus uer. quæ non est necesse repetere. † Sicuti quoque satis ex his respõsum est

69 ad octauum, de eo qui patitur quod prohibere potest. Quanuis n. iuris interpretatone uideatur facere, non idtamẽ uere facit, nec tam grauiter peccat, ut patet ex tex. in c. sicut dignum de homici. ubi non tãta pœna debet puniri, qui homicidium cum prohibere potest, non prohibet, quàm qui illud ipsum commisit. Et ita dicit per illã tex. Io. Fab. in l. rapt. C. de epi. & cler. Et aliàs semper nõ æque delinquit cõsentiẽs eo cõsensu, quẽ negligẽtiæ uocamus, ac ipse faciẽs, ut notatur per gl. & doc. in c. 1. de of

70 fic. deleg. & diximus suprà nu. 51. incip. eiusdẽ notæ. † Imo uerò negligẽs siue nõ prohibẽs delictũ perpetrari regulariter nõ punitur nisi aliàs si cõscius & particeps sceleris, ut dicit Bar. nominatim loquẽs in homicidio, in l. 1. §. sed in eo. per illũ tex. ff. de sc. Silla. & Bal. in l. 1. col. 5. uer. &. quæritur C. unde ui. & Ro. cõsi. 117. ex præmissa statuto particula. post prin. Et ante illos Gul. de Cu. in l. vl. C. de his quib. ut indig. motus quoq; ex no. ĩ d. §. sed in eo. quo niã ibi speciale est in seruo, ut teneatur iuuare dominũ ergo

ego in cõtrarium est ius cõe. Itẽ & hac ratione, quòd ut alium iuuem possum pecuniã accipere. l. metum. §. sed licet, ff. quod met. cau. & l. si põt. 5, ulti. ff. de donat. quod utique facere non possem si alias iuuare tenerer, l. pe. & ult. ff. de condic. ob caus. Denique de hoc est glo. in lege, culpa caret, ff. de regu. iur. ubi & ad hoc latè per Philip. Dec. & per Dy. in regula, nõ est sine culpa, & per doc. in c. 1. de offi. deleg. & in cap. quantæ. de senten. excom. & recentiores in l. ut uim, ff. de iusti. & iur. Quanquam legibus Platonicis grauiter quidem punitur, qui cùm prohibere potest ne alter alterum pulset, aut interimat, non prohibet, cũ plurib. in locis, tũ maximè ad fi. lib. de legib.

71 † Ad nonum de supprimere uerũ, illud item dici potest quod in 5. & seq. dictũ est, ut uidelicet quãuis falsum cõmittere uideatur, & de falso puniatur, qui uerũ suppressit. ut qui falsum deposuit, non tamen inde sequitur, ut æqualiter peccet, & puniatur. Sicut enim in falso, ut in cæteris delictis gradus atrocitatis sunt, aliudque alio grauius est, & leuius. Nec omne falsum punitur, ut falsum, sed tantum illud falsum, quod lex Cornelia de falsis, uel aliã ponit sub titulo falsi criminis, l. quid si falsum, ff. ad l. Corn. de falsi. ut per illũ tex. uolunt Bal. in l. data, col. 6. uerũ. & not. quòd quandoque, C. qui accusa. non poss.

72 † Et in hac specie exploratum est plus esse mẽtiri, quàm uerũ tacere, ut nominatim scribit Inno. in c. si proponente. de rescrip. ar. c. postulasti. eo tit. & Ang. in l. qui interrogatus, in prin. ff. de peti. hære. & Franc. Are. in l. si quis extraneus, in prin. ff. de acqui. hære. Et hoc etiam apertè comprobatur ex his quæ diximus supra, nu. incip. consimile est cũ multis seq. Propterea diuus Augu. lib. Contra mẽdaciũ, Nõ est, air, hoc occultare ueritatẽ, quod proferre mẽdaciũ, & è Theologorũ sniã, tacere ueritatem non semper est peccatũ, quinimo interdũ licet nunquam tamẽ licet falsum dicere, ut per diuum Tho. 2. 2. q. 69. art. 2.

73 † Ad decimum, undecimũ, & duodecimũ de eo qui nõ facit quod debet, & de medico qui omittit dare medicinas, propinas, & de eo quoque qui iussa non facit, in promptu

 responsio

responsio est ex illis ipsius quæ dicta sunt d.uer.5.& seq.
74 & idem quoq; dici potest de 14. & 15.† Ad ultimũ uerò, quòd Bar.& Ias.adduximus illius sniæ assertores,non necesse est respondere,cùm constet Bar.si illud ita scripserit,& Iaso.in hac re lapsos esse quanquã Bar. non id mihi scripsisse uidetur,ut satis ostendi supra nu.incip. & sic ex supradictis. Sed uereor ne in re tã aperta longius euagati simus. Illud tantum dixerimus,futuros fortasse plurimos,quibus hoc primũ, & quadragesimũ caput nõ conuenire huic loco uidebitur, in quo de causis minuendæ pœnæ à iure,aut consuetudine statutæ disserimus,nõ ẽt de criminum peccatorumq; discrimine. Quibus illud itatim respondebo,posse & hoc caput multis casibus, quos sciẽs prudensq; prætereo,ne sim longior,instituto negotio cõgruere, si recte animaduerterimus. Sed quocunq; se res modo habeat,non hoc duxi silentio prætereundũ. Sed ad alia pergamus.

CAVSA QVADRAGESIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 *Iudex num dispensare possit cum eo,qui pœnam non capitalem à iure uel consuetudine statutam ueri similiter meritus est,nu.2.*

1 QVADRAGESIMOQVINTO, Cum propter pœnã non capitalem à iure, uel consuetudine statutam, & determinatam,delinquẽs ipse uerisimiliter moreretur, si ea pœna puniretur,iudex potest cum eo dispensare, & mitiorem pœnam imponere ne moriatur,per id quod eleganter uoluit Bald.in l.quicunque,col.4.uersũ.4.casu.C. de ser.fugi. quòd si statutum sanciat puniendum manus amputatiõe qui aliquid fecerit, & is qui tale huiusmodi commisit,sit ita iuuenis,senex, uel debilis, ut moreretur si ei manus amputaretur,potest iudex si uelit, illi mitiorem pœnam infligere,non tamen cogitur,nec propterea potest appellari,arg.l. qui posthumus.in fi.in ratione,ff. de Senatusco.Sylla.

2 Quod

2 †Quod dictum sequitur Alex.ibi,si addi ipsius, & ẽt i.l.1. C.si aduer.delic.in addi.ad ipsum Bal.& Ang.Are.in tra. maiesi.in uerbo, quas si nõ uoluerit infra decem dies,co. 3.uers.& aduertas quod in.& Gaspard. Valasc. in repe.l. imperium,col.49.uersi. & est notandum, quòd quando tortura,ff. de iurisd.om.iudi. ubi hoc dictum sing.dicit.

CAVSA QVADRAGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 *Scandalum facit,ut aut remittatur pœna,uel certè minuatur. Limit,numero 4.*
2 *Punitur interdum quis propter scandalum,aliàs non puniendus.*
3 *Propter scandalum multa fiunt contra ius commune.*

1 QVADRAGESIMOSEXTO, propter scandalum mitigatur,aut omo remittitur pœna delinquenti, putà cùm interuenit clamor,aut tumultus popularis tex.in l.qui cæden.ff.ad leg.Corn.de sica.& ita dicit per illũ tex.glo. in c.si ergo,in uerbo,clamoribus,8.q.1.& est ẽt tex.i.c. unusquisque,& ibi glo.22.q.3. & in hac sniam dicit gl.in c.si quis ordinatus,in glo.ulti.92. dist. q. aliàs excõicandus excõicari non debet,si scandalum timeatur,glo.not. in c.lator.in uerb.reddere.2.q.7. quòd propter scandalũ receditur à pœna.l.si quis in tantam.C.unde ui.Et Inno. in c.1.de cler.coniug. quòd propter scandalum toleratur clericus priuandus. Et Diuus Thomas secunda 2.q.8.artic.1.in fi.quòd princeps non punitur,ubi timet de scanda lo,allegat gl.super illud Matthæi 13. Sinite crescere urticas,ne forte eradicetis & triticũ ubi ex hoc dicit q princeps propter scandalum non punitur, nisi forte peccatũ illius maius esset,quam scandalum. Et faciũt ad hoc quæ dicam infra cap seq. uersi.intellige sexto. †Sed non hoc mirum uideri debet, quoniã propter scandalum interdũ punitur non aliàs puniẽdus,ut dicit Bal. in l.1.ff.de offi. eius cui manda. est iurisdic. per text.in l.qui cædit,ff. de iudicar. Sed certè non id uerum est, quia ut dicunt Dyn.

T 2 & Bar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Bart. in d. l. qui cædem. nunquam occiditur, qui nō de linquit, propter tumultum popularem, per text. in l. decurionum. C. de pœ. ubi gl. ex hoc infert Pilatū malè Christum cōdemnasse, bene autem pœna acceleratur, ut est text. in d. l. qui cædem. secundum eos, & ita etiam intel-
3 lexit Ro. sing. 573. licet iudex. † Sed alias propter scandalum multa fiunt contra ius commune. de quibus late per Ro. in repet. l. si uerò. §. de uiro. in 7. fal. ff. fol. matrim. & Barb. cōsi. 11. scripsit bellissime. col. 8. ver. & ad hoc accedat. lib. 1. & consi. 20. illud afferā in medium. col. 13 ver. & sic oriretur. eo. lib. 2. & latissimè per Fely. in c. 2. de rescri. & Phili. Deci consi. 151. diuino implorato præsidio,
4 maximi ponderis est col. 3. † Sed tamen illud animaduertē, quòd cōtra illud quod supra diximus propter scandalum pœnā remitti, uidetur esse tex. apertus in d. l. decurionū. in illis uerbis, obnoxum crimine absolui. cui difficillimum est respōdere, nisi dixeris illū tex. loqui de uocibus populi citrā scandalū. Sed certè illū tex. omnes intelligūt in scādalo, ad idq; allegant, ut propter scādalū populi nō fiat innocens puniendus. sed an rectè intelligāt, alij uiderint.

CAVSA QVADRAGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 Multitudo ubi deliquit, mitius de pœna statuendum. Et quomodo id accipiendum, nu. 7. 10. 13. & 14.
2 Multitudo quādo punitur, & non corporaliter si pecuniariā cōmutatur.
3 Multitudo facit, ut opem, auxilium, consilium ue præstantē, non eadem pœna puniantur ac principalis.
4 Romanorum decretum, quando peccabat multitudo, atq; etiam in disciplina militari.
5 Venia opus, ubi totus exercitus defecit.
6 Platonis consilium, ubi contigit plures ex ciuitate, priuato cōsilio quosq; communi authoritate, aut pacem inire, aut bellum auferre.
8 Multitudo ubi deliquit, quomodo in pœna procedendum.
9 Athenienses Mitylenenſium authores, tantum, qui à se defecerant, morte mulctant, cæteris parcunt.

11 Mul-

11 Multitudo delinquentium excusatur à pœna temporali, non autem à crimine.
12 Multitudo peccantium, errori non patrocinatur, Hieronyme.
15 Multitudo peccantium nihil facit ad minutionem pœnæ, in religiosis per omnia.

1 QVADRAGESIMOSEPTIMO, Cum multitudo deliquit, mitius quoq; agendum est. Nam cùm non huius aut illius periculum, sed multorum strages iacet, detrahendum est aliquid seueritati. ut scribitur in c. constitueretur. in fi. 50. di. ca. ordinationes. in fi. & c. ipsa pietas. ante fi. & c. non potest. & igi glo. & c. quisque. 23. q. 4. & bene facit c. denique. & ibi glo. 4 di. & cap. comessationes. 44. di. ult. ubi magis monendo, quàm minando, agendum cum multitudine peccantium, seueritas autem exercenda in peccata paucorum. & c. quotiens à populis. 1. q. 7. & c. sane de tempo. ordi. ubi citat eū uulgarem uersum,

Ob populum multum etimen pertransit multum.

Et tex. in c. ult. de trāsac. & c. latores. & ibi gl. de cle. exc. vel depo. mi. & ita etiam uoluit gl. iuris ciuilis in l. aut facta. §. ult. ff. de pœ. per tex. in l. pen. ff. de sicar. quæ tamen nihil facit. & Angel. in illa ipsa l. pe. & in l. is qui opem. ff.
2 de ser. fugi. cum infinitis similibus. † Propterea dicit Inno. in c. dilectus, huius initii 2. ad fi. de simo. & clarius in c. grauē. circa mediū. de sentē. excom. quòd pœna corporalis, cū multitudo punitur, in pecuniariā cōmutanda est. de quo late per Bar. in d. l. aut facta. §. ult. ff. de pœ. & per Lucam Pen. in l. siue. col. 3. ver. alii dicunt & multis seq. C. de exac. & exec. lib. 12. & Pan. in d. c. dilectus de simo.
3 † Ex hoc quoq; Imo. ī c. 1. col. 4. ver. his aūt de offi. deleg. per tex. in d. c. latores, limitat id quod dicitur, præstātem opem, uel auxilium æque puniendum, ac principalem, ut procedat, nisi esset magna multitudo opē præstantiū quē uidetur sequi, cū illum allegat, Aug. Ari. ī addi. Ang. Are. in tra. mal. in uerbo, dicto maleficio semper astitit. col. 2 & sequitur etiā pro no. Hippo. Marsi. in l. si in rixa. co. 8 uer. ulterius adde. ff. de sica. Ang. in l. is qui opē. ff. de fur.

4 His autem conuenit, quod scribit parens linguæ Latinæ Tullius in ea oratione, quæ à nostro Iurisc̃onsulto citatur in l. Cic. ff. de pœ. uidelicet pro Aulo Cluẽtio habita, Statuerunt, inquit, maiores nostri, ut si à multis esset flagitiũ rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduerteretur, ut metus uidelicet ad oẽs, pœna ad paucos perueniret. Id quod comprobat quod scribit Liuius 1. Deca. li. 2. Appius, inquit, Claudius Cõsul, Centuriones, Duplicariosq; qui reliquerãt ordines, uirgis cæsos, securi percussit. Cætera multitudo sorte decimus quisq; ad supplicũ lecti. De quo ẽt Dionysius Halicarnasseus li. 9. & Iulius Fortinus lib. 4 strategematon, c. 1. & eãdẽ quoq; decimationẽ fecit M. Crassus apud Appianum, lib. 1. bellorum ciuiliũ. & Plutarchũ in uita ipsius Crassi, ubi tradit hũc morẽ Romanorũ peruersum fuisse, qui minorem damno ignominiam continet, plurimumq; aspicientibus horrorẽ iniicit. Et Iulius Cæsar non semel apud eundem Appianũ li. 2 eiusdem operis, & Augustus apud illũ ipsum li lyrico, & Antonius apud eundẽ in Parthico, & Plutarchũ in uita ipsius Antonij, & Frontinũ quo loco suprà citauimus, ubi alios quoq; memorat qui idẽ fecerũt. L. Appianus apud Cornelium Tacitum lib. 3. At Scipio ex principibus factiõis, qui in obsidiõe urbis, cui Loces nomẽ erat parere illi recusarẽt, cũ eos ī mediũ sortitus esset, tres dũtaxat mali authores supplicio affecit, ut tradit Appianus
5 in Lybico. † Stoicorũ Romanorũ princeps Anneus Seneca li. 2. De ira, In singulos, inquit, seueritas iperatoris distinguitur, At necessaria uenia est, ubi totus desæuit exercitus. Plutarchus in Scipione Aphricano scribit, q; Scipiõe ipso ægrotãte, cũ esset orta ĩter milites magna seditio, rẽ ipsam Scipio ad cõsiliũ retulit, cuius maior pars in eos à quibus initiũ tumultꝰ ortũ erat, animaduertẽdũ, & reliquis ignoscẽdũ cẽsuit. Sic. n. fieri posse, ut pœna ad paucos, exẽplũ ad multos perueniret. Idẽ in Crasso author est, Crassum ipsum dũ bellũ aduersus Spartacũ gereret, ex his qui fugã ceperãt, quingẽtos fugæ authores in quinquaginta decurias fuisse partitũ, ĩde ex earũ qualibet unũ sorte delegisse,

legisse, quẽ in totius exercitus oculis ultimo affecit supplicio, peruersum sanẽ (vt ille subdit) Romanorũ puniendi morẽ reuocãs. Apud Aegesippũ li. 5. c. 5. Titus Imperator dicit animaduersionem in singulos usq; ad factũ promoueri debere, in multitudinẽ uerbo tenus, nam usq; ad pœnam istam, usq; ad correptionem. Quod & idẽ retulit Iosephus lib. 6. de bello Iudaico c. 4. inquiens, Nãq; unius hominis animaduersionẽ usq; ad factum promouẽdam putabat, multitudinis uerò usq; ad uenią. Idẽ Aegesippus eo. lib. 5. c. 25. Impediuit hoc, ait, uindictæ seueritatem, quia innumeri reperti sunt tãto furori obnoxij. ideoque Titus qui uallare circunfuso exercitu Syros & Arabes proposuerat, cõtẽplatione multitudinis reuocauit sẽ etiã. cuius etiã rei meminit Iosephus lib. quẽ suprà citauimus. c. 13. Sed & Vegetius de re militari idem tradit.
6 † Plato ille Philosophiæ & legũ peritissimus, à quo maxima pars legũ Græcanicarũ manauit, unde & Ro. ex maxima etiã parte detiuarunt. si Liuius lib. 3 & Pomponius nster in l. 2. ff. de orig. iur. nerũ scripserũt, Plato (inquã) l. l. de Legibus, Si plures, ait, ex ciuitate, pro cõsiliõ sine auctoritate cõmuni pacẽ iniuerint, aut bellum mouerint,
7 hiusce rei authores tãtum morte puniri iussit, nulla aliorũ mẽtione facta, tãquã impune id fint laturi. † Id ramẽ multifariã intelligẽdum est. Primũ uidelicet ut procedat, nisi forsitan multitudo uellet delictum, quasi ex authoritate defadere, quo casu non esset ipsi multitudini quoquomodo parcẽdũ, c. 1. ante fi. & ibi gl. in uerbo, recidẽda, de pœn. dist. 6. & etiã uoluit gl. ĩ d. c. quoties. Et ut alibi scribens, seuerius plectẽdus est, qui sua nititur crimina authoritate defẽdere c. plurimos. & c. quia aliquãti. 82. dist. & c. ræditor. 16. q. 1. & c. ĩter dilectos. de excess. prælat. ubi
8 dicitra uoluisse Inn. ĩ c. nisi cũ pridẽ. col. pe. in gl. distinguẽs de renũt. † Intellige secũdo, ut si seueritas detrahẽda à multitudine, delinquẽtiũ, nõ aũt à præcipuis, primisq; seuoris authoribus, qui debẽt puniri, pro suo ipsorũ demẽto, & aliorũ, ut cæteri metu deterreãtur. l. quoniã. C. ad l. Iul. de ui pub. & in d. l. fine uersi. prioribus eius mili-

tiæ,C.de exac.& execu.li.12. & ibi not. Luc. Pen.col.2. in fi.uersi & no.ex hac lege,ubi late prosequitur,& com probat(ibi uide alios)& d.l.latores.de cle.excō.mini.ubi & hoc not.Pan.in 3.not.& ita uoluit per illū rex. Inn.in d.c.sanè de tēpor.ord.& Pan.in c.clericos,per tex.ibi.de cohab.cler.& muli. & Bal.in sua Margarita,ī uerbo,mul titudo.& cō.367.uenerabilis in Christo pater,col.2.li.3.

9 †Apud Thucydidem libro belli Peloponesiaci 3. Cū Mitylenei aliqñ ab Athenien sib.defeciſſent, præcipuos de fectionis authores tantū Athenienſes morte mulctarū, in cæteros nihil eſt animaduerſum. Arrianus itē lib.7.de gestis Alexandri,ſcriptū reliquit,quō cū Macedones aliqui ſeditionem fecissent ſe ſe militiæ ſacramēto abſolui petentes, Alex.ſeditionis tantum authores numero tredecim aliis impunitis,interfici iuſſit.quod & Curtius lib.9.memoriæ prodidit. Liuius quoque 4.decad.lib.3.ſcribit L. Acilium prætorē oppreſſa coniuratione ſeruorum, quæ infeſtam Hetruriā fecerat, principes coniurationis ſcribus affixiſſe, alios dūis reſtituiſſe. Et iterum eiuſdem decad.li.8.recenſet,quòd cū militū magna multitudine thoribus Albio Galeno, & Attio Vmbro ſeditionem feciſſent, eos Scipio longa, & eleganti oratione coercuit, quā his uerbis tantundē cōcluſis. Itaq; quod ad uos uerſos attinet,ſi erroris pœnitet, ſatis ſuperq; pœnarum habeo. Albius Galenus,& Attius Vmber, & cæteri ſeditionis authores ſanguine lucent, quod admiſerunt uobis ſupplici eorū ſpectaculū,non modo noracerbum,ſed lætum etiā,ſi ſana mētis rediit,debet eſſe. Et ad quoque uidere eſt ex aliis quæ ſcripſimus ſuprā,nunc.4.

10 †Intellige rectiò procedere ī his caſibus in quibus habet locum diſpenſationis remediū,alioquin ſi locum habere non poſſit,non eſt aliquid à ſeuentate canonica derogandum,propter multitudinē,ut putā in matrimonio,ecundū tex.in c.ex parte.de trāſac.& ita per illū tex. dein d.c.comeſſationes 44.di. & ſequitur Feli.in c. dilectis Chriſto col.5. uer. quod aūt de excōicatione de excet

11 †Intellige quarto eo modo, quo ſupra de conſuetudine iniqua

iniqua diximus cap.42.ut uidelicet multitudo delinquentiū excuſetur a pœna tēporali,non tñ a crimine,& pœna diuini iudicii,ut ſcribit uir iuris diuini, & canonici peritiſſimus Ant.Flor.in 2.parte.3.partis principalis, tit.30. c.1.Pro quo tex.eſt elegās in c.multi.in fi.2.q.2.cū dicitur. Nec gaudeāt,quia plures inueniāt ſibi ſimiles. Nam propterea nō minus ardebūt,quia cū multis ardebunt,& d.ca.flagitia,in illis uerbis, Quæ ſi gentes oēs facerēt,eo dem crīs reatu tenerentur,idq; not. glo. quòd rōne multitudinis non excuſetur quis à culpa. †Hinc illud Hiero. ad Auſinū. Peccantiū multitudo non parit errori patrocinium,& ad Occeanū,Sic unū tuere,ut plures accuſare uidearis,& quē rōne non poſſis,ſocietate peccantiū defendas. Et alibi ſcribens in quendā iuuenē qui uirginem corruperat. Nec tibi,ait,de multitudine peccantiū blandiaris,& dicas, Hoc ſolus,non egi,multos habeo ſocios. Sed recogita quòd multitudo ſociorū impunitatē nō facit criminū,& in Sodoma,& Gomorrha, & in toris quinque ciuitatibus innumerabiles utique habitabāt. Sed ecce oēs pariter qui libidinoſe corpora ſua tractauerūt, imbribus igneis conflagrati ſunt. Solus aūt Loth de illo inuitabili mcēdio effugit,quia ab illa turpitudine ſe præſtitit alienū. † Intellige quinto hoc nō procedere ī maximis grauiſſimisq; delictis,ut uoluit Do.in c.deniq;,di.4. per c.flagitia.32.q.7.& latè Lucas Pen.in d.l.ſiue. C.de exac.& execu.lib.12.& Fely.in d.c.dilecte in Chriſto,co. 5.uerſi.quod autē.de excep.& in c. dilectus,huius initii, 2.col.1.de ſimo.vbi,& idē uidetur uoluiſſe Pan.poſt Bar.ī l.ex facta,§.ult.ff.de pœn. Et ad hoc referri pōt,quod ex ſnia Hierony.dictum eſt in præcedenti cap. de Sodoma, & Gomorrha,illic.n.erat grauiſſimū, & nefandiſſimum peccatum, de quo etiā loquitur d.c.flagitia. Huc quoq; quadrat,quod Exodi.32.Moyſes propter peccatum idolatriæ occidi præcepit 22.milia hominum. Qnod uir ille iuſtiſſimus nunquam præcepiſſet niſi iuſtum fuiſſe peccantem multitudinem humano iudicio condemnari.

14† Intellige ſextò,ut aliqui cōtendunt,ſecūdū caput præcedens,

cedens, ut uidelicet tũc multitudo minùs puniatur cùm timetur scandalum, non alias, ut uoluit glo. in dicto cap. comessationes, & in dicto ca. quotiens, & in d.c. 1 in uerbo recedenda, de pœn. dist. 6. & in d. cap. lacores, & ibi Panormita. Sed certè ego in ea sum sententia, uel citra periculum scandali, ut cum multitudine sit clementius agendum, ea ratione motus, quòd iura de ea re loquentia, magis causantur quòd in punitione multitudinis strages multorum iaceat, quàm quòd scandali periculum timeatur, ut omnibus uidere licet. in qua plane sententia est, & glo. in cap. denique sacerdotes quarta distinctione in uerbo uenia. dum ab altero alterum distinguens, dicit ignoscendum esse propter multitudinem, uel scandalum. Sustinenda enim esse crimina ratione scandali, & ratione multi-
15 tudinis, & pro utroque iura separatim aduocat. † Intelige septimò, ut hoc non procedat, cum multitudo religiosorum deliquit, faciendo contra votum, aut obseruantiam monachalem, ut nota. uoluerunt Ven. Gof. & Hostien. in cap. ea quæ, per illum tex. in uerbo, in parcendo de statu monach. Fely. & sequitur Archi. in dicto c. ut constituerentur quinquagesima distinctione dicens huius esse rationem, quia ex quo uenient contra obseruantiã religionis, non potest superior contra illam dispensare, capit. cum ad monasterium in fin. de stat. monach sequitur quoque Domi. in dicto ca. comessationes, in fin. & Fely. in dicto cap. dilecte in Christo de except. & in dicto ca. dilectus. huius initii. 2. columna prima, uersiculo tertio de fimo. ubi hoc dicit singul. Sed certe ista limitatio secundùm rationem Archi. dependet ex 4. limita. supra.

CAVSA QVADRAGESIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 Pœna minuenda, cùm eius, qui deliquit, conditione considerata, ad melio-
rem frugem trahantur.
2 Pœna scelerum non modo delinquentem ipsum respicit, sed et cæte-
ros omnes.

QVADRAGESIMOOCTAVO, Cum eius, qui deliquit, considerata conditione, ad frugem melioris uitæ facilius traherentur, si pœna minuatur, est obid certè minuenda, arg. c. ult. de his qui fil. sunt legi. & c. ult. de diuor. & ca. conuenientibus. 1. q. 7. (vide ea loca) & ita per illa iura suprà allegata, uoluit Lucas Pen. in l. 1. col. 13. ver. igitur iudex. C. de desert. lib. 12. & in l. si appari-
2 tor. colu. 9. versi. magis illud. C. de cohor. l. 12. † Et ad hoc certe facit, quòd pœna scelerum non modò ipsum delinquentem respicit, sed & cæteros omnes, ut illi uidelicet a criminibus formidine pœnæ deterreantur, ut latius dicam infrà, imò uerò causa quæ cæteros respicit, eò magis uidetur consideranda, quàm quæ. delinquentem solũ cõcernit, quò latius patet. ergo si impunitas aut pœnæ diminutio aliis est profutura, quàm pœna, consequens est, ut potius eo casu impunitum crimen relinqui deberet, aut certe pœna minui, quàm omnino delinquẽtẽ puniri.

CAVSA QVADRAGESIMANONA.

SVMMAE.

1 Pœna aut remittitur, aut certe minuitur propter delinquentis, aut
etiam maiorũ et proximorum ipsius merita, beneficiaq; in Rem
publ. collata.
Ex quomodo id sit accipiendum, num. 13. et 47.
2 Leges, pœna affectãdos eẽ delinquẽtes, nõ præmijs, quo sint accipiẽdæ.
3 Deprecatio, quid. Et quando ei sit locus in 11.
4 Marcus Aquilius à Romanis iudicio soluitur, quòd cum fugatis bellum fortiter gesserit, multis alioqui criminibus testimonijsq; convictus.
5 Marcus Horatius populi Romani iudicio absoluitur, uirtutis admiratione potius, quàm iure causæ.
6 Virtutis admiratio facit, ut delicta aut remittantur, aut certè mi-
nuantur.
7 Darius Sandocem ad crucem adigit.
8 Ionathas populi precibus liberatur à morte.
9 Statutorum prouisiones generales recipiunt tacitas exceptiones, ob
casus emergentes.

10 Merita maiorum, ad posteriores transeunt.
12 Appius cō in iuncula ducitur, maiorū merita in Rēpub. cōmemorat.
14 Manlius Capitolinus ob affectatum regnum è saxo Tarpeio præcipitatur, etiam post multa in Rempub. merita.
15 Tyrannidis affectatores morte mulctarunt Romani.
16 Leges etiam transgredi licitum ob sceleris grauitatem et atrocitatem. et num. 26.
17 Pœna crescere debet ob facinoris immanitatem.
18 L. diuus. ff. de falsis. ut sit accipienda.
19 Leges transgredi, an liceat superiore inconsulto.
21 Appellatione tollit sceleris magnitudo. Limi. num. 22. et de crimine læsæ maiest.
23 Sceleris atrocitas facit, ut prohibiti accusare, accusent.
24 Crimen proprium confitentem neminem esse super aliena cōscientia scrutandum.
Fallit propter sceleris immanitatem.
25 Testem aliàs non idoneum, admitti propter sceleris acerbitatem. an sit accipiendum.
27 Tortura potest etiam adhiberi diebus paschalibus, propter criminis immanitatem.
28 Clericus punitur à iudice seculari, propter sceleris grauitatem.
29 Sententia mandatur executioni ob criminis atrocitatem, intra tempus decem dierum concessum ad appellandum.
30 Aduocatus denegatur accusato in grauibus delictis.
31 Sententia criminalis in grauibus delictis executioni mandatur diebus etiam feriatis.
32 Delicti enormitas facit, ut liceat alteri alterum è medio tollere.
33 Delicti grauitas facit, ut priuato liceat sine mandato iudicis aliquem capere.
34 Accusatur non probās, in grauibus delictis non dicitur calumniator.
35 Infamatus ob sceleris grauitatem à beneficio suspendi potest, quousque se canonicè purgauerit.
36 Clericus degradatur, et curiæ seculari traditur in enormibus delictis. et num. 37.
38 Ecclesia plures pœnas imponit uni delicto, quando delicti grauitas adest.
39 Animal etiam brutum puniri ob sceleris immanitatem.
40 Furiosus quando immane est scelus, capite punitur, ex crimine antea forsitan commisso.

41 Actori quandoque defertur iuramentum propter summam sceleris immanitatem.
42 Corpus suspensi traditur feris deuorandum in delictis immanibus.
43 Crimen morte delinquentis, non tollitur in enormibus.
44 Sceleris immanitas facit, ut quis aliquando ad bestias condemnetur.
45 Infantes et furiosi et alii non culpabiles pro aliorum delictis puniuntur, propter criminis atrocitatem.
46 Nobiles etiam suspendantur, ob criminis immanitatem.

1 QVADRAGESIMONONO, Propter delinquentis aut etiā maiorū aut proximorū ipsius merita beneficiaq; in Remp. collata, ei parcitur, ut de primo scilicet ipsius delinquentis meritis ac beneficiis est tex. no. in l. 2. §. posiea cum Appius ff. de orig. iur. ubi cum Flauius scriba libū legū Appio furripuisset, eūq; populo tradidisset, nō solum nō punitus fuit, quòd furripuerat, sed & præmiū ob id quod populo Ro. tradiderat cōsequutus est. Et ibi glos. notat aliquē ex dolo præmiū cōsequi. Et tex. quoq; æque celebris in l. nō oēs. §. ul. ff. de re mi. ubi scribitur ei esse parcēdū, qui transfugit, & postea multos lattones deprehendit, transfugasq; demonstrauit. & illos text. ut notab. citat Roma. consil. 310. in casu propositæ consultationis. col. 4 uer. cæterum uidemus. & seq. & per d. §. postea dicit quòd ubi ex delicto alicuius quicquam utile Reip. obuenerit, non solum pœna remitti, sed & ipse delinquēs remunerari pōt, licet alias delinquētes egestate debeant laborare l. bona fides ff. depo. 2 Alibi aut idē Ro. in rep. l. §. uero. §. de uiro. in 48. fal. ff. so. m. per illos ipsos tex. limitat leges gñaliter dicētes, pœnis efficiendos esse delinquentes, non præmiis, ut uidelicet non extendatur ad casum, quo quid utile pro Rep. egerint, quia cùc in re munerationē poterit superior eis dare impunitate, eosq; multis donare præmiis. Et ita ēt illos tex. pōderat. barb. con. 11. illud afferā. col. 4 uer. ubi qs remuneratur. l. 2. & con. 26. sapienter scripsit. col. pen. co. li. 2. Et postremum quoq; ad hoc annotat. Raph. Ful. con. 124 præsuppositis

stat

stat. col. ul. ubi & in id all. tex. in l. quinq; summates. C de de Dec. li. 10. q tñ nihil mihi uidetur facere. Illũ quoque tex. in d. l. nõ oẽs ad hoc annotãt ipse Ro. sing. 538. nullus nisi prĩceps atq; ex eo pulchrũ casum decidit, & Alecõ. 19. circa primũ ad fi. li. 7. ubi & ad hoc all l. si qs in gra ui. §. is quoq;. ff. de SC. Syl. Annotat quoq; & illũ tex. in d. l. nõoẽs. Soci. aut quisquis est, in trac. fall. i reg. 229. eius est prin. lex gñaliter loquẽs, uer. fallit ratione beneficii. Sed tu p̃ter illos tex. ad alios id quoq; (si nõ oscitãter inspiciãtur) probãtes. f. in l. 1. ad fi. ibi, ob merita indulsit. ff. de cõst. prin. & similẽ in. §. sed & quod prin. uer. plane ex ns, Inst. de iur. nat. ubi gl. in uerbo, ob meritũ. 10. Pla.
3 & Ang. Are. ita eũ tex. intelligunt. † In quã sententiã locus est apud Oratores quã deprecationẽ uocant, de qua Tull. lib. ueteris Rhetoricæ, 2. Deprecatio est, inquit, in qua non defensio facti, sed ignoscẽdi postulatio continetur. Et paulo infra, huius rei exẽplũ subiicit, ut si pro aliquo claro aut forti uiro, cuius i Rẽp. multa sint beneficia, dicere possis, &c. Et ipsemet Tullius & alii, quos tibi citabo inferius. nu. 11. incip. cuius rei quoq; & rursus in pro Cau. nu. 24. incip. huc quoq; Et hoc quidẽ genere deprecationis utitur ipse Tullius in oratione pro An. Milone in ipso prope exordio, deprecãs ut Clodii interitus Milone propter multa illius præclara in Rẽp. merita cõdonetur.
4 † Idẽ in oratione pro Lucio Flacco refert Marc. Aquilius multis auaritiæ criminibus testimonijsq; cõuictus, quia cũ fugitiuis tum fugitiuus fortiter bellũ gesserit, a Romana iudicio liberatũ. Cuius rei etiam rei meminit idẽ Tullius in 7. eadẽq; ultima actione in C. Verrẽ, statim post prin. & in lib. 2. de Oratore. Et eius authoritate Florus. Epitome Liuii lib. 70. in prin. Addit autem Cic. in ea oratione pro Flacco, se consulẽ, C. Pisonem defendisse, qui quia cõsul fortis constansq; fuerat, incolumis est Reip. relictus. uatus. refertq; alios ob id ipsum quoq; absolutos. & paulo post, Semper, ait, graues & sapientes iudices in rebus iudicandis, quid utilitas ciuitatis, quid communis salus, quid Reip. tempora poscerent, cogitauerunt.

Ipse aũt Liu. 1. Decad. lib. 1. tradidit M. Horatiũ qui paulo ante imperiũ P. Ro. aduersus uirtute peperisset sua, ut q̃ tergeminos Curiatios interemerat, sororẽq; suã dũ reciret a uictoria obuiã sibi factã mortẽ unius ex Curiatiis, cui despõsata fuerat, flẽtẽ, gladio trãsuerberauit (siue trã fegit) à P. Ro. obsolutũ fuisse, magis admiratione uirtutis quã iure causæ, ut tñ cedes manifesta aliquo praculo luere tur, imperatum patri Horatii, ut filiũ expiaret pecunia publica. Quã historiam ẽt cõscripsit Aristides Milesius in lib. Italicarũ rerũ, & Dionysius Halicarnasseus li. 3. & Cic. i illa oratione pro Milone. Val. Max. li. 6. c. 3. & iterũ li. 8. c. 1. & Aristides Milesius in li. rerũ Italicarũ, & ex eo Plut. in Parãllelis c. 1. ubi & testimonio Demarati rerum Arcadicarũ li. 2. eãdẽ quoq; refert historiã, cõtigisse apud
6 Tegeatas, & Festus põpeius, quo loco de Sororio tigillo loquitur. † Sed & alia historia, ad hanc rẽ maxime pertinentẽ refert ipse Plutar. in Fabii Maximi uita, & Apophthegmatis eiusdẽ, quòd cùm miles quida Lucanus apud Nouũ Fabiũ esset accusatus quòd mulieris amore, noctu sæpe in castris uagaretur, alioqui uero mirabili amorum uirtute uir esse narraretur, mulierẽ quã ille miles deperibat, deprehẽdi eo clã nisi, & ad se duci, & accersito homine, quòd præter legẽ, iquit per noctes haud me latuit, ac ne prius quidẽ latuerat, quòd probitati studeres, quare fortiter tuis ac recte factis errata cõdonãtur. At posthac nequiscũ eris, habeo. n. sponsorẽ. & adductã mulierculã ei cõmendauit, ac tradidit. id quod etiã recensuit Plinius, si ue is est Suetonius, ut alii cõtendunt, siue Cornelius Nepos, ut & alii existimãt, in li. de uiris illustribus, quo loco
7 de Fabio Maximo scribit, & Valerius Maximus. li. 7. c. 3. † Sed & huc quoq; pertinet alia historia ab Herodoto referta, in Polymnia, qui liber est 7. Dariũ, illũ primũ Persarũ regẽ, Sandocẽ Aeolidis præfectũ ab hãc causam cruce affecisse, quòd cum è regijs iudicibus esset, iniquam sententiã ob pecuniã tulisset, sed eius in cruce suspensi Dagamas reputas plura peccatis esse, beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens agnoscensq; properantius

8 se, quàm prudentius egisse, hominem soluit. † Et id quoque exemplo diuinorum bibliorum comprobare possumus. Ionathas enim Esau regis filius contra ipsius regis edictum fauum mellis ante uesperum comederat, tamē quia illa ipsa die Philistheos deuicerat, salutemq; in Israel fecerat, pius populi precibus liberatus est a morte edicto regis proposita, ueluti scribitur primo Regum, capit. 14. & repetitur in decretis canonicis 22. quæstio. 2. §. ult. Et hoc quidem ad hoc nostrum propositum annotauit

9 Io. Ligna. in tract. de bello, c. 29. † Adstipulatur & præcedentibus quod scienter ex facto respondit Bald. con. 58. item prouiderunt, & ordinauerunt. lib. 2. quòd prouisiones generales statutorum recipiunt tacitas exceptiones, propter causas emergentes, in quibus oportet specialiter prouideri. unde laudente causa spāli cessat prouisio generalis. Hinc est, quòd propter singularia merita singularis sit prouisio, quæ secundum generalia stat. nō possent fieri, per d. c. si quis in graui. §. is quoq; qui legitur cū §. utrū, ff. de SC. Syll. ubi dicit not. Bart. quòd si est prohibitū forensi, acquirere posse. in ciuit. tamen propter singulare meritū, ut qui multū operatus est in recuperatione alicuius castri pōt hoc ei cōcedi. Et hæc q de Bal. ubi supra, qui ad hoc dicit facere d. l. Aqui. & l. si pater. ff.

10 de don. † Quod aūt in principio de maiorū meritis, & beneficiis, ut prosint ut ad dimittēdū, aut certe leniendā pœnā delinquentis, ex hoc satis probatur, quòd maiorū merita ad posteriores trāseūt. ut pulchre uoluit bal. cō. 355. præmittendū est. col. 2. uer. quid igitur. lib. 1. quē refert & sequitur Soc. cō 84. accuratissime, col. 3. uer. ex quib. in propositio l. 3. Et hoc quidē uerissimum. Nam, & Ilris leg. filii remunerantur ex parentum meritis, ut uide re licet ex l. nemini, uer. filios autem. & l. petitione uersi. filius scriberet C. de aduo. diuersi. iudicior. & l. iubemus, uersiculo, & filio. C. de aduo. diuer. iudicium, quas

11 leges in id citat Roma. consi. 29. in causa maiori. † Cuius rei quoq; locus est apud Oratores. Nam & Tull. lib. 2. de inuentione, ubi de deprecatione differit, Oportebit,

inquit, omni, qui sibi ut ignoscatur postulabit, cōmemorare, si qua sua poterit beneficia; Et paulo post, Deide maiorū suorū bñficia, si qua extabūt proferre. Hicq; Marius apud Sallustiū in Iugurtha, Ad hoc alii si deliquere, uetus nobilitas, maiorū facta, fortia præsidio adsūt. Quintil. lib. 6. c. 1. Periclitātem cōmēdat dignitas, & studia fortio, & susceptæ bello cicatrices, & nobilitas, & merita maiorū. Hinc apud Liuiū 1. decad. lib. 2. Appius cū in uinculā duceretur, maiorū merita in Remp. collata cōmemorabat, ut pœnā deprecaretur. † Suntq; eius rei exēpla. Nā

12 Berenice, alias Pherenice dicta, cognomento Callipatera, cū uirum habito mētita ludis mulieribus interdictis interfuisset, ubi Pisithodū filiū coronatū uidit, meritis tamē suorū absoluta est, cū alias secūdū legē ex Typeo prærupto monte præcipitarentur, quæ id fecisse essent deprehensæ. authores Pausanias lib. 5. & Aelianus de uaria historia, lib. 2. cap. 7. Liuius 1. decad. li. 4. scribit M. Posthumium, Tribunū, ob rem malē ab eo cogitā, decem milibus æris grauis fuisse damnatū. uerū posteā ab oībus tribubus fuisse absolutū ob memoriā Connati patris, uenerabilis uiri, & iam exactæ ætatis. Sed & Tacitus lib. 2. re-

13 fert Plautio Laterano mortem quā ex sceleribus meruerat, fuisse remissam ob patrui egregiū meritum. † Illud tñ quod diximus de pœna remittenda, aut minuenda propter delinquentis aut maiorū in Remp. merita, intelligē dū arbitror, nisi quis atrocissimū, grauissimūq; in ipsam Rēp. facinus cōmiserit, nihilo. n. magis sua ipsius merita, & beneficia à punitione hmōi tam scelesti facinoris uindicare censuerim, qu im olim uindicarint Sp. Cassiū. quē affectæ tyrannidis conuictū, null› rerum gestarum, & honorū promeritorū rōne habita, populus Ro. capite multauit, ut scribit Dionysius Halicarnasseus Antiquitatū Romanarum lib. 8. & lib. 10. In oratione Siccii Dentati. vbi refert illum ter consulem, bis triumphantem, tot honoribus, tot rebus domi foriscq; gestis insignem, & nemi ni ætate sua secundum, ob tyrannidem de rupe datū præcipitem. De qua etiam Liuius 2. decad. libro 2.

14† Atque etiam Manliũ ob defensum Capitoliũ, Capitolinũ dictum, qui etũ sex decim annorũ uoluntariũ militem pro Rep. se obtulisset, 37. militaribus donis a suis ducibus ornatus, 23. cicatrices i pectore habuisset, capta urbe au thor in Capitolium fugiendi quadã nocte clangore anseris excitatus, Gallos ascendentes deiecisset, Patronus a ciuibus appellatus, & farre donatus fuisset domũ ẽt in Capitolio publice accepisset, tũ quonia regnum affectare, & ita libertatẽ Reip. opprimere conuictus est, nulla suorum in Rẽp. meritorũ rõne habita, ex sxia Ro. é saxo Tarpeio præcipitatus est, domus illius diruta, & bona publicata, in eiusq; notã factũ senatusc̃ũsultũ, de cui de Mãlia gente Marco cognomẽ esset. Cuius rei testes sunt locupletissimi Liuius 1. decad. lib. 6. Val. Maxi. lib. itẽ 6. c. 3. Plinius (aut quisquis is est) in lib. De uiris illustrib. & Plutarch. 1 § in uita Camilli. † De qua re & aliis multis similib. loquẽs Portius Latro, orator clarisx. in elegãti illa declamatione in Catilinã, Rectè, inquit, maiores nostri summis laudibus efferẽdi sunt, qui Sp. Meliũ, qui Gracchos, qui Mãliũ Capitol. qui Drusum, qui Saturninũ, fortissimos hominẽs & Reip. sæpenumero nõ mediocriter opitulatos, q; d̃ueniissent in affectatæ tyrannidis suspitionẽ, mortẽ mulctãdos esse putauerunt, Nec Sp. Meliũ fauor amplissimus ciuitatis, nec Gracchos aui sui amplissimi uiri memoria, nec Manlio celeberrima gloria Capitolii liberati, nec Druso sanctiss. sui penates, nec Saturnino ius sacrosanctæ dignitatis auxiliata est. Hæc ille. Cui adde quantũ ad Spurium Melium, Liuium 1. decad. lib. 4. Et bene facit quod in simili scribit Cæpola caut. 3. incip. propter maxi- 16 mã de quo dicemus infra, in seq. causa, nu. 2. † Neque id quidem mirũ uideri debet, cũ & alias ex Innoc. sxta propter sceleris immanitatẽ, atrocitatem, grauitatẽ, licitũ sit leges transgredi. Ita. n. passim allegatur ipse Inno. in c. 1. de cõsti. ubi dicit, quòd iudices possunt rõne casũs emergentiũ leges trãsgredi, & pœnas ordinarias augere, quem sequitur Host. ibi & Spec. dũ ad illũ i ea re simpliciter remittit, in tit. de cõsti. §. 1. i fi. & Arch. in c. qui bona. co. 3. uersi.

uersi. itẽ cã cognita. 17. q 1. & Bal. sæpe, vc3 in l. obserua re. §. proficisci. in 11. q. ff. de offi. proc. & in l. quid ergo. §. pœna grauior, co. 4. ff. de his qui no. ifa. & i l. si qs filio ex hæredato, §. hi ãt oẽs in fi. ff. de inmst. testa. & in l. 1. C. de precib. impe. offer. & i l. 2. co. 5. C. qui acc. nõ pos. & l. & si seuerior, co. 2. uer. secũdo op. & ibi ẽt Saly. C. ex qb. cau. infa. irro. & idẽ bal. i l. 1. i fi. C. de iur. calũ. & in authẽ. ho die, ubi & Saly. C. de iudi. & in authẽ. sed nouo iure. co. 1. C. de ser. fug. in quib. duob. postremis locis hoc itelligit solũ procedere i maioribus magistratib. vt hoc ubiter re cãsica, & idẽ Bal. in rub. extra de cõsti. & in c. 2. in fi. de re iudi. ubi dicit, q̃ hoc uerbũ multũ defendit assessores, qui pro bono publico quælibet statuta trãsgrediũtur. & in c. 1. co. qualiter olim feud. alie pos & in c. 1. §. iniuria. i prin. tit. de pac. iura. sir. & in c. 1. tit. i quib. caus. feud. amit. & consi. 152. plura rãgũtur, circa med. li 1. & con. 364. quia qõ ista, col. 1. li 3. & con. 443. Cechus cõsecit uenenũ, col. 2. co. lib. 3. & Angel. in l. quod si nolit. §. qui assidua. ff de ædi. edict. Pan. in c. super his, col. pen. de accusa. dum etiã simpliciter remittit ad Inno. in d. cap. 1. Ioan. Ana. in cap. 2. de adulte. & in c. ulti. de fur. Io. Plat. in l. oẽs. col. 2. C. de dela. lib. 10. Ro. consi. 429. considero in proposita consultatione, col. 1. & Alex. consi. 61. plura cõcurrere uidẽtur, col. 3. uer. accedit. quia ut inquit li 1. & cõ. 41. habita super prœritis, co. ver. accidit, q2, ut iquit, l. 2. Ang. Are. i §. 1. Insti. ui. bo. rap. & in §. ex maleficiis, col. 3. Institu. de actiõ. & in tract. maleficiorũ, in uerbo, & uestem cœlestem abstulit, col. 4. & Cæpol. in repe. l. si fugitiui, co. 13. in par uia. C. de ser. fugi. & Barba. in repe. c Raynaldus, col. 17. uersi. limita etiã prædicta, de testa. ubi hoc dictũ Inno. reputat sing. & in rub. de reser. in ele. col. 6. & con. 47. scribitur præclarè apud Eccl. co. 11. uer. & cũ dñ. lib. 1. ubi & il lud dictũ dicit eẽ sing & elegãs, & con. 64. scribitur lib. Heller. co. 2. eo. li. 1. ubi itẽ facit sing. & cõ. ult. col. 9. lib. 2. & con. 8. vbi Christus, co. pe. li. 3. & Feli. in c. qualiter & qñ. eius initii 2. §. ad corrigẽdos, col. 7. uer. sed pulchre dubitari de accu. ubi & hoc dicit sing. & i c. ita quorũdã, post

prin. de Iudæis. & nouissime Matth. Afflict. in consti. Siciliæ incip. Castellanus, col. vlt & in consti. cuius est initium, Patterenorum, col. antepe. & Hipp. Marsil. in repe. l. ulti. col. 73. & seq. C. de probat. & in l. 1. col. 7. uersi. sed

17 prædicta possent, ff. de fica. ubi, & hoc dicit no. †Sed Rosibi contrarius in repe. l. si uerò. §. de uiro. in 46. fal. ff. solu. mat. posteaquàm hoc dictū Inn. allegauit, dicitq; pro eo posse allegari text. optimū in l. ulti. uer. nec tamen ad hmõi C. de mod. mulc. & aliū quoque tex. meliorē in c. felicis. §. cæterū de pœn. lib. 6. ubi expresse dicitur, quòd propter immanitatē criminis debet pœna crescere. Cui est, & alius text. similis, licet non alleget, in §. hoc aūt, 33. q. 2. Tandem tamen ipse Ro. hoc dictum reprehendit, per tex. quem dicit sing. in l. diuus, eius initii. 2. ff. de falsi. secūdum intellectum eorum & glo. in uerbo, nõ possint, ubi ad hoc ut pœna augeatur propter sceleris atrocitatē, consulendus est superior, nec id potest iudex facere propria authoritate, inconsulto principe. Et secundū hoc, ut dicit, debent intelligi iura allegata pro sententia Inno. Quod dictū pro sing. reassumit Iason, aut quisquis is fuit in d. §. ex maleficiis, col. 2. uersi. accedat quod sing. Institu. de acti. ubi tamen dicit esse diligenter considerandum circa illum tex. d. l. diuus. quia peregrinus est, nec ei uidetur ut genter probare dictum Ro. Sed, & idem uoluit ipse Ro. in suis sing. & hoc sequitur, & dicit esse uerius, Cœpol. in d. authen. sed nouo iure, col. 21. in paruis, uersi. præterea dicit, & Feli. in d. c. 1. col. 17. uersū. nihilominus. Ludo. de

18 consti. & Hippo. in sing. 244. inci. tu scis illud. †Verū tex. in d. l. diuus, uel refragrante ipso Hippol. parū facit, sicuti iam ex sñia Iaſ. diximus, ad dictum Ro. nam ille tex. loquitur in eo, qui habebat iurisdictionem limitata, & casus de quo ibi agebatur iurisdictionem ipsius excedebat, sicuti dicit glos. ibi. & Barb. in d. c. 1. de constitu. & post eum

19 Philip. Dec. in 2. lect. col. ult. ubi dicit, quòd pro dicto Roma. est melior text. in l. 1. §. fi. ff. de quæstio. †Ipse tamen Barba. in rub. C. qui admit. char. 6. colum. 2. uersi. item dico in hac re distinguit, ex mente ipsius, eo tamen ca-

cito, An uidelicet de facili possit recurri ad superiorē, & consulendus è superior, per d. l. diuus. alias potest iudex eo inconsulto in nostro casu leges trāsgredi, secūdū Inn. sententiam, & hanc distinctionem sequitur Philip. Dec. in rub. col. 1. & dicit facere bonū tex. in l. ad bestias. ff. de pœ. & in d. l. 1. §. vlt. & quod ibi uoluit Bar. ff. de q. subiungitq; eandē dist. in c. si quis cōtra. de for. cōper. & in c. discti. eius initij 2. de appel. ubi ipse Dec. eius rei affert cō cord. Et idē uidetur uoluisse Fely. in d. c. 1. in 7. fal. ante fi. de cōstit. Quibus adde quod in simili no. Pan. in c. vl. co. 3. uersi. omnia prædicta. de eccle. ædi. & quæ ibi allegat.

20 †Sed quodcūq; hoc modo se habeat, illud certū est, multa cōtra hmōi immania flagitia à legibus esse introducta cōtra cōmunes iuris regulas. Imprimis tex. est in eā sententiā in d. l. 1. C. de prec. imper. offer. ubi seruus alioquin incapax admittitur ad supplicandū, & impetrandū rescripti, propter sceleris grauitatē. & ex eo no. Bal. in 2. no. ℣ propter enormitatē delicti non concedēda concedūtur.

21 †Secūdò in eā sententiā tex. est in d. l. si quis filio exhæredatos. §. hi autē omnes. ff. de iniust. test. ubi sceleris magnitudo tollit appellationē, nec propter eam suspēditur executio sententiæ. Et per illū tex no. Bal. in d. l. 1. ad fin. C. de iura. calū. quòd in delictis enormibus, licet interdū legē trāsgredi. Illi autē tex. similis est in l. constitutiones. ff. de appel. quē ad hoc facit sing. Gaspar. Val. in rep. l. imperiū. co. 58. uer. ultra istā doctrinā. ff. de iurisdic. omn. iudic. Alius quoq; in l. 2. C. quo. ap. non recip. ubi ad hoc illū tex. põderat Bal. & Sal. & alius in l. 1. C. de falsi. mo. quē etiā ad hoc no. Fely. in ca. sicut de simo. & alius deniq; in

22 capit. ut inquisitionis. de hæret. lib. 6. †Verùm Fran. Are. vir emunctissimæ naris in l. Pantonius. §. rei perduellionis. in princi. ff. de acquir. hære. hinc occasione sumpta, quòd gl. ibi sentit, quòd condemnatus lesæ maiestatis auditur appellans, dicit illam approbans contra Ro. quòd magnitudo, & atrocitas sceleris non tollit appellationē, nisi alias immineret periculū maioris sceleris, aut dāni, ut probat tex. in d. §. hi autē oēs. ibi, nō pœnæ festinatione,

sed prævenien di periculi causa, aut nisi reus esset convictus simul, & cõfessus, per d. l. 2. C. quor. appel. nõ recip-
23 † Tertiò tex. in l. mulierẽ. ff. de accu. & in l. in quæstionibus. ff. ad leg. Iuliam maie. & in c. tãta. de simo. Per quos not. Ro. in d. repet. l. si uerò. §. de uiro. in 46. fal. ff. sol. matri. quòd propter sceleris atrocitatem, mulieres, & alij
24 accusare prohibiti, possunt accusare. Quartò non absimiles sunt tex. in c. per tuas. de simo. & in c. in fidei. & ca. accusatus. §. licet de hæret. lib. 6. ubi propter facinoris grauitatem cõsors criminis admittitur in testimonium, alioquin nõ idoneus. Et ita etiã not illos tex. Ro. in d. 46. fal. Cui adde gl. in l. ult. C. de accu. quæ dicit illũ tex. quo cauetur neminẽ de proprio crimine confitentem, super cõscientia aliena esse scrutandũ, fallere in multis casibus illic à se enumeratis, propter immanitatem scelerum. quã glo. ad hoc expendit Fulgo. consi. 173. in causa inquisitionis, col. 1. † Verum lector amantissime, ne fallaris, illud te
25 admonitum uelim, quod diximus de teste alias non idoneo, ex tex. in d. c. in fidei, satisliquet, non ei omnino esse credendum, nec passim, sed tum demum si ex numero testiũ, personarũ tã ipsorum testium, quàm reorum qualitate, & aliis circunstantiis hmõi testes uera dicere præsumũtur, quod tibi ad modum notandũ, qui multi decipiuntur, affirmãtes ex eo simpliciter, hmõi testes esse recipiẽ-
26 dos. † Quintò huc uergit textũ in l. si quis in hoc genus sacrilegij. C. de episc & cler. per quẽ not. Angel. Aret. in tracta. maleficiorum. in glos. 1. col. 4. uersi. secundò principaliter, quòd propter immanitatem criminis potest procedi ad
27 specialem inquisitionem, aliàs prohibitam. † Sextò suffragatur tex. omnium C. elegantissimus, in l. nemo. C. de episcop. audi. ex quo not. Bald. in uerũcul. deinde not. quòd in diebus etiam paschalibus potest adhiberi tortura ad uestigationem enormium delictorum, sed, & per eũdem textum idem bald. in uerficul. item not. argu. dicit, quòd quando alicui conceditur arbitrium exarcerandi captiuos, sicuti uidemus quotidie in principibus, non possunt illos exarcerare, qui propter enormitatem sceleris detinentur.

28 nentur. † Septimò eiusdem notæ est tex. in l. addictos. C. eo. tit. per quem not. glo. ibi, quòd propter sceleris immanitatem punitur clericus à iudice seculari, secundum tamen distinctionem, quem ibi ponit. & satis cõcordat tex. in c. perpendimus. de senten. ex com. & quòd ibi dicit gl. in uerbo cogantur, in illis uerbis, Vel immiscẽdo se enor-
29 mitatibus. quæ & concord. adducit. † Octauò ad aliud quoq; huic loco accommodatissimum notãdus est text. in d. l. addictos. quòd propter criminis atrocitatem sententia executioni demandatur infra tempus decem dierum ad appellandum concessum. & ita illum not. Bal. super quo tamen uide Pau. Ca. ibi nar. & ipsum Paul. Ca. in
30 leg. addictos. C. de appel. & Bar. in leg. qui uit. ff. de pœn. † Nonò huc pertinet text. in l. per oes. C. de defen. ciu. ubi propter delicti grauitatem denegatur accusato aduocatus. & ita illum tex. allegat Ro. in d. repe. l. si uerò. §. de uiro. in d. fal. 46. & Angel. Are. in tract. malefi. in uerbo, & uestẽ cœlestẽ abstulit char. 2. uer. & not. bene. & Barb. d. cõsi. 46. scribitur præclare. col. 14. uersi. eũ ergo in casu nostro. l. 1. & d. cõsi. vl. col. 9. li. 2. ubi etiam facit sing. & d. cõsi. 8. col. pe. li. 3. & in l. 4. §. Cato. col. 38. ubi rursum facit sing. dicitq; se audiuisse illũ tex. allegatum fuisse ab egregio quodam aduocato coram Eugenio Papa in publico cõsistorio, ad hoc quòd manifesto usurario erat denegandus aduocatus corrupte tamẽ illic allegat l. iubemus. pro d. l. omnes. & idem barb. in c. quærenti, co. 10. de offic. Et hoc quoq; ponderat Fely. in c. 1. col. 16. in 7. fal. de constitu. (uide bal. in authẽ. sed nouo, iure. C. de sefugi. & alicubi in authẽ. habita. C. ne fili. pro pat.) & Hip. Marsi. in repet. l. ult. in 74. char. C. de proba. & in l. 1. in prin. col. 8. uersic. & inquantum. suprà. ff. de quæsti.
31 † Decimò, eccedit text. in l. prouinciarum. C. de fer. ubi propter facinoris enormitatem sententia criminalis quocunque die etiam feriarum diuinarum potest demandari executioni, & hoc ibi not. bal. quanuis aliàs fieri nõ debeat, ut dicit ipse baldus per text. eo. tit. l. ult. † Vndecimò, text. in l. 1. C. quam. lic. uni. sine iudi. antho. se uind.

per quem tex. dicit Bal. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de ca. dimi. quòd propter grauitatem sceleris licet alteri alterũ propria authoritate impune interimere, & ad hoc
33 etiã est bonus tex. in l. 2. C. eo. tit. † Duodecimò, huc spectat tex. i l. vlc. C. de male. & mathe. ex quo no. Bal. in sua Margarita, in uerbo, delictũ. quòd propter delicti atrocitatẽ potest quis capi à priuato, sine mandato iudicis, licet
34 alias secus per tex. in l. ult. & ibi doct. C. de cust. reo. cui §. † Decimotertiò prædicta confirmant tex. in l. 2. C. de fal. mo. & in §. ultim. authẽ. de nõ ali. per quos no. glos. in athletas. §. præuaricator. ff. de his qui no. infa. quòd propter enormitatem criminis accusator non probans nõ dicitur calumniari, ut quis ad accusationem illius facilius prosiliat, licet tamen regulariter secus, l. 1. C. de aduo. diuer. iudi. & hoc sequitur Pan. in c. 2. de calum. Quod non passim admitterem, sed tum demum, si probabili ratione aut præsumptione uerisimili motus ad accusationẽ prosi-
35 lierit. † Decimoquartò, ut ad ius canonicum accedamus, facit tex. in c. inter in prin. & ibi gl. ult. de purg. cano. vbi propter delicti grauitatẽ infamatus à beneficio quoq; ne dũ ab officio suspendi potest, donec se canonice purgauerit, licet alias secus. & ibi Pan. dicit illũ tex. esse ad hoc no-
36 tabilẽ. † Decimoquintò in hoc albo est, & tex. in c. nostrum. de uerb. signi. ubi in grauioribus, & enormibus delictis clericus degradatur, & curiæ seculari traditur, licet nõdũ sit incorrigibilis, quãquã alias id nõ fiat, præterquã in tribus casibus, & cũ est incorrigibilis, secũdũ gl. in c. ad abolẽdam. de hæret. Et ita illũ tex. intelligit, & ibi Pan. ibi in 3. no. & ẽt uoluit idẽ Pan. in d. c. ad abolẽdã. & in c. 1. col. ult. de his qui fil. occidit. & in c. at si clerici. & in c. cũ nõ ab homine. de iudi. & ibi ẽt Pet. An. & idẽ Pet. in c. ea quæ. in 19. q. de reg. iur. lib. 6. ubi dicit ita fuisse decisum Venetiis in horrendo quodã homicidio. & Dom.
37 in c. non licuit. 17. dist. & Barb. d. consi. 64. † Quæ sententia nihil omnino dubia uidetur, si considerauerimus clericos, uel citra degradationẽ posse puniri à iudice laico, propter enormitatem scelerum, ut dictum est. & uerum

dicit glo. in c. cũ nõ ab homine, in uerbo, nuntius. ibi, sed secus, si enormitatibus si immisceat de sentẽ. excom. per tex. ibi. & glo. in d. c. perpendimus, etiã per illum tex. eo. tit. & etiam per tex. in c. in audientia, eo. quoq; tit. & glo. item in c. contingit in uerbo, ordinati. in eo. rursus uti. ui
38 de Panor. & Felinum in d. locis. † Decimosexto ut quoq; respicit tex ĩ c. ita quorundã de Iudæis. ex quo not. Felin. ibi in 1. not. quòd propter immanitatẽ delicti ecclesia plures pœnas uni delicto imponit, licet regulariter secus. ẽ.
39 at si clerici. §. de alteris. de iudi. † Decimoseptimò tex. in c. mulier. 15. q. 1. ubi propter sceleris atrocitatẽ brutum quoq; animal punitur, & ita ad hoc ponderant illũ tex. Ro. in d. fal. 46. & barb. d. cõs. 64. li. 1. & d. cons. ul. li. 2. ubi facit illũ tex. sing. in d. §. Cato. ubi etiam facit sing. & Felyn. in d. c. 1. ubi, supra citauimus. de cõstit. & illũ eoã tex. multum cõmendat Imo. in l. defuncto. ff. de publi. iudi. & Iason in l. furiosum col. ul. C. qui test. fac. poss.
40 † Decimooctauo mirum in modum hoc cõprobãt, quod supra diximus in 3. causa, nu. 6. incip. dicit tamen. & seq. quòd furiosus, qui alias non punitur ex crimine ante furorem commisso, tamen propter immanitatem facinoris
41 capite punitur. † Decimono eiusdem notæ est, quod scribit glo. ut iam tex. relinquamus, in l. admonendi. in glos. magna, paulo ante fin. ff. de iureiur. quod deferrur inter
42 dum actori iuramentum propter enormitatem criminis per tex. in l. si quando. C. unde ui. † Vigesimo, quod uoluit alia glo. in l. 2. ff. arbor. sur. cæsa. quod propter delicti magnitudinem debet delinquẽs, posteaquam laqueo suspensus est, bestiis quoq; trahi deuorandus, licet tamen alias non animaduertatur in corpus mortuum, per totum ti. C. si reus uel accu. mor. fuer. etiam si post latam sentẽtiã reus ipse obierit, ut uoluit Cy. in l. 2. C. qui test. fac. poss. & Bal. in l. 1. col. 1. in fi. C. ex delic. defũc. & ita illam glo. intelligit & dicit not. Ro. in d. fal. 46. & post eũ Gaspar. Valasc. in d. l. imperium. col. 7. uer. dictã ramẽ gl. ff. de iurisd. omn. iudi. & ibi quoq; Iason qui illam dicit gl. col. 13. uer. secũdus. gradus, sed & illã gl. ad hoc no. Barb.

d. consi.

d. cõſ. 64. li. 1. & d. cõſ. ul. li. 2. ubi eã facit ſing. & ĩ d. c. Cato. & Fely. in d. c. 1. quo loco ſupra citauimus de conſtit.

43 † Vigeſimoprimo nõ lõge ab ea gl. diſſider, quòd licet alias crimẽ morte delinquẽtis extinguatur. C. d. tit. ſi reus uel accuſa. per totũ tñ in enormibus quibuſdã, & accuſari & cõdẽnari poſſunt poſt mortẽ eorum qui ea perpetrãrũt, ut per hoc memoria eorũ dãnetur tex. & gl. in §. per cõtrariũ, Inſt. de hær. quæ ab ĩteſt. defer. quã gl. facit ſin. Imo. in c. quoniã frequẽter, ut lite nõ cõteſt. & in l. defuncto. ff. de pub. iudi. & Barb. in d. cõſ. 64. & d. §. Cato. & notiſſime Hippo. Marſi. in l. accuſatio. col. ul. uerſi. & circa

44 hãc mãteriã ff. de fal. Vigeſimoſecundo, nõ deſunt qui gl. ĩ d. l. 2. ff. arbor. fur. ceſſa. ad hoc allegãt, quòd propter ingẽs facinus quis nõ uulgari mortis genere plectendus eſt, ſed ad beſtias debet cõdẽnari, ueluti horrenda atrocia; pœna, ut cui ſecundũ attrocitatis, locũ iter pœnas deberit. Bal. in l. data. col. 2. C. qui accu. nõ poſſ. Quãuis huiuſmodi pœna nõ ſit hodie ĩ uſu, ut dicit Ang. in l. ciuſdã §. legis. ff. de ſicar. Cui glo. ſic intellectæ adſtipulat, quod refert Suetonius in uita Claudii, ipſum Claudiũ ĩ maiori fraude cõuictos legitimã pœnã ſupergreſſum ad beſtias

45 cõdẽnaſſe. † Vigeſimotertio, propter ſcelerũ immanitatẽ, infantes, & furioſi, & alij nõ culpabiles pro delictis aliorũ puniũtur, ut patet ĩ §. itẽ paruulos. 1. q. 4. & late probat Lucas Pen. in l. ſine. col. 5. C. de exac. & tribu. lib. 12.

46 † Vigeſimoquarto, his poſtremo cõcinit, quòd licet alias nobiles nõ debeãt furca ſuſpẽdi, ut uoluit gl. in l. 3. §. pœna militũ. ff. de re mili. & dixi late in Cõmentariis Nobilitatis. c. 20. ſallit tñ ſi enormiter deliquerint, puta quia proditionẽ fecerunt, ut uoluit bal. in c. cũ quidã, de iure. & ſequitur Hip. Marſi. ſing. 15. incip. proditores, & di-

47 ximus etiã in d. tract. Nobilitatis eod. c. † Poſtremo, alia pleraq; oĩm copioſiſſime in eã rẽ cõgeſſit Hipp. Marſi. in l. 1. in prin. col. 9. uer. 3. & poſſunt ff. de quæſt. & ruſſum in l. unius facinoris. §. cognitorũ. col. 13. uer. ĩ quantũ cũ tribus ſeq. co. quæ huc adſcibere ſuperſedi, quoniã de his iã ſatis, & prope nimiũ diximus. ex quibus illud affirmatim probatur quod ſupra diximus, nõ eſſe parcẽdum etiã benemerito de Repub. ſi immane quodpiã facinus præſertim cõtra Remp. ipſam cõmiſerit. Quod ad alios quoque caſus trahi poteſt, quibus pœnam aut minuẽdã, aut remittẽdã eſſe cõtendimus. ſed iam ad alia pergamus.

CAVSA QVINQVAGESIMA.

SVMMAE.

1 *Delinquens poteſt propter inſigne aliquod artificium, uel robur, impunitus dimitti, conſulto tamen ante Principe.*

Excipe latronem manifeſtum, ſeditioſum, factioſum, et id genus ſceleratum. num. 2.

2 *Tiberius Cæſar inſignem artificem, qui uitrum flexibile componebat, è medio tolli iubet.*

1 QVINQVAGESIMO, Propter inſigne aliquod artificiũ, uel excellẽs robur delinquẽtis, poteſt delinquens ipſe conſulto tñ principe, impunitus dimitti. Tex. eſt no. qui ad hoc ubiq; allegatur in l. ad beſtias. in illis uerbis. Sed ſi eius roboris uẽl artificii, & c. ff. de pœn. & illũ tex. dicit ualde no. Ale. conſi. 19. circa primũ. in fi. li. 7. & fatit ſing. Iaſ. in l. 1. col. 2. uer. itẽ propter. ff. de legi. E per illũ dicit Lucas Pen. in l. 1. col. 13. uer. uetũ eſt tamen. C. de deſert. li. 12. & in l. ſi apparitor. co. 9. C. de cohart. eod. li. 12. quòd ratione publicæ utilitatis, poteſt iudex minuere pœnã. Ad quod etiã utrobiq; allegat tex. in c. ſuas 7. quæſtion. 1. qui parum mihi facere uidetur. uide Diuũ

2 Thomam 2-2. quæſtio. 65. † Hoc tamẽ limitat procedere Cæpola cautel. 3. incip. propter maximam, niſi iſte inſignis artificii, uel excellentis roboris, eſſet latro manifeſtus. ſeditioſus factioſus, & id genus ſceleratus, tũc enim morti adiudicandus eſt, & tradendus, uel inconſulto principe per text. in l. filio exhæredato. §. hi autẽ omnes ff. de iniuſt. rub. teſta. quod not. ad ea quæ late diximus in 49. cauſa, nu. 13. incip. aliud tamen. & alius multis ſeq.

3 Miror

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 † Miror autem quod dicitur de Tiberio Cæsare, quòd cum quispiã illi obtulisset paterã uitreã eo artificio tactã ut uitrũ flexibile esset, ab illo scisciatus est, a quo didicisset, & an alterii id docuisset, qui respondit ipsum se sine authore & magistro didicisse, neminẽ autem docuisse. eõtinuo illum interim iussit, atq; totã illius artificis officinã abolere, ne æris, argenti, auri metallis, quibus ipse abũdabat, pretia detraherentur. Cuius rei testis est plin. li. 36 cap. 26. ubi tamen eam famam crebriorẽ dicit, quàm certiorem, fuisse. Sed si id uerum fuit, crudelissimus certe Tiberius Cæsar, in ea re, uti in cæteris fuit, qui hunc artificem etiamsi deliquisset, uita potius donare debuisset, ob tam mirandum & insigne artificium.

CAVSA QVINQVAGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

1 Delicta eorum, qui alias moribus, et uita integritate summa claruerunt, mitius accipienda sunt, et nn. 23. 49. 51. 52. 56. 57. et 162.
2 Dolo, quàm læto pede descíuerit à uer tutis habitu, nemo prudens opinabitur, quam uicta.
3 Bonus semel, semper bonus præsumitur.
4 Dissimulatio magna, obscuriq; recessus in animis mortalium.
5 Iustus ut quis sit in conspectu hominum, nõ tamen in conspectu Dei fieri potest.
6 Citharœdi non omnes, qui citharam habent.
7 Iustum ab iniusto, probum ab improbo, discernere, soli Deo cõperit.
8 Presbyter nemo ordinandus ante legitimam ætatem, quàtumuis sit dignus.
9 Hominis excellentiam facere, ut recedatur ab omni iure, omnes statuto. Lim. nn. 10. et 13.
11 Appellasse si quis se dicat, uel procuratorẽ esse ad petendos apostolos ei nõ creditur, nisi legitime doceat, quantumuis sit fama celebrium illegitimationis, ideoq; dispensatio necessaria est.
12 Personæ honestas, uitæ probitas, et fama electi, non supplet defectum illegitimationis, ideoq; dispensatio necessaria est.
14 Intellectus ad c. nobilissimus. 91. distinct.

15 Medico soli, alioqui bono uiro, ægrotti uulneratum mortuum esse ex febre, non creditur, cum agatur de magno præiudicio.
16 De animæ periculo ubi agitur, uiri sanctitas nihil facit, ubi quid pium dixerit, uel præceperit.
17 Ficta omnia, et simulata, diu subsistere non possunt.
18 Res quæque ad suam naturam facilè reuertitur.
19 Hominis probitas et integritas unde colligatur.
20 Cum simoniaco quem commendat anteacta uita, mitius agitur.
21 Religiosus peccans occultè, et sine scandalo, non ex contemptu, nec contra religionis notam, in eodem genere peccati mitius est puniendus, quàm secularis.
22 Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum.
24 Deprecationi quando sit locus.
25 Leges probos uiros quanti fecerint.
26 Credendum non est temere. Et quomodo id accipiendum nn. 27.
28 Emens ab alio tanquam testamenti executore, aut alias nomine alieno, si dicat se audiuisse à uiris fidedignis illum esse executorem, præsumitur bona fide emisse.
29 Credulus nimium non dicitur, qui credit homini fidedigno. et n. 30. 31. et 38.
32 Assertio uiri fidedigni excusat, et nn. 33. 34.
35 Videt ut improbis non adhibenda, ita et bonis credendum.
36 Verus si a possessore bonæ fidei fugerit, talis tamen habitus, ut cuiquam fidere non debuerit, absoluendus est possessor.
37 Ripam qui uult minuere, de damno futuro uel cauere uel satisdare debet, secundum personæ qualitatem.
39 Dignitas excusans a satisdatione.
40 Cauere tantum debet, qui non suspectus est satisdare.
41 Tutores legitimi licet satisdare debeant, remittitur tamen satisdatio, si sint personæ honestæ.
42 Idoneis sæpe nõ tã patrimonio et facultatibus, quàm fide metimur.
43 Cautio uiri pauperis, fide tamen digni, an sufficiat.
44 Filios optimos nisi quispiam magnorum uirorum reliquit.
45 Patris et filij non est eadem persona in prudentia, et fide.
46 Suspectus tutor quis dicatur.
47 Iuramentum deferri in causa matrimoniali, an semper uerum.
48 Index iuramentum deferre potest in causis, quæ sunt magni ponde-

ris et momenti, si plusquam semiplene quidpiam probatum fuerit, et persona sit multum honesta.
50 Citatio quæ prima fronte habeat in se iniustitiam, an valeat.
53 Citatione facta per nuncium, an et quando præsumatur iudicis ipsius missio præcessisse.
54 Bonum et iustum videtur, quod a bono factum est.
55 Censualis totū censum soluens ei, qui partē tantū cēsus emerat a domino, tū demū excusatur a pœna, si emptor ipse erat fidedignus.
58 Dominus an et quādo non teneatur pro delicto famuli vel discipuli.
59 Hospes quando non teneatur ad res apud se depositas.
60 Iudex quando quis possit esse in sua vel suorum causa.
61 Præsumptio quod quis sit bonus, non attenditur ubi agitur de tertij præiudicio.
62 Pugnare aduersus duos, arduum et difficile.
63 Nemo solus sapit.
64 Consilia ingeniaq; multorum plurimum possunt.
65 Iudex in sua suorumue causa nemo debet esse.
66 Causa nostra, et causa nostrorum, paribus passibus ambulant. nu. 67. 68. 69. 74. 76. 77.
70 In iniuriarum causa, consanguinei eius, qui passus est iniuriam, nihilo magis sunt idonei testes, quàm is, qui passus est.
71 Metus, qui meis infertur, mihi inferri videtur. vide et v. 72. (cessā
73 Statutū ut nō valet facto cōtra clericos, sic neq; cōtra cōsanguineos
78 Non comparentem non modo excusat valetudo ipsius, sed et suorum (consanguineorum.
79 Iurās defendere quēquā cōtra oēm hoīem, se suosq; cōsanguineos ex-
80 Consanguinei nostri, sunt quodammodo pars corporis nostri.
81 Amantium cæca inducia.
82 Consanguinitatis et amicitiæ herculeus nodus.
83 Episcopi, alioqui sancti, caci sunt in suos nepotes.
84 Pontifices summi multa audiunt propter consanguineos.
85 Amor iudicium ignorat, ratione fere caret, modum nescit, nec aliud cogitat quàm quod diligit.
86 Iudices non admittendos in sua, consanguineorumq; causa.
87 Pœna esse, aliquid fieri contra legem, et sine lege.
89 Papa causam suorum alijs committere debet.
90 Consanguinei an et quando testes idonei, Alano.

91 Frater

91 Frater testis an fidem faciat.
92 Vxor, an et quando idonea sit testis pro marito.
93 Familiares et domestici an et quando ad testificandū admittantur.
94 Electus ad aliquem dignitatis gradum, virtutis nomine electus præsumitur, cæterijs præstare.
95 Famuli tales habentur quales sunt domini, eorumq; fere mores repræsentant, imitantur, et exprimunt.
96 Simile simili gaudet.
97 Prælati si quid agant, a famulis in exemplum trahitur. et nu. 98.
99 Consuetudo multum momenti et virium habet tum ad depravandos, tum ad corrigendos hominum mores.
100 Legatum se Papæ, vel principis dicenti, an et quando credatur.
Et quid, si dicat se literas legationis amisisse, nu. 101.
102 Nuntio delegati citanti aliquem an quis credere teneatur sine literis commissionis.
103 Crimnū inquisitio licet non concedatur, nisi precedente infamia, tamē si quis denūtiatur a persona fidedigna, et superior famā vel infamiam ignoret, poterit super illis inquisitionem committere.
104 Liber rationum an et quando præsumptionē inducat pro ipso scribente et eius hærede.
Et quid in scriptura privata, nu. 105.
106 Testes singulares an et quando probent.
107 Testibus etiam verisimilia non deponentibus creditur, quando sunt valde digni.
108 Consilium nobilissimi, et celeberrimi doctoris an excuset vitium.
Et an etiam id possit partis integritas, n. 110. 111. (ab expensis.
112 Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis mentibus ex temeritate absque dolo et calumnia.
113 Hæres non conficiens inuentarium, an, et quando non teneatur ultra vires hæreditarias, et nu. 114.
115 Instrumentum confectum in longinqua regione ab ignoto tabellione, an et quando probet.
116 Instrumenta producta a bono viro, præsumuntur vera.
117 Statutum etsi restringat facultatem probandi, ad unam speciem probationis tantum, possunt tamen testes spectatæ fidei produci, et admitti.
118 Cōfessa causa, et renuntiatio productionis testiū æquiparantur.

119 Leges

119 Leges magn faciunt probitatem, fidem et integritatem unius hominis, et nu. 120. 122.

121 Testis unus probitas et spectata fides supplet defectum contestium idonei. Limit. nu. 124.

123 Testiũ certus numerus quando requiritur ad solẽnitatẽ uel substantiale actus, aliarum testiũ integritas non supplet unius defectũ.

125 Notarii unius integritas, an alterius defectum suppleat.

126 Testium defectus suppletur per fidem et integritatem notarij.

127 Testis notæ et spectatæ fidei potest dictum suum corrigere usque ad publicationem testium.

128 Testis dictum cum dubitatur an maleat, quando. s. notarius, qui eũ examinauit, scribit, quòd idem per omnia deposuit, atque alij testes, indubitanter valet, modo sit bonæ famæ et opinionis.

129 Testis si dicat se aliter deposuisse, quã scripsit excepit notarius, utri potius credendum.

130 Vitæ anteactæ qualitas excludit præsumptionem furti, aut subornium alias sufficiens ad torturam.
Et quid si res furto sublata, reperiatur apud quempiam, uir non alioquin spectatæ fidei, nu. 131.

132 Testis dictum, non citati sed sponte deponentis, fidem facit, quando persona est fidedigna.

133 Præsentia alterius partis an necessaria in iuramento testis, cuius dicto necessario standum est.

134 Consultor an et quando teneatur iurare se recte consuluisse.

135 Xenocratis summa probitas et integritas, quanti ponderis fuerit apud Athenienses.

136 Testis iuratus deponere debet, alioquin eius dictum, nullum.

137 Testis non iuratus, uir spectatæ fidei, præsumptionem facit, alterumq; testium fidem corroborat.

138 Instrumentum exemplari potest per primatum, eamq; honestam personam, si publica desit.

139 Mercatores, præsumuntur fidei probatæ.

140 Mercatoris damni, ueritatis et æquitatis officina debet esse.

141 In mercatorum causis non conueniat de apicibus iuris disputare.

142 In mercatoribus exuberantissima fides requiritur.

143 Prælatus an possit suis consanguineis committere æconomiam ecclesiæ.

144 Iudicis

144 Iudicis assertioni an et quando standum in causis breuibus.

145 Notarius si omiserit adponere instrumento locum et tempus, an dolo id fecisse præsumatur. distinguo.

146 Iuramentum personæ honestæ sufficit ad probandũ impedimẽtũ.

147 Procurator constitutus ad exigendum, potest solutionem recipere, si bonæ fidei uir fuerit.

148 Laicus assumi potest in episcopum propter personæ integritatem et sanctimoniam.

149 Episcopi et literarũ cognitione, et morũ integritate pollere debẽt.

150 Dispensatur facile cum probis uiris.

151 Romani in deferẽdis honoribus, et magistratibus, quid spectarint.

152 Deus O. M. in prouinciis mandandis, ætatis rationem non habuit, sed prudentiæ, et sanctimoniæ.

153 Vitæ probitas facit, ut quis excusẽt à simonia et ambitu, et nu. 154

155 Aduersarius in lite præsumitur inimicus, nisi alle sit summæ sanctimoniæ.

156 Probitas cur in tanto precio sit.

157 Vitium irrepit sub uirtutis specie.

158 Prelũ neminẽ esse existimãdũ, antequã diu mores illius probẽtur.

159 Actus plures desiderare ad uirtutis habitum.

160 Ver non facit una hirundo, aut unus dies.

161 Mercator non dicitur ex uno actu negotiationis.

QVINQVAGESIMOPRIMO, Si uir alias optimis moribus, atque uitæ sanctimonia commendatus delinquerit, ut nemo uacat prorsum malo neq; crimine, teste Simonide apud Stobæum, & cõtra naturã pene est, ut quis sit sine peccato, ut testantur decreta canonica in §. nomine, 25. di. ubi & glo. citat illud tritum,

Nemo sine crimine uiuit.

est proculdubio cũ eo clementiùs agendũ, ut est tex. elegans in l. non oẽs. in prin. ff. de re mili. ubi scribitur, non oẽs in eodẽ gñe peccati similiter esse puniẽdos, sed habere rõnẽ ante actæ uitæ. quẽ tex. ad hoc not. Alex. cõ. 121. uisio processu, col. 2. uer. cõcurrit, & alia. li. 7. Et per illum tex. dicit gl. in c. si qui à simonia in uerbo, probate 1. q. 1. eandẽ. §. à pudico in impudicum trahat amorẽ, proximum

enim est & facilis gradus ab amore spirituali & honesto ad carnalem & inconcessam uenerem, ut testis est & idē Iociupletissimus Hierony. ī regula sanctimonialiū, ad Eustochiū, c. 18. & rursum in alia ad Rusticum epistola, & diuus Tho. Aquinas in opusculo de modo confitendi, & puritate conscientiæ, in c. de periculo familiaritatis dūa-
2 rum† Igitur ut ad Virgilium, & Didonem redeamus, illa quidem nō sua sponte à principio de uirtutis habitu dejicitur, sed ut ille ait, Veneris consilio, & cupidinis uirib. q̄ supra prætermiseramus, ac postremò virtutibus, nobilitate generis, specie corporis, & suauiloquentia ipsius Aeneæ oppugnatur, interimq; insurgit aduersum rationem appetitus, cùm sciliceț.

Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni. Cumq;
Multa uiri uirtus animo, multusq; recursat Et cu
Gentis honos, hærēt in fixi pectore uultus, Cū sentiț
Verbaq;

- Huic uni potuit succumbere culpæ.
- Veteris uestigia flammæ.

Neq; tñ uincit rōnem appetitus, sed uincitur cum dicit,

Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallentes vmbras Herebi, noctemq; profundam,
Ante pudor quàm te uiolem, aut tua iura resoluam.
Ille meos primus, qui sibi iunxit, amores
Abstulit, ille habeat secum. seruetq; sepulchro.

In quibus quidem ex temperata (qui est ipsius uirtutis habitus) continens duntaxat effecta est, nondum autem continens. Mota enim fuit, ut iam dictum est, a principio Dido, ut Aeneam amet tum uirtute, quam unam in uita contemplationi dedita intuemur, tum & his quæ humanis cætibus non solum bona, sed & summa bona existimabitur. Quis enim generis nobilitatem, quis formæ dignitatem, atque excellentiam, quis denique multo ornatu insignem orationem inter summa nō adnumeret? Tādem uero cum ad tot acerrimos hostes, blandæ sororis Annæ persuasiones accessissent, superiore euasit appetitus,

tus, & rōnem quāuis inuitā, & reluctantem traxit, factaq; est demum mulier non prorsus intemperans, sed inconti nens. cum illi suis Anna dictis.

- Incensum animum inflammauit amore, spemq; dedit dubiæ menti, soluitq; pudorem.

Postremò uero per ipsā incōtinētiā obduxit habitū intēperantiæ. quod planè ostenditur, cum demum dicitur,

Nec iam furtiuum Dido meditatur amorem.

Quibus quidē mouemur, quàm multi sint a uirtutū habitu ad habitū uitiorū gradus, quāq; ægrè, & cū magna difficultate ab illis ad ista diuertimus, ut recenter ipsium usu
3 euenire præ difficultate, & tēporū intercapedine necesse sit† Ex quo illud exiit, quod Iurisconsulti solēt dicere, eū qui bonus autea fuerit, nunc & bonū præsumi, rōnemq; anteactæ uitæ cōsiderandā esse, ad æstimanda meriēda q; facta dictaue hoīum, l. ulti. in fi. ff. de actio. & obliga. & l. desertorē. §. is qui ad hostes uersū. sed etsi ex improuiso, ibi, inspecto eius uitæ præcedentis actu, & l. non oēs. in prin. & §. a barbaris, & quod ibi not. glo. ff. de re mil. & l. deīde, §. Iulianus, ff. de libe. & exhib. & l. diui fratres, post pri. ff. de lib. eau. & l. famosi, ff. ad leg. Iul. maie. & l. vlt. iū cta gl. de qō. & l. 3. ff. de suspect. tut. & l. 1. C. si quis impemaled. ibi, ex personis dicta pēsamus, & c. mādata, & c. cū in iuuētute. in prin. de præsump. ubi nō est facile credē dum eū qui diu se honestū, & prouidū exhibuerit, statim fuisse adeo immutatū, ut se uitiis turpiter cōtaminarit. & quod ibi dicit gl. & Bal. & in c. in primis. 2. q. 1. ante fi. ibi, nec ipsis de eo credēdum fuit, si uita & opinio eius tas las ante non extitit. & quod uoluit gl. & doct. in l. 2. C. de furt. & Bal. post Io. And. in c. dudum. eius initii, 2. col. ult. de elec. & Guido Suza in tract. de tormentis, col. 8 in par uis, uersi. item indiget. & quod per tex. in d. §. ex barbaris uoluit bald. in l. quotiens, §. sed etsi non in corpore. in prin. ff. de hæred. institu. & in l. 1. col. 5. uersi. nota q̄ confessio. C. de confes. & consi. 133. quædā mulier, in prin 2. dubii, lib. 1. & consil. 176. Cecilia recessit à Eraciſco. li. 1. vbi dicit per illū tex. q̄ raro corrigitur quod uenit in cō-

suetudinem,&consi.410.in cā,& qō. Antonij,col.pe.lib. 2.& Io.Fab.in §.ius aut gentiū,col.pen.uersi. ité nota q si duo,Institu.de iur.nat.gent.& ciui.& Imo.consi.137. uisa inquisitione in fi.& Ro.consi.54.uisis circa id,col.2. uersi.4.idē probat.Quibus mirē congruit dictū Ciceronianū suprā relatum.& quod dicebat Epicurus,si Laertio credimus, Eum qui semel fuerit sapiens,in contrariū
4 habitum trānsire non posse. †Sed iā de his satis superq; Nunc illis occurrendū esse operæpretiū est, qui fortasse dicēt satis absurdū uideri,his tātū tribui, qui boni uiri putantur,ut illis passim credēdū sit,& pro eorū actibus præsumendū,præsertim in aliorū magnū præiudiciū, cū sint pleriq; qui ueluti sepulchra dealbata(ut utar uerbis Dei Opt.Maxi.)Matth.23.longe alios quā sint,fronte,& uultu mentiantur,& simulāt,qui tametsi foris,& in propatulo hoīb.iusti appareāt,& probi atq; ueluti, ἀναμάρτητοι, ideſt īpeccabiles,intercutib.tū uitiis madescūt,& ut idē Christus testis est, sunt pleni hypocrisi, & iniquitate. Qui curios simulant,& bacchanalia uiuunt.

vt ait Iuuenalis Saty.2. Quiá;,ut dicit tex.in c.ut officium,post prin.de hæreti.lib.6. sub agni specie lupū gerunt.De quibus ēt loquitur glo.in l.illicitas.§.illicita ministeria,ff.de offi.præūd.& D.Hierony.cū dicit elegāter, Sæpe sub habitu ouis lupus delitescit.Et sanè fuerūt semper sunt;q; nostra tēpestate.& erunt postea,qui palliati, barbati incedunt,nomen sanctitatis tali habitu usurpantes,ut non solum philosophi habeantur,sed & de eorum consiliarii,& cerimoniarum antistites sinceriſſimi existimentur,cū re uera sint animalia spurca, & probra,& impostores sint mali,& malitiosi, nulla re prorsus bona dignisi foris tristes,domi dissoluti,uestitu philosophi, & factis,moribꝰ spurcissimi,flagitiosissimi,nequissimi.Quod ansam præbuit Iuuenali,ut id quod nuper citauimus,paulo post subiiciens exclamaret,

Fronti nulla fides.

Idcirco Cicero in 1.epistola ad Q.fratrē,periculosum esse arbitratur iudicare, probusne sit quispia an improbus. Multis

Multis .n.ut ille dicit, simulationū inuolucris tegitur,& quasi uelis quibusdā obtēditur uniuscuiusq; natura,frōs, oculi,uultus persæpe mētiūtur,oratio uero sæpissimè. Et alibi ī ea ꝛc3 oratione quā cōtra Luciū Piso.dixit, in hūc modū exorsus ē, Iāne uides belua,iamne sētis,quæ sit hominū q̄rela frōtis tuæ? Nemo quæritur Sytū nescio quē de grege nouitiorū factū esse cōsulē. Nō.n.color iste seruilis,nō pillosæ genæ,nō dētes putridi deceperūt, oculi, supercilia,frōs,uultus,deniq;,qui sermo q̄dē tacit' mētis est,hic in errorē hoīes impulit,hic eos quibus erat ignotus,decepit,hos fefellit, hic in fraudē induxit,& c.locus .n.ī prōptu est.rursūq; ī alia oīone pro P.Sexto de eodē Pisone loquēs,Altero Dii boni,quā teter ꝑcedebat, quā terribiles aspectuꝰvnū aliquē te ex barbatis illis exēplum imperii ueteris imaginē antiquitatis,columē Reip.dicetes intueri,&paulò post,Nā quid ego de supercilio dicā, quod tū hoībꝰ nō supercilio, sed pignus Reip. uidebatur tanta erat grauitas oculo,tanta contractio frontis,ut illo supercilio,tanquā uirtutisvmbraculo niti uideretur. Erat hic omnium sermone Reip.magnū firmūq; subsidium. Et mox, Etenim animus eius uultu,flagitia parietibus tegebantur. Ex quibus uerbis colligere licet, Pisonē tantam præ se probitatē ferre solitū, ut oēs hoc ipso deciperet, eum talē esse qualē se gerebat existimantes,cū tū reuerā ſ esset omniū flagitiosissimus. † In quā ēt sniam Origenes Adamātius,qui dogmata disciplinasq; philosophorū omniū propē tenuit, homilia in Lucā.2 illud enārās, Erāt aūt iusti ambo in conspectu Dei,ambulātes in oībus mandatis,&c.sic in fi.eleganter simul & grauiter.Poterat simpliciter scribere, erant iusti ambo ambulantes in oībus mandatis.Nūc aūt necessario additur, iusti ambo in conspectu Dei.Potest quippe fieri,ut sit aliquis iustus in cōspectu hoīum,sed non in cōspectu Dei. Et infra paucis interiectis,Beatus,inquit, qui in conspectu Dei iustus est, atque laudabilis,hoies.n.quanuis certū iudicium habere uideātur,tñ non possunt ad liquidū pronuntiare.Euenit quippe interdum, ut laudēt,eū,qui nō est laudabilis,& ei de-

detrahãt,qui minimè detractione dignus est. Solus Deus & in laude,& in uituperatiõe iustus est iudex,unde digne nunc additur,in laude iustorum, Erant iusti ambo in conspectu Dei. Quibus succinit & tex.in c.citius,in prin. de pœni.dist.2. ubi sæpe homo multis occultè peccatis mi-
6 noluntur,qui in uirtute magnus uidetur. †Ex quibus exierunt multa à Græcis profecta prouerbia, quale illud est.

Ποτλοὶ βοῦκεντα, παῦροι δὲ γῆς ἀροτῆρες :
Qui tauros stimulent multi,sed rarus arator.

Et illud,

Πολλοὶ θριαβόλοι, παῦροι δὲ τεμάντιες ἄνδρες :
Plures thriobolos,paucos est cernere uates.

Cuius originem quanuis Zenodotus tradat,idem tamen Plato in Phædone usurpat,

Πολλοὶ τοὶ ναρθηκοφόροι, πάνυ δὲ τε ὀλίγοι.
Plures Thyrsigeros,paucos est cernere Bacchos.

Sed & Marcus Varro De re Rustica lib.2.c.1. eandẽ sententiã extulit diuersa metaphora.Sed nõ omnes, inquit, qui habent cytharam,sunt citharœdi. Quibus palam significatum,ut eleganter describsit ipse Erasmus complu-
ribus mortalium adesse uirtutis insignia,aut etiam famã, qui tamen uera uirtute uacent. Sed & quod magis mirãdum sit, plerique astrorum lege his astricti moribus, ut præ se ferant quod non sunt.scribit enim Firmicus Maternus lib.Mat.eos qui in horoscopo habuerunt hœdum fucato aspectu,mentiri seueritatem,ut Catonis frõtem,
7 & instituram imitari uideantur. †Proinde cùm tot simulationum adumbrationibus mores hominum obuoluantur,&(ut ait Plinius lib.3.Epistolarum ad Cornelià Hispullam scribens) uita hominum altos recessus magnasq; latebras habeat, propterea q; sit uix cuique nisi soli Deo possibile, probum ab improbo, iustum ab iniusto, bonũ sanctumque à malo, atque prophano discernere,nobisq; multum immineat incommodi,atque dispendii, si quod sæpissime euenit,probos,atque sanctos, mentiente eorũ vultu,existimabimus, qui omnibus uitiis atque facinoribus erunt deditissimi, uidetur non tantũ illis esse tribuendum,

dum,qui boni apparẽt,ut eis in maximum aliorum præiudicium temerè credamus,atq; pro ejs quidquid ipsi egerint,præsumamus,usq; adeo,ut à iure communi recedamus,contra tex.in c.miramur.61.di.ubi in hæc uerba scribitur.Nõ.n.in cuiusq; persona permittendum,quod instituti generalibus cõtinetur. ubi gl.no. non esse propter
8 personã à iure communi recedẽdum, in idq; citat & alia iuraquæ inibi uidere poteris. †Quibus adde & text.in c.78.dist.vbi nullus est ante ætatem idoneam presbyter ordinandus, etiam si ualde sit dignus. ideoq; no.glo. ibi, non esse derogandum iuri communi propter personam. Addetur text. in capit.1.vt lit. penden. ubi non tenuit subreptitia impetratio D. Thomæ Cantuariẽsis episcopi propterea ex eo tex.no. Bal. ibi i ult.no.nõ esse propter uitæ meritũ,à iuris cõmunis dispositio ne discedendũ. ℣ dictũ sequitur & facit sing.Barb.cõsi.18.præclare scriptũ est,col. 6.lib.2.sequitur et Iason,qui hoc dicit nũquam esse obliuiscẽdũ,in l.qui iurisdictioni,col.vl.uer. pro ista limitatione.ff.iurisd.om.iud. Phil.Dec.in c.postremò, in fi.de appel.& in repe.c.decernimus. col.15.ver.2.cõclusio,de iudi.& in c.at si clerici.col.4.in 6.limitatione, cotie.ubi per hoc reprehendit post Barb.ibi dictũ Bald.in l. sed & reprobari §. amplius.ff. de excusa. tut. ubi uoluit per text.ibi,in illis uerbis, Maxime disciplinatus homo, quòd propter excellẽtiã hominis, receditur ab omni iure, omniq; statuto. id quod reputat notatu dignum.
9 †Quãquã hoc dictũ bal.ne id prætermittamus,secuti fuerit Ro.Alex.& Iaso.in l cũ quid,ff.si cert.peta. idẽ Rom.in repe.l. si uero.in 53.fal.ff.sol.matrim. & Barb.sibi contrarius in prooem.cle.in uerbo salutẽ,co.11.ver.8.& seq. ubi ad hoc dicit sing.tex.in d.l sed & reprobari, & Fel.in rub de maio.& obed.col 3.& Iosi.in l.1.col.2.ff. de legi. to.vlt. ad hoc facit sing tex.in d.§.amplius. †Sed redeundo ad institutum,quod diximus, non esse recedendum a iure communi propter personæ meritũ,comprobat & ipse Bald.in cap.sedes.paulò ante finem, de rescrip.ubi dicit, quòd ubi quærimus de simplici iustitia, non curamus

merita personarũ, per l. cum pater. §. rogo. ff. de leg. 2. cui
adde & optimum tex. à nemine, quem uiderim (nisi me
fallat obliuio) in eam rem annotatũ, in c. mulier ī uerbo
sancta. 23. dist. & quod dicit gl. in cle. ad nostram. in ver-
secundo, per text. ibi, de hæret. Neminem sanè esse adò
bonũ & perfectum, quin legi subsit. & sequũtur Card &
Pan. ibi, & idem Pan. in c. solitæ. per illum text. de maio.
& obed. & Imo in rub. de constit. lib. 6. colum. 3. Felyn. in
11 præm. rex pacificus, post princ. † Idq; quod not. uoluit
Bal. in c. cũ contingat, col. 2. de rescript. quòd si quis dicit
se appellasse, uel procuratorem esse ad petendos apostolos,
non ei creditur, licet sit uir præclare fame, nisi legitime
doceat. Et idem Bald. in c. iurauit, col. 3. uersi. tem si
esset aliquis. de probat. quòd post didicita testificata, nõ
admittendus est ad ferendum testimonium, etiam uir ca-
tæ, sanctimoniæ, ut nulla omnino esset subornationis su-
spicio. Et quòd suprà diximus est Barba. authortate, de
hærede magnæ sanctimoniæ, qui non cõfecit inuẽtariũ.
12 † Et hanc quoq; partem confirmat, quod suprà adduxi-
mus ad probandum sanctimoniã, & uirtutes hominũ, ple
runq; ad dispensandũ cum illis, contra iuris regulas pro-
uocare. Nam cum sit opus dispensatione, satis demonstra
tur non id fieri ex iuris communis dispositiõe. Propterea
Ro. consi. 216. electio dicti domini. col. 2. uers. cæterũ nec
est dicendum, notat ex tex. in c. innotuit. de elect. quẽ su
prà ĩter alia citauimus, quòd personæ honestas, uitæ pro
bitas, & fama electi, non supplet defectum illegitimatio-
nis, ideoq; necessariam esse dispẽsationem, ut ibi dicitur.
13 † Quibus sigillatim ita respõdendũ esse dico. primũ ad d
quod de graui aliorum præiudicio dictum est, illud quidẽ
quòd suprà multorum authoritate comprobatum est, ut
delicet personarum sanctitatem atq; integritatem, mutũ
habere ponderis contra generalia legum decreta, ita in-
telligendum esse atq; procedere, nisi rei & negotij ardui
tas. & magnũ aliorum præiudicium aliud suadeat. per id
quod uoluit Bal. in l. unica, col. 3. ĩ 2. oppo. uersi. quid er
go est in codicibus mercator. C. de confes. standum esse
priuatæ

priuatæ scripturæ mercatoris etiam pro se, & in articulo
separato, quando est notabilis & fidedigna persona, dũta
men quantitas sit parua, alias secus. Cuius dicti authori-
tate subnixus Felyn. in c. literas. col. 3. uersicu. primus est,
de præsump. asserit nihil operari uiri sanctitatem, in alte-
rius præiudicium, quando causa est maximæ, ut dicit, im-
portantiæ. Cui plane sentẽtiæ consonat, quod no. uolue
runt Ant. & Pan. in c. 2. & ibi late ipse Felyn. col. 3. ver. fal
lit. 3. de fide instru. intelligentes quod suprà diximus, pri
uatam scripturam aut rationes defuncti, qui laudabiliter
uixit, facere præsumptionem, &c. quando scilicet non est
immodica quantitas. Neq; longe abest quod dicit Bart.
aut quisquis is fuit, in l. palatinos. C. de colla. fund. fisc.
lib. 11. quòd etsi ambasciatori, qui est notabilis persona,
aut baiulo, qui notus est, debeat credi sine literis, proce-
dit tamen, nisi agatur de magno præiudicio, per text. ibi,
& in l. facultas. C. de iur. fisc. & l. missi opinatores. C. de
exact. tribut. eo. lib. quod & sequitur Felyn. in c. quod su-
per his. col. 2. de fid. instr. vbi & per hoc aliud dicit, quod
licet Card. aut alteri personæ, dicẽti se legatũ Papæ, cre-
datur sine literis c. nobilissimus. & ibi gl. 91. di. cũ his quæ
suprà allegauimus, hoc tamen intelligendũ est, nisi agere
tur de magno præiudicio. & idẽ dicit ipse Felyn. in c. ad eui
14 dentiã. col. 1. ver. limita omnes, de senten. excom. † Quin
plus dicit gl. no. ĩ c. sicut. eo. ti. quòd dictũ c. nobilissimus,
intelligitur, cũ nulli fit præiudiciũ. quã sequitur Pan. qui
illã facit sing. & Felyn. ibi, & idẽ Pan. in c. cũ olim. eius initij
1. col. ult. uer. in eadẽ glo. de priuileg. ubi & illã dicit not.
& in c. cũ in ecclesijs. de maior. & obed. & in d. c. 1. col. ul.
de iud. & c. cum in iure, & ibi Felyn. in prin. de offi. deleg. &
Ang. cõs. 182. mãdatũ principis & Phil. Corneus cõs. 155.
quanquã uideatur, in fi. lib. 1. & Felyn. in c. sicut. co. pe. ver.
15 fallit quarto, de iudic. † Et facit quod uoluit Bal. in addi.
Spec. ti. de homi. ver. an mortuus febre. q. nõ creditur so-
li medico dicẽti uulneratũ ex uulnere obijsse, etiã si sit bo
nus uir, cum agatur de magno præiudicio. Et quod dicit
Pan. in c. 1. char. vl. col. 1. ver. an aũt ĩ casu. de iudic. quòd

quarta.

si non constat de cõmissione iudicis, nuntius autẽ sit bonæ famæ, & agatur de modico præiudicio, præsumitur interuenisse commissio, per no. ab Inno. in c. 1. de cler. peregr. quæ suprà adduximus. Et quod post alios scribit Fel. in cap. Albericus, col. ult. de testi. quòd in actu cõfecto à probo uiro præsumitur interuenisse solẽnitas extrinseca, cũ agitur de modico præiudicio, per no. ab ipso Innoc. in
16 d. c. 1. †Ex qua limitatione (ut uocamus) siue restrictione illud profectum uideri potest, quod cũ anima omnibus rebus, & causis sit anteponenda. l. sancimus nemini. C. de sacro. eccle. ideo ubi agitur de periculo animæ, nihil uirorum sanctitas facit, ubi quippiã dixerint, aut præceperint, non illis ante credendum est, quàm sciamus illos adeò impetrasse quæ postulant, & tunc facere quod mãdãt, neq; n. statim uideri debet diuina maiestate consensum, quod fuerat humana pollicitatione promissum, ut scribitur in c. si quis præpostera. 50. dist. vbi gl. vl. ex eo no. nõ esse statim credẽdũ ẽt bono uiro. Ad quod ẽt citat c. ego solis 9. di. vbi, & ad hoc est tex. optimus, in hęc uerba. Alios aũt ita lege, ut quãta liber sanctitate polleat, nõ ideo uerũ putẽ, quia ipsi ita senserũt, & ibi no. glo. nõ esse cõsiderãdũ quis dicat, sed quid dicatur. Ad quod ẽt allegat c. stãdũ. 19. di. vbi est tex. hmõi. Adeò autẽ non requiritur, quis, uel qualis prædicet, sed quid prædicet. & sabbatum gl. in d. c. ego solis, paulò post, nõ prodesse sanctitatem personæ, ut citius credas, per d. c. si quis præpostera. Denique D. Thomas secũda secundæ q. 70. ar. 3. in fi. non esse de quolibet præsumẽdũ bonũ, ubi alterius imminet periculũ, ad hoc referẽs illud euangelicũ, Nolite credere omni
17 spiritui. & illum refert, & sequitur Fel. in d. c. cũ in iure. in fine de offi. deleg. †Ad secundũ, qñ diximus iudicatu difficilimum bonusne sit quispiã, an malus, & plerosq; uideri probos, qui sunt improbi, dicendum est illud sanctum esse dictum est, sæpissime accidere. Verũ nemo fuit tã pertinax, tã sagax q; & egregius simulandi ac dissimulandi magister, atq; artifex, qui breui pruritis atq; exutis paulatim inuolucris, uel inuitus prodat, & detegat inata atq; insita

uitia uitia, quæ aliquãto tpe dissimulauit, Nã ut li. 2. Officiorũ scriptũ reliquit Cicero, ficta omnia celeriter tanquã flosculi decidũt, nec simulatũ quicquã põt esse diuturnũ. Et in ea oratione quã nuper citauimus, pro P. Sexto, cũ illud dixisset, Etenim animus, uultus, flagitia parietibus tegebantur, mox subiunxit. Sed hæc obstructio nõ diuturna fuit. Sextus quoq; Pythagoricus (is est quẽ citant decreta canonica i c. origo. 32. q. 4. in illis ipsis sentẽtijs inibi relatis) Nulla, inquit, dissimulatio multo tempore latebit. Quam, & sentẽtiam comprobat Seneca ad Neronẽ De clemẽtia, Nemo prodest personam diu ferre fictã, ficta citò in naturam suam recidunt. Ideo Menandri
18 sententia est, Latere usque in finem ne putes, malus existens. Cui omnino simile est illud Paltonicum lib. 2. De iuuen. Difficile ut malus qs semper lateat. †Sed & huc pertinet nostrorum sentẽtia, Res de facili in suam naturam reuertitur. ad quod allegat l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & c. ab exordio. 35. di. & ad id quoq; Maria. se
tior consi. 35. circa prædictam consulatione. col. 6. citat illud Seuerini,

Repetunt proprios quæque recursus,
Redituq; suo singula gaudent.

Et faciũt quæ alibi differemus, tẽpus esse parẽs ueritatis, nihilq; omniũ rerũ diutius celari posse. Et quod dicit Menãder ipse in Oedipode, Tempus solũ iustũ uirũ ostẽdit.
19 †Quæ cũ ita sint, nemini sane nõ erit explorata ĩdubieq; perfecta eius integritas, qui se probũ atq; honestũ uirum exhibuerit, non in uno actu solum, sed in pluribus, neq; paruo quidem tempore, sed diutius ut omnis interim simulatio, si quæ esset, procul faceßat. Et ideo ex concilio Toletano, hi tantum ad ecclesiasticam dignitatẽ episcopi iubẽrur promoueri q plurimo tẽpore probati fuerint, tã uerbo fidei quàm rectæ cõuersationis exẽplo. c. episcopi 24. di. Et ante Paulus ille electionis uas prohibuerat, Neophitũ, id est nouiter ad fidẽ conuersum, in episcopũ ordinari. 1. ad Timo. 3. c. & repetitur 48. di. per totum. Et alibi dicit glo. in cap. consuluit. decimoseptima quæstio-

quarta.

quarta. ad id referens tex. ibi, quòd Iudæis recenter noſtræ religioni mancipatis non debent comitti officia publica, ſicut nec ipſis Iudæis, quaſi nondum ſatis firma ſit, & probata huiuſmodi uirorum noua fides, uirtutes ad de-
20 licti commiſſi ueniam imperrandã prodeſſe. † Sed, & eſt tex. non hoc minus comprobans, in c. eos qui. prima. qõ. ſeptima. ubi remiſſius agitur cum ſimoniaco quẽ alias ui tæ commendat. Ad quod etiam Pan. exiſtimat referendũ tex. in c. niſi ſpecialis, de offi. deleg. ubi Papa cuidam remiſit pœnam ob ſpecialem quàm erga eum habebat dilectionem, ortam uidelicet, ut ibi cenſet Panor. ex ipſius, qui deliquerat uirtutibus, & ita etiã interpretatur Barb. dicens illum tex. ad hoc ſingul. in l. Titius. colũ. nona. ff. de uerbor. oblig. quod, & nos alibi diximus ſuprà in decimaſexta cauſa, in fin. Et bene facit quod ſcribit Bald. in l. data, col. 1. C. qui accu. poſſ. quod iudex, dum pœnas imponit, debet reſpicere dignitatem, ætatem, & merita prioris uitæ, ſecundũ no. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de
21 inſa. & in l. & ſi ſeuerior. C. eo. † Ex hoc manare dicit Panor. in d. c. niſi ſpecialis & rurſum in c. cũ quidam. col. 1. in fi. de iureiur. id quod poſt D. Thomam ſecunda ſecundæ, quæſtione 186. articulo primo, addit 1o. An. in c. accuſatus. §. ult. de hæret. lib. 6. quòd in eodem genere peccati religioſus peccans occultè, & abſq; ſcandalo, non ex contẽptu nec contra uotũ religionis, peccat leuius, quàm ſecularis, nam ex multis bonis, quæ facit, abſorbetur peccatũ ipſius religioſi, ſi ſit leue, & ſi ſit mortale, facilius ab illo reſurgit, propter intentionem quã habet erectam ad Deũ, quæ licet ad horã offendatur, tñ de facili reparatur, ſicut Petrus poſt culpã ſtatim amariſsime fleuit, ut patet Matthæi 27. & Dauid dixit pſal. 50. Peccauit, & malum coram te feci. Ideo ſcribitur Prouerbiorũ ſeptuageſimoquarto, & repetitur in decretis canonicis in capit. ſepties, de pœn. diſtinctione tertia. Septies in die cadit iuſtus, & reſurgit. Ergo licet iuſtus cadat, nõ tamen perdit nomen iuſti, ex quo per bona opera ilicò reſurgit. Et propterea ſcribitur pſalmiſt. 37. Si ceciderit iuſtus, non collidetur,

detur quia ſupponit Dominus manũ ſuã. Et hoc quoq; ſequitur idẽ Panor. in c. 2. ubi eſt bonus tex. & gloſa. de dol. & cont. & idem Panor. in c. ſed nec. ne cleri. uel mon. & Domi. in d. c. accuſatus §. ult. & homo chriſtianus. 40.
22 diſt. & Feli. in d. c. cum quidam in prin. † Et hic ſuccinit text. in cap. talibus, de pœniten. diſtin. ſecunda, ubi talibus Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum. & uſq; adeo prorſus omnia, ut etiam ſi qui eorum deuiant & exhorbitant, etiã hoc ipſum facit eis proficere in bonũ & gloſa ibi addit occaſionaliter, quia fortiores reſurgũt. allegat in arg. cap. conſiderandum, & cap. fidelior. quinquageſima di. & c. mutare. 6. quæſtio. 1. qui canones loquuntur de Petro, qui fidelior factus, eſt poſt quam pec-
23 cauit. † Adde & quod ſecundo Paralipo. 19. cap. in prin. Ieſu propheta regem Ioſaphat in hæc uerba alloquitur, Impio præbes auxiliũ, & his qui oderunt dominum, amicitia iungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris, Sed bona opera inuenta ſunt in te, eo quòd abſtuleris lucos, &c. Ex quibus uerbis facile percipitur peccata minui propter merita, & uirtutes, & Deum ipſum minus iraſci his qui peccant, alioquin iuſtis, & bonis. Sed & huc uergit illud Ezechiæ regis Iuda in eod liõ. cap. 30. Dominus propitiabitur cunctis, qui ex toto corde requirunt Dominũ Deũ patrũ ſuorum, & non imputabit eis, quòd minus ſantificati ſunt. Igitur ſi Dominus iuſtis probiſq; qui aliquando peccarunt, ſit propitius, illisq; leuius ſuccenſet, idipſum quoq;, & nos facere debemus, quos illius imitatores eſſe præcipit Diuus Paulus ad Epheſios c. 5.
24 uide Thomam in quarta diſtinctione. 22. quæſtione. 1. cap. 5. & Baldum in l. 1. C. ſi ſer. uendi. † Huc quoq; pertinet locus Oratorum quem Deprecationem uocant, cuius in. 49. cauſa, nõ ſemel meminimus, de quo Fabius oratorum (Ciceronem ſemper excipio) princeps lib. 7. Oratoriar. Inſtitutio c. quo de qualitate diſſerit, in hęc uerba ſcribit, In ſenatu, & apud populum, apud principem, & ubicunq; iuris clementina eſt, habere locum Deprecationem, in qua plurimum ualent ex ipſo, qui reus eſt,

hæc

hæc tria, in uita præcedente, si innocens, si bene meritus, si spes in futurũ innocenter uicturi, & in aliquo usui futuri. Et ante eũ Tullius, siue is Cornificius fuit, siue item alius, in lib. 1. Rhetoricorũ ad Herenniũ, Deprecatio est (ait) cum peccasse ad consulto reus feciſſe confitetur, & tamen postula, & sui misereatur. hoc in iudicio nõ potest fere usuuenire, nisi quando pro eo dicimus cuius multa recta esse constat. Et iterum lib. 2. Deprecatione (inquit) utemur, cũ fatebimur nos peccasse, neq; id imprudenter aut fortuitu, aut necessario feciſſe dicemus, & tamẽ ignosci nobis postulamus. Hic ignoscendi ratio quæritur ex his locis, si plura aut maiora officia, quam maleficia uidebuntur cõstare, si qua uirtus aut nobilitas erit, in eo qui supplicabit, si qua spes erit usui futura, si sine supplicio dimiſſerit, si ille supplex, mansuetus & misericors in potestatibus ostẽderetur fuisse. Hoc loco usus est Quintilianus
25 auus Declamatione. 310. inquiens in fi. Qualecũq; crimẽ donari meritis, donari uirturi potest. † Quid? quod alias in multis iuris articulis, a regulis ipsius iuris cõmunis discedimus, multaq; specialia (ut loquimur) ĩtroducta sũt ob merita, probosq; mores, atq; uirtutes personarũ? (ut sic loquamur cum nostris) in qua re quia latissime patet esteq; admodũ utilis, paulò longius expatiabimur, ut etiã legẽtes cognoscãt, quãti leges nostræ, legũq; interpretes
26 bonos probosq; uiros faciant. † Imprimis occurrit, ut semper obuia est in legũ cõmẽtarijs, gl. in l. Titio fundus. ff. de condi. & demon. Ex qua illud assumitur, quòd etsi nõ debemus alterius assertioni facile, citoq; temere credere. l. 1. §. dolũ. ff. de eo per quẽ fac. erit. & l. 3. §. sed si sic accepit. ff. de in rẽ uerso, & in l. 2. ff. quod sal. cut. auth. & l. nimia credulitate. C. de actio. & obli. & l. sicut. & ibi Bald. in fi. C. de fid. instrumen. & c. si quis præposcens. 50 distinctione. & c. si quid ergo. 86. distinctione. qui textus etiam repetitur 15. quæstione 7. & rursum in c. licet Hely. uer. nam iuxta, de simo. & ad c. Deus Optimus. 2 q. 1. & c. nullum. 3. q. 5. & c. uisis literis, in fi. ibi nimis facilis credulus. 16. q. 2. Idq; est quod dicit uulgaris ille

non tamen contemendus author.
Nil temere credideris.
Et alibi,
Noli tu quidem referenti credere semper.
Et Q. Cicero Marci Tulli frater de petitione consulatus, Illud, inquit, teneto neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Ouidius quoque libro 3. de Arte amandi,
Nec cito credideris, quantum enim credere lædat,
Exemplum nobis non leue Mopsus erit.
Et Iesus ille filius Syrach, ut quidẽ sapientissimis in Ecclesiastico, c. 19. Qui cito, inquit, credit, lenis est corde. quã sententiã citat Fely. in c. cum contingat, col. pen. in fin. de rescrip. Proptereà dicebat gl. in c. omnibus in uerbo, bonis. 2. q. 5. eos leues esse, qui cito crederẽt. Cui & si male illud est, quod diuus Hierony. in regula sanctimoniã ad Eustochiũ, c. 16. scribit nõ omnibus qui loquũtur, fas facilis ad credendũ. leuitas. n. in credendo, leuẽ denotat mentẽ. Adde quòd credulitas, si Fulgentio credimus, est mater deceptionũ. Ex quibus manifestũ est nõ esse nis
27 si leuiter alteri credẽdũ, neq; auditis fidẽ temere præstãdã † Tamen quoniã (ut scribit Seneca ad Luciliũ epistola 3. quẽ allegat Fel. ubi supra) utrunq; uitiũ est, & omnibus credere, & nulli, idcirco quod dictũ est, alteri nõ esse facile credendũ, ita intelligẽdũ omnes censent, nisi is sit probus & fidedignus, authoritate illius glos. in d. l. Titio fundus, in uerb. actiones, ante fi. quã notat, & dicit tenendã Bar. ibi, uide Bal. & Ang. & Pau. Ca. qui dicit illã glo. semper ad hoc allegari. idẽ Bar. in l. non solũ. §. mortuo autẽ, col. 16. uer. nunc uideamus. & ibi etiã Rom. ff. de nõ. ope. nun. Alb. Bal. in lec. antiq. Ang. Pau. Cast. Roman. Bal. in l. 1. ff. de eo per quẽ factũ erit. inter quos Ang. dicit illã glo. ualde not. ipse Bald. in l. iudicia. in. 4. q. C. de rei uen. ubi per illã dicit, quòd dictũ legalis & notabilis uiri adeo præbet iustã causam credẽdi, ut etiã ex eo iudicetur iustus titulus sufficiẽs ad præsciptionẽ. Eãdẽ quoq; glo. ponderat idẽ Bal. cons. 144. præsuppositio communis

Papiæ

Papiæ ſtatuto,col.2.lib.1. ubi per eã dicit, quòd credere bono uiro,nõ eſt facere aliquid cõtra ius naturale.& ipſe Bal.cõſ.463.ſtatuto cõmunis Papiæ,præſuppoſito, col.3.li.itẽ. 3.(uide nũ idẽ ſit eũ præcedẽti)& rurſum cõ. 436.cuius idẽ eſt ut præcedentis exordiũ.li.5. & c.cũ cõ tingat.col.2 uer.dic quòd dictũ.& ibi Panor.col.1.de re ſcripſit.ubi ipſe Bal.dicit per eã gl.quòd dictũ unus pro bi,& diſcreti uiri inducit credulitate,& ibi omnino uide Fely.col.3.&ſeq.&idẽ Bal.in c.ueniẽs.huius initii.2.uer. oppono ulterius,de teſtib.& in c.ſanctorũ de præſcrip. ubi no.dicit p illã gl.quòd ex dicto unius boni uiri cẽ ſatur bona fides.ideſt,iuſta credulitas. Quod, & idẽ di cit ipſe Bal.ea tamen gl.nõ citata,cõſ.278. quãdo ſapiẽs cõſuluit,in fi.lib.4.& ante eũ hoc idẽ ſcripſerat Cy. poſt Iacob.Are.in l.1.in.4.quæ.ubi etiam Bal. col. ult. C. de ſeruit.& aqua.ubi tamen nullus etiam illam glo. allegan

28† Cum neutiquam diſſimile eſt, quòd licet emẽs ab alio tãquã executore teſtameti,aut alias nomine alieno,præ ſumatur mala fide,& temere emiſſe,niſi probet illum ad dentẽ fuiſſe executorem,aut alias huiuſmodi, qualem di cit,ut uoluit gloſa in lege 1.C.de rebus ali.non ali.& eſt textus in lege ultima.ff.pro empto.Si tamen ſe probet hoc a fide dignis audiuiſſe, præſumitur ob id adeo bona fide emiſſe,ut poſſit præſcribere,ut uoluit ipſe Bal.in d. l.1.uer.ſed pone quòd aliquis emit.C. de reb.ali.nõ ali quem ſequitur Saly.ibi, & ante illum dixerat Bar. in l. qui fundum.§.procurator.& in d.l. ulti. ff. pro empt.& ſequitur Alex.con 1.ponderatis his,col.ult.uer. circa ſe cundum.lib.4.& Fely.in d.c.cum contingat. col.3. ante fin.primæ concluſionis.& c.de quarta,col.8.in 1.docto na,de præſcrip.& c.ſicut,col.17.de re iudi.& Hipp. Ma ſil.in l.ſi quis ne quæſtio.col.19.uerſi.ulterius hic habe mus,ff.de quæſtion.quod dictum nihil a præcedenti dif fert,niſi quod in plurali de fide dignis loquitur.

29† Sed ut ad noſtrã gloſ.in d.l.Titio fundus,reuertamur eandem quoq; notant,& ſequuntur Angel.in l.mariti.ſ. plectitur.ff.de adul.ubi per eã dicit,quòd non dicitur mi

mium credulus, q credit homini fidedigno,Pet.de An.in c.ult.de appel.Ro.conſi.6.quod dicta intimatio, ubi illã quoq; dicit no. Pau.Ca.con.144.uiſo proceſſu,& atteſta tionibus,co l.pe.li.2.& Frac.Cur.ſenior,& Iaſ. uterq; in repe.l.admonẽdi,hic col.78.uerſ.ille,ff. de iureiur.idem Curtius qui illã glo. dicit ſing.conſi.72. princeps defun ctus,col.9.uer.reſtant duæ difficultates.alter Fran.Cur tius iunior conſi.19.uiſo, ac diligenter conſiderato pro ceſſu,col.3.ubi & eã pro no.allegat, & Frã.Are.con.35. uiſo themate,col.ulti.& conſi.102.in cã, & qõ.uertente, col.6.uer.dicemus igitur, & con.154.conſultatio propo ſita,col.ulti. lib.1.quod errore impreſſorũ repetitur in cõ ſi.30.lib.2.idem Alex.conſi.75.uidetur in præſenti con ſultatione prima facie dicẽdũ,col.3.uerſ. ergo cùm rõ,in fi.lib.5.& cõ.80.viſis themate ſupraſcripto,& inſtrumen to,col.3.uerſi. & non obſt. eo.li.5.& cõſi.uiſis atteſta tionibus,col.3.uer.ſentio inſuper,li.7.Barb. in l.ſciendũ, col.40.ff.de uerb.obli ubi eã dicit optimã,& in l.ſed ſi ex ſtipulatu,col.8.ti.ubi eã appellat celebrẽ.& cõſi.27.ſcri pſit doctiſſimus apud Græcos,col. antep.li.1.& cõ.3.cle mentiſſimi Dei patris,col.13.li.2.&con.12.præclare ſcri bitur ſapiẽtiæ,col.4.eo.li.2.& cõ.18. præclarè ſcriptũ eſt apud pſalmiſtã,col.9.uerſi.eo.lib.1.vbi eã gl.dicit elegan tẽ,& conſi.29.altiſſimi optimi Dei,col.pe.eo. li.2.ubi eã dicit ualde ſing.& conſi.67.clementiſs. Dei patris,co.pe. in fi.eo.2.ubi dicit elegantẽ,& conſi.41. Deũ inuocẽt ad iutorẽ,col.4.uer.eo.li.2. ubi dicit eſſe meliorẽ de iure.& conſi.1.magnus ſcripſit Pſalmiſta,col.25.li.3.ubi eã ẽt fa cit ſing.& cõ. 46. illud adducã quod præclarè,col.antep. li.4.& conſi.51.clemẽtiſs. Deũ.col.4 eo.lib.4. ubi eã pro ſolẽni allegat,& conſi.27. præclarè ſcribitur 3.Regũ,co. 2.eo.li.4.Lanfran.in repet.c. quoniã cõtra falſam.in ma teria teſtiũ,uerſi.circa præmiſſa cadit vnũ not.de probat. vbi eã gl.facit ſing.Soci.qui illã dicit no.cõ.11. in cã dñæ Catharinæ,col.ulti.lib.3. Feli.in d.c.de quarta. quo lo co ſupra citauimus,de præſcri.& in ca. ſuper his.in fi.de accul.& in c.licet Hely.col.2. uerſi.tertiò limita & iterũ

in ca.per tuas,col.1.de fimo,Philip.Deci,consi.178.in cā
quæ proponitur,col.3.& con.192.in casu proposito,co.
2.ubi cā glos.pro notabili allegat,& Hipp.Marsi.in repe.
rub.C.de proba.col.65.uersi.adducebam etiam,& in l.1.
§.ad quæstionem, colum.3.uersic.& pro hoc dicto.ff.de
quæst.& in similis prope locis illam glo.ad hoc annotata
30 comperies.† Et idem certe quod illa glo.uoluit,ea tamē
non citata, Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori in 3.
q.in fi.& post eū Alex.ff.de no.ope.nunt.ubi habetur id
quod dicitur à fide dignis, habere iustā causam credulita
tis.ad quod allegat Cy.in d.l.1.de seruit.quod,& idē vo-
luit Pan.in d.c.cum cōtingat de rescrip. & in c.cura,co.
vlti.in duobus locis,de iure patro (uide ibi Inno.& Fra-
Are.consi.102.in cau.& 9.col.antepe.in duobus locis Et
alibi Bar.ipse in l.1.col.2.uer.ulterius procedo.ff.ad l ur
pil.dicit q; iustus error ē credere fidedignus quod, & idē
dicit in l.athletas.§.calūniator, ubi ēt Ange.ff.de his qui
not.infa.ubi dicit ipse Bar.eū excusari à calūnia,qui infā
tibus personis fidedignis, & quibus uerisimiliter debuit
credere,accusauit.quod,& ipsum dicit in l.athletas,ff.de
fal.ubi subiungit id esse notandū pro sindicis comitatus,
qui ad aliorum instigationē malefcia denuntiant ut ne-
delicet debeant credere,uel nō credere instigantibus,se-
cundū qualitatē personarū, & idem quoq; dicit ipse Bar
in l.ulti.ad fi.ff de hære.instit in l.1.§.hoc interdicto,col.
3.uer.uenio ad sequentē gl.ff.de iti. actuq; primo.& Bal.
in c.quoniā cōtra falsam,co.9.uersi extra quæro,de pro
ba.ubi loquens in singulari, dicit instigatorem fidedigni
excusare a calumnia, & Ang. in l.miles.§.mulier,in fi.ff.
de adul. & in l.2.C.de calum. Inn. Pan.& Feli.in c.2.co.
li.ybi Pan.dicit ad hoc facere tex. in c.inquisitionis, de
senten.excom. idem Panor.consi.78 uso toto processu,
col.ulti.uer.sed non instando,lib.1.Franc.Are.in l.citius
31 quidam.§. quod dicitur,col.2. ff. de acqui.hæred.† Ne
minus in hac parte notanda est, alia glo.in c. sicut.in gl.
ulti.de accu.quæ nominatim uoluit honestæ personæ in-
rito esse credendum, & alia item in cap. cupientes poste-
ri-

rin.in uerbo,notoriam, de elect. libro 6 quæ dicit uide-
ri notitiā certā esse,& indubitatā eius rei,quā a fidedignis
accipimus.propterea consulunt Pet An.consi.24.uisa in-
quisitione formata contra Philippinū,col.2 uersi.postre-
mò aduertendum, quòd nō debent puniri de falso testes
qui deposuerunt se id scire,quod a uiro optimæ famæ,&
opinionis audiuerāt quod dictū ut sing. & ualde cordi te
nēdum citat,& sequitur Ias. in d.l.1.col.vlt ff.de eo.per
quē fac.& rursum in d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.
col.8.uer.secūdo inquantū,ff. de op.no.nūt. Cui accedit
quod scribit Domic.1 c.de capitulis, per illū tex.10.di.q;
quis dicitur pro certo scire,qñ est certificatus ab uno no
tabili uiro,& fidedigno.Ad quod etiā allegat d.c.sicut p
certo.de fimo.& hoc quoq; sequitur Ias.in d.l.1.col.pe.
uersū.secūdo limita.& in d.§.si quis ipsi prætori, col.7.&
in l.properandum.§.sin autem alterutra,col.4.in 6 con-
clusione.C.de iudic.& Franc.Cur.senior consi.72. & idē
voluit loquens tamen pluraliter de fide dignis, Roma.cō
sil.403.pro decisione, col.pe.uersi.secundo quia ad hoc.
32 †His finitimum est quod scripsis prodidit Lapus ille cō
sistorialis aduocatus,cuius authoritas magna est,ut tra-
dit Ro.sing.39.quod incipit,An habens. Is in allegatiōe
cuius est principium, factum super quo iure consiliū peti
tur,tale proponitur,longè lateque probat, assertione ho
minis fidedigni excusare, propterea; excusandum esse
religiosum a pœna cle.1. de priuil. qui credit matronæ
grauī,& fidedigne dicenti aliquam habere licētiam(ut lo
quitur)a proprio sacerdote.quod dictum sequitur Feli.in
3 d.c.2.cum cōtingat,col.4.de rescrip. † Cōsimile est quod
tradit Pet. Paludan. insignis Theologus in 4. Sententia-
rum distin.18.q.6.me semper teneri eum uitare quem,sē
mel sciui esse excōicatum, nisi de absolutione legitime
constiterit,ut est text. ad literam in d.c.sicut de senten.
excō. Tamē si ille sit multū fidedignus, & dicat se absolu
tū,uidetur satis constare de eius absolutione,adeoq; non
pecco,si cum illo cōuersor. Et hoc sequitur cōsummatis-
simus noster tēpestate Theologus Adrianus Florētinus ī

quæstionibus quas elegātissime in 4. Snīarū conscripsit. quo loco de clauibus differit, in 7. exceptione eorū qui li
34 cite possunt excōicatis cōicare. † Quibus haud dubie respōdet tex. elegās & in penitissimis iuris studiosorū præcordiis recondendus, in l. nō oēs, §. a barbaris, ff. de re mil. in illis uerbis, Si bonus ante existimatus, est propè est, ut affirmatiōi eius credatur. per quē text. dicit pulchrè Bal. in l. uniuersi. C. de vectig. q̄ ois bonus uir est maximū in diciū, ut credatur eius iuramēto, & tex. in c. 1. de cleri. per sal. promo. & quod ibi not. Pan. in 1. no. & in c. cū in tua. de sponsa. ibi, Si persona grauis, cui fidss adhibenda, & in cap. talia. 8. q. 4. ibi quia de memorati uiri testimonio du-
35 bitare oino non possumus. † Et oīa hæc breui snīa cōclu sit Isocrates ille, & philosophus & orator nobilis: cuius domus (ut scribit Cicero) cūctæ Græciæ quāsi ludus quidam patuit, & officina dicēdi, & ex cuius schola tanquā ex equo Troiano multi proceres prodierunt. Isocrates igitur in diuinis illis præceptis quæ ad Demonicū Hippo nici filiū scripta reliquit. Velim, inquit, existimes æquē decere ita improbis non adhibere fidem, ut bonis credere.
36 † Nec hinc longè distat tex. in pectore memori reponendus, ī l. à bonæ fidei. ff. de rei uēdi. ubi si a possessore bonæ fidei fugerit seruus, qui integræ opiniōis uidebatur, ut cū stodiri non debuerit, absoluendus est possessor. vbi Angelus uisse in syndicatu quēdā potestatē, qui nobili uiro quiq; reputabatur integræ opi. & sinceræ fidei, palatiū pro cæcere assignauerat, à quo tandem aufugit. Et illū text. pro sing. citat Barb. in d. l. si exstipulatu, col. 8. ff de uerb. obli. vbi & approbat & sequitur illud dictum Ang. sicuti & facit idē Barb. d. consi. 3. col. 13. uersi. cum ergo, lib. 2. & d. consi. 18. col. 9. uersi. eo. lib. 2. & d. consi. 29. col. pe. eo. li. 2. & d. consi. 46. lib. 4. ubi & illū tex. dicit esse solennē, & in tract. de præstantia Car. in 1. q. parte 2. membro 1. ad fi. & Franc Cur. senior in repet. l. admonendi, col. 48. uersi. & ideo, ff. de iureiur. vbi hoc dictū allegat pro mirabili, & Feli. in d. c. cū contingat, col. 3. uersi. prima conclusio. de

rescrip. & Iaf. in authē. iubemus, col. vlt. in 6. simili. C. de iudi. & in l. si pecuniā, col. vlti. ad fi. ff. de condict. ob. cau.
37. vbi & illud dictū pro sing. & illū tex. pro no. adducit. † Et eodem fermè pertinet tex. not. in l. 1. §. his aūt. ff. de ripa muni. ubi qui ripā uult munire, de dāno futuro debet vel cauere, uel satisdare, secundū qualitatē personæ, ut si honestæ probatæq; uitæ fuerit, ut ibi annotat glo. sufficiat cautio, alioquin satisdatio requiritur. Quæ glosa ad hoc allegari solet, q̄ cautio pro satisdatione est, si is qui satisdare debet, sit honestæ, & probatæ uitæ. & ad hoc eā sing. dicit Bal. in c. 2. co. 3. uer. q̄ro iterū utrū si dubitetur de in fi. ipsius uersi. de iudi. vbi & per eā elegāter dicit, quòd ipsa animi uirtus pro satisdatione est; & alibi idem Bald. citat illā glo. pro multū no. & ordina. in rub. de eo qui mit. in poss. in fin. & cons. 176. Cecilia recessit, li. 1. & illā quo que sequitur Barba. consi. 3. col. 3. lib. 2. & con. 9. præclarè scribitur, col. antepe. in fi. eo. lib. 2. & consi. 12. illud aferā in mediū, co. 11. ver. & forte non esset, eo. li. 2. & d. cō. 29. col. pe. eo. quoq; li. 2. ubi eā itē dicit sing. & in c. cū R. canonicus, col. 2. uersi. amplius dico de offic. deleg. & Iason in l. 1. co. pe. uer. quintò facit, ff. qui satisd. cog. ubi eā dicit not. & in l. diuortio. §. interdum, col. 3. uerb. quintò allego. ff. solu. mat. & in l. si quis stipulatus sit, §. ulti. in 1. no. ff. de verb. obli. & Feli. in c. ad hoc, de senten. excō. & in c. super his, col. pe. de accu. ubi eam etiam facit singul.
38. † Ad cuius snīæ cōprobationē citāt plerique quod in simili à Bar. ut dicunt, scriptū est in l. quicunq;, eius initii 2. per illum tex. C. de fun. patr. lib. 11. quòd vbi ex forma statuti tenetur aliquis satisdare, antequam acceptet officiū potestatis, tū si est idoneus. crederetur soli cautioni, cum generali hypotheca bonorū quāuis tū text. ibi, & Bar. (si is fuit, nam de hoc dubitatū est, ut latissimè scripsimus in nostris legibus Cōnubialib⁹ l. 1. no. 35. incip. sed illud te. & seq. de quo (statim dicemus) loquuntur in idoneo facultatibus, non moribus, de quibus est nostra hæc dissertatio. Ex hoc tū intelligi pōt magis credi bono uiro, quām diuiti. Ille. n. etiā cū satisdatio requiritur, simpliciter ca-

uendo liberatur,hic-n ẽt cũ hypotheca bonorũ. Idẽ quo que nisũ quòd de hypotheca bonorũ loquitur, tenet idẽ Bar.aut quisquis is fuit,in l.pe.C.de muril.e.li.11.ubi &
39 ad hoc allegat d.l.quicũque.† Illud aũt dictũ ne id repẽ te relinquamus sine examine, posteaquã in hac rem à nõ nullis adducitur)sequitur Io.Plat.in d.l quicunq;.& Ro. consi.67.uiso themate,col-2.uersi.tertiò hoc ipso. ubi & ad hoc allegat tex. in l de creationibus,§.fin autẽ. C.de epi.audi.iũcta gl.in uerbo,sufficiente,quæ dicit quòd di uitiæ excusant à satisdatione. Sequitur & Pau.Ca ī d.l.di uortio.§.interdũ,& in l.1.ff.qui satisd.cog. & Alex.in l.4 §.ait prætor,ff.de re iud.vbi hoc dictũ pro no.allegat,& consi 37. uiso & opportunè discusso,col.4.uer.plus dicit Bart.lib.2.&Feli.in d.c.ad hæc.de sent.excõ.& Iaſ.in d. l.sancimus,col-2.in 5.fal.C.de uerb.sign.ubi hoc dictũ di cit sing.& latissimè in d.§.interdũ,& in d.l.1. col.4.uersi. adde quintũ casum,ff.qui satisd.cog.in quibus locis abũ de refellit Alex.sibi contrariũ. & Fran.Are.contra hmõi Bar.sniam tenẽtes.utrũ quidẽ in d.§.interdũ.& Ale.in d. l.1.& eorũ rõnibus subtiliter respõdet. Nouissimè tñ Io. Sadoletus in d.l.1. approbãs opi.Alex.ibi ad Iaſo.funda menta respondet,& illius responsionẽ congruis rõnibus euertit uter aũt iustius arma induerit, studiosis iudicãdũ relinquo,neque.n.admodũ pertinet ad hãc nostrã tractã
40 tionẽ.† Sed propius ueniamus ad institutũ. Ad eã glo.in d.l.1.§.is aũt.ff.de rip.mun.accedit,& quidem propũs, quã illud Bar.aut alterius, quisquis is fuerit.dictũ in d.l. quicunq; (nam ut iam diximus, nihil fermè ad rem facit) alia glo.illi non multũ absimilis in l.pen.in glo. ultr.ff.de peti.hære quæ vult,quòd cauere tantũ debet,qui nõ suspectus est satisdare.quam etiam glo.ualde sing. dicit Ia son in l.sancimus,col.ulti.C.de verbo.significa.& Anto. Corset.in suis sing. in uerbo,cautio.& in repe.ca.si gran
41 di.col.16.uersic.de supp.neg.præ lib.6.† Et utrique quidem glos. calculum adicit text. elegans, nec uno digito notandus in l.legitimos,ff.de legit.tut.ubi quamuis alias legitimi tutores debeant satisdare, idque maximè suadeat

deat fauor & utilitas pupillorũ, si tamẽ persona sit hone sta,ei remittitur satisdatio.per quẽ tex.no.Bal.ibi ī 2.no. ℘ si persona tutoris legitimi sit multũ fida & honesta, re mittitur.ei satisdatio. Et in 3.quoq; no.quòd persona ho nesta à satisdãdo liberatur.Cui & germanũ est,quod per gl.in d.§.is aũt,dicit idẽ Bal.in l.abstinẽdũ.C. quo.appe. rõ recip.quòd si statutũ dicat cõdẽnatũ debere satisdare secũdũ qualitatẽ personæ,licet illud verbũ satisdare,intel ligatur cũ fideiussore,d.l.1.ff.qui satisd.cog. tñ si quispiã
42 sit honestè & ꝓbatę uitæ, sufficit iuratoria cautio.† Huc quoq; peculiariter spectat tex.not.in l.si qs stipulatus sit Stichũ.§.vl ff.de verb.obli. cũ dicitur in fi. quòd plerũq; idonei nõ tã patrimonio,quã fide æstimãtur, ubi & Pau. Cast.per illũ tex.dicit,quòd qui pauper est,nullaq; possi det immobilia,tñ est persona probat fidei, & consueta seruire promissa,est idoneus fideiussor. Quod dictũ dicit multũ sing.Hippo Marsī l.1.§.ad q.col.3.ff.de q Ale.in l.2.ver.itẽ limita.ff.qui satisd.cog.ubi Iaſ.in 3.fal.sequi tur.& pro eo nimirũ facit elegãs dictũ Bal.in l. precibus. col 6.C.de impub.& alijs substi.quòd idoneus est,quem uirtus probat,per tex.in l.1.C.de cõdit.ī pub hor.lib.10.
43 † Illud tñ dictũ Pau.Cast.reprobat Ale.in d.l.2. & Fran. Are.& Iaſ.sibi cõtrarius in d.l.si quis stipulatus,ea potis simũ ratione.quia nõ satis esse cautũ atq; consultũ ei, cui uir pauper alioquin fidus esset fideiussor datus, prout eẽ debet.§.suscepto. Instit.de repl.nã si iste fideiussor more retur,forsitã hæres ipsius nõ eẽt huiscemodi,qualis fuit quia sæpe legali & probo uiro succedit illegalis & impro bus.l.generaliter in prin.C.de reb.cre.& qd ibi not. Bal. in 2.no.& ex bonis plerũq; mali nascũtur, c.recurat 32. q.4.Quin ẽt dicebat Demosthenes ille eloquẽtiæ Græcæ columẽ, à uiris egregiis proinde quasi fato quodã id acci dat, ꝓbos proficisci filios. Huius hæc uerba sũt, Τῶν ἐγα θῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἰμαρμένη ἐστὶν, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱεῖς. Quæ ipsa retulit Aristides ī Cimõe.cuius ītrepres in eã sniam citat prouerbiũ, Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα, πήματα. Virorũ heroũ filij,noxæ.quo significatur præstantiũ uirorũ

filios multum solere à progenitorum moribus abesse. In quam etiam sententiam est illud Euripidis in Heraclidis.

Ενα γαρ ἐν πολλοῖς ἴσως,
Ἐν ὑμῖν, ἀν ὅστις ἐστὶν χείρων πατρός.

Quod sic uertit quidam,

Vnum forsan inter plurimos
Inueneris, qui patre non sit nequior.

Illud quoq; Homericę Mineruæ Thelemachum alloquẽtis lib. 2. Odysseæ.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται:
Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους

Pauci enim filii similes patri sunt,
Plures peiores, pauci autem patre meliores.

44 †Propterea Aelius Spartianus in uita Seueri imperatoris, Cõstat (inquit Diocletianũ alloquẽs) Augustę, neminẽ prope magnorũ uirorũ, optimũ, & utilẽ filiũ reliquisse. Deniq; aut sine liberis uiri interierũt, aut tales habuerũt pleriq;, ut melius fuerit de rebus humani sine posteritate discedere. & ut ordiamur à Romulo, hic nihil liberorũ reliquit, nihil Numa Põpilius, quod utile posset esse Reip. Quid Camillus? nũ sui similes liberos habuit? Quid Scipio? Quid Catones, q magni fuerũt? Iã uerò quid de Homero, Demostene, Virgilio, Crispo, Terẽtio Plauto cęterisq; aliis loquar? Quid de Cæsare? Quid de Tullio? cui soli melius fuerat liberos nõ habere. Quid de Augusto? qui nec adoptiuũ bonũ filiũ habuit, cum illi eligendi potestas fuisset ex omnibus? Falsus est etiam ipse Traianus in suo municipe ac nepote deligẽdo. sed ut omittamus adoptiuos, ne nobis Antonini Pius, & Marcus numina Reip. ocurãt, ueniamus ad gẽtes. Quid Marco felicius fuisset, si Commodũ non reliquisset hæredẽ? Quid Seuero Septimio, si Bassianũ non genuisset? Hæc Spartianus nõ minus grauiter, quàm dolẽter. Et est apud Valerũ Maximũ eitu

45 lus. De his qui à parentibus claris degenerãt. † E nostris quoq; Bal. in c. 1. col. 4 uersi. amplius quæritur. de iudi. in 3. lec. dicit, quòd non est eadem persona patris, & filii in prudentia, & fide, imo a communiter, inquit, accidẽtibus nimis

nimis sapiẽs generat solidos, ut dicit patere in Roboam filio Salomonis, quo nomine non temere à philosophis quæsitum est, cur ex uiris sapientibus plerunq; ignaui ac dementes oriantur. cuius rei problema est apud Alexandrũ Aphrodisæum, & philosophum, & medicum præstantissimum li. 1. proble. c. 2. aut ex aliorum computatione, qui ex primo tria faciunt, 29. & nos diximus in nostris le

46 gib. connubialib. in 15. lege, nu. 154. incip. presertim si animus. † Cæterũ, ut redeamus ad nostrũ principale propositũ, supradictis mirũ in modũ adstipulatur tex. memoratu scituq; dignus in l. suspectũ. ff. de suspec. tut. cuius uerba, etsi in promptu sunt omnibus, non tamen grauabor hic adscribere. Suspectũ tutorẽ eũ esse putamus, qui moribus talis est ut suspectus sit. Enim uero tutor, quãuis pauper

47 est, fidelis tñ, & diligens, remouendus non est quasi suspectus. Facit præterea ad confirmationẽ prædictorũ, quod no. uoluit ille, quem supremum doctorem canonicæq; cẽsuræ monarchã uocat Barb. in l. sciẽdũ. col. 38. ff. de verb. oblig. uidelicet Host. in c. mulieri. de iureiur. & ibi etiam Io. And. in suis antiquis addi. quòd licet ĩ cã matrimonii, utpote ardua, nõ debeat deferri iuramentũ in supplemẽtũ probationis, propter semiplena unius testis probationẽ, per no. in d. c. mulieri. & in c. vl. eo. ti. & l. 3. §. quacũq; ff. eo. ti. cũ si. Tñ si testis ex cuius depositiõe profecta est semiplena probatio, sit multũ honesta psona, & bonæ fame, & actor ẽt huiuscemodi, poterit aliis cõcurrẽtibus deferri iuramẽtũ ĩ supplemẽtũ. sequitur Pan. ibi. & Bal. cõs. 123. cã matrimonialis li. 2. Pau. Cast. & Alex. ĩ d. l. 3. ĩ prin. uerũ col. ul. ff. de iureiur. ducẽtes idẽ uelle Io. And. ĩ c.

48 ult. eo. ti. † Quin ẽt nõ solũ in causa matrimoniali, sed, & in aliis causis, quæ sũt maioris põderis, & momẽti, quàm ut possit deferri iuramẽtũ in supplemẽtũ, si fuerit pluscuã semiplene, quidpiã probatũ, & persona sit multũ honesta, poterit iudex deferre hmõi iuramentũ, ut uoluit Saly. in l. admonẽdi. cõsi. 17. & Ias. in lec. cõsi. 23. uersi. limita oẽs istos casus. & iterũ ĩ repe. cõsi. 100. ver. eiusdẽ initii. ff. de iureiur. Paul. Ca. ĩ d. l. 3. in prin. & ibi Alex. cõsi. & seq. & notabi-

notabilius in col. vlt. ff. eo. de iureiur. & Ale. cōſ. 264. viſo
proceſſu utriuſq; cauſæ. col. 3. uerſ. intelligemus ea & ut.
& conſi. 407. in cauſa & lite uertente inter Chriſtophoro-
rū. col. vlt. lib. 3. de quo etiam eſt gl. no. in ca. uiduæ, eius
49 initij ult. in princ. de regular. † Nec poteſt ab hac mensa
(ut utar uerbis Platonis in Phædro) abeſſe text. not. in c.
niſi eſſent. in prin. de præbē. Ex quo iuncta gl. 1. not. doc.
ibi. quòd actus qui alias prima frōte præſumitur iuſtus,
ſi geſtus ſit à prouidis & honeſtis uiris, & poſſit certo ca-
ſu iuſtificari, tantum abeſt, ut iniuſtus & iniquus præſu-
matur, ut ēt iuſtus eſtimetur, & in caſu poſſibili & per-
miſſo geſtus, quod quidē dicit Pan. ibi eē bene notādū. &
idē quoq; per illū tex. noluit Fran. Are. i l. illa. col. 7. verſ.
quære igitur. ff. de uerb. obli. Soc. conſi. 164. domus labia,
& c. uiſa bulla bonifacii. col. 2. uer. unde ex qualit. lib. 2. &
illum tex. facit ſing. narb. in l. ſciendū. col. 40. ff. de uerb.
50 obli. & Fel. ī c. ſicut. co. 8. ver. limitat 2. de re iud. † Et per
hoc limitat Pan. in d. c. niſi. dictū not. Inno. in c. 2. de dila
tio. ſcribentis, quòd ſi citatio prima fronte habeat in ſe in
iuſtitiam. licet poſſit aliquo caſu ſuſtineri, tamē propter
primam, & præſentaneam iniuſtitiæ præſumptionem nul
lius eſt momenti, ut ſcilicet hoc intelligatur procedere,
niſi iudex qui eam citationem decreuit, ſit ualde circūſpe
ctus, & honeſtus, ita quòd non ſit uerisimile, quod illam
51 feciſſet in caſu à iure reprobato. † Ad quod ēt ipſe Pan.
citat aliud dictum no. huic loco maxime accommodatū,
eiuſdē Inn. in c. 1. de cle. pereg. quòd ſi quòd ſi quis pro
bat ſe fuiſſe ordinatū ad certum ordinem, a uiro multum
probo, & honeſto, præſumēdū eſt, quòd habeat alios or-
dines præcedentes, neq; n. præſumendū eſſe hunc talem
uirum illud ad maiorē ordinem promouiſſe, niſi certiora
tus fuiſſet de moribus. Quod quidem dictum idē Pan.
dicit ad hoc facere, ut ratione probitatis perſonæ actum
exercentis præſumatur ſolēnitas extrinſeca, quod ē ſing.
notandū, & ſequitur Saſ. in l. ſciendū. col. 7. ver. 5. ultra. ff.
52 de uerb. oblig. † Idē aūt quod Inno. in d. c. 1. uoluit Ant.
ibi, col. 1. & ipſe Inn. in c. ſuper his, ante ſi. magnæ glo. de
accu.

accū. & Pan. ī c. 1. char. ul. col. 1. ver. ſi aūt appareat. de iu
dic. & in c. fraternitatis in ſi. de teſti. & in c. Albericus, in
antiqua lec. ubi & Fel. col. ult. hoc dictū facit ſing. 10. ti. &
idē Pan. in c. fraternitatis de cler nō reſi. & Arch. ī c. Lug
dunenſis. 9 q. 2. & Rota de proba. 4. in antiquit. Roma. in
l. an illa col. 12. ff. de verb. obli. & Fel. ī c. 1. col. 1. de lit. cō
teſt. & ī c. ſuper his. col. 9. ver. 6. & ult. cōcluſio. de accu.
53 ubi hoc facit ſing. Rurſus Pan. ipſe in d. c. 1. de iudi. quo
loco ſuprà citauimus, aliud dicit ex dicto Inno. in d. c. 1.
quod præcedētibus concinit, uidelicet quòd etſi aliàs fa-
cta citatiōe per nūciū, nō præſumitur iudicis commiſſio
præceſſiſſe, niſi de ea appareat, ut uoluit Bar. in l. ſciēdū.
ff. de uerb. oblig. qa hæc eſt ſolēnitas, quæ præcedit actū,
& ideo nō præſumitur per not. in l. 1. C. de fide inſtru. &
iur. haſt. fiſc. li. 10. de quo tamē alibi plenius dixi. Tamen
ſi nuncius ſit bonæ famæ, & agatur de modico præiudi-
co, præſumitur cōmiſſio, ad quod allegat dictum Inno. in
d. c. 1. de cler pereg. & eū ſequitur Fel. in c. ſuper his. col.
54 pe. ver. adde etiā de accu. & in c. ſicut. col. antepe. uer. fal
lit q. de re iudi. † Quibus adde tex. no. in c. in noſtra, uer.
nos uero. de pœ. ubi adeo nō præſumitur uirū honeſtū &
prouidū aliquid perperā aut feciſſe aut facturū eē, ut ſi ēt
ad liquide appareat, uix tū credēdū eſt. Et tex. in c. facio,
ibi maxime ſi laudabilis opinionis extiterit. de ſentē. ex-
cō. & in c. eius īprin. 7 q. 1. ubi per illū no. gl. bonū & iuſtū
uideri quod à probo uiro factū eſt. Cui & cōcordat text.
in c. qui mēſa. in prin. 37. di. & in c. Lugdunēſis. verſ. legiti
mus. 9 q. 2 & quod dicit gl. in l. 3. in uerbo, honeſta, de te
ſtib. quòd præſumitur bene fieri, quod à bono ſit. quod
& uoluit per quædā ex prædictis iuribus Ro. cōſ. 328 prę
55 ſens cōſultatio. col. vlt. † Adde quoq; quod per tex. in d.
c. niſi eſs ēt. de præbē. & in d. c. in noſtra. de procura. ſcri-
bit Io. And. poſt Ro. in addi. Specul. in rub. de cēſi. quòd
cēſualis totū cēsū ſoluens ei qui partē ſolū cēſus emerat
à dominio, tū demū excuſatur à pœna, ſi ēptor ipſe erat
fide dignus. quod dictū ſequitur Hippo Marſ. in l. 1. §. ad
quæſt. colum. 4. uerſicu. facietq; quoque. ff. de quæſtio.

56. † Huc ité uergit gl. no. in c. ad hæc, in uerbo, examinẽtur de off. Arch. quæ uoluit, quòd licet imputetur episcopo, qui indignũ promouet ad præsentationẽ & relationẽ examinatorũ, arg. l. 1. §. magistrũ, ff. de exercit. Intelligit tñ nisi examinator talis esset, ut nõ sit uerisimile ipsum mẽtiri, quia excusaretur episcopus qui tali credidit, allegat tex. in c. significãte. de pig. qui nõnihil ad hoc facit. Set eã gl. sequitur, & dicit notabilẽ Feli. in d. c. super his col. pe. Et per illã alibi dicit idẽ Fel. in c. Pet. col. pe. uer. 3. declara de hom. q̃ licet superior habẽs officiales, uel famulos deputatos ad aliquid expediẽdũ, teneatur de facto eorũ li. 1. in prin. & §. famulo. ff. de publ. & l. 1. §. ait p̃tor. ff. de ui & ui arma. fallit. nisi deputatus a superiore ad certũ of
57 ficiũ esset persona ualde integra. † Idẽ poller quod cõsuluit Oldradus ille cõsistorialis aduocatus cõ. 92. excusãdũ esse custodẽ castri, qui quẽpiã nobilẽ qui integræ opinionis existimabatur, ad custodiã castri substituit, qui postea castrum hostibus prodidit, aut illud alias male seruauit quod dictũ sequitur Fe. ī d. c. Pet. col. 1. post prin. uer. extra gl. & iterũ d. col. pe. uer. supra allega. Sed & idẽ ferme uoluit tacito tñ Oldra. noïe Io. And. addit. ad Spec. in rub. de loca. in fi. quẽ noïatim sequitur nulla quoq; Oldrẽtione facta, Barb. cõ. 3. clementiſs. Dei patris, col. 13. uer. ubi dixit quod lib. 2. & d. cõ. 18. supra sæpius citato. col. 9. uer. fama & dignitas eo li. 2. & cõ. seq. sapiente scribitur, post prin. & cõ. 46. scripsit præclare. col. antep. li. 4. & ī d. l. sed si ex stipulatu. col. 8. uer. uidẽdũ erit. ff. de uer. obli. ubi hoc dicit dignũ esse memoria, & in extrauag. uoletes, in uerbo nobiles, & in tract. de p̃stãtia Car. in 1. q. 2. patris, in prĩo ad fi. & Frã. Cur. senior in repe. l. admo
58 nẽdi co. 4. ff. de iureiur. † Cui optime quadrat, quod aliquãdo Bal. cõsultus, an dñs teneretur pro delicto famuli uel discipuli, q̃ res pignoratus uel alias apud se depositas subtraxit, respondit nõ teneri, si discipulus ipse, aut famulus uir erat ꝓbus, atq; fidus existimatus nõ magis quidẽ quã de casu fortuito, alioquin teneri. Ita bal. cõ. 122. hæc quæstio formatur. ad quod allegat quod ī simili dicitur in

l. eũ qui. §. ul. cũ duabus ll. seq. & l. argẽtũ. ff. cõmo. per quã et postremam l. alibi dicit idẽ Bal. in l. quæ fortuitis. col. ul. C. de pign. acti. nõ esse in culpa qui bono uiro credidit. Sed & ide Bal. per d. l. argẽtũ dicit in l. alienum. co. ul. uer. quẽro nũquid ille C. de furt. quod liberatur debitor qui per nũtiũ probũ & qui cõsueuerat esse probus & diligẽs mittit pecuniã ad creditorẽ quã nũtius ille perdidit, aut subtraxit. Et hæc oĩa non mediocriter confirmat tex. no. in l. si res pupillaris. ff. de admi. tut. ubi si tutor pecuniã pupillarẽ apud argẽtariũ deposuerit, qui cũ fuisset celeberrimus, solidũ tñ reddere neq̃t, nihil eo noïe præ-
59 stare cogitur. † Quibus satis apposite subiiciemus quod not a. memorat Bal. in l. 1. C. loca. ubi limitãs dictũ Nico. de Mar. dicẽtis. hospitatores (sic. n. eos appellat) teneri de rebus, quas hospites i archis ipsorũ hospitatorũ reponũt tametsi archæ cõperiãtur fractæ, per iura quæ allegat. Dicit ipse Bal. nõ procedere in hospitatoribus bonæ famæ, & probatæ fidei, qui quidẽ potuerunt se iuramẽto super hoc p̃stito purgar. arg. d. l. nõ oĩs. §. a barbaris. ff. de re mi. Sicut in simili ut ille subdit, quòd etsi dãna p̃sumatur data & illata a uicinis. sicut & furta, ut per Iac. Are. & Bar. in l. si ita testamẽto. §. ul. per illũ tex. ff. de fun. ĩstr. & dixi
mus supra in. 23. causa, nu. 10. inici. huc nimirũ hoc tñ intelligitur, nisi bona & laudabilis eorũ cõuersatio hãc præsũptionẽ excludat, quia pro bono bñ præsumit, & prudẽs prudenter uiuit, ut subiũgit, & alia multa pulchra sane & elegãtia postremo dicto dixi plenius ī d. 23. cau. in fi. Sed
quod ad primũ dictũ pertinet, idem. in effectu uoluit ipse
60 Bal. in rub. C. depositi. i prin. † Eiusdẽ classis est, quod & per d. §. a barbaris. no. dicit Specu. in ti. de iud. deleg. §. superest. uer. quid si non est cõsanguineus, q̃ licet quis non possit esse iudex nõ modo in sua, sed nec in suorũ causa, l. qui iurisdictioni. ff. de iu. om. iud. cũ si. tñ si persona iudicis est huiusmodi, quòd omnis suspicio ueri similiter cesset, ut sit monachus cisterciẽsis, hoc nõ procederet, neq; talis posset recusari. Ad quod ẽt allegat alia quædã iura. Et hoc idẽ ante illũ tenuit Vinc. in c. postremo. de appellat.

lat. in c. mãdato de præsumpt. & illũ sequũtur Io. And. in c. postremo. & ibi Ant. col. 8. ubi ipse Ant. idẽ dicit in alio uiro magnæ sctimoniæ. & ibi itẽ Pe. An. Panor. i fi & phi li. Dec. ẽt in fi. & idẽ Ioã. And. in Addi. Spe. in d. §. nuper. allegato & Ale. in d. l. qui iurisdictioni. in. in 5. alias 6. fal. & ibi Ias. i 13. limitatione. vbi uterq; citat illud dictũ Spe. pro sing. ide Ale. in l. properãdũ. §. insuper alterutra. col. 4 C. de iud. & Barb. cõ. 23 scripsit prophetã optimus. co. uer. & multo fortius. li. 1. & d. cõs. 3. col. 13. uersũ. ubi dixit quod lib. 2. & cõ. 11. illud afferam in mediũ. col. 11. uer. facit aũt ratio. eo li. 2. & cõ. seq. præclare scribitur. col. pe. eo. li. 2. & d. cõs. 18. col. 9. eo. li. 2. & cõ. 34. p̃clare optimus dicit psalmista col. antepe. uer. sanctimonia. eo. li. 2. & cõs. 41. Deũ inuocant auditorẽ. col. 4. uer. ubi cõsiderat. li. 3. & cõ. 43. illud in mediũ referã. col. 16. eo. li. & cõ. 77. præclare scribitur col. 2. l. 4. & Firmi. in trac. de epis. in 4. par. li. 4. in 11. q. uer. 33. Soci. in trac. fallẽ. in regula 203 & in 7. fal. ubi & hoc pro sing. allegat Ias. in d. authẽ. iubemus col. pe. uer. facit. C. de iud. & in repe. d. l. admonẽdi. eo. 71. uer. confirmo per illud. ff. de iureiur. ubi illud quoq; dicit sing. Bely. in d. ca. super his, col. pe. de accu. & in c.

61 causam quæ. col. 3. uer. 6 de offic. deleg. † Quorũ omniũ cõsensus, phil. Dec. nõ deterruit, quin alias tamen sibi cõtrarius idipsum intrepide reprobarit in eo ipso c. causam quæ. in fi tũ per illũ ipsum tex. ubi episcopus recusatur in causa famuli, tametsi alioquin, præsumitur bonus, ut latius infra dicetur, tũ quoq; quòd hoc iure nõ probatur, tũ deniq; quòd etiã Cardinali, qui ut bonus præsumitur ut paulò post quoq; dicemus, nõ creditur, ubi tractatur de præiudicio alterius, secundũ gl. no. c. quod sicut. & ibi Panor. de sentẽ. excõ. Tũ deniq; quòd ubi alias agitur de præiudicio tertii, nõ attenditur illa præsumptio, quòd quis præsumitur bonus, ut not. Panor. in c. cũ in iure. in prin.

62 de of. deleg. † Audacis est profecto, & cõfidẽtis ingenii Decius, qui solus cũ tot præstantissimis uiris in legali doctrina, ausus sit aperto Marte cõgredi, atq; manũ conserere & calamũ, cũ ne Hercules quidẽ cõtra duos, ut est in uetere

prouer-

prouerbio, ex Phædone platonis, & ut ait Iupiter apud illũ ingeniorũ fontẽ Homerũ, Odyssex li. 1. nõ lõge a prin.

Οὐ μὲν γάρ τι δύω τοὶ ἀντίον ἄνδρε γένωνται
Ἀθανάτων ἄλλον τε θεὸν ἐριδμαίνεμεν ἄμφω.

Vide Eurymachũ de Viysse, eiusdẽ opis li. 2. Aduersus duos unus nihil poterit, & rursum Themachuũ. lib. 16. Difficile est uiro forti cũ pluribus pugnare. vnde sumptũ uideri p̃t matũ aliud uetus adagiũ, cuius Plat. ipse li. 11. de legib^s meminit. Arduũ est aduersus duos pugnare. Propterea Catullus ĩ carmine nuptiali sa ubriter cõmone faciẽs inqt,

—Noli pugnare duobus.

63 † Et profecto mitũ uideri debet, si Decius, cũ solus sit, recte senserit, quoniã nemo solus satis sapit, si Periplecto mino Plautino credimus illud ipsum dicẽtis in ea fabula, cuius Miles titulus est. Sed modestius Aristoteles qui li. Politicõ. 3. ca. 12. asserit nõ facile esse unũ discernere Euripidis quoq; quẽ decreta canonica nõ dẽdignãtur citare in c. honoratur. 32. q 2. sentẽtia est in phœnissis, vir vnus nemo cũcta dispicit. Vnde & profectũ quoq; uideri põt aliud itẽ Græcorũ uetus prouerbiũ, uir quidẽ unus nullus est. Recte Salomõ ille omniũ mortalũ sapientissimus in Ecclesiaste c. 4. illud proclamat, Væ soli cũ paulò ante dixisset, melius duos esse simul quã unũ. quod & usurpat in c. in oribus. 81. dist. in c. illud. 7. q. 1. & 1 c. 2. de stat. mo. Et alibi scribitur integrũ esse iudicũ, quod multorũ sentẽtiis cõprobatur, ca. extra cõferentiam. 64. dist. & c. prudentiã, post. prin. de offi. deleg. & cle. 1. de sentẽ. excom.

64 In quã sententiã Liuius 2. decad. li. 3. scribit plus posse multorũ ingenia cõsiliaq;, & ex medicis Ioã. Damascenus, aphorismo 26. Vbi, inquit, plurimi cõcordat & rata atte statur, & experientia cõcordat, illud ante oculos pone. Et è nostris Domi. in c. per hoc. §. uerũ. de hæret. li. 6. dicit per illũ tex. quod per plures ueritas melius inuenitur. Hinc opinio a pluribus approbata atteditur. l. 1. ff. de offi. quæsto. ubi optimus tex. cũ simi. adductis per recẽtiores in c. 1. ad fi. de cõstit. ad probãdũ in dubio stãdũ esse cõmuni opinioni. proinde prudenter monet quis

quis

quis is fuit, iudicium populi nunquam contẽpseris unus. Quam sententiã ad tuendas cõmunes opiniones plerunq; erat barb. alioquin cõmunium opinionum opugnator. illam autem ita Græce extulit Planudes,

Μὴ ψήφου δήμοιο
Μοναύτατος, ἐξολιγοψφρεῖ

65† Tamẽ cui probabilior uidebitur Decii opin. eã̃q; sequi uolet, ita poterit dicere. Satis absurdũ uideri & minime tutũ, q uẽpiã quãtũlibet probũ ac bonũ uirũ, iudicẽ esse in sua aut suorũ cã, cũ omnibus. usq; adeo ĩsita sit illa philautia, id est, amor sui, ut neminẽ tã probũ, tã modestũ, tã attentũ, tã occultũ inuenias, qui in sua causa æstimanda atq; introspicienda, quadã animi propensione corruptus cæcutiat, caliget lippiat, fluctuet, hebeteſcat, deliret. Cæcus est amor sui, ut dicit Horatius. Et suus cuiq; crepitus olet, ut est apud Apostoliũ Bisantiũ. Nõ uidemus mãticę quid in tergo est, ĩquit, Catullus. Cui subscribẽs Persius,

Nemo, ait, in seſe tentat descendere, nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Et Seneca lib. 2. de ira Aliena uitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt, Et sane in suis quiq; negotiis heberes sunt, quàm in alienis. in suis quidẽ myopes, luscioñ, tenebriones, in alienis lyncei, Argi, aquiloculi, Aliorũ medici, ipsi ulceribus scatemus, ut est senarius prouerbialis, Plutarcho usurpatus in eo li. cui titulus est, Quo pacto quis ab inimico iuuari possit. Festucã ĩ aliorũ oculis aspicimus, trabẽ nõ uidemus in nostris, ut est in Euangelio. Ad nosmetipsos talpæ sumus, cui usum deesse memorãt naturæ per scrutatores, in aliorũ caprearũ oculos possidemus, ut a D. Hieronymo proditũ est in Apologia ad Pãmachiũ & Occeanũ. Idq; est quod post pet. dicit Accursius noster in l. error. C. de iur. & fact. ignor. Homines quidẽ alienos errores quàm suos melius uidere & corrigere, ad hoc ipsum scacorũ ludum in exemplũ afferens.

66† Quæ omnia ad suos cuiusq; necessarios & sanguine cõiũctos referri debẽt, atq; ad seipsũ. Nihil. n. interest tuane an tuorũ causa agatur, ut aperte colligere licet ex tex. in l. 1. §.

l. 1. §. itẽ diuus. ff. ad leg. Corn. de sica. ubi nihil refert mihi an meis uim ferãs. Ideo cẽset gl. ĩ l. ut uim. ff. de iustit. & iur. & quẽadmodũ quis uim sibi illatã propulsare põt, ita & suis ipsius cõsanguineis, & ibi sequitur Bar. & Bal. co. 2. ĩ 3. q. ubi dicit q; æquè nõ punitur interficiẽs aggressorẽ cõsanguinei, ac ipsius. Quod & idẽ dicit ipse Bal. ĩ l. raptores, in 2. no. per illũ tex. & ibi ẽt Saly. C. de epis. & cler. & latè doctor. in l. 1. C. unde ni. & Flo. in l. scietiã. §. qui cũ aliter, ff. ad leg. Aqui. & Ang. Are. in tract. malefi.
67 in uerbo, & dictus Titius se defendendo col. 1. † Itẽ, & illud colligi põt ex alio tex. in l. hæres meus. §. vl. ff. de condi. & demon. ubi nihil refert cõditionẽ uiduitatis, siue de non nubẽdo mihi adscribas, an meis coniunctis, propter quos, ne uidelicet dãnũ patiantur, abstinebo a nuptiis, & ita intelligunt Bar. Bal. & alii ibi, & gl. Bar. & alii in l. mulieri Titio, ff. eo. & in l. 1. C. de indi. uiduit. atq; ex tex. in l. negãda. C. qui accu. nõ pos. ex quo no. Bal. idẽ iuris esse in suis. q; in se. & c. sciãt cũcti. de elec. li. 6. & c. quoniã. de immunit. eccl. eo. li. 6. & rursum in c. quicunq; de sent. ex cõ. eo. quoq; li. 6. in quibus aperrè probatur. paria esse alia quẽ uexare, opprimere, grauare, aut cõsanguineos ipsius, & æquè puniri offendentẽ consanguineũ clerici, ac si ipsum clericũ offendisset, quod & uoluit glo. no. in cle. gratius. de senten. excõ. in uerbo, qũolibet, liber. & ibi Panormi. & Feli. in c. literas, col. pe. de præsump. † Ad idem quoq; tex. no. in l. 1. & 2. ff. de libe. cau. & l. lex Cornelia. ĩ principio ff. de iniur. ubi iniuria facta alicui, cẽsetur facta oĩbus, qui sunt eiusdẽ gñis siue cõsanguinitatis, q; & uoluit glo. mar. & Ang. ea. l. lex Cornelia. & Bar. in l. tutor. §. si tutor inimicus, ff. de suspe. tut. & in l. cũ scimus; C. de agri. & censi. lib. 11. Bal. post Cy. in l. unica. in 5 not. C. de rap. uirg. ubi dicit, atque ẽt Ang. & Saly. per illum tex. quòd iniuria facta uni de domo, intelligitur facta toti cõsanguinitati, & toti casatæ. quod & idẽ dicit ipse Bal. in l. 1. per illũ text. C. si quacun. prædi. potesta. & ĩ l. 1. co. 11. uer. quò ad primũ artic. C. qui accu. nõ pos. & in d. l. 1. C. de indic. uidu. vbi dicit per tex. in d. l. 1. C. si quacũ. prædi. potesta. quòd

offenso uno offenditur alius eiusdē sanguinis, & idē bal. in repe.d.l.1.co.5.ver.secūda est an filius. C. unde ui. ubi dicit perd.l.lex Cornelia, quòd iniuria quæ fit alicui, totā eius gentē allidit. & ipse hal.cons.173.in ciuitate Cheri.col.1 lib.3. vbi per eundē tex.dicit quòd iniuria uni facta, totā domum decolorat. & Io.Pla.in l.uacantia, C. de bo.uacan.lib.10. & Alex.consi.115.uiso themate, col.2. li.4. Ad quod etiā facit tex.in c.Petrus.de homi.ubi, & id
69 no.Feli.in princ. † Sed & è Theologis Diuus Tho.2.2.q. 65.arti.ulti. dicit quòd iniuria alicui illata non solum ad eum pertinet, cui fit, sed & ad coniunctos illius. Ideoq; iniuria grauior est, si offensus coniunctos habeat quàm si nullos habet. ex hocq; aggrauatur delictū, quod eò ma-
70 ius est, quò in plures (ut ille ait) redundat. † Ex hoc exim. quòd in causa iniuriā, consanguinei eius, qui passus est iniuriam, non magis idonei sunt testes, quàm ipse qui passus est, ut uoluit bart. & Ang. in d.l.lex Cornelia, & idem Bar in l.qui testamento. §.1.ante si. ff. de testa. Cy. & Bal. in d.l.unica. C. de rap.uirg. & in addi. ad bal. §.1. uerū. sed nunquid frater Alex.con.24.aiaduertis his, col.6. uersi. non obstat quod ipsemet Thomas lib.2. & Lafran. brix. in repet.c.quoniā cōtra falsam, in materia testiū. de pro. Philip. Corn. consi.172. primus consultationis articulus. col.pe.uersic. in proposito, lib.2. Felt. in ca. cùm oportet. col.3. de accusa. & Philip. Dec. con.133. uiso processu, &
71 sententiæ, col.4. uersi. tertiò considerandum est † Facit. & ad prædicta, quòd mihi inferri uidetur metus, qui meus ad fertur, ut est tex. in ca. ex parte, eius initii 1. ibi, tu uel tuus de appel. & ita ēt uoluit Bar. in l. de pupillo, §. si quis ipse prætori in 9.q.ff. de ope. no. nunt. ubi not. dicit per text. in d.l. hæres meus. §. uit. quòd si iudex consecutus est ut consanguineos appellantium ab eo. æquè iustus est. Ac. si alii recē. ibi & idē Bar. in trac. De tyrānide, in 7.q. & ba. in l. interposita. Sco 2. ver. hoc considerato, C. de tra. ubi dicit quòd rā rescindetur trāsactio metu illato cō. guineis trāsigētis. quā ipsi idē Bal. ī d.l.1. C. de iudiciis. vbi

dicit paria esse cōmittere in aliquē, uel in illos de sanguine suo, & parē esse metū in se, & in suis, allegat l. isti. quidē ff. quod met. cau. & idem bal in c. ulc. colu. 2. uersi. porrò scias. de appel. dicit quòd metus ē mētis cōcussio siue trepidatio proueniēs ex aliquo accidētali terribili, si ue in proprio corpore, siue cōiunctis personis, usque ad, 7. gradū pro quibus pōt quis sumere defensionē armorū ut no. in l. ut uim, ff. de iusti. & iur. Nā naturalis affectio hoc facit, quia qui unū de agnatione tāgit, totā agnationē tāgere vī, ut dicit ille tex. not. ī l.1. C. si quacun. pred. pote. hæc bal & Ang. cō. 218. uisa narratione facti, col. 3. uersi. colligitur, & Card. Flor. qui hoc reputat sing. in c.1. in prin. in 13. no. de excess. præla. & ī 145. uer. nota ibi ne ui deatur, & Ro. in l. nolle. ff. de acqui. hære. Barb. in repe. l. cū acutissimi, co. 3. C. de fideicō. & Fel. ī d.c. Pet. in 1. no.
72 Iaf. latè in l.1 ff. ī ius uoc. ut eāt. † Vnde decidūt dñi Ro. decis. 463. dubitatur an ualeat resignatio, in nouis, in decisionibus uero nouiter cōpilatis est sub ti. de renun. con sil. per tex. in d.c. sciāt cuncti, quòd sicut cassatur renuntiatio beneficii facta per metū illatū clerico, ita & si suerit illatus cōsanguineis clerici. sequitur Soci in repet. d.l. mulieri Titio. super 1. glo ae prin. & Felt in c. ecclesia S. Mariæ, co. 42. in 13. q. de cōstit. Iaf. in d.l.1. de īdict. uidui.
73 † Quibus & simile est quod per illū tex. ī d.c. sciāt cūcti. uoluerūt Bal. in lect. antiqua. Ang. Alex. Iaf. & alii in d.l. 2. ff. in ius uocat. ut eant. quod quēadmodū non ualet statutū contra clericos factū, sic neque cōtra cōsanguineos eorum. quod & idem uoluit Bar. in l.1. ad fi. ff. de his quæ pœn. nom. et in l. si penes, C. de agri. & censi. li. 11. & bal. Ang. & Iaf. in d.l.1. C. de indic. uidui. Ange. in §. quia verò leonis in authen. de non alie. ubi ēt dicit, quòd hmōi statutum est contra libertatē ecclesiæ. Pet. anch. in repet. c. in materia statutorum contra clericos editorū, uersi. adde quod not. bald. de consti. bal. Imo. & Pau. Cast. in d.l. hæres meus, § ul. per illū tex. Ro. in d.l. nolle, ff. de acq. hæred. Lapus allegatione 30. consiliū fuit domini Grego rii, uer. septimo an statutū puniens propinquos, barb. cō.

29. ubi disputat an statutũ laicorũ clericos ligare possit, lib.4. Mart. Laud. in trac. de principibus conclusione 211. Soci. in repe. d.l. mulieri Titio. Feli. in d. c. ecclesia S. Mariæ, col. 27. in q. 4. & iterũ d. col. 42. & ibi ẽt Philip. Deci. col. 19. uersũ. secũdò prædicta cõclusio. & idẽ Feli. in c. literas, col. pen. de præsump. Philip. Fran. in d. c. sciat cũcti.

74 in prin. †Quin etiã eo prorupit audaciæ Ro. ut per illum tex. ĩ d. c. sciat cũcti. dixerit in repe. rub. ff. de arbit. co. 18. uer. quid aũt si permissum. q̃ uulnerãs cõsanguineũ clerici. ob id quòd clericus ei quicquã fecerat, æquè est excõicatus. actũ clericũ uulnerasset. quod dictum facit sing. illud tũ reprehendẽs Soci. ubi supra. & mirabile dicit Feli. d. c. ecclesia S. Mariæ. col. 42. & Ias. in d. §. si quis ipsi, prętori. qui & ipsi carpunt. & Hippo. Marsũ. sing. 204. percutiẽs clericũ, ubi & hoc sing. & mirabile dicit, & sequitur

75 † Et facit quod dicit Bal. in l. si quẽ. in fi. C. de ope. liber. idẽ esse libertũ operas patrono promittere, cã onerandæ libertatis; aut ẽt aliũ ipsius liberti cõsanguineũ; quia libertus satis uidetur grauari, cũ grauatur eius cõsanguineus, allegat d. l. hæres meus, §. ulti. Et quod uoluit idem Bal. & post eũ Pau. Ca. in eo ipso. §. ult. quòd sicut cõe nõ potest prohibere appellationẽ ad superiores, uel statuere cõtra appellantes, c. uenientes. de iure iur. sic nec contra cõsanguineos appellantiũ. quod & idem uoluit Ro. in repe.

76 d. rub. ff. de arbitr. † Huc itẽ uergit, quòd scribit Pet. Anc. in d. c. sciant cuncti. per tex. in d. c. quicunque. quòd si inita pace inter inimicos, qui promiserunt non offendere, sub certa pœna, alter alterius cõsanguineum offenderet, non minus in pœnã incidit, quàm si ipsam offendisset. q̃ & idẽ uoluit Ang. in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de uerbo. oblig. & Lucas Pen. in l. 1. in 20. quæst. C. publi. lætitiæ nũria. li. 2. ubi ad hoc multæ adducit. Soc. in repe. d. l. mulieri Tit. & Feli. ubi supra, & Ia. in d. l. 1. ff. in ius uoc. ut eant. ubi dicit hoc esse notabile, & cordi tenendũ, quia frequẽter occurrit. & in d. §. si quis ipsi prætori. ubi ẽt dicit esse notandũ, cũ loquatur ĩ pœnalibus, & in d. l. 1. co. 2. uersi. sextò ad idẽ facit, C. de iudi. uidut. & ita ẽt uidetur

tur tenere, si recte intueamur. Io. And. in c. frustra. in 2. q. de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Sed cõtrariũ tenet. Bar. post Dy. in d. § Grisogonus, ad fi. quẽ sequitur Im. ibi, & Bal. in d. l. 1. col. pe. uer. reuoco in dubiũ. C. si quac. prædi. po te. & in c. 1. §. mulier. tit qui. mo. feu. amit. & con. 185. laudare uos, col. pe. li. 2. ubi dicit hoc esse expressim ĩ c. 1. tit.

77 de eo qui iterf. fr. domi. sui. † Sed &his attestatur. q̃ per tex. in d. l. hæres meus, uoluit Cyn. in l. ult. in 5. q. & ibi ẽt Bal. co. pe. uer. sed penè nõ opponitur, & Ang. & Saly. C. de spõ. q̃ quẽadmodũ mulier nõ põt promittere pœnã si nõ nupserit, quia matrimonia debẽt esse libera. l. Titia. ff. de uerbo. oblig. & c. gẽma. de spõ. ubi Pan. ita nec eius cõsanguinei propter quos ne dãnũ incurrerent, nuberet mulier. quod & idẽ uoluit Io. And. in d. c. gẽma, ad fi. & Bar. in d. l. Titia, & idẽ Bar. Bal. Imo. & Pau. Cast. in d. l. hæres meus §. ult. Ang. & Ias. in d. l. 1. ff. in ius uoc. ut eãt. & Ro. d. l. nolle. Pan. cõ. 48. casus talis est. quidã Frã. ad fi. lib. 1. & Feli. in d. c. eccle. sanctæ Mariæ. col. 42. uer. hic quoq;

78 † Idq; quod per tex. in d. c. ex parte de appel. dicit gl. ĩ c. cõs. 33. dist. & ẽt p tex. ibi, quòd non cõparentẽ excusat nõ sola ipsius ualetudo, sed & suorũ cõsanguineorũ; sequitur, & cõmẽdat Ale. in l. quæsitũ, ad fi. ff. de re iudi. & Ias. ĩ d. l. 1. ff. de ĩ ius uoc. & ĩ d. §. itẽ si quis ipsi prætori. utrobiq; dicẽs esse not. & rursus in l. 2. §. si quis in iudicio. in prin. ff. si quis cautio, & ĩ l. 1. ĩ prin. co. vl. uer. fac ergo cõclusionẽ & iterũ. uer. & no. quòd p̃dicta ,,pcedũt, ff. de of §. eius cui mãd. ẽ iurisd. ubi dicit eẽ ualde not. & per eã dicit, quòd sicut ordinarius' põt delegare cãs meri imperij propter ipsius ualetudinẽ, sic & suorũ. Illi autem glo. sub scribit Cic. li. 1 Offi. Si cõstitueris te (inquit) aduocatũ ĩ rẽ præsentẽ uẽturũ, atq; iterũ grauiter filius ægrotare cœ

79 perit, nõ sit cõtra officiũ nõ facere quod dixeris. † Adde ad prædicta id quòd uoluerũt Pet. Hispan. Ab Antiquus, & Pet. Anc. ĩ c. peritio. de iureiu. quòd si iurauí defendere te contra oẽm hoẽm, quẽadmodũ non uideor iurasse te defendere contra me, ut dicit gl. ibi per tex. in l. prætor. C. de seruí. & aqua. sic neque cõtra cõsanguineos meos.

pertex.i l.humanitatis C.de excus.tu.idē uoluit Cy.post Pet.in.l.inquisitio.C.de solutio.quē & ibi sequitur Saly. idem quoq; uoluit glo.fing.in cle.1 de iureiur.per tex.in d.l.inquisitio.quē ibi sequitur Imo. & alii,& Bald.in l.1. in 24.q.ff.de rer.diui.& in d.l.cum acutissimi. col.2 uers. allegatur hic barb.etiā in repe.col.46.uer.nota ibi ne uideatur,& iterū col.91. ubi reprehendens Panor. in d.ca. petitio,intelligentē dictū Hipsa. & Ab.Antiq. in illis solū cōiunctis,ad quos iuris,habet eandē, quā ad se affectionē, dicēs,quòd passim,& sine delectu debet intelligi, usq; ad 4.gradū.per tex.in l.petitionē.C.de aduo.diuer.iudic. In aliis ēt gradibus stādum esse arbitrio iudicis per id quod not.glo.fing.in l.cùm alienā.C.de lega.& facit quod no. Bal.in d.l.petitionem.per illū tex.quòd contra se,& suos nūquam uidetur quis promisisse officium aduocationis, quod indistinctē suscepit.& in.l.1.uersi.sed nūquid note, ff.de stat.ho.ubi dicitur,quòd in generali sermone, non præsumitur quis loqui contra illos qui sunt de suo sanguine,ar.l.obligatione,& d.l.humanitatis,ff.de pigno.&
80 ca.postremo de appel. † Et ad oīa optimè facit tex.fing. in l.cum scimus.ad fi. C.de agri. & censi.lib.11.ubi consanguinei nostri,sunt quodāmodo pars corporis nostri, idcirco nemo carnem suā odio habuit,ut dicit diuus Paulus ad Ephesios 5.& tex.in ca. non æstimemus,13.q.2.& gl.in l.2.ff.in ius uoc.ut eant.quæ ob id dicit quòd necessarius necessarium illaqueari non patitur. Est nimirū nobis innatus quidam naturalis amor, & affectus in nostros & necessitudine cōiunctos, nostris legibus id attestantibus,b.cum seruus,ff.manda.& l.Aurelius,§. Titius testamēto,ff.de lib.lega.& l. qui cum uno,§.vlt.ff.de re mili.
81 cum si. † Ad hoc ipsum,ut tādē in nostra qōne concludamus,amor.f.& affectio hominem,uel lynceos occæcat,dicēte Platone illo sapientiæ antistite,lib.de Legi.5.amorē i iudicio excutire.& Theophrasto,qui a diuinitate loquēdi(ut ait Cicero)nomē accepit,affirmāte amātū cæcu esse iudicio. Id quod poetæ sub uelamine quo dum poetico designāt,fingentes amorē ex oculatū esse, & cæcum,

quoniā scilicet homines cæcos efficit,ut potę qui amore præpediti nesciāt discrimē recti prauiq;,& nō noscunt quid albū sit,quidve nigrū proinde decreta canonica in ea quæ iudiciū humanum peruertūt,& amorē annumerāt c.quatuor 11.q.3.& c.1.in princ.de sentēt. excō.li.6. Rectē igitur Cæsar apud Sallustiū ait, Oēs homines qui de rebus dubiis cōsultāt,ab odio,amicitia,ira,atq; misericordia uacuos esse decet.haud facile animus uerū prouidet ubi illa officiūt. Plutar.in lib.ciuilis cōstitutionis scribit Cleonē,ut primū Rēp. attingere destinauit, uocatis amicis omnibus dixisse se uelle soluere amicitię uinculā. Solere enim amicitias pleraq; recta & iusta subuertere, quod hoīes,Rēp.administrates,ut pote affectu & molli ne occupatos, sæpenumero a uia deducunt recti officij.
82† Sed ne quis putet ea solū procedere in amore turpi, & sordo,& iter hoīes improbos,alias impares uincēdis suis affectionibus,sed &in amore honesto & nascēte,excōsanguinitate,de quo est tota nostra disputatio,& inter homines alioquin integerrimos,uirtutibus & sanctimonia cōspicuos, de quibus etiā hic loquimur, audiamus Diuum Gregoriū in 7. Moraliū enarrantē illud Iob.7.c. Cōsiderare semitas Themā,itinera Saba,& expectare paulisper. Sunt,inquit,pleriq; qui nō solū non aliena appetūt, uerū etiā cuncta quæ possederant ī mūdo,derelinquūt,semet ipsos despicūt,nullā presentis uitæ gloriā requirunt,ab huius mundi se actionibus sperāt,& pene quidquid prosperitati arriserit,calcāt.Sed tū adhuc uiculo carnalis cognationis obligati,dū amori propinquitatis indiscrete deseruiūt,ad ea sæpe per affectū cognationū, redūt, quæ iā & cū proprio despectu subegerūt. Cumq; plusquā necesse est,carnis propinquos diligūt,retracti exterius a cordis parente diuiduntur. Nā sæpe quosdam uidemus, quā tum ad proprium studium spectat,iam præsentis,uitæ desideria non habere,mundum & opere & professione reliquisse. Sed tamē pro inordinatis affectionibus, propinquorū prætoria irrūpere,terrenarū rerū iurgiis uacare,libertatē intimæ quietis relinquere, & mundi studia in se

iamdudum destructa reparare. Hæc Grægorius. Ex quibus manifeste liquet impotentiorem esse, atq; uehementiorē affectionē amoremq; consanguinitatis, quàm suipsius, illamq; uiros alioquin undequaq; perfectos atq; absolutos ex suo ueluti perfectionis statu deiicere deturbare, dimouere, cōuellere. † Sed ut hoc ipsum nostrorum quoq; testimonio comprobemus, episcopi sancti omnibus & uideri debent, & præsumuntur, ut paulò post uberrimum atq; copiosè demonstrabimus, & tamen eos cæcos esse in nepotes, tā uere quàm eleganter dicit glo. no. in c. peruenit. in gl. ult. 1. q. 3. quam bene ponderauit Pano. in c. diuersis fallaciis. in 2. nota. de cler. coniug. quod uerum esse ostendit id quod de cæcitate amātiū suprà diximus. Non immeritò igitur prohibentur episcopi ecclesiæ cōmonatum consanguineis committere. propter fraudis suspicionem. c. decenter. & ibi gl. 89. dist. † Sed & id de episcopis nemini mirum uideri debet, cum & summi pontifices quos nemo dubitet sanctos esse, aut certe tales præsumi. quos apex tantæ dignitatis attollit, ut dicit tex. can non nos. 40. distin. & optime facit. l. 1. ff. de offic. præto. tamen male audiant propter consanguineos. Nam ut pulchre dicit bal. in l. tutor. §. quæ tutoris. per illū tex. ff. de excu. tut. si Papa cōsanguineum ad dignitatem promoueri. ei caro reuelauit & sanguis. † Itaq; cum sit natura comparatum, ut homines uel integerrimi, atq; sanctissimi sint in suos tam propensi, ut plerunq; à recto tramite ueluti cæcutientes deuiēnt, ad lapidem amussim, non lapidem ad amussim applicantes, quis contra omnium legū placita, iudices à causis consanguineorum sine delectu repellentium audebit asserere aliquem esse iudicem idoneum in sua suorumue causa, quacunque uirtute & sanctimonia polleat? cum nulla lege huiusmodi uiri à regula generali excepti reperiātur, ut in simili dicit tex. in l. præuaricatiōis. §. ult. ff. de præuar. ibi, neq; lege aliqua cautū est. & in l. dissentientis C. de repub. ibi, nulla iuris præcepit, cōstitutio. & ibi no. Alber. & Iallam. C. de colla. ibi, eò, q nulla cōstitutio super hmōi collatiōe posita ē, & ibi Bart.

Bar. & alii, & in §. optimū. in authē. de nō elig. secūd. nub. ī illis uerbis, Nec quilibet ē tex. aliqd tale dicēs, quē tex. in illis ipsis uerbis dicit singul. & celebrē Barb. in repe. c. Rayn. quā Ioanninā uocāt, col. 176. versi. ego uehemēter admiror. de testa. & cōsi. 26. sapiēter scripsit. co. 5. lib. 2. & ad idē tex. in §. cōsideremus. ī authē. de tri. & semis. cū dicitur, Sed quia cū hoc nō lege agimus, erubescimus. per quem vulgò dicere solemus, quòd erubescimus sine lege loqui. & c. illa. ne sed. uacā. ibi, Cū nusquā inueniatur cautū in iure. & c. 1. de supple. negli. præla. lib. 6. cū dicitur, cū id nō inueniatur à iure cōcessum. & c. is qui. de sen. excō. eo. li. 6. ibi, Cū id nō sit expressum in iure, & in extrauag. Ioā. 22. cuius ē initiū, antiquæ cōcertatiōi, post prin. ubi no. 2. ēze. in uerb. statutū. quòd ualet hmōi argumentū, non est ita, quia iure cautū nō reperitur. & facit tex. no. in ca. cōsuluisti 2. quæ. 5. cū dicitur, & quod sanctorū patrū documēto sancitū nō est, superstitiosa adinuētione nō ē præsumendū. † Propterea dicit bal. in c. nihil. col. ult. de elec. hoc lege nō cauetur, in practica nō habetur. Et idē in c. in genesi. col. ul. de elec. paria sunt aliquid fieri sine lege, & cōtra legem. Et hoc argumētandi genere uidelicet, si lex uoluisset, hoc expressisset, usus est ī infinitis locis Io. And. ut etiā refert Angel. cōs. 257. cōsultatio multū genealis existit. col. 5. & multa quoq; ad hoc allegat Cæpol. in repe. authē. sed nouo iure col. 20. in paruis, uer. & hoc probo. C. de ser. fugi. & latius Nicol. Euerardus in locis legalibus ī loco, à lege cessante. Igitur cū nulla lege istud cautū reperiatur, sitq; cōtra generalem iuris regulam, ne mo ut opinor non dubitabit asseueranter affirmare, præsertim si quæ dicta sint, curiose atq; diligenter pensitaue rit, nemo quoq; tam temerarius, tam confidens, ut uelit coram iudice aduersarii consanguineo, uel moribus spectatissimo litigare, inq; manus illius, & arbitrio ius omne suum, in quo forsitan quidquid bonorū habet, cōsistit, reponere, ne si forte caro, aut sanguis, ut utar uerbis bald. reuelet, id omne quod in lite est, consanguineo adiudicet, illum iustam causam fouere ratus, idq; temere scilicet

licet affectione occupatus, propter quam iudex omnẽ in quirendæ ueritatis rationem amittat, ut scribit Quintilia. lib.6.c. fatum esset dicere eum qui sanctę uitę fuerit, dedita opera, & ueluti ex composito, quidquam contra ius diiudicaturum. Quanquam & his, quæ sunt contra leges, quale est, hoc, de quo est quæstio, in honestissimam personam cadit fraudis suspitio. ut est tex. expressus in l. c. cũ quis decedens. §. Titia honestissima fœmina. ff. de legat. 3. & ita dicit per illũ tex. Bal. in c. 1. §. item si uasallus. tit. de contro. inue. ubi tamen in codicibus, qui circunferũtur, hoc dictum, in addi. ad ipsũ Bal. errantes scribitur. quod & idẽ dicit Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, in uerbo, suspicio, & nos quoq; diximus in nostris cõmentarijs ad l. si unquã, in uerbo, donatione largitus. nu.

89 42. † Deniq; hanc sententiã adiuuat gl. not. in c. nullã 2. q. 4. quæ uoluit, quòd Papa, in quo ut iam diximus, sanctitas præsumitur, debet aliis committere causam suorũ, ne ipse suspectus habeatur, uel ne fauore, p eis iudicet. quã multum cõdemnat. & sequitur Ro. consi. 521. circa propositam etiam consultationem, col. 2. ver. aduertat sacra synodus. Hæc maiorẽ in modum sententiam Decij confirmant, utra tñ opinio sit uerior, alii uiderint, neq; n. ego tanquam arbiter honorarius quicquam ausim decernere,

90 vt alias sæpe protestatus sum. † Sed utcunq; est, non ouo ouũ similius est, quàm illi Spec. d. simile est, quod Alanus antiquus doctor referente gl. in summa. 3. q. 5. dicebat omnes quidem consanguineos esse testes idoneos, si tales appareant, qui præponant gratiæ ueritatem §. eos quidẽ testes 4. q 3 Quã gl. ueluti hoc ipsum affirmantẽ allegat Io. Ana. in c. cũ oportet. col. 2. & ibi ẽt Fely. qui eam facit sing. col. 3. uer. adde ẽt prædictis. de accu. & idẽ Fely. in d. c. super his. col. pe. eo. ti. & in c. literas. col. 3. uersi. primus est qñ testis & Hippo. Marsi. in l. 1. §. ad 4. col. 2 uer. limita etiam hunc tex. ff. de quæst. quanuis tamẽ ea glosilla Alani sententiã aperte reprobet, usa exemplo iudicis qui ob consanguinitatem recusatur. in quo non obscure sentit cũ opinione Decij. de qua in præcedẽti articulo, & eã glos.

gl. sequitur Arc. ibi uide Ale. in l. ea quidẽ. co. 36. C. de ac

91 cu. † Ex illo autẽ Alani dicto & illud proficisci uidetur, quòd etsi frater testis non faciat plenã fidẽ, per not. per Spec. ti. de teste. §. 1. uers. sed nunquid frater. & Bar. in d. l. qui testamẽto. ff. de testa. per tex. in l. 3. in prin. ff. de testi. cũ si. Tñ si frater ille sit deuotæ & probatæ uitæ, ut de mẽdatio nulla sit suscipio, facit plenam fidem. Ita uoluit Imo. in c. cũ canonicus. col. pen. & ibi nart. de offi. dele. & idẽ Imo. in c. in literis. de testi. & in l. qui testamẽto. §. quicunq; in fin. ff. de testi. alias testa. sequitur Alber. i r. par. in tracta. testium, in 1. principalis, & Philip. Cornel. cõsi. 172. primus cõsultationis artic. col. 4. uer. facile collegitur lib. 2. & Fel. in d. c. cũ oportet. col. uersi. modò aduerte. de accu. (ibi uide Io. Ana.) & in d. c. literas, quo loco nuper citauimus. & Ias. authent. iubemus, col. ult. C. de iudic. ubi dicit se aliquando dixisse Ferrariæ in quadã ardua causa, & repe. d. l. admonẽdi, col. 71. uer. limita multum singu. ff. de iureiurando. ubi dicit hoc esse multũ singu. & Lanfranc. brix. in repe. c. quoniam contra falsam, in materia testium, uer. circa autem fratrem. de proba. & Hipp. Mar. sing. 273. notissimum est, col. 2. ubi hoc dicit

92 singu. Simile est & quod de uxore dicit Specu. post antiquos doct. in tit. de testi. §. 1. uer. sed quid de uxore & uiro, quòd licet nõ sit testis idonea pro marito, tũ quia domestica est. tũ & aliis rationibus, tamẽ si uxor sit alias bonæ famæ, admittitur; argu. §. eos testes 4. q. 3. An tamẽ sit illud uerum. uide omnino per Fely. in ca. in literis, col. 4. uers. fallit quartò in uxore, de testi. & quos ibi allegat.

93 Idẽ quoq; de aliis familiaribus & domesticis dicitur, qui licet repellantur à testimonio. l. 2. & l. eos. C. de testi. cũ simil. tñ si sint probatæ uitæ, & opinionis, de quibus non sit uerisimile, quòd pro aliquo uellent deierare, admittũtur ad testimoniũ, d. c. in literis, in fi. de testi. & ibi expresse Inno. dicit, quòd familiares honesti & bonæ famæ recipiũtur in testes. quẽ sequũtur ibi bal. ant. Imo. & Fely. col. 2. uersi. fallit 2. sequitur etiam bal. & post eum Sal. in d. l. 2. C. de testib. ubi adiiciunt exemplum in familiaribus

episco-

episcoporum,abbatum,nobilium,& aliorũ notabiliũ dominorũ,qui quidem,ut dicũt,nõ tenent secum nisi familiares,& discretos,& bonæ opinionis.Sequitur ẽt Ro.cõs. 7.visis necessariis,col.2.& consi.420.proposita qõ.col.2. uer.3.idẽ manifestatur.Alber.in d.tract.de testib.in 2.parte primæ principalis.Ale in addit.Bar.in l.uir mulieri.ff. de donat.inter uirum & uxor.Barb.consil.6.scriptum est præclare 1.Reg.col.pe.lib.1.& cõsi.30.scribitur præclare sapientiæ,col.3.uer.etsi dicatur quod gl.extendit,eo. lib.1.& consi.54.illud in medium afferam quod sapienti. col.10.uersi.etsi quispiam dixerit,eo.lib.1.& cõsi.3.clemẽtissimi Dei patris domini nostri,col.13.ver.vbi dixit, lib.2.& cõsi.82.clemẽtissimi Dei patris omnipotẽtis,col. 5.lib.4.Lanfran.in repetitio.d.c.quoniam,in dicta materia testiũ,ver.quæro ergo primò nunquid familiaris.Firmi.in tract.de episcopo,in 5.parte,lib.4.in 47.q.Hippo. Marsi.singu.in 5.incipien.regula est quod familiares(ut
94 de Angel.in d.l.2.†Ex quibus doc.alii meminerunt dicti exẽpli gal,alii nullã mentionẽ fecerunt.Sed operæpretiũ esse duxi,non esse à nobis tã ieiune & frigidæ pertranseũdũ,ut nihil super eo dicamus. Neq;n.Bal.qui uir fuit i iure & imperatorio & pontificio atque in omni fere doctrina,quantũ à nostris(abſit uerbo inuidia)alius nemo,apprime eruditus,idipsum ab re.neq; fruſtra, neq; temere posuit.quod ut demonstrem,libuit paulo latius euagari, atq; in id per sententias nobilium scriptorum & decurre re,tum propter Bald.authoritatem,tũ propter rei ipsius utilitatem atq; etiã delectationẽ,quæ mihi imò uerò oibus instar calcaris est,tum etiã,ut hoc ueluti diuerticulo & rerum uarietate leuem tædium legentium.Ea ergo(ut opinor)ratione Bald illud exẽplum adscripsit,quia quẽadmodum episcopi,abbates,nobiles,& alii id genus præsumũtur,& honestæ & probatæ uitæ, utpote cũ nihil ob aliud,quã propter probitatẽ & uirtutẽ ad hmõi dignitatũ gradus,per cæteris assumãtur,& deligãtur c.miramur. ante fin.61.distin.ubi & not.glo.in uerbo,pro laboribus, quòd eo ipso quòd quis electus est, præsumitur esse melior

melior aliis.& ad id alia iura allegat,quæ uidere poteris. & c.cũ in cunctis.de elect.& c.cũ in iuuẽtute,in prin.de præsum.ubi etiã not.gl.quòd ex quo quis adeptus est dignitatẽ episcopalẽ,præsumitur ratione suæ uirtutis fuisse adeptus ibi etiã Bald.Panor.& alij.& quod nota.amplissime Bar.in l.1.C.de dign.lib.Ideo in legibus nostris sanctitũ est,dignitatẽ testiũ esse inspicienda,ut plus credatur testibus in dignitate constitutis,quã plebeius & priuatis l.in testib.& l.seq.ff.de testib.& §.1.uer. sancimus, alias d.uer.allegato pro §.eo.ti.in aut.de test.ubi gl.quæ oia industrie,& ingenioſe rimari & solerter perpẽdere solet,huiusce rei rationẽ esse dicit,in uerbo,dignitatis,quoniã ad dignitates hoies honesti eligũtur.Hinc dicit Bald. post gl.in l.1.§.his incunabulis,col.1.ff.de offi. præfect. prætor.esse præsumẽdũ pro episcopis.& allegat no.in c. ofio sancto.50.dist.Ex quo & illud manauit quod nõ est facile recipiẽda episcoporũ accusatio.c.accusatio. 2.q.7.
95†Sicut ergo huiusmodi uiri præsumũtur probi & honesti bonæq; & probatæ fidei,ita quoq; & eorũ famuli,qui plerunq;dominorũ mores repræsentant,imitantur,& exprimunt. Est enim prouerbium a Platone doctrinæ & ingeniii principe usurpatũ lib.de Republ.8. Dominas imitãtes carellæ & aliud apud Ciceronem lib.5. Epistolarum ad Atticũ,ὁποῖα ἂν δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες, Qualis hera,tales & ancillæ.Et illud quoq; Terentianũ in Eunucho,Domini similis es.Propterea Diuus Hierony.ad Demetridẽ scribẽs,Mores,iquit,& studia dominarũ plerũq; ex ancillarũ & comitatiũ moribus indicantur.Et alibi ad Principiã scribit ex lasciuia puellarũ comitantiũ,de dominarũ moribus iudicari.& Gregorius Nazanzenus in eo carmine,quod elegis uerſibus contra mulieres ornatas eleganter scripsit,grauiter asseruit ancillas esse imagines cordis dominarũ.Sicut enim ueris nuntij sunt hirundines,flos,fructus,ita & dominarum ancillæ.

Ad quod alludens satiricus poeta Iuuenalis,sat.5.

Maxxima quæque domus seruis est plena superbis.

Et Euripides in Alcmæone apud Strobæum Ser.60.

Μέτεσι τοῖς δ' ἄλλοισι δεσποτῶν τρόπου.
Serui dominorum morbis inficiuntur.

Et Alexis apud eundem.

Ἀλλ' εἰκαλῶς ἐμφερεῖς τοὺς ἐπιτέτας.
Ἔχοντας ἕξει τοὺς πρό. ους τοῖς δεσπότεις.
Cæterum, erga uulgus seruos similes
Habere uidebis mores dominis.

Et huic sententiæ calculū adduxit Babtista Mantuanus ad Falconē, neq; enim indignus esse uidetur, qui citetur,

Cur tibi sint dociles serui, sine crimine, Falco?
A simili mores accipiuntur hero.

96† Quod quidē hinc manare uidetur, aut quia famulos nobis simile. quātū in nobis est, plerunq; asciscimus, similis .n. simile, & vulgo dicitur, sibi q̄rit, de quo abunde alibi diximus in nostris legibus connubialibus. Aut quia si id accidat, ut ipsi domini in eligēdo errates sortiātur famulos, qui a suis omnino moribus sunt ab initio alieni, etiā ciātur tñ illis similes, & exēplo eorū prouocati, & cōsuetudine immutati. Nā quod ad primū spectat altas semper hominū exēpla plurimū ualeāt, multūq; habeāt energiæ ad emēdāda, aut corrūpēda hominū ingenia, tū eius præcipue, qui quocunq; modo præst. in cuius, ut utar uerbis Liuii. 1. deca. li. 1. ueluti unici exēpli mores, ii q̄ sub sunt, se formāt, flexibiles. n., ut ait Plī. in Paneg. quā cuūq; in partē a principe atq; ut ita dicam, sequaces sumus. Huic. nō char. huic probati esse cupimus, quod frustra speraueruntdissimiles. Et paulo infra, principis censura est eaq;

97 perpetua, ad hanc dirigimur, ad hāc cōuertimur. † In quā etia sententiā tex. est apud nos in c. sicut. & c. pastoralis. 2. q. 7. & c. ex merito. 6. q. 1. & optimus oīm̄ i c. præcipue 11. q. 3. quē etiā ad hoc aūt dicit Barb,. cōsi. 40. clementissimū oīpotentē Deū. col. 6. li. 4. alius tex. in c. magnæ de uoto. ubi quod agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in exēplū. ex quo occasione sumpta gl. ibi, etiā in d. c. ex merito. citat illud Claudiani, tacito tñ illius nomine,

–Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et

Et sequitur apud Claudianum.

–Nec sic inflectere sensus
Humanos dicta ualent, quàm uita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Quibus & simile est, quod scribit sapientissimus ille cōcionator. 1. co lib. qui Oeconomicus, uulgo aūr Ecclesiasticꝰ inscribitur, c. 10. iecūdū iudice populi, sic & ministri eius, & qualis est rector ciuitatis, tales & inhabitātes in ea. Et subdit Rex īsipiēs perdet populū suū. Platonis quoq; sententia ait a Cic. Epīt. li. 1. ad Lētulū usurpata, Quales in Rep. principes essent, tales reliquos ciues. quā etiā citat barb. cōs. 1. col. 5. uer. tales. n. sunt. li. 1. & d. cōs. 40. col. 6. li. 4. ubi dicit Platonē huiusmodi sententiā afflatu Spiritus sancti protulisse. quod & idē dicit ipse barb. d. cōs. 82. co. 5. li. 4. & in prœm. cle. in uer. quoniā nulla col. 5. At Cic. ipse li. 3. de Legib. legē. 12. tabularū interpretās, qua cauebatur, ut magistratus uitio uacarēt, atq; cæteris speciē essent, hæc uerba adduxit, ut. n. cupiditatibus principū. & uitiis inici solet tota ciuitas, sic emēdari & corrigi cōtinē tia. Et paulò post, Nā licet uidere, si uelis replicare memoriā teporū, qualescunq; summi ciuitatis uiri fuerūt, talē ciuitatē fuisse. Quæcūq; mutatio morū in principibus extiterit cādē in populo, sententiā Apud Laertiū in Zenone, Antigonꝰ Macedonū rex ad ipsū Zenonē scribēs, cū multa primū de doctrina & felicitate p̄misisset, hoc tādē i calce subiecit, cuiusmodi fuerit dux, ut plurimū subditos sequi necesse é. Agesilaus quoq; ille magnꝰ & ipse rex Lacedæmoniorū, interrogatus, Quare uehemēti hyeme sine tunica incederet? respōdit, Quo iuuenes imitētur, habētes hiquidē & senus, principis exēplū. author Plutar. i Apopht. Herodianus. aūt li. 4. Solēt (inquit) plerūq; homines uitā principis æmulari. Sed ante hos oēs scribit Homerus lib. 17. Odysseæ, Malos pastores gregē corrumpere,

98† Αὐτὰρ μήλα καλὰ φθείρουσι νομῆες.

Quæ omnia cum semper uera sint, tum uero maxime, cum subditi eorum sunt domestici, qui præsunt. Nam ut ait Iuuenalis Satyra. 14.

Sic

Si natura iubet, uelocius, & citius nos
Corrumpunt uitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeant animos authoribus

Cui nõnihil adstipulatur tex. in l. 1. C. de emẽ. propin. ibi vt quos ad uitæ decorũ domesticæ laudis exẽpla nõ pro uocat, saltẽ correctionis, &c. Hactenus satis de exẽplo.

99† Quod de cõsuetudine aũt dictum est, facile apparet uel cecis consuetudinẽ ipsam, quã conuersationẽ alii uocant alii familiaritatẽ, quæ frequens est, imo uero quotidiana atq; assidua inter dominos & famulos, habere multũ momẽti & utriũ, tũ ad deprauãdos, tũ ad corrigẽdos hominũ mores. etiã si alter cõuersantiũ alteri nõ præsit, neq; etiã subsit. quod nos latissime diximus. & multorũ authorũ & Græcorũ & latinorũ testimoniis probauimus in nostris Legibus Connubialibus, tũ in l. 5. nu. 29 incip. ex his illud tũ itẽ & multo latius in l. 16. num. 14. incip. quisquis ergo & multis seq. usq; ad num. 26. quæ ibi uidere poteris.

100† Sed ut domũ tuãdẽ repetamus, & unde egressa est, eo dẽ reuertatur oratio uidelicet ad ea quæ personarũ intergritati concedũtur contra cões regulas iuris, accedit supradictis, quòd licet non credatur dicẽti se legatũ Papæ uel principis, affirmãtisq; literas legationis se habere, ni si eas ostẽderet. l. 1. C. de mand. prin. & c. quiescamus 42 di. & c. lectis 63. dist. cũ si. Tamẽ si persona est nota, honesta, & fidedigna, ei creditur. c. nobilissimus. 97. di. ubi gl. Archi. ut Dom. no. quòd interdũ creditur uoci & assertioni unius si persona sit honesta & auth. & eã gl. ad hoc dicit sing. Barb. cõs. 64 scribi. Exodi. co. ul li. 4. Sed idẽ etiã uoluit gl. in c. ego. N. in uerbo, ego tractabo, de iureiur. Specu. in titu. de iudice delegato. §. excipi potest. uer. itẽ excipitur quod non ostendit mandatũ. & ti. de legato. §. super est. uer. quid si de legati iurisditione dubitat. Paul. de Cast. cõs. 307. priusquã iura fierent. li. 2. & Fel. in cap. quod super his col. 2. in 2. conclusione, de fide instrument. & in c. ad eminentiam. in prin. de senten. excom.

101† In quã etiã sententiã non tã pedibus quã stylo uadit gl. in c. cũ olim, eius initii 1. in uerbo, sine reprehensione, de

de priuileg. q; si is qui se dicit legatũ, asserat amissse instrumentũ suæ legationis, non ei creditur, neque admittitur ad probõnẽ amissionis, argu. d. l. unicæ. & est tex. expressus in c. cũ iure. de offi. & potest. iudic. delega. si tũ sit honestus, & notus, pòt, & debet ei credi, arg. d. c. nobilissimus. quod sequitur & dicit no. Pan. ibi col. ult. † Quibus102 tã simile est, quam lac lacti, quod uoluit Spec. in tit. de citatione, §. sequitur, uersi. utrũ aũt citatus teneatur credere. quòd etsi nuntio delegati citanti aliquẽ non teneatur quis credere sine literis cõmissionis, per ea q̃ allegat, si tũ nuntius sit certus, hoc est, ut idẽ exponit certæ & probatæ fidei ei credendum est, etiã sine literis. alleg. d. c. nobilissimus. † Huius factionis est Pet. Anch. quẽ Barb. in re103 pet. d. cũ acutissimi. col. 97. C. de fideicõ. nocat uerissimũ iuris interpretẽ, dicit in cap. licet in beato. de accus. quòd licet inquisitio criminum non cõcedatur, nisi præcedente infamia, c. qualiter, ejus initii 2. de accus. cum si. Tamẽ si aliquis denũtiatur a persona fidedigna, & superior ignoret fama, uel infamiã, poterit super illis inquisitionẽ com124 mittere. sequitur Fely. ibi, col. 2. versi. in gl. ulti. † Eiusdẽ quoque contuberniĩ est, quod not. tradit Bar. in l. admonendi, col. 5. uersi. circa secundũ, §. circa librũ rõnũ aduerte, &c. ff. de iureiur. quod licet liber rationum nihil omnino probet, nec pro scribente, ne pro hærede, in his quæ non dependẽt a mera scribentis uolũtate. l. exemplo. C. de probat. cum simil. tamen inducit præsumptionem pro ipso scribente nedũ pro ipsius hærede, uidelicet cũ q scripsit, est bonus uir, arg. l. qui cũ maior. §. ulti. ff. de bon. liber. quod dictum sequitur Paul. Cast. in d. l. admonẽdi. co. ulti & ibi quoque Io. Bap. Cacia. in repe. col. 38. uer. fallit si esset liber, & alii recentiores. sequitur etiã Ant. in c. 2. ubi etiam Pan. col. 8. uersi. uenio. ad tertiã speciẽ, & Fel. col. 7. uer. fallit 3. de fi. instru. & Roma. in l. nuda ratio, ff. de dona. Alex. consi. 72. uiso processu, & omnibus actis, col. 4. uersi. nec etiam obstat si dicatur, lib. 5. Barb. consil. 27. ubi Christus non est fundamentum, col. 2. lib. 3. & cõsil. 53. A Ioue principium, col. 5. eo. lib. 3.

103 † Neque id solũ procedit in libris rõnum, sed in omni scriptura priuata, quæ licet nihil etiam omnino probet, si tñ fuerit conscripta à uiro optimæ opinionis, facit aliquã fidẽ, ut pulchrè uoluit Bald. in rub. C. de fid. instru. col. antepe. uer. uiso de scripturis cõfectis in formã rõnũ. Quin imo dicit Bar. in d. l. nuda rõ. col. pe. ver. circa secũdũ, ibi, ueruntamẽ quia cãpsores, ff. de dona. quòd libri cãpsorũ, & mercatorũ faciũt inter alios semiplenam probõnem, si dicti campsores, & mercatores sint probatæ fidei. & ita intelligit glos. in d. l. admonendi, ff. de iureiuran. & in l. in bonæ fidei, C. eod. titu. in eo quòd dicit scripturam priuatam facere semiplenã probationẽ. † Sane mentio d. l.
106 admonendi, non patitur, ut prætereã id quod à nõ nullis dicitur. Pau. Cast. super ea scripsisse, quòd licet testes singulares non probẽt iuribus uulgatis, si tamẽ sint ita probi & notabiles, quòd iudicẽ adducãt ad indubitatã fidem, nõ debet iudex curare de illa singularitate, sed ex eorum dictis iudicare. quod & idẽ dicitur uoluisse in l. Lucius, ff. de his qui notan. infa. in recollectis Florẽt. In quibus locis legi Pau. de Cast. hoc tamẽ nõ cõperi in meo codice. Sed ad hoc illũ allegat & sequitur Cacial. in rep. d. l. admonendi, col. 39. uersi. patet igitur tibi studioso, ubi hoc dicit sing. & perpetuò notandũ, & aliquãdo induxisse ad qõnẽ de facto, ubi aduocati & plerique docto. insignes ex hoc mirabili dicto obstupuerunt. Sequitur etiã Frãc. Brunus de sancto Seueri. in tract. de indiciis, & torturis, in 3. char. col. 3. circa prin. & Soci. cõsil. 262. in cã magnifici, co. 5. ver. & pro certo. ubi hoc dictũ dicit elegãs. & Hipp. Marsi. singu. 114. uulgatum & tritum est, ubi & hoc dicit singu. & mirabile, & perpetua dignũ memoria, & in l. 1. §. ad qõnem, col. 5 uersi. sed ultra prædicta, ff. de quæst. ubi hoc itẽ dicit singu. & in l. si quis de quæstio. col. antepe. 7 uersi. & ideo, ff. eod. ubi hoc quoque dicit singu. † Qui
108 bus, & hoc quoque adicies, quòd licet non sit credendũ testibus uerisimilia non deponentibus, ut uoluit Inno. in c. auditis de præscript. cũ cõcordan. adductis per recetiores in cap. quia uerisimile de præsumptio. & à me in repetit. d. si unquam. in præfat. nu. 44. incip. imo uerò. & seq. C. de reuo. dona. hoc tamen fallit in testib. ualde dignis, ut no. uoluit Fely. in d. c. quia uerisimile, col. 2. uer. & per istũ tex. motus ex eo tex. i uerbo, uel tales psonæ. quod dicit singu. & diligenter notandũ. & hoc pro not. sequitur Hippol. Marsil. in repe. rub. C. de probat. col. 15. uersi. & in hac materia, & in sing. 273. notissimũ est in iure, col.
108 pen. † In hunc quoque gregem recipiendum est dictũ not. Fulg. in l. iuris ignorantia, C. qui admit. intelligẽs illã satis uulgatã utpote à multis comprobatã sniam, uide licet consilium notabile docto. excusarevictum ab expensis, ut per Io. And. in c. 1. de constit. lib. 6. Bal. in authent. generaliter. C. de epis. & cler. Ant. & Pan. in c. calumniã. de pœnis, eundẽ Ant. consi. 5. incip. doct. in c. ut debitus, de app. Card. in cle. siue Romanis, in 1. no. de elect. & in cle. si una, col. ulti. post Genze. de reb. eccl. & i cle. 2. co.
5. versi. quartò quæro quot & quibus priuilegiis, in fi. de magi. cũ si. ut uidelicet hoc procedat, modò in isto doct. cũ scientia cõcurrat cõscientiæ integritas. sola. n. scientia non sufficerer, neq; excusaret. allegat tex. & glo. in l. quod si nolit. §. si mancipiũ, ff. de ædil. edict. & ita eũ allegat & sequitur Fel. in c. super his. ante si. de accus. & in c. tuas eo. titu. & in ca. de quarta col. 9. uersi. limita. utiliter, de præscript. Sed caue, quia Fulg. nõ id uidetur dicere ad quod illum allegat Fel. limitat enim ipse Fulg. id quod dicitur consiliũ doctorũ excusare ab expensis, procedere quando habitũ est consiliũ a bonis doctorib. & nõ a malis, siue parũ eruditis, per d. §. si mancipiũ, quæ uerba non modò intelliguntur de bonitate conscientiæ siue animi, sed pariter & doctrinæ, ut ipsemet exponit, & loquitur d. §. si mancipium. & glo. ibi, quæ dicit patia esse non adhibere
109 medicum, aut malũ adhibere. Igitur cogita. † Sed & nõ solũ doctoris, sed & partis uitæ integritas excusat ab expensis, per quod sing. uoluit Hosti. tit. diuini humaniq; iuris peritissimus in cap. fidem, col. penul. de dol. & contum. quem sequuntur Ioan. And. Anto. Pet. Anc. Imol. Panor. & omnes, quòd si succumbens in causa est per-

sona religiosa,& ualde catholica,non cõdenatur in expẽ
sis,et si nulla alia iusta litigandi cã appareat,quia præsu-
mitur,q̃ bono zelo litẽ mouerit.allegat,c.cũ ex iniũcto.
de ope.noui nũti.ubi ad hoc est bonus tex.in illis uerbis,
nõ fecissent,nisi cognoscerẽt præmissa,&c.& ibi gl.ĩ uer
bo,Non fecissent,no.ex eo text.q̃ si monachi mouẽt ali
quã cãm,præsumũtur hoc fecisse bono zelo. quod & idẽ
dicit per illũ tex.glo.in c.de præsentiũ.in glo.ult.16 q.1.
& gl.in c.expedit per tex.ibi,in fi.12.q.1. Et illud dictum
Hosti.pro sing.reassumit Alex.in l.properãdũ.§.finaũt al
terutra,col.3.uersũ.item ubi alter de bona fide litigantis,
& ibi ẽt Ias.col.4.uersi.quarto. sing.limitã.C. de iudi. &
Barb.in repe.rub.extrà de fid.instr.char.8.col.1.uersi.&
ex istis apparet, & in l.sed ex stipulatu.col. 8.in fin.ff. de
uerb.oblig. & con.77.illud asserã in mediũ quod præcla-
re doctus Plato.col.pe.lib.3.& consi.51.clemẽtils. Deũ,
col.4.lib.itẽ.4 & Fely.in d.c.super his,col.pe.de accusa-
ubi & paulopost uocat aureũ rex. in d.c. cũ ex iniuncto.
& Ias.in reper.d.l.admonendi.col.71.ff.de iureiuran.
110 † Et illud ẽt dictũ Host.simpliciter sequitur Anto.in d.
c.postremo.de appel.Pe.Anch.ĩ.d.c.cũ ex iniũcto.barb.
in repe.c.Raynaldus,col.53.in 12.limitã.de testa.ubi fa-
cit ualde sing.tex.in d.c.cùm ex iniuncto, & iterũ cũ.23.
scripsit propheta optimus,col.7.lib.1.& consi.3. clemen
tissimi Dei patris,col.13.ubi aũt.lib.2.& con.12.præcla-
re scribitur sapientiæ,col pen.eo.li.2. & consi.41.Deũ in
uocem adiutorẽ,col.4.lib.3.& consi.43.illud in medium
referã,col.16.uersi.præterea ẽt faciat.eo.lib.3.& con.77.
præclarè scribitur,co.2.li.4.& Ias.in authẽ.iubemus, co.
vlti.C.de iudi.Fel.in c.cãm quæ. ante si.deleg. & Philip.
Dec.con 175.in causa falsitatis,col.4.uer. & prædicta ui-
dentur habere locũ,& in c.postremo,ad fi.de appel.Hip
pol.Marsi.in d.l.1.§.ad qõnẽ,col.3.ff.de quæst. & in l.pa
111 tre uel marito,col.8.uer.item limita.ff.eo.† Huic tñ sen
tentiæ alacriter reclamat,ac refragatur Flori.quẽ refert
Imo.in d.c finẽ.ea rõne,quia si huic uiro quantũcunque
probo, ac sancto nullam fuisse iustã cãm litigandi appa-

reat,præsumptio ẽ cõtra eũ q̃ fuerit calũniatus. Flor.se-
quitur Soci.in trac. fallen.reg.139. inci.expẽsarũ condẽ
natio,in 3.fal.ob id quidẽ,q̃ ẽt nõ præsumeretur,q̃ fue-
rit calũniatus,tñ præsumitur,quòd temere egerit,propte
rea cõdẽnãdus est in expẽsis,l.eũ quẽ temere.ff. de iudi.
112 & l.calũniam.de pœn.† Et hæc sñia põt cõfirmari per id
quod in simili dicimus,quòd licet iuramentũ calũniæ ex
cuset à præsumpta calũnia, & ita ẽt ab expensis, quæ ex
ipsa præsumpta calũnia proueniũt,secũdũ cõem opi. per
tex.in l.ait prætor.in uer. proderit,ff. de iureiur.ubi late
Ale.nõ tñ ab expẽsis uenientib.ex temeritate absq; dolo
& calũnia.§.hæc aũt oĩa. Insti.de pœn. tem. litig.& d.l.
eũ quẽ temere.de quo per Ale.& Ias.in d.§.finaute alter
113 utra.† Et quãquam fortassis hæc Flor.opi.sit uerior(in
qua re suo quemq; iudicio relinquo) non est propterea
omittendũ ueluti huic loco admodũ cõueniẽs, quod per
illud dictũ Host.scripsit idem Soci.in eo ipso trac.fallen.
reg.170.cuius est initium, Hæres inuentariũ non confi-
ciens,quòd licet hæres non conficiens inuentariũ tenea-
tur ultra uires hæreditatis,& patiatur alias pœnas,de qui
bus in §.quia uero.in authen.de hære.& falci. cũ si.fallit
tñ quãdo hæres est miræ sanctitatis, qui si nõ cõficiat in
uentariũ,non tenebitur, cùm cesset cõtra eũ suspicio. ad
quod etiã no.in d.c.cũ ex iniuncto,& in d.cap. expedit.
114 † Sed hoc certe non est sine dubio, ex eoq; depẽdet an
in foro cõscientiæ teneatur hæres nõ cõficiens inuẽtariũ
ultra uires hæreditarias, & an hmõi suspicio super cuius
cessatione fundatur d. Soci sit sola & finalis cã huiusce
rei, de quo spero me alibi dicturũ. Sed hoc unũ dixerim
cõtrariũ eius quod dicit Soci.tenuisse Barb.in rep.rub.ff.
de acqui.hæred.& in solẽni rep. quã a filia primogenita,
Ioanni nã uocant,c Rayn. col.53.in 12.limita. de testa.
115 † Eiusdẽ farinæ est & illud,quod uoluit Spe.tit. de Insti.
edi.§.restat uidere.uersi. sed quid si producatur aliquod
instrumentũ,quòd instrumẽtũ cõfectũ in longinqua re-
gione ab ignoto tabellione. probat tum demũ,si produ-
cẽs est legalis,&fidedigna persona,&bonæ famę,aliàs se-

cus quẽ sequitur Bal.ibi in sua addi.dicẽs quòd pro ui-
116 to legali præsumitur.† Cui non admodum dissimile est, quod scribit Iaco.Bel.in §.eos autẽ.per illum tex.in authen.ut iud.sine quoque suffra.quòd instrumenta producta à bono.& honesto uiro, atque fidedigno præsumuntur esse uera,& testes quoque ab illo producti esse boni, ꝙ dictũ sequitur Pet.putea in suo tract.sindi.in 24.char. in fi.& Hippol.Marsi.in d.§.ad oõnem,col,5 uersicu.

117† His succinit dictum Anto.cuius authoritas non parua eũ,si credimus Pau.Cast.con.181.col.ulti. ante fi.lib.1, is enim in c.sicut.ad fin. de proba. dicit quòd etsi ualeat pactum,uel statutum restringens facultatem probãdi ad unam speciem probationis tatum;verbi gratia,conuentũ est uel statutũ;ne debitor possit solutionẽ per testes probare,sed tantum per instrumentũ, uel altera partium renuntiauit in iudicio probationi testiũ,poterit tamen nõ obstante hmõi statuto,pacto aut renuntiatione,producere,& iudex recipere testes legalissimos, & multũ spectatæ fidei,idq; de æquitate canonica,quod dictum simpliciter refert Frãc.Are.ibi,Nec aliud prætetea dicit,nisi ꝙ ipse Anto. aliter sentit in cap.cum eremita.de fid.instru. sed illud dictum expressim sequitur Fely.in d.c.sicut co. 5.uer.quartò intellige, ubi dicit post ipsum Ant.hoc fuisse de mente Spec.in 2.parte,tit.de probat.§.vlt.uersi.sed pone quòd instrumento debiti, in fi. cum dicit, quòd ex qualitate personarum audietur, aliàs non,per tex.in l.diui.ff.de liber.cau.& lege ulti.ff.de actio. & obligati.& ibi dicit Ioannes Andreas in addi. istud placere Alber.Ga-
118 leo.istud quoque dictum.† Istud quoque dictum Antonium sequuntur,& multum commendant Alexan.& Iason in dicta authenti. iubemus,uterque columna secundi,C.de iudi.ad quod etiam allegant text.in l.si quis ex argentariis,post principium.ff.de eden.& Iason in repe. dicta lege admonendi columna septuagesimaprima uersi. limita.multum singulariter. ybi hoc dicit singul.errantet tamen Alexand.& Iason memoria lapsi, citant Spec. in tit.de instru.edi.§.ultimo uersic.sed quid si debitor.

tor.cum in eo §. nullus sit huiuscemodi uersi.sed debuerunt in titu.& uersi.suprà citatos,qui quidem uersiculus proximus est ante uersi.sed quid si debitor. Hoc quoq; dictum sequitur Philippus Decius in dicto capitulo sicut colum.antepenult.vericul.5.statutum intelligitur, & in d.c.postremo.ad fin.de appellat.& Hippo.Marsi.in repet. rub.C.de probat.colum.decima uersic.quartò limitat.& in lege 1.§.si quis ultro, columna quartà uersicul.alius est etiam modus.ff.de quæstio.ubi per hoc dicit,satis notiter. quòd cũ conclusio in causa, & renuntiatio productionis testium æquiparentur. ut nota. Panor. Liaza.& alii post eum in capitulo pastoralis de cau. possessionis & proprie.& Specula.tit.de renuntia.& consilio.uersi. & nota quòd eo ipso.& Cardi.Flor.consil.23.in causa amate tit. in princip. idoneoq; etiam si fuerit conclusum in causa, poterunt tamen produci testes legalissimi, æque ac cum testibus est renuntiatum. quod ualde notandum est. Et
119 idem quod Anton.ubi suprà,consuluit Raph.Fulgo.cõs. 208.proponitur quod quidã.in fin.† Et quoniam incidimus in mentionem dicta lege si quis ex argẽtariis.in mẽtem uenit leges nostra tanti facere probitatem fideq; atque integritatem unius hominis,ut ex ea suppleãt, quod deest alteri deploratæ fidei & opinionis text est intimis omnium præcordiis imprimendus in dicta lege si quis ex argentariis, statim post princip. quem fecit singul. Bald. in l.imperatores.ff.de stat.homi.& in cap.tertio loco.& ibi Felyn.post eum,ad fin.de probat.& barbat.cons. decimooctauo præclare scripeum apud psalmistam columetiam decimooctauo uersi.item respondeo. & aliter libro secundo,& consilio trigesimosexto sapienter scripsit propheta columna octaua eo.libro secundo,& consilio tertio illud referam in medium quod bellissime scriptum est,columna tertia lib.item 3.& consilio nonagesimo illud referam in medium, quod præclare scribitur primo Regum columna tertia uersicu. & etiam præmitto. eodem libro tertio,& consilio vigesimoquinto clementissimum Deum, & piissimum.columna 3.libro 4.

120 Sed & illustr. tex. notabilem dicit Bal. consil. 152. plura
tanguntur. col. 1. lib. 1. & cõsil. 27. in q. quæ uertitur inter
Philippũ. col. 2. uer. si dicatur huic testi. li. 4. Quin pro ual
de legati aduocat Barb. cõsil. 50. illud afferã in medium
quod poetæ dicere consueuerunt, col. 6. uers. & si quispiã
opponat. lib. 1. & consi. 70 præclare scribitur 1. Regũ. co.
121 10. lib. 2. † Et per illum dicit Bal. in suis in ipsum illũ tex.
cõmẽtariis post Iac. Bu. ibi. quòd si unus testis nõ sit oĩno idoneus quia forte infamis est infamia facti, propter
quã non est integer testis, ut uoluit gl. in l. 3. §. duæ cãe.
ff. ad Carbo. & gl. in l. 1. & ibi late doct. C. de sum. trini. &
fide catho. tamẽ habet contestem notæ & si spectatæ fidei, illius depositio ab isto ità subsistẽtabitur, ut ambo faciant plenam probationem, ueluti integerrima alterius fides alterius defectũ & imperfectionem suppleat. quod dicit esse menti tenendũ. & eum sequũtur Ang. Imo. Alex.
& Ias. ibi, & idẽ per illũ eũdẽ tex. uoluit ipse Bald. in l. 1.
col. 3. C. de testa. (ibi uide) & in l. 2. C. de tab. & d. consil.
152. & d. ẽt consi. 10. lib. 5. vbi loquitur de fratre teste habẽte contestẽ integrũ. & cõsi. 445. qualiter probẽtur pertinẽtiæ. col. 2. uer. sed nonne cõmittas. eo. lib. 5. Et Angel.
cõsi. 1. visis supradictis, factũ uerò incipit, correcta fuit de
titio. vbi loquitur de teste domestico & familiari habẽte
contestẽ integrũ, quanuis in codicibus. qui uulgò circũferuntur, omissa fuit errore impressorum allegatio dicta le
ge si quis ex argentariis. Idem quoq; uoluit Salyc. in l. in
in bonæ fidei, col. 10. aliàs 15. C. de iureiur. & Pau. Ca. cõsi.
913. itẽ sequendo ordinẽ, in fi. lib 3. & consi. 140. ad bene
examinandũ, in prin. lib. 1. & Fulgo. consi. 173. in causa in
inquisitionis, colum. 2. & Rom. in l. 1. §. si stipulãti. & ibi
Barb. col. pe. ff. de uerb. obli. & idem Roma. consi. 290. in
casu propositæ consultationis breuiter dicendum dictũ
Franciscum colum. ulti. ubi loquitur de teste uili & tabernario. & ad hoc allegat pro nota. tex. in l. si quis ex argentariis. & consi. 486. incip. in casu propositæ consultationis breuiter dicendũ donationem, in fin. ubi loquitur
de teste affine. & Ioã. Bapt. Cacia. in repe. l. admonendi,
columna

colum. 45. versic. ex cuius dictis inferri potest. ff. de iureiur. & Alex. in lege ultima. colum. 22. versicul. sed uidendum est. ff. de re. iudi. & in l. Gallus. §. ult. col. ult. & ibi etiam Soc. colum. 2. ff. de liber. & posth. & idem Alex. cõsi. 2. animaduertis his quæ iam per testes, colũ. 6. versi. 2. respond. lib. 2. & idem consi. 56. uiso, processu causæ uertentis inter Antoniũ, col. ult. eo. lib. 2. & consi. 43. uisis & põderatis. col. pe. versi. 2. respondeo, lib. 4. dum ibi allegat d. l. si quis ex argentarijs, cũ ibi notatis. & consil. 122. uiso puncto. col. pen. eo. lib. 4. & idem aut quisquis is fuit (de authore enim ut subdubitem ĩstili facit dinersitas) consil. 88. quoniam omne datum optimum col. 4. uer. item non obstat, in fi. lib. 6. & consi. 164. uiso processu, colũ. 2. lib. 7. Barba. in repe. capi. testimonium. in 7. char. de testib. & d. consi. 18. lib. 2. ubi de domestico loquitur. & cõsi. 51. col. 8. uersi. eod. lib. 2. & consil. 40. à Ioue principium, col. 8. uersi. quintò facit, lib. 3. ubi etiam de domestico, & consi. 43. illud in medium referat, quod Valerio oratori, co. 17. uersi. nec obstat cum opponitur, eo. li. tertio. ubi loquitur de amico, & consi. 77. illud afferam in medium quod præclare doctus Plato, columna ulti. eod. libro tertio. ubi de domestico. & d. consilio 90. eo. lib. 3. & consil. 26. clementissimum Deum & piissimum Iesum, columna tertia uersic. & ante omnia circa hoc præmitto, lib. 4. ubi de domestico. & Bertha. Firm. in tract. de episcopo, libro quarto, in quarta parte octauæ partis principalis, quæstione 7. & Philip. Corn. cõsi. 42. uidetur in hac consultatione, in fi. lib. 1. ubi loquitur de infame infamia facti & consi. 51. in hac consultatione, col. ult. uer. quia respondetur. eo. li. 1. & consi. 169. in præsenti consultationis articulus, co. 2. lib. 2. & consi. 172. primus consultationis articulus, col. 8. ver. & 1. eo. lib. 2. ubi loquitur de fratribus, & aliis consanguineis & consi. 247. uiso processu, col. 4 uer. eod lib. 2. & consi. 27. in præsenti, col. 3. uer. libro 3. & cõsi. 61. uisa copia processus, col. 4. uer. unde nõ sequitur, eo. li. 3. & cõsi. 94. uisu processu accusationis, col. pe. eo. li. 3. & consi. 66. minime dubiũ, col. 2. eo. lib. 3. & cõsi. 319. circa primũ. co.
pe. eo.

pe. eo li. 3. & cõs. 131. in hac cõsultatione, ad si. li. 4 ubi loquitur de amico. & So. cõs. 130. uisa cõtingẽtia, col. vlt. li. 3. & cõs. 149 ĩ cã Ambr. col. 6. uer. 4. & ul. & cõs. 194. subtiliter & elegater, col. 3. uers. præterea licet non essent. & cõ. 235. uisa cõtingẽtia facti, co vl. ubi loquitur de fratre, eo. li. 2. & cõ. 54. uisis testibus. col. 3. uer. præterea & 2. li. 3. & Fel. in c. cũ super col. 3. uer. 3. cõfirmo, de off. deleg. & in c. testimoniũ, col. 3. uer. 3 noto, de testib. & ĩ c. 1. co. 3. & 4. de præscrip. & in c. nobis, in 1. no. de simo. Ias. ĩ d. l. 1. col. 12. uer. exẽplũ ad probãdũ. C. de sum. tri. ĩ lectura Ticinẽsi. ubi hoc reputat sing. & etiã in lectura Paduana, col. ul. uer. 3. fallit, & in authẽ. si uerò cõtingerit. super 3. no. C. de iudi. ubi ad hoc inducit tex. ibi, & tandẽ limitat. post. Bal. in c. ad nostrã, de proba. & idẽ Ias. in l. si cõstante. in prin. super 2. quæst. gl. ff. solut. matr. & Philip. Dec. in c. cãm quæ in 1. not. de offi. deleg. & Hippo. Mar. sing. 196. ad fi. & in l. de minore. § tormẽta. col. 3. uers. sed ul-

122 tra ibi d. ff. de quæst. † Tamẽ Alex. uoluit sibi contrarius, dicit ĩ d. l. si quis ex argẽtariis. quòd ille tex. nõ uẽ. probare dictũ Bal. & aliorũ. Et cõtra illud uidetur tenere Ful. in d. l. 1. C. de test. et Anch. contrariũ sniam uidetur ẽt sequi Phil. Dec. consi. 133. uiso processu & sniã, uersi. nec prædictæ cõclusioni obstat, in illis uerbis, quartò dici potest ad quod dicit bene facere text. in cap. in literis, de testib.

123 † Sed utcunque res se habet, illud certum est, quòd quãdo certus numerus testium requiritur ad solennitatẽ uel substantiam actus, putà in testamento, in quo necessario requiruntur septem testes. aliàs corruit, hoc casu aliorũ integritas non suppleret unius defectum, per id quod noconsuluit Angel. consi. 12. in facto proponitur. & in hoc casu uidetur loqui Fulgo. in d. l. 1. C. de testa. & in hac sẽtentia fuit Bal. in d. c. tertio loco. ad fin. prob. cum dicit, quòd quãdo ex forma legis uel hominis requirũtur duo testes debet uterque esse probatæ uitæ, per tex. in l. Crassius. ff. de senat. sequitur Fel. ibi etiam in fi. & erit pro pri-

124 ma limitatione huius decisionis. † Secundò limita procedere, quando fides alterius testium minuitur, ut in casibus

sibus allegatis. secus si omnino tollitur, prorsusq; repellitur. quia infamis infamia iuris. Nam cũ eius dictum nullum sit, non potest suppleri, quod. n nihil est, supplemẽtũ non recipit. l. sed monente. ff. de precar. & facit l. maritus. ff. de quæst. Et ita expresse uoluit Bal. in d. l. si quis ex argentariis. in lectura antiqua, ubi etiam Angel. & Pet. Anc. Alex. & Ias. & ipse Bal. in l. Gallus. §. ille casus. col. 4. uersi. dicendum erit. ff. de lib. & post. & Ang. in l. 1. & ibi recẽtiores. C. de testi. & Sal. in d. leg. in bonæ fidei. & Pau. Ca. cõsi. 41. in fi. li. 3. & Fran. Curt. in tract. testiũ, in 1. conclusione. Alex. in d. l. vlt. col. 12. uersi. ff. de re iu-

125 dic. † Sed & quod de testibus diximus, procedit quoq; in notariis, ut uidelicet unius integritas alterius defectũ suppleat ut uoluit ipse Bal. in l. si quis ex argẽtarijs in 3. not. & in l. imperator, huius initii 1. col. pe. uers. nota ẽt, quòd si duo notarii. ff. de stat. homin. in prima lect. ubi dicit hoc esse notandum. & in d. c. tertio loco. & ibi post eũ rely. uterque ad fi. de probat. Io. Ana. in c. fraternitas. co. 3. de hære. Firmi. in tractatu de episcopo, in tertia parte primi lib. in 17. q. col. ulti. ubi pro sing. commẽdat, & ad hoc quoq; allegat tex. ĩ l. 2. §. quid. n. ff. quod fal. tut. aut. barba. in d. l. 1. §. si stipulãti. col. pe. ff. de uer. obli. & in d. cõsi. 18. lib. 2. & d. consi. 40. lib. 3. & d. cõs. 26. li. 4. ubi & hoc facit sing. & in repe. c. Raynaldus. quã Ioannina uocãt col. 184. versicu. de testa. et in repet. rub. de fid. instru. co 1ũ. ult. Ias. in d. authẽ. si uero contigerit. C. de iudi. & Fel. in d. c. cũ super de offi. deleg. & ibi etiã Philipp. Dec. col. quarta, uers. secunda conclusio. ubi hoc tamen limitat & Hippo. in d. §. tormenta, column. quarta, uers. sic fiet. ubi

126 hoc reputat sing. † Succurrit & hoc loco dicendum id, quod per d. l. si quis ex argentariis, in pulchro casu consuluit. Bal. consi. 200. punctus infrascripti cõsilii talis est, lib. 5. quòd si notarius fidedignus atque exploratæ diutius legalitatis confecerit testamentum, cuius testes sunt suspecti, utpote subditi aut famuli illius ad cuius cõmodum cõfectũ est ualet, et probat huiusmodi instrumẽtum, defectus enim testium suppletur per fidem et legalitatem expertam ipsius notarii, hæc Baldus. Sed

127 †Sed nec illud omiserim quod no.dicit idē nald in cap. præterea,col.2.uer.ibi incontinenti,de testi.cogen.quòd licet testis non possit dictum suum nisi incontinenti corrigere,ut ibi ex text. & ēt in c.fraternitatis,& in authen. qui semel.C.de probat. & §.quia uerò, in authen. de testib.si tamen sit notæ fidei & authoritatis, potest usq; ad publicationē testium.sequitur Fel.ibi,co.ul.& idē forme in effectu senserūt Hosti.ēt ibi,& Pan.ī fi & sequitur Hippo.Marsi.in l.1.§. ad qō.col.3.& etiā in d.§.si quis ultro,

128 col.4.ff.de q.† Non possum eūdem Bal.inquere, qui in extrauag.de pac.cōst.§.ul.ver.idē sacramētū, dicit aliud huic loco accōmodatissimū, uidelicet quòd etsi dubitetur,an ualeat dictum testis,quando notarius,qui eū examinauit, scribit, quòd idem per oīa deponit quod & alii testes,ut per doc.in c.nihil de uerb.signi. ualet tamē indubitanter,si testis sit bonæ famæ.& opinionis.sequitur

129 Fel.in d.c.super his,col.pe.de accusat. †Ad hanc quoq; formā referēdū est,quod Pan.ille archiepiscopus studiorū quidē claritate memorabilior quàm dignitate, scriptū reliquit in c.ad āudiētiā,in 5.no.de præsumpt.quòd si testis dicat se aliter deposuisse, quàm notarius scripserit, notario potius credendū est, nisi testis esset persona multū notabilis.quod & idē affirmat dixisse Spec.ī ti.de testi. §.1.uer.sed pone quod iudex,& i ti.de instr.edi.§.restatuer.quid si dū attestationes Et quanquam utrobiq; de ea re differat Spec.satis abūdāter; nō tū hoc dicit in specie; neq; quicquā aliud huic rei proximū,nisi quod in ultimo loco dicit,inspiciendam esse cōditionē testiū & tabellionis,per iura inibi allegata,hoc tamen dictū Pan. sequitur Fel.in d.super his,& Hippo.in d.l.1.§.ad qō.col.4.uer.ft.

130 de q.† His & adijci potest,quod ab Ang.scriptū est in l. milites.C.de q.quòd si ē domo, ex qua dicitur subtracta pecunia,usus est exire uir quispiā bonæ famæ, & notabilis uitæ aliquid deferens sub chlamyde,in eâq; rē sint duo testes,nō erit ob id quæstioni subiiciendus,quia qualitas præcedentis uitæ excludit præsumptionē aut ēdictū aliàs sufficiēs ad torturā,per tex.in l.nō oēs.§.à barbaris.ff.de re

re milit.& c.cū in inuētute.de præsump.& sequitur Mat thæus Afflic.in cōstitutione Siciliæ,incip.in quæstioni-

131 bus,co.ul.† Et quoniā de furto mētio facta est,huic quadrat quod scribit Saly.in l.ul.C.de quæstio.quòd licet sit præsumptio cōtra eū,apud quē reperitur res furto subtracta per tex.in l.in ciuilē.C.de fur.& uoluit Bar.in l.ulff.de quæst. & Ang.in l.2.& in l.milites & in d.l.ul.C.eo. ti.hoc tū fallit,cū reperitur apud probū uirū & honestū. quod alii lōgis ante tēporibus uoluerūt.sicuti refert glo. in d.l.in ciuilē. & in hac quoq; sententia fuit ante Saly. Bal.in l.ul.& ibi etiā Imo.ff.de hær.instit.& sequitur Angel.Are.in tracta.maleficiorū,in uerbo, & uelle cœlestē abstulit.col.10.in paruis,uer.quæro an eo ipso.& Hpp. Mar.ī l.qui falsam col.pe.uer.& ad hoc dicēdū.ff. de fal.

132 †Huc quoq; spectat quod uoluit Bal.in addi.Spec.ti.de teste.co.ul uer.ualet dictū testis non citati,sed spōte deponētis facit fidē,qñ est persona fidedigna,licet tamē alias sit dubiū,an sit credendū testi se offerenti, ut per ipsum Bal.in l.3.circa prin.in apo.ff.de testa.& in l.quoniā liberi.C.eo.& in l.presbiteri.col.1.C.de episc.& cle.& in l.alia,ad fi.C de his quib.ut indig.& in l.2.C.de bon.autho.iudi.possid.& Iac.bel.& Bar.ī auth.de testib.§.si uero ignoti.& eundē Bar.in l.liberorū.C.eod.hoc dictum Bal.sequitur Hipp.Marsil.in d.§.ad quæstionē.& etiā in

133 d.§.si quis ultro,dicit sing.† Sunt & qui huc adducūt dictū Alex.in cō.130.difficultas huius negotii,uer.& istud etiā satis.li.1.quāquam illic uoluerit testes integerrimos posse ruto produci & recipi adiurandum. ad quod illum citat Hipp.in d.§.si quis ultro,co.5.uer.& facit etiā, ubi hoc dicit sing.sed pace Hipp. hoc certe non dicit Alex. nec omnino loquitur de uiri probitate,illud autē scribit non esse necessariā alterius partis præsentiā in iuramēto testi.cuius dicto necessario standū est.id quòd dicit nota ri per Anto.in c.ueniens eius initi.1.col.2.de testi.& esse de mente Bar.in l.Theopōpus post mediū.uer.itē quæro quando aliquis. ff. de dot. præleg. quod dictum licet nihil ad rem faciat,est tamen multum notandum.

134 Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

134 † Ad hæc respicit & illud quod no. dicit Speculator. de requi. cō. §. 1. uer. itē fac eos iurare, quod cōsultor debet iurare se recte cōsulturū, nisi tū huiusmodi fuerit, cui cōsiderata illi⁹ personæ qualitate, sine iuramēto fides possit adhiberi. quē & ad hoc allegat Fel. ī d. c. super his, de ac. & Hipp. Marsi. in d. l. 1. §. ad quæstionē. col. ul. ff. de quæstion. ubi hoc dicit esse notabile uerbū. ex quo cuiq; manifestū est nōnunquā remitti iuramentū alioquin necessariū propter personę integritatē. † Cui nō magis absimile est quām apes apibus, ut uiunt, illud cātatissimū Xenocratis exēplū, cuius sanctitati sinceritatiq; tātū fuisse cō cessum prodidit antiquitas, ut cū aliquādo testimoniū dicere coactus ad arā accessisset. ut iuraret se omnia uere retulisse (nullius enim iniuriati testimoniū apud Atenienses admittebatur) consurrexerūt uniuersi iudices, proclamaruntq; ne iusiurandū diceret authores Cic. Ad Att. li. Epist. 1. epist. 12. & in oratione pro Corn. Balbo, ubi tū Xenocratis nomē supprimit, Vale. Max. lib. 2. c. 5. in fi. &

136 Laertius in uita ipsius Xenocrat. † At secundū leges nostras illud in teste non procederet. Nullius enim testimonio quantuncūq; religiosi credendū est, nisi iuratis deposuerit, ut est tex. no. in c. nuper nobis, de testi. etiā si sit episcopus. c. ul. de iura. cal. imo uero etiā si sit Cardinalis, ut dicit gl. no. in c. cū olim, in uerbo fratrū, de priuil. quā & facit sing. Panor. ibi, col. 2. & Alex. cōl. 180. in causa Angeloti. co. 2. li. 2. ubi facit eā sing. & Fel. ī c. cuis, polt prin. de testi. & in c. sicut, ad fi. de senten. excō. & in c. cū dilecta, co. 8. in 4. signo, de rescrip. & in c. super his, co. 4. in 3. cōclusione, de accusa. & Ia. in repe. d. l. admonēdi, co. 76. uer. x. prædicta regula. ubi facit illā sing. & Philip. Dec.

137 in c. tertio loco, col. 3. in 6. no. de probat. † Nō tū in hac parte silētio iuuluēdū est quod & huic loco maxime cōsentaneū, uoluit d. gl. in d. c. cū olim, in eo ipso uerbo, fratrū. quòd si testis non iuratus, sit alias probus & honestus, facit præsumptionē, aliorūq; testiū fidē corroborat. Quā gl. ad hoc ponderauit Cacialupus in repe. d. l. admonendi, col. 45. uer. ex prędictis adde. & ibi etiā Iaſ. co. 28. uer.

uer. tertio quærit. Vbi illā dicit ad hoc no. & sing. & hoc quoq; dicit tenere Bar. in l. solā. circa prin. C. de testi. in lectura Bono. quā cōmuniter nō habemus, & ad hoc allegat Inno. in d. c. nuper, & hoc etiā uoluit Anto. in c. cum olim, de dol. & contu. quē refert & sequitur Hipp. Mar.

138 in l. 1. §. ad quæstionē. ff. de quæstio. Illud aūt ad rē nostrā maxime pertinet. quod uoluit glo. no. in c. ul. de fid. instr. quòd licet instrumētū debeat exemplari (ut uerbis nostrorū utamur) per publicā personā authoritate iudicis, per tex. ibi tū, id pōt fieri per aliā honestā personā, maxime si desit publica. quā gl. facit sing. sed reprobat Car. Flor. ibi, & eā sequitur & approbat Fely. col. 4. in 4. no. Nec prorsum ab instituto diffultat, quod a bal. scribitur in c. ul. col. pen. de confess. scisciātē, cur potius statur cedicibus rationū mercatoris, quā aliorū. Cuius rei plures affert rationes. inter quas & illā adducit, quoniā mercatores sunt homines emendatioris uitæ, & probatæ fidei, & legalitatis. unde scriptura eorū pīsumit cēmēdata, & fidelis, ar. eius quod no. in l. 1. §. is aūt. ff. de rip. mun. supra sæpius citato. & idē uoluit ipse bal. cō. 198. ad inteligētiā huius materiæ, co. 3. li. 1. cū dicit, q; scripturæ mercatorū ēt priuatæ ex gñali cōsuetudine reputātur ueluti authēticæ & credibiles (hęc. n. sunt illius uerba) propter mercatorū præcipuā fidelitatē, & expertā legalitatē. Quo & ipsum ipsē uerbis repetit cō. 466. li. 4. Ut idē quoq; bald. in c. cū dilectus, Paulo ante fi. de fid. instru. dicit, quod scripturæ mercatorū faciūt magnā præsūptionē, ēt per se propter probatā eorū fidē & legalitatē. allegat bar. l. nuda ratio. ff. de dona ctius in ea re dictū supra citauimus. Quibus cōsonat Ro. cōs. 205. in puncto proposito polt princ. ubi dicit, quòd scriptura priuata mercatorū facit etiā pro eis

140 aliqualē probationē proter eorū elegantē fidē † Ego tū ut super hoc dicā, quod sentio, fateor fidē in mercatoribus exuperantiorē deposci, qua in cæteri. Nā ut pulchre dicit Ang. cōs. 219. arbitror dictā litē. in prin. domus mercatorū debet esse domus ueritatis, & æquitatis, ob id potissimum, quòd ad fidem eorum cōmuniter confugitur.

Et

Et alibi consil. 77 super primo puncto. uer. hoc præmisso, Cū semper alias, inquit pacta, quib. lex aut natura nō reluctat, sunt seruanda tanquam lex ipsa. l. 1. ff. de pact. & l. legem. C. eo. cum si rum præcipue cum sunt inter mercatores inita, inter quos ut plurimum iudicari solet ex bono, & æquo, & non de rigore. id quod uidetur accepisse a Bar. in l. si fideiussor. 5. quædam ff. mand. ubi dicit, quòd in curia mercatorum, ubi negotia debent decidi bona æquitate, non potest opponi ista exceptio, non interuenit stipulatio, sed solū nudū pactū. Cuius in utroq; loco dicta sequitur Bal. ī d. § quædā, in addi. ubi hoc dicit notandū, & in l. si pro ea, col. pe. uer. uenio ad secudā partē C. manda. Et idē uoluit ipse Bal. in c. 1. col. 2. uer. ex pacto de pact. cū dicit, quòd ex pacto nudo agunt mercatores inter se, per no. in §. 1. in auth. de fideiuss. & idē bal. in c. si pro debilitate. co. 2. uer. secundo dicitur, de offi. del. ubi dicit quòd pactū nudū nō differt a stipulatione, & in mercatoribus, & aliis qui plurimū negotiantur, in quibus potissimū requiritur bona fides & legalitas. quod dictū cōmendat Alex. in l. iurisgentiū. § sed cū nulla, in fi. ff. de pact. ubi tamē subtrepide asserit sed illud pro certo, & cōstāti firmat idē Alex. cons. 113. perspectis his col. 3. uer. li. 6. & Ias. in d. § sed cū nulla, col. 3. in. 2. limitatione. & in l. lecta, col. 8. uer. quartus casus. ff. si cert. petatur. & simpliciter sequitur Fely. in d. c. 1. co. 1. alias pe. uer. casus autē. de pact. & Phil. Dec. cōs. 7. cuius superscriptio incipit mercatores Flor. col. 2. uer. sed prædictis minime obstāti bus. & cōs. 107. in causa, quæ nomine hęredū Antonii, colūna. 2. uer. similiter promiserit soluere. & cons. 116. in cau Aluisii. post prin. & Catellinas Cota in memoriali, cuius est initium, Pactum nudum. Quanquam hoc reputabat ut obiter dixerim Rom. in l. filiusfamilias. ff. de do-
141 nat. per no. ab Inno. in c. 1. de constit. ¶ Verū supra dictis simile est, quod dicit ipse Bald. in d. cons. 198. col. 2. lib. 1. quòd in causis mercatorum, ubi de bona fide agitur, non congruit de iuris apicibus disputare. quod & idē dicit cōs. 400. in libris Thesaurariæ, col. pen. lib. 5. ubi addit esse

esse solū disputādū de mera ueritate, & cōsuetudine mercātiæ, & Ang. ī l. argētarius, ff. de edē. ubi dicit q̄ in tribunali mercatorū nō habet locū nisi ueritas, & æquitas, & cons. 216. ubi dicit, q̄ ī curia mercat. ubi agitur de bono & æquo nō pōt peti pęna ultra id quod interest. & Flor. de S. Pe. inter con. Raph. Co. cō. 7. uisis cōpromiss. col. 16. uer. tales ergo exceptiōes. & Imo. cō. 141. uisis statutis, & iterū cō. 146. ī casu Nānis, co. vl. & Ro. cō. 94. uisis his quæ narrātur, co. 1. uer. 3. ubi dicit à mercatoribus præcipuè bonā fidē, ac merā æquitatē, prætermissā iuris solēnitate, eē obseruādā, & iterū cōsi. 192. negari nō pōt, ī prin. & Barb. con. 7. sapiēter nō fallor col. 11. ver. & si quispiā dixerit, li. 2. & cōsi. 29. Altiss. optimi Dei, col. ult. in fi. eo. li. 2. & cōsi. 86. illud referā in med. co. 1. lib. 3. ubi per hoc dicit, q̄ iter mercatores nō est disputādū de modo, & solēnitate captiuæ personæ, modò uerū sit debitū. & Arē. in l. 4. §. Cato, post prin. ff. de uerb. obli. ubi sequitur illud dictū Ang nouissimè allegatū Alex. post Sali. in l. placuit. C. de iudi. & cō. 41. uiso pūcto, co. 2. li. 3. Soci. in rub. ff. de uerb. obl. col. 2. ubi dicit & post eū Lāeel. Galiaula, char. pe. quòd in curia mercat. circa cōuentiones obseruandū est ius gentiū. & idem Soci. con. 120. cùm præsenti consultatione, col. 7. lib. 1. & con. 63. in cā Ser Petri, li 4. ff. & con. 65. cōclusio supra firmata, ad fi. eo. li 4 & Phili. Deci. in l. in oībus. col. 1. ff. de reg. iur. & cō. 48. diuino implorato patrocinio ac maturè & diligenter, col. 3. in 4. cō firmatiōe, in fi. cùm dicit quod apud mercatores maxime æquitas inspicitur, remota duritiæ & omni uerborū rigore. & Iason in §. item si quis, col. 14 ad fi. uer. quartò limitatur, Institu. de actio ubi per hoc dicit singulariter, q̄ cū excussio sit de apicibus iuris, ut sing. uoluit Bal. in l. si mācipiū. § 1. ff. de euictio. in suis apostillis, post gl. ibi, ualdeno. in uerbo, esset, & sequitur Ang. Arē. i d. §. item si quis, colum. 13. & Barb. d. 86. co. 2. li. 3. Ideo hæc exceptio excussionis non habet locum in curia mercatorum. de qua re alibi, ut spero latius differemus. Denique huc adduco quod scribit Bald. in consilio 348.

142 †In mercatoribus ergo fides exuberātissima req̃rit̃. Sed tātū abest, ut in eis fides exuberet, ut in eis sit multò mitior, & ut sic loquar, sterilior, quā i cæteris, quippe cū dolis, fraudibus, mēdaciis, periurijs, sint ante oēsdediti, ac ueluti mācipati. ut uis sperādū sit salute aīæ mercato. un de illud est psalmistæ cap. 70. quia nō cognoui negocia tiones, introibo in potentias dñi. Quē locū enarrās diuus Augustī. Nagotiator, inquit, auidus acquirendi pro dāno blasphemat, pro pretiis rerum mentitur, & peierat. & ut scribit Tullius de mercatorib. lib. 1. Officiorū, nihil profi ciunt nisi admodū mentiātur. proinde bal. in c. cum cām, huius initii 2. Quò, inquit, ibi aia mercatoris. Et ad hoc o- ptimè facit cap. eiiciens, & sequitur 88. dist. Et de hac re late per Lucam Pen. in rub. C. nego ne. milli. lib. 12. & la tius scripsimus in nostris Comment. Nobilit. cap. 33. nu. 8. inci. quid quòd, & nostræ, & multis seq. Ideo uix acce derē ac illā Bald. sententiam citatam supra nu. ab hinc. 3.

143 †Facit ergo, & ad supradicta quod uoluit Frede. Senē. quē sūmū doctorē fuisse dicit Io. And. eo tñ antiquior, in c. 1. de ætate, & quali. li. 6. quēque summū canonistā ap- pellat Barb. in rep. c. Raynaldus, quā Ioāninā uocat, col. 172. de testa. ille aūt consi. 52. quidā prælatus exēptus, & iterū consi. 200. casus talis est. quidā episcopus iurauit. di cit, quòd etñ prelatus nō possit in cōsanguineos alienare res ecclesiasticas ētī casib. præmissis, authē qbuscūq; C. de sacro. eccle. & c. hæc usus præstatio. 10. q. 2 neq; œco- nomatū eccl. cōsanguineis cōmittere, propter suspitionē rōnis nō exigēdæ. c decenter. 89. di. id tamē nō procedit in coniunctis honestæ, & probatæ uitæ, quia per hoc tol luntur suspitiones doctorū canonum. quod & idē uoluit, eo tamen tacito, Bal. in cap. 2. col. 3. uersi. quæro iterum utrū laicus, de iudic. arg. no. in l. 1. §. is autē, ff. de rip. mu

144 nien. Sed, & facit quod dicit gl. in d. c. decenter, †Neq; subticendum quod tradit Geor. Natha in illa ubertima repe. cle. sæpe, in prin. co. 76. de uerb. signi. ubi posteaquā multos retulit, qui id reprobarunt, quod dicit Bar. in au- th en. nisi breuiotes, C. de sentē. ex breui. recit. stari assertioni

tioni iudicis in causis breuibus, in quibus procedit sine scriptura, ideoq; ēt stari assertioni arbitratoris, cui data ē ptās procedēdi sine scriptis, tandē subdit, inspiciendā esse qualitatē personæ iudicis, uel arbitratoris. nā in eo posset esse tāta rectitudo, & legalitas, quòd in illo, posset cadere dictū Bart. Allegat tex. in d. c. 2. de noui oper. nunt. & in

145 d. c. nisi essent, cum ibi nō de præben. †His fauere uide- tur, quod dicit Bal. in repe. rub. de fid instr. col. 3. uersi. & ex istis apparet, quòd licet notarius, qui omisit ponere locū aut tps in cōtractu præsumatur id falso fecisse, pos- set tñ esse ita uiolenta præsumptio bonitatis notarii, ut præsumeretur hoc per errorem accidisse, & ad id allegat

146 dictū Host. i d. c. fidē. de quo supra dixim⁹. †Superiora cōfirmat, quod not. uoluit Imo. in c. cupientes, §. quod si per 20. col. 4. de elect. lib. 6. q; ad probandū impedimen- tū nō sufficit solū iuramentū eius qui se dicit fuisse impe- ditum, q; aliæ probōnes faciliter haberi possent, nisi tñ tāta esset honestas personæ, q; uideretur stādū iuramēto illius. quā decisionē sequūtur ibi Domi. & Philip. Franc.

147 †Nec minus adiuuat quod elegāter decidit Ang. i repe. l. fallax, col. 1. ver. sed ut tene. C. de furt. q; licet procura- tor cōstitutus ad exigēdū nō possit solutionē recipere, fal lit tñ in hoc magnæ fidei, qui poterit a uolēte recipere.

148 Quā decis. approbat Alex. in l. 3. in 2. no. ff. sol. mat. †Sed & de grege illo est (ut utar uerbis Terētii) tex. no. in §. his oibus 61. dist. qui propter personæ integritatē, & sanctita- tē laicus in episcopū assumi pōt, licet alias secus. quē tex. ad hoc facit sing. Barb. d. con. 41. Deū inuocēt adiutorē, col. 4. lib. 3. & Feli. d. c. super his, de accu. sed & pro ualde not. citat Ro. in repe. l. si uero. §. de uiro, in 1. fal. ff. solu. mat. & per illū tex. in ea decernimus, col. 3. de iud. singu- lariter ad quod cōiter tenent ibi doctor. laicum non pos se constitui uicarium episcopi, ut uidelicet non habeat lo cum in laico magnæ sanctimoniæ. quem tamen reprehē dit Philip. Dec. ibi, in repe. col. 15. uersi. secunda conclu- sio. ob id potissimum, quòd in casu illius. §. his omnibus, laicus in episcopum electus desinit esse laicus, nō autem

uicarius episcopi,per illlum quoq; text in illo ipso §. his oĩbus.dicit rẽ satis mirã Barb.in l.1.§.si stipulãti.uer. ego dicebã.ff.de uerb.obli.quòd si quispiã maxime sanctimoniæ nollet ingredi monasteriũ,nisi retineret suũ patrimoniũ,certe posset profiteri religionẽ,& tenere bona,quod
149 an sit uerũ, cæterorũ sit iudicium. † His proximũ est. q licet episcopi debeant esse periti, & literati, iuxta illud Oseæ 4.Tu scientiam repulisti,& ego te repellã,ne sacerdotio fungaris mihi. in quã ẽt rem plura congerit Gratianus in 6.ecce.36.dist.quo tũ sciẽtiæ, & eruditioni detractum est,id morum sinceritas cõpensat,ut est tex. no. in c.nisi.§.ne pro defectu. de renũtia.ubi sũt uerba hmõi. & ideo imperfectũ scientiæ põt supplere perfectio charitatis,per quẽ tex. dicit alibi Inno.muolutẽ tũ ut plerũq; oĩa,ut uidelicet in c.1.post prin.de sum.trí.& fi. cath. q in his ẽt in quib.scia necessario requiritur, & quod sæpe papa dispẽsat,ut uiri integerrimi, licet literati,& in cẽporalib.ĩexperti sint episcopi.Quod dictũ reputat mirabile Feli.in c.si qñ.col.10.uersi.dum gl.hic dicit paratũ debe
150 re,de rescri.† Et quia de dispẽsatiõe locuti sumus,illud & hic non silenter prætermittendũ est,non solum in casu proximo,sed & fere semper alias,cũ probis uiris dispẽsari per tex.no.in c. Lugdunensis.9.q.2.in illis uerbis, Si tamen eorũ probabilẽ uitã id indulgẽtiæ prospexeris promereri.ubi clerici ab alieno ep̃o cõtra statuta sacris initiati,si alias sint probabilis uitæ,possunt,imo debẽt a suo ipsorũ episcopo recipi,& c. tali.1.q.7.ubi dicitur q licet filii raptorũ uirginũq; raptarũ ecclesiasticis ordinibus nõ debeãt applicari,fallit,tũ ubi eos euidens meritorũ prærogatiua cõmẽdaret,c.ordinatiões.9.q.1.ubi papa misericorditer eos suscipit,qui ab epis.in schismate a Ro. Ecclesia separati cõsecrati sũt,si uita & scĩa eos cõmẽdat. Et ẽ similis fere tex.ĩ c.si qui a simoniacis.1.q.1.ubi Papa eos misericorditer sustinet,q nõ simoniace à simoniacis ordinati sunt,si tũ eos laudabilis uita cõmẽdat.& tex.ĩ c.ĩno tuit.de elec.ĩ illis uerbis,Multa.n.in hoc casu dispẽsationẽ inducere uidebãtur,literarũ scĩa,morũ honestas, uitæ uirtus,

virtus,& fama.ubi Pan.ĩ 7.no.dicit per illũ tex. q merita personæ multũ iuuãt ad obtinendã dispẽsationẽ,& ca.de monachis 77.di. vbi deuotio, ꝓbitas,& honestas supplẽt tẽpus,atq; ætatẽ,quod & ibi not.gl.& ad idẽ tex.est in l.
151 2.C.de his qui uẽ.ætat.impe.cũ si. †Et sanẽ indignũ est (ut utar uerbis Valerii Maximi,h.3.)eũ honori nondũ tẽ Pestiuũ uideri qui iã uirtuti maturius ẽ. Propterea prisci illi Ro.quorũ exẽplis ueluti norma quadã formatur mor taliũ uita,cũ insigni egregiaq; multorũ indole admonerentur,in magistratibus dadis,non esse spectãdos annos, sed æstimãdũ uirtutẽ,cuius plerũq; quã ætatis, cursus solet esse celerior.P.Corne. Scipionẽ cui posteà ex uirtute Africano cognomẽ fuit,Titũ quoq; Flaminiũ, & alios plerosq; admodũ adolescẽtes posthabitis legib. annalib. cõsulesrenũtiarũt. Quod cũ ab aliis multis,tũ à M.Tullio nõ inelegãter memoratur in Philip.5.cũ iquit, Legib.annalibus cũ grãdiorẽ ætatẽ ad cõsulatũ cõstituebãt, adolescẽtiæ temeritatẽ uerebantur.C.Cæsar ineunte ætate docuit, ab excellẽti eximiaq; uirtute progressum ætatis spectari ũ oportere. Itaq; maioresnostri ueteres illi admodũ antiquas leg.annales nõ habebãt.quas multis post annis attulit ambitio,ut gradus essent petitionis ĩter æquales. ita sæpe magna indoles uirtutis priusquã reipu.prodesse potuisset,extincta fuit. At uero apud antiquos Rullii, Decii,Coruini,multiq; alii.recẽtiore aũt memoria superior Africanus T. Flaminius admodũ adolescẽtes cõsules facti sũt,tãtas res gesserũt,vt Po.Ro.imperiũ auxerint,nomẽ ornauerint secundũ quã snĩam Corne.Tac.lib.11.hi storiæ Augustæ,Apud maiores,inquit, uirtutis id primũ fuerat,cunctisq; ciuiũ si bonis artibus fiderent.licitũ pete re magistratus,ac ne ętas quidẽ distinguebatur,cũ prima
152 iuuẽta consulatũ.ac dictaturã inirent. Hæc Tacit. †Sed & è nostris,Hieremias & Daniel i puericia donũ prophetiæ accepisse,factique a Deo iudices fuisse leguntur.Dauid,quoque & Salomon in adolescẽtia unctiin reges,Dei O.M.iudicio inuenũtur. Ioan.etiã,& Paulus Apostolus cũm adhuc essent adolescentes, a Dño electi sunt, & cũ

aliis ad prædicandum missi. Quæ omnia retulit Gratianus 78.di.§.hoc regulariter,de qua re & nos multa diximusin nostris Commentariis Primigeniorum, in præfa.

153 †Iuxta prædicta annecti pōt text.no.in c. quibusdā. in fi.1.q.1.ubi propter uitæ meritum excusatur quis ab ambitu,& simonia,ut.s.preces in casu illius c. non inducant simoniā,aliàs argueretur.si meritū deesset,& tia ibi no.gl.

154 & etiā in c moramur,in glo.ul.61. di.† Neque admodū huic dissidet quod refert Cardi.Flor.non minus eruditione clarus,quàm dignitate,in cle.1.in 39 quæst.de priuil. se quidē à pœna illius cle.excusauisse quēpiā religiosum sanctæ uitæ,qui iuris ignorantia ductus eucharistia ministrauerat sine licentia parrochialis presbyteri. Cui sententiæ adhæsit,& Feli.in c.causam ante fi.de offi.deleg.

155 †Concinit & superioribus quod scribit Barb.in c.1.de iud.id quod ex eo tex.no.ab Anto Pan.& cæteris recentioribus,eum aduersarium in lite præsumi inimicum,procedere, nisi talis aduersarius esset uir magnæ sanctimoniæ per tex.in d.c.2.de oper.no.nūt.& quædā ex his quæ supra adduximus. Et hoc sequitur Boschus Codecha in

156 d.c.1.col.9.uersi. quod autē aduersarius,de iudi.† Possem infinita prope congerere, sed adhubēdus est modus, & aurium satietati parcendū. Verum quòd citra fastidiū fit,addam superpondii loco, omniū quæ supra diximus, rationē ueluti generalem,cur uidelicet tanti bonos probosq; uiros facimus, ut tā impēsè illis credamus, pro illisq; & eorū actibus semper in dubio in bonā partē præsumamus. Ea uero est, Nā sicuti qui mali,& improbi semper antea fuerunt, nūc etiā eiuscemodi esse atque posthac futuri præsumūtur,ut alibi fusius latiusque explicabimus. Ita & qui antea boni fuerunt,& probi, nunc quoq; tales esse,atque in futurum fore uideri debet,adeo ut nihil quicquam quod a bono uiro sit alienum.facturi credātur,præsertim ij qui se diu uirtutibus,& probitati addixerunt,quiq; cū ipsis uirtutibus lōgo tempore uersati, ubere s earum atque iocūdos fructus produxerūt, de quibus hic semper intelligimus,ut dicā infrà plenius,hmōi enim homi-

homines,difficilime agerrimeq;, & nō nisi lōgo tēporis interualdo,a uirtutibus ad uitia deficiūt. Sūma est enim omnium philosophorū cōsensu.difficultas,aliquē dimouere ab habitu uirtutū etiā ciuilium & politicarum,nedū purgatoriarū. Propterea M.Tullius omniū doctrinarum ne.dicā horarū homo & is cōsumatissimus in ea oratione,quā pro Publio Sylla elegantissime recitauit,Omnibus,inquit, in rebus iudices, quæ grauiores maioresq; sunt,quid quisq; uoluerit,cogitauerit,admiserit, non ex crimine,sed ex moribus eius qui arguitur,est ponderādū neq; n.potest quisquā nostrū subito fingit, neq; cuiusq; repēte uita mutari,aut natura cōuerti,nemo repēte sit summus,nemo repēte turpissimus. Quæ posteriora uerba, suppresso Ciceronis nomine, usurpauit Gracianus in §. hæc quæ de charitate.& §.è cōtrario,de pœn.d.2. ubi & gl. in eam sententiam citat illud Satyrici poetæ,Saty.2.

Nemo repente fuit turpissimus.accipient te
Paulatim,qui longa domi redimicula sumunt.

Quibus cōcinet Quinti.si is est in declamatione,cui titulus est,Paries palmatus,Quid ante,inquit,perdite, quid flagitiose quid īpie fecerit,per quæ se parricidā scelera, promiserit. Inocētia per gradus certos ab homine discedit. Et ne in maximis trepidet audacia,diu uires ī minoribus colligit. Nemo inde cœpit,quo incredibile est peruenisse. Idq; est quod alibi dicit rex in §.1.uer hinc aūt nobis,alia d.uer.a multis pro §.allegāt,in authen.de mona.

157 re. †Quod &ipsū prope diuinitus sub inuolucro quodā portico significare uoluit Vir.ille naturæ cōsiliarius,omniūq; rerū cōscius. Is.n.ut eruditissime declarauit Lādin. in suis elegātissimis qōnibus Camaldulēsibus, & iterū in cōmētariis quos ipsum Vir.scitēr quidē & erudite conscripserit cū Didonē primo impudicitia tēperātiæ habitu confirmatam ostēdisset,tum illo uersu primo Æneidos.

Tum breuiter Dido uultum demisse locuta est.

Tū alijs cōplurib⁹ nō illā postea scribit mox fuisse amoris ueneficijs adeo immutatā,ut repēte uolēs atq; alacris ex

temperata intemperans efficeretur, sed paulatim, & uelu
ti per gradus quosdã, idq; ægerrimè, & non sine acerrimo
certamine. neq; n. statim in amorẽ penitus lasciuũ, & feri
nũ uerũ humanũ, & eũ honestũ, & qui diuinum quoq; ali
quo modo saperet, incidisse tradit, ut qui non proficisce
batur ex forma, & specie corporis, sed ex multa uirtute
uiri, quẽ, & admirata est Dido, & admirando amare cœ-
pit. Incepit igitur irrepere uitiũ sub uirtutis specie, aliter
. n. capi mulier tẽperata nõ poterat, cũ autẽ patefacta iam
esset amori uia per uirtutẽ, incœpit admiscere aliquid de
terrius, sed nõ tũ malũ. Nã obtulit nobilitatẽ generis, quę
illã uehementius deuinceret, atq; colligaret, ac demũ illã
istis implicatã, ipsa corporis specie ac pulchritudine ag-
greditur, hærẽt. n. pectore uultus, ut & religio, sed potius
suspecta repẽtina sit, recẽsq; morũ conuersio, Aegisippo
158 teste lib. excidij Hierosolymitani, primo. † Igitur nemi
nẽ probũ hoc loco existimare debemus, priusquã diutius
mores illius probati fuerint. Neq; n. ut scribit Seneca lib.
de Ira, secũdo, apertis manifestisq; priusquã diutius mo-
res illius probati fuerint, statim accedẽdũ est. quæda. n.
falsa ueri speciẽ fuerũt. Dandũ semper est tẽpus, ueritatẽ
enim dies aperit. In hac re autẽ tẽpus triennii adhibere
debemus, ut probitatẽ cuiuspiã satis exploratã cõproba-
tamq; habeamus, maxime si olim fuerit non satis honestę
uitæ, per tex. no. ĩ §. 1. uer. hinc autẽ nobis. (aliàs ille uers.
allegatur pro §.) in authẽ. de mona. in illis uerbis, ad uir-
tutis augmẽtũ triẽnalis temporis testimoniũ, &c. & quod
ibi no. Ang. de qua re dixi late suprà, in 29. cã. nu. 5. incip.
aut quocũq;. sed his quæ ibi dixi, adde optimũ text. no. à
paucis in eã rẽ, annotatũ in c. ĩ quis incognitus. 17. qõ. 2.
ubi laicus ignotus non recipiendus est in monasterio, ni-
si fuerit triẽnio probatus, & ita per illũ tex. uoluit glo. in
159 c. ad apostolicã, & ibi post eã Pan. de regula. † Neq; etiã
satis est, ut semel quis, aut in uno actu bonus uir proba-
tus sit, sed ut sæpissime & in pluribus diuersisq; actibus
perspectus exploratusq; sit necesse est. Nam sicut vete-
re prouerbio apud Aristotelem libro Ethicorum 1. capi-
te. 7.

te 7. μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id est, una hirundo uer nõ
facit, quod & usurpauit Bal. in l. iura constitui, in prin. ff.
de legib. & in l. ul. uers. pone in instrumento non cõtine
tur. C. de bono. possi. secun. tab. & in c. 1. §. fi. rusticus, tit.
de pac. Constan. & consi. 390. tam profunde, & copiose.
col. ul. lib. 2. & cõsi. 326. super primo pũcto an dictus. & c.
in prin. lib. 5. & Soc. cõsi. 262. in causa magnifici. col. 4 &
Barb. in proœ. cle. in uerb. hoc tame, col. 1. Sic nec unus ac-
tus satis est ad probationẽ consummatæ, & absolutæ uir
tutis, ut satis innuit text. in proœ. Insti. §. cũq; hoc Deo
propitio. in illis uerbis, iam ex multis rerum argumentis
accepimus iũcta gl. ibi. Ex qua not. Io. Fab. quòd ex uni-
co actu nõ debet quis iudicari bonus uel malus. Quibus
adde tex. in l. 1. C. de athle. li. 10. loquentẽ de tribus athle
tarum uictoriis, quasi non satis probatus sit, nisi qui tres
uictorias obtinuerit. Ex quo no. Bar. & post eũ Angel. &
Io. de Plat. ortã cõsuetudinẽ referũt, qua quis ter exami
netur, antequã ad doctoratus authoritatẽ promoueatur.
Nec. n. ut subdit Plat. sufficit unũ examẽ, quia semel quis
posset bene dicere, magis fortuna quàm peritia, ideo nõ
mereretur uictoriã. l. oẽs. in uerbo, fortuna, & ibi gl. C. de
160 præscrip. 30. an. † Nec, ut iam diximus, satis est modicũ
tẽpus, id quod designat illud, quòd illi prouerbio subne-
ctis Arist. quo loco supra citauimus ὅτε μία ἡμέρα, id est,
neq; unus dies, & sic integra Aristotelis sententia est hmõi,
Ver nec una facit hyrũdo nec unus dies, quã sniam poe-
ticis numeris elegãter cõplexus est Baptista Mãtuanus.

Ver non una dies, non una reducit hyrundo.

Et ita tenuit è nostris Iac. Bel. in eo qui pluries malus ap
paruit. in l. oĩmodo. C. de inoff. test. & post est Luc. Pen.
in l. quemadmodũ. co. antepe. ver. 2. quæritur. C. de agri.
161 & cẽsi. li. 11. † Et huic quod de unico actu diximus, mire
cõgruit quod ĩ simili dicitur, ex uno actu negociationis,
nõ dici mercatorẽ, ut probat tex. in l. 1. §. 1 & ibi gl. & Bal.
ff. de tribut. actio. & clarius in l. procuratoris. §. quæritur
eo. ti. ubi optimus tex. quod & no. Bal. 11, cõstit. ff. & ĩ l.
ex eo. ff. de testa. & in l. legatis seruis. §. si ex officio. & ibi

Bal.

nal. ff. de lega. 3. & in l. mariti. §. quæsitũ, per illũ tex. ff. de adulte. 11. & in tractat. de teste. in uerbo. mercatorẽ. 10. And. in c. quanquam. de censib. lib. 6. & Bal. in rub. C. de constitu. pecu. in ult. q. ubi hoc no. limitat. & consil. 495. punctus super quo col. pen. li. 1. & Per. Anch. in repeti. c. canonum statuta. in 14. q. princip. vers. prouidetur quandoq; per statuta. de cõsti. & in c. 1. & ibi ẽt Domi. & Phil. Fran. de uit. & honest. cle. li. 6. 10. Ana. in c. 1. de cler. percus. Pan. in c. 1. col. ul. ver. itẽ fallit. & ibi Philip. Dec. in 2. lec. & col. ẽt ult. de iudi. & idẽ Pan. in c. ult. de uit. & honest. cler. Fran. Aret. in l. cætera. §. sed & si quis. ff. de leg. 1. & cõs. 29. diligẽter & mature. col. 7. in 7. itẽ dubio Corneus cõ. 33. quoniã per famosissimũ, post prin. li. 3. & Ias. in l. de pupillo. 9. si quis ipsi prætori. col. 7. uers. tu autem aduerte. ff. de ope. no. nuntia. Quibus scribẽs Eusebius de præparatione euangelica lib. 4. c. 1. non arca, inquit, aut funda artificiosè eũ uti dicemus, qui cũ sæpius, atque sæpius telũ proiecerit semel, aut ad summũ bis, uel ter ad signũ peruenerit, cũ pene ĩfinities lõgissime à signo abfuerit, nec ille certe medicinã tenet, qui cum multos interer-
162 merit, uix tandẽ unũ à morbo liberauit. †Ad tertiũ, quo dictum est, nõ esse recedendum a iure communi propter personæ meritũ. illud plane concedimus, uerum ius ipsũ commune in plerisq; magis fauet uiris probis, atq; uitæ sanctimonia & integritate commendatis, quàm cæteris, sanxitq; illis potius credendũ proq; illis & illorum actibus præsumendum, & si quid deliquerint (ut à qua re incepimus, in eandem desinamus) mitius cũ illis esse agẽdũ, neque iniuria, ut ex illis liquido apparet, quæ circa initia huius capitis adduximus. Nec id propter ea est contra ius, cũ & ius ipsũ id disposuerit. Sed iã ad alia pergamus.

CAVSA QVINQVAGESIMASECVNDA.

SVMMAE.

1 Euentus siue exitus rerum prosper, criminis pœnam tollit. Limi. n. 7
2 In maleficijs an animus potius, quàm rerum euentus spectandus.
3 Manlius Torquatus filium è medio tollit, quòd cum hoste dimicasset, contra quam præcepisset.
4 Epaminondas Stesimbrotum filium interimi iubet, quòd contra paternum præceptum, cum hoste, feliciter tamen, dimicasset.
5 Auidius Cassius centuriones, qui ipso inscio parua manu ingentem hostium numerum occidissent, in crucem tolli iubet.
6 Aeneas militibus prohibet, eorumq; ducibus, se inscio quicquam tentare, quantumuis opportuna sese offerat occasio.
8 Mala non sunt admittenda, ut bona eueniant.
9 Actus hominum non euentu, sed consilio metiendi sunt.
10 Consultare maturè et bene, maximum lucrum.
11 Athenienses tollunt in crucem Imperatores, si quid prospero euentu, prauo consilio rem gesserint.

1 QVINQVAGESIMOSECVNDO, Prosper euentus siue exitus, criminis pœnã tollit. per tex. not. in l. 2. §. postea. ff. de orig. iu. ubi recensetur historia de Flauio Appij Claudij, qui cũ leges in formã librũq; redactas à se sub tractas populo tradidisset, Tribunus plebis ob id creatus esset, tãtũ abfuit, ut de furto puniretur, ideoq; gl. ibi no. ali quẽ ex dolo suo consequi præmiũ. Et illũ text. pro ualde sing. citat Bab. in l. scire debemus. §. si à fure. colũ. 1. ff. de uerb. oblig. Secundũ quã sententiã Parii ex Pythiæ responso Timonẽ indegnarũ Deorũ administrã nulli pœnæ addixerũt, quòd Miltiadi Atheniẽsi rationẽ capiẽdæ patriæ hostibus detegisset, ob id, quòd ea res bene & ad cõmodũ
2 ipsius patriæ successerit. †Seneca autẽ lib. Decla. 10. & ite rũ controuersiarũ 6. postremò hãc declamationẽ siue cõtrouersiã posuit. Quidã cũ diuitẽ proditionis accusasset, noctu parietẽ domus eius perfodit, & scriniũ, quo missæ erant ab hostibus literæ, sustulit. Quam retulit Pe. Anch. in repe. c. 1. in 14. q. principali uer. ponit Seneca. de cõstit. & quærit, utrũ iste præmium, an pœnam cõsequi debeat. Et primũ quidem aduocat tex. in d. l. 2. §. postea, ut uidetur debere præmiũ, deinde dicit in cõtrariũ facere, quòd i maleficijs animũ inspicimus, nõ euentũ. l. diuus. ff. de sicar. & l. si quis seruo. C. de furt. Tandẽ uerò ueluti subdubius

3 Man-

bius cogitandum reliquit·& illum referunt Barba. in d.§. scire debemus.ad prin.& Fel.in c.1.col.ul.de præsump.videturq; Barb.eius esse sententiæ, ut cõsequi debeat præmiũ,multa ad hoc asserens.quæ nihil aut parũ facere uidẽtur. Fel.autẽ uideri uult contrariã tenuisse sentẽtiam, soluitq; nodum illius §.postea, quòd inibi is qui librũ legũ furatus est,fecit animo consulẽdi Reip.non malefaciẽ

3 di.† In quam,& ego sententiam pedibus manibusq; uado fretus potissimũ authoritate tex.no.in l.desertorem.§.in bello.ff. de re mili. ubi qui in bello rẽ à duce prohibitam fecit,aut mandata non seruauit,ẽt si bene gesserit,capite punitur.quẽ tex.dicit multũ sing. & no. Fran.Cre. sing. 150.incip.mandatũ. Et eam quidem legẽ secutus Mãlius Torquatus filiũ propriũ securi percussit,quòd cõtra patris præceptũ cũ hoste pugnasset eũq; interfecisset author Liuius 1.deca.li.8. Valer.li.rerũ memorabiliũ 4.c. de disciplina militari,& iterũ li.9.c.de Ira', & Aegesippus li. excidii Hierosolymitani 3.c.24.& Aristides Milesius i Rebus Italicis.& ex eo Plutarchus in Paralellis ca.13.& 17. & Gell.li.9 c. 13. Et simile quidpiã fecisse Aulũ Posthumũ Tiburtinũ refert Valerius loco primũ citato, ubi, illũ scribit iussisse filiũ securi feriri,quòd sua sponte progressus hostes fudisset. Quãquam Liuius lib.4.maluerit non duos fuisse qui ob id filios occidi iusserũt,sed unũ duntaxat, nec Posthumũ,sed Mãliũ Torquatũ,ea potissimũ cõiectura ductus,quod uulgato prouerbio,Mãliana imperia dicta sunt,nõ Posthumana,cũ tũ Posthumus multis ante annis Torquatũ præcesserit, ideoq; si prior tã scueri exẽpli author fuisset,procul dubio occupasset illũ insignẽ seueritatis titulũ. Præterea cũ Manlio cognomẽ imperiosũ sit inditũ,cũ Posthumus cõtra nulla tristi nota sit insigni

4 tus.† Sed siue alter tãtũ,siue uterq; idipsũ fecerit, utrũq; autẽ confundit Gellius li.16.c.21.dum scribit Aulũ Posthumũ Torquatũ hoc idem egisse. Certe constat Epaminondam illum insignẽ Thebanorum ducem non dissimili ratione Stesimbrotum filium interimi iussisse, quòd in exercitu relictus cõtra paternũ præceptum in hostem seliciter

liciter pugnasset,sicut in 3. Rerũ Thebanarũ scribit Cresiphon,& ex Plutarchus in Paralellis,c.13.

5 †Propterea minus mirũ uideri debet,quod Auidius Cassius dux exercitus Antonini imperatoris,& qui ipse post ea imperauit cẽturiones,qui iplo inscio parua manu ingẽtẽ hostiũ numerũ negligẽtius agẽtiũ occiderãt, in crucẽ tolli,seruiliq; supplicio affici iussit.Quæ res tãtũ disciplinæ Romanis addidit,tãtũ terroris hostibus iecit,ut pacẽ annorũ centũ ab Antonino absente peterent,ut qui uidẽrãt dãnatos Romani ducis iudicio,eos qui cõtra fas uicerãt.author Volcatius Gallicanus ad Diocletianũ in uita.

6 †His adstipulatur illud Virgilii lib.9.Æneidos,

Hostis adest,eia ingenti clamore per omnes
Conduntˢe Teucri portas,& mœnia complent.
Nanq; ita discendens præceperat optimus armis
Æneas.si qua interea fortuna fuisset,
Nec struere auderent aciem,neu credere campo,
Castra modo & tutos seruarent aggere muros.
Ergo & si conferre manum pudor iraq; monstrat,
Obiiciunt portas tamen,& præcepta facessunt.

7 †Sed ut ad nostros redeamus,Pe.Anc.cõs.175. præmittendũ est,cõsuluit per tex.in d.§.in bello felicẽ & bonũ exitũ nõ excusare delinquentẽ·Nã in maleficiis uoluntas inspicitur,nõ euẽtus l.1.§.diuus.ff.ad leg. Cor.de sicar. Alberi.quoq; in ul.parte statutorũ.q.478.alias,q.78.incip.disputauit.co.3.dicit per illũ tex.in d.§.i bello,quòd qui facit aliquid prohibitũ,puniẽdus est,quantũcunq; bonus effectu secutus sit.Ad quod etiã allegat l.ul. C.de negot.gest.quibus & tu adde tex.in l.si quis seruũ.§.si puerũ.ff.ad l. Aquil.ubi ponitur, qui puerũ castrauerit,licet

8 ex hoc illũ meliorẽ reddiderit.† Neq; id certe mirũ nam ut dicit diuus Pau.ad Rom.c.1 non sunt mala facienda, ut bona ueniant. de quo etiam est tex.apud nos in ca.extuarũ de sortil.& c.super eo.de usur.ubi no.glo.non esse prætextu boni malum faciendum.ad quod & multa alia iura allegat illic omnibus obuia.quibus adde tex.in c.nõ magnopere.ne cler.uel mona.ubi & glo.i.hoc idem not.

& alia

& alia quoq; iura adducit, & ibi post eã Hostien. Ioann. And. & Panor. in ea distinguentes, ut ibi per eos uidere licet. Ad idem quoq; tex. in c. ne quis. & c. faciat. 22. quæstione secunda, & c. relegantes, & ibi glo. 23. q. 5. & c. nos
9 se. & ibi quoq; glo. 30. q. 1. ¶ Et hanc partem hoc quoque comprobat, quod actus hominum non euentu, sed consilio metiendi sunt, & æstimandi. ut est tex. in l. uerũ. §. sciẽdũ. ff. de minor. & l. sed an ultro. §. 1. ff. de nego. gest. ubi glo. in eã rẽ adducit huiusmodi sententiã Boetii. At uero is nostris malis cumulus accedit, quòd æstimatio plurimorũ nó rerũ merita, sed furtunæ spectat euẽtũ. eaq; tãtũ iudicat esse prouisa, q̃ felicitas cõmẽdauit. Cui & simile est illud Ouidianũ in epist. Phlidis ad Demophontẽ,

Exitus acta probat. careat successibus opto,
Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Quos uersus una cum d. l. sed an ultro. ad probandum inspiciendum esse consilium. non euentum, citat Bal. noster cons. ul. ad fi. li. 4. & Matthæus Afflic. in constitutione Siciliæ incip. frequenter. col. 3. in 1. no.

10 ¶ In quam etiam sententiam Artabanus apud Herodotũ in Polyhymnia, Græce quidem, sed in hunc sensum, Bene, inquit, consultare comperio maximum esse lucrum, nam etiam si quid è contrario euenturum est, uerum est tamen minus bene consultum, superauitq; fortuna consilium. At qui turpiter, consultauit, si a fortuna obsecundauit ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Isocrates in oratione, quam de laudibus Helenæ conscripsit, qui ante rem animaduertere nihil possunt, sed rerum euentus solum considerant. Cic. quoq; pro Rabirio eos item redarguit qui consilia euentis ponderant, & qui multum illum prouidisse, cui bene processerit, Cui secus, nihil sensisse dicunt, ut iam nihil esse uideatur, nisi diuinare sapientes. Idem philip. 11. In recta, inquit, sententia ne uicta quidem causa uituperanda est. Et in Paradoxis, Nec enim peccata rerum euentu, sed uitiis hominum metienda sunt. Demosthenes alter eloquẽtiæ oculus, in oratione, qua Ctesiphõte aduersus Æschinem

Æschinem defendit, Vide, ait, quid ipse consilii capiendum censuerim, nec ea quæ euenerunt, intorqueas; nam finis rerũ omnium, ut fortunæ libuit, imponitur, electio
11 uero consultantis ingenium ostendit. ¶ Liuius. 3. decalib. 7. Apparebat, inquit, quo nihil iniquius est, ex euentu famam habiturum & 4. decad. lib. 8. tradit apud Chartaginenses in crucem tolli imperatores, si prospero euentu prauo consilio rem gesserunt. Quintilianus auus decla. 281, Nunquam mens, ait, exitu æstimãda est Plinius Cecilius lib. Epistolarũ 5. ad Rufum, Est omnino, inquit sed usu receptum, quòd honesta consilia, uel turpia prout male, aut prospere cedunt, ita uel reprehenduntur. Cornelius Tacitus de Suetonio Paulino lib. 1. Cũctator, inquit, natura, & cui cauta potius consilia quam prospera ex casu placerẽt. Seneca lib. 4. Declamationum. Omnia honesta uoluntas inchoat, occasio perficit. Sæpe honorata uirtus est, etiam ubi eam fefellit exitus, Scelera quoq; quanuis citra exitum subsederunt, puniantur, nec infelix uirtus amittat gloriæ titulum, nec gloriam uirtutis interrumpit fortuita felicitas. Plutarchus in comparatione Niciæ & Crassi, Nec illi ait, satis recte iudicare uidẽtur, qui eum Alexandri laudant expeditionem, Crassi audent ut tupetare conatus. Neq; enim decet ex euẽtu rei iudicia facere. Et in hanc rem multa iura adducit Barb. cons. 46 illud adducam quod præclare. col. 1. quæ ibi in promptu sunt omnibus. quibus deniq; addas text. nota. in l. fraudis ff. de regulis iuris. Cuius hæc uerba sunt, Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur.

CAVSA QVINQVAGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Pœna mitior imponitur, per uiam inquisitionis, quàm per uiam accusationis.*

¶ *An hoc habeat locum in iure ciuili numero 2.*

‡ *Contemnari an quis possit ex inquisitione generali.*

1 Quin-

1 QVINQVAGESIMOTERTIO, Mitius quis punitur per uiã inquisitionis, quã per uiã accusationis. quod hinc apparet, quòd finis accusationis, si crimẽ est graue est depositio ab officio, & beneficio c. super his. & c. inquisitionis. de accusa. & c. tuæ. de pœn. finis aũt inquisitionis, nõ est huiusce modi, sed mitior pœna imponenda est c. qualiter eius initiũ 2. de accu. Ideoq; cõdẽnatus per uiã inquisitionis, de crimine infamiã per uiã accusationis irrogãte euitat infamiã ut uoluit glo. in l. 3. §. præterea. ff. de suspec. tu. & in laul. & ibi Cy. C. eo. & ĩ l. 1. C. de. mod. mulct. quauis Bar. teneat, cõtrariũ in l. infamia ff. de pub. iudi. Sed Panor. in d. c. inquisitionis in 1. no. & post eum Feli. col. 3. in 3 no. dicũt illas gl. procedere omnino de iure canonico, nõ aũt de de iure ciuili, in quo nulla reperitur differẽcia, quãtũ ad pœnæ impositionẽ, siue per uiã accusationis siue inquisitionis proceditur. Quin par per omnia pœna imponitur. l. 4. C. de sepul. uiol. & facit l. ordo. ff. de publ. iudi. & quod not. in l. 2. §. si publico. ff. de iudi. Et hoc bene dicit notãdũ Panor. qui & subdit rationẽ diuersitatis inter ius canonicũ & ciuile, quia de iure ciuile regulariter nõ proceditur per uiam inquisitionis nisi in quibusdã calibus, ut no. in d. §. si publico. At de iure cano. indistincte proceditur præcedẽte infamia. ut ĩ d. c. qualiter in uno ergo quis grauatur de iure cano. quòd proceditur ne accusatione. ideo non est mirũ, si in alio releuatur, ut sic maior imponatur, arg. l. eũ qui in prin. ff. de iureiu. & no. in c. eũ secũdũ, de offi. deleg. Quã etiã rationẽ, licet nõ dicat Panor. adducit Cy. in d. l. infamẽ. sed eã reprobat Bar. ibi, quoniã grauamẽ cõsistens in ordine
3 procedendi, non dispensat cũ infamia. d. l. ordo. † Bal. aũt in ea ipsa l. infamẽ, sicut etiam refert Fely. in d. c. inquisitionis, dicit procedere dictũ Bar. cum quis condẽnatur ex inquisitione specialiter formata contra illũ, secus, si ex generali uerbi gratia, tẽpore sindicatus formatur inquisitio generalis cõtra officiales, ex qua tãdẽ aliquis eorũ de delicto cõdẽnatur, is certe non erit infamis, quia extra ordinem condemnatur, cum illa inquisitio nõ possit succedere

succedere loco accusatiõis generalis, quæ nõ admittitur per ea, quæ ibi allegat. Sed Fely. ubi supra, dicit aduertẽdum, quòd ex inquisitione generali, nõ uidetur quis posse condemnari, cum fiat ad inuestigandũ, non ad puniendum, & ita fit ut præparet uiã inquisitioni particulari, secundum not. per Inno. in cap. bonæ, eius initii 1. de elec. ubi dicit ita totum modum practicare, & refert Panor. in cap. grauamen. in 2. col. de præben. & ita uidetur sensisse Bar. in d. §. si publico. Alioquin si ex inquisitione generali quis condemnetur. dicitur de facto condemnari, concludit tamen Bal. quòd siue de facto, siue de iure sit condemnatus, per inquisitionem generalem, nõ sit infamis, quin subdit Bal ipse quod opinio gloss. potest saluari per tex. in l. 1. C. si tutor, uel cura. non interue. quem allegat glo. in d. §. præterea. nam ibi non permittitur liberto attenta re cõtra patronum accusationem famosam, atque inquisitionem potest mouere, tanquam per illam non infametur patronus, alioquin enim eadem rõne denegaretur liberto, sicut accusatio. Sed, & uide Spec. in §. 1. uersic. qui de iustissima. tit. de senten. & Bald. in l. etiam. de furt. & Panormi. consi. 25. canonicus regularis. in 3. dubio. lib. 1. uide glo. in cap. in fidei. de hæret. lib. 6.

CAVSA QVINQVAGESIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 *Iudex potest imponere pœnas leuiores sibi permissas, propter qualitatem iurisdictionis iudicis, qui non habet potestatem imponendi pœnas à iure statutas.*
Et an hoc habeat locum in iudice ordinario. nu. 2.

1 QVINQVAGESIMOQVARTO, Propter qualitatem iurisdictionis iudicis qui non habet potestatem imponendi pœnas à iure statutas, potest iudex ipse imponere pœnas leuiores siue permissas, ut est tex. in capitul. in archiepiscopatu. de rapto. ubi quia episcopus, cui fuerat

Cc com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõmissa causa capitis, nõ poterat pœnã sanguinis irrogare, potest illam in pecuniam commutare, & ad hoc illũ tex. ponderat, & dicit singu. Roma. singu 662. quem simpliciter refert Fely. ut sequi uideatur, in cap. de causis columna secunda, uer. item aduerte, & in cap. seq colum. secunda, de offic. deleg. & in cap, qualiter, & quando. eius initii 2. §. ad corrigendos, col. sexta uersiculo, sed aduerte inquantum dixi, sed accus. ubi hoc dicit singul.

2 Sed hoc certè non uidetur etiam sine scrupulo, tum quia Host. & Pan. in d. c. in archiepiscatu, uidentur intelligere illum tex. cùm est causa cõmutandi pœnã ordinariam in leuiorem, tum quia ille text. loquitur in delegato iudice, & forsitan secus in ordinario, qui si corã se inciderit crimen, cuius pœna excedat limites suæ iurisdictionis, debet remittere ad superiorẽ. l. diuus. eius initii 2. ff. de fals. ubi hoc tenet bart. qui & ad hoc allegat tex. in §. & si quidam iudices. in authen. de testib. sed Panor. in c. 1. col. ult. de fal. dicit sibi uideri uerius, ut possit punire extraordinarie, per tex. in l. nullum. C. de testib. dicitque hoc ita sentire, Specul. in tit. de testib. §. primo uersiculo, sed nunquid iudex. Quid autẽ de delegato, uide omnino Panormita. ibi, & doctor. in d. l. diuus.

CAVSA QVINQVAGESIMAQVINTA.

SVMMAR.

1 *Cardinalis si occurrat illi qui ad mortem ducitur pœna omnino illi remittenda, ex quadam prærogatiua, quam habent ipsi cardinales.*
Et an ualeat huiusmodi priuilegium nu. 2.
3 *Vestalibus uirginibus is honos delatus est, ut si cui occurrissent, qui duceretur ad mortem, eum liberarent.*
4 *Flaminis Dialis priuilegium, ut uinctus illius ædes introgressus, solueretur.*

1 QVINQVAGESIMOQVINTO, Si Cardinalis obuiauerit ei, qui ad mortem ducitur, pœna est omnino ei remittenda, ex quadam prærogatiua, quam ex consuetudine habent Cardinales, ut dicit Bald. in l. addictos, in fi. C. de appellat. & ibi etiam post eum, Saly. & Pau. Cast. qui ita retulit, ut uideatur uelle hoc tum demum habere locum, si Cardinalis ponet capellum (quem uocat) super caput ipsius rei, dicitq; ita obseruari de facto. & idẽ Pau. Castrensis in l. addictos. C. de episco. audi. in fi. ubi refert audiuisse se in Romana curia hoc idẽ priuilegium competere cardinalibus, propter reuerentiam dignitatis. nulla tamen capelli mentione facta, licet, ut dicit ipse Pau. hoc iure cautum non reperiatur, sed ubique, aut audiui diuulgatum. Et ideo tempore quo curia erat Florẽtiæ, cauebant iudices, ne ducerentur rei per ea loca, quibus cardi-
2 nales obuiarent. †Cuius etiam rei mẽtionem facit Mart. Laud. qui hoc dicit sing. in tract de Cardi. uersi. 6. Cardinales habent ex priuilegio. Cæpol. cautela 2. & Barba. in tract. de præstantia Cardinalium, in nona quæstione, 1. par. per totam quæstionem ubi late disputat de ualiditate huius priuilegii. Et si teneretur quod ualeret, dicit tamen, quòd recipit sex declarationes, de quibus per eum in loco, ubi licet omnibus uidere. Eius quoque rei memi nit Felyn. in cap. quærenti. columna penultima, de offic. deleg. & Iaf. qui hoc reputat sing. in § pœnales, in chart. ulti. uersicu. tertio, & ultimo, Inititu. de actio. Hippolyt. Marsi. singul. 273. notissimum est in iure, colum. 3. uersiquibus etiam addi potest, & Anto. Corset. in suis singul. in uerbo, Cardinalis. ubi uidetur tenere huiusmodi priuilegium non ualere. Et nouissimè Catel. Coc. in memora-
3 bili incip. Cardinales gaudent, ubi & hoc reputat singu. †Legimus autem apud Plutarchum in Numma Pompilio, eum honorẽ inter cæteros uirginibus Vestalibus fuisse concessum, quòd si casu in aliquem incidissent, qui ad lethũ duceretur, necari eum non licuisse, necesse tamen erat, uirginem deierare non ultro & consulta opera, sed casu obuiam se factam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 †Gellius autem noctium Atticarum lib. decimo, cap. 15. authoritate Fabii Doctoris, lib. primo tradit, vinctum, si ædes flaminis Dialis introierit, sólui necesse fuisse, & ninacula per impluuium in tegulas subduci, atque inde foras in uiã dimitti. Et paucis interiectis. Si quis, inquit, ad uerberandũ duceretur, si ad pedes eius supplex procubuisset, eo die uerberari piaculum erat. quod & ipsum postrem retulit ipse Plutarchus Problem. c. 3.

CAVSA QVINQVAGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 *Puella si rerum mortis in maritum poposcerit, eum liberat ex consuetudine Franciæ.*
Quod minus hodie obseruatur. nu. 2.

1 QVINQVAGESIMOSEXTO, Supra omnes causas, quas hactenus attulimus, remittẽdorum, aut certe minuendorum delictorum, accedit & illud celeberrimum, quòd si puella reum mortis in maritum petierit, à morte liberata ex consuetudine Franciæ, ut est apud nos uulgi sententia. Cuius rei mentionem facit Iacob. Bel. in practica iudiciaria in criminalibus, titu. de lenocinio, uersic. 26. vbi cõtra hoc allegat tex. in l. commissum. C. de adulter. quem tamen plerique pro hoc allegant. uerum nec pro hac sententia ne contra quicquam facit. Sed & huius rei meminit Masuerius uir apud nostros maximæ authoritatis in practica, titu. de pœn. item in aliquibus partibus, ubi & hoc dicit esse contra dicta. l. commissum, & l. si ex causa. §. Papinianus ff. de minor & lege prima §. ultimo, ff. de quæstio. † Meminit item nouissime Bart. Chassan. in Comment. consuetudinum Burgundiæ. in §. quinto in uerbo, (s'il n'a grace.) columna 20. uersi. duodecimus casus, titul. (Des iustices, & droicts d'icelles,) vbi dicit se nullam huius rationem afferre posse, nisi quòd per matrimonium maior reo uidetur pœna imponi, quàm per

per mortem per multa quæ de malitia mulierum affert. Ego uero nescio an olim id in Gallia fuit obseruatum. id autem certò scio hoc tempore non obseruari.

CAVSA QVINQVAGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Pœna mitior illi imponenda, qui clàm, quam qui palam deliquit.*
2 *Quod nemo nouit, penè non fit.*
3 *Peccare in occulto ad diminutionem peccati facit. Et quid ità.*
4 *Persuadere grauius esse, quàm compellere.*
5 *Peccare apertè, leuius est, quàm sanctitatem simulare, in comparatione duorum malorum, ex sententia D. Hieronymi.*
6 *Peccatum occultum an leuius sit quàm publicum, tex. glo. et doc. amplissima in utranque partem dissertatio.*

1 QVINQVAGESIMOSEPTIMO, Videtur mitius puniẽdus, qui clàm, quàm qui palam deliquit, cũ sit tolerabilior culpa, si lateat, quam si leuis usurpetur authoritas cap. nemo. 32. q. 4. ideſt, ut interpretatur glos. maius peccatum est manifestè peccare, quàm occultè de quo etiam uidetur tex. in §. sed illud silendum. in fi. cum multis c. seq. 50. di. 11. & in c. ex tenore. de temp. ordi. ubi publicus peccator magis punitur, quàm occultus, & capitulo primo in fin. de voto. libro sexto ubi glos. adducit concordan.

2 †Quibus accedit illud Psalm. Beati quorum tecta sunt peccata. Et illud quoque uulgo celebratissimum, si non casté, tamen cautè. Cui adstipulatur, quod tradit Suetonius de Claud. imperatore, Is enim iuuenem corruptelis adultertiisq; famosum nihil amplius quàm monuit, ut aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius. Additúque; Quare enim ego scio quam amicam habes? Cui etiam consimile est illud Apuleianum, Quod nemo nouit, penè non fit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 †Facit, & illud Esaiæ 30. peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec abscõderunt. Cuius authoritate subnixus Diuus Thomas 22. quæst. 66 articu. 3. dicit, q̃ in occulto peccare pertinet ad diminutionem peccati, tũ quia est signum uerecundiæ, tum quia tollit scandalum. Nam, & uidemus furtum non manifestum mitius puniri, quàm manifestum, non solũ nostris ll. §. ex maleficiis. Instit. de actio. sed & legibus Mosaicis id quoque seruatur, atque
4 etiam Platonicis lib. de leg. †Contra tamẽ quòd grauius peccare uidetur, qui clam peccat, quã qui palam, est text. in cap. cũ ex iniuncto. de hæreti. & l. palã, ff. de rit. nupt. & l. ulti. ff. de effract. & l. nõ existimo, ff. de admi. tuto. Et grauius est ueneno occidere, quàm gladio. l. 1. C. de maleficiis. grauius quoque est persuadere, quã compellere. l. 1. §. ult. ff. de ser. corrup. grauius itẽ noctu, quàm sub lucem peccare, ut dicit Bald. in l. non minorem, C. de transact.
5 †Et bene facit tex. in l. officiales. C. de episc. & cle. ex quo glo. in uerbo, clandestinis, not. plus puniri clandestinum delictum, quàm publicum. Et dicit diuus Hieronymus in Esaiam cap. 12. quòd in cõparatione duorum malorum, leuius est aperte peccare, quã sanctitatẽ simulare. Et hãc sniam Plutarchus in lib. De sera numinũ uindicta, refert Thespesium quendam qui a morte surrexerat, asserere apud inferos, eos qui manifeste peccauerãt, palãq; flagitia perpetrarãt, non tam acerbè plecti, quàm qui clam iniuste uixerãt, prætextuq; ac opinione uirtutis delituerãt.
6 †Plura hoc possem afferre in utranq; partẽ, & limitationes, quas uocamus, siue distinctiões adscribere. sed quoniam iam prope nimiũ hic noster tractatus excreuit, dum aliud ex alio non cogitantibus nobis sese offert scribẽdũ, idcirco posthac breuiores erimus, cõtenti summatim, dũ hunc perficiemus, quod reliquũ est, conscribere, & ad loca cuiusliber capitis propria remittere. Igitur ad hoc caput uideto gl. in d. §. ex maleficiis. in uerbo, quadrupli, & ibi Bal. Io. Fab. Plat. & Ange. & cæteros, Instit. de acti. & glo. in capit. clericus. octuagesima prima, di. & in d. c. nemo. trigesima secunda quæstione quarta gl. & doct. in cade

de homine. de celebra. miss. Iac. But. Cy. Bald. Pau. Ca. & alios in lege nemo C. de sum. tri. doc. in lege prætor. §. & generaliter. ff. ubi bo. rap. Ioan. Fab. in §. sequens diuino Instit. de actio. Panor. & recentiores in cap. cum quidam. de iureiur. & Felyn. in capitul. ultimo columna secunda tersiculo nota quod grauius. de accu. & uide etiam quæ dixi suprà.

CAVSA QVINQVAGESIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 *Delictum committens ex officio uel administratione, quam gerit, mitius est accipiendus.*
2 *Officialis non præsumitur esse in culpa, ubi primatus præsumeretur.*
3 *Officialis condemnatus de maleficio commisso in officio, non potest appellare.*
4 *Decuria si deliquerit in officio, puniri potest.*
5 *Accusatus de crimine commisso in officio, suspendi potest.*
6 *Magistratus potest conueniri ex delicto in officio commisso.*
7 *Iuramentum partis cum semiplena probatione, sufficit in delicto commisso in officio.*
8 *Tabellio condemnatus de delicto in officio commisso non potest ultra officium illud exercere.*
9 *In dubys ratione officij, ubi delictum apertum est, grauior pœna incumbit.*

1 QVINQVAGESIMOOCTAVO, Cum, quis ex officio, uel administratione, quam gerit, committit delictũ, mitius cũ eo agendum est, per tex. in l. tres tutores. ff. de admi. tut. ubi not. gl. quòd uelamẽ administrationis furtũ tẽperat quã gl. põderat Bal. in c. 1. §. iniuria. in uerbo, siue furtũ. col. 2. ti. de pac. iur. firmã & per eã dicit, quòd administratio mitigat. delictũ. ad quod ẽt allegat l. si multi. ff. de publi. & uectig. Quibus adde tex. in c. si uerò. eius inicij 1. de sentẽ. excõmunica. ex quo no. Pan. & Fel. quòd delictũ cõmissum ratione officii allegiatur, quãdo delinquẽs

modum excessit, ratiõe principij liciti. Nã bono zelo motus uidetur, non suadent diabolo. ad quod etiam allegant c. olim. de resti. spo. & c. significauerit. de pœn. & remiss.

2 †Quibus suffragatur quod dicit Bal. in l. 2. per illum tex. C. qui accusa. nõ poss. quòd officialis non præsumitur esse in culpa, ubi priuatus præsumeretur. & cõsil. 178. præsupposito statuto. in prin. li. 1. ubi dicit, quòd in inquisitore non præsumitur dolus, licet rei fuerint absoluti. nãoficii necessitas eũ excusat, ut dicit plene no. in l. athleus. §. calũniator. ff. de hus. qui no. infa. & cõsi. 494. sciendũ est quòd moneta. col. ult. uer. de 3. inquisitione. eo. lib. 1. ubi dicit sing. quòd si officialis rem à fure subtractam recipit, præsumitur id ex bona & laudabili mente fecisse, allegat l. 2. C. de off. ciuil. iudi. ibi, quod non arbitrantur. iurisumq; cõsi. 451. quia in accusatione instituta, ver. 4. ratio li. 4. dicit quòd ratione officij quis excusatur, nisi probetur dolus. per not. in d. §. calumniator. & idem uoluit Roma. in repe. l. si uerò. §. de uiro. in 27. fal. ff. solu. matri. ubi dicit, quòd qui necessitate officii accusat, non præsumitur ex calumnia officii fecisse, etiam si nõ probet. licet alias secus, per d. l. 2. qui accu. non pos. & l. mater. C. de calũ. quod et tradit Alber. in 2. parte statutorũ, q. 120 cuius est prin. itẽ quæro, si ex forma statuti. per d. l. 2. uide Bal.

3 l. etiã. ad fi. C. de furt. & in l. errore. C. de testa. †Multa tamẽ sunt, quæ contrarium non suadere modo, sed & persuadere uidentur. Primum quòd officialis condemnatus de maleficio in officio commisso appellare non potest. l. nulli. & ibi docto. C. quor. ap. non recip. & §. nulli. 2. q. 6. & uoluit Spec. ti. de appel. §. 2. uer. 3. & ibi Bal. qui hoc et

4 dicit procedere de iure canonico. † Secũdò licet decurio alias non possit torqueri. d. l. omnes iudices. C. de decur. li. 10. poterit tamẽ, si deliquerit in officio. l. qualiter eo. ti.

5 Tertio licet alias accusatus de crimine, non debeat pendente cognitione suspendi ab officio. l. reo, & l. quãuis. ff. de solut. suspenditur tamen qui accusatur de crimine cõmisso in officio. l. quod si forte, ad fin. & ibi Bar. ff. eod. & §. si quis, Insti. de suspec. tu. de quo tamẽ uide per Aufre-

in

in decisio 371. incipit quæritum si aliquis officiarius.

6 Quartò licet maior magistratus non possit alias conuenire durante officio. l. 2. ff. de in ius uocan. & l. pars literatũ ff. de iudi. & l. nec magistratus ff. de iniur. & c. prohibentur. 2. q. 1. poterit tamen ex delicto in officio cõmisso cõuenirí, ipso durante officio. l. iubemus. & ibi gl. in uerbo, administrat. C. ad leg. Iul. repet. quam glo. ad hoc pro singul. allegat Rom consi. 415. quò ad primum an syndicus. & est quoq; tex. in c. iubemus. 1. quæstione prima, & cap. sancimus. 2. quæst. 7. & in §. si quis uerò & §. si quis autẽ in authẽ. ut iudi. sine quo. suff. quem ita intelligit gl. ibi, in uerbo, habentes, & etiã Ang. qui illũ reputat singul. & itẽrũ in §. illud eodẽ titulo, & uoluit glo. & Domin in dicto cap. prohibentur. & gl. in dicta lege de in ius uocan. & in d. l nec magistratus. & ibi etiam Bar. & idẽ Bar. in d. l. nulli. & Bal. in l. mancipia. C. de ser. fugi. & Fel. in c. legebatur. col. 2. ff. quod met. cau. †Quintò licet in delictis opus sit testibus, & probationibus luce meridiana clarioribus l. ultima. C. de probat. ideoq; in supplementũ probationis nũquã in criminalibus defertur iuramentũ. per not. latè in l. admonendi. ff. de iureiurand. tamẽ quando quis accusatur de delicto in officio commisso, sufficit iuramentum partis cum semiplena probatione. ut not. glo. in §. necessitatem, in uerbo, ostenditur. in authen ut iud. sine quo. suff. de quo per Ioan. Plat. in l. si aliquid. C. de suscep. libro undecimo, & in l. iudices. C. de dign. lib. duodecimo.

Sextò licet quis de delicto fuerit conuictus sine condemnatus, poterit tamen officium, quod ante habebat, exercere. ex rescripto principis. l. si quis. C. de cohort. lib. 12. cum similibus, hoc tamen non procedit, ubi quis cõdemnatus est de delicto in officio commisso, quia non poterit amplius huiusmodi officium, etiam ex rescripto principis, exercere. d. l. si aliquid. & dicta lege iudices, & lege prima. C. de offic. præfec. præt. & lege secunda. C. de palat. sacr. largit. libro duodecimo cum concor. adductis per gloss. in dicta lege si aliquid. & d. l. iudices. C. de anno. & trib.

8 Pro-

8 † Propterea dicit gl no.in anthē.de armis.in prin. & rursum in l.si quis ex argentariis,§.1. & ibi Bart.ff.de eden. quòd si tabellio fuerit condēnatus de delicto in officio tabellionatus cōmisso,ut de falso instrumēto ab ipso facto, nō poterit amplius hmōi officiū exercere,secus si de alio delicto fuerit cōdēnatus,quod & ēt uolut.bar.ī l.3.§.hac lege.ff.ad leg.Iuli.repet.& in l.non pōt.ff. de furt.& cōs. 174.sed Io.de Cast.& bal.in l 1.C.de testa.& in l.& mili tibus.C.de testa.mil & in l.qui depositū.C. depo. & in l. in exercēdis,col 2.C.de fid.instru.Ang.& Imo.in l. infamē C.de pub.iud. Io. Ana in c.fraternitas,col.3 de hæret. Io.Pla in d.l.si aliquid & in l 1.C.de imm.nō cōce.co.2. in fi.li.10.Ang.Are.in trac.male.in uerbo,falsario co.5 &
9 las.in l.Barb.col.14.uer.extra omnē.ff.de offi.præt. † Igitur ut hāc difficultatē tollamus,ita hūc locū breui cōcludemus,ut ī dubiis qui rōne officii excusetur à dolo, & calūniā,in apertis uerò,id est,ubi delictū apertū est,&certū, tātū abest,ut excusetur,ut ēt grauiꝰ puniatur per ea,quæ proxime sunt dicta.Ideo bal.in c.quoniā cōtra falsā.co. 9.uer.extra quæro, de probat.dicit quod necessitas officij excusat præsumpta calūnia,sed nō ab expressa.& alibi uidelicet cōs.119.statuto cauetur,quòd si quis.in col.4. eadēq; pe.uer.sed cōtra hoc opponitur.li.2.dicit quòd officiū nō excusat maleficiū.sed tamē inducit præsumptionē,quòd non sit maleficiū,nisi euidēter appareat,ut dicit no.in d.§.calūniator.& in l.ī rē.§.tignū.ff.de rei uēdi.&
10 in l.meminerint.C.unde vi.† Sed & hoc quoq; intelligendū est,in his quæ habēt principium licitum,si modū quis inconsultò excesserit,mitius sit puniendus,ut dictum est in princ. Et consonat quòd suprà diximus c 1. de eo qui eum se defenderet, modum defensionis excessit.

CAVSA QVINQVAGESIMANONA.

SVMMAE.

1 *Delinquens quando non potest puniri, quin et innocens puniatur, tum cum delinquente mitius agendum est.*

2 *Delictū nocētis impunitum relinqui satius est,quā innocētē dānare.*

1 Quin-

1 QVINQVAGESIMONONO, Cùm nō potest puniri delinquens,quin innocens puniatur, ille potius impunitus debet delinqui,quàm ut hic puniatur.text.est in c.quàm magnum.23.q.4.ubi gl.no.malum tolerari ratione boni,& adducit concord.& text.quoq; in ca.sacris.de sepult.ex quo not.Pan.id quòd suprà diximus,dicitq; facere aꝯ uulgatam quæstionem de duobus fratribus habētibus domum communem pro indiuiso, ita quòd delinquenti competat pars inferior,innocenti superior, ut uidelicet non debeat domus destrui ex statuto iubente do
1 mū delinquentis destrui. quam quæstionem commemorat,nec soluit tamen glo.in c.sed & continuo,de pœn.di.
2 1.ubi uide Archi. † De qua etiā per Pe.Cy.& Bal.in l.etsi seuerior,in fi.C.ex quib.cau. infam.irro. & Dyn. in l.finita.§.ex hoc.ff.de dam.infect. bart. in l.cum alicuius, ante fi.ff.de nego.gest.& ī l.Athenis.§.de eo opere,& ibi Alex.in addi.ff.de aqua plu.arcen.bal.in l.2.C.quib.cau. ser.pro præ.lib.acci.ubi late comperies,quid in hac re faciendū est.Sed quicquid sit, illud semper certū est quòd in prin.huius capitis diximus.Nam ut dicit tex.no.uulgò tamen notissimus in l.absentem.ff. de pœn. sanctius est impunitum relinqui facinus nocentis,quàm innocentem damnare.

CAVSA SEXAGESIMA.

SVMMAE.

1 *Delinquens, si statim pœnituit, omniaq; in pristinum statum reponat, mitius accipiendus est.*

1 SEXAGESIMO. Qui crimen cōmisit,statim tū pœnitens omnia in pristinum statum reposuit, licet sit puniendus.l.qui ea mente.ff.de furt.& l.quis sit furtiuus,§. 1.ff.de ædil.edict.mitius tamē cum eo agēdum est. per id quod pulchre decidit Alber. in ultima parte statutorum. quæst.69.quæro etiam suppositò quòd si quis bannitum receptauerit duobus.uel tribus diebus, & postea pœnitens eum prodiderit, præsentauerit; potestati, licet sit

punien-

puniẽdus ex forma statuti, huiusmodi receptionẽ puniẽtis, per illa iura, & alia quæ allegat, pœna tñ mitigabitur. arg. textũ i §. sed quia delinquẽtes in aut. de mand. prin. & aliis multis §§. illius tit & l. 2. C. de decur. li. 10 & l. si sciuerit. ff. de excus. tut. & per multa quæ illic allegat.

CAVSA SEXAGESIMA PRIMA.

SVMMAE.

1 *Vulnerans aliquem lethaliter, quem alter postea occidit, non ex pœna plectetur, quam pependisset, si uulneratus ex suo uulnere occubuisset.*

1 SEXAGESIMO PRIMO, Si quis alium lethaliter vulneraverit, quem alter postea occiderit, certe non ea punietur pœna, quã pepẽdisset, si uulneratus ex suo uulnere occubuisset, scilicet tanquam de occiso, sed tantum de uulnerato. textum est ad literam. in lege item Mela. §. Celsus. ff. ad leg. Aquiliam ex quo not. Bald. mirabilem modũ defendi a morte eũ qui lethaliter aliũ uulnerauit. Et quanquã pleriq; faciãt illũ tex. sing. est tamen similis in l. huic scripturæ. §. si seruus. & ibi doct. eo. tit. & uoluit gl. in c. significasti. eius initii. 2. in uerbo, quòd si discerni. de homi. ubi tñ distinguit inter ius ciuile, & cano. & Bal. in l. ita uulneratus eo quoq; ti. ubi referat aduocatũ quẽ pia cõsuluisse alicui, qui alterum lethaliter uulneraret, ut illum faceret interimi per tertium, ut pœnam mortis euaderet, propterea, ait, dignum illius aduocati præmiũ erat laqueus. & Rom. in sing. 158. quidam fuit uulneratus. ubi recenset se quempiam a morte liberasse, ex eoq; luctatum fuisse cappam sericeam. & Io. Ana. in c. significasti, eius initij. 2. col. 4. uer. tunc eo casu. de homi. ubi refert illud Bald. ubi supra. & Fran. Cre. sing. quidam nullus aduocatus. & Alex. in l. si ab hostibus. ff. sol. matri. & Fel. in c. de extero. de homi. & Hip. Marsi. in l. 1. col. 11. uer. decimoquinto limita. ff. de fica. & in l. nihil interest. col. 4. uer. ulterius quia dicitur. eo. ti. & rursum in l. si rixa. col. 5. uer. ulterius in quantum. Super hoc tamen uide Flori.

Flori. in d. §. Celsus & in d. l. ita uulneratus. & Cæpol. caut. 20. quidam tradunt mirabilem cautelam. & Iason in d. l. si ab hostibus col. pe.

CAVSA SEXAGESIMA SECVNDA.

SVMMAE.

1 *Vulneratum se duo inuicem, an pœna illis infligenda.*

2 *Pacem duo inierunt, permittentes se inuicem non offendere in posterum, adiectaq; ad id pœna, postea tamen se inuicem offenderũt, nec constat uter prior cœperit, neuter tenetur de pace rupta.*

1 SEXAGESIMO SECVNDO, Si duo se mutuo uulnerarint, nec constat uter eorum prouocauerit, neuter punietur, secundũ glo. in l. 1. §. cum arietes. ff. si quadru. Paupe. fecit. dica per tex. in l. scientiam. §. cum instrumenta ff. ad leg. Aquil. sequuntur Iacob. Are. Bar. Bal. Fulg. & Alex. in Addi. ad Bart. in d. §. cum arietes, & Bal. distinguens in l. ut uim, ad fin. ff. de iustit. & iur. & in l. 1. in. 12. q. C. unde vi. Imo. in l. semel mora ff. sol. ma. & in c. signi ficasti, eius initii 2. in pe. char. uer. satis est de eo. de homi. Rom. loquẽs de iniuria uerbali in pari casu, in l. cum mulier col. 31. uer. nemo amplius ff. sol. matri. de quo tamẽ uide ipsum Bal. i d. §. cũ arietes. & in d. l. i. unde ui. & Corneum consi. 274. uidetur prima facie col. pen. in. fi. & seq. lib. 1. & Maria. in repe. c. ad audientiam. in 21. q. 7. q. principalis, de homicid. † Ex hoc autem subinfert Bartol. in d. §. cum arietes & post eum Flor. quòd si duo pacem fecerunt, uel promiserunt se sub pœna non offendere, & postea se inuicem offenderint, nec constat uter prior fecerit, neuter tenebitur de pace rupta. & idem uoluit Bar. in l. cum pater. §. libertis. in fin. ff. de leg. 2. & in d. l. si mora. ubi loquitur de simili casu, ad idq; ibi allegat bonum tex. in c. constiturus. de pœn. & post ipsum Bart. Rom. in d. §. libertis. & Fel. in c. dilecti. col. ult. de excep. † Nec tamen omittendum, quod ipse Floria. in d. §. cum arietes, ueluti oblit⁹ eius quòd diximus ex eo. & nar. de pace ru-

flatim

pta, statim postea dicit, quòd si duo se mutuo percusserunt, non fiet in dubio absolutio. sed uterq; condemnabitur per l.quemadmodum. §. si nauis alteram. ff. ad leg. Aqu. Quod omnino a ratione abest.

CAVSA SEXAGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Vnus ex pluribus aliquem offendit, idq; constat, uel aliud delictum commisit, sed dubium est, quis eorum fecerit, nemo puniendus est. et nu. 2.*

1 SEXAGESIMOTERTIO, Si certum sit, unum ex pluribus aliquem interemisse, uel aliud delictum commisisse, nec tamen constat quis eorũ fecerit, nullus puniendus est. Ita uoluit glo. no. in l. item Mella. §. sed etsi seruum plures. ff. ad leg. Aquil. per l. absentem. ff. de pœn. & glo. in c. quiescamus. 42. dist. & in c. nolite. in uerbo. tritum. 11. q. 3. & Specul. tit. de homi. §. 1. uer. pone quatuor. †Sed quia contra hoc uidetur esse tex. in d. §. sed et si seruũ. & c. significasti. huius initii 2. uer. quod si discerni. de homici. & hoc latius patet quàm ut breuibus possim concludere. ideo ne si pergam esse longior fastidium pariam. uide gl. in c. cupientes. §. cæterum, in uerbo, qui culpabiles. & ibi Archid. de elec. lib. 6. Dy. in c. in obscuris. de reg. iur. eo. lib. Alber. Gand. in tracta. malefic. ti. de homic. & eorum pœnis. columna sexta in fin. in paruis. Specul. in ti. de iudi. de leg. uer. ultra alias. iuxta uer. quid si in rixa. & in ti. de homi. §. 1. uer. sed pone quod tucor. Cy. Io. Faber. in l. quoniã. C. ad l. Iul. de ui publi. Bar. Angel. & omnino Hippo. Mar. in l. ul. ff. ad leg. Cor. de sicar. Bar. Bal. Angel. in l. ita uulneratus in fi. ff. ad leg. Aquil. Alber. in tracta. statutorum, in 3. parte. q. 61. Bal. in l. qui seruo. §. ul. ff. de fur. & in l. non ideo. in antepe. q. uer. sed iuxta hoc uenit. C. de accu. & in l. si certus, cũ l. seq. ff. de SC. Sylla. & cõs. 361. lib. 1. Ang. in l. reos. ff. de duob. reis. Imol. in cle. 1. col. ul. uer. 3. quærit. de homici. Eloria. in d. l. itẽ Mella. §. sed etsi. ff. ad l. Aquil. Saly. Gaspar de Calder. & Pe. Anc. inter cõs. ipsius Pe. cõs. 216. nos Bartholomæus. & Raph. Cu. cõs. 134. uilis totius cõtrouersiæ. col. 2. post prin. & iterũ paulò post in uer. quamobrẽ. Ro. cõs. 401. eo præsupposito, Maria. in repe. c ad audientiã. in 30. q. & item in 39. 7. q. principalis de homici. & Alex. cons. 15. uiso processu inquisitionis formatæ. lib. 1. & cõs. 50. col. 2. uer. 4. dato. & col. ul. uer. nõ obstat ultimum. eo. lib. 1. & cõs. 14. ponderatis narratis col. 2. uer. sunt præterea multæ. & cõs. 2. uiso processu. eo. 1. in fi. & seq. lib. 7. Feli. post alios in d. c. significasti, eius initii. 2. col. 3. uersi. nota ibi de homici. & Hppol. Mar. in l. 1. col 11. uersi. 16. ff. ad leg. Cor. de sicar. & in rub. de proba. col. 83. uer. item redeundo. & col. seq uer. non omitto. & sing. 217. uide omnino Alex. in l. 1. col. 8. ff. si cert. pet. & consi. 15. col. 3. uersi. quarto moueret.

CAVSA SEXAGESIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 *Damnatus ad mortem laquei, si laqueo rupto in terram ceciderit, liberandus est.*

1 SEXAGESIMOQVARTO, Si damnatus ad mortẽ laquei, laqueo ipso rupto in terram cecidit, credendum est illud factum esse miraculose in dubio, cum ipse protestatus fuisset de innocentia. & ideo est liberandus, ut per multa decidit, Lucas Pen. in l. 1. col. 7. uer. sed pone damnatus est aliquis. C. de defer. & occul. lib. 12. & sequitur & dicit not. Philip. Dec. in l. fauorabiliores. in fi. ff. de reg. iur. Huic operi nostro iustissimum finem adfert ruptus laqueus.

FINIS TRACTATVS DE PŒNIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM INSIGNIVM,

Quæ Andr. Tiraquellus hoc suo opere contexuit.

A

ABSENTIS coniuncti tacita uoluntas arguitur ex affectione, causa. 22. numero 35. 115

Absolutio facta ab ecclesia, non intelligitur in præiudicium fori secularis, causa. 25. numero 4. 139

Absolutis in foro pœnitentiali accusari punirique potest in foro iudiciali, causa 28. numero 4. 150

Acceptatio beneficii iracundiæ facta, nō facit uacare primū, causa prima, nu. 29. 15

Accusans ex officij necessitate, non præsumitur ex calūnia officij facere, cā 58. numero 2. 375

Accusatio episcoporū facilè recipienda nō est, ca. 51. numero 94. 333

Accusationis, & inquisitionis finis, cau. 53. nu. 1. 368

Accusator infra legitimū tempus nō prosequens subit pœnam legibus cōstitutam, in Præfat. nu. 17.

Accusatus de crimine commisso in officio, suspēdi potest, causa 58. nu. 5. 376

Actio de dolo danda est mihi, si seruus meus, cum mihi deberet, nec soluendo esset, hortatu meo pecuniā mutuam ab alio accepit, & mihi soluit, cau. 35. n. 10. 197

Actio honoraria prodita cōtra cōpatres, cau. 21. n. 9. 95

Actio quæ datur in officiales & magistratus, ob delictū, uel quasi, quod consistit in omittendo, nō transit in hæredes, causa, 44. nu. 26. 239

Actori quādoque defertur iuramentum propter summā sceleris immanitatem, causa. 49. nu. 41. 281

Actus, qui amicis conuocatis fit, deliberatus præsumitur causa 22. numero. 79. 116

Actus uitæ præcedentis inspicitur, causa. 51. nume. 1. 289

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus in se malus, ad malum in dubio referēdus est, licet aliam excusationem habere possit. in Præf. nu. 56.
actus, qui alias præsumitur prima fronte iniustus, si gestus sit a puidis & honestis uiris, iustus æstimatur, cau. li. nu. 49. 314.
actus plures desiderari ad uirtutis habitū. ca. li. n. 159. 361.
actus hominū non cuētus, sed a cōsilio metiendi sunt, causa 52. nu. 9 366
administratio delictum mitigat, cau. lviii. nu. 1 375.
adolescens si quid commisit, non omnino impunitus relinquendus, cau. 7. nu 6 39.
adolescentes, quot & quibus ex causis sint mitius puniēdi, cau. 7. num. 5. 38.
adolescentes sedulo & diligēter castigādi, cau. 7. n. 7. 39.
adrastus Phryx Atym Crœsi Lydorū Regis filiū, uibrato in aprū iaculo, imprudēs occidit, causa. 13. nu. 1. 62.
aduersarius in lite pſumitur inimicus, nisi ille sit summę sanctimoniæ, causa quinquagesimaprima, nu. 155 358.
aduocat⁹ usurario manifesto denegādus, cau. 49. n. 30. 279
aduocatus denegatur accusato in grauibus delictis, causa. 49. num. 30 279.
aduocatus si preuaricetur, aliquid scienter omittendo, & inde causa cadat, an sententia ualeat, cau. 49 nu. 37. 280
adulteriū uxoris uir fert molestius, quam filii interitum causa. 1. nu. 3. 3.
æmil Scaurus ob uetustiss. nobilitatem, & recētem patris memoriam absolutus est, causa. 31. nu. 9 170.
Æneas militibus prohibet, eorumq; ducibus, se inscio quicquam tentare quantumuis opportuna se se offerat occaſio, c. lij. nu. 6. 365.
affectio naturalis facit, ut qui unum de agnatione tangit, totam agnationem tangere videatur, cau. li. nu. 71. 322.
affinitas spiritualis maior & superior est carnali, causa. num. 21. 91.
agapetus idē peccare, & peccātes nō cohibere, æstimat. cau. 44. num. 14. 234.
agere quis potest sine mādato ad implementum eorum quæ ad pias causas disponūtur, cau. 2⁹. num. 41 116.
agentes & consentientes pari pœna esse puniendos quo modo sit accipiendum, cau. 44. num. 51. 247.
Agesilai Magni Lacedæmoniorum regis grauiter dictum, cau. 23. num. 39. 141.
agis, primus ex his, qui Spartæ regnarunt, ab Ephoris interfectus est, cau. 7. nu. 3. 36.
agrum empturos quænam oporteat obseruare. Ex Plinio, causa 23. nu. 8 133.
allegans iniustam causam ad sui defensionem & doli exclusionem, mitius puniendus, & quare, causa. 43. numero. 9. 226.
Alexāder magni faciebat ad ueniam, delicti cōfessionē, cau. 30. num. 8 159.
amicitia an semper repellat a testimonio, ca. 22. n. 49. 118.
amicitia & pietas fraternæ causa. 22. num 31 113.
amicitia æquat aut superat fraternam affectionem, causa 22. nu. 10. & 13. 103. 104.
amicitia facit, ut uel seruos filios proprios nominemus, causa. 22 num. 74. 125.
amicitia intensa maioris est ponderis ad repellendum testem, quam fraternitas, Bal. cau. 22. nu. 45. 118.
amicitia improborum reiicienda, cau. 22. nu 89. 129.
amicitia, odio, ira, atque misericordia uacuos esse decet, eos, qui de rebus dubiis consultant, cau. 16. nu. 4. 80.
amicitia propinquitati, & gratia necessitudini etiā in bonorum successione præferē

da, cau. 22. nu. 1. & 4. 99. 100
amicitia paterna qui aliquid impendit, non repetit, causa 22. num. 63. 123.
amicitia si intercesserit inter me & Titium, & is agat in iudicio nomine meo me scientе & non contradicente, tū demum uideor id ratum habere, cau. 22. nu. 57 121.
amicitia tantum operatur in considerāda affectione, quātum sanguinis coniunctio, cau. 22. nu. 44 118.
amicitiæ fraternæ nodus Herculanus, cau. 22. nu. 6 101.
amicitiæ, quā fraternitatis arctius uinculū, cau 22. n. 2. 90.
amicitiā quanti fecerint Philosophi, tum Iureconsulti, cau. 22. nu. 62. 123.
amantium cæca iudicia, cau. li. num. 81 326.
amicus an possit pro amico sine eius mandato impetrare literas ad beneficia, cau. 22. num. 38 116
amic⁹ amico nō inutiliter stipulari pōt, cau. 22. n. 14. 104.
amicus etiā inuocatus iuuare amicū pōt, sicuti cōsanguineus, resistēdo etiam de facto officiali iniuste exequēti, causa. 22. n num. 43. 117.
amicus ēt sine satisdatione admittitur ad allegādas causas absentiæ, cau. 22. nu. 81. 126.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Amicus electi, an sine mandato confirmationem petere possit eius nomine, causa 22. nu. 37. 115
Amicus igni, & aqua magis ē necessarius, cā. 22. n 82. 126
amicus nō cogitur esse aduocatus contra amicum, causa 22. nume. 77. 125
amicus præsumitur patrocinari gratis pro amico, causa 22. nu. 78. 126
amicus pro amico admittitur sine mādato ad recuperandam possessionē, qua spoliatus fuerat absens, causa 22. nume. 72. 125
amicus pro amico an admittatur ad agendum sine mādato, cum cautione rati. causa 22. nu. 34. 114
amicus procurator constitutus, uidetur tacitè nō cōtra dicendo acceptare mandatum, cau. 22. nu. 56. 121
amicus pro amico potest appellare, causa 22. nu. 55. 121
amicus, quē testator dilexit, ut coniunctum, licet re uera non sit coniūctus, habetur tamen pro cōiuncto, causa 22. nu. 30. 112
amicus quodāmodo patris loco habetur, cā 22. n. 63. 123
amicus si impediat citationē peruenire ad amicum, tanti est, ac si ipsemet impediret, cau. 22. nume. 83. 126
amicus uicē procuratoris obtinet, causa 22. nu. 16. 106
amici causa, non peccandum, maximè contra Remp. Ciceroni, cau. 22. nu. 88. 128
amici legata ex testamēto minus solēni an capiantur, cā 22. nume 26. 110
amici uerba, latam interpretationem admittūt, causa, 22. numero 84. 127
amico licere uim illatam coniuncto sibi stricta amicitia, repellere, c. 22. nu. 42. 117.
amico per amicum potest acquiri, cau. 22. nu. 17. 106
amicum suū si quis relinquat executorem sui testamenti, sub nomine dignitatis, uidetur non dignitatem, sed amicitiam considerasse. Et an mortuo executore transeat officium in successorem in dignitate, cau. 22. n. 25. 110
amici absentis uocandi, quando quid fieri debet in eius præiudiciū, cā. 22. n. 69. 124
amici adhiberi solēt negotijs rebusq; mortaliū, causa 22. nume. 67. 124
amici conuocandi sunt in cōtrahendis nuptiis. causa 22. nume. 44. 118
amici debitoris absentis citādi antequā peruenmatur ad secundum decretum, causa 22. nume. 70. 124
amici, & consanguinei pari passu non ambulant Panormita. & Alexandro, cau. 22. nu. 36. 115
amici parentum possunt petere illorū liberi tutores dari, causa 22. nume. 65. 124
amici plerunque obstant ne liceat ubiq; rectum tenere clauum, causa 51. numero 81. 326. 327
amici quæ faciunt, nihil differunt ab his, quæ nos facimus, causa 22. nu. 19 107
amici singulares an ueniant appellationes suorum cā 22 nu. 32. 33. 113. 114
amici sponsi si quid donent sponsæ, spōso quæritur, nō sponsæ, causa 22. nu. 22. 64. 108. 124
amicorum causa factum clementius puniendum, causa 22. nu. 86. 127
amicorum causa facit, ut eorum causa admissum, mitius sit puniendum, cau. 22. nume. 1. 99
amicorum consilio utendum in negociis, cā. 22. n. 76. 125
amicorum & consanguineorum opus æquiparatur, cā 22. nu. 66. 124
amicorum potentia, facit hominem excellentem, causa 22. numero 82. 126
amicorū præsentia excludit præsumptionem fraudis, & metus, causa uigesimasecūda, nume. 50. & 52. 119. 120
amicis inuicem contrahentibus fraus, & simulatio plerunque præsumitur, causa uigesima secunda nu. 53. 120
amicos uexare, tanti est, quāti consanguineos, causa uigesimasecunda. nu. 60. 123
amor, furor est, & quare, causa 4. nu. 1. 22
amor in iudiciis cæcutit, causa 51. nume. 81. 326
amor quidam naturalis & affectus in nostros, & necessitudine coniūctos nostris legibus attributus. in natus est, causa 51. nu. 80. 326
amor sui, cæcus, cau. 51. nu. 65. 320
amoris liciti ardor uim habet reuocatiōis clausulæ derogatoriæ, in primo testamento adpositæ, cau. 22. numero 28. 112
amorem retinere, perfectæ philosophiæ est, cau. 4. numero. 2. 22
ancillæ cordis, dominarum imagines sunt, causa 51. nu. 95. 333
androcides iussu populi, nocentem se (licet innocēs esset) confessus, absoluitur, cā 30. nume. 5. 158

anima mercatoris quò ibit, causa 51.nu.142. 154
animadaersio & in singulos, & in multitudinē quē fieri debet,causa.47.nu.5. 262
animal etiam brutum puniri ob sceleris immanitatē,causa 49.nume.39. 281
animus in maleficiis,nō cuētus,inspiciendus, causa 52. num.2. 363
amicus nullis rebus magis irritatur, & cōmouetur,quā his quæ obiiciūtur oculis fidelibus,cau.44.nu.53. 248
annalis lex, causa.51.numero 151. 357
antigoni Macedoni regis apophthegma c.51.n.79 325
apollinis Pythii responsum not.cā.28.nu.5. 150
apollonius Iarchæ, Barchanorum principis, sniam de magistratibus Ro. compro bat,causa 44.nu.56. 249
appellasse si quis se dicat,uel procuratorem esse ad petē dos Apostolos,ei non creditur, nisi legitimè doceat quātūuis sit famæ celebris, causa 51.nume.11. 296
appellatio in quibus regulariter prohibetur, necesse ē causam in appellatiōe à diffinitiua inferere. in Præfat. nume.63.
appellatio tollitur sceleris magnitudine, causa.xlix. nu. 21.277. Limit.nu. 22. ubi & de crimine læsæ maiest. ibi.
appetitus uenereorum nonnullos in furorē,atque insaniam adigit, cā.4. nu.3. 23
appius Claudius Decemuir in carcerem coniectus mortē sibi cōsciuit,c.34.n.6 193
appius cū in uincula duceretur maiorū merita in Rēp. cōmemorabat, ut pœnā deprecaretur.cā.49.n.11. 272
arbor infelix,c.31.nu.7. 163
arcades, & multi alii populi hic enumerati,q malos vicinos ferre nō potuerint solū uerterūt,cā 25.nu 7. 133
ardor amoris liciti uim claustulæ codicillaris habet, si favor libertatis concurrat, causa.22.nume.21. 107
artabani elegans sentētia, cā 22.nu.10. 366
artaxerxis regis de Rhachone Mardo;qui filium plectēdum iudicibus obtulerat, sententia, causa 18.nu.3.82
assertio uiri fide digni excusat,c.51.n.32.23. & 34.308
athenienses iniurati testimonium non admittebant,causa 51.numero 135. 350
athenienses seueri religionis cultores iuuenes duos per imprudentiam templū Ceres ingressos, interficiūt (causa,

causa 13.nu.8. 64
athenienſium leges ueniam concedunt sese manifestanti,cau. 30 nu.5. 158
attentās in arbitrariis mitius puniuntur quàm perficiens, cau.39. nu.1. 210
attilius,quod Mithridati insidias struxisset,supplicio affectus, causa 34.nu.6. 193
Augustus Cæsar nec adoptiuum filium bonum habuit, licet illi eligendi potestas fuisset ex omnibus,cau.51. nu.44. 312
Augustus Cæsar diuturnorū reorum,& ex quorum sordibus nihil aliud quàm uoluptas inimicis quæreretur noxia aboleuit,c.29 n.7.155
auidius Cassus,cē furiones, q ipso inscio parua manu ingentem hostium numerū occidissent,in crucē iubet, cau.52.nu.5. 365
A. Albinus Ro. Græca oratione rei Ro. uenia. sibi ante eius linguæ imperitia petita, cōposuit cā.35. nu.6. 200
A. Posthumus Tiburtinus filiū securi iussit, q sua sponte progressus hostes fudisset,cau.52.nu.3. 364
Aurelianus imperator zenobiam,uita donat, c.9.n.2.45
Ausonius ad preces Augusti carmē cōponit,cā.35.nu.7.

B

Bannvm mulctæ æquiparatur,causa 32.nu.5. 185
Bannum remitti potest propter paupertatem, causa 32 numero 5. 185
Et barto. super hoc opinio. ibi.nu.6.
Banniti qui se ad hostes conferunt, quæ sunt iuris ciuilis,perdūt, non quæ iure gētium communia,cau.20. numero 9. 87
Bannitum,& eum quidem cō sanguineum receptans contra statutū, minus punitur, cau.20 nu. 2.75. Limitatur ibidem numero 3.
baptismus an aliquid remittat ex foro iudiciali,cau.25. nume.6. 139
baptismus quæcūque delicta abluit causa 25.nume.1.138
baptismus restituit hominem pristinæ innocentiæ, causa 25.nu.7. 139
barbatias communium opinionum oppugnator, cau. 51.nume.64. 319
Bartoli,& Iasonis lapsus,cau 44.nu.74. 258
beatus, qui in conspectu Dei iustus est,cau.51.nu.5. 293
beneuolentia sublata,amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis remanet, cau.22. numero 3. 100

berenice meritis suorum ab soluta, causa 49. nu. 12. 273
betonicæ herbæ uis, cau. 5. nume. 11. 29
blanditia principum & aliorum, quod non temere metuimus. uim præcepti habent, iustúmq; merũ inducũt, causa 35. nu. 1. & 3. 194.
blasphemia, quæ fit calore iracundiæ, leuis est, cau. 1. nume. 14. 8
blasphemator proprie nõ dicitur, qui in ludo blasphemauit, cã prima, nu. 14. 8
blasphemiis Deum impetẽs, ultimo est supplicio plectẽdus, causa prima. num. 14. 8
benemerito de Rep. si immane quodpiam facimus, præsertim contra Rempu. commisit, nequaquam parcendum, causa 49. nume. 47. 282
bona fides causari potest ex iustis, & iniustis ac temerariis rõnibus, cau. 43. numero 3. 224
bona fides prætermissa iuris solennitate à mercatoribus præcipue obseruanda, causa 51. nu. 141. 352
bonum de quolibet præsumẽdum non est, ubi alterius imminet periculum, causa 51. nume. 16. 298
bonũ, opus requirit, cau. 44. nu. 57. 250
bonum, & iustum uidetur, quod a bono factũ est, causa 51. nu. 54. 315
bonus semel, semper bonus præsumitur, causa 51. numero 3. 291
boni prætextu malum facien dũ non est, cau. 52. nu. 8. 365
bonus, uel malus quis iudicari non debet ex unico actu, causa 51. nu. 159. 369

C

CALISTO à Ioue uim passa in ursam mutatur, causa 36. numero 5. 199
Callipatera meritis suorum absoluitur, cã 49. n. 12. 273
Calor in cõsultus calũmniæ uitio caret, cau. 1. nu. 1. 3
Carcer cur domus omnium miserrima, atque molestissima. cau. 51. nu. 2. 213
Carolus primus iudicem suspendi iussit, qui homicidã pœna manus tantum condẽnarat in Præfat. nu. 9.
casus fortuitu exilio uoluntario luebatur, cau. 13. n. 7. 63
causa quælibet, & iã iniusta, bestialis excusat à dolo, causa 43. nu. 2. 224. Limit. numero 10. 11. 227
causa iniusta excusat à delicto, cau 43. nu. 2. 224
causa modica & iniusta excusat à contumacia, quæ & ipsa delictum est, causa. 43. nu-

numero 6. 7. 225. 226
causa tua, an tuorum agatur, nihil interest, cã 51. n. 66. 67. 68. 69. 74. 76. 220. & seq.
causa expressionem requiri quando pœna augetur, uel minuitur, quomodo sit accipiendum, in Præfat. nu. 70.
causam auctæ, aut imminutæ pœnæ iudex in sententia ex primere debet, ĩ præfat. numero 53.
cautio pro satisdatione est, si is, qui satisdat, sit honestæ, probatæ uitæ, cã. 51. numero 37. 309
certificatus ab uno notabili, & fidedigno, dicitur pro certo scire, cau. 51. nu. 31. 306
charundas Tyriorum rex & legislator, quòd legem, quã tulerat, imprudẽs uiolasset, gladio incubit, cau. 13. numero 9. 64
charundæ Tyrii lex, cau. 22. numero 89. 129
charitas necessitudini ĩ ordine scripturæ prælate, causa, 22. nu. 5. 101
Ciceronis in Verrem locus, elucidatur, cau. 30. nu. 3. 157
Ciceronis locus, li. 5. & ult. Finiũ, emẽdatur, c. 24. n. 3. 136
citatio facta ad diẽ feriatum, ad hoc ut ualeat, requiritur quòd expresse citetur in cã alimentorum & similium, in præfat. nu. 64.
citatio, si prima frõte habeat in se iniustitiam, an ualeat, causa quinquagesimaprima numero 50. 314
ciuitas, ut principum cupiditatibus & uitiis inficiatur, sic emendari, & cõtinentia, causa 51. nu. 97. 334
ciuitas ut cupiditatibus principum, & uitiis inficiatur, sic emendari, & corrigi continentia, cau. 31. nu. 39. 183
claudius maiore fraude conuictos, legitimã pœnam supergressus, ad bestias condemnauit, causa 49. numero. 44. 282
Claudius imperator iuuenẽ corruptelis adulteriisq; famosum, nihil amplius monuit, quã aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius, causa 57. nu. 2 373
coacti absolutè siue præcisè nihil certe peccãt, causa 36. nume. 5. 199
commissio quando præsumitur præcessisse, causa 50. numero 53. 315
cõmune sicut non potest prohibere appellationem ad superiores, uel statuere contra appellantes, ita nec contra consanguineos appellãtium, causa. 51. nu. 75. 324
communitas alterius, & ius & rem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rē,ex cā tamē, auferre pōt, in Præfat nu.39.
compatrē, patre q; ac filios naturales acceptās, mitius, puniendus,cū id affectione ducatur,cau.21.nu.12. 95
cōpatres nō sunt testes omni exceptione maiores, cā 21.nu.9. 94
compos mētis nō est is, quē dolor aut ira occupat,ca.1. nume.20. 11
compulsus ut metuse,dolo caret,cau.26.nu.3. 198
conatꝰ proximus delicto de iure cōi æque punitur in atrocioribus, ac si delictum fuisset consumatum, ca.37. numero 1. 201.
conatus qñ puniatur perinde,ac effectus,causa.37. numero 6. 203
conatus punitur in crimine læsæ maiestatis, & patriæ, cauſ.38.nume.10. 209
conclusio in causa,& renuntiatio productionis testiū, æquiparantur,ca.51.numero 118. 343
cōdemnari an quis possit ex inquisitione generali,causa 53.numero 3. 368
condemnatus læsæ maiestatis auditur appellans, causa 49. nu.22. 277
conditio de non nubendo, nihil refert an mihi, uel amicis cōiūctis adscribatur,modō illorum causa abstinea à nuptiis,cau.51.nu.67.321
confitens timore probationis, aut tormentorum pro convicto habetur, nihilq; ab eo differt,quo ad pœnæ impositionem, causa 30.numero 9.11.13. 159.160
confitenti vltro seque ipsum deferenti plerunque parcitur,cau.30.nu.2. 157
confessio delicti ueniam meretur,cau.30.3. 157
confessio iudicialis calore iracundiæ facta non ualet, causa 1.numero 25. 13
confessus spōte,quo casu mitius puniatur, quam convictus,causa,30.nu.19. 162
confessus sponte, & non timore probationis quis dicatur,causa 30.nume.10. 160
consanguinitatis,& amicitiæ hercules nodus,causa qui quasimaprima,numero 82. 327
cōsanguinei nostri,sunt quodāmodo pars corporis nostri,causa 51.nume 80. 326
consanguinei, an & quando testes idonei, causa 51.numero 90. 330
consanguineorū causam eandem esse cum nostra, causa 51.nu.75. 324
Exemplis discursim illustratur.ibid.nu.76.77. 324.325
Consanguineos clerici offendens,æquè punitur,ac si clericū ipsum offendisset,cauſ. 51.num.67. 321
consilium nobilissimi,& celeberrimi doctoris an exuset victum ab expensis, cau.51. nu.108. 339
Et an ēt id possit partis integritas, ibi.n.109. 110.111.
Citatione facta per nūtium, an & quādo præsumatur iudicis commissio præcessisse,cau.51.nu.52. 214
Citatione facta cōtra ius cōmune,causa exprimi debet, in Præfatio, nu.59.
Citharœdi nō omnes,qui citharā habēt,ca.51.n.6. 294
Cui nouello ignorāter quid facienti contra statuta ciuitatis,ignoscēdū,c.10.n.2.47
Ciuitas talis est, quales fuerint sūmi ciuitatis uiri,cau. 51.nume.97. 335
Ciuitas potest ius aut rem alterius, idq; ex causa auferre,in Præfatione.nu.39.
Clam fieri quando quid dicatur.cau.11.nu.14. 56
Clā facere dicitur, qui se opus facturum non denūtiat amicis,his absentibus, quibus erat denuntiandū. cau. 22.num 71. 125
Cleonis Reip. administratio nes suscipientis apophthegma.cau.51.nume.81. 327
Cleticus punitur à seculari, propter sceleris grauitatē, cau.49.num.28. 279
Clericus effectus,aut religiōnē ingressus post cōmissum delictum,an pœnā effugiat, cau.25.nu.8. 140
clericus degradatur,et curiæ seculari tradituꝛ enormibꝰ delictis, ca.49.n.36.37.280
clerici consanguinei nulli nterrans, æque est excōmunicatus,ac si clericum ipsum uulneraſſet,cau.51 nu.74. 324
clytie zelotypię stimulis exagitata leucothoe concubitū Orchamo patri eius enūciat,cau.1.nu.4. 4
cōsilia ingeniaq;multorū plurimū possūt,cā 51.n.64.319
consilia amicorum in nris negotijs q̄rēda, c.22.n.76.125
cōsors criminis, alioquin nō idoneus, admittitur in testimoniū ,ppter facinoris grauitatē.cau.49.num.24. 178
cōsolator an,& quādo teneatur iurare se rectē consultum.cau 51.nu.134. 350
cōscius criminis,idipsū nō reuelās,teneꝰ cā.44.n.21. 336
constitutio, quæ alias stricte est interpretanda, tum demū comprehendit casum fictum,quando casus uerus, & casus

Universidad de Deusto
Biblioteca

& casus fictus æquiparantur à lege ãtiqua, cã 13.n.26. 74
consuetudo an à pœna gehẽnali excuſet, cauſa, 42.nu.4. & 5. 216
consuetudo publica uno, & omnium consensu inducta, & iam diu obseruata, excuſat cau.42.nu.15.22. Limit. ibidem.
consuetudo excuſat à dolo, & pœna falſi, cau.42.nu.10. 11.219
consuetudo contra ius diuinum non obseruanda, cauſa 38.nume.2. 206
consuetudo super iuramento non obseruando excuſat à pœna temporali periuri, non à diuina, cauſa 42. numero 2. 215
consuetudo quando non excuſat à peccato, facit ut leuius peccemus, cauſa 42.nu mero 6. 217
consuetudo etiam improba, excuſat à pœna, cauſa 42. numero 1. 215
consuetudo licitũ facit quod alias eſt illicitum, cau.42.nu mero 10. 219
consuetudo excuſet ne à pec cato in prohibitis à iure po ſitiuo, cauſa 42.nu.7. 218
consuetudo cuiuſque priuata, delictum auget, cauſa 42. nume.14. 221
consuetudo ueniale peccatũ, facit mortale, cauſa 42. numero 4. 216
consuetudo multum momẽti, & uirium habet tum ad deprauandos, tum ad corrigendos hominũ mores, cau ſa 51.nume.99 336
consuetudo an excuſet à pœna in his quæ ſuapte natura ſunt mala, cã 42.nu.12.220
consuetudo poteſtatem habet in ſanguinẽ hominis in Præfat.nu.6.
consuetum in arbitrariis pœnis certũ eſt, in Præfat.n.5
continentia principum ciuitas emendatur, & corrigitur, cau.31.nume.39. 138
contractus qui publice fieri ſolet, & communiter æſtimatur eſſe licitus, ſapit tamen uſurariam prauitatem, nõ eſt propterea uſurarius, cauſa 42.numero 8. 218
contractus iracundiæ calore factus non tenet, cauſa prima, numero 24. 13
cõrratiorum eadem diſciplina eſt, cau.44.nu.58. 251
corpus ſuſpẽſi traditur feris deuorãdũ in delictis immanibus, cauſa 49.nu.42. 281
contumacia facit ut non mitius agatur cũ nobili delinquente, quàm cum plebeio, cau.31.nume.33. 181

contumacia delictum eſt, cau ſa 44.numero 6. 225
contumax, ut uerus quis dicatur, quid requiratur, cauſa 22.nume.69. 124
conuictus, ſiue cõdemnatus, poteſt officium, quod ante habebat, exercere ex reſcripto principiis, cauſa 58. nu ro 7. 376
conuictus ex præſumptione tantum, mitius puniendus eſt, quàm conuictus ex uenis, & indubitatis probationibus, cau.30.nu.18. 162
crates Thebanus negabat inter homines quempiam inuenirí poſſe, qui non aliqua in parte laberetur, cau. 44 nu.64. 255
credendum non eſt temere, cau.51.nume.26. 302
Et quomodo id accipiendũ, ibidem.nume.27
credulitas nimia nõ ſufficit, vbi requiritur dolus, cã. 43. numero 5. 225
credulitas deceptionum mater, cauſa 51 nu.26. 302
credulitas quælibet etiam futura excuſat à dolo, & pœna cauſa 43.numero 5. 225
credulus nimium nõ dicitur, q̃ credit homini fide digno, cauſa, 51.nume.29 30.&31. 305.306
Cræſus Lydorum rex Adræſto, qui imprudens Atydem filium occiderat, pepercit, cauſa, 13.nu.1. 62
crimen proprium confitentem neminem eſſe ſuper aliena conſcientia ſcrutandum. Fallit propter immanitatem ſceleris, cau. 49.nu mero 24. 278
crimẽ morte delinquentis nõ tollitur in enormibus, cauſa 49.numero 43. 282
crimen ſuum qui authoritate nititur defendere, ſeuerius plectendus eſt, cauſa. 47 nu me.7. 263
crimen quando dignitate augeatur, & quot, quibuſue de cauſis, cauſa 31. nu. 19. 20. 174.175
crimen ſponte, & non conuictus confitens, mitius puniẽdus, cauſa 30.nume. 1. 156
Crimen negantibus, conuictis tamen, uix uenia conceditur, cauſa 30. nume 4. 157
crimen attentatum regulariter mitius punitur quàm cõſummatum, c. 40. nu. 1. 211
criminis inhumanitas furioſũ ſupplicio nõ liberat, cauſa 3.numero 6. 20
crimina in committendo, & omittendo eſſe æqualia, cau ſa, 44 nume.7. 221
crimina tanto ſunt grauiora quãto diutius infeliciẽ animam

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam detinēt alligatam, cau sa.29.nume 3. 153
Criminum inquisitio licet nō concedatur, nisi præcedente infamia, tamen si quis denuntiatur à persona fide digna, & superior famā vel infamiā ignoret, poterit super illis inquisitionē cōmittere, cau.51.num. 103.347
culpa leuissima, quæ in faciēdo cōsistit, etsi ueniat in actionē legis Aquiliæ, secus tñ i omittēdo, c.44.n.31.241
culpa facilè abstergitur, quā mater boni operis pietas committatur, causa 24 nu.1.135
culpa lata quando æquiparatur dolo, ca.13.n.6.&.7. 63
culpa leuissima in faciēdo cōmissa, æquiparatur, & leui & latæ in negligendo, cau.44.num.32. 242
culpa nō intelligitur, quā cōsuetu.admittit, c.42.n.9.218
Culpa leuis in faciendo, punitur criminaliter, non ea in omittendo. c.44.n.33.242
Culpa capitaliter puniri, causa 14.num.5. 76
Cunctator natura, & cui cauta potius cōsilia, quàm prospera ex casu placerent, cā. 52.num.11. 367
Curator an admittatur, cum pœna corporalis uenit imponenda, causa 3. nu.2.19
Cursus uirtutis quàm ætatis celerior, cau.51.n.151. 357
Castri custos excusatur, si quenquam ad custodiā castri substituit, uirū alioqui integræ æstimationis qui tamen illud hostibus tradidit, causa.51.num.57. 316

D

Damna, vt furta, præsumuntur data, & illata à uicinis. cau.51.nu. 59. 317
Damnū datū in agro, p̄sumitur datum potius à uicinis, quā ab alijs, c.23.n.10.134
Damnum, quod furiosus dedit, qualiter æstimandum, causa 2.num.2. & 5. 16
Darij uxor, Intaphenis, fratrē præfert & uiro & filiis, causa 22.nume. 7. 102
Darius Sandocem cruci affixum, ob beneficia in domū regiam collata, soluit, cau. 49.num.7. 271
Dauid in adolescētia unctus in regē ē, cau.51.nu.152.357
Dauus Terētianus cur se crucē meritū confessus sit, cau. trigesima, num.7 158
Debitor liberatur, qui per nūtiū probū, mittit ad creditorē pecuniā, cau.51.n.58.316
Decalogi illud, Nō occides. explicatur, cau.44.n.7.231
Decimatio, Rom. militū pœna, cau.47.num.4. 261
Decimæ ex debito soluūtur, & q eas dare nolūt, res alienas iuadūt, ca.44.n.11.233
Decius audacis & cōsidentis ingenij, cau.51.nu.62. 318
Decurio i crimine falsi qōni subiicitur, cau.31.n.23.176
Decurio si deliquerit in officio, torqueri potest, cā.53. num.4. 385
Detēsionē pupilli amicos nō omissuros uerisimile est, cā vigesima secunda, n.69. 124
Deliberatio in iuramēto requiritur, cau.1.nu. 26. 13
Demonax philosophus Eleusina sacra cur detestabatur, causa undecima, nu.13. 55
Demosthenes Ciceroni perfectus satis non uidetur, ca. 44. num.46. 264
Delinquendi occasio præcidēda. cau.25.nu.5. 139
Delinquēs, salutē cuiusq; hominis rutādo, leuius puniendus, at multò ēt mitius, qui quidpiā admiserit. cā cōlanguineorū, amicorū, aut uicinorū, cā 24.num.4. 137
Delinquens si statim pœniteat, omniaq; in pristinū statū reponat, mitius accipiendus est, cau.60.nu.1. 378
Delinquēs, ex pœna sit emēdatior atq; correctior, c.29 num.6. 155
Delinquens, si perpetrato crimine pœniteat, fiatq; bonos puniri nō debet, cā. 28. numero 1. 149
Delinquens ignorāte, rusticitate, aut simplicitate, mitius puniēdus, cū minus peccet, cau.11.nu.1.& 2. 51
Delinquēs pōt propter insigne aliquod artificium, uel robur, ipunitus dimitti, consulto tamē ante principē, causa 50.num.1. 283
Excipe latronē manifestū, seditiosum, fastiosū, & id genus sceleratū. ibid.nu.2.
Delinquens præ nimio ardētioriq; amore, leuius puniēdus, & quare, cau.4.n.3. 23
delinquēs qñ nō pōt puniri, quin & innocens puniatur, tū cū delinquēte mitius agēdum, causa 59.nu.1. 377
delinquens, ira aut dolore cōmotus, leuius puniendus est, cau.1.n.1.3.
delinquēs, si propter ætatē teneram aut mitius, aut nullo mō punitus ē, factus maior, an possit amplius de ipso puniri, causa 7.nu.8. 39
delinquens palā cur grauius punitur, cau.44.nu.53. 248
delinquēs si fuerit in lata culpa, mitius puniendus est, modo dolus absit, causa 14. num.1. 75
delinquētes pierūq; priuatū quem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quempiam lædũt, semper verò Repub. cau. 25. nu. 3. 138
Delinquentes vi metu ve cõpulsi, leuius puniendi, cau. 36. num. 1. 198
Delictum attentãs tãtum ex consuetudine mitius punitur, cau. 38. nu. 1. 205
Delictũ cõmissionis quando quis admittit, monitio nõ requiritur, cau. 44. nu. 47. 246
Delictũ attentatũ quando puniatur æque ac perfectum, cau. 38. num. 10. 209
Delictum eò grauius est, quo maius est, & in plures redũdat, cau. 51. num. 69. 312
Delictũ commissum ratione officij uel administrationis quando alleuiatur caus. 58. num. 1. 375
Delictum attẽtatũ quòd pro consummato habeatur, ex fictione est et præter rerum naturã. cau. 37. num. 2. 201
Delictum qui attentauit, nec tamẽ perfecit mitiori pœna punietur, cau. 37. nu. 1. 201
Delictũ ex quadã pietate cõmissum, facilius expiatur, cau. 24. num. 2. 136
Delictũ eorũ, qui casu aut imprudẽtia, siue etiã facti ignorãtia, nõ de industria, aut dolosè quicquã admiserũt, aut non punitur, aut certè leuius, caus. 13. numẽ 1. 2. & 11. 130. 135
Delictum non definit esse delictum solo temporis cursu. cau. 29. nu. 4. 154
Delictum eorum qui cognatos aut affines apud se conseruant, non par est eorum, qui nihil ad se pertinẽtes latrones recipiunt, cau. 20. numero 1. 84
Delictũ si quis fateatur, qualitatem tamẽ eius neget, nihilõ mitius accipiendus est, cau. 30. nu. 17. 162
Delictum mitius punitur obtenellam & floreſcentẽ ætatẽ. Et ad hoc tenetur iudex, etiã si non fuerit petitum, cau. 7. nu. 1. 2. 35. 36
Delictum negligens, aut non prohibens perpetrare, an & quando puniatur, causa 44. num. 66. 255
Delictum nocentis impunitũ relinqui est, quàm innocentem damnare, causa 59. numero 2. 378
Delicti confessio multum põderis habet ad sedandã irã, cau. 30. num. 7. 158
Delicti grauitas facit, ut priuato liceat, sine mandato iudicis, aliquem capere, causa 49. num. 33. 280
Delicti grauitas facit, ut liceat alteri alterum è medio tollere, cau. 49. num. 32 279
Delicta admissa præ ira aut dolore, leuiùs plectẽda, causa 1. nu. 22. 11
delicta ferã puniuntur secundum statuta, & non secundũ ius cõe, cau. 38. nu. 11. 210
delicta eorum qui aliàs moribus, & vitæ integritate sum ma claruerunt, mitius accipienda sunt, cau. 50. numero 1. 16. 23. 49. 51. 52. 56. 57. & 162. 289. & seq.
delicta fermè omnia per totã Italiã secundũ statuta puniuntur, causa 37. nu. 3. 201
delictis non uoluntariis refugium fuisse aras apud Græcos, causa 13. nu. 7. 63
deprecatio, quid. Et quando ei sit locus, cau. 49. nu. 3. & 11. 270. 272. & cau. 51. numero 24. 301
Deus O. M. in prouinciis mãdãdis, ætatis rõnem non habuit, sed prouinciæ, & sanctimoniæ, cau. 51. nu 52 314
Deus non uult nisi militẽ voluntarium, caus. 1. nu. 27. 14
Deus an iterum peccantibus ignoſcat, cã. 10. nu. 7. 49
Deum diligẽtibus omnia cooperantur in bonum, causa 51. nu. 22. 301
deuotio, probitas & honestas ſupplent tempus, atque ætatem, causa 51. nu. 150. 356
Dido, quã leto pede desciuerit à uirtutis habitu, miris modis priùs oppugnata, quàm uicta, c. 1. nu. 2. 283
Dies ueritatem aperit, causa 51. nu. 158. pag. 360
Dies unus non facit uer. causa 51. numero 160. 361
dignitas naturales, & maiorũ nobilitas delictum minuũt, cau. 31. nu. 1. 90
Diogenis Cynici apohthegma, cau. 23. nu. 5. 132
Diogenis locus i morte, causa 5. numero 4. 26
Dionysius tyrannus temulẽtũ, de se multa acerbè contumelioſe effutientẽ, dimittit, cau. 6 nu. 6. 32
discedẽdũ nõ est propter meritũ à cõis iuris dispõne, cã 51. nu. 8. & 10. 295
Dispensatur facile cũ probis uiris, cã. 51. nu. 150. 338
dispositio iuris cõmunis nunquam deserẽda ob uitæ meritum, caus. 51. nu. 8. 295
dissimulatio magna, obscuriq̃ recessus in animis mortalium, causa 51. nu. 4. 292
dissimulatio nulla multo tẽpore latet, cau. 51. n. 17. 298
Ditissimus apud Scythas qs cau. 22. nu. 82. 126
Dues aliquis mandat mihi, ut Titium occidã, qui alias me occisurus erat, an pœna homicidii excusari debeo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa 36.nu.2.& 5.198.199
diuitiæ excusant à satisdatione, cau.51.nu.39. 310
diuturnitas temporis nõ minuit peccatum, sed auget, causa 29.nu.3. 153
doctorũ notabile consiliũ, an & quando excuset uictũ ab expensis, c.51.nu.108. 339
Dolabella proconsul mulierem uenefici ream, confitẽ temq;, ad Areopagitas remittit, causa.1.nu.17. 10
dolor frænos uix capit. causa 1.nu.22. 11
dolor delictum minuit. Et super hoc exẽpla historiæ Romanæ, cau.1.nu.16.17.9.10
dolor an sit legitima excusatio admissi sceleris, causa.1.nume.4. 4
doloris affectui imperare difficillimũ.cau.1.nu.23. 12
dolorem iustum temperare, difficillimũ est, caus.1.nu 3
dolosus quod teneatur ad dãna, & interesse, quo sit accipiendum, cau.44.nu.28.140
dolus commissus in faciendo facit quem teneri de casu, causa 44.nu.30. 241
dolus ubi requiritur, non sufficit nimia credulitas, causa 44.nu.5. 231
dolus in genere sufficit in delictis, causa 14.nu.3 75
dolus in quibus præsumatur, causa 10.nu.6. 48
dolo malo se se inebrians, si quod in ipsa ebrietate facinus patrauerit, pœna dignꝰ est, causa 6.nu.10. 34
dominus mandans seruo, ut nunquam' redeat domum, quin resciscat aliquid de huiusmodi negotio, & ille hominẽ occidat, an sit capitaliter puniendus, c.27.n.8.148
dominus an & quando nõ teneatur pro delicto famuli, uel discipuli, c.51.n.58. 316
domitianus scribas quæstorios negotiantes, uenia in præteritum donauit, causa 42.nume.3. 216
Domitianus incesta Vestalium à patre Vespasiano Titoq; fratre neglecta, uarie coercet, causa.29.nu.1. 153
Domitianus eos q ante quinquennium proximum apud ærarium pependissent, uniuersos discrimine liberauit, causa 29 nu.7. 155
donatio, & liberalitas præsumitur ratione amicitiæ, causa 22.nume.58. 120
donatũ filio ab amico patris, uidetur donatum patris cõtemplatione, & illi quæritur, causa 22.nu.64. 124
dormiens, & mortuo, & somnus morti æquiparatur, causa 5.n me.2. 25
dormiens nullius est omninõ pretii, non magis, quàm si non uiueret, causa 5. numero 3. 25
dormiens si quid facit, quod etiam habeat delicti spẽm, non puniendus, c.5.nu.1.24
dormiens, & furiosus æquiparantur, cau.5.nu.1. 24
dormientibus si quid contingat, an uitio, aut culpæ adscribẽdum. Et quomodo id accipiendum, cau.5. numero 9.& 10. 28.29.
In dubiis rõne offici, ubi delictum apertum est, grauior pœna incũbit, c.58.n.9. 377
duobus se inuicem uulnerantibus, an aliqua pœna infligenda sit, causa 52.nu.1.363
dux cuiusmodi fuerit, ut plurimum subditos fieri necesse est, cã 51.nu.97. 334

E

EBRIETAS, uoluntaria insania est Senecæ, cau.6.numero 2. 31
Ebrietas ubi est, ibi libido dominatur, & furor, causa 6.nu.1. 31
Ebrietas in qualitate crimen eleuat, Quintil.c.6.n.4. 32
Ebrius si cõtrahat, irritus est contractus, cã.6.nu.8. 33
Ebrius edicto Imperatoris liberatus est si quid de se malè, uel petulanter loquere-

tur, causa 6.nume.5. 32
Ebrius ab insano, & furioso non longe distat, cau.6.numero 1. 31. Et causa 6.nu.8. 33
Ebrius ex ebrietate potius, quàm ex industria, & studio peccat caus.6.nu.3. 32
Ebrius si crimen cõmiserit benignus plectendus est, cã 6.nu.1. 31
Ebrios duplici pœna esse afficiendos. Et cur ita, causa 6. numero 9.& 10. 34
Ecclesia iustè condemnatos pro furtis, & delictis non defendit, causa 25.nu.3. 138
Ecclesia plures pœnas imponit uni delicto, quando delicti grauitas adest, causa 49. numero 38. 281
Electio facta calore iracundiæ, irrita, causa. 1. numero 28. 14
Electio consultantis ingeniũ ostendit, causa 52. numero 10. 366
Electus ad aliquem dignitatis gradum uirtutis nomine electus præsumitur cæteris quæ præstare, cau. 51.nu mero 93. 332
Emens ab alio, tanquam testamenti executore, aut alias noïe alieno, præsumitur temere, & mala fide emisse, nisi ꝓbet illũ uẽdentẽ fuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

executorem, præsumitur bona fide emisse, causa 51. numero 28. 304
Epaminondas Stesimbroti filii interimi iubet, quòd cõtra paternum præceptum cum hoste, feliciter tamen dimicasset, cau. 52. numero 4. 374
Episcopus potest ex iusta cã condere statuta in præiudicium iuriũ aliorum prælatorum, uel ecclesiarum subditarum absentium. in Præfa. numero 51.
episcopus ex causa pœnitentiam a Papa indictam immutare potest. in Præfat. numero 26.
episcopus tametsi alioquin bonus præsumitur, recusatur in causa famuli, causa 51 nu. 61. 318
episcopus potest ex causa dispensare cõtra canones cõcilii. in Præfat. nu. 31
episcopus potest ex magna, & euidenti causa statuere contra ius cõe in Præf. n. 32
episcopi alioqui sancti, cæci sunt in suos nepotes, causa 51. numero. 83. 328
episcopi, & literarum cognitione, & morum integritate pollere debent, causa 51. nu. 149. 356
episcopo imputatur, qui indignum promouet ad præsentationem, & relationẽ examinatorum, fallit, cã. 51. numero 56. 316
Enormitas delicti facit, ut nõ concedenda cõcedatur, causa. 49. nu. 20. 227
error implicati, & intricati iuris probabilis est, non secº ac error facti, c. 11. n. 6. 52
error meritis cõdonatur, cã 49. n. 6. 271
error iustus est, credere fidedignis, caus. 51. nu. 30. 306
error expressius uitiat, nõ tacitus, causa 44. nu. 52. 247
Eua cur grauius peccarit, in transgressione præcepti diuini, quam Adã. cau. 22. numero 86. 127
euentus sine exitus rerũ prosper, criminis pœnã tollit, cã 52. n. 1 363. Limi. n. 7. 364
erubescimus sine lege loqui, cau. 51. nu. 86. 328
eruli Danubi accolæ, uxores, quæ statim post mariti funus, seipsas non strangulabãt laqueo perpetuę ignominiæ nota inurebant, causa 31. numero. 6. 167
Eurydice laqueum sibi delegit, cau. 31. numero 6. 167
exceptio excusatiõis locum non habet in curia mercatorum, cã. 51. nu 141. 352
exceptione uiginti annorum tollitur querela eius, qui à familia occisus est antequã mortem eius ulciscereturb, causa 29. nu. 2. 153
Limit. nu. 7. 174
excommunicandus excõmunicari non debet, si scandalum timeatur, c. 46. n. 1. 259
executio sententiæ propter magnitudinem sceleris nõ suspenditur c. 49. nu. 21. 277
excusatio de apicibus iuris ẽ, causa. 51. nu. 141. 352
exod locus c. 21. explicatur, causa, 48. nu. 3 206
experienti primum. & delinquenti parcẽdum, Et quid, si iterum eo relabatur, causa. 10. 3. 4. 47
expressio inepta an minus uitiet, quam omissio, cau. 44. nu 3. 52. & 63. 231. 247. 253

F

Fabricianvs Senatus decreto liberatus est, cũ etiam matrem eiusque adulterum occidisset, causa. 1. nu. 18. 10
Facere uidetur is, qui patitur id quod prohibere põt, causa 44. nu. 13. & 69. 233. 256
Facinus iteratum non oportet esse impunitum, cau. 10. nu. 5. 48
Factum dolose, & ex aĩo, nõ proprie dicitur, quod per iram delinquitur, c. 1. nu. 1. 3
Factum ignorantia probabili quod puniatur, nullus à principe inferior, facere potest, cau. 11. nu. 4. 52
Factum in obscuro, ex affectione cuiusque interpretatione capit. cã. 22. n. 59. 122
Factum furiosi ut sit accipiendum, cau. 2 nu. 10. 15. 17. Et ut plurimi se furiosus simularint, eadem causa. n. 4. 100
Falsarius lege 12. Tab. è saxo Tarpeio deiiciebatur, causa 31. nume. 24. 177
Falsitas, proditioni affinis, cã 31. nume. 23. 176
Falsum exprimere detestabilius est, quàm uerum tacere, causa 44. nu. 40. 244
Falsum nõ omne punitur ut falsum, causa. 54. nu. 71. 257
Fama propter culpam nõ amittitur, cau. 14 nu. 5. 70
Fama, fallax est & mẽdax in utranque partem, causa 27. nu. 4. 145
Fama regulariter probationem semiplenam non inducit, causa 27 nu. 4. 145
Famæ, ac necessitate urgente qui ob paupertatem peccat, mitius puniendus, causa 30. nu. 1. 156
Famæ necare, & gladio uel ueneno tollere, paria. Limita. causa 44. n. 8. & 66. 232. 255
Fames inter necessitates primum locum sibi uendicat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa 33.nu.8. 190
Familiares,&domestici,an & quando ad testificandum admittantur, c.51.93. 331
Famuli tales habentur, quales sunt dñi, c.51.95. 333
Fatum,& necessitas,idem,cā 33.numero 5. 188
Fati necessitas furiosum excusat, cau.2.nume.1. 15
Fato plerunque, nō noxæ attribuuntur,quæ ex improuiso casu accidūt,c.13.n.3.62
Fauor libertatis si concurrat ardor amorisliciti,uim clausulæ codicillaris habet, causa 22.nume.29. 111
Fauor,& utilitas pupillorum, suader ut tutores,aliàs legitimi,salisdēt, c.51.n 41.310
felicitas fortuita gloriam uirtutis non interrumpit,causa 52.nume.11. 367
Fides, ut improbis non adhibenda,ita bonis credēdum, causa 51.nu.35. 308
Fides auditis nō temere præstanda,causa 2.nu.26. 302
Filius merè naturalis à legitimo nihil differt in his quæ meram naturam tangunt, causa 20.nu.12 88
filius illegitimus amore & natura cōis est, cā.20.n.12 88
filius ut non potest uocare in ius patrem, aut matrem naturalem,sine uenia, ita nec patrem, nec matrem spiritualem, causa 21.nu.3. 92
filius non tenetur alere patrem,qui pugnarit cōtra patriam,cau.20.nu.11. 87
filii nostris legibus ex parentum meritis remunerantur causa 49.nume.10. 272
filiorum apellatione,ueniunt nepotes, quos testator ob singularem amorē filios nominabat ac tractabat, causa 20.nu.22. 188
filios optimos uix quisquam magnorū uirorum reliquit, causa 51.nu.44. 512
filios naturales, & legitimus non differre, quomodo sit accipiendum, causa 10. numero 12.& 13. 88.89
Flaminis Dialis priuilegium, vt uinctus illius ædes introgressus, solueretur, causa, 55.numero 4. 371
Flauius scriba Appii ex dolo præmium consequitur, causa 52.nume.1.363. Et causa 52.numero. 363
ficta omnia, & simulata, diu subsistere non possunt,causa 51.nume.17. 298
fictio in statutis locum non habet,causa 37.nu.2. 101
fœminæ clementius,quām mares tractandæ causa 9. numero 2. 44
frater fratri stipulari, an & quanquando possit,causa 22.numero 21. 107.
frater ex commilitio amicitior factus,si fratri commilitoni quidpiam donauerit, id in peculio castrensi habendum,causa 20.n.12.104.
frater fratri in periculis fere adest, cau.22.nu.9. 103.
frater, unde dicatur & unde amicus, causa. 22. nume.6. & 11. 101.103.
fratres se inuicem amare, res digna miraculo,cau.22. num.3 100.
fratēr testis an fidem faciat, causa quinquagesimaprima num.91. 331.
fratres sorotesque dulcissimi dicuntur,causa uigesima secunda num.8. 102.
Crimina ipsa in cōmittēdo & omittendo,esse omnino paria & æqualia causa 44.numero.6 231.
fraudis interpretatio non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur,causa.52.nu.11 367.
fronti nulla fides, causa 51. num.4. 292.
fructus quarundam arborum,apud Meropas nascentium,mira natura, causa.8. num.5 42.
furiosus sua culpa factus, ut si puniendus, causa secunda num.7. 17.
furiosus mortuo æquiparatur, causa tertia nu. 3. 19.
furiosus quando capite puniatur, ex crimine ante furorem commisso,causa.49. numero 40. 281.
furiosus loco absentis & ignorantis habetur,causa.3. num.2. 19.
furiosus,p absente & mortuo habetur, causa tertia numero.5. 19.
furiosus tum demum puniendus, si processus sit inchoatus aduersus eum, de crimine quod patrarat antequam in furorem incideret causa.3.uum.8. 21.
furiosus prope est & ueluti extra se is,quem ira aut dolor occupat, c.1.nu.20.11.
furioso an parcendū in summa sceleris immanitate,causa 3.num.7. 21.
furioso,si postmodum ad sanam mentem redierit,an & quæ pœna imponenda pro delicto patrato in furore, cau 2.num.8. 17.
furiosi olim relinquebantur custodiæ agnatorum & gentilium,cau.2.nu.10. 17.
furiosi non peccant Theologis,etiam si sua culpa in furorē inciderint,causa 1.numero 3.& 5 3.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Furiosi etsi nō puniantur, eo quòd furiosi, parētes tamē, aut alii cōsanguinei, qui id oscit inter neglexerunt puniendi, cau. 2. nu. 10. 17.
furor erumpens misericordiam non habet causa prima num. 20 11.
furor superueniens pœnam minuit, cau. 3. nu. 1 18.
furor non liberat a pœna æterna Theologis, causa 3. num. 4 19.
furore correptus, etiam post patratum facinus, mitius puniendus, cau. 3. nu. 1 18.
furore percitus crimen committens, an sit excusandus, cau. 2. nu. 1. & 6. 15. 17.
furtum non manifestum mitius punitur, cau 57. n. 3. 273
furtū nō minus cōmittit, qui pauperib⁹ nō subuenit quā qui aliena furatur. cau. 44. num. 9 232.
furta a uicinis facta præsumūtur, cau. 23. nu. 10 134.

G

Galla filios fame enecat cau. 44. nu. 8. 232.
Genus mortis in forme, est laus, cau. 31. nu. 166.
Glaucus Lacedæmonius Apollinē cōsulit sup pecunia apud se depositā, causa. 28. num. 5. 150.
Gorgiæ Leōtini, letalē sōmnū obrepere sētētiis, apophthegma, cau. 5. n. 4. 26.
Gradus sunt eodē genere peccati, cau. 44. nu. 66. 255.
Gradus proximus & facilis ab amore spirituali, & honesto ad carnalem, & inconcessum uenerem, causa 2. numero. 1. 289.
Grauitas delicti facit, ut priuato liceat sine mandato iudicis aliquem capere, cusa. 49. nu. 33 280.

H

Hæreditas, si absenti delata sit, amici efficere pñt, ut ei decernetur bonorum possessio, cau 22. nu. 80. 126.
Hæres non conficiens inuentarium, & quando non teneatur ultra uires hæreditatis, c. 51. n. 13. & 14 296. 297
Hæresis Cerinthi, Ebrionis, & Nazareorum non immerito damnata, c. 38. n. 9. 209.
Heroum filii, noxe, causa 51. num. 43. 311.
Hirundo una non facit uer. cau. 51 nu. 159 360.
Homicida a patre captus & ad iudicem dictus, remissus puniendus, causa. 18. numero 1. & 2. 81. 82.
Homicida & qui fratrē odit, ca. 44. nu. 7 231.
Periturō, qui succurrere potest, si non succurrit, occidit, cidit, cau. 44. nu. 7. 231
homicida uoluntarius & dolosus non habere qui prouocantem, & post modum fugientem interemit, causa 1. num. 8. 9 6. 7.
homicida est index qui causa non discussa hominē morti adiudicat in Præf. nu. 15.
homicida, quod fecit, semper expectet, cau. 1. nu. 10 7.
homicidum qui confessus est se fecisse ad sui defensionē, capitaliter non est puniendus, cau. 27. nu. 7 102.
homicidium, aut aliud crimē a se alias perpetratū, si quis iterum admittat, præsumitur in dubio dolose & malo animo fecisse, c. x. nu 6. 48.
homicidium non dolo commissum an puniatur in foro conscientie cau. 13. n 13. 69
homicidium irregularitatem semper inducit, causa. 44. num. 66 266.
hominis probitas & integritas unde colligatur, cau. 51. num. 18 299.
hominis eccellentia facitas, ut recedatur ab omni iure, omniq; statuto, cau. 51. nu. 9. 295. Limit. nu. 10.
homines omnes natura scire desiderant. c. 11. nu. 12. 58.
homines negotiis, rebusq; suis suorūq; amicos adhibere constat, c. 22. nu. 67. 124.
homines plerūq; principis uitā æmulātur, c. 51. n. 97. 334
honor uestalibus a Numa Pōpilio delatus, c. 55. nu. 3. 371
horatius populi Romani iudicio absoluitur, uirtutis admiratione potius quam iure causæ, cau. 49. n. 5. 271.
hospes quando non teneatur ad res apud se depositas cau. 51. nu. 59. 317.
hospitatores de rebus in archis suis depositis tenentur cau. 51. nu. 59. 317.
hostis publicus & rebellis perdit cognationē & agnationem sicut ciuitatem, causa. 2. nu. 5 16.
hostem inuadere contra mandatum principis an, & quando liceat. in Præfat. nu. 37
hostiensis dumi humaniq; iuris fuit peritissimus, cau 51. nu. 109. 339.
humanitatis, & iustitiæ opera, cau. 44. nu 56 249.

I

Idoneus est, quē uirtus probat, cau. 51 nu. 42. 311.
Idonei plerunque non tā patrimonio quàm fide æstimātur, c. 51. nu. 42 311.
Ignorantia affectata æquiparatur fraudi fictæ, non ueræ causa 11. nu. 24 59.
Ignorantia siue iusta, siue iniusta

Universidad de Deusto
Biblioteca

iusta excusat a pena corporali, cau. 43. num. 4. 224.
ignorantia crassa in delictis, punienda quidem, sed non æque leuere atq; scientia, cau. 13. nu. 29. & 30. 74
ignorantia iusta, & probabilis excusat in delictis, causa. 13. num. 22. 72.
ignorantia affectata minor est quã scientia, cau. 13. n. 27. 74.
ignorantiam rusticitatem, & simplicitatẽ excusare, quomodo sit accipiendum, cau. 11. numero. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 15. 24 & seq.
indifferentia semper in meliorem partem sunt accipiẽda, cau. 13. num. 18. 71.
indigenti qui denegat, non minus peccat, quàm qui habẽti subtrahit, c. 44 n. 9. 223. Limit. nu. 67. 255.
infantes, & furiosi, & alii non culpabiles pro aliorum delictis puniuntur propter criminis atrocitatem, causa. 49. nu. 45. 282.
infamatus, ob sceleris grauitatem a beneficio suspendi potest, quoad se canonice purgauerit, c. 49. n. 35. 280.
infamis infamia iuris omnino a testimonio repellitur. cau. 51. num 124. 346.
infamia a uili persona iniuria non est in Præfat. nu. 17
inferior a principe potest ex causa alterius ius & rem auferre. in Præfat. nu 40.
infirmitas animi malorũ mores nõ excusat, c. 6 n. 6. 32.
iniuria facta uni de domo, cẽsetur facta toti consanguinitati, & casatæ, causa. 51. numero. 68. 69. 321.
iniuria facta Deo, cur grauior sit ea, quæ sit homini, cau. 1. nu. 13. 8.
iniuriam & nobis, & consanguineis illatam propulsare possumus. cau. 51. n. 66. 310.
iniuriam a socio qui non repellit, si potest, tameu est in uitio quàm ille qui facit, cau. 44. nu. 13 233.
iniuriarum causa, consanguinei eius passus est iniuriam nihilo magis sunt idonei testes, quam is, qui passus est, causa quinquagesimaprima num. 70. 322.
iniuriis prouocatus, alterum uicissim iniuriis petens, nõ est puniẽdus, cau. 1. n. 12. 8.
iniustum uel parũ quis non committit Aristotelis, qui ira aliaue animi perturbatione aliquid patrat. cau. 1. num. 2. 3
Innocens nũquam propter tumultum popularem occiditur, c. 9. n. 2. & 4. 269. 270
Innocentia per gradus cer-

tas ab homine discedit, cau. 51. nume. 156. 358
inopia liberos multa facere cogit. cau. 33. nu. 2. 17
inquisitio criminum non cõceditur nisi præcedente infamia, cau. 51. nu. præcedente infamia, c. 51. n. 103. 337
inquisitio permittitur liberto contra patronum, ca. 53. nume. 3. 368
insignia proditoris, etiam nobilis, delenda, cau. 31. nume. 21. 175
instigator fidedignus excusat à calumnia, causa. 51. nume. 30. 326
instrumentum cõfectũ in lõginqua regione ab ignoto tabellione, an, & quando probet. cau. 51. nu. 155. 341
instrumentum exemplari potest per priuatam eamq; honestam personam, si publica desit, cau. 51. nu. 137. 350
instrumenta producta a bono uiro, præsumuntur uera, cau. 51. num. 116. 342
intellectus ad c. si quis insaniens. 15. quæstio. 1. caus. 2. numero 9. 17
intellectus ad cap. nobilissimus. 91. distinct. cau. 51. numero 14. 297
intellectus ad cap. penultim. de Iudæis, caus. xvj. numero. 5. 80
intellectus ad authentic. hæc inter liberos. C. testa. caus. 20. num. 8. 87
Ioannes adolescens in apostolum electus, cum aliis ad prædicandum missus est, cã. 51. nume. 152. 357
Ioannes Andreas excellentissimus decretorũ doctor, cau. 1. numero 6. 5
ira furor breuis est, causa. 1. num. 20. 11
ira misericordiam non habet nec erumpens furor, causa. 1. num. 20. 11.
iracundia inimica est consilio, cau. 1. nu. 21. 11.
iracundia sæpe innocentes adducit ad crimen, causa 1. num. 1. 3.
iracundia percitus, ac prouocatus, si quem percutiat, an teneatur, causa prima numero quinto. 4.
iracundiæ calore dicta factaue, irrita nullius q; momenti, Iureconsulti sanxerũt, cau. 1. num. 24. 13
iratus occidens eum, qui non dedit causam iræ, quæ occisorem ad maleficiũ impulit, an, & quomodo puniendus, causa 1. numero 10. 7
Iudis templum Romæ euersum ob stuprum Paulinæ, causa 4. numero 4. 23

Universidad de Deusto
Biblioteca

Italiæ ſtatuta, ut damna data à tranſeuntibus, ſarciantur a uicinis locorũ. Quod & obſeruatum à Celtis & Celtiberis, cau. 23. num. 11. & 12. 135
Iubeo, uerbum, neceſſitatis uim habet, cau. 33. n. 7. 133
Iudæus aut quiuis alius ſi ſimulanter uitandæ pœnæ gratia, baptizetur, non abſoluitur, cauſa. 25. numero 2. & 5. 138
Iudex interdum ex omiſſione & negligentia punitur criminaliter, cau. 44. numero 2. 230
Iudex poteſt ex cauſa pœnas a lege uel conſuetudine ſtatutas minuere, aut remittere, ac etiam augere. in Præf. nu. 16. & 19.
Iudex qui pœnam remiſerit, aut minuerit, bonorũ amiſſione punitur. In Præfat. num. 13.
Item exilio & decem libris auri. ibid. nu. 14.
Iudex, qui contra legem iudicauit, excuſatur, ne in ſyndicatu teneatur ſi ita erat conſuetudo, c. 42. n. 10. 219
Iudex ex præſumptionibus, & iudicijs quantumcunque uiolentis & urgentibus nõ procedit ad condemnationem pœnæ corporalis, cau. 27. nu. 2. 10. 11. 141. 148. 149
Iudex ſi fuerit oneratus pro bandi neceſſitate, an & quãdo reus ſponte confitens, mitius puniendus, cauſ. 30. num. 12. 260
Iudex num diſpẽſare poſſit cum eo, qui pœnam non capitalem à iure, uel conſuetudine ſtatutam ueriſimiliter meritus eſt, cau. 45. numero 1. & 2. 259
Iudex duplici ratione impeditur, ne rerũ à pœna a iure ſtatuta, liberet. in Præfat. nume. 3.
Iudex iniuſte aliquẽ puniẽs, tenetur lege Cornelia de ſicarijs. in Præfat. nu. 15.
Iudex poteſt remittere mulctam impoſitam & bannum propter inopiam condemnatũ, cau. 32. nu. 5. 185
Iudex poteſt pœnam ordinariam tranſgredi ex cauſ. in Præfat. num. 17.
Iudex an poſſit minuere pœnam ratione amicitiæ, quæ illi eſt cũ eo qui deliquit, cau. 16. nu. 1. & 2. 79
Iudex eos tantum morti adiudicare poteſt, quos lex aut conſuetudo condemnarit. in Præfat. nu. 1.
Iudex, aut quiuis alius à prĩcipe non poteſt recedere à pœna legis uel conſuetudinis in Præfat. num. 8.
Iudex tenetur etiam iudicare ſecundum ipſam conſuetudinem. in Præfat. num. 7.
Iudex in iuramentum deferre poteſt in cauſis arduis, ſi pluſquàm ſemiplene quidpiam probatũ fuerit, & perſona ſit multũ honeſta, cau. 51. num. 43. 313
Iudex cum citationem, aut aliud quod uis prima facie illicitum, & iniuſtum decernit, quod tamen ex aliqua cauſa iuſtificari poteſt, debet eam cauſam exprimere. in Præfat. nu. 55.
Iudex cum ex cauſa recedit à iure communi, eam ipſam adſcribere debet. in Præfatione, num. 54.
Iudex recuſari poteſt ſi ſit compater, ſiue pater, aut filius ſpiritualis partis aduerſæ, cau. 21. num. 5. 92
Iudex in ſua ſorumve cauſa nemo debet eſſe, cau. lj. numero 65. 320
Iudex per dolum iudicãs punitur ad intereſſe partis, cã. 44. num. 60. 252
Iudex in quibuſdam delictis mitius attẽtatum delictum quàm perfectum punit, cã. 44. num. 2. 212
Iudex dum pœnam imponit, quæ inſpicere debet, cau. lj. num. 20. 300
iudex quando quis poſſit eſſe in ſua uel ſuorum cau. lj. num. 60. 317
iudex authoritate propria, pœnam, ob atrocitatem ſceleris, augere non poteſt, ca. 49. num. 17. 276
iudex grauius delinquit in omittendo quàm in committendo, cau 44. nu. 1. 230
iudex antequã decernat bonorum poſſeſſionem, uocãdi ſunt amici pupilli, ut defendant, cau. 22. nu. 69. 124
iudex nomine eius, qui pro delinquente intercedit, pœnam minuere poteſt. cauſa. 17. nu. 1. 81
iudex in ſententia debet exprimere cauſam imminutæ aut auctæ pœnæ. in Præfat. num. 43.
iudex poteſt imponere pœnas leuiores ſibi permiſſas, propter qualitatem iuriſdictionis iudicis, qui non habet poteſtatem imponendi pœnas à iure ſtatutas, cauſa liiij. nu. 1. 369
Et an hoc habeat locum in iudice ordinario. ibid. nu. 3.
iudex à pœna, quam conſuetudo introduxit, recedere non debet. in Præfat. nu. 4.
iudex, ꝙ homicidã pœna manus tãtũ cõdẽnaſſet, laqueo ſtran-

strangulatus. in Præfat. nu. 9.
Iudex, qui læsam maiestatem non uindicat, tenetur pœna læsæ maiestatis. in Præfatione nume. 10.
Iudex an possit arbitrium extendere, ut scilicet procedat in delictis consummatis, non in attentatis, ca. 39. nu. 2. 210
Iudex delinquens in committendo seuerius punitur, quam in omittendo, caus. 44. numero 60. 252
iudex arbitrium reformare debet iuxta iuris regulas, caus. 39. nume. 3. 310
Iudex æque delinquit negligendo facere iustitiam, atq; perperam iudicando, cau. 44. numero 62. 252
Iudex qui nocentē liberat, infamis efficitur. in præfa. n. 12.
Iudex, qui pœnam à iure definitam auxerit, eā pati debet, quam aliis iniuste irrogauit. in præfat. num. 15.
Iudicis mandatum licitam redit, quod aliàs illicitum erat, caus. 34. nume. 4. 192
Iudicis assertioni an & quando standū in causis breuibus, caus. 51. num. 143. 354
Iudicis est considerare cuiusmodi sit rusticus, & quæ qualisve cōtrarietas in eo inueniatur, ad hoc vt ille excusetur, caus. 11. num. 16. 56
Iudices si fidem testibus non adhibent causam eius rei in sententia adscribere debēt. in præfat. nu. 65.
Iudices, quando leges transgredi, & pœnas ordinarias augere possint, caus. 49. numero 16. 274
Iudices non admittendos in sua, consanguineorumq; cā, cau. 51. nume. 86. 328
Iudices, qui nocentes liberant; æque peccant, atque ipsi rei. in Prætatione numero 11.
Iudices graues, & sapientes semper in rebus iudicandis, quid utilitas ciuitatis, quid communis salus, quid Reipub. tempora poscant, cogitant, cau. 49. num. 4. 270
Iudicium illud integrū est, quod multorum sententiis comprobatur, caus. 51. numero 63. 319
Iudicia ex euentu rei facienda non sunt, ca. 52. n. 11. 367
Iurans defendere quēquam contra omnem hominem, se suosq; cōsanguineos excipit, cau. 51. num. 79. 325
Iurans defendere alium contra omnem hominem, nō tenetur defendere aduersus suos amicos, c. 22. n. 47. 119
Iuramentum factū calore iracūdiæ, nō tenet, c. 1, n. 26. 13

Iura-

Iuramentum alioquin necessarium nō nunquam remittitur propter vitæ integritatem, cau. 51. num. 134. 350
Iuramentum de exhæredando filium, censetur, illicitū, licet aliquo casu possit esse licitum. in Præfat. num. 68.
Iuramētum actori defertur, propter sceleris enormitatem, cau. 49. nu. 41. 281
Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis uenientibus ex temeritate absque dolo & calumnia, causa. 51. num. 112. 341
iuramentum magistratus nō debet intelligi præcise, sed reducendum est ad æquitatem. in Præfat. nu. 23.
Iuramentum in supplementum probationis non deferri in caus. matrimoniali, an semper uerū, c. 51 n. 47 313
Iuramentum personæ honestæ sufficit ad probandum impedimentum, cau 51. numero 146. 355
Iuramentum partis cū semiplena probatione, sufficit in delicto cōmisso in officio, cau. 58. num. 7. 377
Ius idē est in suis quod in se, caus. 51. num. 67. 311
Ius gentium circa conuētiones in mercatorū curia obseruādū, cau. 51. nu. 141. 352
Ius commune propter scandalum quādoq; uiolatur, cā. 46. num. 3. 260
Iuris error an omnino excuset à dolo, cau. 11. nu. 5. 52
Iuris ignorātia excusat a dolo, causa 11. num. 3. 51
A Iure communi plerunque ex causa recedimus. in præfat. num. 25.
iura pro eodem reputant, auferre & detinere iniuste, cā. 44. nume. 11. 233
iurisdictio an & quando iudici propter delictum possit auferri, caus. 44. nu. 61. 253
iusiurandi forma, quo ueteres Romani conceptis etiā verbis in rebus arduis, præsertim in sanciendis fœderibus, utebantur, caus. 13. numero 4. 62
iustitia quid, ca. 24. nu. 3. 136
iustum ab iniusto, probum ab improbo, discernere, soli Deo competit, causa 51 numero 7. 294
iustus licet cadat, non perdit nomen iusti. caus. 51. nume. 21. 300
iustus ut quis sit in cōspectu hominum, non tamen in cō spectu Dei, fieri potest. cau. 51. num. 5. 293

L

LABERIVS prodit in scenā, & agit minos ad preces

Cæsa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæsaris,causa 35.nu 8. 196
Lacedæmoniorũ legibus pari pœna punitur is, qui iniuriam alteri illatam si potest, non propulsat,atq; is qui infert,cau.44.nu.14. 127
Laconis cuiusdam, in eũ qui se inuitũ peccasse dicebat, apophthegma,c.36.n.4.199
Laicus assum potest in episcopum,propter personæ integritatem & sanctimoniã, cau.51.nu.148. 355
Laicus non potest constitui vicarius episcopi,cau.51.nume.149. 356
Laicus in monasterio quado recipiendus,caus.51.numeru 158. 360
Laqueus,non ignominiosum genus mortis quibusdã,populis,c.31.n.6. 167
Laqueus, fœdissima & turpissima omniũ mors. Et an ea nobilibus possit infligi cau.31.nu.3. 166
Laquẽo qui strangulandi,cã.31.num.5. 166
Legatum se papæ uel principis dicenti an & quãdo credatur,cau.51.num.100.336
Et quid,si dicat se literas legationis amisisse ibi.numero 101. 336
Legata ex testamẽto soluta, repetuntur ex noua & inopinata cau.in præfat.nu.52.
Legata debentur amicis testatoris,licet hereditas non fuerit adita ex testamento, cau.22.nu.29. 112
Legatus dicens se amisisse instrumentum suæ legationis, nõ admittitur ad probãdũ, cau.51 num.103. 336
Legatus generalis potest se impedire de causa commissa delegato, illiq; inhibere, ne de ea cognoscat, modò id faciat magna causa motus.in Præfat. nu.34.
Legatus de latere põt cõmittere cãm cognoscendã summarie,modò id faciat ex euidẽti & necessaria cau.in præfatione,num.35.
Legiones à quibus decimatæ,causa 57.num.4.5. 261
Leo grauius in uiros quã fœminas sæuit,cau.9.nu.2. 44
Lenitas in credendo,leuẽ denotat mentẽ,c.51.n.26.302
Lex Lõbarda nõ plectit mortem eũ,qui per duellũ alterum occiderit. caus.27. numero 3. 145
Lex puniens occupantem rẽ alterius non comprehendit occupantem rem hæditariam,quæ ficte & non uere est alterius,caus.13. numero 25. 73
Lex Platonis de conseruãdis domi furiosis,ca.11.n.10.17

Lex

Lex Diui Benedicti in regula monac.causa 8.nu.2. 41
Lex diuus,ff. de falsis,ut sit accipienda,causa 49.n.18.276
Lex Mosaica quot mortis genera statuit, cau.31.n.7.168
Lex Mosaica manum nõ animum puniebat,cau.44. numero 54. 248
Lex cùm acutissimi. an habeat locum in amico summa amicitia iuncto,c.22.nu.54.120
Lege Cornelia de sica.an teneatur is,qui prouocatus in se defendendo modũ legitimũ excessit,&dedit operam rei illicitæ,c.1.nu.11. 8
Leges dicentes pœnis afficiẽdos esse delinquẽtes,nõ præmiis,quo fiant accipiẽdæ, cã 49.nume.2. 269
Leges magnificiunt probitatem,fidem,& integritatem, unius hominis, cau.51.nu.119.120.& 122.343. & seq.
Leges in formam & librũ primum redactæ, c.52.n.1.363
Leges prohibentes transigere uel pacifici super crimnibus publicis, intelligũtur in his,quæ consistunt in omittendo,causa 53.nu.27. 240
Leges Moysi à peccato non excusant,cau.38.nu. 9. 209
Leges etiam transgredi licitũ ob sceleris grauitatẽ,&atrocitatem,cau.59.nu 20.21.& 26.274. & 206
Leges transgredi, an liceat superiore inconsulto, causa 59.nu.19. 276
Leges nostræ, legumq; interpretes bonos, prohosq; uiros quanti fecerint,cau.51. numero 25. 302
Lethum informe,cau. 31.numero 3. 166
Liber rationum an & quando præsumptionẽ inducat pro ipso scribente & eius hærede,causa 51.nume.104. 337
Et quid in scriptura priuata, ibidem.nu.105.
Liberorum fauore cũ delinquente,qui plures filios habet mitius agendum, causa 26.nu.1. 140
libertas res inæstimabilis, & omnium gratissima,cau.41. numero 2. 213
libertus in seruiturem reuocatur pro leui culpa in faciendo cõmissa,c.44.nu.34.242
libertus contra patronum in quisitionem mouere potest, causa 53.nu.3. 368
libre camporum, & mercatorum quado & inter quos faciant semiplenam,probationem,causa 51.nu.5. 338
Liodæ Oenonis filii dictum celebre,cau.36.nu.4. 199
literæ sacræ in ordine scripturæ, Vicinos cognatis ante-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponunt, causa 22 nu. 1. 99
locutio mala, & inepta plus nocet, quàm taciturnitas causa 44. nume. 63. 253
locus saluber non negligendus, causa. 2. nume. 10. 17
Loth solus incuitabile Sodomæ, & Gomorrhæ incendiũ effugit, cau. 58. nu. 12. 365
Lucullus Mitylenæos, quòd metu à Romanis defecerãt, mitiori supplicio affecit, cã 36. nu. 3. 198
lucrum maximum, maturè, & bene consultare, caus. 52. numero 10. 366
lupus sub ouis habitu sæpe delitescit, causa 51. nu. 4 292
Lusitani à Sergio Galba contra interpositam fidẽ interfecti, causa 26 nume. 2. 138
Lysãder Lacedæmonius multa facinora commisit amicorum, causa 22. nu. 87. 128

M

MAGICI carnibus suspensorum utuntur ad suas uenefícas artes, causa 31. n. 8. 169
Magnitudo sceleris, appellationem tollit, cau. 49. nume ro 21. 277
Magistratus potest conueniri ex delicto in officio commisso, cau. 58. nu. 6. 377
Maioritas quælibet, etiam in temporalibus, peccatum aggrauat, cau. 31. nu. 20. 178
Maiorum nobilitas, & natales delictum minuũt, causa 31. nume. 1. 164
malum nullum punicum inuenias, ĩ quo nõ sit aliquod granum sub putre, causa 44. numero 64. 254
malũ maius maiori bono opponitur, cau. 44. nu. 58. 251
à Malo abstinere nõ sufficit, nisi fiat quod bonũ est, causa 44. numero 57. 250
Mala non sunt admittẽda, ut bona ueniant, causa 52. numero 8. 365
Mala tria quæ æquè nocent, sterilitas, morbus vicinus, cã 23. numero 8. 133
malus, ut quis semper lateat d ffici e est, cã. 51. n. 17. 398
Manliana imperia, causa 52. numero 3. 364
Manlius Torquatus filium è medio tollit, quod cũ hoste dimicasset, cõtra quàm præcepisset, causa 52. nu. 3. 364
Manlius Capitolinus ob affectatum regnum è saxo Tarpeio præcipitatur, etiã post multa in Remp. merita, causa 49. nume. 14. 274
Mansio mala est carcer, causa 41. nume 2. 213
Marcus Aquilius à Romanis iudicio soluitur, quòd cum fugitiuis fugitiuus bellum fortiter gesserit, multis alio qui

qui criminibus testimoniisque conuictus, causa 49. numero 4. 270
M. Cato quid de Albino consule, qui res Roma. uenia sibi ante linguæ Græcæ imperitiæ petita, Greca oratione cõposuit, senserit dixeritve causa 36. nume. 6. 200
M. Pompilius prætor mulierem quandam, quòd dolore accensa parricidum parricidio ulta esset, nec dãnauit, nec absoluit, causa 1. numero 17. 10
M. Porcius malos uicinos vitandos cẽsebat, cau. 23. numero 7. 133
Marci Catonis præceptum obseruandum in emptione prædiorum, causa. 23. numero 7. 133
M. Druili Trib. Pleb. edictũ, causa 29. numero 1. 153
M. Claudio clienti pœna minuitur, quòd ĩ re illicita domini votis obsecũdarit, causa 34. numero 6. 195
Maritus uxorem in adulterio deprehensam cõfestim interimens, non tenetur lege Corne. de sicar. causa 1. numero 3. 3
Maritus si uxorem ægrotantẽ neglexerit, perinde est, ac si eã ipsam interemerit, causa 44. numero 12. 233.
Limit. numero 68. 256
Mãticæ quid in tergo est, nũquam uidemus, causa 51. numero 65. 302.
Marsilius Ficinus uerè Theologus simul, & philosophus & medicus celeberrimus, cã 38. numero 5. 207
Mater filio stipulari non potest, nec ecõuerso, causa 22. numero 21. 107
Matrem interimens patris ulciscendi causa, humano, & diuino iudicio liberatur, causa 1. nume. 19. 10
Matricidium committit, qui matri egenti, nihil alimoniæ impendit, causa 44. nume 6. 231.
Matrimonia libera eẽ debẽt, causa 22. numero 48. 119
Et causa 51. nume. 77. 325
Medicina correctionis cõpellandi sunt hi, quos exempla domesticæ laudis aduitæ decora non prouocat, cau. 51. numero 93. 335
Medicina summa, confessio peccati, causa trigesima numero 8 159
Medicinam non tenet, qui cũ multos interemerit, uix tandem vnũ à morte liberauit, causa quinquagesimaprima numero 161. 361
Medicus æquè peccat omittẽdo medicinas, ppitias, atq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

dando,non propitias, causa 44.nume.18.236.Limit.numero 73. 257
Medico soli, alioqui bono uiro dicenti uulneratum mortuum est ex febre non creditur, cum agatur de magno præiudicio,causa 51.numero 15. 297
Menocretes Massilienſis condemnatus,nepotis sui fauore, multa remissa rei, & fame restituitur.c.26.n.3.142
Mens exitu nunquā æstimanda,causa 62.nume.11. 367
Mercator non dicitur ex vno actu negotiationis, cau.51.nu.161. 361
Mercatoris anima quò ibit, causa 51.nume.142. 354
Mercatoris domus ueritatis, & æquitatis officina debet esse,causa 51.nu.140. 351
Mercatoris rationum codicibus,cur potiuscredatur quā aliorum,cau.51.nu.138.351
Mercatores ex pacto nudo agūt iter se,c.51.n.140.351
mercatores quibus uitiis diditi,causa 61.nu.142. 354
mercatores nihil proficiunt, nisi admodum mētiantur, c.51.numero 142. 354
mercatores pſumuntur fidei probatæ,cau.51.n 140. 351
In Mercatorum causis non de apicibus iuris disputandum,cau.51.nu.141. 352
Merita maiorum ad posteriores trāseunt,c.49.nu.10.272
merita personæ multum iuuant ad obtinendam dignitatem,cau.51.nu.150. 356
Meropes qui,cau.8.nu.5. 42
Meropas quot,&quæ flumina circunfluunt,c.8.nu.5.42
Metius Suffetius, Albanorū princeps, duabus admotis quadrigis, ob proditionem discerptus est,causa 30.numero 22. 176
Præchmes Euboea rex victus ab Hercule, pullis equinis alligatus dispertitus est,causa 31.nu.22. 176
Metus quid, & ad quem vsq; gradum cognationis protenditur,cau.51.nume.71. 322
metus,qui meis infertur, mihi inferri uidetur,cau.51.nu mero 71.72.322.323
militi, qui militiā deseruit ad tempus,ob affectiouem parētum,&affinium,parcitur, causa 20.nu.3. 85
milites quo genere mortis afficiuntur,cau.21.nu. 5. 167
minor 18.annis, non tenetur de delicto in omittēdo,cau.44.numero 57. 246
minor omittens facere inuentariū, restituitur in integrū, cau.44 nu.43. 245
minoribus parcitur ī delictis in omittendo,cau.44.numero.47. 246
misericordia,ira, & odio atque amicitia uacare debent qui de rebus dubiis consultant,causa 51.nume.81. 326
misericordiæ quàm seueritatis argui satius est,causa 24.nu.2. 136.
Milhridates Attilii seruos, qꝝ dño paruissent, impunitos dimisit,cau.34.nu.6. 193
Mitylenæi cum aliquādo ab Atheniēsib⁹ defeciſſent,prę cipuos defectiōis authores tantū morte mulctant, cæteros remittūt,c.47.nu.9.264
moderamen inculpatæ tutelæ excedere non licet, causa 1.nu.6. 5
monachi si mouent aliquam causam, præsumuntur hoc fecisse bono zelo,cau.51.nu mero 109 339
monitio in delicto omissionis non requiritur,causa 44.numero.47. 246
moræ purgatio difficilius admittitur,ubi stipulatio commissa ē propter malè factū, quàm propter non factū, cā 44.numero 50. 247
mores, & studia dominarum plerunq; ex ancillarum, & comitantium moribus iudicantur,cau.51.nu.95. 333
morum integritas, quod sciētiæ,& eruditioni detractum est,compensat,cau. 51. numero 149. 356
mors,magnus somnus est, cā 5.nume.5. 27
mortuus de iure cōmuni non patitur pœnam corporalē, causa 3.nu.3. 19
morsus irritæ necessitatis grauissimi,cau.33.nu.7. 158
Moyses statuit, ut imprudenter factum,clementius puniretur,causa 13.nu.6. 63
Moyses ,ppter idolatriæ peccatum 22.milia hominū occidi præcipit,c.47.n.13.265
Moysi præcepta,causa 38.numero 5. 207
Mosaicæ leges leuius puniūt sponte confitentē, quàm cōuictum cau.30.nu.6. 158
motus leui aut etiam iniusta ratione, si quis quicquā egerit aliàs prohibitum, mitius puniendus est,cau.43.numero 1. 222
mulcta aut remittēda, aut minuenda propter paupertatem,causa 32.nume.1. 185
mulcta etiam iam imposita, propter paupertatem minuitur, pœna non nisi ante impositionem,cau.32.n.4.185
mulier potest accusare occisorē sui compatris, ut alias suorum iniuriam prosequi, causa 21.nume.11. 95

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulier ſicut non poteſt pœnam promittere, ſi non nupſerit, ſic nec illi quibuſcum eſt mulieri conſanguinitas, aut magna amicitia, cau. 22. numero 48. 119
mulier ut nō poteſt promittere pœnam, ſi nō nupſerit, ſic nec eius conſanguinei, cauſa 51. numero 77. 325
mulieri uim paſſæ nihil imputandum, cauſa 36. nu. 5. 199
mulieres ſi quid admiſerint, impunitas non conuenit relinqui. cauſa. 9. nu. 6. 46
mulieres, & alii accuſare prohibiti, ob ſceleris atrocitatē accuſare poſſunt, cauſa 49. nume. 23. 278
mulieres ſi quid peccent, mitius cum illis eſt agendum, propter ſexum, & cōſilii imbecillitatem, cauſa 9. numero 1. 44
mulieres cæteris per oīa paribus leuius peccant, quàm uiri, cauſa 9. numero 3. 45
mulieres minus rōnis habēt, quàm uiri, cau. 9. nu. 5. 45
mūdus' equeſtris militiæ dux ꝙ Paulinam, quā miſerē deperibat, in Iſidis templo ſtuprāſſet, in exilium pellitur, cauſa 4. nu 4. 23
multitudo peccantium errori non patrocinatur, Hieronymo, cau. 47. nu. 11. 265
multitudo peccantium nihil facit ad minutionem pœnæ in religionis perſonis, cauſa 47. numero 15. 266
multitudo facit, ut opem, auxilium, conſiliumve præſtātes, non eadem pœna puniātur, ac principalis, cauſa 47. nume. 3. 262
multitudo ubi deliquit, quomodo in pœnis procedendum, cauſa 47. nu. 7. 263
multitudo qñ punitur, pœna corporalis in pecuniariā cō mutatur, cauſa 47. nu. 2. 261
multitudo delinquentium excuſatur a pœna temporali, non autē à crimine, cau. 47. numero 11. 264
multitudini religioſorum cō tra uotū, aut obſeruātiā monachalem facienti non paritur, cauſa. 47. numero 14. 265
mutatio vitæ hominum difficilis, cau. 51. nu 156. 358

N

NATARA homines mutua quadam cognatione deuinxit, cauſa 24 numero 3 136
Natura quodammodo trahitur ad miſericordiam ſenū, & infantium, cauſa 8. numero 2. 41
Natales, & maiorum nobilitas delictum minuunt. cauſa trigeſimaprima, nu 1. 164

Neceſſi-

Neceſſitas à multis alioqui prohibitis excuſat, multaqi cōtra iuris regulas inducit, cau. 33. num. 4. 187
neceſſitas & fatum idē, cauſa 33. num. 5. 288
neceſſitas, graue imperiū & telum, cau. 33. nu. 5. & 189
Eiuſdem epitheta ibid.
Feriis caret. ibid. nu. 7.
Eiuſdem leges truculentiſſimæ & amariſſimæ. ibid.
neceſſitas multum ualet contra iuſtitia, cau 33. nu. 5. 188
neceſſitas officii excuſat à præſumpta calumnia, c. 58. num. 9. 378
naceſſitas magnus pōdus ad ueniā habet, ca. 33. nu. 2. 187
neceſſitas Parcarū mater, pro Dea habita. c. 33. nu. 5. 188
neceſſitas quod in lege licitū non eſt, licitū facit, c. 33. numero. 3. 187
Neceſſitas ſoluta eſt legibus cau. 33. num. 3. 187
neceſſitatis à Violētiæ facellum fuit Corinthi, quod minime ingrediebantur, cauſ. num. 5. 188
neceſſitati ne dii quidem reſiſtunt. cau. 33. nu. 6. 189
neceſſarius neceſſarium illaqueari non patitur, c. 51. numero 80. 326
neceſſitudo pro neceſſitate, cauſ. 33. nu. 5. 188
negotia bona æquitate decidi debent in curia mercatorum, cau. 51. nume. 140. 351
negligentia mortale peccatū eſt, cau. 14. nu. 62. 253
ne Hercules quidem contra duos cau. 51. nu. 62. 318
negotiator acquirendi auidus, pro dāno blaſphemat, pro pretiis rerum mentitur & peierat, c. 51. n. 142. 354
Nemo mortalium omnibus horis ſapi, nedum Plato. cauſa quadrageſimaquarta numero 64. 254
nemo ſolo ſapit. ca. 51. numero 61. 318
nemo repente fit ſummus, cau. 51. nu. 156. 358
nemo ſīe uitio, c. 44. n. 64. 253
neptunum improbe accuſat, qui iterum naufragium facit, cauſa 10. nume. 5. 48
neratii improbitas & immanis uecordia, c. 31. n. 28. 179
nero equites Ro. operas arenæ promittere ſubigit, ingētibus donis, cauſ. 25. numero. 7. 139
notarius delinquēs in omittēdo, ſiſcumq;, uel Repub lædens, ut quia dolose omiſit ſcribere ſolutiones tributorum, manus amputatiōe punitur, cau. 44. nu. 35. 242
nobilitas maiorum delictum minuit, cau 31. nu. 1. 164

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobilitatis opus, ingentis molis est, & non modici pretii, quod nec cuiq; per facultates emere licet, causa. 13. nu. 1. 62.
nobilis contemnens, uel trāsgrediens principis mandatū grauius punitur, quàm ignobilis, cau. 13. nu. 26. 74.
nobilis errans in fide grauius puniendus quàm ignobilis, aut saltē æq;, c. 31. n. 25. 178
nobilis incōsulto principe nō puniēdus, cau. 31. n. 40. 14.
nobilis in foro pœnitentiali, pœnis grauioribus punitur, quàm ignobilis, & quare, cau. 31. nu. 37. 38. 182
nobilis pœnam potest redimere magno pretio, aut eleemosynis, cau. 31. n. 2. 165
nobilis, si mandet pauperi, ut delinquat, uel pauperi delinquenti auxilium ferat, eadē pœna punietur, qua pauper mandatarius, causa. 31. numero 31. 180
nobiles rei criminis non adstringuntur carceribus. causa. 31. nu. 10. 170
nobili reo criminis potest assignari pro carcere totum palatium, tota itidem ciuitas, a Potestate causa. 31. numero 12. & 13. 171
Limita nu. 14.
nobiles in pœnis criminalibus mitius puniuntur, in pecuniariis magis, cau. 31. num. 27. 178
nobiles non subduntur quæstionibus plebeiorum, cau. 31. nu. 15. 172
Fallit in Gallia, num. 16.
nobiles nisi enormiter delinquerint, furca suspendi non debent, cau. 49. nu. 6. 282
in Notoriis & in aliis casibus, in quibus regulariter appellatio prohibetur, necesse est causam in appellatione a definitiua, inferere. in Præfatione, num. 69.
notorium esse aliquid secundum regularem cursum sufficit, licet aliquo casu accidentali possit excusari. in Præfat. nu. 57. 58.
notarius falsum committēs, ut patris honorem tueretur cur mitius est puniendus, cau. 20. nu. 4. 85
notarius si omiserit adponere instrumento locum & tēpus, an dolo id fecisse præsumatur. disting. causa. 51. nu. 144. 354
notarius, si quidpiam eorum, quæ sibi dictata sunt, dolose omittat, qua pœna puniēdus, cau. 44. nu. 16. 235
notarii unius integritas, an alterius defectum suppleat, can. 51. nu. 125 347

numerus liberorum causam fauorabilem facit, causa 26. num. 1. 140
nullitas non debet proponi, nisi allegata ipsa causa ex defectu iurisdictionis. in Præfatione, num. 60.
Numæ Põpilji Romanorum regis decretum super morte liberi hominis, Festo Põpeio, cau. 13. num. 4. 62
nuntius executor siue minister potest ex causa nouiter orta, uel antiqua, non considerata per mandātem, adhibere causæ cognitionem, & exceptionem aliquā admittere. in Præfatio num. 36.
nuntio delegati citāti aliqué an quis credere debeat, nisi ipse exhibebat literas commissionis, cau. 51. n. 102. 337

O

Occasio honesta opera perficit, cau. 51. nu. 11. 299
Occasio leuis excusat, causa 43. nu. 2. 223
Oeconomatum ecclesiæ episcopi consanguineis propter fraudis suspecione cōmittere non debent causa 51. nu. 83. 328
Odiosus non est ita tacens uerum sicut exprimens falsum, cau. 44. nu. 41. 244
Officialis condemnatus pro maleficio commisso in officio, non potest appellare, cau. 58. nu. 3 376
Officialis illicitas exactiones non prohibens, æque punitur atq; is, qui eas facit, causa 44. nu. 13. 233
Omissio in sacris literis intelligitur sub commissione, cau. 64. nu. 20.
Officialis non præsumitur esse in culpa, ubi priuatus præsumeretur. causa. 58. numero. 2. 378
Officialis rem a iure subtractam recipiens, id bona & laudabili mente facere præsumitur, cau. 58. nu. 2. 378
Officium non excusat maleficium, sed inducit præsumptionem quòd non sit maleficium, c. 58. nu. 9. 378
Officium quandoq; ob ualetudinem suorum deserit, cau. 51. nu. 78. 325
Officii necessitas excusat a præsumpta calumnia, causa 58. nu. 9. 378
Olympias cum Euridicæ Philippi filiæ cicutam, laqueum & ensem ut mortis genus sibi deligeret, laqueum delegit, cau. 31. nu. 6. 167
Omissio plus uitiat, quàm incepta uel erronea expressio cau. 44. nu. 3. 231
Omissionis pœna, cum iudicis irelinquatur arbitrio, extraor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

extraordinaria est, multoq; ordinaria seuerior, causa 44.nu.60. 252
Opes ubi amici, causa.22.numero.82. 126
Orbis ad exemplū regis cōponitur, cau 31.nu.38. 183
Ordinarius meri imperii causas, propter sūam & suorum ualetudinem delegare potest, cau.51.nu.78. 325
Ordinatus ad certum ordinē a multū probo, & honesto uiro, præsumitur habere alios præcedentes ordines, cau.51.nu.51.& 52. 314

P

PACEM duo iniere, promittentes se inuicem non offendere in posterum, adiectaq; ad, id est pœna, postea nihilominus se offenderunt, nec constat uter prior cœperit neuter tenetur de pace rupta, cau.62.n.2. 382
Paciscei amicus pro amico, non potest Iasoni. cau. 22. nu.18. 107
Pactum nudum a stipulatione iter mercatores bonæ ñ dei, non differt, causa.51.numero.140. 351
Pacta, quibus lex aut natura non resistit, seruanda, ut lex, causa quinquagesimaprima nu.140. 351
Panormitanus archiepiscopus studiorum claritate mirabilior, quàm dignitate, cau.51.nu 129. 348
Papa dispensare potest, ex causa in matrimonio contracto per uerba de præsenti. in Præfatione nu.47
Papa potest ex causa dispensare cum monacho & clerico constituto in sacris, ut matrimonium contrahat. in Præfatione nu.46.
Papa princeps, populus non possunt tollere legem superioris, cau.38.nu.2. 206
Papa potest ex causa dispensare super iuramento, & usuris. in Præf.nu.48
Papa ex causa potest dispensare contra ius diuinum. in Præfatione nu.45.
Papa in quo sanctitas præsumitur, causam suorum alijs committere debet, cau.51.nu.89 330
Papa simoniaco pœnam remisit ob singularem quandam dilectionem, causa.51.numero 20. 200
Papa potest ex magna causa exercere iurisdictionem gladij temporalis. in Præfatione nu.36.
Papæ & principi tantumne licet pœnam, uel minuere, uel remittere, ob amicitiam sibi iunctam cum delinquente, causa.16.nu.3. 79
paria esse, aliquid fieri cōtra legem, & sine lege, cau. 51. numero.87. 329
parce necessitatis filiæ inexorabiles, & ineluctabiles, causa.33.nu.5. 188
parricida est qui filium naturalem occidit, causa 20.numero.12. 88
parii cur Timonem indigenarum Deorum administrū nulli pœnæ addixerunt, cū patriæ capiendæ rationem hostibus detegisset, causa. 52.nu.1. 363
pars melior ī pœnis sequēda est, ubi uariæ sunt opiniones, cau.3.nu.6. 20
pars etiam post publicationē a iudice factam, si superueniat causa uerisimiliter non cogitata, tempore publicationis, potest adhuc producere testes. in Præfatione. numero.50.
pastores mali gregem corrūpunt, cau.51.nu.97. 334
pater spiritualis amādus nō secus, quàm carnali, causa 21.nu.2. 85
patrem spiritualem occidēs ut puniatur, c.21.nu.2. 85
pater spiritualis nō omnino repellendus a testimonio ferendo, sed eius fides non est usquequaque ītegra causa 21.numero.8. 87
pater filiam, quæ in corpus suum peccauerit, si ad bonos mores conuersa pœnitentiam egerit, ex hæreda re non potest, nec alimenta nec dotem negare, causa. 28.nu.2. 149
pater a filio iudici, ut puniatur, oblatus, mitius puniendus, & econuerso. cau. 19. numero.1. 83
pater filium furiosum exhiæredare potest, causa ingratitudinis ante furorem commissæ, cau.3.nu.5. 19
pater si peccat in administrādis bonis filiorum, in omittendo, nō eo tollitur illi administratio, causa.44.numero.48. 246
pater spiritualis an sit idoneus testis in utranq; partem copiosissime, cau.21.n.6.7. 86
pater ut nō reperit qđ ī causam filii paterno affectu erogat, ita nec alius, qui paterna amicitia quicquam impēdit, cau.22.nu.63. 123
patris iussis an semper in omnibus obsequendum, causa. 33.nu.2. 153
patres mei interfectorem, an si poeniteat licite possim accusare, cau.28.nu.3. 150
patris, & filii non est eadem persona in prudentia atque fide,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fide,cau.51.nu.45. 312
patris in filium inhumanitas qui filium proprium reuinctis in tergum manibus iudicibus plectendum obtrudit,cau.18.nu.3. 82
patrem naturalem nō potest quis furti actione conuenire, cum reuerentia actionē excludat,cau.21.nu.4. 92
patres spirituales nō possunt conuenīri, nisi inquantum facere possunt.c.21.n.10.95
Patres spirituales tenētur alere filios suos ex sacro fonte susceperunt.c.21.nu.9. 94
paulina cōstuprata a mundo idq; fraude sacerdotū Isiacorum,cau.4.nu.4. 23
Paulus apostolus adolescens a Domino electus,& ad prædicandum missus, causa.51. num.152. 357
pauperes possunt denūciare ecclesiæ illū,qui nō dat, ut cogatur dare.c.44.n.10.232
paupertas,necessitas species cau.33.nu.4. 187
peccare aperte, leuius est, quàm sanctitatē simulare,in cōparatione duorū malorū ex sententia D.Hieronymi cau.57.nu.5. 373
peccare in occulto, ad diminutionem peccati facit. Et quid ita,cau.57.nu.3. 374
peccans citra dolū mitius puniendus,cau.36.num.3.193
peccator publicus magis punitur quam occultus, causa 57.nu.1. 373
peccatores manifestos grauius apud iferos plecti testatur Theispesius.c.57.n.5.374
peccatū occultū an leuius sit quā publicū,tex.gl. & doc. amplissima in utrāq; partē dissertatio,cau.57..n.6.374
peccatum omne a quo dependet,cau.5.nu.9. 28
peccatum eius,qui non facit quod debet,æquat eius delictum,qui facit quod non debet.cau.44.nu.17 236
peccatum commissionis an grauius omissionis delicto, causa quadragesimaquarta nu.24.25.& 29 238.239 241
peccatum operis grauius est quam cordis,causa. 40.numero.4 212
peccatum esse minus in faciēdo,quàm in non faciendo, Iasoni in quo reprehenditur, causa quadragesimaquatta.nu.22.23. 237
peccatum tantum est graue, quantum a uirtute distat, cau.44.nu.23. 237
peccata mali exempli,grauius punienda,causa.44.numero 53. 248
peccatā nobilium in dignitate cōstitutorū trahuntur in exemplum ab inferioribus, cau.31.num.38. 180
peccata quāto sunt grauiora, tanto minus trāsmissibilia in hæredes defuncti,cau.44. numero 26. 239
peccata pro peccato, caus.30. num.3. 157
peccata uetera iam obliterata minimè repetenda, causa vigesima,nume.1. 153
peccata facto cōmissa,grauiora, quam quæ solo animo, causa 44.numero.54. 248
peccata minuūtur propter merita & uirtutes,cau.51.numero 23. 301
peccata non rerum euētu, sed uitijs hominū metiēda sunt, cau.52. numero 10. 366
perfectio charitatis imperfectum scientiæ supplere potest,causa 51.nume.149. 356
periclis Atheniēsis apophtheg ma,Vsque ad aram,causa vigesimasecunda,nu.88. 128
pœna leuius infligēda,ubi a patrato scelere multum temporis,interceſſit, ca.29. num.1. 153. Limi.ibid.num.3.
pœna minuenda his, qui quadam ingenii subtilitate aberrantes peccarunt,cau.12.numero.1. 60
pœna propter paupertatē an & quando minuatur, causa 32.num.4. 183
pœna mitior imponitur, per uiam īquisitiōis, quàm per uiam accusationis,c.53. numero 1. 368
Et an hoc habeat locū in iure ciuili,ibid.num.2.
pœna a statuto introducta, potest remitti,minui & augeri ex causa.in Præf.n.20. Bald.super hoc opimo numero 21.
pœna corporalis, uel minima qualibet pecuniaria etiam maxima grauior est, caus.31.nu. 29. 180
pœna quando grauior infligatur constitutis indignitate,quàm priuatis,caus. 31. nume.17. 173
pœna relatiua an in nobili ac cusante plebeium locū habeat,cau.31.num.30. 180
pœna corporalis in absentē ferri non potest,cau.3.numero 2. 19
Pœna minuenda in minore uel leui quopiam dolo,causa 15.num.1. 78
Pœna imminuenda, cū eius, qui deliquit conditio considerata,alii ad meliorē frugem traherentur,causa 49. numero 1. 267
pœna delicti remittitur ei, qui post commissum delictum baptizatur, causa 25. nume.1. 138

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna minuitur in casu fauorabili, cau. 30. num. 15. 161
Pœna crescere debet ob facinoris immanitatē, causa 49. num. 17. 276
Pœna carceris, exilij pœnam minuit, cau. 41. num. 3. 291
Pœna aut remittit, aut certe minuitur propter delinquētis, aut etiā maiorū & proximorū ipsius merita, beneficiaq; in Rempubl. collata, cau. 49. num. 1. 269
Et quomodo id sit accipiēdum. 13. & 46. 273. 282
Pœna mitior illi imponēda, qui clā qui quā palam deliquit, cauſ. 57. num. 1. 373
Pœna scelerum nō modò delinquentem ipsum respicit, sed & cæteros omneis, cau. 48. num. 2. 267
Pœna apud Lacedæmonios, in eum, quin non obiurgasset delinquentem, cauſ. 44. num. 14. 234
Pœna si iam ipso iure imposita sit, & etiam iam quæsita sit parti, & fisco, siue rei publicæ, per confessionem, aut aliud quid aduentitiū, an & quomodo sit pœnitētiæ locus, c. 30. n. 16. 161
Pœna non minuitur condēnato legis præsumptione, cau. 27. num. 10. 148
Pœna minuitur ob ingraue-scētē ætatem, cau. 8. nu. 1. 40
Pœna statutorum non habet locum ī delictis attentatis, causa 37. num. 3. 145
Limit. nume. 4.
Pœna minuēda ijs potius, qui peccant tantum in omittendo, quàm ijs, qui in committendo delinquunt, cau. 44. numero 1. 230
Pœna an propter paupertatē minuatur, ca. 32. nu. 2. 3. 185
Pœna imminuatúrne propter ebrietatem. Et qūo id accipiendū. causa. 6. nume. 11. & 12. 34. 35
Pœna minuenda est in his, in quibus ex sola fama proceditur ad cōdemnationē, causa 27. nume. 5 146
Pœna delicti ob merita præcedentia minui potest, cau. 16. num. 5. 80
Pœna si qua cōsuetudine introducta sit non licet iudici ab ea recedere. in Præfat. nume. 4.
Pœna ipso iure imposita potest ex causa minui. in Præfat. num. 24.
Pœna ad paucos, exemplum ad multos peruenire debet, causa xlvii. numero quinto. 261
Pœnæ omnes in arbitrio principis sunt constitutæ, causa. 16. num. 3. 79
Pœnæ delictorum aut remittendæ aut minuendæ propter uicinitatem, cau. 23. numero 1. 130
Pœnæ aut omnino remittendæ aut certe minuendæ his, qui spirituali uinculo sibi iūctos receptarunt & defenderunt, cauſ. 21. nume. 1. 90
Pœnæ difformes, causa trigesimaprima, num. 34. 181
Pœnæ arbitrariæ arbitrio iudicum relictæ sunt, cauſ. 31. num. 34. 181
Pœnarum deprecationi quæ prosunt, cau. 31. nu. 9. 169
In pœnis arbitrariis illud certum est, quod consuetū est. in præfat. num. 5.
pœnitentia publica an ex causa ī priuatam immutari possit. in præfat. num. 28.
perichitantem quæ commendant, causa 31. num. 9. 169
Et, causa 49. num. 11. 272
Persæ illos in primis obseruant, qui proxime habitant, cau. 23. num. 1. 130
Persarum mos in strangulandis senibus, ca. 31. nu. 6. 167
Persona tutoris legitimi fida & honesta satisdando liberatur, causa. 51. numero 41. 310
Peruisij, tres monetæ conseruatores, cau. 42. nu. 11. 219
Persuadere, grauius esse, quē compellere, ca. 57. nu. 4. 374
Pedis magna, uicinus malus, ca. 23. nu. 9. 134
Petrus fidelior factus ē postquā pec. cau. 1. c. 51. n. 22. 301
Piaculum erat uerberari eo die eum, qui ad uerberandū ducebatur, si ad pedes flaminis Dialis procubuisset, ca. 55. num. 4 372
Pietas boni operis mater, causa 23. num. 1. 135
Pietas exercenda in quosuis homines & cum eis humaniter agendum, ac nō summo iure utendum in pœnis infligendis, cau. 24. nume. 1. 135
pietas & amicitia quadam cognatione connectuntur & quodammodo fraternizāt, causa 22. numero 15. 105
pietas, quæ proprie parētum filiorum est, eadem dicitur de naturalibus, ca. 20. numero 12. 98
Pietes circa quæ uersetur, cā 22. num. 15. 105
Eiusdem descriptio, ibid.
pisistratus Athenienſium tyrānus amico Thrasippo conuitijs & iniurijs pugnanti parcit, cau 6. nu. 7. 33
Pisistrati Athenienſium tyrāni elegans respōsum ad uxorem hortantem ut suppliciū sumeret, de eo, qui filiæ suæ osculū præbuerat, c. 4. nu. 5

Pittaci Mitilenei lex in ebrios, cau. 6. num. 8. 33
Plato non tantum punit conatum, quantum opus ipsum, causa 40. num. 4. 212
Plato ira percitus seruũ uerberare noluit, cau. 1. numero 23. 12
Plato quas pœnas infligẽdas censat insanis, morbosis, senibus & iuuenibus, cau. 8. nume. 2. 41
Plato in eodem genere delicti grauius punit omissionẽ, quàm commissionem, causa 44 nume. 4. 231
Plato Moysis legem imitatus, causa 1. num. 16. 9
Plato res partim ad prouidẽtiã, partim ad necessitatẽ referr, cau. 33. nu. 5. 188
Platoni mitius punitur, qui ira concitatus, quàm qui sponte quenquam occidit, cau. 1. nu. 15. 9
Platonis lex de homicidio, cau. 1. numero 15. 9
Platonis lapsus, causa 44. numero 64. 254
Platonis consilium, ubi contingit plures ex ciuitate priuato consilio, sineq; cõmuni authoritate, aut pacẽ inire, aut bellum mouere, ca. 47. num. 6. 263
Plautio Laterano mors, quã ex sceleribus meruerat, ob patrui egregium meritum, remissa, causa 49. numero 12. 273
Pœna præposterа, causa 31. numero 4. 166
Pontia filios duos ueneno sustulit, causa 44. nu. 8. 232
Postulatio quæcunq; superioris, pro iussu habetur, ca. 35. nume. 6. 195
Potentes potenter tormenta patientur, causa trigesimaprima, numero 20. 273
Et ibid. numero 37.
Potentior qui rogat, rogando cogit, ca. 35. nu. 8. 196
Potestas ex causa superueniente potest recedere à statuto etiam per eum iurato. in Præfat. nume. 33.
præcepta Mosaica à Christo in multis mutata ac reprobata, cau. 38. num. 8. 208
Præceptorum diuinorum patitio, causa 28. numero 6. & 7. 207. 208
Præceptorum cõtemptus æqualis, quanuis illorum alia grauiora, alia leuiora, cau. 44. num. 19. 236
prælatus an possit suis cõsanguineis cõmittere œconomiã ecclesię, c. 51. n. 143. 354
prælati si quid agãt, à famulis in exemplum trahitur, cau. 51. num. 97. 98. 334. 335
præmiũ ex dolo, c. 52. n. 1. 363

Præsentia cõsanguineorum excludit præsũptionẽ fraudis & metus, cau 22. numero 50. 52. 119. 120
Præsẽtia alterius partis an necessaria in iuramento testis, cuius dicto necessario standum est, cau. 51. nu. 133. 349
præsumptio delicti, quib. modis mitigãda, caus. 15. numero 2. 78
præsumptio quòd quis sit bonus non attenditur ubi agitur de tertii præiudicio, causa 51. numero 61. 318
præsumptio duplex, hominis scilicet, & legis, causa 27. numero 10. 148
præsumptio ꝙ quis ex certa scientia, & dolo aliquid fecerit, an releuet, si non allegetur, causa 13. nu. 20. 21. 71
preces superioris iustum metum cur inducãt, causa 35. numero 9. 197
presbyter nemo ordinandus ante legitimam ætatẽ, quantumuis sit dignus, causa 51. numero 8. 295
princeps potest ex causa contractũ à se initum reuocare. in Præfat. numero 41.
Princeps secularis põt ex causa limitare ius diuinum. in Præfatio. nu. 49.
princeps põt ex causa tollere defensionem, etiã si naturalis sit in Præfat. nu. 44.
princeps qualis fuerit in Repub. tales erunt ciues, causa 31. numero 31. 183
princeps potest delinquenti, ratione specialis amicitiæ, pœnas remittere, causa 16. numero 3. 79
princeps propter scandalum non punitur, causa 46. nunumero 1. 259
princeps ex causa potest cognoscere de causa, & iudicare parte non citata. in Præfat. nu. 43.
princeps potest ex causa ius aut rem alterius auferre. in Præfatione, nu. 38.
princeps captiuos ex carcere nõ potest, ob sceleris immanitatẽ, cau. 49. nu. 27. 278
principis & alterius magistratus mandato, qui rõne timeri põt, delinquens mitiùs puniendus, causa 34. nu. 1. 2. 3. 191. 192
probitas cur in tanto pretio sit, cau. 51. nu. 156. 358
principum preces armatæ, cã 35. nume. 1. 194
probum neminem esse existimandum antequam diutius mores illius probati fuerit, causa 51. nume. 158. 361
procurator nõ admittitur cũ corporalis pœnam venit imponẽda, causa 3. nume. 2. 19

Universidad de Deusto
Biblioteca

procurator constitutus ad exigendum, potest solutionem recipere, si bonæ fidei uir fuerit, cau. 51. n. 347. 355
procurator ex causa superueniente potest reuocare factum domini. in Præfatione numero 30.
prodigo parcitur ī delictis in omittendo, causa 44. numero 45. 246
proditio nobilitati maximè contraria, cau 31. nu. 21. 175
proditior nobilitatē amittit, & quare, cau. 31. nu. 21. 175
proditoris, etiam nobilis, insignia delenda, causa 31. numero 21. 175
professio à uoto nō longe distat, imo ē uoti species, causa 1. numero 30. 15
proles naturales habetur pro legitima quo ad fœdus naturale, causa 20. nnme. 12. 88
Professio iracundiæ æstu facta, nec tenet, nec obligat, causa 1. numero 30. 15
propositum in proposito idē operatur, quod oppositum in oppositō, causa 54. numero 58 225
prouisio singularis fit propter singularia merita, quæ secundum statuta generalia fieri nō posset, causa 49 numero 9. 272
prouisiones generales statutorum, recipiunt tacitas exceptiones, propter casus emergentes, cau. 49. n. 9. 272
prouocatus iniuriis, si uiciſſim iniuria dixerit ei, qui prouocauit, non debet, puniri, causa 1. nu 12. 8
prouocatus, si eū qui prouocauit, fugiente interimat, lege Cor. de sic. tenetur. causa 1. nume. 9. 7
Ptolemæus rex amore Galetæ cōdēnatis quibusdā suppliciū remisit. c. 17. nu. 1. 81
puella si reū mortis in maritū poposcerit, eū liberat ex cō suetudine Franciæ, caus. 56. nu. 1. 372
Quod minùs hodie obseruatur. nume. 2. 372
puer apud Athenienses sacrilegii pœna damnatus est, q laminam aureā, quæ ex Diana corona deciderat, sustulisset, causa 7. numero 9. 40
puerum ætas excusat, fœminam sexus, causa 7. nu. 3. 36
pueritia, vnūquenq; à uindicta retrahere debet, caus. 7. numero 7. 39
puniendus non est, qui ex cō suetudine publica quidquā facit, causa 42. nume. 9. 218
puniēdus mitiùs est is, qui ex uehemēti præsumptiōe, nō ex euidentibus probationibus cōdēnatus est, causa 27. numero 1. & 9. 142. 148
punitur interdū quis propter scādalū, alias nō puniēdus, causa 46. nu. 2. 159
pupillus si in omittendo deliquerit, mero iure nō punitur, cau. 44. nu. 44. 245
punitus in foro pnali, pōt ac cusari, & puniri in foro iudiciali, causa 25. nu. 4. 139
purgatio quid & eiusdem partes, cau. 43. numero 12. 68
Pyrrhi humanitas ī adolescētes, qui se inter bibendū cōuitiis maledictisq; onerarāt, causa 6. nu 5. 32

Q

Qvalitas notoriā dicitur, quæ prima facie de iure cōitalis est, in Præfat. nu. 6.
Qualitatem allegare sufficit, ex qua infertur illud, quod ius præsumit, sine illius allegatione, causa 13. nu. 17. 71
Querela uiginti annorū excluditur exceptione eius, qui à familia occisus est antequā mortē illius ulciscereturi, causa 29. nu. 2. 153. Limit. nu. 7. 135
Quæstio facti est in iudicantis arbitrio. in Præfa. nu 2.
Quæstiones olim seruis tantū dabantur, c. 13. nu. 16 69

R

Rapuisse uerbo, quid contineatur, causa 37. numero 5. 203
Raptor est tam qui pauperi non subuenit, quam qui aliena rapit, causa 44. nu. 9. 226
Ratō corrigitur quod uenit in consuetudinem, causa 51. numero 3. 291
Ratio anteactæ uitæ habenda ad æstimanda metiendaq; facta dictaue hominum, causa 51. nume. 3 291
Rationes, aut priuatæ scripturæ defuncti præsumptionē faciunt, causa 51. nu. 13. 296
Receptatores affinitū, & cognatorum mitius puniendi, causa 20. nu. 1. 84
Rector ciuitatis qualis est, tales inhabitantes in ea, causa 31. numero 39. 183
Relictum prælato à consanguineo, præsumitur ratione personæ, non ecclesiæ relictum, cau. 22. nu. 24 109
Religiosus, qui credit matronæ graui & fidedignæ, dieē tī aliquā habere licentiam à proprio sacerdote, excusandus est à pœna Clem. 1. de priuileg. causa quinquagesi ma prima. nume. 32. 307
Remissio, quam ecclesia baptizato tribuit, causam limitatam, animæ respectu, habet, causa 25. nu. 3. 138
Religiosus peccans occultè, & sine scandalo, non ex con

Universidad de Deusto
Biblioteca

temptu,nec contra religionis votum,in eodem genere peccati,peccat leuiꝰ, quàm secularis,cau.51.nu.21.300
Religiosus potest esse procurator pro amico monasterii,etiam laico,sicuti, & pro monasterio, etiã sine abbatis cõsensu,cã.22.nu.40.116
Renuntiatio productionis testiũ,&cõclusio in causa,idẽ, causa 51.numero 118. 342
Renũtiatio bñficii facta per metũ illatũ clerico,sicut cæteri,ita, & si fuerit illatus consanguineis clerici,causa 51.nume.7. 323
Rem manifestam inficiari,augentis crimen est,non diluẽtis, causa 30.nume.3. 157
Res alienas inuadit, qui non soluit,quod debet,caus. 44. numero 11. 233
Res quæque ad suam naturã facile reuertitur, cau 51.numero 18. 299
Reuersus ad nos, & intra præsidia nostra esse itelligitur, qui ad amicos peruenit,causa 22.nu.nero 68. 124
Rescriptum in quo ueritas tacetur,non omnino uitiatur, causa 44.numero 41. 244
Rescriptum ad beneficium, quo quis dicit se nullũ habere,cùm modicum, aut minus sufficiens habeat, non uitiatur,causa 44.nu.39 243
Rescriptum subreptitium,auget iurisdictionem mero iure,causa 44.nu.38. 243
Rescripta ad lites, nulla sunt ex obreptione, non autem ex subreptione,causa 44 numero 40. 244
Reus est,& qui mẽdacium loquitur,& qui ueritatem tacet,causa 44.nume.16. 235
Reus criminis an detinendus in carcere,& quãdo,&qualiter,causa 31.nu 11. 160
Rex insipiens perdit populũ suum,causa 31.& 51.nu.39. 97. 183.334
Rhaconis Mardi constantia in damnando filio,causa 18 numero 3. 82
ripam qui uult munire, de dãno futuro uel cauere, uel satisdare debet,secundum personæ qualitatem, causa 51. nume 37. 309
rixa, metus instãtis periculi, & intẽsus dolor,pessimi sũt cõsultores, causa prima,numero 7. 5
Roboã Salomonis filius stolidus,&ignauus,causa51.numero 44.312.
rogatio domini, præceptum est,causa 35.nume.2. 194
rogo, uerbum à summo põtifice prolatũ, præcepti uim habet,causa 35.nu.4. 195
rogatio ducum, iubendi species uiolenta, causa 35. numero 3. 194
Romani cũ accepissent Barbaros immolasse diis hominem,accersitos,cum id consuetudine quadã fecisse accepissent, impunitos dimiserunt,causa 42.nu.3. 216
Romani in deferendis honoribus, & magistratibus quid spectarint,causa 51.numero 151. 357
Romanorum decretum quãdo peccabat multitudo, atque etiam in disciplina militari,cau. 47.numero 4. 262
rusticitati non parcitur in his quæ sunt introducta ad rigorem iuris conseruandam, causa 11.nu 18. 57
rusticus nõ excusatur in his, quæ faciunt ad formam, & solennitatem actus, causa 11.nume.19. 58
Rusticus sagax non excusatur,si quid peccarit,cau 11. numero 17. 57
rustico qui cõtra naturã peccauit, parcendum non est, causa undecima,nu.21. 58
rustico parcitur in iure ciuili, cùm peritiores cõsulere nõ potuit,causa undecima,numero 20. 58
rustici peritiores consulere debent,cau. 11.nu.21. 58
rusticis succurritur in expressis à iure ciuili tantum,causa 11.numero 23. 59

S

SACERDOS potest pœnã iniunctam minuere,ex magna causa,in Præfatione, numero 27.
Sacerdos alioqui postulare prohibitus,potest tamẽ pro coniunctis personis,si necessitas suadeat, causa 22. numero 39. 116
Sanctitas personarum,atque integritas multũ habet ponderis contra generalia legũ decreta. causa 51. numero 13. 296
Et quomodo id procedat. ibidem.
Sanctitas uirorũ nihil facit, si agitur de animæ periculo, ybi quidpiam præceperint, uel dixerint,causa 51.numero 16. 298
Sanctitas in papa præsumitur,causa 51.nume.89. 330
Sancita ueteris testamẽti trifaria diuiduntur, causa 38. numero 4. 207
Salomon in adolescenia in regem vnctus, causa 51.numero 152. 357
Sanguinis,qualitas nullo pacto aboleri nulloque iure diri põt,cap.20.nu.7. 86
SadocesAetolidis præfectus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd in quam sniam ob pecuniã tulisset, cruci affixus, causa 49.nume.7. 271
Sapiẽs qui semel fuerit, in cõtrarium habitum trahire nõ potest, causa 51.nu.3. 291
Sapiens stolidos generat, cau 51. nu.45. 312
Satisdatio tutorib⁹ legitimus, si sint personæ honestæ, remittitur, causa 51.n.14. 297
Satisdare ubi quis tenetur ex forma statuti antequã pote statis officium acceptet, si is eũ idoneus, creditur soli cautioni.cũ gñali bonorum hypotheca, c.51.nu.38.309
Satisdare, uerbũ, intelligitur cum fideiussore, cau.51.numero 41. 310
Scandalũ facit ut aut remitta tur pœna, uel certe minuatur.c.46.n.1.259. Limi. numero 4. 260
Scientia præsumitur in factis vicinorum, cau.23.n.2. 130
Scientia an comprehendat ignorantiã affectatam, causa 13.numero 23. 73
Scientia in maleficiis quãdo allegãda.cau.13.nu.19. 71
Scientia non reuelata quãdo puniatur, cau.38.nu.10 209
Scribere ut turpe ẽ quod nõ debetur, sic inprobũ est nõ referre quod debeas, causa 44.numero 16. 235
Scribas quæstorios exercere negotiationes lege Clodia prohibitũ, c.42.nu.3. 216
Scripturæ priuatæ mercatoris quãdo standũ, causa 51. num.13. 299
Scripturæ mercatorũ faciunt magnam præsumptionem, causa 51.nume.238. 351
Scriptura priuata facit probationem semiplenam, causa 51.nume.105. 338
Scipio Africanus admodum adolescens, consul renuntiatus est, causa 51.nu.151. 359
Sceleris immanitas facit, ut quis aliquãdo ad bestias cõdemnetur, cau.49.n.44.282
Sceleris atrocitas facit, ut prohibiti accusare, accusẽt, causa 49 nu.23. 278
Secreta amicis committũtur, causa 22.nume.73. 125
Senatores per uias urbis ingredi inde corum. causa 42. nume.3. 216
Senectus, est uelut altera adolescentia, atq; pueritia, causa 8.numero 3. 41
Sententia nulla, atque inualida an excuset a dolo, causa 43.numero 8. 132
Senes sensum pueriliẽ habẽt, & unde dicantur senes, cau sa 8.nume.7. 43
Senes cur pueris mirè delectentur, causa 8.nu.4. 42
Senes si quid peccent, clemẽtius sunt plectendi, causa.8. num.7. 43
Sententia mandatur executioni ob criminis atrocitatem, intra tempus decem dierum concessum ad appellandum, cau.49.nu 29. 279
Sententia lata contra absentem dolo aduersarij, nulla est ipso iure.causa. 44. numero.36. 243
Sententia criminali in grauibus delictis executioni mãdatur diebus etiam feriatis, cau.49.nu.31. 279
Sententia expresse lata contra regulas iuris communis nulla est, licet reperiantur aliqui casus excepti, in quibus posset saluari. in Præfatione.nu.63.
Sententia, si causa inepta, & non legitima exprimatur, uitiatur, cau.44.nu.63. 252
Sententia quando fertur contra fundatam alterius intentionem, eius rei causa expri menda est. in Præfatio. nu.
Sepulcra de albata, causa. 51. numero.4. 292
Sergius Galba pœna & iudicio soluitur liberorum ratione.cau.26.nu.2. 141
Seruus tenetur iuuare dominum, cau.44.nu.70. 256
Serui è Caria fugaces.cau.44. num.56. 249
Seruus alioquin incapax, ob sceleris grauitatem admittitur ad supplicandum & impetrandum delictum, causa 49.nu.20. 277
Seruus si a possessore bonæ fidei fugerit talis tamen habitus, ut costodirt non debuerit, absoluendus est possessor.cau.51.nu.36. 308
Serui dominorum morbis inficiuntur.causa quinquagesimaprima, nu.95. 333
Seueritas in peccata paucorum exercenda.cau 47. numero.1. 261
Seueritati quando aliquid detrahendum, cau.47.nu.1.261
Siccion Dentatus ter consul rebus domi forisq; insignis, ob tyrannidem de rupe præceps datus. causa .49 numero.13. 273
Silentij peccatum grauius, quàm locutionis Alexandro Ales.cau.44.nu.5. 231
Simile simili gaude causa. 51. num.96. 334
Cum Simoniaco, quem commendat ante acta uita, mitius agitur, cau.51.nu.5 293
Societatum omnium quæ nã præstantissima causa.22 numero.3. 100
Simulatum non potest esse diurnum, cau.51.nu.17. 298

solēnitas extrinseca in actu cōfecto a probo uiro, quādo præsumatur iterueniſſe cau.51.nu.15 297
Solon monet Areopagitas, ut perpendant an ſcelus, mors, uulnus, uel incendiū prouidentia cōmiſſum ſit. cau.13.nu.5. 63
somnus morti ſimilis & eiuſdem mago, cau.5.nu.2.25
somnus quomodo ſit, cauſa.5.nu 8. 28
somnus, parua eſt mors, magnus ſomnus, cauſa.51.numero.5. 293
somnus, Sopor, Quies, pro Dormire, Morte, & Mori, uſurpata, cau.5.n.6. & 7.27
somnus ueluti publicanus dimidium uitæ aufert cauſa.5 nu.3. 25
somnus mortis frater Homero, cau.5.nu.4. 26
somnum & mortem, parum differre.cau.5.nu.8. 28
sortitione in milites animaduertebatur, ut metus ad omnes, pœna & paucos peruenireț.cau47.nu.4. 262
speculator, practicæ pater, cau.1.nu.1. 8
ſpiritui non omne credendū. cau.51.nu.16. 298
ſtipulari piis locis & cauſis quilibet poteſt uerbis directis.cau.22.nu.15. 106
ſtatutum ut propter cōfeſſionem deducatur quarta pars pœnæ, nō habet locum, quādo, pœna nullam diminutionem recipit.c.30. n. 20. 162
ſtatutum aut alia conſtitutio puniens capitaliter homicidiū, aut aliud delictum, quo modo ſit accipiendum, cauſa.13.nu.10. 65
ſtatutum licet permittat bannitum impune occidere, filius tamen patrem bannitū occidere non poteſt cauſa. 20.nu.6. 86
Contrariam oppinionē uide num.7. 86
ſtatutum ut nō ualet factum contra clericos, ſic neq; cōtra conſanguineos eorum, cau.51.nu.73.pag. 323
ſtatutum etſi reſtringat facultatem probandi, ad unam ſpeciem probationis tātum poſſunt tamen teſtes ſpectatæ fidei produci, & admitti cau.51.nu.117. 342
ſtatutum ſi punit facientem tractatum, non requiritur facti conſumatio cauſa. 37. num.6. 203
Limita num.7.
ſtatutum eum puniens certa pœna, qui rapuerit rem alienā, ocumne hēat in eo qui fregit oſtiū alterius ut raperet.cau-37-nu.5. 203
ſtatutum promittens impunitatem, alicuius offenſæ, an æque in omitendo, atq; in committendo ſit accipiendum, cau.44.nu.49. 247
ſtatuto an quando derogare poſſint hi, quibus a ciuitate conceſſum eſt arbitrium. in Præfat.nu.29.
ſtatuta ſecundum rationem accipienda ſunt. in Præfatione.nu.22.
ſtatuta, quæ leuius puniunt nobilem delinquētem quā plebeiū quomodo accipienda, cau-31.nu.36. 182
ſtatuta ,ppriæ & naturaliter non fictitie interpretanda, cau.37.nu.2. 201
ſtatutorum prouiſiones generales recipiunt tacitas exceptiones propter cauſas emergentes.c.49.nu.9. 272
Steſimbrotus patris iuſſu ſecuri percutitur. cauſa. 52. nu.4. 364
ſtipulatio huiuſmodi tum demum ualet, Promitto centum, ſi Titius Plagium fecerit, cum Titius ille ſit meus conſanguineus, aut amicus, cau.22.nu.49. 119
ſtipulatio non ſolum amici, ſed & extranei ab eo ratificata pro quo fuit interpoſita, æquæ prodeſſe debet atque ſtipulatio procuratoris, qui mandatum ab initio habuit, ut ratihabitio retrotrahatur.cau.22.nu.20. 107
ſubtilitas nimia ad pernicié tendit.cau 12.nu.3. 100
ſubtilitas nimia magis improbatur, quam nimia groſſities.cau.12.n.2. & 3.99. 100
ſuperior de ſuorum officialium facto tenetur cau.51. nu.56. 316
ſuperioris cuiuſuis iuſſui nō ſemper parendum. cauſa.34.nu.3. 192
ſupplementum non recipit, quod nihil eſt, cauſa.51. numero 124. 346
ſupplicium ſi quis demeruit, an & quo caſu confeſſus mitius, quam conuictus puniatur.cau.30.nu.14. 161
ſupplicia immenſorum cruciatuum ſemel luiſſe ſatis eſt, cauſa.14.nu.1. 62
ſuſpendioſos luctu priuant leges, cau.13.nu.5. 63
ſuſpectus tutor quis dicatur, cau.51.nu.46. 313
ſuſpicio fraudis in honeſtiſſimam cadit perſonam, cauſa 51.nu.88. 329

T

TABERNI ſenibus, quos impenſe dilexerāt, patibulis ſuſpendebant, cauſa.31.numero 6.
Tabellio condemnatus de delicto

delicto in officio commisso non potest ultra officium illud exercecere. c.58.8.378
Tabulæ eius, qui uerum non retulit æq; damnantur, ac eius qui falsum perscripsit, cau.44.nu.16. 232
Tacere, cum doleas, difficillimum. cau.1.nu.22. 11
Taciturnitas quandoq; nocet, cau.44.nu.65. 255
Tastricii uerba de uestitu atque calciatu non decoro, causa 42.nu.3. 216
Turus Philosophus non admittit consuetudinē in malis, cau 42.nu.13. 220
Telum ingens necessitas, causa.33.nu.13. 187
Temeritas excusat a dolo, cau.43.nu.5. 225
Tempus carceris computatur in tempore exilij, causa 41.nu.1. 213.
Tempus delicti commissi attenditur in delictis, non pœnæ mutatio. cau.3.nu.4. 19
Tempus solum iustum uirū ostendit, cau.51.nu.18. 299
Tentare Deum & facere, idē pollet, cau.28.nu.5. 148
Testimonium triennalis temporis sufficit ad meliorem delictorum purgationem & ad uirtutis augmētum, causa.29.nu.5. 150
Testimonium iniuriari apud Athenienses non admittebatur, cau.51.nu.135. 350
Testis iuratus deponere debet, alioqui eius dictum, nullum, cau.51.nu.136. 350
Testis unius probitas & spectata fides supplet defectū contestis minus idonei, causa.51.nu.21. 300
Limita.nu.124. 346
Testis, quòd in parte tantum falsus omnino falsus habeatur, eiusq; testimonium in omnibus cæteris partibus, etiā separatis nihil ualeat, quomodo sit accipiendum, cau.44.nu.42. 244
Testis si dicat se aliter deposuisse, quam scriptis excepe rit notarius, utri potius credendum, cau.51.nu.129.348
Testis non iuratus, uir spectatæ fidei, præsumptionem facit, aliorumq; testium fidē corroborat. c.51.n.132. 350
Testis dictum cum dubitatur an ualeat quādo scilicet notarius, qui eum examinauit, scribit, quòd idem per omnia deposuit atq; alij testes, indubitanter ualet, modo sit bonæ famæ & opinionis, cau.51.nu.128. 348
Testis notæ & spectatæ fidei, potest dictum suum corrige re usq; ad publicationem testium, cau.51.nu.127. 348
Testis dictum, non citati, sed sponte deponentis, fidem facit, quando persona est fide digna, ca.51.nu.132 349
Testis de falso punitur, qui uerū supprimit, caus.44.nume. 15. 235
Testi deponenti se scire aliquem bonum & legalem uirum, quia uicinus est creditur, cau.23. num.2. 130
Testes duo quādo ex forma legis requirūtur, debet uterque esse probatæ uitæ, cau. 51.nu.123. 346
Testes singulares an & quando probent, caus.51.numero 106. 338
Testes puniri non debent de falso, qui deposuerunt se id scire, quod à uiro optimæ famæ & opinionis audiuerunt, c.51.nu.31. 306
Testes potest adhuc producere pars, etiam post publicationē à iudice factam, si superueniat causa uerisimiliter non cogitata tempore publicationis in Præf.n.50
Testem aliàs non idoneum, admitti propter sceleris acerbitatē, quomodo sit accipiendum. ca.49.nu.25. 278
Testium defectus suppletur per fidem & integritatē experta notarij, caus.51.nume.126. 347
Testiū certus numerus quando requiritur ad solennitatem, uel substātiam actus aliorū testium, integritas nō supplet unius defectum, ca. 51.nu.123. 346
Testibus etiam uerisimilia nō deponentibus creditur, quā do sunt ualde digni, cau. 51. num.107. 338
Themistocles agrum uenalē commendat à probitate uicinorum, cau.23.num.5. 132
Theophrastus unde nomē accepit, cau.51.nu.81. 326
Thespesius à morte reuocatus, cau.57.nu.5. 374
Thomæ adolescētis dictum celebre, cau.44.nu.56. 249
Tiberius uirgines à carnifice uitiatas (quoniām uirgines strangulare nefas erat, strā gulari iussit, ca.31.nu.7.168
Tiberius Cæsar insignem artificem, qui uirum flexibile componebat, è medio sustulit, cau.50.num.3. 283
Tiber. Iudis sacerdotes ī cruces adegit, eiusq; templum euertit, statuāq; ipsius dæ ī Tyberī deiecit, c.4.n.4. 19
Titius Caiū percutere uolēs, socium percussit, an corporaliter puniendus sit, ca.14. num.2. 62
Titus Flaminus, Decii Rulli, Coruini, multiq; alij admodum

dū adoleſcētes, quòd pop. Romani imperiū auxerint, conſules creati ſunt, ca. 51. num. 151. 357
Tortura utriuſq; manus abſciſſiōe, grauior, c. 31. n. 167
Tortura pōt etiā adhiberi diebus paſchalibus, propter crimīs immanitatē, cauſ. 49. nume. 27. 278
Tranſactio reſcinditur metu illato conſanguineis tranſigentis, cau. 51. num. 71. 322
Traianus in ſuo municipe ac nepote deligēdo falſus eſt, cauſ. 51. num. 44. 312
Tropus interdum ad cōiecturas pertinet, ca. 11. n. 13. 55
Tullio Ciceroni melius fuerat filios non habere, cauſ. 51. nume. 44. 312
Turbatus nō poteſt ſemper habere ſtaterim in manu, cau. 1. nume. 8. 6
Tutelæ legitimum modū ſupergreſſus, ſi aggreſſorē interimat, punitur tanquā culpabilis, non tanquam doloſus, c. 1. num. 6. & 8. 5. 6
Tutor poteſt bonorum poſſeſſionem pupillo delatā repudiare, pupilli amicis interuenientibus cau. 22. numero 51. 120
Tutor, quamuis pauper, fidelis tamen & diligens, remouendus non eſt ut ſuſpectus, cau. 51. num. 46. 313
Tutores legitimi licet ſatiſdare debeant remittitur tamen ſatiſdatio, ſi ſint perſonæ honeſtæ, c. 51. nu. 41. 310
Tyrannidis affectatores fortiſſimos homines & Reip. ſæpen. non mediocriter opitulatos morte mulctarunt Ro. cau. 49. nu. 15. 274
Tyroni, & in nouo quopiam negocio nō ſatis perito, parcendum, cau. x. num. 1. 46

V

VASALLVS perdit feudū, ſi cū amicis domini inimicitias cōtrahat, c. 22. n. 61. 123
Valetudo non comparentem & eius conſanguineos excuſat, c. 51. num. 78. 325
Velamē adminiſtrationis furtum tēperat, ut adminiſtratio delictū mitigat, cauſ. 58. nume. 1. 376
Venenō occidere grauius quàm gladio, c. 57. nu. 4. 374
Venditor prædii, demonſtratiōe fundi facta, emptori cō fines nominare ex legibus Ro. nō tenetur, c. 23. n. 6. 132
Venia neceſſaria ē, ubi totus exercitus deſæuit, cauſa. 47. nume. 5. 262
Venia interceſſoris cauſa, & nomine quando detur, cauſ. 17. num. 2. 81
Ver non facit una hirūdo, aut vnus dies, cauſ. 51. num. 159. 160. 360. 361
Verba quæ large & ſtrictē accipi poſſunt, in materia reſtringibili ſtrictē ſunt accipienda, cau. 13. num. 28. 74
Verecundia, & peccati confeſſio proximum ad innocētem locū tenet, c. 30. n. 8. 159
Verecundiæ pœna mitior irrogari ſolet, c. 30. nu. 2. 157
ueritas temporis filia, ca. 51. numero 18. 299
ueritatem occultare, non idē quod proferre mendacium, Auguſt. cau. 44. nu. 72. 257
uerum tacere interdum licet, falſum dicere nunquam, ca. 44. num. 72. 257
uerum ſupprimens non æque punitur ac falſum deponēs, cau. 44. num. 71. 257
uerſus Italici literis aureis ſub oſtio regis Roberti ſcripti, ca. 44. num. 62. 253
ueſtales uirgines, ſi caſu in quēquā inciderint, qui ad letum agitur, necari nō licet, cauſ. 55. num. 3. 371
ueſtalium inceſtum committentium pœna atrox. cauſa 29. num. 1. 210
uicinus iuxta melior eſt, quā frater procul. ca. 23. n. 1. 130
uicinus malus, magna peſtis, cau. 23. num. 9. 134
uicinus fines prædij, quod emit, docere debet, c. 23. numero 6. 132
uicini potiſſimum ad conuiuium uocandi, c. 23. n. 1. 130
uicini probi ut nos oblectāt, multisq; afficiunt commodis, ſic improbi, detrimētis, cau. 23. num. 4. 131
uicini poſſunt propria authoritate reſiſtere officiali, in cauſa uicini, ca. 23. nu. 3. 131
uinctus ſi ædes flaminis Dialis introierit ſoluendus, ca. 55. num. 4. 372
uimtor aſpidis morſu ad inſaniam agitur, ca. 13. n. 9. 134
uinctus ſi non condemnetur in expēſis, debet eius rei cā exprimi. in Præfat. nu 66.
uino uitis laqueo proximæ dijs libare prohibitum, ca. 31. num. 4. 166
uiolētiæ ſacellum Corinthi. cau. 33. num. 5. 188
uiolentia delictum eſt cōtra ius gentium, cau. 11. n. 3. 54
uir unus nemo cuncta diſpicit. cau. 51. num. 63. 320
uir præclare famæ, & magnæ ſanctimoniæ, poſt didicita teſtificata cur non admittēdus ad teſtimonium, ca. 51. num. 11. 272
uir moleſtius fert uxoris adulterium, quàm filii interitum, cauſa prima num. 3. 3
uir adulterando, aut fornicando

do grauius peccat, quã mulier, cau. 9. numero 4. 45
vir plurimi prudẽtes q; furiosos se simularunt, ut commissorum, aut cõmittendã impunitatem assequerẽtur, cau. 2. num. 4. 16
Viro legali & probo, sæpe illegalis improbus succedit, cauſ. 51. num. 43. 311
Virgilius naturæ cõsiliarius, omniumq; rerum conscius, cauſ 51. num. 157. 359
Virgines strangulare, nefas antiquitus, ca. 31. nu. 7. 168
virtus sæpe ætatem anteit. ca. 51. num. 151. 357
virtus animi pro satisfactione est, cau. 51. num. 37. 309
virtutis est honeste potius agere, quam non agere turpia. cau. 44. nu. 56. 249
virtutis admiratio facit, ut delicta aut remittatur, aut certe minuatur. ca. 49 n. 6. 275
virtutis summa laus in actione consistit, ca. 44. n. 55. 249
uita cuiusq; repete mutari non potest, c. 51. n. 156. 358
vita, uigilia est, ca. 5. nu. 3. 25
vita hominum altos recessus, magnasq; latebras habet, cauſa 51. num. 7. 294
vita hominis nullius amicitię cincta præsidio, deserta, ca. 22. num. 4. 100
vitæ probitas, personæ, honestas, & fama electi, non supplent detectum illegitimationis, ideoq; dispensatio necessaria c. 51. nu. 12. 296
uitæ anteactæ qualitas excludit præsumptionem furti, aut indicium alias sufficiẽs ad torturam, c. li. n. 130. 348
uitæ probitas facit, ut quis excusetur à simonia & ambitu, cauſa. lj. numero 133. & 154. 349. 358
uitiũ irrepit sub uirtutis specie, cau. lj. nu. 157. 359
uniuersitas an contractum à se initum ex causa reuocare possit. in Præfat. nu. 42.
Vnus ex pluribus aliquẽ offendit, uel aliud quoduis delictum patrauit idq; cõstat, sed dubium est quis eorum fecerit, num puniendus sit, cau. 58. & nu. 1. & 2. 382
vnius uoci & assertioni quando credatur, c. 51. n. 10. 336
Volo, uel, Vellem relinquere Titio fundum, ubi, & in quo disponat, cauſ. 22. nume. 84. 127
Volũtas pro facto apud Deũ habetur, ca. 40. num. 3. 212
voluntas potius spectanda in maleficijs, quàm euentus, cau. 52. num. 7. 365
voluntas ota honesta opera inchoat, occasio perficit, causa 52. nume. 11. 367
Voluptas nulla amore potentior, causa 4. num. 2. 22
Voluptate uenerea nulla uehementior, nullaq; furiosior, cauſ. . nume. 2. 22
Votum pro opere apud Deũ reputatur, cau. 40. nu. 3. 212
Votum emissum calore iracũdiæ, nõ ualet, c. 1. n. 27. 14
Votum quot necessaria habeat, cauſ. 1. nume. 27. 14
Vsurario manifesto aduocatus denegandus, ca. 49. nume. 30. 279
Vulnerans animo occidẽdi, nõ tamẽ occidẽs, non punitur, ut homicida, causa. 38. num. 1. 205
uulnerãs aliquem lethaliter, quem alter postea occidit, non ea pœna plectitur, quã pepẽdisset, si vulneratus ex suo uulnere ocubuisset, causa. 6. num. 1. 31
vulnus iteratum, tardius sanatur, cau. 10. nu. 8. 49
vxor adulter. s uiro domuiq; suæ iniuriam adfert non modicam, cau. 1. nu. 3. 3
vxor an, & quãdo idonea sit testis pro marito, cau. 51. numero. 92. 331

X

Xenocratis sũma probitas & integritas, quanti ponderis fuerit apud Athenienses, cau. 51. nu. 135. 350

Z

Zeno Antigoni preces, pro iussu accipit, ca. 35. n. 5. 195
zenonis cur à militibus requiritur ad pœnã c. 9. n. 2. 44

FINIS INDICIS.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

Omnes sunt quaterniones.

FRTER *Felix Perettus à Montealto, in Gymnasio Domus magnæ Reg. & hæreticæ prauitatis Inquisitor uidit legit & recognouit Andr. Tiraq. de Pœnis, & admittit manu propria ex Domo magna fratrum min. Venet. Die* 14. *Aug.* 1559.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca